

Toronto University Library

Presented by

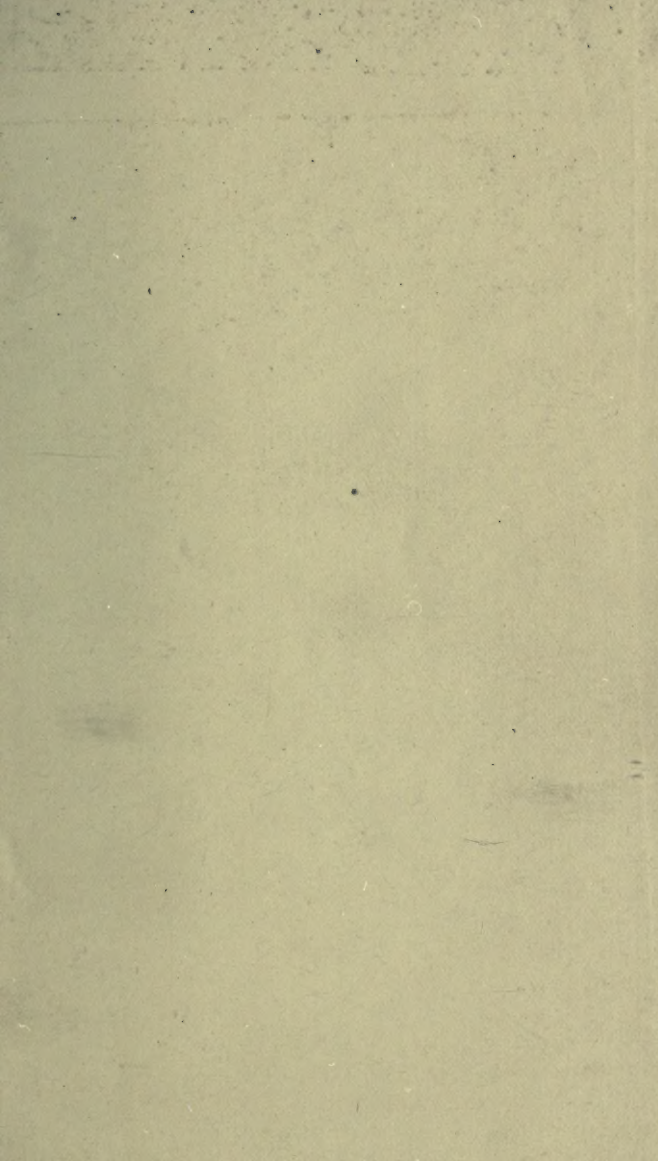
Messrs Joseph Baier & Co

through the Committee formed in

The Old Country

to aid in replacing the loss caused by

The disastrous Fire of February the 14th 1890

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

A. BELLONIS JUDICIS

JOSEPHUS OPTIMARUM RATIONUM

TEXTUS EDITUS

AD FIDEM OPTIMARUM RATIONUM

1701

CONTINENS LIBR. DE ISORREPTIBILITATE MUNDI, DE
MAGNUM, DE VIRGILIIS ET LEGATIONE AD CAESAREM
MENDO, PARABOLIS, DE REQUINTUR SCRIPTA ET
ARITHMETICA, DE QUINQUE LIBRIS, AC PRIMUM QUOD
PRÆTER PRÆCATIONEM EDITORIS LIBRORUM QUÆSTIO
222 IN GENES. LIBR. I. 11.

ALPINE

REPRINTED BY E. M. S. SCHWENKER

1822

LGr
P565R

PHILONIS) JUDAEI

OPERA OMNIA.

TEXTUS EDITUS

AD FIDEM OPTIMARUM EDITIONUM.

[Cura C.E. Richter]

VOL. VI.

CONTINENS LIBB. DE INCORRUPTIBILITATE MUNDI, IN
FLACCUM, DE VIRTUTIBUS ET LEGATIONE AD CAIUM, DE
MUNDO, FRAGMENTA. TUM SEQUUNTUR SCRIPTA EX
ARMENIA LINGUA LATINE REDDITA, AC PRIMUM QUIDEM
PRAETER PRAEFATIONEM EDITORIS LIPSIENSIS QUAESTIO-
NES IN GENES. LIBB. I. II.

LIPSIAE

SUMTIBUS E. B. SCHWICKERTI.

1829.

BIBLIOTHECA SACRA

PATRUM ECCLESIAE
GRAECORUM.

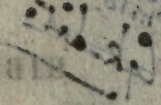
PARS II.

PHILONIS JUDAEI
OPERUM OMNIUM

TOM. VI.

LIPSIAE
SUNTIBUS E. B. SCHWICKERTI.
1829.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO

PHILONIS JUDAEI

OPERA

14547

3/8/91

LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO

1910

ΦΙΛΩΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥ

Π Ε Ρ Ι

ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ ΚΟΣΜΟΥ.

DE

INCORRUPTIBILITATE MUNDI.

Exponuntur variae variorum de hac re opiniones, quas ad tria genera revocare licet; alii enim mundum neque ortum neque interituum, alii et ortum et corruptibilem, alii denique creatum quidem, sed non perituum affirmant (1 — 3). Huic placito etiam adhaesit Plato (4), patremque eius Hesiodum fuisse putant; sed longe antiquior Hesiodo Moses hoc idem Iudaeos docuit (5). Aeternitatem mundi praeter ceteros praestantissime ita demonstravit Critolaus Peripateticus, ut vel Stoicorum aliqui in eandem sententiam ire argumentorum vi cogerentur (6 — 11). Non perit, disputat ille inter alia, mundus, neque terra, quippe quae medium et aptissimum locum teneat, in quo moveri non potest (12); deus quoque sine consilio vel temere agere videretur, si, quod fecit, temere perderet (13); cum perituro mundo interiret etiam totum terrestrium genus; fieri igitur non potest ut pereat (14). Et quod tempus ingenitum est, sequitur denique ut mundus etiam sit ingenitus (15). Haec Critolaus. Boëthius philosophus idem demonstravit hoc nisus argumento, quod mundum neque comburi (16 — 18), neque post combustionem semet ipsum instaurare posse docerent (19 — 21). Neque vero mundus corrumpitur, quod alii somniant, aut additione, aut subtractione, aut transpositione, aut alteratione (22). Neque etiam officit aeternitati mundi, quod terrae superficies sit inaequalis, quod mare passim recedit, ita ut comminui videatur, quod singulae universi partes corrumpuntur, et speciatim quod animalia terrestria intereunt, ut argumentis clarissimis docuit Theophrastus (23 — 27).

487 §. 1. Ἐπὶ μὲν παντὸς ἀδήλου καὶ σπουδαίου 98
 Μ. πράγματος θεὸν καλεῖν ἄξιον, διότι ἀγαθός ἐστι γε-
 νέτης, καὶ οὐδὲν ἀδήλον παρ' αὐτῷ τὴν ὄλων ἀκρι-
 βεστάτην ἐπιστήμην εἰληχότι· πρὸς δὲ τὸν ὑπὲρ
 ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου λόγον ἀναγκαιότατον. Οὔτε
 γὰρ ἐν αἰσθητοῖς παντελέστερόν τι τοῦ κόσμου, οὔτε
 ἐν νοητοῖς θεοῦ τελειότερον. Αἰὲ δὲ αἰσθήσεως ἡγε-
 μῶν νοῦς, καὶ νοητὸν αἰσθητοῦ, τὰ δὲ τῶν ὑπη-
 κόων παρ' ἡγεμόνος τε καὶ ἐπιστάτου πόνος φιλο-
 πευστεῖν, οἷς ἐμπέφυκε πόθος ἀληθείας πλείων. Εἰ
 μὲν οὖν ἐνασκηθέντες τοῖς φρονήσεως καὶ σιωφρο-
 σύνης καὶ πᾶσιν ἀρετῆς δόγμασιν, ἀπερῶνίσαμεθα
 τὰς ἐκ παθῶν καὶ νοσημάτων κηλίδας, οὐκ ἂν ἴσως
 ἀπηξίωσεν ὁ θεὸς ἄκρως κεκαθαρμέναις καὶ φαιδρῶ- 98
 ναμέναις αὐτοειδῶς ψυχαῖς ἐπιστήμην τῶν οὐρα-
 νίων, ἢ δι' ὄνειράτων, ἢ διὰ χρήσεων, ἢ διὰ ση-
 μείων, ἢ τεράτων ὑφηγεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς
 ἀφροσύνης καὶ ἀδικίας, καὶ τῶν ἄλλων κακιῶν ἀνα-
 488 μαζάμενοι στοχασμοὺς καὶ τύπους δυσεκπλύτους
 Μ. ἔχομεν, ἀγαπᾶν χρῆ, καὶ ἂν εἰκόσι δι' αὐτῶν μίμη-
 μά τι τῆς ἀληθείας ἀνευρίσκωμεν. Ἄξιον οὖν τοὺς
 ζητοῦντας, εἰ ἄφθαρτος ὁ κόσμος, — ἐπειδὴ καὶ φθο-
 ρὰ καὶ κόσμος τῶν πολλαχοῦ λεγομένων ἐστίν, —
 ἐκάτερον πρῶτον ἐρευνῆσαι τῶν ὀνομάτων, ἵνα καθ'
 ὃ σημαίνεται νυνὶ καὶ τέτακται διαγνώσμεν. Καὶ
 οὐχ ὅσα δηλοῦνται καταριθμητέον, ἀλλ' ὅσα πρὸς
 τὴν παροῦσαν διδασκαλίαν χρήσιμα.

§. 2. Λέγεται τοίνυν ὁ κόσμος καθ' ἓν μὲν
 πρῶτον σύστημα ἔξ οὐρανοῦ καὶ ἄστρων κατὰ πε-
 ριοχὴν γῆς, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ζώων καὶ φυτῶν·
 καθ' ἕτερον δὲ μόνος οὐρανός. Εἰς ὃν ἀπιδῶν
 Ἀναξαγόρας πρὸς τὸν πνυθανόμενον, ἥς ἕνεκα αἰ-
 τίας τὰ πολλὰ περιῶται διανυκτερεῖν ὑπαιθρος,
 ἀπεκρίνατο, τοῦ τὸν κόσμον θεάσασθαι, τὰς χορείας
 καὶ περιφορὰς τῶν ἀστέρων αἰνιττόμενος. Κατὰ

δὲ τρίτον, ὡς δοκεῖ τοῖς Στωϊκοῖς, διήκουσα ἄχρι τῆς ἐκπυρώσεως οὐσία τις ἢ διακεκοσμημένη, ἢ ἀδιακόσμητος, ἧς τῆς κινήσεώς φασιν εἶναι τὸν χρόνον διάστημα. Νῦν δὲ ἐστὶν ἡ σκέψις περὶ τοῦ κόσμου τοῦ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον, ὃς ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐξ ὧν συνέστηκε. Λέγεται μέντοι καὶ φθορὰ ἢ τε πρὸς τὸ χειρόν μεταβολή· λέγεται δὲ καὶ ἡ τοῦ ὄντος ἀναίρεσις παντελής, ἣν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκυῖον λέγουσιν. Ὡς περ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδ' εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεται. Ἐκ τοῦ γὰρ οὐδαμῆ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι τι, τό τε ὄν ἐξαπολεῖσθαι ἀνήνυστον καὶ ἄπανστον. Καὶ ὁ τραγικὸς,

..... θνήσκει δ' οὐδὲν
τῶν γινομένων, διακρινόμενον δ'
ἄλλο πρὸς ἄλλου
μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν.

Οὐδέ γε οὕτως ἐστὶν εὐήθες τὸ ἀπορεῖν, εἰ ὁ κόσμος εἰς τὸ μὴ ὄν φθείρεται, ἀλλ' εἰ δέχεται τὴν ἐκ τῆς διακοσμήσεως μεταβολὴν, τὰς ποικίλας μορφὰς στοιχείων τε καὶ συγκριμάτων εἰς μίαν τε καὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀναλυθεὶς, ἢ ὡς περ ἐν τοῖς θλάσμασι καὶ τοῖς κατάγμασι δεξάμενος παντελεῆ σύγχυσιν.

89 §. 3. Τριτταὶ δὲ περὶ τοῦ ζητουμένου γεγόνασι ἰ. δόξαι, τῶν μὲν αἰδίων τὸν κόσμον φαιμένων, ἀγένητόν τε καὶ ἀνώλεθρον· τῶν δὲ ἐξ ἐναντίας γενητόν τε καὶ φθαρτόν. Εἰσὶ δὲ οἱ παρ' ἑκατέρων ἐκλαβόντες, τὸ μὲν γενητόν παρὰ τῶν ὑστερον, παρὰ δὲ τῶν πρότερον τὸ ἄφθαρτον, μικτὴν δόξαν ἀπέλιπον, γε- 940 νητόν καὶ ἄφθαρτον οἰηθέντες εἶναι αὐτόν. Δημό-Ρ. κριτός μὲν οὖν καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὁ πολὺς ὄμιλος τῶν ἀπὸ τῆς στοῆς φιλοσόφων, γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπολείπουσι τοῦ κόσμου, πλὴν οὐχ ὁμοίως. Οἱ μὲν γὰρ πολλοὺς κόσμους ὑπογράφουσι, ὧν τὴν μὲν γένεσιν ἀλληλοτυπίας καὶ ἐπιπλοκαῖς ἀτόμων ἀνατιθέασι, τὴν δὲ φθορὰν ἀντικοπιῖς καὶ προσρά-

ξῆσι τῶν γεγονότων. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ κόσμον ἓνα, γενέσεως δ' αὐτοῦ θεὸν αἴτιον, φθορᾶς δὲ μηκέτι θεὸν, ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς οὐσι πυρὸς ἀκαμάτου δύναμιν, χρόνων μακροαῖς περιόδοις ἀναλύουσαν τὰ πάντα εἰς ἑαυτὴν, ἐξ ἧς πάλιν αὖ ἀναγέννησιν κόσμου συνίστασθαι προμηθεΐα τοῦ τεχνίτου. Δύναται δὲ κατὰ τούτους ὁ μὲν τις κόσμος αἰδῖος, ὁ δὲ τις φθαρτὸς λέγεσθαι. Φθαρτὸς μὲν, ὁ κατὰ διακόσμησιν, αἰδῖος δὲ, ὁ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος οὐδέποτε ληγούσαις. Ἀριστοτέλης δὲ, μήποτ' εὐσεβῶς καὶ ὁσίως ἐπιστάμενος, ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον εἶναι. Δεινὴν δὲ ἀθεότητα κατεγίνωσκε τῶν τὰ ἐναντία διεξιόντων, οἱ τῶν χειροκμήτων οὐδὲν ᾤθησαν διαφέρειν τοσοῦτον ὄρυτὸν θεὸν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὸ ἄλλο τῶν πλανήτων καὶ ἀπλανῶν, ὡς ἀληθῶς περιέχοντα πᾶν θεῖον· ἔλεγε τε ὡς ἔστιν ἀκούειν, καὶ κατακερτομῶν, ὅτι πάλαι μὲν ἐδεδίει περὶ τῆς οἰκίας, μὴ βιαίοις πνεύμασιν, ἢ χειμῶσιν ἔξαισίοις, ἢ χρόνω, ἢ ῥαθυμίᾳ τῆς ἀρμοστούσης ἐπιμελείας ἀνατραπῆ· νυνὶ δὲ φόβον ἐπικρεμᾶσθαι μείζονα πρὸς τῶν τὸν ἅπαντα κόσμον τῷ λόγῳ καθαιρούντων. Ἐνιοὶ δὲ οὐκ Ἀριστοτέλη τῆς δόξης εὐρετὴν λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν Πυθαγορείων τινάς· ἐγὼ δὲ καὶ Ὀκέλλου συγγράμματι Λευκανοῦ γένος ἐπιγραφομένῳ περὶ τῆς τοῦ παντός φύσεως ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον οὐκ ἀπε-
490 φαίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεων κατεσκεύαζε Μ.τὸν κόσμον εἶναι.

§. 4. Γενητόν δὲ καὶ ἄφθαρτόν φασιν ὑπὸ Πλάτωνος ἐν Τιμαίῳ δηλοῦσθαι, διὰ τῆς θεοπροποῦς ἐκκλησίας, ἐν ἧ ἔλεγειται πρὸς τοὺς νεωτέρους θεοὺς ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου καὶ ἡγεμόνος, "Θεοὶ θεῶν, ὧν ἐγὼ δημιουργὸς πατὴρ τε ἔργων, ἅλντα ἐμοῦ γε θέλοντος. Τὸ μὲν οὖν δὴ δεθεὶν πᾶν λυτόν· τό γε μὴν καλῶς ἀρμοσθέν καὶ ἔχον εὖ λύειν

ἐθέλειν, κακοῦ. Διὸ καὶ ἐπέπερ γεγένησθε, ἀθά-
 νατοι μὲν οὐκ ἐστέ οὐδὲ ἄλυτοι τὸ πάμπαν· οὔτι
 γε μὴν λυθήσεσθέ γε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, 941
 τῆς ἐμῆς βουλήσεως μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριω- P.
 τέρου λαχόντες ἐκείνων, οἷς ὅτε ἐγίγνεσθε συνεδει-
 σθε.” Τινὲς δὲ οἴονται σοφίζόμενοι κατὰ Πλάτωνα
 γενητὸν λέγεσθαι τὸν κόσμον, οὐ τῷ λαβεῖν γενέσεως
 ἀρχὴν, ἀλλὰ τῷ εἶπερ ἐγίγνετο, μὴ ἂν ἐτέρως, ἢ
 τὸν εἰρημένον συστήναι τρόπον, ἢ διὰ τὸ ἐν γενέ-
 σει καὶ μεταβολῇ τὰ μέρη θεωρεῖσθαι. Βέλτιον δὲ
 καὶ ἀληθέστερον ὑπονοεῖν τὸ πρότερον, οὐ μόνον
 ὅτι διὰ παντὸς τοῦ συγγράμματος, πατέρα μὲν καὶ
 ποιητὴν καὶ δημιουργὸν τὸν Θεοπλάστην ἐκείνόν φα-
 σιν, καλλίεργον δὲ καὶ ἔγγονον τουτονὶ τὸν κόσμον,
 ἀπ’ ἀρχετύπου καὶ νοητοῦ παραδείγματος μίμημα
 αἰσθητὸν, πάνθ’ ὅσα ἐκεῖνο νοητὰ περιέχοντα αἰ-
 σθητὰ ἐν αὐτῷ, τελειοτάτου πρὸς νοῦν τελειότατον
 ἔκμαγεῖον πρὸς αἴσθησιν. Ἄλλ’ ὅτι καὶ Ἀριστοτέλης
 ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ Πλάτωνος, διὰ τὴν τῆς φιλο-
 σοφίας αἰδῶ μηδὲν ἂν ψευδόμενος, καὶ διότι πιστό-
 τερος οὐδεὶς ὑφηγητῆς γνωρίμου μαρτυρεῖν, καὶ
 μάλιστα τοιοῦτου, ὅς οὐ παρέργον ἔθετο παιδείαν
 ἀπικύρω ῥαθυμία, προσυπερβάλλειν δὲ σπουδάσας
 τὴν τῶν παλαιῶν εὐρέσεις ἔνια τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς
 ἕκαστον φιλοσοφίας μέρος καινοτομήσας προσεξεύρετο.

§. 5. Πατέρα δὲ τοῦ Πλατωνικοῦ δόγματος ἔνιοι
 νομίζουσι τὸν ποιητὴν Ἡσίοδον, γενητὸν καὶ ἄφθαρ-
 τον οἰόμενοι τὸν κόσμον ὑπ’ ἐκείνου λέγεσθαι, γε-
 νητὸν μὲν, ὅτι φησιν,

Ἦτοι μὲν πρῶτιστα Χάος γένει’, αὐτὰρ ἔπειτα
 Γαῖ’ εὐρύστερονος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεί.
 ἄφθαρτον δὲ, ὅτι διάλυσιν καὶ φθορὰν οὐ μεμῆ-
 νυκεν αὐτοῦ. Χάος δὲ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τόπον
 οἶεται εἶναι, ὅτι τὸ δεξόμενον ἀνάγκη προὑποκεῖσθαι
 σώματι, τῶν δὲ Στωϊκῶν ἔνιοι τὸ ὕδωρ, παρὰ τὴν
 χύσιν τὸ ὄνομα πεποιῆσθαι νομίζοντες. Ὅποτέρως δ’

ἂν ἔχοι, τὸ γενητὸν εἶναι τὸν κόσμον ἐναργέστατα
 παρ' Ἡσιόδῳ μεμίνυται. Μακροῖς δὲ χρόνοις πρό-
 τερον ὁ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης Μωϋσῆς, γενητὸν
 491 καὶ ἄφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον ἐν ἱεραῖς βίβλοις —
 Μ. εἰσὶ δὲ πέντε — ὧν τὴν πρώτην ἐπέγραψε γένεσιν,
 ἐν ἣ ἄρχεται τὸν τρόπον τοῦτον, “ Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν
 ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος
 καὶ ἀκατασκεύαστος” *). Ἐἴτα προελθὼν ἐν τοῖς
 ἔπειτα μηνύει πάλιν, ὅτι ἡμέραι καὶ νύκτες, καὶ
 ὧραι καὶ ἐνιαυτοὶ, σελήνη τε καὶ ἥλιος, οἱ χρό-
 νου μετρήσιως φύσιν ἐδέξαντο, μετὰ τοῦ παντὸς
 οὐρανοῦ μοίρας ἀθανάτου λαχόντες διατελοῦσιν
 ἄφθαρτοι. Τοὺς δὲ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον κατα- 942
 σκευάζοντις λόγους, ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ ὄρατὸν αἰ- P.
 δοῦς, τακτέον προτέρους, οἰκίαν ἀρχὴν λαβόντας.
 Ἀπασὶ τοῖς φθορὰν ἐνδεχομένοις αἰτίαι διτταὶ τῆς
 ἀπωλείας, ἡ μὲν ἐντὸς, ἡ δὲ ἐκτὸς προϋπόκεινται·
 Σίδηρον οὖν καὶ χαλκὸν καὶ τὰς τοιοῦτοτρόπους οὐσίας
 εἴροις ἂν ἀφανιζόμενας ἐξ ἑαυτῶν μὲν, ὅταν ἐρη-
 νώδους νοσήματος τρόπον ἰδὸς ἐπιδραμῶν διαφάγη·
 πρὸς δὲ τῶν ἐκτὸς, ὅταν ἐμπιπραμένης οἰκίας, ἡ
 πόλειως συναναγλεχθεῖσιν τῇ πυρὸς βιαίῳ ῥιπῇ δια-
 λύθωσιν. Ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ ζώοις ἐπιγίνεται τε-
 λευτῇ, νοσήσασιν μὲν ἐξ ἑαυτῶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐκτὸς
 σφαττομένοις ἢ καὶ λευομένοις ἢ ἐμπιπραμένοις, ἢ
 θάνατον οὐ καθαρὸν τὸν δι' ἀγχόνης ὑπομένουσιν.
 Εἰ δὲ φθείρεται καὶ κόσμος, ἐξ ἀνάγκης ἦτοι ὑπὸ τινος
 τῶν ἐκτὸς, ἢ πρὸς τινος τῶν ἐν αὐτῷ φθαρήσε-
 ται δυνάμειον. Ἀμήχανον δὲ ἐκάτερον. Ἐκτὸς μὲν
 γὰρ οὐδὲν ἐστὶ τοῦ κόσμου, πάντων εἰς τὴν συμ-
 πλήρωσιν αὐτοῦ συνερευμισθέντων. Οὕτω γὰρ εἰς τε
 ἔσται καὶ ὅλος, καὶ ἀγίρωσ· εἰς μὲν, διὰ τὸ ἀπο-
 λειφθέντων τινῶν, ἕτερον ἂν τῷ νῦν ὄντι γενέσθαι
 ὅμοιον· ὅλος δὲ, ἕνεκα τοῦ σύμπασαν τὴν οὐσίαν

*) Gen. 1, 1.

εἰς αὐτὸν ἔξανηλωσθαι· ἀγήρωσ δὲ καὶ ἄνοσος, ἐπειδὴ τὰ νόσοις καὶ γήρῳ σώματα ἄλωτὰ, θερμότησι καὶ ψυχρότησι καὶ ταῖς ἄλλαις ἐναντιότησι προσεπιπιπτούσαις ἔξωθεν ἰσχυρῶς ἀνατρέπεται, ὧν οὐδεμία δύναμις ἀποδραῖσα κυκλοῦται καὶ ἐπιτίθεται παθῶν, μηδενὸς ἀποστάντος μέρους, ὀλοκλήρων ἐγκατελλημένων εἶσω. Εἰ δὲ ἄρα τί ἐστὶν ἐκτὸς, πάντως ἂν εἴη κενόν, ἢ ἡ ἀπαθῆς φύσις, ἣν ἀδύνατον παθεῖν τι ἢ δραῖσαι. Καὶ μὴν οὐδὲ ὑπό τινος αἰτίας διαλυθήσεται τῶν ἐντὸς αὐτοῦ. Πρῶτον μὲν ἐπειδὴ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ μείζον ἐστὶ καὶ κραταιότερον, ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον. Ὁ γὰρ 492 κόσμος ἀνυπερβλήτῳ κράτει χρώμενος ἄγει τὰ Μ. πάντα μέρη πρὸς μηδενὸς αὐτῶν ἄγόμενος. Ἐπειτα, διότι διττῶν οὐσῶν φθορᾶς αἰτιῶν, τῆς μὲν ἐντὸς, τῆς δὲ ἐκτὸς, ἃ τὴν ἐτέραν οἶεται ὑπομένειν, δεκτικὰ καὶ τῆς ἐτέρας ἐστὶ πάντως. Σημεῖον δὲ, βοῦς καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος, καὶ τὰ παραπλήσια ζῶα, διότι πέφυκεν ἄναιρεῖσθαι ὑπὸ σιδήρου καὶ νόσῳ τελευτήσαι. Χαλεπὸν γὰρ, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον εἶρεῖν, ὃ τὴν νοητὴν ἔξωθεν αἰτίαν πεφυκὸς ὑπομένειν, τῆς φθορᾶς ὑδεκτον ἐστὶ ** , ὑποστῆναι καθ' ἑαυτὸν, ἥνικα κόσμος οὐκ ἦν. Τὸ γὰρ μὴ ὑπάρχον οὐδὲ κινεῖται, διάστημα δὲ κοσμικῆς κινήσεως ἐδείχθη ὁ χρόνος ὧν. Ἀνάγκη τοίνυν ἐκάτερον ἐξ αἰδίου ὑφιστάναι, γενέσεως ἀρχὴν μὴ λαβόντα, 943 τὰ δὲ διαφθορᾶς ἀνεπίδεκτα. Τάχα τις εὐρεσιλογῶν Ρ. Στωϊκὸς ἐρεῖ, τὸν χρόνον ἀποδεδόσθαι διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως, οὐχὶ τοῦ νῦν ἰδίᾳ κεκοσμημένον μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ἐπινοουμένου. Πρὸς ὃν λεκτέον, "Τὴν ἀκοσμίαν, ὃ γενναῖε, μετατιθεῖς τὰ ὀνόματα, κόσμον καλεῖς. Εἰ γὰρ οὗτος ὃν ὀρωῖμεν ἐτίμως καὶ προσφύεστατα κόσμος κέκληται, διατεταγμένος καὶ διακεκοσμημένος, αὐτὸ ἀπ' ἀνθρώπου τέχνης ὀκρότητι, τὴν πρὸς πῦρ αὐτοῦ μεταβολὴν δεόντως ἂν τις ἀκομίαν ὀνομάσαι."

§. 6. Κριτόλαος δὲ τῶν κεχορευκότων Μού-
 σαις τῆς Περιπατητικῆς ἔραστῆς φιλοσοφίας, τῷ περὶ
 τῆς αἰδιότητος κόσμου δόγματι συνειπῶν, ἐχρή-
 σατο τοιαύταις πίστεσιν. “Εἰ γέγονεν ὁ κόσμος,
 ἀνάγκη καὶ τὴν γῆν γεγονέναι· εἰ δὲ ἡ γῆ γενητῆ,
 πάντως καὶ τὸ ἀνθρώπων γένος. Ἄνθρωπος δὲ
 ἀγέννητον, ἐξ αἰδίου τοῦ γένους ὑφειστώσως ὡς περ ἐπι-
 δειχθήσεται· αἰδιος ἄρα καὶ ὁ κόσμος.” Τὸ δὲ
 ὑπερτεθὲν ἤδη κατυσκευαστέον, εἰ δεῖ καὶ ἀποδειξέως
 τοῖς οὕτως ἐμφανέσι. Δεῖ δὲ, ὡς ἔοικεν, ἔνεκα τῶν
 μυθοπλαστῶν, οἳ ψευσμάτων ἀναπλήσαντες τὸν
 βίον, ἀλήθειαν ὑπερόριον πεφυγαδεύκασιν, οὐ μόν-
 ον πόλεις καὶ οἴκους, ἀλλὰ καὶ ἕνα ἕκαστον τοῦ
 κτήματος χηρεύειν βιασάμενοι, καὶ πρὸς τὸν τῆς
 ὀράσεως ὄγκον, μέτρα καὶ ῥυθμούς δέλεαρ εἰς ἐνέ-
 δραν ἐπινοήσαντες, οἷς ἀφρόνων ὧτα καταγοητεύ-
 ουσι, καθάπερ ὀφθαλμοὺς αἱ ἄμορφοι καὶ εἰδεχθεῖς
 ἑταῖροι περιύπτοις καὶ νόθῳ κόσμῳ, χηρεία γνη-
 σίου. Λέγουσι γάρ, ὅτι ἡ ἐξ ἀλλήλων γένεσις ἀν-
 θρώπων, νεώτερον φύσεως ἔργον· ἀρχαιονώτερον
 493 δὲ καὶ πρεσβύτερον, ἢ ἐκ γῆς, ἐπειδὴ πάντων
 Μμήτηρ ἐστὶ καὶ νεόμισται. Τοὺς δὲ ἀδομένους
 παρ’ Ἑλλῆσι σπαρτοὺς λέγουσιν ἐκφῦναι καθάπερ
 τῆν τὰ δένδρα, τελείους καὶ ἐνόπλους γῆς παιδας.
 Ὅτι δὲ μύθου πλάσμα τοῦτ’ ἐστὶ, συνιδεῖν ἐκ πολ-
 λῶν ῥάδιον. Αὐτίκα τῷ πρώτῳ γενομένῳ ἔδει καθ’
 ὠρισμένα μέτρα καὶ ἀριθμοὺς χρόνιον αὐξήσεως.
 Βαθμοὺς γάρ τινας ἡ φύσις τὰς ἡλικίας ἐγέννησε,
 δι’ ὧν τρόπον τινὰ ἀναβαίνει καὶ κάτεισιν ἄνθρω-
 πος. Ἀναβαίνει μὲν αὐξόμενος, κατέρχεται δὲ ἐν
 ταῖς μειώσεσιν. Ὅρος δὲ ὁ τῶν ἀνωτάτω βαθμῶν
 ἀκμῆ, πρὸς ὃν φθάσας τις, οὐκέτι πρόεισιν. Ἄλλ’
 ὡς περ οἱ διαυλοδρομοῦντες ἀνακάμπτουσι τὴν αὐ-
 τὴν ὁδὸν, ὅσα παρ’ ἰσχνούσης νεότητος ἔλαβεν, ἀπο-
 διδούς ἑνασθενεῖ γῆρα. Τὸ δὲ γεννηθῆναι τινας
 οἷεσθαι τελείους ἐξ ἡγνοηκότων ἐστὶ νόμους φύσεως,

Θεσμοὺς ἀκινήτους. Αἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι γινώμην
 προσαναματιόμενοι τὸ πλημμελὲς ἐκ τοῦ συνεζευγμέ- 944
 νου θνητοῦ, τροπὴς καὶ μεταβολὰς εἰκότως ἐνδέ- P.
 χονται, ἄτρεπτα δὲ τὰ τῆς τῶν ὄλων ἐστὶ φύσεως,
 αἵτε πάντων ἐπικρατούσης, καὶ διὰ βεβουίτητα τῶν
 ἀπαξ γνωσθέντων τοὺς ἐξ ἀρχῆς παγέντας ὄρους
 ἀκινήτους διαφυλαττούσης. Εἶπερ οὖν ἐνόμιζεν ἀρ-
 μότιον ἀποτίκτεσθαι τελείους, καὶ νῦν ἂν ἐτελειο-
 γονεῖτο ἄνθρωπος, μὴ βρέφος, μὴ παῖς, μὴ μειρά-
 κιον γινόμενος, ἀλλ' ἀνὴρ εὐθύς ὢν, ἴσως δὲ καὶ
 πρὸς ἅπαν ἀγήρωσ καὶ ἀθάνατος· ὧ γὰρ μὴ ἀν-
 ξησις, μηδὲ μείωσις πρόσεστιν. Αἱ μὲν γὰρ ἄχρι
 τῆς ἀνδρὸς ἡλικίας μεταβολαὶ κατ' αἴξησιν, αἱ δ'
 ἀπὸ ταύτης ἄχρι καὶ γήρωσ καὶ τελευτῆσ κατὰ μείω-
 σιν συνίστανται. Τῷ δὲ μὴ κοινωνοῦντι τῶν προ-
 τέρων, καὶ τὰς ἐπομένας εὐλογον μὴ ἐπιγίγνεσθαι.
 Τί δὲ ἐμποδῶν ἦν ἀνθρώπους καθάπερ φασὶ πρό-
 τερον, καὶ νῦν βλαστάνειν; Οὐπω καὶ ἡ γῆ γεγῆ-
 ρακεν, ὡς διὰ χρόνον μῆκος ἐστερωῶσθαι δοκεῖν·
 ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ μένει νεάζουσα αἰ, διότι τετάρτη
 μοῖρα τοῦ παντός ἐστι, καὶ ἔνεκα τῆς τοῦ ὄλου
 διαμονῆσ ὀφείλει μὴ φθίνειν, ἐπεὶ καὶ τὰ ἀδελφὰ
 στοιχεῖα αὐτῆσ, ἕδωρ, ἀήρ τε καὶ πῦρ, ἀγήρω
 διατελεῖ. Πίστις δὲ ἐναργῆσ τῆσ ἀδιαστάτου καὶ
 αἰδίου περὶ γῆν ἀκιμῆσ, τὰ φνόμενα. Καθαρθεῖσαι
 γὰρ ἡ ποταμῶν ἀναχύσειν, ὡσπερ φασὶν Αἴγυπτον,
 ἢ τοῖσ ἐτησίοισ ὄμβροισ, τὸν ἐκ τῆσ φθορῆσ κάμα-
 τον ὑπανίεται καὶ χαλᾷται, καὶ ἔπειτα διαναπανσα-
 μένη, τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀνακτᾷται μέχρι παντε-
 λοῦσ ῥώμησ, εἴτ' ἄρχεται πάλιν τῆσ τῶν ὁμοίων
 γενέσεωσ τροφᾶσ ἀφθόνουσ ἀπάσαισ ζώων ἰδέαισ
 ἀναδιδούσαι.

944 §. 7. Παρ' ὃ μοι δοκοῦσιν οὐκ ἀπο σκοποῦ
 Μ. ποιηταὶ Πανδώραν αὐτὴν ὀνομάσαι, πάντα δωρου-
 μένην, καὶ τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἡδονῆσ ἀπόλαυσιν,
 οὐ τισὶν, ἀλλὰ πᾶσιν, ὅσα ψυχῆσ μεμοίραται. Εἰ

γοῦν τις ἕαρος ἀκμάσαντος περωθεὶς ἀρθεῖη μεταρ-
 σιος καὶ κατίδοι τὴν ὄρεινὴν καὶ πεδιάδα, τὴν μὲν
 εὐχορτον καὶ χλοηφόρον, πῶας καὶ χιλόν, κριθάς τε
 καὶ πυρούς, καὶ μυρίας ἄλλας σπαρτῶν φύσεις ἀνα-
 διδοῦσαν, ἅς τε γεωργοὶ κατεβύλοντο καὶ ἅς ἀπαν-
 τοματίζουσα ἢ τοῦ ἔτους ὥρα παρέχεται· τὴν δὲ
 κλάδοις καὶ φυλλάσι κατάσκιον, οἷς ἐπικοσμεῖται τὰ
 δένδρα, καὶ καρπῶν περιπληθεσιτάτην, οἷχί τῶν
 πρὸς ἐδωδὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ οἷς πόρους ἀκεῖσθαι
 συμβέβηκεν, — ὁ μὲν γὰρ τῆς ἐλαίας καρπὸς σώ-
 ματος κάματον ἰᾶται, ὁ δὲ τῆς ἀμπέλου ποθεὶς
 μετρίως ἐπιχαλᾷ τὰς σφοδρὰς ὑδύνας ψυχῆς — ἔτι
 δὲ τὰς ἀπὸ τῶν ἀνθῶν ἀναφερομένας εὐωδιστέρας
 αὔρας, καὶ τὰς τῶν χρωμάτων ἀμυθήτους ιδιότητας
 τέχνη δαιμονίῳ πεποικιλμένας. Τὴν δὲ ὄψιν ἀπο-
 κλίνας ἀπὸ τῶν ἡμέρων, ἐν μέρει πάλιν ἀγείρους, 945
 καὶ κέδρους, πεύκας, ἐλάτας, δρυῶν ὕψη περιμη- P
 κέστατα, τὰς ἄλλων τῶν ἀγρίων συνεχεῖς καὶ βα-
 θείας ὕλας περιαθρήσειεν, αἱ τὰ πλεῖστα καὶ βέ-
 γιστα τῶν ὄρων καὶ τὴν πολλὴν ὄση βαθύγειος τῆς
 ὑπερορίας σνοσκιάζουσι, γνῶσεται τὴν ἀνένδοτον καὶ
 ἀκάματον τῆς γῆς αἰὲ νεαζούσης ἀκμήν. Ὡστ' οὐ-
 δὲν ἐλαττωθεῖσα τῆς παλαιᾶς ἰσχύος καὶ νῦν ἂν, εἶγε
 τὸ πρότερον, ἔτικτεν ἀνθρώπους, ὑπὲρ δυοῖν τοῖν
 ἀναγκαιοτάτοι· ἐνὸς μὲν, τοῦ μὴ λειποτακτεῖν τάξιν
 οἰκείαν, καὶ μάλιστα ἐν σπορᾷ καὶ γενέσει τοῦ χειρ-
 σαίων ἀπάντων ἀρίστου καὶ ἡγεμόνος ἀνθρώπου·
 δευτέρου δὲ, γυναικὸς ἐπικουρίας, αἱ κίουσαι μὲν
 βαρυτάτοις ἄχθεισι δέκα πον μῆνας βιάζονται, μέλ-
 λουσαι δ' ἀποτίκτειν, πολλάκις ὠδίσιν αὐταῖς ἀπο-
 θνήσκουσιν· ὅλως οὐκ εὐθήθεια δεινὴ, μήτραν
 ὑπολαμβάνειν γῆν ἐγκεκολπίσθαι πρὸς ἀνθρώπων
 σποράν; Τὸ γὰρ ζωογονοῦν χωρίον ἐστὶ μήτρα,
 φύσεως, ὡς εἶπέ τις, ἐργαστήριον, ἐν ᾧ ζῶα μόνον
 διαπλάττεται· τὸ δὲ οὐ γῆς μέρος ἐστίν, ἀλλὰ
 ζώου θήλεος δημιουργηθὲν εἰς γένεσιν, ἐπεὶ καὶ

μαζόνς καθάπερ γυναικὶ γῆ φαιέον, ἤνικα ἀνθρω-
 πογονεῖ προσγενέσθαι, τροφήν ἴν' ἔχωσιν οἰκείαν οἱ
 πρῶτοι ἀποκηθέντες. Ἀλλὰ γὰρ οὐ ποταμὸς, οὐ
 πηγὴ τις οὐδαμοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνθ' ὕδατος μνη-
 μονεύεται ποτε ὀμβρῆσαι γάλα. Πρὸς δὲ τοῦτοις,
 ὡςπερ γαλακτιοτροφεῖσθαι χρὴ τὸ ἀρίστον, οὕτω
 καὶ τῇ δι' ἀμπεχόνης σπέπη χρῆσθαι, διὰ τὰς ἀπὸ
 495 κρυμοῦ καὶ θάλπους ἐγγινομένας τοῖς τρεφομένοις
 Μ.ζημίας· οὗ χάριν μαῖται καὶ μητέρες, αἷς ἀναγκαῖα
 φροντὶς ἔρχεται τῶν γεννωμένων, κατασπαργανοῦσι
 τὰ βρέφη. Τοὺς δὲ γηγενεῖς φύντας, πῶς οὐκ ἄν τις
 εὐθὺς διέφθειρε γυμνοὺς ἐαθέντας, ἢ ἄερος κατά-
 ψυξις, ἢ ἀφ' ἡλίου φλογμός; Κρυμοὶ γὰρ καὶ θάλ-
 πη κρατήσαντα νόσους καὶ φθορὰς ἀπεργάζονται.
 Ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἤρξαντο ἀλογεῖν ἀληθείας οἱ μυθο-
 πλάσται, τοὺς σπαρτοὺς ἐκείνους καὶ ἐνόπλους ἑτε-
 ρατεύσαντο ἐκφῦναι. Τίς γὰρ ἦν κατὰ γῆς χαλ-
 κουργός, ἢ τοσοῦτος Ἡφαιστος, ὡς αὐτίκα παντευ-
 χίας εὐτρεπίζεσθαι; Τίς δὲ τοῖς πρώτοις γενομένοις
 ἰσόπαις ἦν οἰκειότης; Ἡμερώτατον γὰρ ζῶον ὁ
 ἄνθρωπος, λόγον δωρησαμένης φύσεως αὐτῷ γέρας,
 ὧ καὶ τὰ ἐξηγηρωμένα πάθη κατεπάδεται καὶ τι-
 θασσεύεται. Πολὺ βέλτιον ἦν ἀνθ' ὀπλων κηρύκιον
 ἀναδοῦναι, συμβατηρίων σπονδῶν σύμβολα λογικῆ
 φύσει, ὅπως εἰρήνην πρὸ πολέμου πᾶσι τοῖς παν-
 ταχοῦ καταγγέλλη.

§. 8. Τὰ μὲν οὖν τῶν ἐπιτειχιζόντων ψευδολο-
 γίαν κατὰ τῆς ἀληθείας φλυαρήματα μετρίως ἐξ-
 ἐλήλεκται. Χρὴ δὲ εἶδέναι, ὅτι ἐξ αἰδίου κατὰ
 διαδοχὰς ἐξ ἀνθρώπων βλαστίανουσιν ἄνθρωποι, 946
 σπείροντος μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς ὡσεὶ ἄρουρον, Ρ.
 γυναικὸς δὲ ὑποδεχομένης τὰ σπέρματα σωτηρίως,
 τῆς δὲ φύσεως ἀοράτως ἕκαστα καὶ τῶν τοῦ σώ-
 ματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλαττούσης μερῶν, καὶ
 ὅπερ οὐκ ἴσχυε λαβεῖν ἑμῶν ἕκαστος, τοῦθ' ἅπαντι
 τῷ γένει δωρησαμένης, τὸ ἀθάνατον. Μένει γὰρ

εἰσαεὶ φθειρομένων τῶν ἐν εἴδει τεράστιον ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον. Εἰ δὲ αἰδιὸν ἄνθρωπος βραχεῖα μοῖρα τοῦ παντός, ἀγέννητος δὴ πού καὶ ὁ κόσμος, ὥστε ἄφθαρτος.

§. 9. Ἐπαγωνιζόμενος δὲ ὁ Κριτόλαος ἐχρήτο καὶ τοιούτῳ λόγῳ, “Τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑγιαίνειν ἄνοσόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ἀγρουπνεῖν ἄγρουπνόν ἐστιν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑπάρχειν, αἰδιόν ἐστιν.” Αἴτιος δὲ ὁ κόσμος αὐτῷ τοῦ ὑπάρχειν, εἶγε καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπασιν· αἰδιός ἄρα ὁ κόσμος ἐστίν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο σκοπεῖν ἄξιον, ὅτι πᾶν τὸ γενόμενον ἐν ἀρχῇ μὲν δὴ πάντως δεῖ ἀτελὲς εἶναι, χρόνον δὲ προϊόντος, αἰξέσθαι μέχρι παντελοῦς τελειώσεως. Ὡστε, εἰ γέγονεν ὁ κόσμος, ἦν μὲν ποτε — ἵνα καὶ ἐγὼ χρήσωμαι τοῖς ἡλικιωῶν ὀνόμασι — κομιδῇ νήπιος· ἐπιβαίνων δὲ αὐθις ἐνιαυτῶν περιόδοις καὶ μήκεσι χρόνων, ὅψε καὶ μόλις ἐτελειώθη. Τοῦ γὰρ μακροβιωτάτου βραδεῖα ἐξ ἀνάγκης ἀκμή. Τὸν δὲ 496 κόσμον εἴ τις νομίζει χρήσασθαι ποτε ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς, ἀθεραπεύτῳ μανία κεκρατημένος μὴ ἀγνοεῖτω. Δῆλον γὰρ, ὡς οὐ μόνον αὐτοῦ τὸ σωματοειδὲς αὐξηθήσεται, λήψεται δὲ καὶ ὁ νοῦς ἐπίδοσιν, ἐπεὶ καὶ οἱ φθείροντες αὐτὸν λογικὸν εἶναι ὑπονοοῦσιν. Οὐκοῦν ἀνθρώπου τρόπον ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς γενέσεως ἄλογος ἐστίν, περὶ δὲ τὴν ἀκμάζουσαν ἡλικίαν λογικὸς, ἅπερ οὐ μόνον λέγειν, ἀλλὰ καὶ ὑπονοεῖν ἄσεβές. Τὸν γὰρ τελειότατον ὄρατον περιβόλον, καὶ τοὺς ἐν μέρει περιέχοντα κληροῦχος, πῶς οὐκ ἄξιον ὑπολαμβάνειν αἰεὶ τέλειον κατὰ τὸ σῶμα καὶ ψυχὴν ἀμέτοχον κηρῶν, αἷς τὸ γεννητὸν καὶ φθαρτὸν πᾶν συνέζευκται.”

§. 10. Πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τριττὰς αἰτίας δίχα τῶν ἔξωθεν ὑποβεβλήσθαι ζώοις τελευτῆς, νόσον, γῆρας, ἔνδειαν, ὧν οὐδεμιᾷ τὸν κόσμον ἀλωτὸν εἶναι πεπηγέναι. Τὸ γὰρ ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων

ὡς ἄτε μηδενὸς ὑπολειφθέντος καὶ ἀπελευθεριάζοντος
μέρους βιασθῆναι· κατακρατεῖν τε καὶ τῶν δυνά-
μεων, ἐξ ὧν αἱ ἀσθένειαι· τὰς δὲ ὑπείκοίσας ἄνοσον
καὶ ἀγῆρω αὐτὸν διαφυλάττειν, αὐταρχέστατόν τε
αὐτὸν αὐτῷ καὶ ἀνεπιδεῖ παντὸς γεγονέναι, μηδενὸς
τῶν εἰς διαμοιρῆν ὑστερίζοντος, τὰς κενώσεως καὶ
πληρώσεως ἐν μέρει διαδοχὰς ἀπώσάμενον, αἷς διὰ
τὴν ἄμουσον ἀπλησίαν τὰ ζῶα χρῆσθαι, θάνατον
ἀντὶ ζωῆς μνώμενα, ἢ, τό γε ἀσφαλέστερον εἰπεῖν, 947
οἰκτρότερον βίον ἀπωλείας. Ἐτι τοίνυν εἰ μὲν μη- P.
δεμία φύσις ἀίδιος ἐωρᾶτο, ἦτιον ἂν ἐδόκουν, οἱ
φθορὰν εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, μηδὲν ἔχοντες πα-
ράδειγμα αἰδιότητος, τοῦ κόσμου ἄνευ προφάσεως
ἀδικεῖν. Ἐπεὶ δὲ εἰμαρμένη κατὰ τοὺς ἄριστα φυ-
σιολογοῦντας ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητός ἐστιν, εἴ-
ρουσα τὰς ἐκάστων ἀνελλιπᾶς καὶ ἀδιαστάτως αἰ-
τίας, τί δή ποτ' οὐκ καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν
λεκτέον εἶναι μακραίωνα, τὴν τάξιν τῶν ἀτάκτων,
τὴν ἁρμονίαν τῶν ἀναρμόστων, τὴν συμφωνίαν τῶν
ἀσυμφώνων, τὴν ἔνωσιν τῶν διεστηκότων, τὴν ξύ-
λων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, σπαρτῶν τε καὶ δένδρων
φύσιν, ψυχὴν δὲ ζώων ἀπάντων, ἀνθρώπων δὲ
νοῦν καὶ λόγον, ἀρετὴν δὲ σπουδαίων τελειοτάτην;
Εἰ δὲ ἡ τοῦ κόσμου φύσις ἀγέννητός τε καὶ ἀφθαρ-
τος, δῆλον ὅτι καὶ ὁ κόσμος αἰωνίῳ συνεχόμενος
καὶ διακρατούμενος δεσμοῦ. Νικηθέντες δὲ ὑπὸ τῆς
ἀληθείας καὶ τῶν ἀντιδοξοῦντων ἔνιοι μετεβάλλοντο.

497 Προςκλητικὴν γὰρ ἔχει δύναμιν τὸ κάλλος· τὸ δὲ
M. ἀληθὲς δαιμονίως ἐστὶ καλὸν, ὡς τὸ ψεῦδος ἐκ-
τόπως αἰσχροῦν. Βόηθος γοῦν καὶ Ποσιδώνιος καὶ
Παναίτιος, ἄνδρες ἐν τοῖς Στωϊκοῖς δόγμασιν ἰσχυρό-
τες, ἄτε θεόληπτοι, τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγε-
σίας καταλιπόντες, πρὸς θεϊότερον δόγμα τὸ τῆς
ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παντὸς ἠτομόλησαν. Λέ-
γεται δὲ καὶ Διογένης ἠνίκα νέος ἦν συνεπιγραψά-
μενος κατὰ τὸ παντελὲς τοῖς ἔνδοθεν ***. Ἐπειδὴ

τοίνυν ἢ σύνταξις, ἕτε μηδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους ὡς βιασθῆναι, ἢ οὐδενὸς τῶν ἐκτὸς φθαρησόμενος ἐδείχθη ὁ κόσμος τῷ μηδὲν ἔξω καταλειφθῆναι πάντως· οὐδ' ὑπὸ τινος τῶν ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν προεπιλογισθεῖσαν ἀπόδειξιν, καθ' ἣν τὸ ἄλωτον τῇ ἑτέρᾳ τῶν αἰτιῶν, καὶ τὴν ἑτέραν ἐπεφύκει δέχεσθαι.

§. 11. *Μαρτύρια δὲ καὶ τὰ ἐν Τιμῳ περὶ τοῦ τὸν κόσμον ἄνοσον εἶναι καὶ μὴ φθαρησόμενον, τάδε.* “Τῶν δὲ δὴ τεττάρων, ἐν ὅλον ἕκαστον εἰληφεν ἢ τοῦ κόσμου σύστασις. Ἐκ γὰρ πρὸς πάντος, ὕδατός τε καὶ ἀέρος, καὶ γῆς συνέστησεν αὐτὸν ὁ συνιστάς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολιπὼν, τάδε διανοηθεῖς· πρῶτον μὲν, ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῶον τέλειον ἐκ τελείων μερῶν εἴη. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐν, ἕτε οὐχ ὑπολειμμένων ἔξω ἄλλο τοιοῦτο γένοιτ' ἄν· ἔτι δὲ ἵνα ἀγῆρων καὶ ἄνοσον ἢ, κατανοῶν, ὡς τὰ τῷ σώματι θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχει, περιιστάμενα ἔξωθεν καὶ προσπίπτοντα ἀκαίρως λύνει, καὶ νόσους καὶ γῆρας ἐπάγοντα φθίνειν ποιεῖ. Διὰ τὴν 948 αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τόνδε, θεὸς ὅλον ἔξ ὅλων P. ἀπάντων τέλειον, καὶ ἀγῆρων καὶ ἄνοσον αὐτὸν ἐτεκτήνατο.” Τοῦτο μὲν δὴ παρὰ Πλάτωνος πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν τοῦ κόσμου μαρτύριον εἰλήφθω. Τὸ δὲ ἀγέννητον παρὰ τῆς φυσικῆς ἀληθείας. Ἐπειτα μὲν γὰρ τῷ γενομένῳ διάλυσις, ἀφθαρσία δὲ τῷ ἀγεννήτῳ· ἐπεὶ καὶ ὁ τὸ τρίμετρον ἐκεῖνο ποιήσας, Τό τοι γενόμενον κατθανεῖν ὀφείλεται, δοκεῖ μὴ ὑπο σκοποῦ συνθεῖς ἀκολουθίαν τῆς φθορᾶς ὧδ' ἔχειν. Ἐτέρως δὲ ἐστὶ τοιόνδε· πάνθ' ὅσα 498 τῶν συνθέτων φθείρεται, διάλυσιν εἰς τὰ ἔξ ὧν M. συντετέθη λαμβάνει. Διάλυσιν δὲ οὐδὲν ἦν ἄρα, ἢ πρὸς τὰ κατὰ φύσιν ἐκάστων ἐπάνοδος. Ὡστε κατὰ τὸ ἐναντίον ἢ σύνθεσις εἰς τὸ παρὰ φύσιν τὰ συνελθόντα βεβίασται, καὶ δῆτα οὕτως ἔοικεν ἀψευδέστατα

ἔχειν. Ἄνθρωποι γὰρ ἀπὸ τῶν τεττάρων στοιχείων, ἅ δὴ ὅλα τοῦ παντός ἐστιν, οὐρανοῦ, γῆς, ἀέρος τε καὶ πυρός, βραχέα κατὰ φύσιν μέρη δανεισάμενοι, συνεκράθημεν. Τὰ δὲ ἀνακραθέντα τῆς κινήσεως ἐστέρηται, θερμότης μὲν τῆς ἀνωφοίτου, ψυχρότης δὲ τῆς κάτω· γεώδους καὶ βύρος ἐχούσης οὐσίας ἐπελαφρισθείσης, καὶ τὸν ἄνω τόπον ἀντιλαβούσης, ὃν τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχηκε κεφαλῇ. Δεσμῶν δὲ φανλότατος ὃν ἐσφιγξε βία, βίαιος, καὶ ὀλιγοχρόνιος. Ῥήγνυται μὲν γὰρ θάττον ὑπὸ τῶν δεθέντων, ἅτε ἀπαυχειζόντων διὰ πόθον ὑπὸ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως, πρὸς ἣν σπεύδοντες μετανίσταται. Κατὰ γὰρ τὸν τραγικόν,

Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
φέντ' ἐς γαῖαν, τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
πόλον ἦλθε πάλιν· θνήσκει δ' οὐδὲν
τῶν γινομένων, διακρινόμενον δ'
ἄλλο πρὸς ἄλλου
μορφήν ἑτέραν ἀπέδειξε.

Τοῖς μὲν δὴ φθειρομένοις ἅπασι νόμος ἀναγράφεται καὶ θεσμὸς οὗτος, ὅποτε μὲν ὑφέστηκε τὰ συνεληλυθότα ἐν τῇ κράσει, πρὸ τῆς κατὰ φύσιν τάξεως ἀταξίας μετεληφέναι, καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους τόπους μετανίστασθαι, ὡς τρόπον τινὰ ξενιτεύειν δοκεῖν· ὅποτε δὲ διαλύοιτο, πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς φύσεως λῆξιν ἀνακάμπειν.

§. 12. Ὁ δὲ κόσμος ἀμέτοχος τῆς ἐν τοῖς λεχθεῖσιν ἀταξίας ἐστίν. Ἐπεὶ φέρε θεασώμεθα. Φθειρομένου τὰ μέρη νυνὶ μὲν ἀνάγκη τετάχθαι τὴν παρὰ φύσιν ἕκαστα χώραν. Τοῦτο δὲ ὑπονοεῖν οὐκ εὐαγές. Ἀρίστην γὰρ θέσιν καὶ τάξιν ἑναρμόνιον τὰ τοῦ κόσμου μέρη πάντα εἴληχεν, ὡς ἕκαστον καθάπερ πατρίδι φιλοχωροῦν μὴ ζητεῖν ἀμείνω μεταβολήν. Διὰ τοῦτο γῆ μὲν ὁ μεσαίτατος ἀπενεμήθη τόπος, ἐφ' ἣν πάντα τὰ γεώδη καὶ ἄν ἀναρρίψης

499 καταφέρεται· τόδε δέ ἐστι σημεῖον χώρας τῆς 949
 M.κατὰ φύσιν. Ἐνθα γὰρ μὴ ὑπὸ βίας ὀτιοῦν ἐνε-
 χθὲν ἴσταται καὶ ἤρημι, τὸν οἰκεῖον εἴληχε τόπον.
 Ὑδωρ δὲ ἐπὶ γῆν ἀνακέχνται δεύτερον, ἀήρ δὲ καὶ
 πῦρ ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς τὸ ἄνω κεχώρηκεν, ἀήρ
 μὲν τὸν μεθόριον ὕδατος καὶ πυρὸς κληρωσάμενος
 τόπον, πῦρ δὲ τὸν ἀνωτάτω. Διὸ καὶ ἂν ἀναψά-
 μενος δᾶδα πρὸς γῆν καταφέρης, ἢ φλόξ οὐδὲν
 ἦττον ἀντιβιάσεται, καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ πυ-
 ρὸς κίνησιν ἐπικουφίσασα αὐτὴν ἀναδραμεῖται. Εἰ
 δὴ φθορᾶς μὲν αἴτιον ἢ παρὰ φύσιν κινήσεις τῶν
 ἄλλων ἔχει ζώων, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ κατὰ φύσιν
 ἕκαστα τῶν μερῶν διατέτακται, τὰς οἰκείας δια-
 κληρωσάμενα χώρας, ἐνδίκως ἂν λέγοιτο ὁ κόσμος
 ἄφθαρτος. Ἐτι τοίνυν ἐκείνο παντὶ δῆλον, ὅτι φύ-
 σις ἐκάστη διατηρεῖν καὶ διασωῆζειν, εἰ δὲ οἷόν τε
 εἶη, καὶ ἀθανατίζειν ἕκαστα, ὧν ἡ φύσις ἐστίν,
 ἐσπούδακεν, ἢ μὲν ἐν τοῖς δένδροις τὰ δένδρα, ἢ
 δὲ ἐν τοῖς ζώοις τῶν ζώων ἕκαστον. Ἐξασθενεῖ δὲ
 ἢ ἐπὶ μέρους ἀναγκαίως ἄγειν πρὸς αἰδιότητα. Ἡ γῆρ
 ἔνδεια, ἢ φλογμός, ἢ κρυμός, ἢ μυρία ἄλλα τῶν εἰωθό-
 των ἐπισυνίστασθαι κατασκήψαντα διέσεισε καὶ διέ-
 λυσε τὸν συνέχοντα δεσμὸν, καὶ τέλος κατέρρηξε.
 Τοιοῦτον δὲ εἰ μηδὲν ἐφίδρευεν ἔξω, καὶ ἂν ὅσον
 ἐφ' ἑαυτῇ μικρὰ τε αὖ καὶ μεγάλα ἀγήρω διεφύ-
 λαττεν. Ἀναγκαῖον οὖν καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν
 γλίχασθαι τῆς τοῦ ὅλου διαμονῆς. Οὐ γὰρ δὴ τῶν
 ἐπὶ μέρους ἐστὶ χείρων, ὡς ἀποδιδράσκουσα καὶ
 λειποτακτοῦσα, νόσον ἀνθ' ἰγείας, καὶ φθορὰν ἀντι-
 σωτηρίας παντελοῦς ἐπιχειρεῖν τεχνάζειν, ἐπειδὴ
 Πασάων ὑπὲρ ἤγε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
 ρεῖά τ' ἀριγνώτη πέλειται, καλαὶ δέ τε πῦσαι.
 Ἄλλ' εἰ τοῦτ' ἀληθές ἐστι, φθορὰν ὁ κόσμος οὐ
 δέξεται. Διὰ τί; ὅτι ἡ συνέχουσα φύσις αὐτὸν
 ἀήττητός ἐστι κατὰ πολλὴν ἰσχύος ῥώμην, τῶν ἄλ-
 λων ὅσα βλάπτειν ἔμελλεν ἀπάντων ἐπικρατοῦσα.

Διὸ καὶ Πλάτων εὔ, “Ἀπῆει τε γὰρ, ”φησὶν“, οὐδέν, οὐδὲ προσῆει αὐτῷ ποθὲν οὐδέν· οὐ γὰρ ἦν. Αὐτὸ γὰρ ἐαυτῷ τροφήν τὴν ἐαυτοῦ φθίσιν παρέχον καὶ πάντα ἐν ἐαυτῷ καὶ ὑφ’ ἐαυτοῦ πάσχον καὶ δρωῶν ἐκ τέχνης γέγονεν. Ἠγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς αὐταρκὲς ὄν ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεῆς ἄλλων.”

§. 13. Ἀποδεικτικώτατός γε μὴν καὶ ἐκεῖνος ὁ λόγος ἐστίν, ἐφ’ ᾧ μυρίους οἶδα σεμνυνομένους, ὡς ἠκριβωμένῳ καὶ πάννυ ἀνεξιλέγκτῳ. Πυνθάνονται γὰρ, τίνας ἔνεκα τὸν κόσμον φθείρει ὁ θεός; Ἦτοι 00 γὰρ ὑπὲρ τοῦ μηκέτι κοσμοποιῆσαι, ἢ ὑπὲρ τοῦ 1. ἕτερον κατασκευάσαι. Τὸ μὲν δὴ πρότερον, ἀλλότριον θεοῦ, πρὸς τάξιν γὰρ ἀταξίαν μεταβάλλειν δέον, οὐ πρὸς ἀταξίαν τάξιν· εἶτα δὲ, ὅτι καὶ μετάνοιαν 950 πάθος καὶ νόσημα δέξεται ψυχῆς. Ἔδει γὰρ μὴ κο- P. σμοποιῆσαι τὸ παράπαν, ἢ κρίνοντα πρόεπον αὐτῷ τὸ ἔργον χαίρειν τῷ γενομένῳ. Τὸ δὲ δευτέρον ἄξιον οὐ βραχείας ἐρεῦνης. Εἰ γὰρ ἕτερον ἀντὶ τοῦ νῦν ὄντος κατασκευάσει, πάντως ὁ γενόμενος ἢ χειρῶν ἢ ὁμοιος ἢ κρείττων ἀποτελεσθήσεται, ὧν ἕκαστον ἐπιληπτον. Εἰ μὲν γὰρ χειρῶν ὁ κόσμος, χειρῶν καὶ ὁ δημιουργός· ἀμώμητα δὲ καὶ ἀνεξιλέγκτα καὶ ἀνεπανόρθωτα τὰ τοῦ θεοῦ, τελειοτάτῃ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ δημιουργηθέντα.

“Οὐδὲ ” γὰρ “ γυνή, ” φασί, “ τοσσόνδε νόου ἐπιδύεται ἐσθλοῦ,

ὥστε χεῖριον ἐλέσθαι ἄμεινοτέρων” — —.

Ἐμπρεπὲς δὲ θεῶν τὰ ἄμορφα μορφοῦν, καὶ τοῖς αἰσχίστοις περιτιθέναι θανμασιὰ κάλλη. Εἰ δὲ ὁμοιος, ματαιοπόνοσ ὁ τεχνίτης, οὐδὲν κομιδῇ νηπίων παιδων διαφέρων, οἱ πολλάκις παρ’ αἰγιαλοῖς ἀθύροντες ψάμμου γεωλόφους διανιστᾶσι, καὶ ἐπειθ’ ὑφαιροῦντες, ταῖς χερσὶ πάλιν ἐρείπουσι. Πολὺ γὰρ ἄμεινον τοῦ κατασκευάζειν ὁμοιον μηδὲν μήτε ὑφαιροῦντα, μήτε προστιθέντα, μήτ’ αὐ πρὸς τὸ ἄμει-

νον ἢ χειρόν μεταβάλλοντα τὸν ἐξ ἀρχῆς ἅπαξ γε-
 νόμιον κατὰ χώραν ἔαν. Εἰ δὲ κρείττονα δημιουργο-
 γήσει, γενήσεται τότε κρείττων καὶ ὁ δημιουργός,
 ὡςθ' ἤνικα τὸ πρότερον κατεσκεύαζε καὶ τὴν τέχνην
 καὶ τὴν διάνοιαν ἦν ἀτελέστερος, ὅπερ οὐδὲ θεμὺς
 ὑπονοεῖν ἐστίν. Ἰσος γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ὅμοιος
 ὁ θεός, μήτε ἄνεσιν πρὸς τὸ χειρόν, μήτ' ἐπίτασιν
 πρὸς τὸ βέλτιον δεχόμενος. Ἐπὶ δὲ τὰς τοιαύτας
 ἀνωμαλίας ἄνθρωποι κεχωρήκασιν, πρὸς ἐκάτερον, τό-
 τε εὖ καὶ τὸ χειρόν πεφυκότες μεταβάλλειν. ἀξή-
 σεσι καὶ προκοπαῖς καὶ βελτιώσεσι καὶ πᾶσι τοῖς
 ἐναντίοις εἰωθότες χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τοῦτοις τὰ
 μὲν τῶν θνητῶν ἔργα ἡμῶν φθαρτὰ δεόντως ἄν
 γένοιτο, τὰ δὲ τοῦ ἀθανάτου κατὰ τὸν ἰοικότα λό-
 γον ἀφθαρτα δήπου. Τῇ γὰρ φύσει τῶν τεχνιτῶν
 εὐλογον τὰ δημιουργηθέντα ἕξομοιοῦσθαι.

§. 14. Καὶ μὴν ἅπαντί σου καὶ ἐκεῖνο δῆλον,
 ὅτι φθειρομένης μὲν τῆς γῆς ἀνάγκη καὶ τὰ χερ-
 σαῖα τῶν ζώων καθ' ὅλον τὸ γένος ἀπόλλυσθαι·
 φθειρομένου δὲ ὕδατος, τὰ ἔνδρα, καὶ ἄερος μὲν-
 τοι καὶ πυρός, τὰ ἀεροπόρα καὶ πυρίγονα. Κατ'
 ἀνάλογον οὖν εἰ φθείρεται ὁ οὐρανός, φθαρήσεται
 μὲν καὶ ἥλιος καὶ σελήνη, φθαρήσονται δὲ οἱ λοι-
 ποὶ πλάνητες, φθαρήσονται δὲ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες,
 501 ὁ τοσοῦτος αἰσθητῶν θεῶν εὐδαίμων τὸ πάσαι
 Μ. νομισθεῖς στρατός. Ὁ δὲ γένοιτ' ἄν οὐδὲν ἕτερον
 ἢ θεοὺς φθειρομένους ὑπονοεῖν· ἴσον γὰρ ἐστὶ τῷ καὶ
 ἀνθρώπους ἀθανάτους ὑπονοεῖν. Καὶ τοι ἐν ἀτίμων 95
 συγκρίσει τοῦτ' ἄν εὖροις σκοπιῶν εὐλογώτερον ἐκείνου, P
 χάριτι θεοῦ ὄν. Θνητὸν μὲν γὰρ ἀθανασίας μετα-
 λαγεῖν εἰκὺς ἐστίν, ἀφθαρσίαν δὲ θεοῖς ἀποβαλεῖν
 ἀδύνατον, καὶ ἄν αἱ ἀνθρώπων σοφαί κακομανῶσι.
 Καὶ μὴν οἱ τε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας
 εἰσηγοῦμενοι τοῦ κόσμου νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι
 τοὺς ἀστέρας θεοὺς εἶναι, οὓς τῷ λόγῳ διαφθεῖρουν
 οὐκ ἐρυθριῶσιν. Ἐδει γὰρ ἢ μύδρους διαπύρους

ἀποφύνασθαι, καθάπερ ἔνιοι τῶν οἷα περὶ δεσμω-
τηρίου φλυαρούντων τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ, ἢ
θείας, ἢ δαιμονίας φύσεις νομίζοντας, τὴν ἀρμότ-
τουσαν θεοῖς ἀφθαρσίαν προσομολογῆσαι. Νυνὶ δὲ
τοσοῦτον δόξης ἀληθοῦς διήμαρτον, ὥστε λελήθασιν
αὐτοὺς, καὶ τῇ προνοίᾳ — ψυχὴν δὲ ἐστὶ τοῦ κό-
σμου — φθορὰν ἐπιφέροντες, ἐξ ὧν ἀνακόλουθα
φιλοσοφοῦσι. Χρῆσιππος οὖν ὁ δοκιμώτατος τῶν
παρ' αὐτοῖς ἐν τοῖς περὶ αὐξανομένον τερατεύεται τι
τοιούτον, καὶ προκατασκευάσας ὅτι δύο εἰδοποιούς
ἐπὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἀμήχανον συστήναι φησὶν·
Ἐστὼ θεωρίας ἕνεκα, τὸν μὲν τινα ὀλόκληρον, τὸν
δὲ χωρὶς ἐπινοεῖσθαι τοῦ ἑτέρου ποδός, καλεῖσθαι
δὲ τὸν μὲν ὀλόκληρον Δίωνα, τὸν δὲ ἀτελεῖ Θεώνα·
καὶ ἔπειτα ἀποτέμνεσθαι Δίωνος τὸν ἕτερον τοῖν πο-
δοῖν. Ζητούμενου δὴ πότερος ἔφθαρται, τὸν Θεώνα
φάσκειν οἰκειότερον εἶναι· τοῦτο δὲ παραδοξολο-
γοῦντος μᾶλλον ἐστὶν ἢ ἀληθεύοντος. Πῶς γὰρ ὁ
μὲν οὐδὲν ἀκρωτηριασθεὶς μέρος, ὁ Θεὸν ἀνήρπα-
σται· ὁ δὲ ἀποκοπεὶς τὸν πόδα Δίω, οὐχὶ ἔφθαρ-
ται; Δείοντως, φησὶν. Ἀναδεδράμηκε γὰρ ὁ ἐκμη-
θεὶς τὸν πόδα Δίω ἐπὶ τὴν ἀτελεῖ τοῦ Θεώνος οὐ-
σίαν, καὶ δύο εἰδοποιοὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου
οὐ δύναντ' εἶναι. Τοιγαροῦν τὸν μὲν Δίωνα μένειν
ἀναγκαῖον, τὸν δὲ Θεώνα ἐφθάρθαι.

Τὰ δ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς
ἄλισκόμενα

502 φησὶν ὁ τραγικός. Ἀπομαζάμενος γὰρ τις τὸν τύ-
Μ.πον τοῦ λόγου, καὶ ἐφαρμίσας τῷ παντὶ κόσμῳ,
δείξει σαφέστατα καὶ τὴν αὐτὴν φθειρομένην τὴν
πρόνοιαν. Σπόπει δὲ ὧδε. Ὑποκείσθω, ὁ μὲν ὡς-
ανεὶ Δίω ὁ κόσμος· τέλειος γὰρ ὁ δὲ ὡσανεὶ
Θεὸν, ἢ τοῦ κόσμου ψυχὴ, διότι τοῦ ὅλου τὸ μέ-
ρος ἔλαττον. Καὶ ἀφαιρεῖσθω ὡσπερ ἀπὸ τοῦ
Δίωνος ὁ ποῦς, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου ὅσον
αὐτοῦ σωματοειδές. Οὐκοῦν ἀνάγκη λέγειν ὅτι ὁ

μὲν κόσμος οὐκ ἔφθαρται, ὃ τὸ σῶμα ἀφαιρεθεὶς, ὡςπερ οὐδὲ ὃ ἀποκοπεῖς τὸν πόδα Δίων, ἀλλ' ἢ τοῦ κόσμου ψυχὴ, ὡςπερ Θεῶν ὃ μηδὲν παθῶν. Ὁ μὲν γὰρ κόσμος ἐπ' ἐλάττω οὐσίαν ἀνέδρομεν, ἀφαιρεθέντος αὐτῷ τοῦ σωμιτοειδοῦς· ἐφθάρη δὲ ἢ ψυχὴ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δύο εἰδοποιούς εἶναι περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. Ἐκθεσμον δὲ τὸ λέγειν φθείρεσθαι τὴν πρόνοιαν· ἀφθάρτου δὲ ὑπαρχοῦ— 952
σης, ἀνάγκη καὶ τὸν κόσμον ἀφθαρτον εἶναι.” P.

§. 15. Μεγίστην μέντοι παρέχεται πίστιν εἰς αἰδιότητα καὶ ὁ χρόνος. Εἰ γὰρ ἀγένητος ὁ χρόνος, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ κόσμος ἀγένητος. Διὰ τί; Ὅτι ἢ φησὶν ὁ μέγας Πλάτων, ἡμέραι καὶ νύκτες, μῆνες τε καὶ ἐνιαυτῶν περίοδοι χρόνον ἔδειξαν. Ἀμήχανον δὲ πη τοῦτον συσιῆναι δίχα ἡλίου κινήσεως καὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐρανοῦ περιφορᾶς· ὡστ' εὐθυβόλως ἀποδεδόσθαι πρὸς τῶν εἰωθότων τὰ πράγματα ὀρίζεσθαι, χρόνον διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως. Ἐπεὶ δὲ τοῦθ' ὑγιές ἐστι, γίνεται ὁ κόσμος ἰσηλιξ τοῦ χρόνου καὶ αἴτιος. Πάντων δὲ ἀτοπιώτατον ὑπονοεῖν, ὅτι ἦν ποτὲ χρόνος ἠνίκα οὐκ ἦν κόσμος. Ἄναρχος γὰρ καὶ ἀτελεύτητος ἢ τούτου φύσις· ἐπεὶ καὶ αὐτὰ ταῦτα, τὸ ἦν, τὸ ποτὲ, τὸ ἠνίκα χρόνον συνεμφαίνει. Τούτῳ δὲ ἀκολουθῶν, τὸ μηδὲ χρόνον τῷ δόγματι τῆς ἐκπυρώσεως *** ὅψὲ τῆς ἡλικίας ἐνδοιάσας ἐπισχεῖν· οὐ γὰρ νεότητος, ἀλλὰ γήρωσ τὰ σεμνὰ, καὶ περιμάχητα διιδεῖν, καὶ μάλισθ' ὅσα μὴ δικάζει ἢ ἄλογος καὶ ἀπατηλὴ αἰσθησις, ἀλλ' ὃ καθαρώτατος καὶ ἀκραιφνέστατος νοῦς.”

§. 16. Ἀποδείξει δὲ οἱ περὶ τὸν Βόηθον κέχρηται πιθανωτάταις, ὡς αὐτίκα λέξομεν. “Εἰ,” φασὶ, “γενητὸς καὶ φθαρτὸς ὁ κόσμος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι γενήσεται· ὅπερ καὶ τοῖς Στωϊκοῖς ἀτοπιώτατον εἶναι δοκεῖ. Διὰ τί; Ὅτι οὐδεμίαν φθοροποιὸν
503 εὔρειν αἰτίαν ἔστιν, οὔτ' ἐντὸς, οὔτ' ἐκτὸς, ἢ τὸν Μ.κόσμον ἀνελεῖ. Ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν, ὅτι μὴ

τάχα που κενὸν τῶν στοιχείων ἀποκριθέντων εἰς αὐ-
τὸν ὀλοκλήρων· εἶσω δὲ οὐδὲν νόσημα τοιοῦτον, ὃ
γένοιτ' ἂν αἷτιον τῷ τοσοῦτῳ διαλύσεως. Εἰ δὲ
ἀναιτίως φθίρεται, δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἔσται
ἢ γένεσις τῆς φθορᾶς· ὅπερ οὐδ' ἡ διάνοια παρα-
δέξεται. Καὶ μὴν φασιν ὅτι γενικοὶ τρόποι φθο-
ρᾶς εἰσὶ τρεῖς, ὃ τε κατὰ διαίρεσιν, ὃ κατὰ ἀναί-
ρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος, καὶ ὃ κατὰ σύγχυσιν.
Τὰ μὲν οὖν ἐκ διεστηκότων αἰπόλια, βονκόλια, χο-
ροὶ, στρατεύματα, ἢ πάλιν ἐκ συναπτομένων σώ-
ματα παγέντα, τῇ διαστάσει καὶ διαιρέσει λύονται.
Κατὰ δὲ ἀναιρέσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος, ὃ με-
τασχηματιζόμενος κηρὸς, ἢ καὶ λειαινόμενος, ἵνα μηδὲ
ἕτεροειδῆ τινὰ παρόσχη τύπον μορφῆς. Κατὰ δὲ
σύγχυσιν, ὡς ἡ παρὰ ἰατροῖς τετραγάρμακος. Αἱ
γὰρ δυνάμεις τῶν συνενεχθέντων ἠφανίσθησαν εἰς
ἕξαιρέτου μιᾶς γένεσιν ἀποτελεσθείσης. Ποίῳ δὲ
τούτων ἄξιον τὸν κόσμον φθίρεσθαι φάναι; Τῷ
κατὰ διαίρεσιν; Ἄλλ' οὐτ' ἐκ διεστηκότων ἔστιν, ὡς
τὰ μέρη σκεδασθῆναι, οὐτ' ἐκ συναπτομένων, ὡς 953
διαλυθῆναι, οὔτε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἡμετέροις P.
ἦνωται σώμασι. Τὰ μὲν γὰρ ἐπικήρως τε ἕξ αὐ-
τῶν ἔχει καὶ δυναστεύεται πρὸς μυρίων, ὑφ' ὧν
βλάπτεται· τοῦ δὲ ἀήτητος ἢ ῥώμη πολλῇ τινὶ πε-
ριουσία πάντων κατακρατοῦσα. Ἄλλ' ἀναιρέσει παρ-
τελεῖ τῆς ποιότητος; Ἄλλ' ἀμήχανον τοῦτό γε.
Μένει γὰρ κατὰ τοὺς τὰ ἐναντία αἰρουμένους ἢ τῆς
διακοσμῆσεως ποιότης ἐπ' ἐλάττονος οὐσίας, τὸ τοῦ
δί * * κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν. Ἄλλὰ τῷ κατὰ σύγχυ-
σιν; Ἄπαγε. Δείξει γὰρ πάλιν εἰς τὸ μὴ ὄν γί-
νεσθαι τὴν φθορὰν παραδέχεσθαι. Τοῦ χάριν; Ὅτι
εἰ μὲν ἕκαστον ἐν μέρει τῶν στοιχείων ἐφθίρετο,
μεταβολὴν ἐδύνατο τὴν εἰς ἕτερον δέχεσθαι. Πάν-
των δὲ συλλήβδην ἀθρόον κατὰ σύγχυσιν ἀναιρου-
μένων, ἀνάγκη ὑπονοεῖν τὸ ἀδύνατον. Ἐτι πρὸς
τούτοις ἔὰν ἐκπυρωθῆ, φασὶ, τὰ πάντα, τί κατ'

ἐκεῖνον ὁ θεὸς πράξει τὸν χρόνον, ἢ τὸ παράπαν οὐδέν; Καὶ μή ποτ' εἰκότως; Nunì μὲν γὰρ ἕκαστα ἐφορᾷ καὶ πάντων οἷα γνήσιος πατήρ ἐπιτροπεύει, καὶ εἰ δεῖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, ἡμιόχου καὶ κυβερνήτου τρόπον ἡνιοχῆ καὶ πηδαλιουχῆ τὰ σύμπαντα ἡλίω, καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πλάνησι καὶ ἀπλανέσιν, ἔτι δὲ ἀέρι καὶ τοῖς μέρεσι τοῦ κόσμου παριστάμενα, καὶ συνδρῶν ὅσα πρὸς τὴν τοῦ ὄλου διαμονὴν καὶ τὴν κατ' ὀρθὸν λόγον ἀνυπαίτιον διοίκησιν. Πάντων 504 δὲ ἀναιρεθέντων ὑπ' ἀργίας καὶ ἀπραξίας δεινῆς, Μ. ἀβιώτῳ βίῳ χρήσεται. Οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον; Ὀκνῶ λέγειν, ὃ μηδὲ θεὸς εἰπεῖν, ὅτι ἀκολουθήσει θεῷ θάνατος, εἴ γε καὶ ἡρεμία. Τὸ γὰρ ἀεικίνητον ξαν' ἀνέλῃς ψυχῆς, καὶ αὐτὴν πάντως συνανέλεῖς. Ψυχῆ δὲ τοῦ κόσμου κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας, ὁ θεός.

§. 17. Ἐκεῖνο δὲ οὐκ ἄξιον διαπορῆσαι, τίνα τρόπον ἔσται παλιγγενεσία πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων; Ἐξαῖθ' ἀλωθείσης γὰρ τῆς οὐσίας ὑπὸ πυρός, ἀνάγκη καὶ τὸ πῦρ οὐκέτ' ἔχον τροφήν ἀποσβεσθῆναι. Μένοντος μὲν οὖν ὁ σπερματικὸς τῆς διακοσμήσεως ἐσώζετο λόγος, ἀναιρεθέντος δὲ, συνανήρηται. Τὸ δὲ ἔστιν ἔκθεσμον, καὶ ἀσίβημα ἤδη διπλοῦν, μὴ μόνον φθορὰν τοῦ κόσμου κατηγορεῖν, ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίαν ἀναιρεῖν, ὥσπερ ἀκοσμία καὶ ἀπραξία καὶ τοῖς πλημμελέσι πῦσι χαίροντος θεοῦ. Τὸν δὲ λόγον ἀκριβέστερον ὧδε διερευνητέον. Πυρὸς τριττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἄνθραξ, τὸ δὲ φλόξ, τὸ δὲ αὐγή. Ἄνθραξ μὲν οὖν ἐστὶ πῦρ ἐν οὐσία γεῶδει, ὃ τὸν τρόπον ἔξωθεν πνευματικῆς πεφώλευκε καὶ ἔλλογῃ δι' ὕλης ἄχρη περῶτων τεταμένον. Φλόξ δὲ ἔστιν ὅπερ ἐκ τροφῆς αἴρεται μετεωριζόμενον. Αὐγή δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἐκ φλογός, συνεργὸν ὁφθαλμοῖς εἰς τὴν τῶν ὀρατῶν ἀντίληψιν. Μέσην δὲ χῶ- 954 ραν αὐγῆς τε καὶ ἄνθρακος εἴληχε φλόξ. Σβεσθεῖσα Ρ. μὲν γὰρ εἰς ἄνθρακα τελευτᾷ, ζωπυρομένη δὲ ἔχει φέγγος, ὃ τὴν καυστικὴν ἀφηρημένον δύναμιν

ἀστράπτει. Εἰ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν οὖν τὸν κόσμον ἀναλύεσθαι φῶμεν, ἄνθραξ μὲν οὐκ ἂν γένοιτο, διότι παμπληθὲς ὑπολείπεται τοῦ γεώδους, ᾧ τὸ πῦρ ἐγκατελιῆφθαι συμβέβηκεν. Ἀρέσκει δὲ μηδὲν τότε τῶν ἄλλων ὑφειστιάται σωμάτων, ἀλλὰ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα εἰς ἄκρατον πῦρ ἀναλελύσθαι. Καὶ μὴν οὐδὲ φλόξ· ἄμμα γὰρ τροφῆς ἐστίν. Μηδεὶος δὲ καταλειφθέντος ἀτροφήσασα αὐτίκα ἀποσβεσθήσεται. Τούτοις ἔπεται τὸ μηδ' αὐγὴν ἀποτελεῖσθαι. Καθ' ἑαυτὴν γὰρ ὑπόστασιν οὐκ ἔχει, ῥεῖ δὲ ἀπὸ τῶν προτέρων ἄνθρωκος καὶ φλογός, ἀφ' οὔ μὲν ἐλάττων, πολλὴ δὲ ἀπὸ φλογός· χεῖται γὰρ ἐπὶ μήκιστον. Ἐκείνων δὲ ὡς ἐδείχθη κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν οὐκ ὄντων, οὐδ' ἂν αὐγὴ γένοιτο. Καὶ γὰρ ἡ μεθήμερινὴ πολλὴ καὶ βαθεῖα αὐγὴ, τὸν ὑπὸ γῆς ἡλίου δρόμον ἰόντος, εὐθὺς ἀφανίζεται νυκτι, καὶ μάλιστα ἄσελήνω. Οὐ τοίνυν ἐκπυροῦται ὁ κόσμος, ἀλλ' ἔστιν ἄφθαρτος. Εἰ δὲ ἐκπυρωθήσεται, ἕτερος οὐκ ἂν γένοιτο.

§. 18. Διὸ καὶ τινες τῶν ἀπὸ τῆς στοᾶς ὀξυδεικότερον ἐκ μακροῦ θεασάμενοι τὸν ἐπιφερόμενον ἔλεγχον, ἠξίωσαν ὡσπερ θανόντι κεφαλαίῳ βοηθήματα προεντρεπίζεσθαι· τὰ δ' οὐδὲν ἦν ὄφελος. Ἐπειδὴ γὰρ αἴτιον κινήσεως ἐστὶ τὸ πῦρ, κινήσεις δὲ γενέσεως ἀρχὴ, γενέσθαι δὲ ἄνευ κινήσεως ὀτιοῦν ἀδύνατον, ἔφασαν ὅτι κατὰ τὴν ἐκπίρωσιν, ἐπειδὴν ὁ νέος κόσμος μέλλῃ δημιουργεῖσθαι, σύμπαν μὲν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· ποσὴ δὲ τις αὐτοῦ μοῖρα ὑπολείπεται. Πάνυ γὰρ ἠνυλαβήθησαν, μὴ σβεσθέντος ἀθρόου μένη τὰ πάντα ἡσυχάσαντα ἀδιακόσμητα, τοῦ τῆς κινήσεως αἰτίου μηκέτ' ὄντος. Ἐύρεσι-
 λογούντων δὲ πλάσματα ταῦτ' ἐστὶ, καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας τεχναζόντων. Τί δήποτε; Ὅτι τὸν κόσμον ἐκπυρωθέντα, γενέσθαι μὲν ἄνθρακι παραπλίσιον ἀμήχανον ὡς δέδεικται, γεώδους πολλῆς ἀνθυπολειφθείσης οὐσίας ἢ δεῖσει τὸ πῦρ ἔλλογῶν. Ἴσως δὲ

οὐκ ἐκπυρώσεως τότε κρατούσης, εἴ γε μένει τὸ στοιχείων βαρύτερον καὶ δυσαναλώτατον ἔτι, γῆ μὴ διαλυθεῖσα, μεταβάλλειν δὲ ἢ εἰς φλόγα, ἢ εἰς ἀυγὴν ἀναγκαῖον· εἰς μὲν φλόγα, ὡς ὤτεο Κλεάνθης εἰς δὲ ἀυγὴν, ὡς ὁ Χρύσιππος. Ἄλλ' εἴτε φλόξ γίνεται, τραπομένη πρὸς σβέσιν ἅπαξ οὐκ μέρους, ἀλλ' ἀθρόα σβεσθήσεται. Συννύορχει γὰρ ἡ τροφή· διὸ πολλῆς μὲν οὔσης ἐπιδίδωσι καὶ χεῖται, στελλομένης δὲ μειοῦται. Τεκμηριώσαίτο δ' ἂν τις ἀπὸ 9 τῶν παρ' ἡμῖν τὸ γινόμενον. Ὁ λύχνος ὡς μὲν τις ἔλαιον ἄρδει, περιφεγγεστάτην ἀποδίδωσι φλόγα. Ἐπειδὴν δὲ ἐπίσχη δαπανήσας ὅσον τῆς τροφῆς λείψανον, αὐτίκα κατεσβέσθη μηδὲν μέρος ταμιευσάμενος τῆς φλογός. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ἀυγὴ γίνεται, πάλιν ἀθρόα μεταβάλλει. Διὰ τί; Ὅτι ὑπόστασιν ἰδίαν οὐκ ἔχει, γεννῆται δὲ ἐκ φλογός, ἧς ὅλης δι' ὅλον σβέσιν λαμβανούσης, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀυγὴν μὴ κατὰ μέρος, ἀλλ' ἀθρόαν ἀναιρεῖσθαι. Ὁ γὰρ πρὸς τροφήν φλόξ, τοῦτο ἀυγὴ πρὸς φλόγα. Καθάπερ οὖν τροφῆ συναναιρεῖται φλόξ, καὶ ἀυγὴ φλογί· ὡς τ' ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς ἐντυφωμένου σπερματικοῦ λόγου, πάντων δὲ δαπανηθέντων, τῶν μὲν ἄλλων ὑπὸ πυρός, αὐτοῦ δὲ ὑπ' ἐνδείας. Ἐξ ὧν ἐστὶ δῆλον ὅτι ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος ὧν διατελεῖ.

§. 19. Φέρει δὲ οὖν, ὡς φησι Χρύσιππος, τὸ ἀναστοιχειῶσαν τὴν διακόσμησιν εἰς αὐτὸ πῦρ, τοῦ μέλλοντος ἀποτελεῖσθαι κόσμου σπέρμα εἶναι, καὶ ὧν ἐπ' αὐτῷ πεφιλοσόφηκε, μηδὲν ἐψεῦσθαι. Πρῶτον μὲν, ὅτι καὶ ἐκ σπέρματος ἡ γένεσις, καὶ εἰς 506 Μ.σπέρμα ἢ ἀνάλυσις· ἔπειτα δ', ὅτι φυσιολογεῖται ὁ κόσμος καὶ φύσις λογικὴ, οὐ μόνον ἔμψυχος ὧν, ἀλλὰ καὶ νοερὸς, πρὸς δὲ καὶ φρόνιμος. Ἐκ τούτων τὸ ἐναντίον οὗ βούλεται κατασκευάζεσθαι, τὸ μηδέποτε φθαρήσεσθαι. Αἱ δὲ πίστις προχειρόταται τοῖς συνέξετάζουσιν μὴ ἀποκνοῦσιν. Οὐκοῦν ὁ κόσμος

ἢ φυτῶ ἴοικεν, ἢ ζῳῶ· ἀλλ' εἴτε φυτὸν ἔστιν, εἴτε καὶ ζῶον, κατὰ τὴν ἐκπίρωσιν φθαρεῖς, οὐδέποτε αὐτὸς αὐτοῦ γενήσεται σπέρμα. Μαρτυρεῖ δὲ τὰ παρ' ἡμῖν, ὧν οὐδὲν οὐκ ἔλατιον, οὐ μείζον ποτε φθαρὲν εἰς σπέρματος ἀπεκρίθη γένεσιν. Οὐχ ὁρᾷς, ὅσαι μὲν ἡμέρων φυτῶν ὕλαι, ὅσαι δὲ ἀγρίων κατὰ πᾶν μέρος τῆς γῆς ἀνακέννται; Τοῦτων τῶν δένδρων ἕκαστον, ἄχρι μὲν ὑγιαίνει τὸ στέλεχος, ἅμα τῷ καρπῷ καὶ τὸ ὄχημα τίκτει. Μῆκει δὲ χρόνων ἀφανισθὲν, καὶ ἄλλως αὐταῖς ρίζαις φθαρὲν, οὐδέποτε τὴν ἀνόλυσιν εἰς σπέρμα ἔλαβε· τὸν αὐτὸν μέντοι τρόπον καὶ τὰ γένη τῶν ζῳῶν, ἃ μὴδὲ εἰπεῖν διὰ πλῆθος ῥᾴδιον, ἄχρι μὲν περιέσσι καὶ ἡβᾷ, σπέρμα προῖεται γόνιμον· τελευτήσαντα δ' οὐδαμῆ οὐδαμῶς γίνεται σπέρμα. Καὶ γὰρ εὐήθεις ἀνθρωπον ζῳῆτα μὲν ὀγδόω μέρει ψυχῆς, ὃ καλεῖται γόνιμον, πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν χρῆσθαι, τελευτήσαντα δὲ, ὕλω ἑαυτῷ. Θάνατος γὰρ ζωῆς οὐτι ἀνυσιμώτερος. Ἄλλως τε τῶν ὄντων οὐδὲν ἐκ μόνου σπέρματος δίχα τῆς οἰκείας τροφῆς ἀποτελεῖται. Σπέρμα γὰρ ἴοικεν ἀρχῇ. Ἀρχὴ δὲ καθ' ἑαυτὴν, 956 οὐ τελειογονεῖ. Μὴ γὰρ αὐτὴ νομίσης, τὸν στόχον P. ἐκ μόνου τοῦ καταβληθέντος ὑπὸ γεωργῶν εἰς τὰς ἀρούρας βλαστάνειν πρῶτον· τὸ δὲ πλεῖστον εἰς αὐξήσιν αὐτῶν συνεργεῖν ὑγρὰν τε καὶ ξηρὰν, διπτὴν ἐκ γῆς τροφήν. Καὶ τὰ ἐν μήτραις μέντοι διαπλατιτόμενα πέφυκεν οὐκ ἐκ μόνου ζωογονεῖσθαι σπέρματος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἔξωθεν ἀρδομένης τροφῆς, ἣν ἡ κύουσα προσφέρειται. Πρὸς δὴ τί ταῦτα λέγω· ὅτι κατὰ τὴν ἐκπίρωσιν σπέρμα μόνον ὑπολειφθήσεται τροφῆς μὴ ὑπαρχοῦσης, ἀπάντων ὅσα τρέφειν ἔμελλεν εἰς πῦρ ἀναλυθέντων. Ὡς δ' ὁ κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἀποτελούμενος κόσμος, χολὴν καὶ ἀτελῆ γένεσιν ἔξει τοῦ μάλιστα πρὸς τελείωσιν συνεργοῦντος, ὧ καθάπερ βάκτρῳ τινὶ τὴν σπερματικὴν ἀρχὴν ἐφιδρῦεσθαι συμβέβηκεν ἐφθαρμένου.

Τοῦτο δ' ἦν ἄτοπον, ἐξ αὐτῆς ἐλεγχόμενον τῆς
 ἐνεργείας. Ἔτι τοίνυν ὅσα λαμβάνει τὴν γένεσιν
 ἐκ σπέρματος, μείζονα τὸν ὄγκον ἐστὶ τοῦ πεποιη-
 κότος, καὶ ἐν τόπῳ μείζονι θεωρεῖται. Δένδρα
 γοῦν οὐρανομήκη πολλακίς ἀναβλαστάνει ἐκ βραχυ-
 τάτης κέγχρου, καὶ ζῶα πύοτατα καὶ περιμηκέστατα
 ἐξ ὀλίγου τοῦ προεθέντος ὑγροῦ. Ἀλλὰ καὶ τὸ μι-
 507 κρῶ πρότερον εἰρημένον συμβαίνει, κατὰ μὲν τὸν
 M. γειτνιῶντα τῇ γενέσει χρόνον, βραχύτερα τὰ γεννη-
 θέντα εἶναι, μεγεθύνεσθαι δ' αὖθις ἄχρι παντελοῦς
 τελειώσεως· ἐπὶ δὲ τοῦ παντὸς γενήσεται τὸ ἐναν-
 τίον. Τὸ μὲν γὰρ σπέρμα καὶ μείζον ἐσται, καὶ
 πλείονα τόπον ἐφέξει· τὸ δ' ἀποτέλεσμα βραχύτερον
 καὶ ἐν ἐλάττω φανεῖται τόπῳ. Καὶ ὁ κόσμος ἐκ
 σπέρματος συνιστάμενος οὐκ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον
 ἐπιδώσει πρὸς αὐξήσιν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἐξ ὄγκου μεί-
 ζονος εἰς ἐλάττωνα συναιρεθήσεται. Τὸ δὲ λεγόμενον
 ῥάδιον συνιδεῖν. Ἄπαν σῶμα ἀναλυόμενον εἰς πῦρ,
 ἀναλύεται καὶ χεῖται· σβεννυμένης δὲ τῆς ἐν αὐτῷ
 φλογός, στέλλεται καὶ συνάγεται. Πίστεων δὲ τοῖς
 οὕτως ἐμφανέσι πρὸς μαρτυρίαν ὡς ἀδηλουμένοις,
 οὐδεμία χρεία. Καὶ μὴν ὁ κόσμος ὁ πρῶτος, γε-
 νήσεται μείζων, ἅτε συμπύσεως τῆς οὐσίας εἰς τὸν
 λεπτότατον ἀναλυθείσης αἰθέρα. Ὁ μοι δοκοῦσι
 καὶ οἱ Στωϊκοὶ προειδόμενοι, κενὸν ἄπειρον ἐκτὸς
 τοῦ κόσμου τῷ λόγῳ καταλιπεῖν, ἵν' ἐπειδὴ χύσιν
 ἀπέραντόν τινα ἐμέλλε λήψεσθαι, μὴ ἀπορῆ τοῦ
 δεξομένου χωρίου τὴν ἀνάχυσιν. Ὅτε μὲν οὖν εἰς
 τοσοῦτον ἐπιδέδωκε καὶ συνηύξηται, ὡς μονοουχί
 καὶ τῇ ἀορίστῳ τοῦ κενοῦ φύσει τῷ τῆς ἐλάσεως
 ἀπείρῳ μεγέθει συνδραμεῖν, σπέρματος ἔχει καὶ
 αὐτοῦς λόγον· ὅτε δὲ κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἐκτελή
 τῶν μερῶν τῆς συμπύσεως οὐσίας *** στελλομένου 95
 μὲν κατὰ τὴν σβέσιν τοῦ πρὸς εἰς παχὺν ἀέρα, P
 στελλομένου δ' αἴρος εἰς ὑδῶρ καὶ συνίζοντος, πα-
 χυνομένου δ' ἔτι μᾶλλον ὑδατος κατὰ τὴν εἰς γῆν

τὸ πυκνότερον τῶν στοιχείων μεταβολήν. Ἔστι δὲ ταῦτα παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας τῶν δυνάμεων ἀκολουθίαν πράγματος ἐκλογίζεσθαι.

§. 20. Δίχα τοίνυν τῶν εἰρημένων καὶ ἐκείνω χρήσαιο ἂν τις εἰς πίστιν, ὃ καὶ τοὺς μὴ πέρα τοῦ μετρίου φιλονεικεῖν αἰρουμένους ἐπισπάσεται. Τῶν ἐν ταῖς συζυγίαις ἐναντίων ἀμήχανον τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μὴ. Λευκοῦ γὰρ ὄντος, ἀνάγκη καὶ μέλαν ὑπάρχειν, καὶ μεγάλου βραχὺ, καὶ περιττοῦ ἄριον, καὶ γλυκίος πικρὸν, καὶ ἡμέρας νύκτα, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοίότροπα. Γενομένης δ' ἐκπυρώσεως, ἀδύνατόν τι συμβήσεται. Τὸ μὲν γὰρ ἕτερον ὑπάρξει τῶν ἐν ταῖς συζυγίαις, τὸ δὲ ἕτερον οὐκ ἔσται. Φέρε δ' οὕτωςι θεασώμεθα. Πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων, κοῦφον μὲν ἐστὶ τι, καὶ μακρὸν, καὶ θερμὸν, ἴδια γὰρ πρὸς ταῦτα βαρὺ δ' οὐδέν, ἢ ψυχρὸν, ἢ πυκνὸν, τὰ τοῖς λεχθεῖσιν ἐναντία. Πῶς οὖν ἂν τις ἐπίσχοι μᾶλλον τὴν πεπλεγμένην ἐκ τῆς πυρώσεως ἀκοσμίαν, ἢ τὰ φύσει συνυπάρχοντα δεικνὺς ἀπαρτῶμενα τῆς συζυγίας; Ἡ δ' ἀλλοτριώσεις ἐπὶ τοσοῦτον κενώρηκεν, ὥς τοῖς μὲν αἰδιότητα 508 προσομολογεῖν, τοῖς δὲ τὸ ἀνύπαρκτον. Ἐπι τοῖ-
Μ. νυν καὶ ἐκεῖνό μοι δοκεῖ μὴ ἄπο σκοποῦ τοῖς ἰχνη-
λατοῦσι τὸ ἀληθὲς εἰρησθαι. Φθειρόμενος ὁ κί-
σμος ἦτοι ὑπὸ τινος ἐτέρας φθαρήσεται αἰτίας, ἢ ὑπὸ θεοῦ. Ὑπ' ἄλλου μὲν οὐδενὸς τὸ παράπαν δέξεται διάλυσιν. Οὐδέν γὰρ ἔστιν ὃ μὴ περιέχει. Τὸ δὲ περιεχόμενον καὶ κρατούμενον ἀσθενέστερον δῆπου τοῦ περιέχοντος, ὑφ' οὗ καὶ κατακρατεῖται. Ὑπὸ δὲ θεοῦ φθειροσθαι λέγειν αὐτόν, πάντων ἀνοσιώτατον. Ὁ γὰρ θεὸς οὐκ ἀταξίας καὶ ἀκοσμίας καὶ φθορᾶς, ἀλλὰ τάξεως καὶ εὐκοσμίας καὶ ζωῆς, καὶ παντὸς αἴτιος ἀνωμολόγηται τοῦ ἀρίστου παρὶ τοῖς τὰ ἀληθῆ δοξάζουσι.

§. 21. Θανατῶσαι δ' ἂν τις τοὺς τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας θρυλλοῦντας, οὐ μόνον ἕνεκα

τῶν εἰρημένων οἷς ἀπελέγχονται ψευδοδοξοῦντες, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνο μάλιστα. Τετάρων γὰρ ὄντων στοιχείων, ἔξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκε, γῆς, ὕδατος, ἀέρος, πυρὸς, τίνος ἕνεκεν πάντων ἀποκληρωσάμενοι τὸ πῦρ, τὰ ἄλλα φασὶν εἰς τοῦτο μόνον ἀναλυθίσεσθαι; Δείον γὰρ, εἶποι τις ἂν, πῶς οὐκ εἰς ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ γῆν; Ὑπερβάλλουσαι γὰρ καὶ ἐν τούτοις εἰσὶ δυνάμεις. Ἄλλ' οὐδεὶς ἔξαεροῦσθαι, ἢ ἔξυδατοῦσθαι, ἢ ἀπογεοῦσθαι τὸν κόσμον εἶπεν, ὥστ' εἰκὸς ἦν μηδὲ ἐκπυροῦσθαι φάναι. Χρῆ μέντοι καὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἰσονομίαν τῷ κόσμῳ κατανοήσαστας ἢ δεῖσαι, ἢ αἰδεσθῆναι τοσοῦτου Θεοῦ κατηγορεῖν θά- 95
 νατον. Ὑπερβάλλουσα γὰρ τις τῶν τετάρων ἀν- P
 τέκτισις δυνάμεων, ἰσότητος κανόσι καὶ δικαιοσύνης ὄροις σταθμισμένων τὰς ἀμοιβάς. Καθάπερ γὰρ αἱ ἐτήσιοι ὥραι κύκλον ἀμείβουσιν ἀλλήλαις ἀντιπαρ-
 δέχεσθαι πρὸς τὰς ἐνιαυτῶν οὐδέ ποτε ληγόντων περιόδους· εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τίθησι, καὶ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ταῖς εἰς ἀλλήλα μεταβολαῖς, τὸ παραδοξότατον, θνήσκειν δοκοῦντι ἀπαθανατίζεται, δολιχεύοντα αἰεὶ, καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. Ἡ μὲν οὖν προσάντης ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἄρχεται. Τηκομένη γὰρ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολήν· τὸ δ' ὕδωρ ἔξατμιζόμενον εἰς ἀέρα, ὃ δ' ἀἴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ. Ἡ δὲ κατάντης ἀπὸ κεφαλῆς συνίζοντος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσειν εἰς ἀέρα, συνίζοντος δ' ὁπότε συνθλίβηται εἰς ὕδωρ ἀέρος, ὕδατος δὲ τὴν πολλὴν
 509 ἀνάχυσιν κατὰ τὴν εἰς γῆν πυκνομένου μεταβο-
 M. λήν. Εὖ καὶ ὁ Ἡρόκλειτος ἐν οἷς φησὶ, “ψυχῆς θάνατον ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατος θάνατον γῆν γενέσθαι”. Ψυχὴν γὰρ οἰόμενος εἶναι τὸ πνεῦμα, τὴν μὲν ἀέρος τελευτὴν γένεσιν ὕδατος, τὴν δ' ὕδατος γῆς πάλιν γένεσιν αἰνίττεται· θάνατον οὐ τὴν εἰς-
 ἅπαν ἀναίρεσιν ὀνομάζων, ἀλλὰ τὴν εἰς ἕτερον στοι-
 χεῖον μεταβολήν, ἀπαρρυβλήτου δὴ καὶ συνεχοῦς τῆς

αὐτοκρατοῦς ἰσονομίας ταύτης ἀεὶ φυλαττομένης, ὡςπερ οὐκ εἰκὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον. Ἐπεὶ τὸ μὲν ἄνισον ἄδικον, τὸ δὲ ἄδικον κακίας ἔγγονον· κακία δ' ἐξ οἴκου τῆς ἀθανασίας πεφυγάδεται, θεῖον δέ τι μέγεθος ὁ κόσμος, καὶ οἶκος θεοῦ αἰσθητῶν ἀποδέδεικται. Τὸ δὲ φάσκειν ὅτι φθείρεται, μὴ συνορώντων ἐστὶ φύσεως εἰρμὸν καὶ πραγμάτων συνηρητημένην ἀκολουθίαν.

§. 22. Προσφιλοτεχνοῦντες δέ τινες τῶν αἰδίων ὑπολαμβάνοντων τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοιούτω πρὸς κατασκευὴν λόγῳ χρῶνται. Φθορᾶς τέτταρας εἶναι τρόπους τοὺς ἀνωτάτω συμβέβηκε, πρὸςθεσιν, ἀφαιρέσιν, μετάθεσιν, ἀλλοίωσιν. Δυὰς μὲν οὖν προσθέσει μονάδος εἰς τριάδα φθείρεται, μηκέτι μένουσα δυὰς· τετρὰς δ' ἀφαιρέσει μονάδος εἰς τριάδα. Μεταθέσει δὲ τὸ Ζ στοιχεῖον εἰς τὸ Η, ὅταν αἱ μὲν ἐγκύρσιοι παράλληλοι πρὸς ὀρθὰς διαναστῶσιν· ἡ δὲ πρὸς ὀρθὰς ἐπεξενγμένη, πλαγιασθεῖσα συνάψῃ τὰς παρ' ἑκάτερα. Κατ' ἀλλοίωσιν δὲ μεταβάλλων οἶνος εἰς ὄξος. Τῶν δὲ κατειλεγμένων τρόπων οὐδεὶς ἐφάπτεται τοῦ κόσμου τὸ παράπαν. Ἐπεὶ καὶ τί φῶμεν; Προστίθεσθαι τι τῷ κόσμῳ πρὸς ἀναίρεσιν; Ἄλλ' οὐδέν ἐστιν ἐκτὸς, ὃ μὴ μέρος γέγονεν αὐτοῦ ὅλου. Περιέχεται γὰρ καὶ κατακρατεῖται. Ἄλλ' 959 ἀφαιρεῖσθαι; Πρῶτον μὲν τὸ ἀφαιρεθὲν πάλιν κό- P. σμος ἔσται τοῦ νῦν βραχύτερος, ἔπειτα ἀμήχανον ἔξω τι σῶμα τοῦ ὅλου διαρτηθὲν τῆς συμφυΐας σκεδασθῆναι. Ἄλλὰ τὰ μέρη μετατίθεσθαι; Μένει μὲν οὖν ἐν ὁμοίῳ τοὺς τόπους οὐκ ἐναλλάττοντα. Οὐ γὰρ ἐποχήσεται ποτε ἔτι ὕδατι πᾶσα γῆ, οὐδ' ὕδωρ ἄρι, οὔτε ἄηρ πυρρὶ. Ἄλλὰ τὰ μὲν φύσει βαρέα ἐν γῆ, καὶ ὕδωρ τὸν μέσον ἐφέξει τόπον, γῆς μὲν θεμελίου τρόπον ὑπερειδούσης, ὕδατος δ' ἐπιπολάζοντος· ἄηρ δὲ καὶ πῦρ τὰ φύσει κοῦφα τὸν 510 ἄνω, πλὴν οὐχ ὁμοίως. Ἄηρ γὰρ πυρρὸς ὄχημα M. γέγονε, τὸ δ' ἐποχούμενον ἐξ ἀνάγκης ὑπερφέρεται.

Καὶ μὴν οὐδὲ κατ' ἄλλοίωσιν φθείρεσθαι νομιστέον. Ἰσοκρατῆς γὰρ ἡ τῶν στοιχείων μεταβολή. Τὸ δ' ἰσοκρατὲς ἀκλινοῦς βεβαιότητος καὶ ἀσαλεύτου μονῆς αἴτιον, ἅτε μὴ πλεονεκτοῦν, μήτε πλεονεκτούμενον. Ωςθ' ἡ ἀντίδοσις καὶ ἡ ἀντέκτισις τῶν δυνάμεων ἀναλογίας ἐξισουμένη κανόνισιν, ὑγείας καὶ ἀτελευτητήτου σωτηρίας δημιουργός, ἐξ ὧν αἰδίου ὁ κόσμος ἀποδείκνυται.

§. 23. Θεόφραστος μέντοι φησὶ " τοὺς γένεσιν καὶ φθορὰν τοῦ κόσμου κατηγοροῦντας ὑπὸ τεττάρων ἀπατηθῆναι τῶν μεγίστων, γῆς ἀνωμαλίας, θαλάττης ἀναχωρήσεως, ἐκάστων τῶν τοῦ ὅλου μερῶν διαλύσεως, χειρσαίων φθορᾶς κατὰ γένη ζῶων. Κατασκευάζει δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὕτως. Εἰ μὴ γένεσεως ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ γῆ, μέρος ὑπανεστός οὐδὲν ἂν ἔτι αὐτῆς ἔωρᾶτο· χθαμια δ' ἤδη τὰ ὄρη πάντα ἐγεγένητο, καὶ οἱ γεώλοφοι πάντες ἰσόπεδοι τῇ πεδιάδι. Τοσούτων γὰρ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὄμβρων ἐξ αἰδίου φερομένων, εἰκὸς ἦν τῶν διηρημένων πρὸς ὕψος τὰ μὲν χειμᾶρτοῖς ἀπερῶχθαι, τὰ δ' ὑπονοστήσαντα κεχαλάσθαι, πάντα δὲ διὰ πάντων ἤδη λειυάνθαι. Νυνὶ δὲ συνεχεῖς ἀνωμαλῖαι, καὶ παμπόλλων ὄρων αἰ πρὸς αἰθέριον ὕψος ὑπερβολαὶ μνηύματ' ἔστι τοῦ τὴν γῆν μὴ αἰδίου εἶναι. Πάλαι γὰρ, ὡς ἔφη, ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ ταῖς ἐπομβροῖαις ἀπὸ περῶτων ἐπὶ πέρατα πᾶσα λεωφόρος ἐγεγένητο. Πέφυκε γὰρ ἡ ὕδατος φύσις καὶ μάλιστι ἀπὸ ὑψηλοτάτων καταρῶντουσα, τὰ μὲν ἐξωθεῖν τῇ βία, τὰ δὲ τῷ συνεχεῖ τῶν ψεκᾶδων κολάπτουσα κοιλαίνειν, ὑπεργάζεσθαι τε τὴν σκληρόγειον καὶ λιθωδεστάτην ὀρυκτῆρων οὐκ ἔλαττον. Καὶ μὴν ἡ γε θάλασσα, φασὶν, ἤδη μεμείωται· μάρτυρες δὲ αἱ νήσων εὐδοκιμώταται, Ῥόδος τε καὶ Δῆλος. Αὐταὶ γὰρ τὸ μὲν παλαιὸν ἠφατισμένα κατὰ τῆς θαλάσσης ἐδεδύκεσαν ἐπικλυζόμεναι, χρόνῳ δ' ὕστερον ἐλαττουμένης ἡρέμα, κατ' ὀλίγον ἀνί- 960 σχουσαι διεφάνησαν, ὡς αἰ περὶ αὐτῶν ἀναγραφεῖσαι P.

μηνύουσιν ιστορίαί. Τὴν δὲ Δῆλον καὶ Ἀναφην
 ὠνόμασαν, δι' ἀμφοτέρων ὀνομάτων πιστούμενοι τὸ
 λεγόμενον, ἐπειδὴ ἀναφανείσα δῆλη ἐγένετο, ἀδη-
 λουμένη καὶ ἀφανῆς οὕσα τὸ πάλοι. Πρὸς δὲ τού-
 511 τοις μεγάλων πελαγῶν μεγάλους κόλπους καὶ βαθεῖς
 Μ. ἀναξήραναθέντιος ἠπειρωσθαι, καὶ γεγενῆσθαι τῆς πα-
 ρακειμένης χώρας μοῖραν οὐ λυπερὰν, σπειρομένους
 καὶ φυτευομένους· οἷς σημεῖα τὰ τῆς παλαιᾶς ἐνα-
 πολελεῖσθαι θαλαττώσεως, ψηφιδάς τε καὶ κόγχας,
 καὶ ὅσα ὁμοιότροπα πρὸς αἰγιαλοὺς εἶωθεν ἀπο-
 βράττεσθαι. Διὸ καὶ Πίνδαρος ἐπὶ τῆς Δήλου
 φησί·

Χαῖρ', ὦ Θεοδμήατα, λιπαροπλοκάμου παιδὸς
 Λατοῦς ἡμεροέστατον ἔρνος,
 Πόντου θύγατερ, χθονὸς εὐρείας ἀκίνητον τέρας·
 ἂν τε βροτοὶ Δᾶλον κικλήσκουσι, μάκαρες δ' ἐν
 Ὀλύμπῳ τηλέφατον
 κνανίας χθονὸς ἄστρον.

Θυγατέρα γὰρ Πόντου τὴν Δῆλον εἶρηκε, τὸ λε-
 χθὲν αἰνιτιτόμενος. Εἰ δὲ μειοῦται ἡ θάλαττα, μει-
 ωθήσεται καὶ ἡ γῆ· μακραις δ' ἐνιαυτῶν περιόδοις
 καὶ εἰςάπαν ἐκάτερον στοιχεῖον ἀναλωθήσεται. Δα-
 πανηθήσεται δὲ καὶ ὁ σύμπας ἀῆρ, ἐκ τοῦ κατ'
 ὀλίγον ἔλαττούμενος· ἀποκριθήσεται δὲ τὰ πάντα
 εἰς μίαν οὐσίαν τὴν πυρός.

§. 24. Πρὸς δὲ τὴν τοῦ τρίτου κατασκευὴν κε-
 φαλαίου χρῶνται λόγῳ τοιῷδε. Φθίρειται πάντως
 ἐκεῖνο, οὗ πάντα μέρη φθαρτά ἐστι· τοῦ δὲ κόσμου
 πάντα τὰ μέρη φθαρτά ἐστι, φθαρτὸς ἄρα ὁ κό-
 σμος ἐστίν. Ὁ δὲ ὑπεριθέμεθα, νῦν ἐπισκεπτέον.
 Ποῖον μέρος τῆς γῆς, ἵνα ἀπὸ ταύτης ἀρξώμεθα,
 μεῖζον ἢ ἔλαττον οὐ χρόνον διαλύεται; Λίθων οἱ
 κραταιότατοι ἄρ' οὐ μνδῶσι καὶ σήπονται κατὰ τὴν
 ἕξω ἀσθένειαν; — ἢ δ' ἐστὶ πνευματικὸς τόνος,
 δεσμὸς οὐκ ἄρρηκτος, ἀλλὰ μόνον δυσδιάλυτος· —
 θρυπτιόμενοι καὶ ῥέοντες εἰς λεπτήν τὸ πρῶτον ἀνα-

λύνονται κόριν, εἴθ' ὕστερον δαπανηθέντες ἐξαναλύον-
 ται. Ἐτι δέ, εἰ μὴ πρὸς ἀνέμιων ῥιπίζοιτο τὸ ὕδωρ
 ἀκίνητον ἐαθὲν οὐχ ὑφ' ἡσυχίας νεκροῦται; Μετα-
 βάλλει γοῦν, καὶ τὸ δυσωδέστατον γίνεται, οἷα ψυ-
 χὴν ἀφηρημένον ζῶον. Αἶ γε μὴν ἀέρος φθοραὶ
 παντί τῳ δῆλον. Νοσεῖν γὰρ καὶ φθίνειν καὶ τρό-
 πον τινὰ ἀποθνήσκειν πέφυκεν. Ἐπεὶ, τί ἂν τις μὴ
 στοχαζόμενος ὀνομάτων εὐπρεπείας, ἀλλὰ τοῦ ἀλη-
 θοῦς εἴποι λοιμὸν εἶναι, πλὴν ἀέρος θάνατον, τὸ
 οἰκτεῖον πάθος ἀναχέοντος ἐπὶ φθορᾷ ἀπάντων ὅσα
 ψυχῆς μεμοίραται; Τί χρὴ μακρογορεῖν περὶ πυρός;
 512 Ἀτροφῆσαν γὰρ αὐτίκα σβέννυται, χολὸν, ἢ φα-
 Μ.σὶν οἱ ποιηταὶ, γεγονὸς ἐξ ἑαυτοῦ. Διὸ σκηριπτό-
 μενον ὀρθοῦται κατὰ τὴν τῆς ἀναφθείσης ὕλης μο- 961
 νῆν, ἐξαναλωθείσης δ' ἀφανίζεται. Τὸ παραπλήσιον Ρ.
 μέντοι καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ἰνδικὴν δράκοντάς φασι
 πάσχειν. Ἀνέροντας γὰρ ἐπὶ τὰ μέγιστα ζώων
 ἐλέφαντας, περὶ νῶτα καὶ νηδὺν ἅπασαν εἰλεῖσθαι,
 φλέβα δ' ἦν ἂν τύχῃ διελόντας ἐμπίνειν τοῦ αἵμα-
 τος, ἀπλήστως ἐπισπωμένους βιαίῳ πνεύματι καὶ
 συντόνω ῥοίζῳ. Μέχρι μὲν οὖν τινὸς ἐξαναλουμέ-
 νους ἐκείνους ἀντέχειν ὑπ' ἀμηχανίας ἀνασκιρτῶντας,
 καὶ τῇ προνομαίᾳ τὴν πλευρὰν τύπτοντας, ὡς κα-
 διζομένους τῶν δρακόντων· εἶτα αἰ κενομένου
 τοῦ ζωτικῆς, πηδᾶν μὲν μηκέτι δύνασθαι, κροδαι-
 νομένους δ' ἐστάναι· μικρὸν δ' ὕστερον καὶ τῶν
 σκελῶν ἐξασθενησάντων κατασεισθέντας ὑπὸ λειψαι-
 μίας ἀποθνήσκειν· πεσόντας δὲ τοὺς αἰτίους τοῦ
 θανάτου συναπολλύναι τρόπῳ τοιοῦδε. Μηκέτ' ἔχον-
 τες τροφήν οἱ δράκοντες, ὃν περιέθεσαν δεσμὸν ἐπι-
 χειροῦσιν ἐκλύειν, ἀπαλλαγὴν ἤδη ποθοῦντες. Ὑπὸ
 δὲ τοῦ βάρους τῶν ἐλεφάντων θλιβόμενοι πιέζονται,
 καὶ πολὺ μᾶλλον, ἐπειδὴν τύχῃ στερίφον καὶ λιθῶ-
 δεσ ἔδαφος. Ἰλυσπώμενοι γὰρ καὶ πάντα ποιοῦντες
 εἰς διάλυσιν ὑπὸ τῆς τοῦ πύσαντος βίας πεδηθέντες,
 ἑαυτοὺς πολυτρόπως ἐν ἀμηχανοῖς καὶ ἀπόροις γυ-

μνάσαντες ἕξασθενοῖσι, καθάπερ οἱ καταλευσθέντες, ἢ τείχους αἰφνίδιον ὑπενεχθέντος προκαταληφθέντες, οὐδ' ὅσον ἀνακῦψαι δυνάμενοι πνιγῆ τελευτῶσιν. Εἰ δὴ τῶν μερῶν ἕκαστον τοῦ κόσμου φθορὰν ὑπομένει, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν παγίς κόσμος ἄφθαρτος οὐκ ἔσται. Τὸν δὲ τέταρτον καὶ λοιπὸν λόγον ἀκριβοτέον. Ὡδέ φασιν· εἰ ὁ κόσμος αἰδῖος ἦν, ἦν ἂν καὶ τὰ ζῶα αἰδῖα, καὶ πολὺ γε μᾶλλον τὸ ἀνθρώπων γένος, ὅσω καὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον. Ἀλλὰ καὶ ὀψίγονον φανῆναι τοῖς βουλομένοις ἐρευνᾶν τὰ φύσεως. Εἰκὸς γὰρ, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον, ἀνθρώποις συνυπάρξαι τὰς τέχνας, ὡς ἂν ἰσὴλικας, οὐ μόνον ὅτι λογικῆ φύσει τὸ ἐμμέθοδον οἰκεῖον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ζῆν ἄνευ τούτων οὐκ ἔνεστιν. Ἴδωμεν οὖν τοὺς ἐκάστιων χρόνους, ἀλογήσαντες τῶν ἐπιτραγοδουμένων θεοῖς μύθων. Εἰ μὴ αἰδῖος ἄνθρωπος, οὐδ' ἄλλο τι ζῶον, ὡστ' οὐδ' αἱ δεδεγμένα ταῦτα χῶραι, γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ, ἐξ ὧν τὸ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον δῆλόν ἐστιν.

§. 25. Ἀναγκαῖον δὲ πρὸς τὴν τοσαύτην εὐρεσιλογίαν ἀπαντῆσαι, μὴ τις τῶν ἀπειροτέρων ἐνδοῦς ὑπαχθῆ, καὶ ἀρκτέον γε τῆς ἀντιδόρῆσεως ἀφ' οὗ 513 καὶ τῆς ἀπάτης οἱ σοφισταί. Τὰς ἀνωμαλίαις οὐκ-
 Μ.έτ' ἐχοῖν εἶναι τῆς γῆς, εἴπερ αἰδῖος ἦν ὁ κόσμος. Διὰ τί, ὦ γενναῖοι; Φήσουσι γὰρ ἕτεροι παρελθόντες, ὅτι δένδρων οὐδὲν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν. Ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα καιροῖς μὲν τισι φυλλοθροεῖ, καιροῖς δὲ πάλιν ἀνηβᾷ· — διὸ καὶ τὸ 962
 ποιητικὸν εὖ εἴρηται. P.

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ
 θ' ὕλη

τηλεθόωσα φύει· ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη.

— τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποθραύεται μέρη, τὰ δὲ προσθύεται. Μακροῖς δὲ χρόνοις ἢ πρόσφυσις καθίσταται γνώριμος, διότι τὰ

μὲν δένδρα ὠκντέρα χρώμενα τῇ φύσει, θῦττον κα-
 ταλαμβανομένην ἔχει τὴν ἐπίδοσιν· τὰ δ' ὄρη βρα-
 δυτέρα, διὸ καὶ τὰς ἐκφύσεις αὐτῶν αἰσθητὰς ὅτι
 μὴ χρόνῳ μακρῷ μόλις εἶναι συμβέβηκεν. Ἐοίκασι
 γὰρ τὸν τρόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν ἀγνοεῖν, ἐπεὶ καὶ
 ὄν ἴσως αἰδεσθέντες ἠσύχασαν. Φθόνος δ' οὐδεὶς
 ἀναδιδάσκειν. Ἔστι δ' οὔτε τι νέον τῶν λεγομένων,
 οὔτε ῥήμαθ' ἡμῶν, ἀλλὰ παλαιὰ σοφῶν ἀνδρῶν,
 οἷς οὐδὲν ἀδιερεύνητον τῶν εἰς ἐπιστήμην ἀναγκαίων
 ἀπολέλειπται. Ὅταν τὸ κατακεκλεισμένον ἐν τῇ γῆ
 πυρῶδες ἄνω τῇ τοῦ πυρὸς ἐλαύνηται φυσικῇ δυ-
 νάμει, πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον στείχει. Καὶ ἂν τι-
 νος λάβηται βραχείας ἀναπνοῆς, ἄνωθεν μὲν συνα-
 νασπᾶ πολὺ τῆς γεώδους οὐσίας, ὅσον ἂν οἶόν τε ἦ.
 Ἐξω δ' ἐπιγενόμενον φέρεσθαι βραχυτέρα, ἢ καὶ
 μέχρι πολλοῦ συμπαρελθεῖν βιασθεῖσα; πρὸς μίχι-
 στον ἀρθεῖσα ὕψος στέλλεται ἀποκορυφουμένη, καὶ
 πρὸς ὄξειαν ἀποτελευτᾷ κορυφὴν τὸ πυρὸς σχῆμα
 μιμουμένη. Γίνεται γὰρ τοῦ κορυφώτου καὶ βα-
 ρυτάτου τότε τῶν φύσει ἀντιπάλων ἀναγκαίᾳ συρῶ-
 ξάντων διαμάχῃ, πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκατέρου χώρου
 ἐπειγομένου, καὶ πρὸς τὸ βιαζόμενον ἀντιτείνοντος.
 Τὸ μὲν δὴ πῦρ συναέλκον γῆν ὑπὸ τοῦ περὶ αὐ-
 τὴν νευστικοῦ βρίθειν ἀναγκάζεται· ἢ δὲ γῆ κατω-
 τάτω ταλαντεύουσα τῷ τοῦ πυρὸς ἀνωφοίτῳ συνε-
 πελαφρισθεῖσα, μετέωρος ἐξαίρεται, καὶ κρατηθεῖσα
 μόλις ὑπὸ δυνατωτέρας τῆς ἐπικουφίζούσης ἰσχύος,
 ἄνω πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς ἕδραν ὠθεῖται καὶ ἴστα-
 ται. Τί οὖν θαυμαστόν, εἰ μὴ τὰ ὄρη ταῖς τῶν
 ἕτεῶν φοραῖς ἐξανήλωται τῆς συνεχοῦσης αὐτὰ δυ-
 νάμει, ὕψ' ἧς καὶ διανίσταται μάλα παγίως καὶ
 κραταιῶς ἐνειλημμένης; Ἀυθέντα γὰρ δεσμοῦ τοῦ
 συνέχοντος, εἰκὸς ἦν διαλυθῆναι καὶ πρὸς ὕδατος
 σκεδασθῆναι. Δυνάμει δὲ σφιγγόμενα τῇ τοῦ πυ-
 ρὸς, στεγανώτερα πρὸς τὰς τῶν ἕτεῶν φορὰς ἀν-
 τέχει.

514 §. 26. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν λελέχθω περὶ τοῦ
 Μ.τὴν ἀνωμαλίαν τῆς γῆς πίστιν οὐκ εἶναι, γενέσεως καὶ
 φθορᾶς κόσμον. Πρὸς δὲ τὸ ἀπὸ τῆς μειώσεως τῆς
 θαλάττης ἐπιχειρηθῆν, ἐκεῖνο δεόντως ἂν λέγοιτο, μὴ
 τὰς ἀνασχούσας νήσους αὐτὸ μόνον, μηδ' εἴτινες ἀπο-
 τομαὶ κατακλυζόμεναι τὸ πάλαι, χρόνοις αὐθις ἠπει-
 ρώθησαν, σκοπεῖτε. Φυσιολογίας γὰρ ἀντίπαλον φι-963
 λονεικία, τριπόθητον ἠγουμένης ἀλήθειαν ἰχνηλατεῖν. P.
 Ἀλλὰ πολυπραγμονεῖται καὶ τὸ ἐναντίον· ὅσαι μὲν
 ἐν ἠπείροις οὐ παράλιοι μόνον, ἀλλὰ καὶ μεσόγειοι
 μοῖραι κατεπόθησαν· ὅση δὲ χέρσος θαλαττωθεῖσα
 μυριοφόροις ναυσὶν ἐμπλεῖται. Τὴν περὶ τὸν ἱερώ-
 ταιον Σικελικὸν πορθμὸν ἄδομένην ἱστορίαν ἀγνοεῖτε,
 τὸ παλαιὸν ἠπειρῶ Ἰταλίας Σικελίαν συνάπτουσαν;
 Μεγάλων δὲ τῶν παρ' ἐκάτερα πελαγῶν βιαίοις
 πνεύμασιν ἐξ ἐναντίας ἐπιδραμόντων, ἡ μεθόριος
 ἐπεκλύσθη καὶ ἐνεθρόαγη, παρ' ἣν ἡ πόλις ἐπώνυμος
 τοῦ πάθους Ῥήγιον κτισθεῖσα ὠνομάσθη, καὶ τὸ
 ἐναντίον ἢ προσεδόκησεν ἂν τις ἀπέβη. Συνεζεύχθη
 μὲν γὰρ τὰ τέως διεστῶτα πελάγη κατὰ τὴν σύρρῳ-
 σιν ἐνωθέντα. Ἡ δὲ ἠνωμένη γῆ τῷ μεθορίῳ πορ-
 θμῷ διεζεύχθη, παρ' ὃν ἠπειρος οὖσα Σικελία νῆσος
 ἐβιάσθη γενέσθαι. Πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας λόγος τῆς
 θαλάττης ὑπερεχούσης ἠφανίσθαι πόλεις καταπο-
 θεῖσας. Ἐπεὶ καὶ κατὰ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς,
 Αἴγειραν, Βουρᾶν τε καὶ ὑψηλὴν Ἐλίκειαν
 τείχεσιν, ἣ τάχ' ἔμελλε περὶ βροῦα μύρια φύσειν,
 εἰδαίμονας τὸ πάλαι γενομένας πολλῇ τοῦ πελάγους
 ἐπικλυσθῆναι φορᾶ. Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἕμα
 Λιβύης καὶ Ἀσίας μεζῶν, ἣ φησὶν ἐν Τιμαίῳ Πλά-
 των, ἡμέρα μιᾶ καὶ νυκτὶ, σεισμῶν ἐξαισίων καὶ
 κατακλυσμῶν γενομένων, δῦσα κατὰ θαλάσσης ἐξ-
 αἴφνης ἠφανίσθη· γενομένη πέλαγος, οὐ πλωτὸν,
 ἀλλὰ βαραθρῶδες. Οὐδὲν οὖν εἰς τὸ φθεῖρισθαι
 τὸν κόσμον ἢ πλασθεῖσα τῷ λόγῳ μείωσις τῇ θα-
 λάττῃ συνεργεῖ. Φαίνεται γὰρ ὧν μὲν ἐξαναχωροῦ-

σα, τὰ δ' ἐπικλύζουσα. Ἐχορῆν δὲ μὴ θάτερον τῶν γινομένων, ἀλλὰ συνάμφω θεωροῦντας ἐπι-
 515 κρίνειν, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς περὶ βίον ἀμφισβητήμα-
 Μ.σιν ὁ νόμιμος δικαστὴς πρὶν παρὰ τῶν ἀντιδίκων ἀκοῦσαι γνώμην, οὐκ ἀποφανεῖται.

§. 27. Καὶ μὴν ὁ τρίτος λόγος ἐξ ἑαυτοῦ δι-
 λέγεται, μὴ ὑγιῶς ἐρωτηθεῖς ἀπὸ τῆς εὐθῦς ἐν
 ἀρχῇ φάσεως. Οὐ γὰρ δήπουθεν, οὗ πάντα μέρη
 φθίρειται, φθαρτόν ἐστιν ἐκεῖνο, ἀλλ' οὗ πάντα τὰ
 μέρη ἅμα καὶ ἐν ταύτῳ ἀθρόα κατὰ τὸν αὐτὸν χρό-
 νον. Ἐπεὶ καὶ ἄκρον ἀποκοπεῖς τις δάκτυλον ζῆν
 οὐ κεκώλυται· εἰ δὲ τὴν κοινωνίαν τῶν μερῶν καὶ
 μελῶν πᾶσαν, αὐτίκα τελευτήσῃ. Τὸν αὐτὸν οἶν
 τρόπον, εἰ μὲν συλλήβδην ἀπαξάπαντα τὰ στοιχεῖα
 ὑφ' ἓνα καιρὸν ἠφανίζετο, φάσκειν ἐνδέχεσθαι τὸν
 κόσμον φθορὰν ἢ ἀναγκαῖον. Εἰ δ' ἕκαστον ἰδίᾳ
 πρὸς τὴν τοῦ γείτονος μεταβάλλει φύσιν, ἀθανατί-
 ζεται μᾶλλον, ἢ φθίρειται, κατὰ τὸ φιλοσοφηθὲν
 ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ,

..... θνήσκει δ' οὐδὲν
 τῶν γινομένων, διακρινόμενον δ'
 ἄλλο πρὸς ἄλλον
 μορφήν ἑτέραν ἀπέδειξε.

Παντελῆς γε μὴν εὐήθεια τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων 964
 ἀπὸ τῶν τεχνῶν ἐξετάζεσθαι. Τῇ γὰρ περὶ τὸν Ρ.
 λόγον ἀτοπία τις ἀκολουθήσας νέον τὸν κόσμον
 ἀποφανεῖ κομιδῇ, μόλις πρὸ χιλίων παγέντα ἐνιαυ-
 τῶν. Ἐπεὶ καὶ οὓς παρειλήφαμεν τῶν ἐπιστημῶν
 εὐρετὰς, τὸν λεχθέντα τῶν ἐνιαυτῶν ἀριθμὸν οὐχ
 ἱεραβάλλουσιν. Εἰ δὲ δὴ καὶ λεκτέον τὰς τέχνας
 ἰσηλικᾶς ἀνθρώπων γένει, μεθ' ἱστορίας φυσικῆς
 ἀλλ' οὐκ ἀπερισκέπτως καὶ ῥαθύμως λεκτέον. Ἡ δ'
 ἱστορία τί; Φθοραὶ τῶν κατὰ γῆν, οὐκ ἀθρόων
 ἀπάντων, ἀλλὰ τῶν πλείστων, δυσι ταῖς μεγίσταις
 αἰτίαις ἀνατίθενται, πυρὸς καὶ ὕδατος ἀλέκτοις φο-
 ραῖς. Κατασκήπτειν δ' ἑκατέραν ἐν μέρει φασίν,

ἐν πάννυ μακροαῖς ἐνιαυτῶν περιόδοις. Ὅταν μὲν
 οὖν ἔμπροθις καταλαμβάνη, ῥέϋμα αἰθερίου πυρὸς
 ἄνωθεν ἐκχεόμενον πολλαχῆ σκεδάννυσθαι, μεγάλα
 κλίματα τῆς οἰκουμένης ἐπιτρέχον· ὅταν δὲ κατα-
 κλυσιμὸς ἅπασαν τὴν ὕδατος κατομβρίαν κατασύρη
 φύσιν, αὐθιγενῶν καὶ χειμάρρων ποταμῶν οὐ πλημ-
 μυροῦντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καθεστὸς προσυπερ-
 βαλλόντων ἐπιβάσεως, καὶ τὰς ὄχθας ἢ τῆ βία πα-
 ραυρόηγγόντων, ἢ ὑπερπηδάντων ἀναβάσει τῆ πρὸς
 μήκιστον ὕψος· ὅθεν ὑπερβλύσαντας εἰς τὴν παρα-
 κειμένην ἀναχεῖσθαι πεδιάδα, τὴν δὲ, τὸ μὲν πρῶ-
 τον εἰς μεγάλας λίμνας διανέμεσθαι, πρὸς τὰ κοι-
 λότερα αἰετοῦ ὕδατος συνίζοντος, αὐθις δ' ἐπιθ-
 516 ῥέοντος καὶ τοὺς μεθορίους ἰσθμοὺς κατακλύζον-
 M.τος, οἷς διεκρίνοντο αἱ λίμναι, εἰς μέγεθος ἀχανοῦς
 πελάγους κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ἔνωσιν ἀποκρίνεσθαι.
 Πρὸς δὲ μαχομένων δυνάμεων ἐν μέρει τοὺς ἐν τοῖς
 ἐναντίοις οἰκοῦντας τόποις ἀπόλλυσθαι, πυρὶ μὲν
 τοὺς ἐν ὄρεσι καὶ γεωλόφοις καὶ δυσύδροις χωρίοις,
 αἳ οὐκ ἔχοντας φύσει πυρὸς ἀμυντήριον ἄφθονον
 ὕδωρ· ἔμπαλιν δ' ὕδατι τοὺς παρὰ ποταμοῖς, ἢ
 λίμναις, ἢ θαλάττῃ. Γειτόνων γὰρ ἄπτεσθαι φιλεῖν
 τὰ κακὰ πρῶτον ἢ γε μόνων. Κατὰ δὲ τοὺς λεχθέν-
 τας τρόπους δίχα μυρίων ἄλλων βραχυτέρων φθει-
 ρομένου τοῦ πλείστου μέρους ἀνθρώπων, ἐπιλιπεῖν
 ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰς τέχνας. Δίχα γὰρ τοῦ μεθο-
 δεύοντος οὐκ εἶναι καθ' αὐτὴν ἰδεῖν τὴν ἐπιστήμην.
 Ἐπειδὴν δὲ αἱ μὲν κοιναὶ νόσοι χαλάσωσιν, ἄρξεται
 δὲ ἀνηβῆν καὶ βλαστάνειν τὸ γένος ἐκ τῶν μὴ προ-
 καταληφθέντων τοῖς ἐπιβρίσασι δεινοῖς, ἄρχεσθαι καὶ
 τὰς τέχνας πάλιν συνίστασθαι, οὐ τὸ πρῶτον γενο-
 μένας, ἀλλὰ τῆ μειώσει τῶν ἐχόντων ὑποσπανισθεί-
 σας. Ἄ μὲν οὖν περὶ ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου πα-
 ρειλήφραμεν, εἴρηται κατὰ δύναμιν· τὰς δὲ πρὸς
 ἕκαστον ἐναντιώσεις ἐν τοῖς ἔπειτα δηλωτέον.

E I Σ Φ Λ Α Κ Κ Ο Ν.

IN FLACCUM.

Flaccus, praefectus Aegypto a Tiberio Caesare in sex annos, quinque priores mitem se gessit pacisque amantem erga subditos (1. 2). Postquam autem Caius summa rerum potitus est, ipse quoque animum honestum mutavit in deterius, coepitque gravissima cum perditis hominibus moliri, ut Caii favorem, qui ei parum aequus erat, obtineret (3. 4). Iudaeos Alexandrinis pendendos dandi consilium cepit, ut hos sibi propensos faceret, cum Agrippa Herodis regis nepos Alexandriam in patriam rediturus venisset (5). Quod cum Alexandrini sensissent, Agrippam ipsum summa petulantia publice petebant, et Iudaeos status decorum in proseuchis ponere coegerunt (6. 7). Mox vero Iudaeos e quatuor urbis regionibus eiecerunt, inque quintam angustissimam compulerunt, domos eorum spoliantes et ruspantes (8), ipsosque crescente furore cruciatibus data opera exquisitis enecantes (9. 10). Flaccus quoque Iudaeos Caio imperatori eo infensos reddere voluit, quod litteras eorum gratulatorias retinuit, sed frustra; mittebantur enim Caesari per Agrippam (11). Tandem, etsi sero, poenas dedit, e medio convivio eum ad supplicium rapiente Basso (12), quod iubente Caesare in gratiam Iudaeorum factum esse videtur (13). In Italiam ductus accusatores ibi invenit, qui antea eius subditi fuerant, Lamponem et Isidorum homines pessimos (14—16); quorum opera factum est, ut in insulam Andrum in exilium mitteretur (17—19). Sed non multo post ibi per satellites, quos miserat Caius Caesar, crudeliter interemptus est (20).

517 §. 1. Δεύτερος μετὰ Σημανὸν Φλάκκος Ἀουλί—963
 Μ.λιος διαδέχεται τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλήν, Ρ.
 σύμπαν μὲν ἀδικῆσαι τὸ ἔθνος ὡς περ ἐκείνος ἀντι-
 χρος οὐ δυνηθεῖς — ἐλάττους γὰρ εἶχε τὰς εἰς
 τοῦτο ἀφορμὰς — ἐφ' ὅσους δ' ἔφθανεν ἀθρόους

ἀνηκέστοις περιέπειρε κακοῖς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μέ-
 ρει δόξας ἐπιτίθεσθαι, τὴν ἐπιβουλήν ἐξέτεινεν ἐπὶ
 τοὺς πανταχοῦ διὰ τέχνης τὸ πλεόν ἢ δυνάμεως.
 Οἷς γὰρ ἰσχὺς ἐστὶν οὐδαμῶς τῶν τὰς φύσεις τυ-
 ραννικῶν, πανουργίαις τὰς ἐπιβουλάς κατορθοῦσιν.
 Ὁ Φλάκκος οὕτως ἐν τοῖς ἑταίροις κριθεὶς παρὰ
 Τιβερίῳ Καίσαρι, μετὰ τὴν Σεβήρου τελευτήν, ὅς
 ἐπειτέτραπτο Αἴγυπτον, καθίσταται τῆς Ἀλεξαν-
 δρείας καὶ τῆς χώρας ἐπίτροπος, ἄνθρωπος ἐν ἀρχῇ
 μυρία καλοκάγαθίας ὅσα τῶ δοκεῖν ἐξενεγκῶν δει-
 γματα. Πυκνὸς τε γὰρ ἦν καὶ συνεχῆς καὶ ὄξυς
 νοῆσαι, καὶ τὰ βουλευθέντα προῦξαι, καὶ προχει-
 ρότατος εἰπεῖν, καὶ πρὸ τοῦ λεγομένου τὸ ἡσυχάζο-
 μενον αἰσθῆσθαι. Παντάπασιν οὖν ὀλίγῳ χρόνῳ τῶν
 κατὰ τὴν Αἴγυπτον πραγματειῶν ἐθὰς γίνεται· πο-
 λύτροποι δ' εἰσὶ καὶ ποικίλοι, μόλις τοῖς ἐκ πρώτης
 ἡλικίας τὸ ἔργον ἐπιτήδευμα πεπονημένοις γνωρίζο-
 μεναι. Περιστὸς ὄχλος ἦσαν οἱ γραμματεῖς, ἤδη
 πρὸς πάντα μικρὰ καὶ μεγάλα φθάνοντος αὐτοῦ
 ταῖς ἐμπειρίαις, ὥς μὴ μόνον ὑπερβαλεῖν, ἀλλὰ χά-
 ριν ἀκριβείας ἀντὶ γνωρίμου διδάσκαλον γεγενῆσθαι
 τῶν τέως ὑφηγητῶν. Καὶ ὅσα μὲν περὶ λογισμοὺς καὶ
 τὴν τῶν προσοδομενῶν κατώρθου διοίκησιν, εἰ καὶ
 μεγάλα καὶ ἀναγκαῖα ἦν, ἀλλ' οὐδέν γε δεῖγμα
 518 ψυχῆς ὑπέφαινε ἡγεμονικῆς. Ἄ δὲ λαμπροτέραν
 Μ. καὶ βασιλικὴν ἐδήλου φύσιν μετὰ πλείονος παρῶν-
 σίας ἐπεδείκνυτο. Οἷον σεμνότερον ἦγεν αὐτὸν, ἄρ-
 χοντι δὲ λυσιτελέστατον ὁ τῦφος· ἐδίκαζε τὰ μεγάλα
 μετὰ τῶν ἐν τέλει, τοὺς ὑπεραύχους καθήρει, μιγά-
 δων καὶ συγκλῦδων ἀνθρώπων ὄχλον ἐκώλυεν ἐπι-
 συνίστασθαι, τὰς τε ἑταιρείας καὶ συνόδους αἰ' αἰ' 966
 ἐπὶ προφάσει θυσιῶν εἰσιτῶντο τοῖς πράγμασιν ἐμ-Ρ.
 παροινῶσαι, διέλυε τοῖς ἀφηνιάζουσιν ἐμβριθῶς καὶ
 εὐτόνως προσφερόμενος. Εἴτ' ἐπειδὴ τὴν πόλιν καὶ
 τὴν χώραν ἀνέπλησεν εὐνομίας, ἐν μέρει πάλιν ταῖς
 στρατιωτικαῖς δυνάμεσιν ἐφήδρευεν, ἐκτάττων, συγ-

κροτιῶν, γυμνάζων, πεζούς, ἵππεῖς, τοὺς τῆς κούφης ὀπλίσεως, τοὺς ἡγεμόνας, ἵνα μὴ τὰς μισθοφορίας τῶν στρατιωτῶν ἀφαιρούμενοι πρὸς ληστείας καὶ ἄρπαγὰς αὐτοὺς ἀλείψωσι, πάλιν τῶν στρατιωτῶν ἕκαστον, ἵνα μηδὲν ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζηται, μνησθῆναι, ὅτι τέτακται καὶ τὴν εἰρήνην διαφυλάττειν.

§. 2. Ἴσως δ' ἂν τις εἴποι, “Σὺ δέ, ὦ οὗτος, ἔγνωκώς ἀνθρώπου κατηγορεῖν, ἔγκλημα μὲν οὐδὲν διεξῆλθες, μακροὺς δ' ἐπαίνους συνείρεις; Μὴ ἄρα παραπαίεις καὶ μέμνηας;” — “Οὐ μέμνηα, ὦ οὗτος, οὐδὲ ἠλίθιός τίς εἰμι, ὡς μὴ δύνασθαι πράγματος ἀκολουθίαν ἰδεῖν. Ἐπαινῶ τὸν Φλάκκον, οὐκ ἐπειδὴ προσῆκεν ἐχθρὸν ἐγκωμιάζειν, ἀλλ' ἵνα αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν ἀριδηλοτέραν παραστήσω. Τῷ μὲν γὰρ ἀγνοία τοῦ κρείττονος διαμαρτιάνοντι συγγνώμη δίδοται. Οὗ δ' ἐξ ἐπιστήμης ἀδικῶν, ἀπολογία οὐκ ἔχει, προεαλωκώς ἐν τῷ τοῦ συνειδότης δικαστηρίῳ.”

§. 3. Ἐξαιτίαν γὰρ τὴν ἐπικράτειαν λαβῶν πέντε μὲν ἔτη τὰ πρῶτα, ζῶντος Τιβερίου Καίσαρος, τὴν τε εἰρήνην διεφύλαξε, καὶ οὕτως εὐτόνως καὶ ἐρῶμένως ἀφηγήσατο, ὡς τοὺς πρὸ αὐτοῦ πάντας ὑπερβαλεῖν. Τῷ δ' ὑστάτῳ, Τιβερίου μὲν τελευτήσαντος, Γαίου δ' ἀποδειχθέντος αὐτοκράτορος, ὑφίεναι καὶ χαλᾶν ἤρξατο τὰ πάντα, εἴτε ἐπὶ Τιβερίῳ βαρύτερον πεπονθὼς πένθος — δῆλος γὰρ ἦν ὡς ἐπ' οἰκειοτάτῳ περιπαθῶν, ἕκ τε τῆς συνεχοῦς κατηφείας καὶ ἕκ τῆς τῶν δακρύων φορῆς, ἃ καθάπερ ἀπὸ πηγῆς ἀπαύστως ἐξεχεῖτο — εἴτε καὶ κακόνους ὦν τῷ διαδόχῳ, διὰ τὸ τὴν τῶν γνησίων πρὸ τῆς τῶν θετῶν θεραπευκέναι μερίδα, εἴτε τῶν συνεπιθεμένων τῇ Γαίου μητέρι, καθ' ὃν χρόνον εἶχε τὰς αἰτίας, ἐφ' αἷς ἀνηρέθη, γεγονώς, καὶ διὰ φόβον ἀλώσεως ἐπιλελησμένος. Καὶ μέχρι μὲν τίνος ἔβ' ἀντείχεν, μὴ κατὰ τὸ παντελὲς μεθιέμενος τὴν

τῶν πραγμάτων ἀντίληψιν. Ὡς δ' ἤκουσε, τὸν Τι-
 βερίου μὲν υἱὸν, κοινὸν δὲ τῆς ἀρχῆς ἀναιρε-
 519 θέντα Γαίου κελεύσαντος, ἀλέκτω πληγῆς συμ-
 Μ.φορῶ, καταβαλὼν αὐτὸν ἀγανῆς ἔκειτο, τῆς διανοίας
 πολὺ πρότερον ἀπειρηκίας καὶ παρεμμένης αὐτῷ.
 Ζῶντος μὲν γὰρ τοῦ μειρακίου τὰ ζωπυρὰ τῆς ἰδίας
 σωτηρίας οὐκ ἀπεγίνωσκεν, ἀποθανόντος δὲ συντε-
 θνάμηναι καὶ τὰς οἰκείας ἐλπίδας ἔδοξεν, εἰ καὶ μικρά
 τις ὑπελείπετο αὔρα βοηθείας, ἢ πρὸς Μάκρωνα
 φιλία, τὰ σύμπαντα παρὰ Γαίῳ κατ' ἀρχὰς δυνη- 967
 θέντα, καὶ πλείστην μοῖραν, ὡς λόγος, εἰσενεγκάμε- P.
 νον αὐτῷ πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς ἡγεμονίας, καὶ ἔτι
 μᾶλλον πρὸς τὸ σωθῆναι, πολλάκις μὲν ἐκποδῶν
 ποιήσασθαι τὸν Γαῖον διανοηθέντος Τιβερίου ὡς
 κακοήθη, καὶ οὐ πεφυκῆτα πρὸς ἀρχὴν, καὶ ἅμα
 διὰ τὸν ἐπὶ τῷ υἱῶν φόβον· ἐδεδίει γὰρ μὴ πα-
 ρανάλωμα γένηται τελευτήσαντος αὐτοῦ· πολλάκις
 δὲ τοῦ Μάκρωνος τὰς ὑπονοίας ὑπεξαίρουμένου, καὶ
 τὸν Γαῖον ἐπαινοῦντος ὡς ἀπλοῦν καὶ ἀπόνηρον καὶ
 κοινωικὸν, καὶ τοῦ ἀνεισιοῦ μάλιστα ἠττημένον, ὡς
 ἢ μόνῳ ἂν ἐθελῆσαι παραχωρῆσαι τὴν ἡγεμονίαν,
 ἢ πάντως τὰ πρωτεῖα· ὑφ' ὧν ἀπατηθεῖς, ἔλαθεν
 ἄσπονδον ἐχθρὸν αὐτῷ καὶ υἱῶν καὶ γένει, καὶ
 παρακλήτῳ Μάκρῳνι, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις καταλι-
 πῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ Μάκρων ὄρων αὐτὸν ἐκδιαι-
 τώμενον καὶ ἀγαλίνοις ταῖς ὁρμαῖς ἐφ' ἃ ἂν τύχη,
 καὶ ὡς ἂν τύχη, χρώμενον ἐνουθέτει καὶ παρηγόρει,
 νομίζων ἐκεῖνον εἶναι Γαῖον, τὸν ἠνίκα ἔτι ἔζη Τι-
 βέριος ἐπιεικῆ καὶ πειθαρχικὸν, ὁ κακοδαίμων εὐ-
 νοίας περιτιθῆς ἔδωκε τὰς ἀνωτάτω δίκας, πανοίκιος
 αὐτῇ γυναικὶ καὶ τέκνοις συναναιρεθεῖς, ὡς περιττὸν
 ἕχθος καὶ παρενόχλημα. Καὶ γὰρ ὁπότε πόρρωθεν
 αὐτὸν ἀφικνούμενον ἴδοι, τοιαῦτα πρὸς τοὺς συνόν-
 τας διεξήει, “Μὴ μειδιῶμεν, κατηγιῶμεν, ὁ νο-
 θετητῆς παραγίνεται, ὁ αὐθέκαστος, ὁ ἀνδρὸς τελείου
 καὶ αὐτοκράτορος ἀρξάμενος νῦν εἶναι παιδαγωγός,

ὅτε καὶ τοὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας ὁ καιρὸς ἀπήλασε καὶ διέλευξεν.”

§. 4. Ἐπεὶ δ' οὖν καὶ τοῦτον ἔγνω προανηρη-
 μένον ὁ Φλάκκος, τὴν λοιπὴν ἐλπίδα κατὰ τὸ παν-
 τελὲς ἀναπεπτώκει, καὶ οὐκέθ' ὁμοίως ἀντιλαμβά-
 νεσθαι τῶν πραγμάτων οἷός τε ἦν, ἔξασθενῶν καὶ
 διαῤῥέων τὴν γνώμην. Ὅταν δ' ἄρχων ἀπογνῶ τὸ
 δύνασθαι κρατεῖν, ἀνάγκη τοὺς ὑπήκοους εὐθὺς
 ἀφηγιάζειν, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ μικρῶν καὶ τῶν
 τυχόντων πεφνκότας ἀνερεθίζεσθαι· ἐν οἷς τὸ Αἰ-
 γυπτιακὸν τὰ πρωτεῖα φέρεται, διὰ βραχυτάτου σπιν-
 θήρος εἰωθὸς ἐκφυσᾶν σιᾶσεις μεγάλας. Ἐν ἀμη-
 χάνοις δὲ καὶ ἀπόροις γεγωνῶς, ἐσφάδαζε καὶ τὰ
 520 πρὸ μικροῦ πάντα ἥλλαξεν, ἅμα τῇ τοῦ λογισμοῦ
 Μ πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολῇ ποιησάμενος τὴν ἀρχὴν
 ἀπὸ τῶν συνηθεστάτων. Τοὺς μὲν γὰρ εὖνους καὶ
 μάλιστα φίλους ὑφειρωῶτο καὶ διωθεῖτο· τοῖς δ' ἐξ
 ἀρχῆς ἀνομολογηθεῖσιν ἐχθροῖς ἐσπένδετο, καὶ συμ-
 βούλοις περὶ πάντων ἐχρῆτο. Οἱ δὲ, ἐγκότως γὰρ
 εἶχον, τὸ κατηλλάχθαι δοκεῖν λόγῳ μόνον ἐπιμορ-
 φώσαντες, ἔργοις δὲ κατὰ διάνοιαν ἀσύμβατα μνη-
 σικακοῦντες, καὶ ὥσπερ ἐν θεάτρῳ καθυποκρινόμενοι
 γηνησίαν φιλίαν, ὄλον αὐτὸν συναρπάζουσι. Καὶ γί-
 νεται ὁ μὲν ἄρχων ὑπήκοος, οἱ δ' ὑπήκοοι ἡγεμόνες, 968
 εἰσηγούμενοι μὲν ἀλυσιτελεστάτας γνώμας, εὐθὺς δὲ P.
 ταύτας ἐπισφραγιζόμενοι. Βεβαιωταὶ γὰρ ὧν ἐβου-
 λέυσαντο πάντων ἐγίνοντο, κωφὸν ὡς ἐπὶ σκηνῆς
 προσωπεῖον, ἔνεκα προσήματος αὐτὸ μόνον παρα-
 λαμβάνοντες ἐπιγεγραμμένον ὄνομα ἀρχῆς, Διονύσιοι
 δημοκόποι, Λάμπωνες γραμματοκύφωνες, Ἰσίδωροι
 516
 517
 στασιάρχαι, φιλοπράγμονες, κακῶν εὐρεταί, ταραξι-
 πόλιδες· τοῦτο γὰρ κεκράτηκέ πως τὸ ὄνομα. Συν-
 ταξάμενοι πάντες οὗτοι βούλευμα βουλευέουσι κατὰ
 τῶν Ἰουδαίων ἀργαλεώτατον, καὶ τῷ Φλάκκῳ προσ-
 ελθόντες ἰδίᾳ φασίν, “Ἐρῶει μὲν σοι τὰ ἀπὸ Τι-
 βερίου Νέρωνος τοῦ παιδός, ἔρῶει δὲ καὶ ἡ μετ’

ἐκείνον ἔλπις ὁ ἑταῖρός σοι Μάκρων· αἴσια δ' οὐκ ἔστι σοι τὰ ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος, δεῖ δὴ παράκλητον ἡμᾶς εὐρεῖν δυνατώτερον, ὑφ' οὗ Γάιος ἐξευμενισθήσεται. Ὁ δὲ παράκλητος ἢ πόλις Ἀλεξανδρείων ἐστίν, ἣν τετίμηκεν μὲν ἐξ ἀρχῆς ἅπας ὁ σεβαστὸς αἶκος, διαφερόντως δ' ὁ νῦν ἡμῶν δεσπότης. Παράκλητεύσει δέ, τυχοῦσά τις παρὰ σοῦ δωρεᾶς. Μείζον δ' ἀγαθὸν οὐδὲν αὐτῇ παρέξεις, ἢ τοὺς Ἰουδαίους ἐκδοὺς καὶ προέμενος." Ἐπὶ τούτοις ὀφείλων ἀπίσασθαι καὶ δυσχερᾶναι τοὺς λέγοντας ὡς νεωτεροποιούς καὶ κοινοὺς πολεμίους, συνεπιγράφεται τοῖς λεχθεῖσι, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀδηλοτέρας ἐποιεῖτο τὰς ἐπιβουλάς, μὴτ' ἴσον παρέχων καὶ κοινὸν ἀκροατὴν ἑαυτὸν τοῖς τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχουσιν, ἀλλὰ πρὸς θύατερον ἀποκλίνων μέρος, μὴτ' ἐν τοῖς ἄλλοις ἰσηγορίαν διδούς. Ἀλλὰ καὶ ὁπότε προσίοι τις τῶν Ἰουδαίων ἀποστρεφόμενος, καὶ τὸ δυσέντεκτον ἐπιτηδεύων ἐπὶ μόνων τούτων· αὐθις δὲ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τὴν δυσμένειαν ἐπεδείξατο.

§. 5. Προσεπέρρωσεν δ' αὐτοῦ τὴν ἐκ μαθήσεως τὸ πλεον, ἢ φύσεως ἐπιτετηδευμένην ἀπόνοιαν καὶ συντυχία τις τοιαύτη· Γάιος Καῖσαρ Ἀγρίππᾳ τῷ 521 Ἡρώδου βασιλέως υἱωνῶ δίδωσι βασιλείαν τῆς Μ. παπώας λήξεως τρίτην μοῖραν, ἣν Φίλιππος τετραρχῆς θεῖος ὦν αὐτῷ πρὸς πατρὸς ἑκαρποῦτο. Μέλλοντι δ' ἀπαίρειν συνεβούλευσεν ὁ Γάιος, τὸν μὲν ἀπὸ Βρεντησίου καὶ μέχρι Συρίας πλοῦν μακρὸν ὄντα καὶ καματηρὸν παραιτήσασθαι, χρήσασθαι δ' ἐπιτόμῳ τοὺς ἐτησίους ἀναμείναντι τῷ διὰ τῆς Ἀλεξανδρείας. Τὰς τε γὰρ ἐκεῖθεν ὀλκάδας ταχυναντεῖν ἔφασκε, καὶ ἐμπειροτάτους εἶναι κυβερνήτας, οἳ καθάπερ ἀθλητὰς ἵππους ἠνιοχοῦσιν, ἀπλανῆ παρέχοντες τὸν ἐπ' εὐθείας δρόμον. Ὁ δὲ πειθαρχεῖ, ὡς δεσπότη τε ἅμα καὶ τὰ δοκοῦντα συμφέρειν παραγγέλλοντι. Καταβὰς δ' εἰς Δικαιουρίαν, καὶ ναῦς Ρ. ὑφόρμουσ' Ἀλεξανδρίδας ἰδὼν εὐπρεπεῖς πρὸς ἀνα-969

γωγὴν, ἐπιβάς μετὰ τῶν ἰδίων, εὐπλοία χρησάμενος, ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις ἀνεπιφάτως καὶ ἀφωρότως κατὰγεται, κελύσας τοῖς κυβερνήταις — περὶ γὰρ δείλην ὥραν ὁ Φάρος ἀναφαίνεται — τὰ μὲν ἰστία συνάγειν, ἔξω δὲ περὶ αὐτὸν μὴ μακρὰν ἀφισταμένους θαλαττεύειν, ἄχρι τοῦ βαθεῖαν ἐσπέραν ἐπιγενέσθαι, καὶ νυκτὸς τοῖς λιμέσι προσσχεῖν, ἵν' ἀποβάς ἤδη τετραμμένων πρὸς ὕπνον, μηδεὸς ὄρωντος, ἀφίκηται πρὸς τὸν ξενοδόχον. Ὁ μὲν δὴ μετὰ τοσαύτης αἰδοῦς ἐπεδήμησεν, βοιλόμενος, εἴ πως οἶόν τε ἦν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαθῶν ὑπέξελθεῖν. Οὐ γὰρ μετὰ θεῶν ἀφίχτο τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐπιδεδμηκῶς αὐτῇ πρότερον, ἠνίκα τὸν ἐπὶ Ῥώμης πλοῦν ἐσιτέλλετο πρὸς Τιβέριον, ἀλλ' ὁδῶ χρησόμενος ἐπιτόμῳ τῆς οἴκαδε ἀφίξεως. Οἱ δ' ὑπὸ φθόρου ὀηγνύμενοι — βάσκανον γὰρ φύσει τὸ Αἰγυπτιακόν, καὶ τὰς ἐτέρων εὐπραγίας ἰδίας ὑπελάμβανον εἶναι κακοπραγίας — καὶ ὅμα διὰ τὴν παλαιὰν καὶ τρόπον τινὰ γεγενημένην πρὸς Ἰουδαίους ἀπέχθειαν, ἥσχαλλον ἐπὶ τῷ γεγενῆσθαι τινα βασιλεία Ἰουδαίων, οὐχ ἤτιον ἢ εἰ αὐτὸς τις ἕκαστος βασιλείαν προγονικὴν ἀφῆρητο. Καὶ τὸν ἄθλιον Φλάκκον πάλιν οἱ συνόντες ἀνηρέθιζον, εἰς τὸν αὐτὸν ἐνάγοντες καὶ προσκαλούμενοι φθόρον, “Σὴ κατάλυσις ἔστι,” γάσκοντες, “ἢ ἐπιδημία τούτου. Μείζονα τιμῆς καὶ εὐδοξίας ὄγκον ἢ σὺ περιβέβληται. Πάντας εἰς αὐτὸν ἐπιστρέφει, τὴν δορυφόρον τῶν σωματοφυλάκων στρατιὰν ὄρωντας ἐπαργύροις καὶ ἐπιχρῦσοις ὕλοις διακεκοσμημένην. Ἔδει γὰρ ἤκειν εἰς ἐπικράτειαν ἕτερον, δυνάμενον πλῶ χρησάμενον εἰς τὴν οἰκίαν ἀσφαλῶς παραπεμφθῆναι; Καὶ γὰρ εἰ Γάϊος ἐπέτρεπε, μᾶλλον δ' ἠνάγκαζεν, ἐχορὴν ἐκλιπαρήσαντα παραιτήσασθαι τὴν ἐνθάδε ἀφίξιν, ἵνα μὴ παρενημερηθεῖς ὁ τῆς χώρας ἡγεμὼν ἀδοξῇ.” Ταῦτα ἀκούων ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ᾤδει, καὶ ἐν μὲν τῷ φανερῷ τὸν ἑταῖρον καὶ φίλον καθυπεκρί-

νετο, διὰ τὸν ἐκ τοῦ πέμψαντος φόβον, ἴδια δὲ
 22 ἐζηλοτύπει καὶ ἐξελάλει τὸ μῖσος, καὶ πλαγίως
 Λαυτὸν ὑβρίζεν, ἐπειδήπερ ἄντικρυς οὐκ ἐθάρρει. Τῷ
 γὰρ ἀργοῦντι καὶ σχολάζοντι τῆς πόλεως ὄχλω —
 πληθος δ' ἐστὶν ἐπιτετηδευκὸς γλωσσαλγίαν, καὶ
 ἐνευκαιροῦν διαβολαῖς καὶ βλασφημίαις — ἐπιτρέπει
 κακηγορεῖν τὸν βασιλέα, εἴτε ἀρξάμενος δι' ἑαυτοῦ
 τῶν λοιδοριῶν, εἴτε προτρεψάμενος καὶ ἐνάγων αὐ-
 τὸς διὰ τῶν ὑπηρετεῖν ταῦτα εἰωθότων. Οἱ δ' ἀφορ-
 μῆς λαβόμενοι διημέρευον ἐν τῷ γυμνασίῳ χλευά-
 ζοντες τὸν βασιλέα, καὶ σκώμματα συνείροτες. Πῆ 970
 δὲ καὶ ποιηταῖς μίμων καὶ γελοίων διδασκάλους χρώ-
 P. μνοι, τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς εὐφύϊαν ἐπεδείκνυντο,
 βραδεῖς μὲν ὄντες τὰ καλὰ παιδεύεσθαι, τὰ δ' ἐναν-
 τία μανθάνειν ὀξύτατοι καὶ προχειρότατοι. Διὰ τί
 γὰρ οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐκ ἀπήγαγεν, οὐκ ἐπέπληξε
 τῆς αὐθάδους βλασφημίας; Εἰ δὲ μὴ βασιλεὺς ἦν,
 ἀλλὰ τις τῶν ἐκ τῆς Καίσαρος οἰκίας, οὐκ ὤφειλε
 προνομίαν τινὰ καὶ τιμὴν ἔχειν; Ἀλλὰ ταῦτα πί-
 στις ἐναρχῆς τοῦ συναίτιον γεγενῆσθαι τῶν βλασφη-
 μιῶν Φλάκκον. Ὁ γὰρ ἐπιπλήττειν ἢ τὸ πανόστι-
 τον ἐπέχειν ἂν δυνηθεῖς, εἰ μὴ κεκώλυκε, δῆλος ἦν
 ἐφίμει καὶ ἐπιτρέπων αὐτός. Πρὸς ὃ τι δ' ἂν ὄχλος
 ἀσύντακτος ἀφορμὴν λάβῃ τῶν ἁμαρτημάτων οὐχ
 ἴσταται, μέτεισι δ' ἀφ' ἑτέρων ἐφ' ἕτερα προσεπερ-
 γαζόμενος αἰεὶ τι νεώτερον.

§. 6. Ἦν τις μεμηνὸς ὄνομα Καραβᾶς, οὗ τὴν
 ἀγρίαν καὶ θηριώδη μανίαν — ἄσκητος γὰρ αὐτῆ
 γε καὶ τοῖς ἔχουσι καὶ τοῖς πλησιάζουσιν — ἀλλὰ
 τὴν ἀνειμένην καὶ μαλακωτέραν. Οὗτος διημέρευε
 καὶ διενυκτέρευε γυμνὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς, οὔτε θάλπος,
 οὔτε κρυμὸν ἐκτρεπόμενος, ἄθυρμα νηπίων καὶ μει-
 ρακίων σχολάζόντων. Συνελάσαντες τὸν ἄθλιον ἄχρι
 τοῦ γυμνασίου, καὶ στήσαντες μετέωρον, ἵνα καθο-
 ρῆτο πρὸς πάντων, βύβλον μὲν εὐρύναντες ἀντὶ
 διαδήματος ἐπιτιθέασιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, χαμαι-

στρώτω δὲ τὸ ἄλλο σῶμα περιβάλλουσιν ἀντὶ γλα-
 μύδος, ἀντὶ δὲ σκήπτρου βραχὺ τι παπύρου τριῆμι
 τῆς ἐγχωρίου καθ' ὁδὸν ἐρῶμιμένον ἰδόντες ἀναδι-
 δόασιν. Ἐπεὶ δὲ ὡς ἐν θιατρικοῖς μίμοις τὰ πα-
 ράσημα τῆς βασιλείας ἀπειλήφει, καὶ διεκεκόσμητο
 εἰς βασιλεία, νεανῖαι ῥάβδους ἐπὶ τῶν ὤμων φέρον-
 τες ἀντὶ λογοφόρων ἐκατέρωθεν εἰστήκεισαν, μιμού-
 μενοι δορυφόρους, εἶθ' ἕτεροι προσήεσαν, οἱ μὲν
 ὡς ἀσπασόμενοι, οἱ δὲ ὡς δικασόμενοι, οἱ δ' ὡς
 ἐντενυζόμενοι περὶ κοινῶν πραγμάτων. Εἶτ' ἐκ πε-
 ρισσιῶτος ἐν κύκλῳ πλήθους ἐξίχθει βοή τις ἄτοπος
 Μάριν ἀποκαλοῦντων. Οὕτως δὲ φασιν τὸν κύριον
 ὀνομάζεσθαι παρὰ Σύροις· ἤδεισαν γὰρ Ἀγρίππαν
 523 καὶ γένει Σύρον, καὶ Συρίας μεγάλην ἀποτομὴν
 Μ. ἔχοντα, ἧς ἐβασίλευσε. Ταῦτα δὲ ἀκούων, μᾶλλον
 δὲ ὁρῶν ὁ Φλάκκος, δεόντως ἂν ἔπραξε καὶ τὸν με-
 μνηότα συλλαβῶν, καὶ καθείρξας, ἵνα μὴ παρέχη
 τοῖς κατακερτομοῦσιν ἀφορμὴν εἰς ὕβριν τῶν βελτιό-
 των· καὶ τοὺς ἐνσκευάσαντας τιμωρησάμενος, ὅτι γε
 βασιλεία καὶ φίλον Καίσαρος καὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων
 βουλῆς τετιμημένον στρατηγικαῖς τιμαῖς, ἐτόλμησαν
 καὶ ἔργοις καὶ λόγοις καὶ φανερώς καὶ πλαγίως
 ὑβρίζειν. Ὁ δὲ οὐ μόνον οὐκ ἐπέπληξεν, ἀλλ' οὐδ'
 ἐπισχεῖν ἠξίωσεν, ἄδειαν καὶ ἐκεχειρίαν διδοὺς τοῖς 97
 ἐθελοκακοῦσι καὶ ἐθελέχθρως ἔχουσι, προσποιούμενος
 ἄτε ἑώρα μὴ ὁρᾶν, καὶ ὧν ἤκουε μὴ ἀκούειν. Ὅπερ
 συναισθόμενος ὁ ὕχλος οὐχ ὁ καθεστὼς καὶ δημοτι-
 κός, ἀλλ' ὁ πάντα θορύβου καὶ ταραχῆς εἰσθῶς
 ἀναπιμπλάναι διὰ φιλοπραγμοσύνην καὶ ζῆλον ἀβιῶ-
 του βίου, καὶ τὴν ἐξ ἔθους ἀργίαν καὶ σχολήν,
 πρᾶγμα ἐπίβουλον συρρύνετες εἰς τὸ θέατρον ἐξ
 ἑωθινοῦ, Φλάκκον ἤδη τιμῶν ἀθλίων ζωνημένοι, ὡς
 ὁ δοξομανῆς καὶ καλίμπρατος ἐλύμβανεν, οὐ κατ'
 αὐτοῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας ἀνε-
 βόησαν ἀφ' ἐνὸς συνθήματος εἰκόνας ἐν ταῖς προσ-
 ενχαῖς ἀνατιθέσθαι, καινότατον καὶ μηδέπω πραχθὲν

εἰσηγούμενοι παρανόμημα. Καὶ τοῦτ' εἰδότες — ὀξύτατοι γὰρ τὴν μοχθηρίαν εἶσι — κατασφρίζονται τὸ Καίσαρος ὄνομα προκάλυμμα ποιησάμενοι, ὃ προσάπτειν τὰ τῶν ὑπαιτίων οὐ θεμιτόν. Τί οὖν ὁ τῆς χώρας ἐπίτροπος; Ἐπιστάμενος ὅτι καὶ ἡ πόλις οἰκίητορας ἔχει διπτούς, ἡμᾶς τε καὶ τούτους, καὶ πᾶσα Αἴγυπτος, καὶ ὅτι οὐκ ἀποδέουσι μυριάδων ἑκατὸν οἱ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν χώραν Ἰουδαῖοι κατοικοῦντες ἀπὸ τοῦ πρὸς Λιβύην καταβαθμοῦ μέχρι τῶν ὄριων Αἰθιοπίας, καὶ ὡς ἡ πείρα κατὰ πάριων ἐστὶ, καὶ ὡς οὐ λυσιτελές ἔθνη πάτρια κινεῖν· ἀμελήσας ἀπάντων ἐπιτρέπει ποιήσασθαι τὴν ἀνάθεσιν, μυρία καὶ πάντα προνοητικὰ δυνόμενος ἢ ὡς ἄρχιον κελεύειν, ἢ συμβουλεύειν ὡς φίλος.

§. 7. Ὁ δὲ, συνεχειροῦργει γὰρ ἕκαστα τῶν ἀμαρτανομένων, καὶ ἀπὸ μείζονος ἔξουσίας ἀναδρόπιζειν καινοτέραις ἀεὶ κακῶν προσθήκαις τὴν στύσιν ἡξίου, καὶ τό γ' ἐφ' αὐτὸν ἦκον μέρος, ἀπασαν ὀλίγου δεῖν φάναι τὴν οἰκουμένην ἐμφυλίων πολέμων ἐπλήρωσεν. Οὐ γὰρ ἦν ἄδηλον ὅτι ἡ περὶ τὴν κατάλυσιν τῶν προσευχῶν φήμη, λαβοῦσα τὴν ἄρχην ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, διαδοθήσεται μὲν εὐθὺς εἰς 24 τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ νομοῖς, δραμεῖται δ' ἀπὸ μὲν 1. Αἰγύπτου πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔθνη τὰ ἑῴα· ἀπὸ δὲ τῆς ὑποταίνιου καὶ Μαρείας, αἱ Λιβύης εἰσὶν ἀρχαί, πρὸς δυσμὰς καὶ ἔθνη τὰ ἐσπέρια. Ἰουδαίους γὰρ χώρα μία διὰ πολυανθρωπίαν οὐ χωρεῖ. Ἦς αἰτίας ἕνεκα τὰς πλείστας καὶ εὐδαιμονεστάτας τῶν ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσία κατὰ τε νήσους καὶ ἡπείρους ἐκνέμονται, μητρόπολιν μὲν τὴν Ἱερσόπολιν ἡγούμενοι, καθ' ἣν ἴδρυται ὁ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ νεῖος ἅγιος· ἃς δ' ἔλαχον ἐκ πατέρων καὶ πάππων καὶ προπάππων καὶ τῶν ἔτι ἄνω προγόνων οἰκεῖν ἕκαστοι, πατρίδας νομίζοντες, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν καὶ ἐτρέφθησαν· εἰς ἐνίας δὲ καὶ κτιζομένας εὐθὺς ἦλθον Ρ. ἀποικίαν στείλάμενοι, τοῖς κτίσταις χαριζόμενοι. Καὶ 972

δέος ἦν μὴ οἱ πανταχοῦ τὴν ἀφορμὴν ἐκεῖθεν λα-
 βόντες, ἐπηρεάζωσι τοῖς πολίταις αὐτῶν Ἰουδαίους,
 εἰς τὰς προσευχὰς καὶ τὰ πάτρια νεωτερίζοντες. Οἱ
 δὲ, οὐ γὰρ ἔμελλον ἄχρι παντὸς ἡσυχάζειν, καὶ τοι
 πεφυκότες εὖ πρὸς εἰρήνην, οὐ μόνον ὅτι παρὰ
 πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ περὶ τῶν ἐθῶν ἀγῶνες καὶ τοῖς
 περὶ ψυχῆς κινδύνους ὑπερβάλλουσιν, ἀλλ' ὅτι καὶ
 μόνοι τῶν ὑφ' ἡλίον ὕμα ταῖς προσευχαῖς ἀπεστε-
 ροῦντο τὴν εἰς τοὺς εὐεργέτας εὐσέβειαν, ὃ μυρίων
 θανάτων ἐτετίμηντο ἂν, οὐκ ἔχοντες ἱερὸς περιβό-
 λους οἷς ἐνδιαθίσονται τὸ εὐχάριστον. Καὶ τοῖς
 ἐναντιοῦμένοις εἶπον ἂν, “Λελήθατε ἑαυτοὺς οὐ
 προστιθέντες τοῖς κυρίοις τιμῇ, ὄλλ' ἀφαιρούμενοι;
 Τοῖς πανταχόθεν τῆς οἰκουμένης Ἰουδαίους ὀρητή-
 ρια τῆς εἰς τὸν σεβαστὸν οἶκον ὁσιότητός εἰσιν αἱ
 προσευχαὶ ἐπιδήλως, ὧν ἡμῖν ἀναιρεθεισῶν τίς ἔτε-
 ρος ἀπολείπεται τόπος ἢ τρόπος τιμῆς;” Εἰ μὲν γὰρ
 ἀφιέντων τῶν ἐθῶν ὀλιγοροῦμεν, τῆς ἀνωτάτω τι-
 μωρίας δίκαιοι τυγχάνειν ἐσμέν, μὴ παρέχοντες ἀρ-
 τίους καὶ πλήρεις τὰς ἀμοιβάς. Εἰ δὲ οὐκ ἐξὸν τοῖς
 ἰδίοις ὑποστέλλομεν νομίμοις, ἃ καὶ τῷ σεβαστῷ
 φίλον βεβαιοῦν, τί μικρὸν ἢ μέγα πλημμελαῶμεν
 οὐκ οἶδα, πλὴν εἰ μὴ ψέγειν τις ἐθελήσειε τὸ μὴ
 γνώμη ἐκουσίῳ παρανομεῖν, τὰς ἐκδικαιτήσεις τῶν
 ἐθῶν οὐ φυλάξαμένους, αἱ καὶ ἂν ἀφ' ἐτέρων ἄρ-
 ξονται, τελειωθῶσι πολλάκις εἰς τοὺς αἰτίους. Ἀλλ'
 ὃ μὲν Φλάκκος τὰ τε λεκτέα ἡσυχάζων, καὶ τὰ ἡσυ-
 χαστέα λέγων, οὕτως εἰς ἡμᾶς ἐξημάρτανεν· ἐκεῖ-
 νοι δὲ, οἷς ἐχαρίζετο, τίνα γνώμην εἶχον; Ἄρα γε
 τὴν τῶν τιμῶν ἐθελόντων; Εἶτα σπάνις ἦν ἱερῶν
 κατὰ τὴν πόλιν, ἧς τὰ πλεῖστα καὶ ἀναγκαιότατα
 μέρη τετεμένιστα, πρὸς ἀνάθειν ὧν ἐβούλοντο;
 Τιμὴν τῶν φιλαπεχθημόνων μετὰ τέχνης ἐπιβου-
 525 λευόντων, δι' ἣν οἱ μὲν ἐπηρεάζοντες οὐ δόξουσιν
 Μ.ἀδικεῖν, τοῖς δ' ἐπηρεαζομένοις οὐκ ἀσφαλές ἐναν-
 τιοῦσθαι. Οὐ γάρ ἐστιν, ὧ γενναῖοι, τιμὴ καταλίειν

νόμους, ἔθθη πάτρια κινεῖν, ἐπηρεάζειν τοῖς συνοικοῦσι, διδάσκειν καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν δημοφροσύνης ἀλογεῖν.

§. 8. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ κατὰ τοῦ νόμου πείρα εὐδοεῖν ἔδοξεν αὐτῷ, τὰς προσευχὰς ἀρπύσαντι, καὶ μηδὲ τὸ ὄνομα ὑπολιπομένῳ, πάλιν ἐφ' ἕτερον ἐτρέπετο, τὴν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀναίρεισιν, ἵν' ἀποκοπέντων οἷς μόνοις ἐφώρμη ὁ ἡμέτερος βίος, ἐθῶν τε πατρίων, καὶ μετουσίας πολιτικῶν δικαίων, τὰς ἐσχάτας ὑπομένωμεν συμφορὰς, οὐδενὸς ἐπιλημμένοι πείσματος εἰς ἀσφάλειαν. Ὀλίγαις γὰρ ἴσπερον ἡμέραις τίθησι πρόγραμμα, δι' οὗ ξένους 973 καὶ ἐπήλυδας ἡμᾶς ἀπεκάλει, μηδὲ λόγον μεταδούς, P. ἀλλ' ἀκρίτως καταδικάζων. Οὐ τί ἂν εἴη τυραννίδος ἐπάγγελμα μεῖζον; Αὐτὸς γενόμενος τα πάντα, κατήγορος, ἐχθρὸς, μάρτυς, δικαστὴς, κολαστὴς· εἶτα δυοὶ τοῖς προτέροις καὶ τρίτον προσέθηκεν, ἐφείς ὡς ἐν ἀλώσει τοῖς ἐθέλουσι πορθεῖν Ἰουδαίους. Οἱ δὲ λαβόντες ἄδειαν τί πράττουσιν; Πέντε μοῖραι τῆς πόλεως εἰσιν, ἐπώνυμοι τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς· τούτων δύο Ἰουδαϊκῶς λέγονται, διὰ τὸ πλείστους Ἰουδαίους ἐν ταύταις κατοικεῖν. Οἰκοῦσι δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις οὐκ ὀλίγοι σποράδες. Τί οὖν ἐποίησαν; Ἐκ τῶν τεττάρων γραμμάτων ἐξώκισαν τοὺς Ἰουδαίους καὶ συνήλασαν εἰς ἐνὸς μοῖραν βραχυτάτην. Οἱ δὲ ἐξεχέοντο διὰ τὸ πλῆθος εἰς αἰγιαλοὺς καὶ κοπρίας καὶ μνήματα, πάντων στεροῦμενοι τῶν ἰδίων. Ἐκεῖνοι δὲ τὰς ἐρήμους οἰκίας καταδραμόντες, ἐφ' ἀρπαγὴν ἐτρέποντο, καὶ ὡς ἐκ πολέμου λείαν διενέμοντο. Μηδενὸς δὲ κωλύοντος, καὶ τὰ ἐργαστήρια τῶν Ἰουδαίων συγκλεισμένα διὰ τὸ ἐπὶ Δρουσίλλῃ πένθος ἀναρρόξαντες, ὅσα εὖρον — πολλὰ δὲ καὶ ταῦτ' ἦν — ἐξεφόρησαν, καὶ διὰ μέσης ἀγορᾶς ἐκόμιζον, ὡς οἰκειοῖς τοῖς ἀλλοτρίοις καταχρώμενοι. Τῆς δ' ἀρπαγῆς ἡ ἀπραξία κακὸν ἦν βαρύτερον, τὰς μὲν ἐν-

θήκας ἀπολωλεκότων τῶν ποριστῶν, μηδενὸς δὲ ἔωμένου, μὴ γεωργοῦ, μὴ ναυκλήρου, μὴ ἐμποροῦ, μὴ τεχνίτου τὰ συνήθη πραγματεύεσθαι, ὡς διχόθεν κατεσκευάσθαι πενίαν, ἕκ τε τῆς ἀρπαγῆς, ἐξουσιῶν μᾶ ἡμέρα γενομένων, καὶ περισεσυλημένων τὰ ἴδια, καὶ ἕκ τοῦ μὴ δεδυνῆσθαι πορίζειν ἕκ τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων.

526 §. 9. Καὶ ταῦτα μὲν εἰ καὶ ἀφόρητα, ἀλλ' οὖν M. τοῖς αὖθις πεπραγμένοις συγκρινόμενα οἰστά. Πενία γὰρ χαλεπὸν μὲν, καὶ μύλιον δὲ ὅταν κατασκευάζεται πρὸς ἐχθρῶν, ἔλαττον δὲ τῆς εἰς τὰ σώματα ὑβρεως, καὶ ἂν ἢ βραχυτάτη. Τοὺς δ' ἡμετέρους διὰ τὰς ὑπερβολὰς ὧν ἔπαθον οὐδ' ἂν εἶποι τις ὑβριν ἢ αἰκίαν ἐνδεδέχθαι, κυρίοις χρώμενος τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλὰ μοι δοκεῖ προσρήσεων οἰκείων ἂν ἀπορηῆσαι, διὰ μέγεθος κεκαινουργημένης ὠμότητος, ὡς τὰ τῶν πολεμίων μὲν κρατησάντων, ἕκ φύσεως δ' ἀσπόνδων εἰς τοὺς ἐαλωκότας συγκρινόμενα τοῖς τούτων, ἡμερώτατα ἂν εἶναι δόξαι. Χρήματα ἀρπάζουσιν ἐκεῖνοι, καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων σωμάτων, ἀλλὰ κινδυνεύσαντες εἰ ἠτήθησαν ἀποβαλεῖν τὰ οἰκεία. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μυρίους ὧν λύτρα κατατιθέασι συγγενεῖς ἢ φίλοι, μεθίενται τῶν δοριαλώτων, ἴσως μὲν ἀκαμπεῖς ὄντες πρὸς ἔλεον, ἠττώ- 97 μνοι δὲ φιλαργυρίας. Ἀλλὰ τί τοῦτο; φαίη τις ἂν. Τοῖς γὰρ εὖ πάσχουσιν ἀδιαφορεῖ τῆς σωτηρίας ὁ τρόπος. Ἦδη δὲ καὶ τοὺς πεσόντας ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἐχθρῶν ταφῆς ἀξιοῦσιν, οἱ μὲν ἐπιεικεῖς καὶ φιλόανθρωποι, ταῖς οἰκοθεν δαπάναις· οἱ δὲ τὴν ἐχθραν καὶ πρὸς τοὺς νεκροὺς ἀποτείνοντες, ὑπόσπονδα τὰ σώματα διδόντες, ὑπὲρ τοῦ μὴ τῆς τελευταίας χάριτος ἀμοιρῆσαι τῶν νομιζομένων. Ἐν πολέμῳ μὲν οἱ δυσμενεῖς ταῦτα, ἐν εἰρήνῃ δ' οἱ πρὸ μικροῦ φίλοι, θεασώμεθα ὅποια. Μετὰ γὰρ τὰς ἀρπαγὰς καὶ τοὺς ἐξοικισμοὺς καὶ τὰς ἕκ τῶν πλείστων μερῶν τῆς πόλεως βιαιὰς ἐλάσεις, καθάπερ

τειχῆρεις ἐν κύκλῳ περικαθημένων ἐχθρῶν γεγονότες, ἀπορία καὶ σπάνει δεινῇ τῶν ἀναγκαίων πιεζόμενοι, καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα νήπια ὄρωντες ἐν ὀφθαλμοῖς παροπλλύμενα λιμῶ χειροποιήτω. Πάντα γὰρ τὰ ἄλλα εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας μεστὰ ἦν, τοῦ μὲν ποταμοῦ ταῖς πλημμύραις τὰς ἀρούρας πλουσίως λιμνάσαντος, τῆς δὲ πεδιάδος ὅση πυροφόρος ἀφθονώτατον ὑπεργονίας τὸν τοῦ σίτου καρπὸν ἀναγούσης. Μηκέτι στέγειν δυνάμενοι τὰς ἐνδείας, οἱ μὲν ἐπὶ συγγενῶν καὶ φίλων πρότερον οὐκ εἰωθότες οἰκίας ἤλθον, ἔρανον αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα αἰτήσαντες· οἱ δ' ἀπὸ φρονήματος εἰγενοῦς τὴν μεταίτων τύχην ὡς δουλοπρεπῆ καὶ ἀνελεύθερον ἐκτρεπόμενοι, προῆλθον εἰς ἀγορὰν, οὐδενὸς ἐτέρου χάριν, ἢ τοῦ πρίασθαι τοῖς τε οἰκείοις καὶ ἑαυτοῖς τροφῆς οἱ δυστυχεῖς. Εὐθὺν γὰρ συναρπασθέντες ὑπὸ τῶν τὴν ὀχλοκρατίαν ἐπιτειχισάντων δολοφονοῦνται, καὶ συρόμενοι καὶ πατοῖμενοι διὰ τῆς πόλεως ἀπάσης ἐξαναλώθησαν, οὐδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους, ὃ δυνήσεται κοινωνῆσαι ταφῆς, μυρίους μὲν καὶ ἄλλους πολυτρόποις κακῶν ιδέαις ἐπιτειηδευμέναις εἰς χαλεπὴν ὠμότητα κατειργάσαντο καὶ διέφθειραν οἱ λευτιτικότες ὑπ' ἀγριότητος εἰς θηρίων φύσιν. Τοὺς γὰρ ὅπη τύχοι φανέντας τῶν Ἰουδαίων, ἢ κατέλενον, ἢ ξύλοις κατέκοπτον, οὐκ εὐθὺς ἐπὶ τὰ καιριώτατα μέρη τὰς πληγὰς φέροντες, ἵνα μὴ θᾶττον τελευτήσαντες θᾶττον καὶ τὴν τῶν ὀδυνηρῶν ἀντίληψιν ἀπόθωνται. Τῇ δὲ τῶν συμφορῶν ἀδικία καὶ ἐκχειρία τινὲς ἐπιφανιευόμενοι, τῶν ἀμβλυτέρων ὄπλων ἀλογησάντες, ἀνελάμβανον τὰ πάντων ἀνυσιμώτατα, πῦρ καὶ σίδηρον, καὶ πολλοὺς μὲν ξίφεσιν ἀνεῖλον, οὐκ ὀλίγους δὲ πυρὶ διέφθειραν. Ἦδη δὲ καὶ γενεὰς ὅλας, ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, τέκνα νήπια μετὰ γυνέων ἐνέπρησαν οἱ πάντων ἀνηλεέστατοι κατὰ μέσσην τὴν πόλιν, μὴ γῆρας, μὴ νεότητα, μὴ παιδῶν ἄκακον ἡλικίαν οἰκτισάμενοι. Καὶ ὁπότεν

ξύλων ἕλης ἀπορήσειαν, φρύγανα συλλέγοντες ἢ
καπνῶ τὸ πλεόν ἢ πυρὶ διέφθειρον, οἰκτρότερον καὶ
ἐπιμηκέστερον ὄλεθρον τοῖς δειλοῖς τεχνάζοντες
ἢ τὰ σώματα ἡμίφλεκτα ἀναμίξ ἔκειτο, χαλεπή
καὶ ὀδυνηροτάτη θεία. Εἰ δὲ καὶ περιλειφθέντες
ἐπὶ φρυγανισμὸν ἐβράδυνον, ἐπὶ τῶν ἰδίων σκευῶν
τῶν ἐκ τῆς ἀρπαγῆς ἐνεπίμπρων τοὺς δεσπότας, τὰ
μὲν πολυτελεῖ νοσφιζόμενοι, τὰ δὲ μὴ πάνυ χρήσιμα
συγκαταφλέγοντες, οἷς ἀντὶ ξύλων εἰκαίων ἐχρῶντο.
Πολλοὺς δὲ καὶ ζῶντας τοῖν ποδοῖν τὸν ἕτερον ἐκ-
δήσαντες κατὰ τὸ σφυρὸν, εἶλκον ἅμα καὶ κατη-
λόων ἐναλλόμενοι, θάνατον ὠμότατον ἐπινοήσαντες,
καὶ τελευτησάντων, οὐδὲν ἤτιον ἀτελεύτητα μηνιῶν-
τες, βαρυτέρας αἰκίας τοῖς σώμασιν ἐπέφερον, διὰ
πάντων, ὀλίγου δέω φάναι, τῶν τῆς πόλεως στε-
νωπῶν κατασύροντες, ἕως ὃ νεκρὸς δορᾶς, σάρκας,
ἴνας, ὑπὸ τῆς τῶν ἐδάφων ἀνωμαλίας καὶ τραχύ-
τητος περιδρυφθεῖς, καὶ τῶν ἠνωμένων μερῶν τῆς
συμφυίας διασιάντων καὶ διασπαρέντων, ἀλλαχόσε
ἄλλων, ἐδαπανήθη. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα δρῶντες
ὥσπερ ἐν τοῖς θεατρικοῖς μίμοις καθυπεκρίνοντο τοὺς
πάσχοντας· τῶν δ' ὡς ἀληθῶς πεπονθότων φίλοι
καὶ συγγενεῖς, ὅτι μόνον ταῖς τῶν προσηκόντων συμ-
φοραῖς συνήλγησαν, ἀπήγοντο, ἔμαστιγοῦντο, ἔτρο-
χίζοντο· καὶ μετὰ πάσας τὰς αἰκίας ὅσας ἐδύναντο
χωρῆσαι τὰ σώματα αὐτοῖς, ἡ τελευταία καὶ ἔφε-
δος τιμωρία σταυρὸς ἦν.

§. 10. Πάντα δὲ διορύξας καὶ τοιχωρουχήσας ὁ
Φλάκκος, καὶ μηδὲν μέρος τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀμέτο-
χον ἐπιβουλής τῆς ἀνωτάτω καταλιπὼν, ἐπενόησεν
ἔκτοπόν τινα καὶ παρηλλαγμένην ἐπίθεσιν ὁ μεγα-
λουργὸς, ὁ καινῶν ἀδικημάτων εὐρετής. Τῆς γὰρ
ἡμετέρας γερουσίας, ἣν ὁ σωτὴρ καὶ εὐεργέτης Σε-
βαστὸς ἐπιμελησομένην τῶν Ἰουδαϊκῶν εἴλετο μετὰ
528 τὴν τοῦ γενάρχου τελευτήν διὰ τῶν πρὸς Μάγνον
Μ.Μάξιμον ἐντολῶν, μέλλοντα πάλιν ἀπ' Αἰγύπτου

καὶ τῆς χώρας ἐπιτροπεύειν, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα
 συλλαβὰν τοὺς εὐρεθέντας ἐν ταῖς οἰκίαις εὐθὺς
 μὲν δῆσαι κελεύει· καὶ στείλας καλὴν πομπὴν διὰ
 μέσης ἀγορᾶς προεσβύτας δεσμίους ἐξηγκωνισμένους,
 τοὺς μὲν ἱμάσι, τοὺς δὲ σιδηραῖς ἀλύσειν εἰς τὸ
 θέατρον εἰσάγει, θείαν οἰκτίστην καὶ ἀλλοτριωτάτην
 τῷ καιρῷ. Καὶ σπάντας ἀντικρὺ ἐχθρῶν καθεξο-
 μένων πρὸς ἐπίδειξιν ἀσχύνης προστάττει πάντας
 περιδυσθέντας αἰκισθῆναι μάστιξιν, αἷς ἔθος τοὺς
 κακούργων πονηροτάτους προπηλακίζεσθαι, ὡς ἐκ
 τῶν πληγῶν τοὺς μὲν φοράδην ἐκκομισθέντας ἀν-
 τικά τελευτῆσαι, τοὺς δὲ νοσήσαντας ἐπὶ πλεῖστον
 χρόνον εἰς ἀπόγνωσιν σωτηρίας ἐλθεῖν. Ἦς ἐπι- 976
 βουλῆς τὸ μέγεθος ἐξελέλεγχται μὲν καὶ δι' ἑτέρων, P.
 οὐχ ἦττον δὲ καὶ διὰ τοῦ μέλλοντος λέγεσθαι σα-
 φέστερον ἐπιδειχθήσεται. Τῶν ἀπὸ τῆς γερονσίας
 τρεῖς ἄνδρες, Εὐόδιος καὶ Τρύφων καὶ Ἄνδρων,
 ἐγεγένητο ἑξοῦσιοι, πάνθ' ὅσα εἶχον ἐν ταῖς οἰκίαις
 διαρπασθέντες ἐφόδῳ μᾶ, οὓς οὐκ ἠγνόησε ταῦτα
 πεπονθότας. Ἐδηλώθη γὰρ αὐτῷ μεταπεμψαμένῳ
 πρότερον τοὺς ἡμετέρους ἄρχοντας, ὅσα τῷ δοκεῖν
 ἐπὶ καταλλαγαῖς ταῖς πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν. Καὶ
 ὁμῶς εἰδὼς ἀκριβῶς τοὺς στερομένους τῶν ἰδίων,
 ἐν ὄψει τῶν ἀρπασάντων ἔτυπεν, ἵν' οἱ μὲν ὑπο-
 μένωσι διττὰς συμφορὰς, πενίαν ὁμοῦ καὶ ἐν τοῖς
 σώμασιν ὕβριν· οἱ δὲ διττὴν ἡδονὴν, ἀλλότριόν τε
 καρπούμενοι πλοῦτον, καὶ τῆς τῶν ἀφαιρεθέντων
 ἀτιμίας εἰς κόρον ἀπολαύοντες. Ἐχων τι τῶν τότε
 πεπραγμένων εἰπεῖν, ἐπαμφοτερίζω, μὴ ἄρα εὐτελὲς
 εἶναι νομισθὲν, ἐκλύσῃ τὰ μεγέθη τῶν τοσοῦτων.
 Ἔστι δ' εἰ καὶ μικρὸν, ἀλλ' οὐ μικρᾶς δεῖγμα κα-
 κωνοίας. Τῶν μαστίγων εἰσὶ διαφοραὶ διακεκριμέναι
 κατὰ τὴν πόλιν πρὸς τὰ τῶν τύπτεσθαι μελλόντων
 ἀξιώματα. Τοὺς μὲν γὰρ Αἰγυπτίους ἑτέραις μα-
 στιῶσθαι συμβέβηκε, καὶ πρὸς ἑτέρων, τοὺς δὲ
 Ἀλεξανδρείας σπάθαις καὶ ὑπὸ σπαθηφόρων Ἀλε-

ξανδρέων. Τὸ ἔθος τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων
 διετήρησαν οἱ πρὸς Φλάκκον, καὶ Φλάκκος αὐτὸς
 τοὺς πρώτους χρόνους. Ἔστι γὰρ, ἔστι καὶ ἐν ἀτι-
 μία βραχὺ τι τῶν εἰς ἐπιτιμίαν εὐρεῖν, καὶ ἐν ὕβρει
 παραφερόμενόν τι τῶν εἰς τὸ ἀνύβριστον, ὅταν τις
 αὐτὰς ἐφ' ἑαυτῶν ἔῃ τὰς φήσεις τῶν πραγμάτων
 ἐξετάζεσθαι, μὴ προστιθεὶς οἴκοθεν ἐπίβουλον πά-
 θος, ὃ πάνθ' ὅσα παραιμύεται τῆς ἐπεικεστέρας
 ἰδέας, ὑφαιρεῖ καὶ διοικίζει. Πῶς οὖν οὐ παγχά-
 λεπον τῶν ἰδιωτῶν Ἀλεξανδρέων Ἰουδαίων ταῖς
 ἐλευθεριωτέραις καὶ πολιτικωτέραις μάστιξιν τετυ-
 πτημένων, εἴ ποτε ἔδοξαν πληγῶν ἄξια ἐργάσασθαι,
 529 τοὺς ἄρχοντας, τὴν γερουσίαν, οἱ καὶ γέρωσ καὶ
 Μ. τιμῆς εἰσὶν ἐπώνυμοι, κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἔλαττον
 τῶν ὑπηκόων ἐνέγκασθαι, καθάπερ Αἰγυπτίων τοὺς
 ἀφανιστάτους καὶ ἐνόχους τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν;
 Ἐῷ λέγειν, ὅτι εἰ καὶ μυρία ἦσαν ἡμαρτηκότες,
 ὤφειλε τὸν καιρὸν αἰδεσθεὶς τὰς τιμωρίας ὑπερθέ-
 σθαι. Τοῖς γὰρ ὀρθῶς πολιτευομένοις τῶν ἀρχόν-
 των, καὶ μὴ προσποιουμένοις τόλμαν, ἀλλ' ὄντως
 τιμῶσιν εὐεργέτας, ἔθος ἐστὶ μηδένα κολάζειν τῶν
 κατακρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι καὶ
 πανηγύρεις αὐταὶ τῶν ἐπιφανῶν σεβαστῶν διεξέλ-
 θωσιν. Ὁ δ' ἐν αὐταῖς παρηνόμει, καὶ ἐτιμωρεῖτο
 τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας. Οὐδένα ἦν αὐθις εἶπερ
 ἐβούλετο κολάζειν; Ἀλλ' ἔσπευδε καὶ κατήπειγεν, 97
 ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ἐναντίον ὄχλον ἀρεσκείας, ταύτη
 νομίζων ἐξοικειώσεσθαι μᾶλλον αὐτὸν εἰς ἄπερ διε-
 νοεῖτο. Ἦδη τινὰς οἶδα τῶν ἀνεσκολοπισμένων,
 μελλούσης ἐνίστασθαι τοιαύτης ἐκεχειρίας καθαιρε-
 θέντας, καὶ τοῖς συγγενέσιν ἐπὶ τῷ ταφῆς ὄξιωθῆ-
 ναι καὶ τυχεῖν τῶν νενομισμένων ἀποδοθέντας. Ἔδει
 γὰρ καὶ νεκροὺς ἀπολαῦσαί τινος χρηστοῦ γενεθλια-
 καῖς ἀτοκράτορος, καὶ ἅμα τὸ ἱεροπρεπὲς τῆς πα-
 νηγύρεως φυλαχθῆναι. Ὁ δ' οὐ τετελευτηκότας
 ἐπὶ σταυρῶν καθαιρεῖν, ζῶντας δ' ἀνασκολοπιζε-

σθαι προσέταττεν, οἷς ἀμνηστίαν ἐπ' ὀλίγον, οὐ τὴν εἰς ἅπαν ὁ καιρὸς ἐδίδου πρὸς ὑπέροθσιν τιμωρίας, οὐκ ἄφσειν παντελῆ. Καὶ ταῦτ' εἰργάζετο μετὰ τὸ πληγαῖς αἰκίσασθαι ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ, καὶ πυρὶ, καὶ σιδήρῳ βυσανίσαι, καὶ ἡ θεὰ διενενέμητο. Τὰ μὲν γὰρ πρῶτα τῶν θεαμάτων ἄχοι τρίτης ὥρας ἢ τετάρτης ἐξ ἑωθινοῦ ταῦτα ἦν, Ἰουδαῖοι μαστιγοῦ-
 μνοι, κρεμάμενοι, τροχιζόμενοι, καταδικαζόμενοι, διὰ μέσης τῆς ὀρχήστρας ἀπαγόμενοι τὴν ἐπὶ θα-
 νάτῳ· τὰ δὲ μετὰ τὴν καλὴν ταύτην ἐπίδειξιν, καὶ ὀρχησται καὶ μῦμοι καὶ ἀνληταί, καὶ ὅσα ἄλλα σκη-
 νικῶν ἀθύσματα ἀγώνων.

§. 11. Καὶ τί ταῦτα μηχανῶ; Δευτέρα γὰρ ἐπινοεῖται πόρθησις, βουλομένον καὶ τὸ στρατιεύ-
 μενον πλήθος ἡμῖν ἐπιτειχίσαι, ξένον συκοφαντή-
 ματος εὐρέσει. Τὸ δὲ συκοφάντημα ἦν, ὡς τῶν Ἰουδαίων πανοπλίας ἐν ταῖς οἰκίαις ἐχόντων. Με-
 ταπεμψάμενος οὖν ἑκατόνταρχον ὧ μάλιστα ἐπί-
 στενε, Κάστορα ὄνομα, κελαίει παραλαβόντα τῆς
 ὑπηκόου τάξεως ἐαυτῷ τοὺς εὐτολμοτάτους στρα-
 τιώτας ἐπισπεύδειν, καὶ ἄνευ προσρήσεως ἐπεισιόντα
 ταῖς τῶν Ἰουδαίων οἰκίαις ἐρευνᾶν, μή τις ὀπλων
 530 ἐναπόκειται παρασκευῆ. Καὶ ὁ μὲν συντείνας ἔθει
 Μ. τὸ προσταχθὲν ἐργασόμενος· οἱ δὲ τὴν ἐπίνοιαν
 οὐκ εἰδότες, ἀχανεῖς τὸ πρῶτον εἰστήκεσαν ὑπ' ἐκ-
 πληξέως, γυναιῶν καὶ τέκνων αὐτοῖς ἐμπλεκομένων,
 καὶ ῥεομένων δάκρυσι, διὰ τὸν ἐπ' αἰχμαλώτοις
 φόβον. Ὁ γὰρ λοιπὸν τῆς πορθήσεως τοῦτ' αἰ
 προσεδόκων. Ὡς δ' ἤκουσαν παρά τινος τῶν ἐρευν-
 νάντων πού ταμείεσθαι τὰ ὄπλα, μικρὸν ἀνέπνευ-
 σαν, καὶ πάντα μὲν τὰ ἐν μυχοῖς ἀναπετάσαντες
 ἐπεδείκνυντο, τῇ μὲν ἠδόμενοι, τῇ δὲ στένοντες·
 ἠδόμενοι μὲν ἐπὶ τῷ διελεγχθῆσεσθαι τὸ συκοφάν-
 τημα ἐξ ἑαυτοῦ, δυσχεραίνοντες δὲ, ὅτι πρῶτον
 μὲν αἰ τηλικαῦται διαβολαὶ κατ' αὐτῶν προπιστεύ-
 ονται συντιθέμεναι πρὸς ἐχθρῶν· ἔπειτα δὲ, ὅτι

γυναῖα κατάκλειστα μηδὲ τῆς αὐλείου προερχόμενα,
 καὶ θαλαμειόμεναι παρθένοι δι' αἰδῶ τὰς ἀνδρῶν 978
 ὄψεις καὶ τῶν οἰκιοτάτων ἐκτρεπόμεναι, τότε οὐ
 μόνον ἀσυνήθειον, ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὸν δέος ἐπα-
 νατεινομένοις ἐμφανεῖς ἐγένοντο. Γενομένης δ' ὁμῶς
 ἀκριβοῦς ἐρεύνης ὅσον πλῆθος ἀμυντηρίων ὅπλων
 εὐρέθη; Κράνη, θώρακες, ἀσπίδες, ἐγχειρίδια,
 κοντοὶ, παντευχίαι σωρηδὸν προεκομίζοντο; Καὶ ἐν
 μέρει τὰ ἐκηβόλα, παλτοὶ, σφειδόναι, τόξα, βέλη;
 Τούτων ἀπλῶς οὐδέν· ἀλλ' οὐδὲ τὰ πρὸς τὴν καθ'
 ἡμέραν διαίταν ὀφραρυτῶν ἀντάρξη μαχαιρίδια.
 Ἐξ οὗ καὶ ἡ περὶ τὸν βίον εὐθὺς εὐκολία διεφαί-
 νετο, πολυτέλειαν καὶ τὸ ἀβροδίατον μὴ προσιεμέ-
 νων, ἃ πέφυκε γεννῶν κόρον, κόρον δ' ἔβρις ἐκγο-
 νον, ἡ πάντων κακῶν ἀρχή. Καὶ τοί γε οὐ πρὸ
 πολλοῦ τῶν κατὰ τὴν χώραν Αἰγυπτίων ὀπλολογη-
 θέντων ὑπὸ Βάσσου τινός, ᾧ προσέταξεν ὁ Φλάκ-
 κος τοῦτ' ἐργον. Ἀλλ' ἦν τότε ἰδεῖν στόλον μὲν
 πολὺν νεῶν καταπεπλευκότα, καὶ ἐνορμοῦντα τοῖς
 τοῦ ποταμοῦ λιμένισιν, γέμοντα παντοίων ὅπλων,
 ἀχθοφόρα δ' ὑποζύγια παμπληθῆ συνδεδεμένων δο-
 ράτων φορηδὸν ἀφ' ἑκατέρας πλευρᾶς εἰς τὸ ἰσόβ-
 ροπον, τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πάσας σχεδὸν
 ἀρμαμάξας μεστὰς πανοπλιῶν, αἱ στοιχηδὸν ὑπὸ
 μίαν ὄψιν καὶ τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἐν κόσμῳ προήε-
 σαν. Τὸ δὲ μεταξὺ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἐν τοῖς
 βασιλείοις ὀπλοθήκης, εἰς ἣν ἔδει κατατεθῆναι τὰ
 ὄπλα, δέκα σταδίων πον διάστημα σύμπαν ἔχον,
 τὰς τῶν ταῦτα παρασκευασαμένων οἰκίας ἄξιον ἦν
 ἐρευνᾶσθαι. Πρὸς γὰρ νεωτερισμὸν ἕποπτοι πολλὰ-
 κισ ἀποστάντες ἦσαν καὶ ἔδει κατὰ μίμησιν τῶν
 ἱερῶν ἀγώνων τριετηρίδας ἄγειν καινὰς ἐν Αἰγύπτῳ
 συγκομιδῆς ὅπλων τοὺς προεστῶτας, ἵν' ἢ μὴ κατα-
 σκευάζεσθαι φθάνωσιν, ἢ ἀντὶ πολλῶν ὀλίγα, και-
 Μ. ρὸν οὐκ ἔχοντες εἰς ἀναχώρησιν. Ἡμᾶς δὲ τί τοι-
 531 οὔτον ἔδει παθεῖν; Πότε γὰρ εἰς ἀπόστασιν ὑπῶ-

πτεύθημεν; Πότε δ' οὐκ εἰρηνικοὶ πᾶσιν ἐνομίσθημεν; Τὰ δ' ἐπιτηδεύματα οἷς καθ' ἐκάστην ἡμέραν χροώμεθα, οὐκ ἀνεπίληπτα, οὐ συντείνοντα πρὸς εὐνοϊαν πόλεως καὶ εὐστάθειαν; Εἴ γε μὴν ὄπλα εἶχον Ἰουδαῖοι παρ' αὐτοῖς, ὑπὲρ τετρακοσίας ἀφῆρέθησαν οἰκίας, ἐξ ὧν μετανάσται ἐγένοντο, φυγαδευθέντες πρὸς τῶν τὰς οὐσίας ἀρπασάντων. Διὰ τί οὖν; Οὐχὶ καὶ τὰ παρὰ τούτοις ἠρεΐνησέ τις, τοῖς εἰ καὶ μὴ ἴδια, ὅσα γοῦν ἤρπασαν ἔχουσιν. Ἄλλ' ἦν, ὡς ἔφη, ὅλον τὸ πρῶγμα ἐπιβουλὴ τῆς ἀποτομίας Φλάκκου καὶ τῶν ὄχλων, ὧν ἀπέλασαν καὶ γυναῖκες. Οὐκ ἐν ἀγορᾷ γὰρ μόνον, ἀλλὰ 979 καὶ ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ καθύπερ αἰχμάλωτοι συν-Ρ. ηρπάζοντο, καὶ ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἐφ' ὅτιω δήποτε συκοφαντούμενοι παρήγοντο μετὰ τινος ἀφορήτου καὶ ἀργαλεωτάτης ὕβρεως. Εἰτ' ἐπειδὴν μὲν ἐγνωρίσθησαν ἐτέρου γένους, ἀπελύοντο. Πολλὰς γὰρ ὡς Ἰουδαίας ἀκριβῆ μὴ ποιούμενοι τῆς ἀληθείας τὴν ἔρευναν συνελάμβανον. Εἰ δ' ἐφάνησαν ἡμετέραι, προσέταττον οἱ ἀντὶ θεατῶν τύραννοι καὶ δεσπόται γεγονότες, κρέα χοίρεια δίδοναι κομίζοντας. Ὅσαι μὲν οὖν φόβῳ κολάσεως ἀπεγεύσαντο μηδὲν ἔτι δεινὸν προσυπομείναι, ἀπελύοντο· αἱ δ' ἐγκραιτέστεροι, βασανισταῖς παρεδίδοντο πρὸς αἰκίας ἀνηκέστους, ὅπερ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὰς σαφιστύτη πίστις ἐστὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις.

§. 12. Οὐ δὲ αὐτοῦ δὲ μόνου, ἀλλ' ἤδη καὶ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐζήτει καὶ ἐπενόει κακοῦν ἡμᾶς. Τιμὰς γὰρ ὅσας οἶόν τε ἦν καὶ ἐπέτρεπον οἱ νόμοι πάσας Γαίῳ ψηφισάμενοι καὶ ἐπιτελέσαντες ἔργοις, ἀνέδομεν τὸ ψήφισμα αὐτῷ, δεηθέντες, ἐπειδὴ πρεσβείαν αἰτησαμένοις οὐκ ἂν ἐπέτρεψεν, ἵνα διαπέμψηται δι' αὐτοῦ. Αναγνοὺς δὲ ἕκαστα τῶν ἐν τῷ ψηφίσματι, πολλάκις τῇ κεφαλῇ συνεπινεύσας, ὑπομειδιῶν καὶ γεγανωμένος, ἢ προσποιούμενος τὸν ἠδόμενον, “Ἀποδέχομαι πάντα ὑμᾶς”, ἔφη, “τῆς

εὐσεβείας, καὶ πέμψω καθάπερ αἰτεῖσθε, ἢ πρε-
 σβευτοῦ τάξιν ἐκπλήσω, ἵν' αἰσθηταὶ Γάϊος τῆς
 ὑμετέρας εὐχαριστίας. Μαρτυρήσω δὲ καὶ αὐτὸς
 ὅσα σύννοια τῷ πλήθει τῶν εἰς κοσμιότητα καὶ εἰς
 εὐπείθειαν, προστιθεὶς οὐδέν. Ἡ γὰρ ἀλήθεια αὐ-
 ταρχέστατος ἔπαινος". Ἐπὶ ταύταις ταῖς ὑποσχέσε-
 σιν γεγηθότες εὐχαριστοῦμεν, ὡς ἤδη ταῖς ἐλπίσιν
 ἐπανεγνωσμένου Γαίῳ ψηφίσματος. Καὶ γὰρ ἦν
 εἰκός· ἐπειδὴ πάνθ' ὅσα διὰ τῶν ὑπάρχων πέμπεται
 532 μετὰ σπουδῆς, ἀνυπέροφeton ἔχει τὴν παρ' ὑμῖν
 Μ. διαγνωσιν. Ὁ δὲ πολλὰ χαίρειν φράσας οἷς διε-
 νοήθημεν, οἷς εἶπεν, οἷς ὠμολόγησεν, τὸ ψήφισμα
 παρ' αὐτῷ παρακατέσχεν, ἵνα μόνοι τῶν ὑφ' ἥλιον
 ἀνθρώπων ἐχθροὶ νομισθῶμεν. Ταῦτ' οὐ διηγου-
 πνηκότος ἦν ἐκ πολλοῦ καὶ περιεσκεμμένου τὴν καθ'
 ἡμῶν ἐπιβουλήν, ἀλλὰ μὴ κατ' ἐπίνοιαν αὐτοσχε-
 διάζοντος ἀκαίρῳ φορᾷ καὶ παραγωγῇ τινὶ λογισμοῦ;
 Θεὸς δ' ὡς ἔοικεν ᾧ μέλει τῶν ἀνθρωπίνων πρα-
 γμάτων, τοὺς θῶπας αὐτοῦ λόγους καὶ κεκοιμη-
 μένους ἐπὶ φενακισμῷ, καὶ τὸ τῆς ἐκνόμου διανοίας
 βουλευτήριον, ἐν ᾧ κατεστρατήγει προβαλλόμενος,
 λαβὼν οἶκτον ἡμῶν, ἀφορμὴν οὐκ εἰς μακρὰν ἐμ-
 παρέχει τοῦ μὴ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος. Ἀγρίπ- 980-
 πας γὰρ ἐπιδημήσας ὁ βασιλεὺς, διηγησαμένοις ἡμῖν Ρ.
 τὴν ἐκ Φλάκκου γενομένην ἐπιβουλήν, ἐπανορθοῦται
 τὸ πρᾶγμα, καὶ ὑποσχόμενος τὸ ψήφισμα διαπέμ-
 ψεσθαι, λαβὼν ὡς ἀκούομεν ἔπεμψεν ἀπολογησά-
 μενος καὶ περὶ τοῦ χρόνου, ὡς οὐκ ὀψὲ μαθόντων
 εὐσεβεῖν εἰς τὸν εὐεργέτην οἶκον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν
 σπουδασάντων, ἐπηρεία δὲ τοῦ προεσιτώτος τὴν και-
 ριον ἐπίδειξιν ἀφαιρεθέντων. Ἐπὶ δὴ τούτοις ἤρ-
 ξατο κονίεσθαι κατ' αὐτοῦ ἢ ὑπέρομαχος μὲν καὶ
 παραστάτις ἀδικουμένων, τιμωρὸς δ' ἀνοσίων καὶ
 ἔργων καὶ ἀνθρώπων δίκῃ. Πρῶτον μὲν γὰρ και-
 νοτάτην ὑπέμειναν ὕβριν καὶ συμφορὰν, οὐδενὶ τῶν
 πάλαι γεγενημένην ὑπάρχων, ἀφ' οὗ τὴν ἡγεμονίαν

ὁ σεβαστὸς οἶκος ἀνήψατο γῆς καὶ θαλάττης. Ἐνιοὶ γὰρ καὶ ἐπὶ Τιβερίου καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Καίσαρος τῶν διεπόντων τὰς ἐπικρατείας, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν εἰς δυναστείαν καὶ τυραννίδα μεταρμοσάμενοι, τὰς χώρας ἐνέπλησαν κακῶν ἀνηκέστων, δωροδοκίαις, ἄρπαγαῖς, καταδικαῖς τῶν μηδὲν ἡμαρτηκότων ἐλάσεισι καὶ φυγαῖς, τῶν δυνατῶν ἀκρίτοις ἀναιρέσειν· οὓς μετὰ τὸν ὀρισθέντα χρόνον τῆς ἀρχῆς, ἐπανελθόντας εἰς Ῥώμην, οἱ αὐτοκράτορες λόγον καὶ εὐθύνας τῶν πεπραγμένων ἤτουν, καὶ μάλιστα ὅποταν πρεσβεύσαιντο αἱ ἀδίκηθεῖσαι πόλεις. Τότε γὰρ κοινὸς παρέχοντες ἑαυτοὺς δικαστὰς, ἐξ ἴσου καὶ τῶν κατηγορῶν καὶ τῶν ἀπολογουμένων ἀκροώμενοι, μηδενὸς ἀκρίτου προκαταγινώσκειν ἀξιοῦντες, ἐβρόβεον οὔτε πρὸς ἔχθραν, οὔτε πρὸς χάριν, ἀλλὰ πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας, τὰ δόξαντα εἶναι δίκαια. Φλάκκω δ' οὐ μετὰ τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐμπροθέσμως προὔπηντησεν ἢ μισοπόνηρος δίκη, ταῖς ἀμέτροις ὑπερβολαῖς ὧν ἡδίκη καὶ παρηνόμει δυσχεράνασα.

533 §. 13. Γίνεται δ' ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς συλλή-
 M. ψεως τοιόσδε. Ὑπέλαβεν ἤδη τὸν Γάϊον περὶ ὧν ὑπόπτος ἦν ἐξευμενίσθαι, τὰ μὲν ἐπιστολιμαίοις γράμμασιν, ἃ κολακείας ἦν ὑπέρομεστα, τὰ δὲ ἐν οἷς δημηγορῶν πολλάκις ἐθεράπευε, λόγους Θῶπας, καὶ μακρὰς ῥήσεις πεπλασμένων ἐγκωμίων συνείρων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ σφόδρα εὐδοκίμεῖν παρὰ τῷ πλείστω μέρει τῆς πόλεως. Ἐλαθε δ' αὐτὸν ἀπατῶν. Ἀβέβαιοι γὰρ αἱ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἐλπίδες, εἰκαζόντων μὲν τὰ χρηστότερα, τὰ δὲ παλίμψημα, ὧν ἀξιοὶ τυγχάνειν εἰσὶ πασχόντων. Πέμπεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας Βάσσοις ἑκατοντάρχης ὑπὸ Γαίου χειροτονηθεὶς, μετὰ τῆς τάξεως τῶν στρατιωτῶν, ἧς ἀφηγεῖτο. Σκάφοις δ' ἐπιβάς τῶν μάλιστα ταχυναυτούντων, ὀλίγαις ἡμέραις πρὸς τοῖς λιμέσι γί- P.
 νεται τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τὴν Φάρον νῆσον περὶ 981

δείλην ἐσπέραν, καὶ κελεύει τῷ κυβερνήτῃ μέχρις ἡλίου καταδύσεως ἕξω θαλαττεύειν, τεχνάζων τὸ ἀνεπίφατον, ἕνεκα τοῦ μὴ προαισθόμενον Φλάκκον, καὶ βουλευσόμενόν τι νεώτερον, ἄπρακτον αὐτῷ τὴν ὑπηρεσίαν ἐργάσασθαι. Γενομένης δὲ ἐσπέρας, ἣ μὲν ναῦς προσέσχεν, ὃ δὲ Βάσσος μετὰ τῶν ἰδίων ἀποβάς προΐει, μήτε γνωρίζων τινὰ, μήτε γνωρίζομενος ὑπὸ του, στρατιώτην δέ τινα τῶν ἐν τοῖς τετραδίοις φυλάκων καθ' ὁδὸν εἰρῶν, κελεύει δεικνύναι τὴν οἰκίαν στρατάρχου. Τοῦτο γὰρ ἐβούλετο τὸ ἀπόρρητον ἀνενεγκεῖν, ἵνα καὶ ἂν δέη πολυχειρίας ἔχη τὸν συναγωνιούμενον. Πυθόμενος δ' αὐτὸν ἐστιᾶσθαι παρὰ τινι σὺν Φλάκκῳ, μηδὲν τάχους ἀνίεις, συντέεινεν ἄχρι τῆς τοῦ κεκληκότος οἰκίας. Στεφανίων ἦν τῶν Τιβερίου Καίσαρος ἀπελευθέρων παρ' ᾧ κατήγοντο. Καὶ μικρὸν ἄποθεν ὑποστείλας, ἐκπέμπει τινὰ τῶν ἰδίων κατασκευόμενον, εἰς ἀκόλουθον ἀσκήσας, σόφισμα τοῦ μηδένα συναισθέσθαι. Παρελθὼν δὲ εἰς τὸ συμπόσιον ὡς ἐνός τινος τῶν παρατυγχανόντων οἰκέτης, ἅπαντα μετὰ ἀκριβείας περιαθρήσας, ἐπανελθὼν διεμήνυε τῷ Βάσσῳ. Γνοὺς δὲ τὸ περὶ τὰς εἰσόδους ἀφύλακτον, καὶ τὴν περὶ τὸν Φλάκκον ὀλιγότητα — μόγις γὰρ δέκα ἢ πεντεκαίδεκα τῶν διακοικιῶν ἀνδραπόδων ἐπηκολουθήκει — σύνθημα δούς τοῖς περὶ ἑαυτὸν, εἰσέδραμεν ἕξαληφνης, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν παρὰ τὸ συμπόσιον ἐπιστάντες ὑπεζωσμένοι τὰ ξίφη, κυκλοῖσιν αὐτὸν οὐ προειδόμενον. Ἐτύγχανε γὰρ καὶ πρόποσιν τινι διδοὺς, καὶ φιλοφρονούμενος τοὺς παρόντας. Εἰς μέσον δὲ τοῦ Βάσσου παρελθόντος, ἰδὼν εὐθὺς, ὑπ' ἐκπλήξεως ἀχανῆς γίνεται, καὶ βουλόμενος ἀναστῆναι, τὴν ἐν κύκλῳ φρογρὰν θεασάμενος, ἔγνω καὶ πρὶν ἀκοῦσαι, τί βούλεται Γάιος ἐπ' αὐτῷ, καὶ τί προστέτακται τοῖς ἤκουσι, καὶ τί παραντῖκα μελλήσει ὑπομένειν. Δεινὸς γὰρ ὁ νοῦς τὰ κατὰ μέρος ἐν χρόνῳ μακροῦ γεγόμενα πάνθ' ἅμα ἰδεῖν

84 καὶ πάντων ἀθρόον ἀκοῦσαι. Τῶν μὲν οὖν συν-
 1. δειπνοῦντων ἕκαστος ἀναστὰς ὑπὸ δέους ἐπερρίκει
 καὶ ἐπεπήγει, μὴ τις ὄρισται καὶ τοῦ συνεστιαθῆναι
 δίκη, φεῖγειν γὰρ οὐτ' ἀσφαλὲς ἦν, οὐτ' ἄλλως
 ἐνεδέχето, προκατεχομένων τῶν εἰσόδων, ὃ δὲ ὑπὸ
 τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βάσσου κελύσαντος ἀπάγεται,
 τελευταίαν ταύτην ἀνάλυσιν ἐκ συμποσίου ποιησάμε-
 νος. Ἐδει γὰρ ἀφ' ἐστίας ἀρξασθαι τὴν δίκην κατὰ
 τοῦ μυρίου ἀνεστίους οἴκους οὐδὲν ἡδίκηκότων ἀν-
 θρώπων ἐργασαμένου.

§. 14. Τοῦτο καινότατον ὑπέμεινε Φλάκκος, ἐν
 χώρα ἧς ἀφηγεῖτο, πολεμίου τρόπον ζωρηθεῖς,
 ἐνεκά μοι δοκῶ Ἰουδαίων, οὓς ἄρδην ἀφανίσει 982
 διεγνώκει, λιμοδοξῶν. Ἐναργῆς δὲ πίστις καὶ ὁ P.
 χρόνος τῆς συλλήψεως. Ἐορτὴ μὲν γὰρ ἦν πάνδη-
 μος τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν,
 ἐν ἣ διαίγειν Ἰουδαίοις ἔθος ἐν σκηναῖς· οὐδὲν δὲ
 τῶν ἐν εορτῇ συνόλως ἀπετελεῖτο, τῶν μὲν ἀρχόν-
 των ἔτι καθευμένων μετὰ τὰς ἀνηκέστους καὶ ἀφο-
 ρήτους αἰκίας καὶ ἔβρεις, τῶν δὲ ἰδιωτῶν τὰς τε
 ἐκείνων συμφορὰς ἀπαντος τοῦ ἔθνους κοινὰς νομι-
 ζόντων, καὶ ἐπὶ ταῖς ἐξαιρέτοις, ἃς ἰδίᾳ ἕκαστος
 ὑπέμεινε, οὐ μετρίως κατηφιόντων. Τὰ γὰρ ἀνιάρᾳ
 διπλασιάζεσθαι φιλεῖ μάλιστα ἐν εορταῖς τοῖς μὴ
 δυναμένοις εορτάζειν, στερήσει τε ἰλαρῆς εὐθυμίας,
 ἣν πανήγυρις ἐπιζητεῖ, καὶ μετουσία λύπης, ὑφ' ἧς
 ἐξετραχηλίζοντο, μηδὲν ἄκος τῶν τοσοῦτων κακο-
 πραγμῶν ἀνευρεῖν δυνάμενοι. Σφόδρα δὲ ἔχουσι
 ὀδυνηρῶς, καὶ πεπιεσμένοις ἄχθει βαρυντάτω — συνελ-
 ληντο δ' ἐν ταῖς οἰκίαις ἅτε νυκτὸς ἐπεχοίσης —
 ἤκόν τινες ἀπαγγέλλοντες τὴν γενομένην σύλληψιν.
 Οἱ δ' ἀπόπειραν εἶναι νομίσαντες οὐκ ἀλήθειαν, ἔτι
 μᾶλλον ἐπὶ τῷ κατακερτομεῖσθαι καὶ ἐνεδρεύεσθαι
 δοκεῖν ὠδυνῶντο. Θορύβου δ' ὄντος κατὰ τὴν
 πόλιν καὶ τῶν νυκτοφυλάκων ἄνω κάτω διαθειόντων,

καὶ τινῶν ἰπέων εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ ἀπὸ τοῦ
στρατοπέδου τάχει συντόνω μετὰ σπουδῆς ἀντεξε-
λαυνόντων, τῷ τοῦ πράγματος ἀήθει κινηθέντες
τινὲς, προῆλθον ἐκ τῶν οἰκιῶν κατὰ πίστιν τοῦ
συμβεβηκότος. Ἐφαίνετο γὰρ εἶναι τι νεώτερον.
Ὡς δ' ἤσθοντο τὴν ἀπαγωγὴν καὶ τὸν Φλάκκον
ἐντὸς ἀρκύων ἤδη γεγενημένον, προτείνοντες τὰς
χεῖρας εἰς οὐρανὸν, ὕμνον, καὶ παιᾶνας ἐξήρχον
εἰς τὸν ἔφορον θεὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων,
“Οὐκ ἐφηρόμεθα”, λέγοντες, “ὦ δέσποτα, τιμω-
ρίαις ἐχθροῦ, δεδιδαγμένοι πρὸς τῶν ἱερῶν νόμων
ἀνθρωποπαθεῖν· ἀλλὰ σοὶ δικαίως εὐχαριστοῦμεν,
οἶκτον καὶ ἔλεον ἡμῶν λαβόντι, καὶ τὰς συνεχεῖς
535 καὶ ἐπαλλήλους κακώσεις ἐπικουφίσαντι”. Πάν-
M. νυχοὶ δὲ διατελέσαντες ἐν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς, καὶ
ἅμα τῇ ἕω διὰ πυλῶν ἐκχυθέντες, ἐπὶ τοὺς πλησίον
αἰγιαλοὺς ἀφικνοῦνται — τὰς γὰρ προσευχὰς ἀφή-
ρηγντο —, καὶ ἐν τῷ καθαρωτάτῳ σιάντες ἀνεβόη-
σαν ὁμοθυμαδὸν, “Γῆν καὶ θάλασσαν, ἀέρα τε καὶ
οὐρανὸν, καὶ τὰ μέρη τοῦ παντός, καὶ σύμπαντα
τὸν κόσμον, ὦ μέγιστε βασιλεῦ θνητῶν καὶ ἀθα-
νάτων, παρακαλέσοντες, εἰς εὐχαριστίαν τὴν σὴν
ἤκομεν, οἷς μόνοις ἐνδιαιτώμεθα, τῶν ἄλλων ὅσα
δημιουργεῖται, πρὸς ἀνθρώπων ἐληλαμένοι καὶ στε-
ρόμενοι πόλεως, καὶ τῶν ἐν πόλει δημοσίων καὶ
ιδιωτικῶν περιβόλων, ἀπόλιδες καὶ ἀνέστιοι μόνοι
τῶν ὑφ' ἥλιον ἐξ ἐπιβουλῆς ἄρχοντος γενόμενοι.
Χρηστὰς ὑπογράφεις ἡμῖν ἐλπίδας καὶ περὶ τῆς 988
τῶν λειπομένων ἐπανορθώσεως, ἣδη ταῖς ἡμετέραις P.
λιταῖς ἀρξάμενος συνεπινεύειν, εἴ γε τὸν κοινὸν ἐ-
χθρὸν τοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ συμφορῶν
ὑφηγητὴν καὶ διδάσκαλον μέγα πνέοντα, Καὶ οἰη-
θέντα διὰ ταῦτα εὐδοκιμήσειν ἐξαίφνης καθεῖλες,
οὐ πορρώτατῳ γενόμενον, ἴν' αἰσθόμενοι δι' ἀκοῆς
οἱ κακῶς πεπονθότες ἀμβλύτερον ἤσθῳσιν”, Ἀλλ'
ἐγγὺς οὕτως, μονοноῦκ ἐν ὄψει τῶν ἡδικημένων,

πρὸς τραυτοτέραν φαντασίαν τῆς ἐν βραχεῖ καὶ παρ' ἐλπίδας ἐπεξόδου.

§. 15. Τρίτον δ' ἐστὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ ἐκείνῳ μοι δοκεῖ θεία προνοία συμβῆναι. Ἐπεὶ γὰρ ἀναχθεὶς ἀρχομένου χειμῶνος — ἔδει γὰρ αὐτὸν καὶ τῶν ἐν θαλάττῃ φοβερῶν ἀπολαῦσαι, τὰ στοιχεῖα τοῦ παντὸς ἀσεβημάτων ἀναπλήσαντα — μυρία πονηθεὶς μόλις ἦλθεν εἰς Ἰταλίαν, εὐθύς ἐκδέχονται τὰς ἐπ' αὐτῷ κατηγορίας, δύο τῶν ἐχθρίστων, Ἰσίδωρός τε καὶ Λάμπων, οἱ πρὸ μικροῦ μὲν τάξιν εἶχον ὑπηκόων, δεσπότην καὶ εὐεργέτην καὶ σωτήρα καὶ τὰ τοιαῦτα καλοῦντες· νυνὶ δ' ἀντιδίκων, οὐκ ἰσούρησον, ἀλλὰ δυνατωτέραν ἰσχὺν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπιδεικνυμένων, οὐ μόνον ἔνεκα τοῦ θαρρῆν τοῖς δικαίοις· ἀλλ' ὃ δὴ μέγιστον ἦν, ὅτι τὸν πρῦταν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐχθρὸν ἑώρων ἀσπονδον αὐτῷ, μέλλοντα σχῆμα μὲν δικαστοῦ ὑποδύεσθαι, προνοία τοῦ μὴ δοκεῖν ἀκρίτου τινὸς προκαταγινώσκειν, ἔργον δὲ ἐπιδείκνυσθαι δυσμενοῦς, πρὸ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας ἤδη τῇ ψυχῇ κατεγνωκότος, καὶ τὰς ἀνωτάτω τιμωρίας ὠρικότος ἐπ' αὐτῷ. Χαλεπὸν δ' οὐδὲν οὕτως, ὡς ὑπ' ἐλαττόνων κρείττους, καὶ πρὸς ὑπηκόων ἀρχοντάς ποτε γενομένους κατηγορεῖσθαι, ὡς περ ἂν εἰ καὶ δεσπότας ὑπ' οἰκοτρίβων ἢ ἀργυρωνήτων.

§. 16. Ἄλλ' ἦν, ὡς ἔοικεν, τοῦτο κουφότερον κακόν, συγκρινόμενον ἑτέρῳ μείζονι. Οὐ γὰρ ἀπλῆν τινὰ τάξιν ἔχοντες ὑπηκόων, αἰφνίδιον ἐπέθεντο ταῖς κατηγορίαις ἐπιποδυσάμενοι καὶ συμφρονήσαντες, ἀλλὰ καὶ τὸν πλεῖστον χρόνον τῆς ἐπιτροπῆς ἦν ἐπιτρόπευσε τῆς χώρας, ἐκ πάντων οὗτοι μάλιστα αὐτῷ δι' ἀπεχθείας ἐγεγένητο, Λάμπων μὲν ἀσεβείας τῆς εἰς Τιβέριον Καίσαρα δίκην σχῶν, καὶ ἐπὶ διετίαν τριβομένου τοῦ πράγματος ἀπειρηκώς. Ὑπερθέσεις γὰρ καὶ ἀναβολὰς ὁ δικαστῆς ἐθελοκακῶν ἐσκήτετο, βουλόμενος καὶ ἂν ἀποφύγῃ

τὸ ἔγκλημα, τὸν γοῦν περὶ τοῦ μέλλοντος ἄδηλον φόβον πρὸς μήκιστον χρόνον επικραμάσας αὐτῷ, ζωὴν ὀδυνηροτέραν θανάτου παρασχεῖν. Εἰδ' ὕστερον καὶ ὅτε νικᾶν ἔδοξεν, εἰς τὴν οὐσίαν ἐπηρεασθῆναι φάσκων — ἠναγκάσθη γὰρ γυμνασιαρχεῖν —, ἦτοι τῷ γλίσχρος καὶ ἀνελεύθερος εἶναι περὶ τὰς διαπάντας, προφασιζόμενος τὸ μὴ κεκτηῖσθαι πρὸς τοσαύτην ἀφθονίαν ἀναλωμάτων ἰκανὴν οὐσίαν, ἢ τῷ ὄντι μὴ κεκτημένος, ἀλλὰ πρὶν μὲν εἰς ἀπόπειραν ἔλθειν, ἐπιφάσκων τὸν πᾶν πλούσιον· ἐν δὲ τῇ δοκιμασίᾳ, μὴ φανείς ἄγαν πολυχρήματος ἄνθρωπος, ὅσα ἐκτήσατο σχεδὸν ἅπαντα ἐξ ἀδικημάτων περιποιησάμενος. Προσεστῶς γὰρ τοῖς ἡγεμόσιν ὁπότε δικάζοντο, ὑπεμνηματίζετο τὰς δίκας εἰσάγων ὡς ἔχων τάξιν. Εἶτα τὰ μὲν ἀπήλειπεν, ἢ παρήει ἐκῶν, τὰ δ' οὐ λεχθέντα προσενέταπτεν. Ἔστι δ' ὅτε καὶ ὑπηλλάττετο μεταποιῶν καὶ μετατιθεῖς καὶ στρέφων ἄνω κάτω τὰ πράγματα, κατὰ συλλαβὴν, μᾶλλον δὲ καὶ κεραίαν ἐκάστην ἀργυρολογῶν ὁ γραμματοκέρων, ὃν πολλάκις ὁ δῆμος ἅπας ὁμοθυμαδὸν ἐνθυβόλως καὶ εὐσκόπως καλαμοσφάκην ἐξεκέρυξεν, οἷς ἔγραφε μνησίους καὶ ἀνελόντας, καὶ ζῶντας ἀθλιωτέρους καὶ ἀποθανόντων ἀπεργασάμενον, οἱ δυνάμενοι νικᾶν καὶ περιουσιάζειν, ἦτταν καὶ πενίαν ἀδικιωτάτην ὑπέμειναν, ὠνησαμένων ἀμφοτέρω τῶν ἐχθρῶν παρ' αὐτοῦ τὰς ἀλλοτρίας οὐσίας ἐπεωνίζοντος καὶ πιπράσκοντος. Ἀμήχανον μὲν γὰρ ἦν τοὺς ἡγεμόνας τοσαύτης χώρας ἐπιτροπεύοντας, διὰ καινοτέρων ἐπιειρεόντων ἰδιωτικῶν τε καὶ δημοσίων πραγμάτων, ἁπάντων μεμνησθαι, καὶ ταῦτα οὐ δικάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς τῶν προσόδων καὶ δασμῶν λαμβάνοντας, ὧν ἡ ἐξέτασις τὸν πλείονα τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἀνήλισκεν. Ὁ δὲ φυλάττειν ἐπιτραπείς τὴν ἀναγκαιοτάτην παρακαταθήκην τὰ δίκαια, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς γενομένας ὀσιωτάτας γνώμας, ἐνεπορεύετο

τὴν λήθην τῶν δικαστῶν, τοὺς μὲν νικᾶν ὀφείλοντας, γράφων ἐν ἠτιημένοις, τοὺς δ' ἠτιᾶσθαι, μετὰ τὸν ἐπάρατον μισθὸν, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, τὸ μίσθωμα, ἐν νευκηκόσιν.

537 §. 17. Ὁ μὲν δὴ Λάμπων τοιοῦτος ὢν ἐφει-
 M. στήκει κατήγορος· ὁ δ' Ἰσίδωρος, οὐκ ἀποδέων τὴν
 μοχθηρίαν, ἄνθρωπος ὀχλικὸς, δημοκόπος, ταράτ-
 τειν καὶ συγγέειν πράγματα μεμελετηκῶς, ἐχθρὸς εἰ-
 ρήνῃ καὶ εὐσταθείᾳ, στάσεις καὶ θορύβους κατα-
 σκευάσαι μὲν οὐκ ὄντας, γενομένους δὲ συγκροτῆσαι
 καὶ συναυξῆσαι δεινὸς, ὄχλον ἀσύντακτον καὶ πεφο-
 ρημένον ἐκ μιγάδων καὶ συγκλίδων ἡρμοσμένον περὶ
 αὐτὸν ἔχειν ἐσπουδακῶς, ὅς εἰς μοίρας καθάπερ
 τινὰς συμμορίας διανεμέμηται. Θιάσοι κατὰ τὴν
πόλιν εἰσὶ πολυάνθρωποι, ὧν κατάρχει τῆς κοινω-
νίας οὐδὲν ὑγιές, ἀλλ' ἄκρατος καὶ μέθη καὶ παροι-
νίαι, καὶ ἡ τούτων ἔκγονος ὕβρις, σύνοδοι καὶ 985
κλιῖναι προσονομάζονται ὑπὸ τῶν ἐγχαυρίων. Ἐν Ρ.
 ἤπασι τοῖς θιάσοις ἢ τοῖς πλείστοις ὁ Ἰσίδωρος τὰ
 πρωτεῖα φέρεσθαι λέγεται ὁ συμποσίαρχος, ὁ κλι-
 νάρχης, ὁ ταραξίπολις. Ἐῖτα ὅταν τι βουλευθῆ δια-
 πράξασθαι τῶν ἀλυσιτελῶν, ἀφ' ἐνὸς συνθήματος
 ἀθρόως συνέρχονται, καὶ τὸ κελευσθὲν λέγουσι, καὶ
 δρῶσι. Καὶ ποτε τῷ Φλάκκῳ δυσχεράνας, ὅτι
 δόξας παρ' αὐτῷ τις εἶναι κατ' ἀρχὰς, οὐκέθ'
 ὁμοίως αὐθις ἐσπουδάζετο, μισθοδοτήσας τοὺς ἀλει-
 φοβίους καὶ φωνομαζεῖν εἰωθότας, οἱ τὰς καταβοή-
 σεις ὡςπερ ἐπ' ἀγορᾶς πιπράσκουσι τοῖς ἔχουσιν
 ὠνητικῶς, παρακελεύει συνελθεῖν εἰς τὸ γυμνάσιον.
 Οἱ δὲ πληρώσαντες αὐτὸ τοῦ Φλάκκου ἀπ' οὐδεμιᾶς
 προφάσεως κατηγόρου, ἀγέννητα πλάττοντες ἐγκλή-
 ματα καὶ ψευδεῖς ῥήσεις δι' ἀναπαίστων, καὶ μα-
 χρὰς συνείροντες, ὡς καταπεπληχθαι μὴ μόνον
 Φλάκκον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τῷ παραλόγῳ,
 καὶ ὅπερ ἦν συμβαλεῖν, ὅτι πάντως ἔστι τις ᾧ
 χαρίζονται, μῆτ' αὐτοὶ τι πεπονθότες ἀνήκεστον,

μήτε τὴν ἄλλην πόλιν εὖ εἰδότες πλημμεληθεῖσαν. Ἐπειτα βουλευομένοις ἔδοξε συλλαβεῖν τινὰς, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀκρίτου καὶ αἰφνιδίου μανίας καὶ λύττης πυνθάνεσθαι. Οἱ δὲ συλληφθέντες ἄνευ βασάνων ὁμολογοῦσι τὸ ἀληθὲς ἅμα, καὶ τὰς διὰ τῶν ἔργων πίστις ἐφαρμόζοντες, τὸν διομολογηθέντα μισθὸν, τὸν ἤδη δεδομένον, τὸν κατ' ὑποσχέσεις ὑστερον δοθησόμενον, τοὺς ἐπὶ τὴν διανομὴν αἰρεθέντας ὡσάν ἡγεμόνας τῆς στάσεως, τὸν τόπον, τὸν καιρὸν ἐν ᾧ γέγονεν ἡ δωροδοκία. Πάντων δ' ὡς εἰκὸς ἀγανακτοῦντων καὶ τῆς πόλεως χαλεπῶς φερούσης ἔτι τὴν τῶν ἐνίων ἀγνωμοσύνην προσαναμάττεσθαι τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἔδοξε τὸ καθαρώτατον τοῦ δήμου μεταπεμψάμενον τῇ ὑστεριᾷ παραγαγεῖν τοὺς τὸν μισθὸν ἐπινείμαντας, ἵνα καὶ τὸν Ἰσίδωρον ἀπελέγξῃ, καὶ ἀπολογήσῃται περὶ τῆς αὐτοῦ πολιτείας ὡς ἀδίκως διαβληθεῖς.

538 Αἰσθόμενοι δὲ τῆς παραγγελίας, οὐχ οἱ ἐν τέλει Μ. μόνον ἦκον, ἀλλὰ καὶ σύμπασα ἡ πόλις ἔξω τοῦ μέλλοντος ἀπελέγχεσθαι μέρους, ἐπὶ τῷ μεμισθοδοτηῖσθαι. Καὶ οἱ μὲν ὑπηρετήσαντες τὴν καλὴν ταύτην ὑπηρεσίαν, ἀναβιβασθέντες, ἵνα μετέωροι καὶ ἐμφανεῖς εἶεν, καὶ γνωρίζοιντο πρὸς ἀπάντων, ἤλεγχον τὸν Ἰσίδωρον, ὡς αἴτιον τῶν θορύβων καὶ τῶν βλασφημιῶν τῶν εἰς Φλάκκον γεγεννημένον, οὐκ ὀλίγω πλήθει παρασχόντα καὶ ἀργύριον καὶ οἶνον δι' αὐτόν. “Ἐπεὶ πόθεν”, ἔφρασκον, “ἡμῖν ἀφθονία τοσαύτη; Πένητές ἐσμεν, καὶ μόλις τὸ ἐφήμερον εἰς αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα πορίζειν δυνάμεθα. Τί δὲ καὶ δεινὸν ἐπεπόνθειμεν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὡς βιασθῆναι μνησικακεῖν, ἀλλ' ὁ πάντων αἴτιος, 980 καὶ δημιουργὸς, ἐκεῖνος αἰεὶ τοῖς εὖ πράττουσι βαρσκαίνων, καὶ εἰνόμω καταστήσει πολέμιος”. Ἀγνωρίζοντες οἱ παρατυγχάνοντες — τύποι γὰρ τινες ἦσαν ἀρίδηλοι καὶ χαρακτῆρες τὰ λεγόμενα τῆς τοῦ κατηγορημένου προαιρέσεως — ἀνεβύων, οἱ μὲν

ἀτιμοῦν, οἱ δὲ φυγαδεύειν, οἱ δ' αἴρειν. Πλείους δ' ἦσαν οὗτοι. Πρὸς οὓς καὶ οἱ ἄλλοι μετεβάλλοντο, ὡς ἅπαντας ὁμοθυμαδὸν μιᾷ φωνῇ κεκραγένοι, κτείνειν τὸν κοινὸν λυμεῶνα, τὸν ἀφ' οὗ παρῆλθε καὶ διέκλυψεν ἐπὶ τὰ κοινὰ μηδὲν μέρος τῆς πόλεως ἄνοσον ἔασαντα. Καὶ ὁ μὲν ἕνεκα τοῦ συνειδότος ἀπεδίδρασκεν ἔξω, τὴν σύλληψιν εὐλαβηθεῖς· ὁ δὲ Φλάκκος οὐδὲν ἐπ' αὐτῷ περιειρογάζετο, νομίσας ἐκποδῶν ἐκουσίῳ γνώμῃ γεγονότος, ἀστασίαστα καὶ ἀνέριστα τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἔσεισθαι.

§. 18. Ταῦτα ἐμήκυνα, οὐχ ὑπὲρ τοῦ παλαιῶν ἀπομνημονεύειν ἀδικημάτων, ἀλλὰ τεθραυμακῶς τὴν ἔφορον τῶν ἀνθρωπέων δίκην, ὅτι οἱ ἐξ ἀρχῆς γενόμενοι δυσμενεῖς αὐτῷ, καὶ οἷς ἐκ πάντων ἀπηχθάνετο μάλιστα, οὗτοι καὶ ἐκληρώσαντο τὴν ἐπ' αὐτῷ κατηγορίαν, εἰς ἀνίας ὑπερβολήν. Οἱ γὰρ οὕτως τὸ ἐγκαλεῖσθαι ἔστι χαλεπὸν, ὡς τὸ πρὸς ὁμολογουμένων ἐχθρῶν. Ὁ δ' οὐ κατηγορήθη μόνον, ἀρχῶν πρὸς ὑπηκόων καὶ ὑπὸ δυσμενῶν αἰετι γενομένων ὁ πρὸ μικροῦ κύριος ὢν τῆς ἐκάστου ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ κράτος ἠλίσκετο, διπλοῦν ἐκδεχόμενος κακὸν, τὸ μεθ' ἡττητος γελαῖσθαι πρὸς ἐχθρῶν ἐφηδομένων, ὃ καὶ θανάτου χειρόν ἔστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν. Εἰτά τις εὐφορία γίνεται κακοπραγιῶν αὐτῷ. Τῆς τε γὰρ οὐσίας ἀπάσης εὐθὺς ἐξίσταται, ἣν τε παρὰ γονέων ἐκληρονόμησε, καὶ ἦν αὐτὸς ἐκτήσατο, φιλόκοσμος ἐν τοῖς μάλιστα γεγονώς. Οὐ γὰρ ὡς 539 ἐνίων πολυχρημάτων ὁ πλοῦτος ἀργὸς ἦν ὕλη, Μ. πάντα δ' ἐξητασμένα πρὸς τὸ περιεργον, ἐκπώματα, ἐσθῆτες, στρωμαῖαι, ἔπιπλα, τὰ ἄλλα ὅσα οἰκίας κόσμος ἐκλογα πάντα, καὶ πρὸς τούτοις ἡ οἰκετικὴ θεραπεία ἀριστίνδην ἐπικριθεῖσα, κατὰ τε τὰς τῶν σωματίων εὐμορφίας ὁμοῦ καὶ εὐξίας, καὶ κατὰ τὸ ἄπταιστον ἐν τῷ χρειώδει τῶν ὑπηρεσιῶν. Ἐφ' ὧν γὰρ ἦσαν ἕκαστοι τεταγμένοι διέφερον, ὡς ἡ πρῶτοι

νομίζεσθαι τῶν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδευόντων, ἢ μηδενὸς δεύτεροι τὸ παρῶπαν. Ἐναργῆς δὲ πίστις, τὸ μυρρίων δημοπράτων γενομένων οὐσιῶν, αἱ τῶν κατακρίτων ἦσαν, μόνην τὴν Φλάκκου ταμιευθῆναι τῷ αὐτοκράτορι, δίχα τινῶν ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ μὴ παραβιασθῆναι τὸν ἐπὶ τοῖς οὕτως ἐαλωκόσι τεθέντα νόμον. Μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς οὐσίας, κατέγνωστο αὐτοῦ φυγῆ, καὶ ἐξ ἀπάσης μὲν ἡλαύ- 987
νετο τῆς ἡπείρου — τὸ δ' ἐστὶ μείζον καὶ ἄμεινον P.
τριῆμα τῆς οἰκουμένης —, ἐξ ἀπάσης δὲ νήσον τῶν εὐδαιμόνων. Ἐμέλλησε γὰρ εἰς τὴν λυπροτάτην τῶν ἐν Αἰγαίῳ, Γύαρα καλεῖται, διώκεσθαι, μὴ παρακλήτῳ χρησάμενος Δεπίδῳ, δι' ὃν ἀνθυπηλάξατο Γύαρων Ἄνδρον ἐγγύτατα κειμένην. Εἴτ' ἐστέλλετο τὴν ἀπὸ Ῥώμης ἕχρι Βρεντησίου πάλιν ὁδὸν, ἣν καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐστείλατο, καθ' ὃν καιρὸν ἐκεχειροτόνητο τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ὁμόρου Αἰθῦης ἐπίτροπος, ἵν' αἱ τότε θεασόμεναι πόλεις αὐτὸν μέγα πνέοντα καὶ τὸν ὄγκον τῆς εὐτυχίας ἐπιδεικνύμενον, πάλιν θεάσωνται μεστὸν ἀτιμίας. Ὁ δὲ δακτυλοδεικτούμενος τῆς ἀθρόας μεταβολῆς πιέζεται βαρύτεραις ἀνίαις, αἰεὶ κινουμένης καὶ ζωπυρουμένης αὐτῷ τῆς συμφορᾶς νεωτέρων προσθήκαις, ἃ καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις ὑποτροπιάζειν ἀναγκάζει καὶ τὰς τῶν ἀρχαίων κακοπραγιῶν ὑπομνήσεις, αἱ τέως ἔδοξαν ἡμανρωῦσθαι.

§. 19. Περιωσόμενος δὲ τὸν Ἰόνιον κόλπον, ἔπλει τὴν ἕχρι Κορίνθου θάλατταν, ταῖς παράλοις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων θέα γινόμενος, κατὰ πίστιν τῆς αἰφνιδίου μεταβολῆς. Ὅποτε γὰρ ἀποβαίῃ τῆς νεῶς, συνέθειον οἱ μὲν μοχθηροὶ τὰς φύσεις ἐφελοκακοῦντες, οἱ δ' ἄλλοι συναλγήσοντες, οἷς ἔθος ταῖς ἐτέρων τύχαις σωφρονίζεσθαι. Διελθὼν δ' ἀπὸ Λεγαίου τὸν ἰσθμὸν εἰς τὴν ἀντιπεραν θάλατταν, καὶ καταβὰς εἰς Κεγχρεὰς τῶν Κορινθίων ἐπίγειον, ἀναγκάζεται πρὸς τῶν φυλάκων ἀνα-

540 χώρησιν οὐδ' ἠντινοῦν ἐνδιδόντων, εὐθύς ἐπιβάς
 M. βραχείας ὀλκάδος ἀνάγεσθαι, καὶ πνεύματος ἐναν-
 τίου καταρῶνθέντος, μυρία ταλαιπωρηθεῖς, μόλις
 ἄχρι τοῦ Πειραιῶς κατασύρεται. Ἀήξαντος δὲ τοῦ
 χειμῶνος, παραμειψάμενος τὴν Ἀττικὴν ἄχρι τῆς
 Σουνιάδος ἄκρας τὰς ἐξῆς λοιπὸν ἐπεραιοῦτο νῆσους,
 τὴν Ἑλένην, τὴν Κίανον, τὴν Κύθιον, τὰς ἄλλας
 ὅσαι κεῖνται στοιχηδὸν ἐξῆς, μέχρι τῆς ἐφ' ἣν τε-
 λευταίαν ἔλθειν ἔδει τὴν Ἀνδρίων, ἣν πρόρῳθεν
 ἰδῶν ὁ κακοδαίμων, δακρῶν τινὰ φορὰν ὡς περ
 ἀπὸ πηγῆς ἐξέχει κατὰ τῶν παρεῖων, καὶ τὰ στέρα
 πλήξας, πικρότατα ἀνοιμώξας, "Ἄνδρες", εἶπεν,
 "οἱ φύλακές μου καὶ προπομποὶ, καλήν γε χώραν
 Ἄνδρον οὐκ εὐτυχῆ νῆσον τῆς εὐδαίμονος Ἰταλίας
 ἀνθυπαλλάττομαι, Φλάκκος ὁ γεννηθεῖς μὲν καὶ
 τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ ἡγεμονίδι Ρώμῃ, συμ-
 φοιτητῆς δὲ καὶ συμβιωτῆς γενόμενος τῶν θυγατρι-
 δῶν τοῦ Σεβαστοῦ, κριθεὶς δὲ τῶν πρώτων φίλων
 παρὰ Τιβερίῳ Καίσαρι, καὶ τὸ μέγιστον αὐτοῦ τῶν
 κτημάτων, Αἴγυπτον, ἐπὶ ἐξαετίαν ἐπιτραπίεις. Τίς 988
 ἢ τοσαύτη μεταβολή; Νῦξ ἐν ἡμέρᾳ, καθάπερ P.
 ἐκλείψεις γενομένης, τὸν ἐμὸν ἐπέσχηκε βίον. Τὴν
 νησίδα ταύτην τί φῶ; Πότερον φυγαδευτήριον
 ἐμὸν, ἢ πατρίδα καινὴν, ὑπόδρομον καὶ καταφυγὴν
 ἀτυχῆ; Τάφος ἂν εἴη τὸ κριώτατον ὄνομα. Στέλ-
 λομαι γὰρ ὁ κακοδαίμων ἐγὼ τρόπον τινὰ νεκροφο-
 ρῶν ἐμαυτὸν ὡς περ εἰς ἡρόιν. Ἡ γὰρ ταῖς ἀνίαις
 τὴν ζωὴν τὴν ἀθλίαν ἀπορῶξω, ἢ καὶ ἂν ἐπι-
 βιῶναι δυνηθῶ, τὸν μακρὸν καὶ σὺν αἰσθήσει θά-
 νατον ἐκδέξομαι". Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἀπωδύρετο·
 τῆς δὲ νεὸς τῷ λιμένι προσσχοῖσης, ἀπέβαινε πᾶς
 εἰς τὸ ἔδαφος νεύων, ὡς περ οἱ θλιβόμενοι, πρὸς
 ἄχθους βαρυτάτου τὸν ἀνχένα ταῖς συμφοραῖς πι-
 ζόμενος, οὐδ' ὅσον ἀνακῶσαι σθένων, ἢ μὴ τολμῶν
 διὰ τοὺς συναντῶντας, καὶ τοὺς ἐπὶ θῆαν ἤκοντας,
 οἱ παρ' ἐκάτερα τῆς ὁδοῦ προειστήκεισαν. Οἱ δὲ

παραπέμψαντες αὐτὸν ἐπὶ τὸν δῆμον ἀγαγόντες τῶν
 Ἀνδρῶν, ἐπεδείξαντο πᾶσι, μάρτυρας ποιοῦμενοι
 τῆς εἰς τὴν νῆσον ἀφίξεως τοῦ φυγάδος. Καὶ οἱ
 μὲν τὴν διακονίαν ἐκπλήσαντες ἀπήεσαν, τῷ δὲ
 Φλάκκῳ μηδεμίαν ὄψιν οἰκείαν ἔτι θεωμένῳ, τὸ
 πάθος ἐκαινοῦτο, τρανούμενον φαντασίαις ἐναργε-
 στέραις, καὶ τὴν ἐν κύκλῳ κατανοοῦντι πολλὴν ἐρη-
 μίαν, ἧς μέσος ἀπειλήπτο, κορυφότερον ἐδόκει κακὸν
 ἢ ἐν τῇ πατρίδι βίαιος ἀναίρεσις, μᾶλλον δὲ συγ-
 541 κρίσει τῶν παρόντων ἀσπαστὸν ἀγαθόν. Οὕτως
 Μ. ἐσαδάαζεν, ὡς μηδὲν τῶν μεμνημένων διαφέρειν,
 ἐπήδα πολλάκις ἄνω κάτω διαθέων, τὰς χεῖρας συν-
 εκρότει, τοὺς μηρούς ἐπαιε, κατέβαλεν εἰς τὸ ἔδα-
 φος αὐτὸν, ἐξεφώνει πολλάκις, “Ἐγὼ Φλάκκος εἰμὶ
 ὁ πρὸ μικροῦ τῆς μεγαλοπόλεως ἢ πολυπόλεως Ἀλε-
 ξανδρείας ἡγεμῶν, ὁ τῆς εὐδαιμονεσιτάτης χώρας
 ἐπίτροπος Αἰγύπτου, εἰς ὃν ἐπέστρεφον αἱ τοσαῦται
 μυριάδες τῶν οἰκητόρων, ὁ δυνάμεις πολλὰς πεζὰς
 καὶ ἰππικὰς καὶ ναυτικὰς, οὐκ ἀριθμὸν ἄλλως, ἀλλ’
 ὅσον δοκιμώτατον ἐν ὑπηκόοις ἔχων, ὁ καθ’ ἑκά-
 στην ἡμέραν ἐν ταῖς ἐξόδοις ὑπὸ μυρίων ὄσων
 παραπεμπόμενος. Ἀλλὰ μὴ γάσμα ταῦτ’ ἦν, οὐκ
 ἀλήθεια; Καὶ κοιμώμενος ὄναρ εἶδον τὴν τότε εὐ-
 τυλίαν, εἶδωλα κατὰ κενοῦ βαίνοντα, πλάσματα
 ψυχῆς, ἴσως ἀναγραφούσης τὰ μὴ ὑπάρχοντα ὡς
 ὄντα; Διηπάτημαι. Σκια πραγμάτων ἄρ’ ἦσαν, οὐ
 πράγματα, μιμήσεις ἐναργείας, οὐκ ἐνάργεια τρα-
 νοῦσα τὸ ψεῦδος. Ὡς γὰρ τῶν ἐν τοῖς ὀνείροις
 φανέντων οὐδὲν περιαναστάντες εὐρίσκομεν, ἀλλ’
 οἴχεται πάντα ἀθρόα διαπτάντα, οὕτως καὶ τὰ
 λαμπρὰ ἐκεῖνα, οἷς ποτὲ ἐνωμίλησα, ἐσβέσθη βρα-
 χυτάτου καιροῦ ῥοπή”.

§. 20. Τοιούτοις αἰεὶ κατεπαλαίετο λογισμοῖς,
 καὶ τρόπον τινὰ ἐξετραχηλίετο, τὰς δὲ τῶν πολ- 989
 λῶν συνόδους ἀποδιδρούσκων διὰ τὴν παρακολου- P.
 θοῦσαν αἰσχύνην, οὐτ’ εἰς λιμένα κατῆει, οὐτ’ εἰς

ἀγορὰν προελθεῖν ὑπέμενον, ἀλλ' οἴκοι συγκλεισά-
 μενος ἐφώλευε, μηδὲ τὴν αὐλείον ὑπερβαίνειν θαρ-
 ρῶν. Ἔστι δ' ὅτε καὶ περὶ βαθὺν ὄρθρον, ἔτι
 τῶν ἄλλων ἐν εὐναῖς ὄντων, μηδενὶ φανείς τὸ παρὰ-
 παν, ἔξω τείχους προῆει καὶ διημέρευεν ἐπὶ τῆς
 ἐρημίας, ἐκτρεπόμενος εἴ ποῦ τις ὑπαντήσειν ἔμελλε,
 καὶ ταῖς ἐναύλοις μνήμαις τῶν κακοπραγιῶν δια-
 κναιόμενος, καὶ διεσθιόμενος τὴν ψυχὴν ὁ δειλαιοσ
 νυκτὸς εἰσῆει βαθείας, εὐχόμενος διὰ τὰς ἀμετρού-
 σας καὶ τὰς ἀτελευτήτους ἀδχμονίας, ἐσπέραν μὲν
 πρωΐαν γενέσθαι, πεφρικῶς τὸ σκότος καὶ τὰς ἀλλο-
 κότους φαντασίας, ὅποτε τύχοι καταδαρθῶν, ἅμα δὲ
 τῇ ἔω πάλιν ἐσπέραν. Ὁ γὰρ περὶ αὐτὸν ζῆφος ἐναν-
 τιοῦτο τοῖς φαιδροῖς ἅπασιν. Ὀλίγοις δ' ἴστερονμησὶ
 βραχὺ τι γῆδιον προιάμενος, ἐν αὐτῷ πολλὰ διέτρι-
 βεν μονοῖμενος, καὶ τὸν οἰκεῖον ἐπιστένιον καὶ κα-
 τακλαίων δαίμονα. Λέγεται δέ ποτε καὶ περὶ μέσας
 2 νίκτας ὡσπερ οἱ κορυβαντιῶντες ἐνθουζ γενόμε-
 νος, ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἔξω προελθὼν καὶ τὴν ὄψιν
 ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας, τὸν ἐν
 κόσμῳ κόσμον ὄντως ἰδὼν, ἀναβοῆσαι, “Βασιλεῦ
 θεῶν καὶ ἀνθρώπων! Οὐκ ἄρα τοῦ τῶν Ἰουδαίων
 ἔθρους ἀμελῶς ἔχεις, οὐδ' ἐπιψεύδονται τὴν ἐκ σοῦ
 πρόνοιαν, ἀλλ' ὅσοι φασὶν αὐτοὺς μὴ προαγωνιστῆ
 σοὶ καὶ ὑπερμάχῳ χοῆσθαι, δόξης ἠγιοῦς διαμαρ-
 τάνουσι. Σαφῆς δ' ἐγὼ πίσις. Ὅσα γὰρ κατε-
 μάνην τῶν Ἰουδαίων, αὐτὸς πέπονθα. Τὰς οὐσίας
 ἀρπαζομένων περιεῖδον, ἐκεχειρίαν τοῖς λεηλατοῦσι
 διδοὺς, ἀφηρέθην διὰ τοῦτο τὰ πατρῷα καὶ μη-
 τρῷα, καὶ ὅσα ἐν μέρει χάριτος καὶ δωρεῆς ἔλα-
 βον, ἢ ὅσα ἄλλα καθ' ἑτέρας ιδέας ἐκτησάμην.
 Ὁνειδισά ποτε ἀτιμίαν καὶ ξενιτείαν αὐτοῖς ἐπιτίμοις
 οὔσι κατοίκοις, ἴν' ἤσθῶσιν οἱ ἀντίπαλοι πλῆθος
 ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον, ὑφ' οὗ κολακευόμενος
 ὁ δυστυχῆς ἠπατώμην. Διὰ τοῦτο ἠτίμωμαι, καὶ
 φυγὰς ἐξ ἀπάσης ἐληλαμένος τῆς οἰκουμένης, ἐν-

τανθοῖ συγκέκλεισμαι. Παράγων εἰς τὸ θέατρον
 ἐνίους, ἐν ὄψει τῶν ἐχθίστων αἰκίζεσθαι προς-
 ἔτατον ἀδίκως. Τοιγαροῦν ἐγὼ δικαίως οὐκ εἰς
 θέατρον ἐν ἡμίαν πόλιν ἐπὶ ταῖς ἐσχάταις ὑβρεσι
 παρήχθην, αἰκισθεὶς πρὸ τοῦ σώματος τὴν ἀθλίαν
 ψυχὴν· ἀλλ' ἐπόμπενσα διὰ μὲν πάσης Ἰταλίας
 ἄχρι Βρεντησίου, διὰ δὲ πάσης Πελοποννήσου μέχρι
 Κορίνθου, διὰ δὲ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν νήσων ἄχρις
 Ἄνδρου τῆς ἐμῆς εἰρκιῆς, καὶ πέπεισμαι σαφῶς,
 ὅτι οὐκ ἔστιν ὄρος οὗτος τῶν ἐμῶν κακοπραγιῶν,
 ἀλλ' ἐφεδρεύουσιν ἕτεροι, πρὸς ἐκπλήρωσιν ἀν- 99
 τίρροπον ὧν εἰργασάμην. Ἀνεῖλόν τινας, καὶ ἀναι-
 ρεθεῖσι πρὸς ἑτέρων οὐκ ἐπέξῃλθον. Κατελύθησάν
 59 τινες, καὶ ζῶντες οἱ μὲν ἐνεπρήσθησαν, οἱ δὲ διὰ
 μέσης κατεσίρησαν ἀγορῆς, ἕως ὅλα τὰ σώματα
 αὐτῶν ἐδαπανήθη. Τοῦτων οἷδ' ὅτι ἀναμένουσί
 με αἱ ποιναὶ, καὶ οἱ ἀλάστορες ὥσπερ ἐπὶ βαλβίστιν
 ἐστῶσιν ἤδη, καὶ φονῶντες ἔγκεινται, καὶ καθ' ἐκά-
 στην ἡμέραν, μᾶλλον δὲ ὄραν προαποθνήσκω, πολ-
 λοις θανάτους ὑπομένων ἀνθ' ἑνὸς τοῦ τελευταίου".
 Πολλόκις δὲ ἐδειματοῦτο καὶ διεπτόητο, καὶ φρίκη
 μὲν τὰ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος κατέμιστο,
 φόβῳ δὲ ὑπότρομον εἶχε τὴν ψυχὴν, ἄσθματι καὶ
 παλμῶ τινασσομένην, ἅτε τοῦ μόνον παρηγορεῖν τὸν
 ἀνθρώπινον βίον ἐκ φύσεως δυναμένου στερόμενος
 χρησιῆς ἐλπίδος. Ὅρις αἴσιος οὐδεὶς αὐτῷ προε-
 φαίνετο. Πάντες δυσουώμιστοι, κληδόνες παλίμφη-
 μοι, ἐπίπονος ἐργήγορσις, περιδεὴς ὕπνος, ἡ μόνω-
 σις θηριώδης. Ἄλλ' ἡδιστον αὐτῷ τὸ ἀγελαῖον·
 543 ἀηδέστατον αἱ κατὰ πόλιν διατριβαί· ἀσφαλὲς
 Μ. ὄνειδος ἢ κατ' ἀγρὸν ἐρημία, σφαλερὸν, ἀδυσώπη-
 τον· ὃ ἡρέμα προσίων ὑποπτος. "Βουλευέται τι",
 φησὶ, "κατ' ἐμοῦ ὃ θᾶττον βαδίζων, οὐ πρὸς ἕτε-
 ρόν τι σπεύδων ἴοικεν, ἀλλ' ἐμὲ διώκει, ὃ ἡδὺς
 ἐνεδρεύει, ὃ παρῶσησαστῆς καταφρονεῖ, σιτία μοι
 καὶ ποτὰ καθάπερ τοῖς θρέμμασιν ἐπὶ σφαγὴν

δίδοται. Μέχρι τίνος ὁ σιδηροῦς πρὸς τοσαύτας ἀντέχω συμφοράς; Οἶδ' ὅτι μαλακίζομαι πρὸς θάνατον, ἔξ ἐπηρείας δαίμονος οὐκ ἐπιτρέποντός μοι τὴν ἀθλίαν ζωὴν συντόμως ἀπορῶῃσαι, διὰ τινὰς ὑπερβολὰς ἀνηκέστων κακῶν, ἃ κατ' ἐμοῦ θησαυρίζομενος χαρίζεται τοῖς δολοφονηθεῖσι”.

§. 21. Τοιαῦτα ἀναπολῶν καὶ σφαδάζων, ἐκαραδύκει τῆς εἰμαρμένης τὸ πέρας. Καὶ τοῦ μὲν αἰσυνεχεῖς ὀδύναι τὴν ψυχὴν ἀνεκύνων καὶ ἀνέστρεφον. Γαῖος δὲ τὴν φύσιν ὠμόθυμος ὢν καὶ ἀκόριστος ἐν ταῖς τιμωρίαις, οὐχ ὥσπερ ἔνιοι μεθίετο τοὺς ἀπαξ κολασθέντας, ἀλλ' ἀτελεύτητα μηνιῶν, αἰεὶ τινὰ καιρὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐμεγαλοῦργει συμφορὰν, τὸν δὲ Φλάκκον καὶ διαφερόντως ἤχθαιρεν, ὡς καὶ τοὺς ὁμωνύμους ἀλλοτριώσει τῆς κλήσεως ὑποβλέπεσθαι, καὶ πολλάκις αὐτὸν μετάνοια εἰσῆει, διότι κατέγνω φυγὴν, ἀλλ' οὐχὶ θάνατον, καὶ τὸν παράκλητον αἰδοῦμενος ὅμως ἠτιῶτο Λέπιδον, ὡς ἐκείνος ἀπηγόρευσε φόβῳ τῆς καθ' αὐτοῦ τιμωρίας. Ἐδεδείκει γάρ, ὡς εἰκὸς, μὴ παραίτιος ἄλλῳ γενόμενος κουφοτέρας δίκης, βαρυντέραν αὐτὸς ἐνδέξεται. Μηδενὸς οὖν ἔτι τι τῶν εἰς παραίτησιν λέγειν θαρρῶντος, ἀμειλίκτοις καὶ ἀφέτοις ἐχρήτη ταῖς ὀργαῖς, αἰ χρόνῳ δέον ἀμαυροῦσθαι, παρήγοντο μᾶλλον, καθάπερ αἰ ἐν τοῖς σώμασιν ὑποτροπιάζουσαι νόσοι. 518
Τῶν γὰρ προτέρων εἰσὶν ἀργαλειώτεραι. Φασὶν ὅτι νύκτωρ ποτὲ διαγορνπῶν ὁ Γαῖος εἰς ἔννοιαν ἦλθε 991 τῶν ἐν τέλει φυγάδων, ὀνόματι μὲν ὑποπτενομένων Ρ. ἀτυχεῖν, βίον δ' ἀπράγμονα καὶ ἡσυχάζοντα καὶ ἐλεύθερον ὄντως περιπεποιημένων. Μετετίθει δὲ καὶ τὴν κλησὶν ἀποδημίαν προσαγορεύων. “Ἀποδημία γάρ τις ἔστιν”, ἔφασκεν, “ἢ τῶν τοιούτων ἔλασις, ἐχόντων ἀφθονὰ τὰ ἐπιτήδεια, καὶ σὺν ἀπραγμοσύνη καὶ εὐσταθεῖα ζῆν δυναμένων· οὓς ἄτοπον εἶναι τρυφᾶν, ἀπολαύοντας εἰρήνης, βίον καρπου-

μένους φιλόσοφον". Εἶτα προστάττει τοὺς ἐπιφανε-
 σιτάτους καὶ ὧν πλεῖστος ὁ λόγος, ἀναιρεθῆναι, γρα-
 φὴν δούς ὀνομάτων, ἧς ἠγεῖτο Φλάκκος. Ἐπεὶ δ'
 ἤκον εἰς Ἄνδρον οἷς κτείνειν διεΐρητο, Φλάκκος μὲν
 ἐτύγχανεν ἀγρόθεν εἰς ἄστν παραγενόμενος· οἱ δ'
 544 ἐκ τοῦ λιμένος ὑπηντίαζον, καὶ πόρρωθεν ἀντι-
 Μ.προεΐδον ἀλλήλους. Ὅθεν συναισθόμενος ἐφ' ὃ
 σπεύδουσι — μαντικώτατον γὰρ ἢ ἐκάστου ψυχη,
 καὶ μάλιστα τῶν ἐν κακοπραγίαις — ἐκτραπόμενος
 τῆς ὁδοῦ, διὰ τραχείας ἔθει φεύγων ἐπιλελησμένος
 ἴσως, ὅτι νῆσος, ἀλλ' οὐκ ἠπειρός ἐστιν, ἐν ἧ' τί
 ὄφελος ἀκύητος περικλειούσης θαλάττης; Ἀνάγκη
 γὰρ δυοῖν θάτερον, ἢ προσωτέρω χωροῦντα κατὰ
 τοῦ πελάγους ἐνεχθῆναι, ἢ συλληφθῆναι πρὸς αὐτὸ
 τὸ πέρας ἤκοντα. Βέλτιον ἄρ' ἐν συγκρίσει κακῶν
 ἢ κατὰ γῆν τῆς ἐν πελάγει φθορᾶς, ἐπειδὴ περ ἀν-
 θρώποις καὶ πῦσι χερσαίοις οἰκειότερον ἢ φύσις
 χωρίον ἀπένειμε γῆν, οὐ μόνον ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ
 ἀποθανοῦσιν, ἢ ἡ αὐτὴ καὶ τὴν πρώτην ὑποδέχη-
 ται γένεσιν καὶ τὴν ἐκ τοῦ βίου τελευταίαν ἀνάλυ-
 σιν. Οἱ δ' ἀπνευστὶ διώκοντες καταλαμβάνουσι.
 Καὶ οἱ μὲν εὐθύς ὄρτυτον βύθρον, οἱ δὲ πρὸς
 βίαν εἴλκον ἀφηνιάζοντα, καὶ κεκραγότα, καὶ δια-
 παλαιόντα, ὧν χάριν καὶ σύμπαν κατετρώθη τὸ
 σῶμα, καθάπερ τὰ θηρία ταῖς πληγαῖς ἐπιτρέ-
 χων. Ἐμπλεκόμενος γὰρ καὶ τῶν κτεινόντων ἐλ-
 λαμβανόμενος, νῦν μὲν ἐπιφέρειν τὰ ξίφη κωλυο-
 μένων, ἐγκαροίους δὲ πληγὰς καταφερόντων, αἴτιος
 ἐγένετο βαρυτέρων ἑαυτῷ συμφορῶν. Διατμηθεὶς
 δὲ καὶ διακοπεῖς χεῖρας, βάσεις, κεφαλὴν, στέρνα,
 πλευρὰς, ὡς ἱερείου τρόπον κρεουρῆθῆναι, ἔκειτο,
 τῆς δίκης σφαγὰς ἰσαριθμούς τοῖς φόνοις τῶν ἐκ-
 νόμως ἀναιρεθέντων Ἰουδαίων ἐνὶ σώματι βουλη-
 θεΐσης ἐργάσασθαι. Καὶ ὁ μὲν τόπος ἅπας αἵ-
 ματι κατεῤῥεῖτο διὰ πλειόνων φλεβῶν, αἱ κατὰ
 μέρος διεκόπησαν, κρουνηδὸν ἐκχεομένων· συρο-

μένον δὲ εἰς τὸν ὀρωρυγμένον βόθρον τοῦ νεκροῦ
 τὰ πλείστα μέρη διελύετο, τῶν νεύρων κατεσχι-
 σμένων, οἷς ἡ κοινωνία συνεδεῖτο πᾶσα τοῦ σώ-
 ματος. Τοιαῦτα καὶ Φλάκκος ἔπαθε, γενόμενος
 ἀμευδεστάτη πίστις τοῦ μὴ ὑπεροῦσθαι τὸ Ἰου-
 δαίων ἔθνος ἐπικουρίας τῆς ἐκ Θεοῦ.

Π Ε Ρ Ι
 ΑΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ
 ΠΡΟΣ ΓΑΙΟΝ.

DE
 VIRTUTIBUS ET LEGATIONE
 AD CAIUM.

Miseri sunt qui in rebus fortuitis maiorem fiduciam ponunt, quam in ipsa rerum natura (1). Id clarum erat, postquam Caius Caesar, ab initio in quolibet optimam futuri temporis spem excitans, a temperantia et humanitate ad immodicam vitam crudelemque sacvitiam se vertit (2—4). Nepotem Tiberii, quem in imperii societatem assumere debebat, se ipsum interfici iussit (5), aequae ac Mactronem eiusque uxorem (6—8), et M. Silanum, multosque alios homines nobiles (9); nec deerant qui facinora haec excusarent (10). Quibus confectis deum se haberi voluit hic homo (11), qui heroibus, quos veteres divino honore dignos habuerunt, si quis alius, impar erat (12—15). Omnes ceteri eum tamquam deum colebant; soli vero Iudaei suspecti erant, ut impio huic conamini adversaturi (16); quam ob rem bellum gravissimum movebatur contra Iudaeos (17), maxime Alexandriae, cuius incolae infimi generis atrocissimis cruciatibus eos necabant, eorumque domos et proseuchas vastabant (18—20). Quod si Caii effigiem in proseuchis collocare Iudaei volebant, recte excusari poterant eo, quod ne Augusto quidem, qui iis summam benevolentiam exhibuit, statuas posuerant, neque ipse tales sibi collocari poposcerat (21—24). At Caius id eo magis flagitabat, quo prouiores Alexandrini homini fastuosissimo honores divinos exhibebant, instigante eum Helicone, mancipio turpissimo (25—27). Hunc hominem postquam placare frustra tentarunt, legatio Iudaeorum Alexandrinorum, duce Philone, Caium ipsum supplicibus litteris adiit (28). His viris parva vel nulla spes arrisit Romam venientibus

(29), audiebant enim statim Caium colossus ad formam suam effictum et inauratum in templo Hierosolymitano, Petronium ponere iussisse (30. 31). Precibus igitur Iudaei Petronium adveniunt, rogantes, ut id avertat (32), quibus hic permotus colossi perfectionem remorandam curavit (33). Hoc Caesar sentiens male ferebat, necemque Petronio parabat (34). Flectebatur quidem eius animus litteris Agrippae (35—41); nihilo minus tamen alium colossus, quem Petronius Sidone parare coeperat, Roma Iudaeis mittere (42) templumque, quod unum illaesum adhuc manserat, novo Iovi illustri Caio dicare statuit (43). Interea auctor libri legatus cum aliis Iudaeis Alexandria Romam mittitur, ut Caii animum mitiorem erga Iudaeos reddat (44); at, postquam Caesar eos diu multumque subannavit, solliciti de eo, quod decreturus esset, Alexandriam redierunt; certum enim iudicium ex ore hominis inconstantis et impii non perceperant (45. 46).

45 §. 1. Ἄχρη τίλος ἡμεῖς οἱ γέροντες ἔτι παῖδες 992
 I. ἔσμεν, τὰ μὲν σώματα χρόνου μήκει πολιοὶ, τὰς δὲ P.
 ψυχὰς ὑπὲρ ἀναισθησίας κομιδῇ νήπιοι, νομίζοντες
 τὸ μὲν ἀσταθμητότατον, τὴν τέχνην, ἀκλινέστατον,
 τὸ δὲ παγιώτατον, τὴν φύσιν, ἀβεβαιώτατον; Ὑπαλ-
 λαττόμεθα γὰρ καθάπερ ἐν ταῖς πεττείαις τὰς πρά-
 ξεις μετατιθέντες, οἰόμενοι τὰ μὲν τυχηρὰ μονιμώ-
 τερα εἶναι τῶν φύσει, τὰ δὲ κατὰ φύσιν ἀβεβαιότερα
 τῶν τυχηρῶν. Αἴτιον δὲ τὸ τὰ παρόντα βραβεύειν,
 ἀπροοράτως τῶν μελλόντων ἔχοντας, αἰσθῆσει πε-
 πλανημένην χρωμένους πρὸ διανοίας ἀφανοῦς. Ὀφθαλ-
 μοῖς μὲν γὰρ τὰ ἐν φανερῷ καὶ ἐν χερσὶ καταλαμ-
 46 βάνεται, λογισμὸς δὲ φθάνει καὶ πρὸς τὰ ἀόρατα
 I. καὶ μέλλοντα, οὗ τὴν ὄψιν ὀξυωπεστέραν οἶσαν τῆς
 δι' ὀμμάτων σώματος ἀμαυροῦμεν, οἱ μὲν ἀκράτως
 καὶ πλησμοναῖς ὑποσυγχέοντες, οἱ δὲ τῷ μεγίστῳ
 τῶν κακῶν ἀμαθία. Πλὴν ὁ παρῶν καιρὸς καὶ αἰ-
 κατ' αὐτὸν κριθεῖσαι πολλαὶ καὶ μεγάλαι ὑποθέσεις,
 καὶ ἂν εἰ ἄπιστοι γεγονασί τινες τοῦ προγοεῖν τὸ
 θεῖον ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τοῦ ἰκετικῆς γένους,
 ὃ τῷ πατρὶ καὶ βασιλεῖ τῶν ὅλων καὶ πάντων αἰτίας

προσκεκλήρωται, ἱκαναὶ τοῦ πείσαι αὐτοίς. Τοῦτο δὲ τὸ γένος Χαλδαῖστί μὲν Ἰσραὴλ καλεῖται, Ἑλληνιστί δὲ ἑρμηνευθέντος τοῦ ὀνόματος, ὁρῶν θεόν, ὃ μοι δοκεῖ πάντων χρημάτων ἰδίων τε καὶ κοινῶν εἶναι τιμιώτατον. Εἰ γὰρ πρεσβυτέρων ἢ ὑφηγητῶν ἢ ἀρχόντων ἢ γονέων ὅψις κινεῖ τοὺς βλέποντας πρὸς αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν καὶ σώφρονος βίου ζῆλον, πόσον τι νομίζομεν ἀρετῆς ἔρμα καὶ καλοκάγαθίας ἀνευρήσειεν ἐν ψυχαῖς, αἰ τὸ γενητὸν πᾶν ὑπερκύψουσαι, τὸ ἀγέννητον καὶ θεῖον ὄραν πεπαλδευνται, τὸ πρῶτον ἀγαθὸν καὶ καλὸν καὶ εὐδαιμον, καὶ μακάριον, εἰ δεῖ τὸ ἀληθές εἰπιῖν, τὸ κρεῖττον μὲν ἀγαθοῦ, κάλλιον δὲ καλοῦ, καὶ μακαρίου μὲν μακαριώτερον, εὐδαιμονίας δὲ αὐτῆς εὐδαιμονέστερον, καὶ 998 εἰ δὴ τι τῶν εἰρημένων τελειότερον; Οὐ γὰρ φθά-P. νει προσαναβαίνειν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν ἄψυστον καὶ ἀναφῆ πάντη θεόν, ἀλλ' ὑπονοστεῖ καὶ ὑποθρῆεῖ, κυρίοις ὀνόμασιν ἀδυνατῶν ἐπιβάθρα χρῆσθαι πρὸς δήλωσιν, οὐ λέγω τοῦ ὄντος — οὐδὲ γὰρ ὁ σίμπας οὐρανὸς ἕναρθρος φωνῆ γενόμενος, εἰδυβόλων καὶ εὐσκόπων εἰς τοῦτο ἂν εὐποροίη ῥημάτων — ἀλλὰ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ δυνάμεων, κοσμοποιητικῆς τε καὶ βασιλικῆς, καὶ προνοητικῆς, καὶ τῶν ἄλλων ὅσαι εὐεργετιδές τε καὶ κολαστήριοι. Εἰ μὴ καὶ τὰς κολαστηρίους ἐν εὐεργετίσι ταχτέον, οὐ μόνον ἐπειδὴ νόμων καὶ θεσμῶν εἰσὶ μοῖραι — νόμος γὰρ ἐκ δυοῖν συμπληροῦσθαι πέφυκε, τιμῆς ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν κολάσεως — ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ κόλασις νοθετεῖ καὶ σωφρονίζει πολλάκις μὲν καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας, εἰ δὲ μὴ, πάντως γοῦν τοὺς πλησιάζοντας. Αἰ γὰρ ἐτέρων τιμωραὶ βελτιοῦσι τοὺς πολλοὺς, φόβῳ τοῦ μὴ παραπλήσια παθεῖν.

§. 2. Τίς γὰρ ἰδὼν Γάϊον μετὰ τὴν Τιβερίου Καίσαρος τελευτὴν παρεληφῶτα τὴν ἡγεμονίαν πάσης γῆς καὶ θαλάττης ἀστασίαστον καὶ ἔννομον, καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἡρμοσμένην εἰς τὸ σίμφωνον,

ἑσίοις, ἑσπερίοις, μεσημβρινοῖς, ἀρκτικοῖς — τοῦ
 547 μὲν Βαρβαρικοῦ γένους τῷ Ἑλληνικῷ, τοῦ δὲ
 Μ. Ἑλληνικοῦ τῷ Βαρβαρικῷ, καὶ τοῦ μὲν στρατιωτι-
 κοῦ τῷ κατὰ πόλεις, τοῦ δὲ πολιτικοῦ τῷ στρα-
 τευομένῳ συμφωνήσαντος εἰς μετουσίαν καὶ ἀπόλαυ-
 σιν εἰρήνης — οὐκ ἐθαύμασε καὶ κατεπλάγη τῆς
 ὑπερφουῶς καὶ παντὸς λόγου κρείττονος εὐπραγίας,
 ἕξ ἑτοῖμον τὰ ἀγαθὰ ἀθρόα σωρηδὸν κεκληρονομη-
 κότα, παμπληθεῖς θησαυροὺς χρημάτων, ἄργυρον
 καὶ χρυσὸν, τὸν μὲν ὡς ἔλθην, τὸν δὲ ὡς νόμισμα,
 τὸν δὲ ὡς προβύσκημα, δι' ἐκπωμάτων καὶ τινων
 ἐτέρων, ἃ πρὸς ἐπίδειξιν τεχνιτεύεται, παμπληθεῖς
 δυνάμεις, πεζὰς, ἵππικὰς, ναυτικὰς, προσόδους ὡς-
 περ ἐκ πηγῶν ἀεννάῳ τινὶ φορᾷ χορηγουμένας, ἀρχὴν
 οὐχὶ τῶν πλείστων καὶ ἀναγκαιοτάτων μερῶν τῆς
 οἰκουμένης, ἃ δὴ καὶ κυρίως ἄν τις οἰκουμένην εἴ-
 ποι, δυοὶ ποταμοῖς ὀριζομένην, Εὐφράτη τε καὶ
 Ῥήνῳ, τῷ μὲν ἀποτεμνομένῳ Γερμανίαν, καὶ ὅσα
 θηριωδέστερα ἔθνη, Εὐφράτη δὲ Παρθύην, καὶ τὰ
 Σαρματιῶν γένη καὶ Σκυθῶν, ἅπερ οὐχ ἥτιον ἐξη-
 γρίωται τῶν Γερμανικῶν· ἀλλ' ὡς εἶπον ἤδη τὴν
 ἀπ' ἡλίου ἀνιόντος ἄχρι δυομένου, τὴν τε ἐντὸς
 ὠκεανοῦ, καὶ ὑπερωκεάνιον, ἐφ' οἷς ὁ τε Ῥωμαίων
 δῆμος ἐγεγῆθει καὶ πᾶσα Ἰταλία, τὰ τε Ἀσιανὰ καὶ
 Εὐρωπαϊα ἔθνη. Ὡς γὰρ ἐπ' οὐδενὶ τῶν πρόποτε
 γενομένων αὐτοκρατόρων ἅπαντες ἠγάσθησαν, κτῆ-
 σιν, καὶ χρῆσιν ἰδίων τε καὶ κοινῶν ἀγαθῶν, οὐκ
 ἐλπίζοντες ἕξειν, ἀλλ' ἔχειν ἤδη νομίζοντες πλή- 994
 ρωμά τινος εὐτυχίας, ἐφεδρευούσης εὐδαιμονίας. Ρ.
 Οὐδὲν γοῦν ἦν ἰδεῖν ἕτερον κατὰ πόλεις, ἢ βωμοὺς,
 ἱερεῖα, θυσίας, λευχειμονοῦντας, ἐστεφανωμένους,
 φαιδροὺς, εὐμένειαν ἕξ ἰλαρᾶς τῆς ὕψους προφαί-
 ροντας, ἑορτὰς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας,
 ἵπποδρομίας, κώμους, παννυχίδας μετ' αὐλῶν καὶ
 κιδάρας, τέρψεις, ἀνέσεις, ἐκεχειρίας, παντοίας
 ἡδονὰς διὰ πύσης αἰσθήσεως. Τότε οὐ πλοῦσιοι

πενήτων προέφερον, οὐκ ἔνδοξοι ἀδόξων, οὐ δανει-
 σται χρεωσιῶν, οὐ δεσπόται δούλων περιῆσαν, ἰσο-
 νομίαν τοῦ καιροῦ διδόντος, ὡς τὸν παρὰ ποιηταῖς
 ἀναγραφέντα Κρονικὸν βίον μηκέτι νομιζέσθαι πλά-
 σμα μίθου, διὰ τε τὴν εὐθηρίαν καὶ εὐετηρίαν, τό-
 τε ἄλυπον καὶ ἄφοβον, καὶ τὰς πανοικίας ὁμοῦ καὶ
 πανδήμους μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ εἰφροσύνας,
 αἱ μέχρι μηνῶν ἑπτὰ τῶν πρώτων ἄπανστοι καὶ
 548 συνεχεῖς ἐγένοντο· τῷ δὲ ὑγρόν κατασκήπτει βα-
 Μ. ρεῖα νόσος τῷ Γαίῳ, τὴν πρὸ μικροῦ δίαιταν, ὅτε
 ἔζη Τιβέριος, εἰκολοτέραν καὶ διὰ τοῦτο ὑγιεινοτέ-
 ραν οὖσαν, εἰς πολυτέλειαν μεταρμοσασμένῳ. Πολλὸς
 γὰρ ἄκρατος καὶ ὀψοφαγία, καὶ ἐπὶ πλήρεσι τοῖς
 ὄγκοις ἀπλήρωτοι ἐπιθυμῖαι, θερμολουσίαι τε ἄκαι-
 ροι, καὶ ἔμετοι, καὶ εὐθύς πάλιν οἶνογλυγαίαι καὶ
 ἔφεδροι γαστριμαργαίαι, λαγνεῖαι διὰ παιδῶν καὶ γυ-
 ναικῶν, καὶ ὅσα ἄλλα καθαιρετικὰ ψυχῆς καὶ σώ-
 ματος καὶ τῶν ἐν ἑκατέρῳ δεσμιῶν συνεπέθετο. Τὰ
 δὲ ἐπίχειρα ἐγκρατείας μὲν ὑγεία καὶ ἰσχύς, ἀκρα-
 σίας δὲ ἀσθένεια καὶ νόσος γειννῶσα θανάτω.

§. 3. Διαγγελείσης οὖν τῆς ὅτι νοσεῖ φήμης,
 ζυ πλοῖμαιν ὄντων — ἀρχὴ γὰρ ἦν μετοπώρου τε-
 λευταῖος πλοῦς τοῖς θαλαττεύουσιν, ἀπὸ τῶν ἀπαν-
 ταχόθεν ἐμπορίων εἰς τοὺς οἰκείους λιμένας καὶ ὑπο-
 δρόμους ἐπανιοῦσι, καὶ μάλιστα οἷς πρόνοια τοῦ μὴ
 διαχειμιάζειν ἐπὶ ξένης ἐστὶν — μεθέμενοι τὸν ἄβρο-
 διάιτον βίον, ἐσχυθρόπαζον, συννοίας τε καὶ κατη-
 φείας πᾶσα οἰκία καὶ πόλις ἐγένετο μεστή, ἰσοδρόπῳ
 λύπῃ τῆς πρὸ μικροῦ χαρᾶς ἀμφικλινοῦς γενομένης.
 Τὰ γὰρ μέρη πάντα τῆς οἰκομένης αὐτῷ συνενό-
 σησε, βαρυτέρα νόσῳ χρησάμενα τῆς κατασχοίσης
 Γαίῳ. Ἐκείνη μὲν γὰρ σώματος ἦν αὐτὸ μόνον,
 ἡ δὲ τῶν πανταχοῦ πάντων ψυχῆς ἐσθενείας, εἰ-
 ρῆνης, ἐλπίδων, μετουσίας καὶ ἀπολαΐσεως ἀγα-
 θῶν. Ἀνεπόλουν γὰρ ὅσα καὶ ἡλίκα κακὰ ἐξ ἀναρ-
 χίας φύεται, λιμὸν, πόλεμον, δειδροτομίας, δηλώσεις,

χωρίων στερήσεις, χρημάτων ἀπαγωγὰς, τοὺς 995
περὶ δουλείας καὶ θανάτου φόβους ἀνηκέστους, ὧν Ρ.
ἰατροὺς ἦν οὐδεὶς, μίαν ἐχόντων θεραπείαν τὸ ῥω-
σοθῆναι Γαίον. Ὅτε γοῦν ἤρξατο λωφᾶν ἡ νόσος,
ἐν βραχεὶ καὶ οἱ μέχρι περῶτων συνήσθητο — φή-
μις γὰρ οὐδὲν ὠκύτερον — καὶ μετέωρος πᾶσα
πόλις ἦν ἀκοῆς αἰεὶ διηῶσα βελτίονος, ἕως διὰ τῶν
ἐπιφοιτώντων παντελῆς ῥῶσις εὐηγγελίσθη, δι' ἣν
πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐτρέποντο θυμη-
δίας, ἰδίαν ἐαυτῶν νομίζουσαι σωτηρίαν, πᾶσαι μὲν
ἤπειροι, πᾶσαι δὲ νῆσοι. Μέννηται γὰρ οὐδεὶς το-
σαύτην χώρας μιᾶς ἢ ἐνὸς ἔθνος γενέσθαι χαρὰν
ἐπὶ σωτηρία καὶ καταστάσει ἡγεμόνος, ὅσην ἐπὶ
Γαίῳ συμπάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ παραλαβόντι
τὴν ἀρχὴν καὶ ῥωσθέντι ἐκ τῆς ἀσθενείας. Ὡσπερ
γὰρ ἐκ νομάδος βίου καὶ θηριώδους νῦν πρῶτον
549 ἀρχόμενοι μεταβάλλειν πρὸς τὸ σύννομον καὶ ὁμο-
M. δίατον, καὶ ἐξ ἐρημίας καὶ σηκῶν καὶ ὑπωρειῶν
εἰσοικίζεσθαι πόλεις τειχῆρεσι, καὶ ἐξ ἀνεπιτροπεύ-
του ζωῆς ὑπὸ ἐπιτρόπῳ τάττεσθαι νομεῖ τινὶ καὶ
ἀγέλαρχῳ τῆς ἡμερωτέρας ἀγέλης, ἐγεγήθεισαν,
ἀγνοία τῆς ἀληθείας. Τυφλώττει γὰρ ὁ ἀνθρώπιος
νοῦς πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος ὄντως αἴσθησιν,
εἰκασία καὶ στοχασμῷ μᾶλλον, ἢ ἐπιστήμῃ χρῆσθαι
δυνάμενος.

§. 4. Εὐθὺς γοῦν οὐκ εἰς μακρὰν ὁ σωτὴρ καὶ
εὐεργέτης εἶναι νομισθεὶς, καὶ τινὰς ἀγαθῶν πηγὰς
νέας ἐπομβρήσειν Ἀσία τε καὶ Εὐρώπη πρὸς εὐδαι-
μονίαν ἀκαθαίρετον, ἰδίᾳ τε ἐκάστῳ καὶ πᾶσι κοινῇ,
τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο ἀφ' ἐστίας ἤρξατο, μεταβα-
λὼν πρὸς τὸ ἀτίθασσον, μᾶλλον δὲ ἦν συνεσχίαζεν
ἀγριότητα τῷ πλάσματι τῆς ὑποκρίσεως ἀναστήνας.
Τὸν γὰρ ἀνεψιὸν καὶ κοινῶν ἀπολειφθέντα τῆς
ἀρχῆς, καὶ οἰκειότερον αὐτοῦ διάδοχον — ὁ μὲν
γὰρ θέσει νιῶνός ἦν, ὁ δὲ φύσει Τιβερίου — κτε-
νει προσφασισάμενος ἐπιβουλὴν, μηδὲ τῆς ἡλικίας

χωρούσης ἔγκλημα τοιοῦτον. Ἄρτι γὰρ ἐκ παίδων εἰς μειράκιον ὁ δύστηνος μετῆει, καὶ ὡς γε φασί τινες εἰ βροχὸν ἐπεβίω χρόνον Τιβέριος, ὁ μὲν ἂν ἐκποδῶν ἐγεγένητο Γάιος, δι' ὑποψιῶν κεχωρηκῶς ἀνηκέστων, ὁ δὲ γνήσιος υἱωνὸς μόνος ἀπεδέδεικτο ἡγεμῶν καὶ κληρονόμος τῆς παππίας ἀρχῆς. Ἄλλ' ὁ μὲν ὑπὸ τῆς εἰμαρμένης ἔφθη συναρπασθεῖς, πρὶν ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν τὰ βουλευήματα. Γάιος δὲ τὴν ἐκ τοῦ παραβαίνειν τὰ πρὸς τὸν κοινῶν δίκαια διαβολὴν ἐνόμιζεν ἀποδράσεσθαι καταστρατηγῶν. Τὸ δὲ σόφισμα τοιοῦτον ἦν. Συναγαγὼν τοὺς ἐν τέλει, "Βοίλομαι μὲν", ἔφη, "τὸν γένει μὲν ἀνεψιὸν, εὐνοία δὲ ἀδελφὸν, ἐπόμενος καὶ τῇ τοῦ τετελευτη- 996 κότητος Τιβερίου γνώμῃ, κοινοπραγεῖν τῆς αὐτοκρατοῦς Ρ. ἐξουσίας· ὁρᾶτε δὲ καὶ αὐτοὶ νῆπιον ἔτι ὄντα κομιδῇ, καὶ χρῆζοντα ἐπιτρόπων, καὶ διδασκάλων, καὶ παιδαγωγῶν. Ἐπεὶ τί ἂν ἦν μείζον ἀγαθόν, ἢ τὰ τοσαῦτα βάρη τῆς ἡγεμονίας μὴ μίαν ψυχὴν ἢ σῶμα ἐν ἐπηχθίσθαι, ἀλλ' ἔχειν τὸν δυνησόμενον ἐπελαφρίζειν καὶ συνεπικουρίζειν; Ἐγὼ δὲ", ἔφη, "παιδαγωγὸς καὶ διδασκάλους καὶ ἐπιτρόπους ὑπερβαλὼν, ἑμαυτὸν ἤδη γράφω πατέρα, υἱὸν δὲ ἐκεῖνον".

550 §. 5. Τοῦτοις καὶ τοὺς παρόντας ἀπατήσους καὶ Μ. τὸ μειράκιον — δέλεαρ γὰρ ἦν ἢ θέσις οὐκ ἐλπίζομένης ἡγεμονίας, ἀλλ' ἀφαιρίσεως, ἣν εἶχεν ἤδη — τῷ συζληρονόμῳ καὶ κοινῶν δικαίῳ, μετὰ πολλῆς ἀδείας οὐδενὸς ἔτι πεφροντικῶς, ἐπεβούλευεν. Ἡ γὰρ υἱοῦ παντελῆς ἐξουσία κατὰ τοὺς τῶν Ῥωμαίων νόμους ἀνάκειται πατρὶ, δίχα τοῦ καὶ ἀνυπέφθνον ἀρχὴν εἶναι τὴν αὐτοκράτορα, μηδενὸς ἐπὶ τοῖς ὄπρωσιν πεπραγμένοις λόγον ἀπαιτεῖν τολμῶντος ἢ δυναμένου. Τοῦτον μὲν δὴ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἔφεδρον ὑπολαβῶν εἶναι, καταπαλαίει, μήτε συντροφίας μήτε οἰκειότητος μήτε ἡλικίας οἴκτον λαβῶν, δύστηνον, ὠκίμορον, συνάροχοντα,

συγκληρονόμον, τὸν ἔλπισθέντα ποτὲ καὶ μόνον οὐκ αὐτοκράτορα διὰ τὴν πρὸς Τιβέριον ἐγγυτάτην συγγένειαν. Υἱοὶ γὰρ πατέρων ἀποθανόντων ἐν υἱῶν τάξει παρὰ πάπποις καταριθμοῦνται. Λέγεται δὲ ὅτι καὶ κελευσθεὶς αὐτοχειρία κτείνειν ἑαυτὸν, ἐφεστώτων ἑκατοντάρχου καὶ χιλιάρχου, οἷς εἶρητο μὴ συνεφάσασθαι τοῦ ἄγου, ὡς οὐκ ἔξὸν αὐτοκρατόρων ἀπογόνους πρὸς ἑτέρων ἀναιρεῖσθαι — νόμων γὰρ ἐν ἀνομίαις, καὶ ὁσιότητος ἐν ἀνοσιουργίαις ἐμμένητο, κατειρωνευόμενος τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας — ἀπείρως ἔχων —, οὐδὲ γὰρ ἕτερόν τινα κτεινόμενον εἶδεν, οὐδ' ἤσκητό πω ταῖς ὀπλομαχίαις, αἱ μελέται καὶ προγυμνάσματα παίδων ἐφ' ἡγεμονία τρεφομένων εἰσὶ, διὰ τοὺς ἐνισταμένους πολέμους — τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ἤκοντας παρεκάλει, τὸν ἀνχένα ἀποτείνας, ἀνελεῖν· ὡς δ' οὐχ ὑπέμενον αὐτὸς, λαβὼν τὸ ξίφος ἐπνυθάνετο τὸν καιριώτατον τόπον ὑπ' ἀγνοίας καὶ ἀηθείας, ἵνα εὐσκόπῳ πληγῇ τὴν ἀθλίαν ζωὴν ἀπορῶξῃ. Καὶ οἱ μὲν οἷα διδάσκαλοι κακοδαιμονίας, ὑφηγοῦντό τε καὶ ἐδείκνυσαν τὸ μέρος, ὃ χρὴ τὸ ξίφος ἐπενεγκεῖν· ὁ δὲ πρῶτην καὶ ὑστάτην μάθησιν ἀναδιδασθεὶς ἀνδροφότος αὐτὸς αὐτοῦ γίνεται βιασθεὶς ὁ δὺςτῆρος.

§. 6. Ἐπεὶ δὲ ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος ἀθλος οὗτος Γάϊῳ κατεύραστο, μηδενὸς ἔτι λειπομένου τῆς ἡγεμονίας πρὸς ὃν ἀποκλινοῦσί τινες τῶν ἐτελοκακούντων καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντων, ἐπὶ δεύτερον 997 εὐθὺς ἐκονίετο τὸν Μάκρωνος ἀνδρὸς εἰς πάντα P. 551 αὐτῷ συναγωνισαμένον τὰ τῆς ἀρχῆς οὐ μόνον M. ἀποδειχθέντι ἡγεμόνι — κολακείας γὰρ ἴδιον τὰς εὐπραγίας θεραπεύειν — ἀλλὰ καὶ πρότερον εἰς τὸ τυχεῖν τῆς ἡγεμονίας. Ὁ γὰρ Τιβέριος φρονήσει βαθεῖα χρώμενος, καὶ τῶν καθ' αὐτὸν ἀπάντων δεινότατος ὢν ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημα συνιδεῖν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον συνέσει διενεγκῶν, ἐφ' ὅσον καὶ εὐτυχία, πολλάκις ὑπεβλέπετο τὸν Γάϊον, ὡς κακύνουν

μὲν ἅπαντι τῷ Κλαυδίου οἴκῳ, προσκείμενον δὲ
 μόνῳ τῷ μητροῦ γένει, καὶ ἐδεδίει περὶ τοῦ νύω-
 νοῦ, μὴ νέος ἀπολειφθεὶς παραπόληται. Πρὸς τε
 ἀρχὴν τοσαύτην ἀνεπιτηδείως ἔχοντα ἔκρινε, διὰ τε
 τὸ τῆς φύσεως ἀμικτον καὶ ἀκοινώνητον, καὶ τὴν
 τῶν ἡθῶν ἀνωμαλίαν. Ἀλλόκοτα γὰρ αὐτῷ καὶ
 ἐπιμανῆ κατεφαίνετο, μηδεμιᾶς σωζομένης ἀκολου-
 θίας, μήτε ἐν λόγοις, μήτε ἐν ἔργοις, ἃ παντὶ
 σθένει κατὰ τὸ παρῆκον ὁ Μάκρων ἐθεράπευε, τὰς
 μὲν ὑπονοίας τοῦ Τιβερίου, καὶ ἐν οἷς μάλιστα ἐδό-
 κει τὴν διάνοιαν ἐλκοῦσθαι, διὰ τὸν ἄληκτον ἐπὶ
 τῷ νύωνῷ φόβον ἔξιώμενος. Ἐννοῦν γὰρ καὶ πει-
 θαρχικὸν ἀπέφαινε τὸν Γάϊον, καὶ σφόδρα ἠττημέ-
 νον τοῦ ἀνεψιοῦ, ὡς ἕνεκα φιλοστοργίας, καὶ μόνῳ
 ἂν ἐθελῆσαι τῆς ἀρχῆς ὑπεκοτῆραι, τὴν δὲ αἰδῶ μὴ
 λυσιτελῆσαι πολλοῖς, ὑφ' ἧς καὶ Γάϊον ἀπλοῦν ὄντα,
 ποικίλον νομιζέσθαι. Καὶ ὁπότε μὴ πείθοι τὰ εἰ-
 κότα διεξιῶν, τὴν ἀπὸ συνθηκῶν ἐπέφερεν, “Ἐγ-
 γνῶμαι”, λέγων, “ὄξιώχρεός εἰμι πρὸς πίστιν,
 ἱκανὰς ἀποδείξεις δέδωκα τοῦ γιλοκαῖσαρ ἰδίως καὶ
 φιλοτιβέριος εἶναι, τὴν ὑπόθεσιν καὶ καθαιρέσιν ἐγ-
 χειρισθεὶς Σηϊανοῦ”. Καὶ συνόλως δὲ ἱκανὸς ἦν ἐν
 τοῖς εἰς Γάϊον ἐπαίνοις, εἰ δεῖ καλεῖν ἀξίας ἐπαίνου
 τὰς ἀπολογίας, αἱ πρὸς τὰς ἐξ ὑπονοιῶν αἰτίας καὶ
 κατηγορίας ἀδύλους καὶ ἀσαφεῖς ἐγίνοντο. Συνόλως
 γὰρ ὅσα περὶ ἀδελφῶν εἶποι τις ἂν ἢ γιῶν γνησίων
 ἐγκώμια, τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω Μάκρων ὑπὲρ
 Γαῖου διεξήει πρὸς Τιβέριον. Αἴτιον δὲ, ὡς ὁ τῶν
 πολλῶν λόγος, οὐ μόνον τὸ ἀντιθεραπεύεσθαι πρὸς
 αὐτοῦ τὸν Μάκρωνα, πλείστον ἢ καὶ σίμπαν ἐν
 τῇ ἡγεμονίᾳ δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ ἡ Μάκρωνος γυνὴ
 διὰ σιωπωμένην αἰτίαν, ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν
 ἤλειφε καὶ συνεκρότει τὸν ἄνδρα, μηδὲν ἀνέναι σπου-
 δῆς καὶ βοηθείας τῆς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου. Δεινὸν
 δὲ γυνὴ γνάμην ἀνδρὸς παραλῦσαι καὶ παραγαγεῖν, P.
 καὶ μάλιστα μαχλάς. Ἐνεκα γὰρ τοῦ συνειδῶ- 998

τος κολακικωτέρα γίνεται. Ὁ δὲ τὴν διαφθορὰν μὲν
 552 τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκίας ἀγνοῶν, τὴν δὲ κολα-
 Μ. κείαν εὐνοίαν ἀκραιφνεστάτην εἶναι νομίζων, ἀπα-
 τᾶται, καὶ λανθάνει τοῖς στρατηγήμασι τοὺς ἐχθί-
 στους ὡς φιλιότατους προσιέμενος.

§. 7. Εἰδὼς οὖν ὅτι παρὰ μικρὸν ἐλθόντα μυ-
 ριάκις αὐτὸν ἀπολέσθαι διέσωσεν, ἀνυπούλοις καὶ
 πεπαρῶρησιασμέναις ἐχρῆτο ταῖς νομθεσίαις. Ἐβού-
 λετο γὰρ ὡς ἀγαθὸς δημιουργὸς ἀκαθάρτετον δια-
 μεῖναι τὸ οἰκίῳ ἔργον, μήτε ὑπ' αὐτοῦ διαλυθῆν,
 μήτε ὑφ' ἑτέρου. Ὅποτε οὖν ἢ καταδαρθέντα ἐν
 συμποσίῳ θεάσαιτο, περιῶν ἀνίστη, στοχαζόμενος
 ἅμα μὲν τοῦ πρέποντος, ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀσφαλείας
 — ἐπιβουλεύετον γὰρ ὁ κοιμώμενος — ἢ τινὰς
 ἐκμανῶς ὀρχηστὰς ὄρωντα, ἢ ὡς ἔστιν ὅτε συνορ-
 χούμενον, ἢ ἐπὶ μίμοις αἰσχροῶν καὶ σκωμμάτων, μὴ
 ὑπομειδιῶντα σεμνότερον, ἀλλὰ μειρακιωδέστερον
 καγχάζοντα, ἢ κιθαρωδῶν, ἢ χορῶν τῆς ἐμμελείας
 ἠττώμενον, ὡς ἔστιν ὅπου καὶ συνάδειν, ἐνυττε πλη-
 σίον καθεζόμενος ἢ κατακεκλιμένος, καὶ ἐπέχειν ἐπει-
 ρᾶτο. Πολλάκις δὲ καὶ ἐπικλίνας πρὸς οὓς, ἵνα μὴ
 κατακούοι τις ἕτερος, ἡσυχῇ καὶ πράως ἐνουθέτει,
 φάσκων, “Οὐδενὶ τῶν παρόντων ἀλλ' οὐδὲ τῶν
 ἄλλων ἀνθρώπων ὅμοιον εἶναι σε δεῖ, οὔτε ἐν θεά-
 μασι, οὔτε ἐν ἀκούσμασι, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις
 ἅπασιν ὅσα κατὰ τὰς αἰσθήσεις· ἀλλὰ προφέρειν
 ἐπὶ τοσοῦτον ἐν ἐκάστῳ τῶν περὶ βίον, ἐφ' ὅσον
 καὶ ταῖς εὐτυχίαις διενήνοχας. Ἄτοπον γὰρ τὸν
 ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάττης νικᾶσθαι πρὸς ᾧδῆς, ἢ
 ὀρχήσεως, ἢ χλευαστικοῦ σκώμματος, ἢ τινος τῶν
 ὁμοιοτρόπων, ἀλλὰ μὴ αἰεὶ καὶ πανταχοῦ μεμνηῖσθαι
 τῆς ἡγεμονίας, καθάπερ τινὰ ποιμένα καὶ ἐπιστάτην
 ἀγέλης, τὰ πρὸς βελτίωσιν ἀπὸ παντὸς οὔτινοςοῦν
 ἐφ' ἑαυτὸν ἔλκοντα καὶ λόγον καὶ πρῶγματος”. Εἶτα
 ἔφασκεν, “Ὅταν παρατυγχάνῃς σκηνηκοῖς ἀγῶσιν, ἢ
 γυμνικοῖς, ἢ τοῖς κατὰ τὰς ἵπποδρομίας, μὴ σκόπει

τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι κατόρθωσιν, καὶ λάμβανε τὸν τοιοῦτον λογισμόν. Εἰ τὰ μηδὲν ὠφελούντα τὸν ἀνθρώπινον βίον, τέρψιν δὲ μόνην καὶ ἡδονὴν παρέχοντα θεαταῖς, ἐκπονοῦσιν οὕτω τινές, ὡς ἐπαινῆσθαι τε καὶ θαυμάζεσθαι, καὶ γέρα καὶ τιμὰς καὶ στεφάνους μετὰ κηρυγμάτων λαμβάνειν, τί χροὴ πρᾶττειν τὸν τῆς ἀνωτάτω καὶ μεγίστης τέχνης ἐπιστήμονα; Μεγίστη δὲ καὶ ἀρίστη πασῶν ἐστὶν ἡ ἡγεμονία, δι' ἧς πᾶσα μὲν ἡ ἀγαθὴ καὶ βαθεῖα πεδιάς τε καὶ ὄρεινὴ γεωργεῖται, πᾶσα δὲ θάλαττα φορτηγοῖς ὀλκᾶσιν ἀκινδύνως διαπλεῖται, κατὰ τὰς ἀντιδύσεις ὧν ἀλλήλαις ἀγαθῶν ἀντεκτίνουσιν αἱ χῶραι κοινωνίας ἰμέρω, τὰ μὲν ἐνδέοντα λαμβάνουσαι, ὧν δὲ ἄγουσι πε- 999
553 ριουσίαν ἀντιπέμπουσαι. Φθόνος γὰρ οὐδέποτε P.
Μ. πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκράτησεν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀποτομὰς, ὅλην Εὐρώπην ἢ ὅλην Ἀσίαν· ἀλλ' ἰσοβόλου τρόπον ἐρπετοῦ φωλεύει, βραχέσιν εἰσευπίσας χωρίοις ἀνδρὶ ἐνὶ, ἢ οἴκῳ ἐνὶ, ἢ εἴποτε πολὺς ἄγαν πνέοι, πόλει μιᾷ· πρὸς δὲ μέζονα κύκλον ἔθρους ἢ χώρας οὐ πρῶσεισι, καὶ μάλιστα ἀφ' οὗ τὸ ὑμέτερον γένος τὸ σεβάστιον ὄντως ἤρξατο πρυτανεύειν τῶν πανταχοῦ πάντων. Ὅσα μὲν γὰρ εὐημέρει τῶν βλαβερῶν καὶ ἐν μέσοις ἐξητάζετο, πρὸς ἔσχατίας ὑπερορίους καὶ ταρτάρον μυχὸνς ἤλασε, τὰ δὲ τρόπον τινὰ φυγαδευθέντα τῶν λυσιτελῶν καὶ ὠφελίμων κατήγαγεν ἀπὸ περᾶτων γῆς καὶ θαλάττης, εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην, ἃ πάντα μιᾷ χειρὶ σῆ κυβερνᾶν ἐπιτέτραπται. Παραπεμφθεῖς γοῦν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπὶ πρύμναν ἀνωτάτω, καὶ τοὺς οἴακας ἐγχειρισθεῖς, πηδαλιούχει τὸ κοινὸν ἀνθρώπων σκάφος σωτηρίως, ἐπὶ μηδεὶ μᾶλλον χαίρων καὶ τερπόμενος ἢ τῷ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετεῖν. Ἄλλοι μὲν γὰρ ἄλλων ἔρανοι, οὓς ἀναγκαιῶς εἰσφέρουσιν ἰδιῶται κατὰ πόλεις· ἄρχοντι δὲ οἰκειότατος ἔρανος, βουλὰς ἀγαθὰς εἰσηγεῖσθαι περὶ

τῶν ὑποτεταγμένων, καὶ πράττειν τὰ βουλευθέντα ὀρθῶς, καὶ ἀταμίευτα προφέρειν τὰ ἀγαθὰ πλουσία χειρὶ καὶ γνώμῃ, πλὴν ὅσα κατὰ πρόνοιαν τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀδηλότητος ἄξιον παραφυλάττειν”.

§. 8. Τοιοῦτοις κατεπῆδεν ὁ δυστυχῆς, ὥστε βελτιῶσαι τὸν Γάϊον· ὁ δὲ φίλερις καὶ φιλόνεικος ὢν, ἐπὶ τὰ ἐναντία τὴν διάνοιαν ἔτρεπεν, ὥσπερ εἰς ἐκεῖνα παρακληθεῖς, καὶ τὸν σωφρονιστὴν ἄντικτος ἀπεθάρρει δυσωπεῖν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ πόρρωθεν ἀφικνούμενον ὄρων, πρὸς τοὺς πλησίον ταυτὶ διελάλει· “Πάρεστιν ὁ διδάσκαλος τοῦ μηκέτι μανθάνειν ὀφείλοντος, ὁ παιδαγωγὸς τοῦ μηκέτι παιδὸς ὄντος, ὁ νουθειτητὴς τοῦ φρονιμωτέρου, ὁ τὸν αὐτοκράτορα τῷ ὑπηκόῳ πειθαρχεῖν ἀξιῶν, ἐθάδα τῆς ἡγεμονικῆς ἐπιστήμης, καὶ παιδευτὴν ἑαυτὸν γράφει, παρὰ τίνι μαθῶν τὰ ἀρχικά, ἔγωγε οὐκ οἶδα. Ἐμοὶ γὰρ ἐξ ἔτι σπαργάνων μυρῖοι διδάσκαλοι γεγόνασι, πατέρες, ἀδελφοὶ, θεῖοι, ἀνεψιοὶ, πάπποι, πρόγονοι, μέχρι τῶν ἀρχηγετῶν, οἱ ἀφ’ αἵματος πάντες κατ’ ἐκάτερον γένος, τό τε πατρῶον καὶ μητρῶον, αὐτοκρατεῖς ἐξουσίας περιποιησάμενοι, χωρὶς τοῦ καὶ ἐν ταῖς πρώταις τῶν σπερμάτων καταβολαῖς εἶναι τινὰς δυνάμεις βασιλικὰς τῶν ἡγεμονικῶν. Ὡς γὰρ αἱ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ὁμοιότητες κατὰ τε τὴν μορφήν, καὶ σχέσεις καὶ κινήσεις, βουλὰς τε καὶ πράξεις ἐν τοῖς σπερματικοῖς σώζονται λόγοις, οὕτως εἰκὸς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑπογράφεσθαι τυ- 1000

554 πωδέστερον καὶ τὴν πρὸς ἡγεμονίαν ἐμφέρειαν. P. M. Εἶτα ἐμὲ, τὸν καὶ πρὸ τῆς γενέσεως ἔτι κατὰ γαστρὸς ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ διαπλασθέντα αὐτοκράτορα, τολμᾷ τις διδάσκειν ἀνεπιστήμων ἐπιστήμονα; Ποῦ γὰρ τοῖς ἰδιώταις πρὸ μικροῦ θέμις εἰς ἡγεμονικῆς ψυχῆς παρακῶσαι βουλευμάτων; Τολμῶσι δὲ ὑπ’ ἀναισχύντου θράσους ἱεροφαντεῖν καὶ τελεῖν τὰ ἡγεμονικά, μόλις ἂν ἐν μύσταις ἀναγραφέντες”. Ἐκ δὲ τοῦ κατ’ ὀλίγον μελετῶν ἄλλο-

τριοῦσθαι τοῦ Μάρκωνος, ἤρχετο καὶ ψευδεῖς μὲν πιθανῶς δὲ καὶ εὐπαρουγώγους κατ' αὐτοῦ πλάττειν αἰτίας. Δειναὶ γὰρ αἱ εὐθητικοὶ καὶ μεγάλαι φύσεις εἰκοτολογῆσαι. Τοιαῦται δὲ ἦσαν αἱ προφύσεις· ἑμὸν ἔστι τοῦ Μάρκωνος ἔργον Γάϊος· μᾶλλον αὐτὸν ἢ οὐχ ἦτιον τῶν γονέων γεγέννηκα· τρεῖς οὐχ ἕπαξ ἀνήρπιστο ἂν ἐπ' αὐτῷ Τιβερίου φρονῶντος, εἰ μὴ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς παρηγορίας· ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος ἔχων ὑπηκόους τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις, εὐθὺς εἰς τὴν ἐκείνου παρέπεμψα τάξιν, ἀναδιδάσκων ὅτι ἀνδρὸς ἐνὸς γέγονεν ἔνδεια· μένει δὲ ἄρτιος καὶ πλήρης ἡ ἡγεμονία'. Τοῦτοις συνεπειθοντό τινες ὡς ἀψευδέσιν, ἀγνοοῦντες τὸν φένακα τρόπον τοῦ λέγοντος. Οὐπω γὰρ ἦν τὸ πεπλασμένον αὐτοῦ καὶ ποικίλον τῶν ἡθῶν ἐμφανές. Ἀλλὰ γὰρ οὐ πολλαῖς ἕστερον ἡμέραις ἐκποδῶν ὁ κακοδαίμων γίνεται σὺν τῇ γυναικί, τῆς περιττῆς ἐννοίας ἀμοιβὰς τὰς ἀνωτάτω τιμωρίας ἀντιλαβῶν. Τοιοῦτόν ἔστιν ἡ εἰς τοὺς ἀχαρίστους χάρις. Ἀντὶ γὰρ ὧν ὠφελήθησαν, παρέχουσι τὰς μεγίστας ζημίας τοῖς εὐεργετήσασιν. Ὁ γοῦν Μάρκων πάντα ἐπ' ἀληθείας πραγματευσάμενος μετ' ἐκτενιστάτης σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ τοῦ σῶσαι Γάϊον, ἔπειτα δὲ ὑπὲρ τοῦ μόνον τὴν ἡγεμονίαν διαδέξασθαι, τοιαῦτα εἴρατο τὰ ἐπίχειρα. Λέγεται γὰρ ὅτι ἠναγκάσθη ὁ δέλαιος αὐτοχειρία κτεῖναι ἑαυτὸν, καὶ τὴν αὐτὴν ἀνεδέξατο συμφορὰν ἢ γυνή, καὶ τοί ποτε νομισθεῖσα διὰ σνηθείας αὐτῷ γενέσθαι. Βέβαιον δὲ οὐδέν φασι τῶν ἐν ἔρωτι φίλτρων εἶναι διὰ τὸ τοῦ πάθους ἀψίκορον.

§. 9. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Μάρκων πανοίκιος ἰερίετο, τρίτῳ ἐπαπεδύετο δόλῳ βαρυτέρῳ. Πενθερὸς ἐγεγένητο αὐτῷ Μάρκος Σιλανὸς μεστὸς φρονήματος ἀνὴρ καὶ γένει λαμπρὸς. Οὗτος ὠκνύορον τῆς θυγατρὸς ἀποθανούσης ἔτι περιεῖπε τὸν Γάϊον, εὐνοίαν προσφερόμενος, οὐ πενθεροῦ μᾶλλον, ἢ

γνησίου πατρὸς, ἣν ἐνόμιζεν ἀντιλήψεσθαι κατὰ νόμον ἰσότητος μεθαρμοσάμενος τὸν γαμβρὸν 1001 εἰς υἷόν. Ἐλελήθει δὲ ἄρα ψευδοδοξῶν καὶ ἄπα- P
555 τώμενος. Ὁ μὲν γὰρ τοὺς κηδομένους λόγους ἅλκιμῶς διεξήκει, μηδὲν ἐπικρυπτόμενος τῶν εἰς βελτιώ- σιν, καὶ ὠφέλειαν ἡθῶν, καὶ βίον, καὶ ἡγεμονίας, ἔχων εἰς παρρησίαν, καὶ μεγάλας ἀφορμὰς, ὑπερ- βάλλουσαν τε εὐγένειαν, καὶ τὴν κατ' ἐπιγαμίαν οἰ- κειότητα· καὶ γὰρ ἡ θυγάτηρ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτε- θνήκει χρόνων, ὡς ἀμνηρωθῆναι τὰ δίκαια τῶν κηδεστῶν, ἀλλὰ μονοτονῶν ἔσπαιρεν ἔτι λειψάνων τι- νῶν ἰσχύων τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ἐνυπαρχόντων, καὶ ἐγκατελιημμένων τῷ σώματι· ὁ δὲ πρὸς ὑβρεως τὰς νοθεσίας λαμβάνων τῷ πάντων οἴεσθαι φρο- νιμώτατος καὶ σωφρονέστατος, ἔτι δὲ ἀνδρειότατος εἶναι καὶ δικαιοτάτος, ἡχθαίρει μᾶλλον τῶν ὁμολο- γουμένων πολεμίων τοὺς διδάσκοντας. Ὑπολαβῶν οὖν καὶ τοῦτον εἶναι παρενόχλημα, τὴν πολλὴν αὐ- τῷ ῥύμην τῶν ἐπιθυμιῶν ἐφέξοντα, πολλὰ χαίρειν φράσας τοῖς δαίμοσι τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς, εἰ πατέρα μὲν ἐκείνης, ἑαυτοῦ δὲ γενόμενον πενθερὸν μεταστήσεται, δολοφονεῖ.

§. 10. Καὶ τὸ πρᾶγμα ἤδη περιβόητον τοῖς ἐπαλλήλοις τῶν πρώτων ἀνδρῶν φόνοις ἐγεγένητο, ὡς διὰ παντὸς στόματος δυσκάθαρτα ἄγη συνηχῆ- σθαι, φανερώς μὲν οὐ διὰ δέος, ἡρεμαιοτέρα δὲ τῆ φωνῆ. Καὶ ἔπειτα ἐκ μεταβολῆς — ὄχλος γὰρ ἀνίδρυτον ἐν ἅπασιν, καὶ βουλαῖς, καὶ λόγοις, καὶ πράγμασιν — ἀπιστοῦντες, εἰ οὕτως ἀθρόαν ἐν- δέδεκται τροπὴν ὁ πρὸ μικροῦ χρηστὸς καὶ φιλάν- θρωπος, ἴσος τε καὶ κοινωνικὸς εἶναι νομισθεὶς Γάιος, ἀπολογίας ἐσκόπουν, καὶ διερευνῶντες εὕρισκον, ἐπὶ μὲν τῷ ἀνεψιῷ καὶ συγκληρονόμῳ, τοιαῦτα φά- σκοντες, “Ἀκοινώνητον ἀρχὴν θεομὸς φύσεως ἀκλ- νητος. Οὗτος ἂν παθεῖν ἐμέλλησεν ἂν ὑπὸ δυνα- τωτέρου, προδιέθηκεν. Ἰσχυρότερος ὢν, ἡμίνατο.

Τουτέστιν οὐκ ἀνδροφονία. Τάχα δὲ καὶ προνοη-
 τικῶς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους
 τὸ μειράκιον ἐκποδῶν γεγένηται, τῶν μὲν τούτω,
 τῶν δὲ ἐκείνω προσκληρουμένων, ἕξ ὧν ταραχαὶ,
 ἐμφύλιοί τε καὶ ξενικοὶ πόλεμοι συνίστανται. Τί δὲ
 ἄμεινον εἰρήνης; Εἰρήνη δὲ ἕξ ἡγεμονίας ὀρθῆς
 φύεται. Ἡγεμονία δ' ἀφιλόνηκος καὶ ἀνερίθρευτος
 ὀρθῆ μόνη, δι' ἧς καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὀρθοῦται.”
 Ἐπὶ δὲ Μάκρωνι, “ Πλέον ἐφυσήθη τοῦ μετρίου.
 Τὸ Δελφικὸν γράμμα οὐ διέγνω, τὸ γνῶθι σαυτὸν”.
 Φασὶ δὲ, τὴν μὲν ἐπιστήμην εἰδαιμονίας, τὴν δὲ
 ἄγνοιαν κακοδαιμονίας αἰτίαν εἶναι. Τί παθῶν
 ὑπηλλάττετο καὶ μετετίθει, τὸν μὲν ὑπήκουσεν αὐτὸν
 εἰς τάξιν ἄρχοντας, τὸν δὲ αὐτοκράτορα Γάϊον εἰς
 556 ὑπηκόου χάραν; Οἰκειότατον ἡγεμόνι μὲν τὸ 1009
 M. προστάττειν, ὅπερ ἐποίει Μάκρων· ὑπηκόω δὲ τὸ P
 πειθαρχεῖν, ὅπερ ὑπομένειν ἡξίου Γάϊον”. Ἐκάλουν
 γὰρ οἱ ἀνεξέταστοι τὴν παραινεσιν πρόσταξιν, καὶ
 τὸν σύμβουλον ἄρχοντα, ἦτοι μὴ συνιέντες ὑπ'
 ἀναισθησίας ἢ διὰ κολακείαν, τὰς φύσεις τῶν ὄνο-
 μάτων ὁμοῦ καὶ πραγμάτων μεταχαράττοντες. Ἐπὶ
 δὲ Σιλανῶ, “ Χλεύης ἄξιον ὁ Σιλανὸς ἔπαθεν, οἴη-
 θεὶς τὸν πενθερὸν τοσοῦτον παρὰ γαμβρῶ δύνα-
 σθαι, ὅσον πατέρα γνήσιον παρ' οὐκ. Καὶ τοι πα-
 τέρες ἰδιῶται γενομένων ἐν ἀρχαῖς μεγάλαις καὶ
 ἐξουσίαις βίῳ ὑποστέλλουσιν, ἀγαπητῶς φερόμενοι
 τὰ δευτερεῖα· ὁ δὲ ἡλίθιος, οὐδὲ πενθερὸς ὢν ἔτι,
 τὰ μὴ καθ' ἑαυτὸν προσπεριμεργάζετο, μὴ συνιείς,
 ὅτι τῷ θανάτῳ τῆς θυγατρὸς συνετεθνήκει καὶ ἡ
 κατ' ἐπιγαμίον οἰκειότης. Δεσμὸς γὰρ οἴκων ὀφθαλμῶν
 αἱ ἐπιγαμίαι, τὴν ἀλλοτριότητα εἰς οἰκειότητα με-
 τάγουσαι, οὗ λυθέντος λέλνται καὶ τὰ τῆς κοινω-
 νίας, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνεπανορθώτῳ πράγματι
 λυθῇ, τελευτῇ τῆς εἰς ἀλλότριον οἶκον δεδομένης
 ἐπὶ γάμῳ”. Τοιαῦτα ἐν ἅπασιν τοῖς συλλόγοις ἐθρύλ-
 λουν, πλεῖστον δίδόντες μέρος τῷ μὴ βούλεισθαι

δοκεῖν ὤμῶν εἶναι τὸν αὐτοκράτορα. Χρησιότητα γὰρ καὶ φιλανθρωπίαν ἐλπίσαντες, ὅσῃ παρ' οὐδενὶ τῶν προτέρων ἐνιδρῦσθαι τῇ Γαίου ψυχῇ, σφόδρα ἄπιστον ἐνόμιζον, εἰ τοσαύτην καὶ οὕτως ἀθρόαν ἐνδέδεκται μεταβολὴν πρὸς τὰ ἐναντία.

§. 11. Κατεργασόμενος οὖν τρεῖς τοὺς εἰρημῶνους ἄθλους ἐκ τριῶν τῶν ἀναγκαιοτάτων μερῶν, δυοῖν μὲν ἐκ τῆς πατρίδος, τοῦ τε βουλευτικοῦ καὶ τοῦ τῆς ἵππικῆς τάξεως, τρίτου δὲ τοῦ συγγενικοῦ, καὶ ὑπολαβῶν τῶν ἰσχυροτάτων καὶ δυνατωτάτων περιγενόμενος καταπληκτικώτατον δέος ἐνεργάσθαι τοῖς ἄλλοις ἄπασι, διὰ μὲν τῆς Σιλανοῦ σφαγῆς, τοῖς βουλευταῖς — ἦν γὰρ οὐδενὸς τῶν ἐν συγκλήτῳ δεύτερος —, διὰ δὲ τῆς Μάκρωνος τοῖς ἵππικοῖς — οἷα γὰρ χοροῦ τινὸς ἡγεμῶν ἐγεγένητο φερόμενος τὰ πρωτεῖα τῆς τιμῆς καὶ εὐδοξίας —, διὰ δὲ τῆς τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ συγκληρονόμου τοῖς ἀφ' αἵματος ἄπασιν· οὐκ ἔτι ἡξίου μένειν ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὄροις, ἀλλ' ὑπερέκλυτε σπονδάζων θεὸς νομίζεσθαι. Καὶ ἐν ἀρχῇ ταύτης τῆς παραπληξίας φασὶν αὐτὸν χρήσασθαι τοιοῦτῳ λογισμῷ. Καθάπερ γὰρ οἱ τῶν ἄλλων ζῶων ἀγελάρχαι βουκόλοι καὶ αἰπόλοι καὶ νομεῖς οὔτε βόες εἰσὶν οὔτε αἰγες οὔτε ἄρνες, ἀλλ' ἄνθρωποι κρείττονος μοίρας καὶ κατασκευῆς ἐπιλαχόντες· τὸν αὐτὸν τρόπον ἀγελαρχοῦντα καὶ ἐμὲ τῆς ἀρίστης ἀνθρώπων γένους ἀγέλης, νομοστέον διαφέρειν καὶ μὴ κατ' ἀνθρώπον εἶναι, μείζονος δὲ καὶ θειοτέρας μοίρας Ρ. 1003
τετυχηκένοι. Ταύτην τὴν ὑπόληψιν ἐνοσφραγισάμενος τῇ διανοίᾳ, περιέφερεν ὁ ἡλίθιος ἐν ἑαυτῷ μυθικὸν πλάσμα, ὡς ἀψευδестаτήν ἀλήθειαν. Καὶ ἐπειδὴ ἄπαξ ἐθρασύνατο καὶ ἀπειτόλμησεν εἰς τοὺς πολλοὺς ἐξενεγκεῖν τὴν ἀθεωτάτην ἐκθέωσιν αὐτοῦ, τὰ ἀκόλουθα καὶ συνωδὰ πρῶττειν ἐπεχείρει, καὶ οἷα δι' ἀναβαθμῶν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον εἰς τὸ ἄνω προΐει. Ἐρχετο γὰρ ἐξομοιοῦν τὸ πρῶτον τοῖς

λεγομένοις ἡμιθέοις ἑαυτὸν, Διονύσω καὶ Ἡρακλεῖ
 καὶ Διοσκούροις· Τροφώνιον καὶ Ἀμφιάραον καὶ
 Ἀμφίλοχον, καὶ τοὺς ὁμοίους, χρηστηρίοις αὐ-
 τοῖς καὶ ὀργίοις, χλεύην τιθέμενος, κατὰ σύγ-
 κρισιν τῆς ἰδίας δυνάμεως. Εἶθ' ὥσπερ ἐν θεά-
 τρω σκευὴν ἄλλοτε ἄλλοίαν ἐλάμβανε, τότε μὲν
 λειοντήν καὶ ῥόπαλον, ἀμφότερα ἐπίχρουσα, διακο-
 σμούμενος εἰς Ἡρακλέα· ποτὲ δὲ πῖλους ἐπὶ τῆς
 κεφαλῆς, ὅποτε ἀσκούτο εἰς Διοσκούρους· ἔστι δὲ
 ὅτε κιτῶ καὶ θυρσοῦ καὶ νεβοῖσιν εἰς Διόνυσον
 ἤσκειτο. Καὶ ταύτῃ διαφέρειν ἀξιῶν, ὅτι ἐκείνων
 μὲν ἕκαστος ἰδίας ἔχων τιμᾶς, οὐ μετεποιεῖτο ὧν
 ἐκοινωνοῦν ἕτεροι· ὁ δὲ τὰς πάντων ἀθρόον ἐσφε-
 τερίζετο φθόνῳ καὶ πλεονεξίᾳ, μᾶλλον δὲ καὶ αὐ-
 τοὺς ἐκείνους, οὐκ εἰς Ἰηρουβὴν τὸν τρισώματον
 μεταβαλὼν, ἵνα τῷ πλήθει παραγάγῃ τοὺς ὀργῶν-
 τας· ἀλλ' ὁ δὴ παραδοξότατον ἦν, ἐνὸς σώματος
 οὐσίαν μετασχηματίζων καὶ μεταχαράττων εἰς πολυ-
 τρόπους μορφάς, Αἰγυπτίου τρόπον Πρωτίως, ὃν
 εἰσήγαγεν Ὀμηρος μεταβολὰς παντοίας ἐνδεχόμενον,
 εἰς τε τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἐκ τούτων ζῶα καὶ φυτά.
 Καὶ τοι τί παρασίμων ἴδει σοί, Γάϊε, οἷς ἔθος
 ἀρκεῖσθαι τὰ τῶν εἰρημένων ἀφιδρύματα. Ἐχρῆν
 γὰρ ζηλοῦν τὰς ἐκείνων ἀρετάς. Ἡρακλῆς ἐκάρθηρε
 γῆν καὶ θάλατταν, ἄθλους ἀναγκαιοτάτους καὶ ὠφε-
 λιμωτάτους ἅπασιν ἀνθρώποις ὑποστάς, ἕνεκα τοῦ
 τὰ βλαβερὰ καὶ κακωτικά φύσεως ἐκατέρως ἀνελεῖν.
 Διόνυσος ἡμερώσας ὑμπελον καὶ ποτὸν ἔξ αὐτῆς
 ἀναχίας ἡδιστον ἡμοῦ καὶ ὠφελιμωτάτον ψυχαῖς τε
 καὶ σώμασι, τὰς μὲν ἄγει πρὸς εὐθυμίαν, κακῶν
 λήθην καὶ ἀγαθῶν ἐλπίδας ἐνεργαζόμενος, τὰ δὲ
 σώματα ὑγιεινότερα καὶ κραταιότερα καὶ εὐκίνητό-
 τερα παρυσκευάζει· καὶ ἰδίᾳ τε ἕκαστον αὐτῶν βελ-
 τίονα ποιεῖ, καὶ πολυανθρώπων οἰκίας καὶ συγγε-
 νείας ἔξ ἀνχηρόν καὶ ἐπιπόνον βίον μεταρμύζεται
 πρὸς ἀνειμένης σχῆμα καὶ ἰλαρῶς διαιτήης, καὶ πύ-

558 σαις πόλεσιν Ἑλληνικαῖς τε καὶ Βαρβαρικαῖς εὐ-
 Μ. χίας, εὐφροσύνας, θαλάσ, ἐορτὰς ἐπαλλήλους πα-
 ρέχει. Πάντων γὰρ τῶν λεχθέντων αἴτιος ἄκρατος.
 Πάλιν Διοσκούρους λόγος ἔχει κοινώσασθαι τὴν
 ἀθανασίαν. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν Θνητὸς, ὁ δὲ 1004
 ἀθάνατος ἦν, οὐκ ἐδικαίωσεν ὁ τῆς κρείττονος μοί-Ρ.
 ρας ἀξιοθεῖς φιλαυτῆσαι μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸν
 ἀδελφὸν εὐνοίαν ἐπιδείξασθαι. Φαντασιωθεῖς γὰρ
 τὸν ἄπειρον αἰῶνα, καὶ λογισάμενος, ὅτι αὐτὸς
 μὲν αἰεὶ βιώσεται, ὁ δὲ ἀδελφὸς αἰεὶ τεθνήξεται, καὶ
 μετὰ τῆς ἀθανασίας ἀθάνατον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ πένθος
 ἀναδέξεται, θαυμαστὴν ἐμεγαλοῦργησεν ἀντίδοσιν,
 ἀνακερασάμενος αὐτῷ μὲν τὸ Θνητὸν, τῷ δὲ ἀδελ-
 φῷ τὸ ἄφθαρτον, καὶ ἀνισότητα τὴν ἀδικίας ἀρχὴν
 ἀνεκαίνισεν ἰσότητι, ἣτις ἐστὶ πηγὴ δικαιοσύνης.

§. 12. Οὗτοι πάντες, ὦ Γαίε, διὰ τὰς ὑπερ-
 γυμένας εὐεργεσίας ἐθαυμάσθησαν, καὶ ἔτι νῦν θαυ-
 μάζονται, καὶ σεβασμοῦ τε καὶ τῶν ἀνωτάτω τιμῶν
 ἠξιώθησαν. Εἶπε δὲ καὶ αὐτὸς ἡμῖν, ἐπὶ τίῃ γυν-
 ριάς καὶ πεφύσῃσι τῶν παραπλησίων; Ἐμιμήσω
 τοὺς Διοσκούρους εἰς φιλαδελφίαν, ἵνα ἐντεῦθεν
 ἄρξωμαι; Τὸν μὲν ἀδελφὸν καὶ συγκληρονόμον οὐκ
 ἐν ἀκμῇ τῆς πρώτης ἡλικίας, ὦ σιδήρειε καὶ ἀνη-
 λεέστατε, ὡμῶς ἀπέσφαξας, τὰς ἀδελφὰς ὑστερον
 ἐφυγάδευσας, μὴ καὶ αὐταὶ τὸν περὶ ἀφαιρέσεως
 ἀρχῆς φόβον εἰσγάζοντό σοι; Ἐμιμήσω Διόνυσον;
 Ἐύρετῆς καινῶν γέγονας χαρίτων; Ὡς ἐκεῖνος εὐ-
 φροσύνης κατέπλησας τὴν οἰκουμένην; Ἀσία καὶ
 Εὐρώπη τὰς ἐκ σοῦ γεγενημένας δωρεὰς οὐ χωρεῖ;
 Καινὰς μὲν οὖν τέχνας καὶ ἐπιστήμας ἀνεῦρες, ὡς
 κοινὸς λμμεὼν καὶ παλαμναῖος, αἷς μεταβάλλεις τὰ
 ἡδέα καὶ χαρτὰ πρὸς ἀηδείας καὶ λύπας, καὶ ἀβλω-
 τον βίον τοῖς πανταχοῦ πᾶσι, τὰ μὲν παρ' ἑτέροις
 ἀγαθὰ καὶ καλὰ πάντα σφετεριζόμενος ἀπλήστοις
 καὶ ἀχορέστοις ταῖς ἐπιθυμίαις, τὰ ἀπὸ τῶν ἐφῶν,
 τὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων τοῦ παντὸς κλιμάτων, εἴ τινα ἢ

κατὰ μεσημβρίαν ἦν, ἢ πρὸς ἄρκτον· τὰ δὲ ἀπὸ
 τῆς σαντοῦ πικρίας, καὶ ὅσα ταῖς ἐπαράτοις καὶ
 ἰοβόλοις ψυχαῖς γεννᾶν ἔθος, βλαβερὰ καὶ ἐπιζήμια
 ἀντιδιδούς καὶ ἀντιπέμπων· διὰ ταῦτα ὁ νέος Διό-
 νυσος ἡμῖν ἀνεφάνης. Ἀλλὰ καὶ Ἡρακλέα ἐξήλω-
 σασ τοῖς ἀκαμάτοις σαντοῦ πόνοις καὶ ταῖς ἀτρού-
 τοις ἀνδραγαθίαις, εὐνομίας καὶ εὐδικίας, εὐθηνίας
 τε καὶ εὐετηρίας, καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἀγαθῶν
 ἀφθονίας, ὧν ἡ βαθεῖα εἰρήνη δημιουργός, ἀνα-
 πλήσας ἡπείρους τε καὶ νήσους ὁ ἀγενέστατος, ὁ
 δειλίας μεστός, ὁ τῶν μὲν εἰς εὐστάθειαν καὶ εὐ-
 δαιμονίαν ἀπάντων κενώσας τὰς πόλεις, μεστὰς δὲ
 559 τῶν εἰς ταραχὰς καὶ θορύβους καὶ τὴν ἀνωτάτω
 Μ. βαρυσαιμονίαν ἀναφήνας. Ἐπὶ δὲ ταῖς τοσαύταις
 φοραῖς ἃς ἤνεγκας ἐπ' ὀλέθρῳ εἶπέ μοι, ὦ Γαίε,
 ζητεῖς ἀθανασίας μεταλαχεῖν, ἵνα μὴ ὀλιγοχρονίους
 καὶ ἐφημέρους, ἀλλὰ ἀθανάτους ἀπεργάσῃ συμφο-
 ράς; Ἐγὼ δὲ νομίζω τὸ ἐναντίον, εἰ καὶ τις ἔδοξας
 γεγενῆσθαι θεός, πάντως ἂν σε μεταβαλεῖν ἕνεκα 1005
 τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων εἰς κοινὴν φύσιν καὶ Ρ.
 θνητῆν. Εἰ γὰρ ἀθανατιζοῦσιν ἀρεταί, πάντως
 φθείρουσι κακίαι. Μῆτε οὖν ἐν Διοσκούροις γράφου
 τοῖς φιλαδελφοτάτοις, ὁ σφραγὲς καὶ λυμεῶν τῶν
 ἀδελφῶν γεγονώς, μήτε Ἡρακλέους ἢ Διονύσου τι-
 μαῖς κοινοπράγει τῶν τὸν βίον ὀνησάντων, ὁ κακω-
 τῆς καὶ διαφθορὸς ὧν ἔδρασαν ἐκεῖνοι.

§. 13. Τοσαύτη δὲ τις περὶ αὐτὸν ἦν λῦττα
 καὶ παρόφορος καὶ παράκοπος μανία, ὥστε καὶ
 τοὺς ἡμιθέους ὑπερβὰς, ἐπανήξει καὶ ἐπαπεδύετο
 τοῖς τῶν μειζόνων καὶ ἀμφιθαλῶν εἶναι δοκούντων
 σεβασμοῖς, Ἑρμοῦ καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἄρεως, Ἑρ-
 μοῦ τὸ πρῶτον κηρυκείοις καὶ πεδίλοις καὶ χλαμύ-
 σιν ἐνσκευαζόμενος, τάξιν τε ἐν ἀταξία καὶ τὸ ἀκό-
 λουθον ἐν συγχύσει καὶ λογισμῶν ἐν φρενοβλαβείᾳ
 παρεπιδεικνύμενος. Εἶτα ὁπότε δόξειεν αὐτῷ τὰ
 μὲν ἀπετίθετο, εἰς δὲ Ἀπόλλωνα μετεμορφοῦτο καὶ

μετεσκευάζετο, στεφάνοις μὲν ἄκτινοειδέσι τὴν κεφαλήν ἀναδούμενος, τόξον δὲ τῇ εὐωνύμῳ καὶ βέλη κρατῶν χειρὶ, χάριτας δὲ τῇ δεξιᾷ προτείνων, ὡς δέον τὰ μὲν ἀγαθὰ ὀρέγειν ἕξ ἑτοίμου καὶ τετάχθαι τὴν βελτίονα τάξιν τὴν ἐπὶ δεξιᾷ· τὰς δὲ κολάσεις ὑποστέλλειν καὶ τὴν καταδεεστέραν χώραν κεκληρωῖσθαι τὴν ἐπ' εὐώνυμα. Χοροὶ τε εὐθύς εἰσιτήκесαν συγκεκροτημένοι, παιᾶνας εἰς αὐτὸν ἄδοντες, οἱ πρὸ μικροῦ Βάκχον καὶ Εὐήϊον καὶ Ἀναῖον ὀνομάζοντες καὶ ἔμνοις γεραίροντες, ἥνικα τὴν Διονυσιακὴν ἀνελάμβανε σκευήν. Πολλάκις δὲ καὶ θώρακα ἐνδύόμενος ξιφίρης προῆι μετὰ κράνουσ καὶ ἀσπίδος, Ἄρης ἀνακυλούμενος, καὶ παρ' ἑκάτερα οἱ Ἄρειωσ τοῦ καινοῦ καὶ νέου θεραπευταὶ συμπροῆσαν, ἀνδροφόνων καὶ δημοκοίνων θίασος, ἑπιτηρήσαντες κακὰς ὑπερησίας φονῶντι καὶ διψῶντι ἀνθρώπειον αἵματος. Εἶτα τοῖς ταῦτα ὀρῶσι κατάπληξις ἦν ἐπὶ τῷ παρυλόγῳ, καὶ ἐθαύμαζον, πῶς ὁ τὰ ἐναντία ὀρῶν οἷς ἰσότιμος εἶναι προαιρεῖται, τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν ἐπιτηδεύειν οὐκ ἄξιοι, τοῖς δὲ παρασίμοις εἰς ἕκαστον σκευάζεται. Καὶ τοι τὰ περιόπτα ταῦτα καὶ προκοσμήματα ξοάνοις καὶ ἀγάλμασι προσκαθίδρου-
60 ται, διὰ συμβόλων μνημόντα τὰς ὠφελείας, ἃς παρέχονται τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων οἱ τιμώμενοι. Πέδιλα Ἑρμῆς ὑποδεῖται πτερῶν τάρσους ἔχοντα. Διὰ τί; Ἄρα οὐχ ὅτι προσήκει τὸν Ἑρμηνεῖα καὶ προσφίτην τῶν θεῶν, ἅφ' οὗ καὶ Ἑρμῆς προσωνόμασται, τὰ ἀγαθὰ διαγγέλλοντα — κακοῦ γὰρ οὐχ ὅτι θεός, ἀλλ' οὐδὲ σοφὸς ἀνὴρ γίνεται μηνυτής — ποδωκύτατόν τε εἶναι καὶ μονοноῦ πτηνὸν φέρεσθαι διὰ σπουδῆν ἀνυπέροφτον; Ἐπειδὴ τὰ λυσιτελεῖ 1006 φθάνοντα εὐαγγελίζεσθαι προσήκει, καθάπερ τὰ Ρ. παλίμφημα μέλλοντα, εἰ μὴ ἐπιτρέποι τις αὐτὰ ἡσυχάζεσθαι. Πάλιν κηρύκειον ἀναλαμβάνει δεῖγμα συμβατηρίων σπονδῶν. Πόλεμοι γὰρ ἀνοχὰς καὶ διαλύσεις λαμβάνουσι διὰ κηρύκων εἰρήνην καδι-

σταμένων· οἱ δὲ ἀκήρυκτοι συμφορὰς ἀτελευτήτους ἀπεργάζονται, καὶ τοῖς ἐπιφέρουσι καὶ τοῖς ἀμυνομένοις· Γάϊος δὲ πρὸς τίνα χρεῖαν πέδιλα ἀνελάμβανεν; Ἡ ἴνα τὰ δὲσφημα καὶ δυσώνυμα δέον ἤσυχάζεσθαι βοηδρομῆται, τάχει συντόνω πάντη συνηχοῦντα; Καὶ τοι τί κινήσεως ἐπεσπευμένης ἔδει; Μένων γὰρ κακὰ ἐπὶ κακοῖς ἀμύθητα, ὥσπερ ἐξ ἀεννάων πηγῶν, εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης ὤμβρει. Τί δὲ κηρύκειον τῷ μηδὲν εἰρηναῖόν ποτε μήτε εἰπόντι μήτε δράσαντι, πᾶσαν δὲ οἰκίαν καὶ πόλιν ἐμψυλίων ἀναπλήσαντι πολέμων κατὰ τε τὴν Ἑλλάδα καὶ Βάρβαρον; Ἀποθέσθω δὴ τὸν Ἑρμῆν ἀφοσιωσάμενος τὴν ἀνοίκειον κλῆσιν ὁ ψευδώνυμος.

§. 14. Τί δὲ τῶν Ἀπολλωνιακῶν ἐμπερές ἐστι παρ' αὐτῶ; Στέφανον ἀκτινωτὸν φορεῖ, εὖ πως ἀπομαξαμένου τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τοῦ τεχνίτου. Ἐκεῖνο δὲ ἥλιος ἢ γῶς συνόλως ἀσπιστόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ νῦξ, καὶ εἴ τι σκότους ἀφεγγέστερον, εἰς τὴν τῶν ἐκνόμων ἔργων διάθεσιν; Ἐπειδὴ τὰ μὲν καλὰ περιουγείας μεσημβρινῆς δεῖται πρὸς ἐπίδειξιν· τὰ δὲ αἰσχροῦ φασιν ἐσχατίας τυρτάρου, εἰς ὃν ἄξιον συνωθεῖσθαι δεόντως ἐπικρουφθησόμενα. Μεταθέτω καὶ τὰ ἐν ἑκατέρῃ χειρὶ, καὶ μὴ κιβδηλευέτω τὴν τάξιν. Τὰ μὲν βέλη καὶ τόξα τῇ δεξιᾷ προφερέτω. Βάλλειν γὰρ καὶ τοξεύειν εὐσκόπως οἶδεν, ἄνδρας, γυναῖκας, συγγενείας ὅλας, εὐανδρούσας πόλεις, ἐπ' ὀλέθρῳ παντελεῖ. Τὰς δὲ χάριτας ἢ ῥιπάτω θάττον, ἢ τῇ εὐωνύμῳ συσκιαζέτω. Τὸ γὰρ κάλλος ἤσχυεν αὐτῶν, προσοφθαλμιῶν καὶ προσκεχηνῶς ταῖς μεγάλαις οὐσίαις εἰς ἄρπαγὰς ἀδίκους, αἷς ἐπικατεσφάττοντο οἱ δεσπόται, τῆς ἐδνυχίας ἔνεκα κακοδαιμονοῦντες. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἱατρικὴν Ἀπώλλωνος εὖ πως μετεχάραξεν. Ὁ μὲν γὰρ σωτηρίων φαρμάκων εὐρετῆς ἐγένετο πρὸς ὑγίαν ἀνθρώπων, ἀξίων καὶ τὰς ὑφ' ἑτέρων ἐγγινομένας

νόσους αὐτὸς ἰᾶσθαι διὰ τὴν ἐκ φύσεως καὶ ἐπιτη-
 561 δεύσειως ὑπερβάλλουσαν ἡμερότητα· ὁ δὲ ἔμ-
 Μ. παλιν νόσους μὲν τοῖς ὑγιαίνουσι, πηρώσεις δὲ τοῖς
 ὀλοκλήροις, καὶ συνόλως θανάτους τοῖς ζῶσι χειρο-
 ποιήτους πρὸ τοῦ μοιριδίου χαλεπῶς ἐπέφερε, 1007
 πάντα τὰ φθοροποιὰ χορηγίαις ἀφθόνοις παρεσκευ- Ρ.
 ασμένος, οἷς εἰ μὴ ἔφθασε προαναιρεθεῖς ὑπὸ τῆς
 δίκης χρήσασθαι, καὶ ἂν τὸ ἐν ἐκάστη πόλει δοκι-
 μώτατον ἤδη διέφθαρτο. Πρὸς τοὺς γὰρ ἐν τέλει
 καὶ πλουσίους εὐτρεπεῖς ἦσαν αἱ παρασκευαί, καὶ
 μάλιστα τοὺς ἐν Ῥώμῃ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰταλία,
 παρ' οἷς ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐτεθησαύριστο τοσοῦ-
 τος, ὥστε εἰ σύμπας ὁ ἐξ ἀπάσης τῆς ἄλλης οἰκου-
 μένης ἀπὸ περάτων αὐτῶν συνενεχθεῖη, πολλῶ κα-
 ταδεέστερος ἂν εὐρεθῆναι. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς πα-
 τρίδος ὡσπερ ἀφ' ἱερῶς ἤρχετο τὰ σπέρματα τῆς εὐ-
 ρήνης ἀποθρόμπειν, ὁ μισόπολις, ὁ δημοβύρος, ἡ
 λῆμη, τὸ φθοροποιὸν κακόν. Λέγεται μὴ μόνον
 ἰατρὸς, ἀλλὰ καὶ μάντις ἀγαθὸς Ἀπόλλων εἶναι,
 χρησιμοῖς προλέγων τὰ μέλλοντα πρὸς ὠφέλειαν ἀν-
 θρώπων, ἵνα μὴ τις ἐπισκιασθεῖς περὶ τὸ ἄδηλον,
 ἀπροοράτως καθάπερ τυφλὸς, τοῖς ἀβουλήτοις, ὡς
 λυσιτελεστάτοις ἐπιτρέχων ἐπεμπίπτῃ· προμαθῶν δὲ
 τὸ μέλλον ὡς ἤδη παρὸν, καὶ βλέπων αὐτὸ τῇ δια-
 νοίᾳ, οὐχ ἦτιον ἢ τὰ ἐν χερσὶν ὀφθαλμοῖς σώμα-
 τος φυλάττηται, προνοούμενος τοῦ μηδὲν ἀνήκεστον
 παθεῖν. Ἄρα ἄξιον τούτοις ἀντιθεῖναι τὰ παλίμ-
 φημα Γαίον λόγια, δι' ὧν πενίαι καὶ ἀτιμίαι καὶ
 φυγαὶ καὶ θάνατοι προειμηνύοντο τοῖς πανταχοῦ
 τῶν ἐν τέλει καὶ δυνατῶν; Τίς οὖν κοινωνία πρὸς
 Ἀπόλλωνα, τῷ μηδὲν οἰκεῖον ἢ συγγενὲς ἐπιτετη-
 δευκότι; Πεπαύσθω καὶ ὁ ψευδώνυμος Παιῶν, τὸν
 ἀληθῆ παιῶνα μιμούμενος. Οὐ γὰρ ὡσπερ τὸ νό-
 μισμα παράκομμα, καὶ θεοῦ μορφή γίνεται.

§. 15. Πάντα γε μὴν ἐλπίσειεν ἂν τις μᾶλλον,
 ἢ τοιοῦτον σῶμα καὶ ψυχὴν, ἄμφω μαλακὰ καὶ κατ-

εαγότα, τῆ περι ἐκάτερον Ἄρειως ἀληθῆ δυνηθῆναι ποτε ἔξομοιωθῆναι. Ὁ δὲ ὡσπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐναλλάττων πολυειδῆ προσωπεῖα φαντασίαις ψευδέσιν ἠπάτα τοὺς ὁρῶντας. Φέρε οἶν μηδὲν τῶν περι σώμα καὶ ψυχὴν ἐξεταζέσθω διὰ τὴν ἐν πάσαις σχέσεσι καὶ κινήσειν ἀλλοτριότητα πρὸς τὸν εἰρημένον δαίμονα. Τὴν Ἄρειως οὖν οὐχὶ τοῦ μεμνημένοι, τοῦ δὲ ἐν τῇ φήσει λόγον, ὃν ἀνδρία κεκλήρωται δύναμιν οὐκ ἴσμεν ἀλεξίκακον οὔσαν καὶ βοηθὸν καὶ παρυσίατιν ἀδικομένων, ὡς καὶ αὐτό που δηλοῖ τὸ ὄνομα; Παρὰ γὰρ τὸ ἀρήγειν ὅπερ βοηθεῖν ἴστί κατὰ γλωττίαν Ἄρης ὠνομάσθαι μοι δοκεῖ, καθαιρετικὸς πολέμων δημιουργὸς εἰρήνης, ἧς ἐχθρὸς μὲν ἦν ἕτερος, ἑταῖρος δὲ πολέμων, τὴν εἰστιάθειαν εἰς ταραχὰς καὶ στάσεις μεταρροζόμενος. 100

562 §. 16. Ἄρα γε ἤδη μεμαθήκαμεν ἐκ τούτων, Μ. ὅτι οὐδενὶ θεῶν ἀλλ' οὐδὲ ἡμιθέων ἔξομοιοῦσθαι δεῖ Γαῖον, μήτε φύσεως μήτε οὐσίας ἀλλὰ μηδὲ προαιρέσειως τετυχηκότα τῆς αὐτῆς; Τυφλὸν δὲ ὡς ἔοικεν ἢ ἐπιθυμία, καὶ μάλιστα ὅταν προσλάβῃ κενοδοξίαν ὁμοῦ καὶ φιλονεικίαν μετὰ τῆς μεγίστης ἐξουσίας, ὑφ' ἧς ἡμεῖς οἱ πρότερον ἀτιχεῖς ἐπορθοῦμεθα. Μόνους γὰρ Ἰουδαίους ὑπεβλέπετο, ὡς δὴ μόνους τὰ ἐναντία προηρημένους, καὶ δεδιδασμένους ἐξ αὐτῶν τρόπον τινα σπαργάνων ὑπὸ γονέων καὶ παιδαγωγῶν καὶ ἑφηγητῶν, καὶ πολὺ πρότερον τῶν ἱερῶν νόμων, καὶ ἔτι τῶν ἀγράφων ἔθων, ἕνα νομίζειν τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ κόσμου θεῶν. Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες, ἄνδρες, γυναῖκες, πόλεις, ἔθνη, χῶραι, κλίματα γῆς, ὀλίγου δέω φάναι πᾶσα ἢ οἰκουμένη καὶ τοὶ στένοντες ἐπὶ τοῖς γινομένοις, οὐδὲν ἤττον ἐκολάκεον αὐτὸν ἀποσεμνίνοντες πλέον τοῦ μετρίου, καὶ τὸν τυφόν συναίξοντες. Ἐνιοὶ δὲ καὶ τὸ βαρβαρικὸν ἔθος εἰς Ἰταλίαν ἤγαγον, τὴν προσκίνησιν, τὸ συγγενὲς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας παραχαράττοντες. Ἐν δὲ μόνον ἔθνος ἐξαιρετικὸν τῶν

Ἰουδαίων ὑποπτον ἦν ἀντιπράξιν, εἰωθὸς ἐκουσίους ἀναδέχασθαι θανάτους ὡσπερ ἀθανασίαν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν τῶν πατρίων περιιδεῖν ἀναιρούμενον, εἰ καὶ βραχύτατον εἶη, διὰ τὸ καθάπερ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ὑφαιρέσει ἑνὸς καὶ τὰ ἔτι πηγίως ἐστάναι δοκοῦντα συμπίπτειν πρὸς τὸ κενωθὲν χαλῶμενα καὶ καταρρόοντα. Μικρὸν δὲ οὐκ ἦν τὸ κινούμενον, ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν ὄντων, ἀνθρώπου γενετὴν καὶ φθαρτὴν φύσιν εἰς ἀγέννητον καὶ ἀφθαρτον ὅσα τῷ δοκεῖν θεοπλαστῆσαι, ὅπερ ἀσεβημάτων ἔκρινεν εἶναι χαλεπώτατον — θᾶττον γὰρ ἂν εἰς ἀνθρωπον θεὸν, ἢ εἰς θεὸν ἀνθρωπον μεταβαλεῖν — δίχα τοῦ καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀνωτάτω κακίας ἀναδέξασθαι, ἀπιστίαν ὁμοῦ καὶ ἄχαριστίαν πρὸς τὸν τοῦ κόσμου παντὸς ἐνεργέτην, ὃς τῇ αὐτοῦ δυνάμει τοῖς μέρεσι πᾶσι τοῦ παντὸς ἀφθόγους περιοσίαις ἀγαθῶν ἐκδίδωσι.

§, 17. Μέγιστος οὖν καὶ ἀκήρυκτος πόλεμος ἐπὶ τῷ ἔθνει συνεκροτεῖτο. Τί γὰρ ἂν εἶη δούλω βαρύτερον κακὸν, ἢ δεσπότης ἐχθρὸς; Δούλοι δὲ αὐτοκράτορος οἱ ὑπήκοοι, καὶ εἰ μηδενὸς ἑτέρου τῶν προτέρων, διὰ τὸ σὺν ἐπιεικείᾳ καὶ μετὰ νόμων ἄρχειν, ἀλλὰ τοι Γαίτου πᾶσαν ἐκτεταμημένον τῆς ψυχῆς ἡμερότητα, καὶ παρανομίαν ἐξηλωκότος — νό- 1009 μων γὰρ ἡγούμενος ἑαυτὸν, τοὺς τῶν ἐκισταχοῦ νο- Ρ. μοθετῶν, ὡς κενὰς ῥήσεις ἔλκεν — ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον ἐν δούλοις, ἀλλὰ καὶ δούλων τοῖς ἀτιμοτάτοις ἐγγραφόμεθα, τοῦ ἄρχοντος τρέποντος εἰς δεσπότην.

§. 18. Ὅπερ συναισθόμενος ὁ Ἀλεξανδρέων μίγας καὶ συμπεφορημένος ὄχλος, ἐπέθετο ἡμῶν καιρὸν ἐπιτηδειότατον παραπεπτωκένα ὑπολαβῶν, καὶ τὸ τυφόμενον ἐκ μακρῶν χρόνων μῖσος ἀνέφηρε, πάντα κυκῶν καὶ συνταράττων. Ὡς γὰρ ἐκδοθέντας εἰς ὁμολογουμένας καὶ τὰς ἀνωτάτω συμφορας ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἢ πολέμῳ κρατηθέντας, ἐχμανέσι καὶ

Θηριωδεστάταις ὄρμαϊς κατειργάζοντο, ταῖς οἰκίαις ἐπιτρέχοντες, τοὺς δεσπότας αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐλαύνοντες, ἄς κενὰς οἰκητόρων ἀπέφηναν. Ἐπιπλα καὶ κειμήλια οὐκ ἔτι ὡς λησται νύκτα καὶ σκότον ἐπιτηροῦντες διὰ φόβον ἀλώσεως ἔκλεπτον, ἀλλὰ φανερώς μεθ' ἡμέραν ἐξεφόρουν ἐπιδεικνύμενοι τοῖς ἀπαντῶσιν, ὡσπερ οἱ κεκληρονομηκότες ἢ πριάμενοι παρὰ τῶν κυρίων. Εἰ δὲ καὶ πλείους συνέθεντο κοινοπραγῆσαι τῶν ἀρπάγων, τὴν λείαν ἐν ἀγορᾷ μέση διενέμοντο, πολλάκις ἐν ὄψει τῶν δεσποτῶν κατακερτομοῦντες καὶ ἐπιχλευάζοντες. Δεινὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ καὶ ταῦτα. Πῶς γὰρ οὐ; Πένητας ἐκ πλουσίων καὶ ἀπόρους ἐξ εὐπόρων γεγενῆσθαι μηδὲν ἀδικοῦντας ἐξαίφνης, καὶ ἀνοίκους καὶ ἀνεστίους, ἐξεωσμένους καὶ πεφυγαδευμένους τῶν ἰδίων οἰκιῶν, ἵνα μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ὑπαιθροὶ διατελοῦντες, ἢ ταῖς ἀφ' ἡλίου φλεγώσῃσιν, ἢ νυκτεριναῖς περιψύξεσι διαφθαρώσι. Κουφότερά δὲ τῶν μελλόντων λέγεσθαι ταῦτα. Συνελάσαντες γὰρ τοσαύτας μυριάδας ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων, καθάπερ βοσκήματα καὶ θρέμματα ἐξ ἀπάσης τῆς πόλεως εἰς μοῖραν ἐλαχίστην οἶά τινα σηκόν, ὥθθησαν ὀλίγαις ἡμέραις σοροὺς ἀθρόων νεκρῶν ἐφευρήσειν, ἢ λιμῶ διαφθαρέντων διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων οὐ προηυτρεπισμένων τὰ ἐπιτήδεια κατὰ μαντείαν τῶν ἐξαπιναίων κακοπραγιῶν, ἢ δι' ὠθισμὸν καὶ πνῆγος μηδεμιᾶς εὐρουχωρίας προσφερομένης, ἀλλὰ καὶ τοῦ πέριξ ἀέρος κακωθέντος, καὶ ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ ζωτικὸν ταῖς ἀναπνοαῖς, εἰ δὲ δεῖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, τοῖς ἐκπνεόντων ἄσθμασιν ἀποβαλόντος. Ὑφ' ὧν φλεγόμενος, καὶ τρόπον τινὰ καταβολῇ πυριτοῦ πιεσθεὶς, θερμὸν καὶ ἄτοπον πνεῦμα διὰ μνηκῆρων καὶ στόματος εἰσέπεμπε, τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν πῦρ ἐπιφέρων πυρί. Τῶν γὰρ ἐντὸς σπλάγχνων ἢ δύναμις ἐκ φύσεως 10 φλογωδεστάτη καθέστηκεν, ἢν ὅταν μὲν αἱ θύραθεν

αἶραι μετρίως ψυχραὶ καταπνέωσιν, εὐδοεῖ τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα ταῖς ἐγκρασίαις· ὅταν δὲ μεταβά- λωσι πρὸς τὸ θερμότερον, ἀνάγκη δυσοδοεῖν πρὸς ἐπεισρέοντος πυρὸς.

564 §. 19. Μηκέτι οὖν ὑπομένειν τὴν δυσχωρίαν Μ.οἶοί τε ὄντες, ἐξεχέοντο εἰς ἐρημίαν καὶ αἰγιαλοὺς καὶ μνήματα, γλιχόμενοι σπᾶσαι καθαροῦ καὶ ἀβλα- βοῦς ἀέρος. Εἰ δέ τινες ἢ προκατελείφθησαν ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς πόλεως, ἢ ἀγνοία τῶν κα- τασκηψάντων κακῶν ἀγρόθεν παρεγένοντο, πολυτρό- πων ἀπήλανον συμφορῶν, ἢ καταλενόμενοι, ἢ κε- ράμῳ τιτρωσκόμενοι, ἢ πρίνου κλάδοις καὶ δρυὸς τὰ κυριώτατα μέρη τοῦ σώματος καὶ μάλιστα κε- φαλήν ἄχρι θανάτου καταγνύμενοι. Περικαθήμενοι δὲ ἐν κύκλῳ τινὲς τῶν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν εἰωθό- των, τοὺς συνεληλαμένους καὶ συνεωσμένους εἰς ἰσχυαίᾳς βραχὺ τι μέρος ὡς ἔφην, καθάπερ τοὺς τειχῆρεις γεγονότας ἐπετήρουν, μὴ τις ὑπέξέλθοι λυθῶν. Ἐμελλον δὲ ἄρα οὐκ ὀλίγοι διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων, ἀλογήσαντες τῆς ἰδίας ἀσφαλείας ἐξιέ- ναι, δέει τοῦ μὴ λιμῶ πανοίκιοι παραπολέσθαι. Τούτων τὰς διαδύσεις καραδοκοῦντες ἐπετήρουν, καὶ τοὺς συλληφθέντας εὐθέως διέφθειρον αἰκιζόμενοι πάσαις αἰκίαις. Ἄτερος δὲ λόχος ἦν ἐφεδρεῶν τοῖς τοῦ ποταμοῦ λιμέσι πρὸς ἄρπαγὴν τῶν καταγομέ- νων Ἰουδαίων, καὶ ὧν κατ' ἐμπορίαν ἐκόμιζον. Ἐπεισ- βαίνοντες γὰρ ταῖς ναυσὶ τὸν φόρτον ἐν ὄψει τῶν κυρίων ἐξεφόρουν, καὶ αὐτοὺς ἐξαγκωνίζοντες ἐνε- πίμπρυσαν, ὕλη χρώμενοι πηδαλίοις, οἶαξι, κοντοῖς, καὶ ταῖς ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων σανίσι. Τοῖς δὲ ἐν μέσῳ τῇ πόλει κατακαιομένοις οἰκτροτάτος ἦν ὄλε- θρος. Σπάνει γὰρ ἔστιν ὅτε ξύλων φρύγανα συνε- φόρουν, καὶ ταῦτα ἀνάψαντες ἐπερῶρίπτουν τοὺς ἀθλίους. Οἱ δὲ ἡμίφλεκτοι καπνῶ τὸ πλεον ἢ πε- ρὶ διεφθείροντο τῆς φρυγανώδους ὕλης, πῦρ μὲν ἀμενηγὸν καὶ καπνῶδες ἐξαπτοῦσης καὶ αὐτίκα σβεν-

νυμέμης, ἀνθρακοῦσθαι δὲ διὰ κούφότητα μὴ δυναμένης. Πολλοὺς δὲ ἔτι ζῶντας ἰμάσι καὶ βρόχοις περιβαλόντες καὶ ἐπισφίγγαντες τὰ σφυρὰ, διὰ μέσης κατέσυρον ἀγορῶς ἐναλλόμενοι, καὶ μηδὲ νεκρῶν ἀπεχόμενοι τῶν σωμάτων. Διαρταμῶντες γὰρ αὐτὰ κατὰ μέλη καὶ μέρη, καὶ πατοῦντες οἱ καὶ τῶν ἀτιθάσσιων θηρίων ὠμότεροι καὶ ἀγριώτεροι, πᾶσαν ἰδέαν ἔξανήλισκον, ὡς μηδὲ λείψανον γούν, ὃ δυνήσεται ταφῆς ἐπιλαχεῖν, ὑπολιπέσθαι.

§. 20. Τοῦ δὲ ἐπιτρόπου τῆς χώρας, ὅς μόνος ἐδύνατο βουληθεὶς ὦρα μιᾷ τὴν ὀχλοκρατίαν 1011 καθελεῖν, προσποιουμένον ἅ τε ἑώρα μὴ ὄραν καὶ ὦν P ἤκουε μὴ ἐπακοῦειν, ἀλλ' ἀνέδην ἐφιέντος πολεμοποιεῖν, καὶ τὴν εἰρήνην συγχέοντος, ἔτι μᾶλλον ἔξοτρυνόμενοι, πρὸς ἀναισχύντους καὶ θρασυτέρας ὠρ- 565 μησαν ἐπιβουλάς, καὶ συνταξάμενοι στίφη πολυ- M. ἀνθρωπώτατα, τῶν προσευχῶν — πολλαὶ δὲ εἰσι καθ' ἕκαστον τριῆμα τῆς πόλεως — τὰς μὲν ἐδενδροτόμησαν, τὰς δὲ αὐτοῖς θεμελλοῖς κατέσκαψαν, εἰς ἃς δὲ καὶ πῦρ ἐμβالόντες ἐνέπρησαν ὑπὸ λύτης καὶ μανίας ἔκρητος, ἀλογήσαντες καὶ τῶν πλησίον οἰκῶν· πρὸς γὰρ ὁπότε λάβοιτο, ὕλης οὐδὲν ὠκύτερον. Καὶ σιωπῶ τὰς συγκαθαιρεθείσας καὶ συμπρησθείσας τῶν αὐτοκρατόρων τιμὰς ἀσπίδων καὶ στεφάνων ἐπιχρύσων καὶ στηλῶν καὶ ἐπιγραφῶν, δι' ἃ καὶ τῶν ἄλλων ὄφειλον ἀνέχειν, ἀλλ' ἐθάρῶσον, ἅτε τὴν ἐκ Γαίτου τίσιν οὐ δεδιότες, ὃν εὖ ἠπίσταντο μίσος ἄλεκτον ἔχοντα πρὸς Ἰουδαίους, ὡς ὑπονοεῖν ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν αὐτῷ χαρίζοιτο μείζον, ἢ πάσας κακῶν ἰδέας ἐπιφέρων τῷ ἔθνει. Βουλόμενοι δὲ καινοτέραις κολακείαις ὑπελθόντες αὐτὸν, ἀνυπευθύνους χρῆσθαι κατὰ τὸ παντελὲς ταῖς εἰς ἡμᾶς ἐπηρεαίαις, τί ποιῶσι; Προσειχὰς ὅσας μὴ ἐδυνήθησαν ἐμπρήσει καὶ κατισκαφαῖς ἀφανίσει, διὰ τὸ πολλοὺς καὶ ἀθρόους πλησίον οἰκεῖν Ἰουδαίους, ἕτερον τρόπον ἐλυμήναντο μετὰ τῆς τῶν νόμων καὶ

ἔθῶν ἀνατροπῆς. Εἰκόνας γὰρ ἐν ἀπάσαις μὲν ἰδρύνοντο Γαίον, ἐν δὲ τῇ μεγίστῃ καὶ περισημοτάτῃ, καὶ ἀνδριάντα χαλκοῦν ἐποχοῦμενον τεθρίπῳ. Καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ τάχος καὶ σύντονον τῆς σπουδῆς, ὥστε οὐκ ἔχοντες ἐν ἐτοιμίῳ καινὸν τέθριππον, ἐκ τοῦ γυμνασίου παλαιότατον ἰοῦ γέμον, ἠκρωτηριασμένον ὡτα καὶ οὐράς καὶ βάσεις καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα, ὡς δὲ φασὶ τινες καὶ ὑπὲρ γυναικὸς ἀνατεθὲν τῆς ἀρχαίας Κλεοπάτρας, ἣτις ἦν προμάμη τῆς τελευταίας. Ἠλίκην μὲν οὖν κατ' αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἀναθεῖσιν ἐπέφερε κατηγορίαν, παντί τῳ δῆλον. Τί γὰρ, εἰ καινὸν γυναικὸς; Τί δὲ, εἰ καὶ παλαιὸν ἀνδρός; Τί δὲ, εἰ συνόλως ἐπιφημισθὲν ἐτέρῳ; Τοὺς τοιοῦτον ἀνατιθέντας ὑπὲρ αὐτοκράτορος οὐκ εἰκὸς ἦν εὐλαβηθῆναι, μὴ τις γένηται μήνυσις τῶ πάντα σεμνοποιοῦντι τὰ κατ' αὐτὸν διαφερόντως; Οἱ δὲ γε ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἠλπίζον ἐπαινεθῆσεσθαι, καὶ μειζόνων καὶ λαμπροτέρων ἀπολαύσειν ἀγαθῶν, ἕνεκα τοῦ καινὰ τεμένη προσαναθεῖναι Γαίῳ τὰς προσευχὰς, οὐχ ἕνεκα τιμῆς τῆς εἰς ἐκεῖνον, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πάντα τρόπον ἐμφορεῖσθαι 1012 τῶν ἐπὶ τῷ ἔθνει κακοπραγιῶν. Ἐναργεῖς δὲ πίστει P. 566 λαβεῖν ἔστι. Πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν βασιλέων δέ- M. κα που σχεδὸν ἢ καὶ πλείονων ἐν τριακοσίοις ἔτεσιν ἐξῆς γενομένων, οἱ ἀνάθεσιν εἰκόνων ἢ ἀνδριάντων ἐν προσευχαῖς οὐδεμίαν ἐποιήσαντο, καίτοι γε οἰκείων ὄντων καὶ συγγενῶν, οὓς θεοὺς καὶ ἐνόμιζον καὶ ἔγραφον καὶ ἐκάλουν. Τί δὲ οὐκ ἔμελλον ἀνθρώπους γε ὄντας; Οἱ κύνες καὶ λύκους καὶ λέοντας καὶ κροκοδείλους, καὶ ἄλλα πλείονα θηρία, καὶ ἔνυδρα, καὶ χερσαῖα, καὶ πτηνὰ θεοπλαστοῦντες, ὑπὲρ ὧν βωμοὶ καὶ ἱερά καὶ ναοὶ καὶ τεμένη κατὰ πᾶσαν Αἴγυπτον ἰδρύνται;

§. 21. Τάχα που νῦν φήσουσι τότε οὐκ ἂν εἰπόντες. Τὰς γὰρ τῶν ἀρχόντων εὐπραγίας μᾶλλον, ἢ τοὺς ἄρχοντας αὐτοὺς εἰώθασι θεραπεύειν, ὅτι

μείζονες μὲν οἱ αὐτοκράτορες τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς
 τύχας τῶν Πτολεμαίων εἰσὶ· μείζονων δὲ καὶ τι-
 μῶν τυγχάνειν ὀφείλουσιν. Εἶτα, ὡ πάντων ἀν-
 θρώπων, ἵνα μηδὲν ἀναγκασθῶ βλάσφημον εἰπεῖν,
 εὐηθέστατοι, διὰ τί τὸν πρὸ Γαίου Τιβέριον, ὃς
 καὶ ἐκείνῳ τῆς ἡγεμονίας αἴτιος γέγονε, τρία πρὸς
 τοῖς εἴκοσι ἔτη γῆς καὶ θαλάττης ἀναψάμειον τὸ
 κράτος, καὶ μηδὲν σπέρμα πολέμου, μήτε κατὰ τὴν
 Ἑλλάδα, μήτε κατὰ τὴν Βάρβαρον ὑποτυφόμενον
 ἔασαντα· τὴν δὲ εἰρήνην καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ
 παρασχόμενον ἄχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς ἀφθόνη
 καὶ πλουσίῳ χειρὶ καὶ γνώμῃ, τῆς ὁμοίας τιμῆς οὐκ
 ἠξιώσατε; Τὸ γένος ἦν ἐλάττων; Ἀλλ' εὐγενέστα-
 τος κατ' ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς. Ἀλλὰ τὴν παι-
 δίαν; Καὶ τίς ἦν φρονιμώτερος ἢ λογιώτερος ἐκεί-
 νου τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων. Ἀλλὰ τὴν ἡλικίαν;
 Καὶ ποῖος μᾶλλον ἢ βασιλέων ἢ αὐτοκρατόρων εὐ-
 γήρως; Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔτι νέος ὢν, ὃ πρεσβύ-
 τῃς ἐλέγετο δι' αἰδῶ τὴν περὶ τὴν ἀγχίνοιαν. Οὐ-
 τος οὖν ὁ τοιοῦτος καὶ τοσοῦτος ὑμῖν παρώφθη καὶ
 παρεσύρη. Τί δέ, ὃ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερ-
 βαλὼν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀρεταῖς, ὃ διὰ μέγεθος ἡ-
 γεμονίας αὐτοκρατοῦς ὁμοῦ καὶ καλοκάγαθίας πρῶ-
 τος ὀνομασθεὶς σεβαστὸς, οὐ διαδοχῇ γένους ὥσπερ
 τὶ κλήρου μέρος τὴν ἐπωνυμίαν λαβὼν, ἀλλ' αὐτὸς
 γενόμενος ἀρχὴ σεβασμοῦ καὶ τοῖς ἔπειτα; Ὅ-
 τοῖς μὲν πράγμασι τεταραγμένοις καὶ συγκεχυ-
 μένοις ἐπιστάς, ὅτε εὐθὺς παρῆλθεν ἐπὶ τὴν τῶν
 κοινῶν ἐπιμέλειαν. Νῆσοι γὰρ πρὸς ἡπείρους, καὶ
 ἡπειροὶ πρὸς νήσους περὶ πρωτείων ἀντιφιλονίκουν,
 ἡγεμόνας ἔχουσαι καὶ προαγωνιστὰς Ῥωμαίων τοὺς
 ἐν τέλει δοκιμωτάτους. Καὶ αὐθις τὰ μεγάλα τμή-
 ματα τῆς οἰκουμένης Ἀσία πρὸς Εὐρώπην, καὶ 1013
 Εὐρώπη πρὸς Ἀσίαν ἡμιλλῶντο περὶ κράτους ἀρ-Ρ.
 Μ.χῆς, τῶν Εὐρωπαϊῶν καὶ Ἀσιανῶν ἐθνῶν ἀπὸ ἐσχά-
 567 των γῆς ἀναστάντων, καὶ βαρεῖς πολέμους ἀντεπι-

φερόντων διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάττης πεζομαχίαις, ὡς σμικροῦ σίμπαν τὸ ἀνθρώπων γένος ἀναλωθὲν ταῖς ἀλληλοκτονίαις, εἰς τὸ παντελὲς ἀφανισθῆναι, εἰ μὴ δι' ἓνα ἄνδρα καὶ ἡγεμόνα, τὸν Σεβαστὸν, ἦγον ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὃν ἄξιον καλεῖν ἀλεξίκακον. Οὗτός ἐστι Καῖσαρ, ὃ τοὺς καταθρόξαντας πανταχόθι χειμῶνας ἐνδιάσας, ὃ τὰς κοινὰς νόσους Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἰασάμενος, αἱ κατέβησαν μὲν ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ἐσίων, ἕδραμον δὲ καὶ μέχρι δύσεως καὶ ἄρκτου, ὡς τὰ μεθόρια χωρία καὶ πελάγη κατασπειροῦσθαι τῶν ἀβουλήτων. Οὗτός ἐστιν ὃ τὰ δεσμὰ οἷς κατέζενκτο καὶ ἐπεπλεστο ἢ οἰκουμένην παραλύσας, οὐ μόνον ἀνεῖς. Οὗτος ὃ καὶ τοὺς φανεροὺς καὶ ἀφανεῖς πολέμους διὰ τὰς ἐκ ληστῶν ἐπιθέσεις ἀνελῶν. Οὗτος ὃ τὴν θύλακταν πειρατικῶν μὲν σκαφῶν κενὴν ἐργασάμενος, φορτίδων δὲ πληρώσας. Οὗτος ὃ τὰς πόλεις ἀπάσας εἰς ἑλευθερίαν ἐξιλόμενος, ὃ τὴν ἀταξίαν εἰς τάξιν ἀγαγάν, ὃ τὰ ἄμικτα ἔθνη καὶ θηριώδη πάντα ἡμερώσας καὶ ἄρμουςάμενος. Ὁ τὴν μὲν Ἑλλάδα Ἑλλάσι πολλαῖς παρανήσας, τὴν δὲ Βάρβαρον ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις τμήμασιν ἀφελληνίσας· ὃ εἰρηνοφύλαξ, ὃ διανομὲς τῶν ἐπιβαλλόντων ἐκάστοις, ὃ τὰς χάριτας ἀταμιέτους εἰς μέσον προθεῖς, ὃ μηδὲν ἀποκρυψάμενος ἀγαθὸν ἢ καλὸν ἐν ἅπαντι τῷ ἑαυτοῦ βίῳ.

§. 22. Τοῦτον οὖν τὸν τοσοῦτον εἰρογέτην ἐν τρισὶ καὶ τεσσαράκοντα ἔνιαυτοῖς, οὓς ἐπεκράτησεν Αἰγύπτου, παρεκαλύψαντο, μηδὲν ἐν προσευχαῖς ὑπὲρ αὐτοῦ, μὴ ἄγαλμα, μὴ ζόανον, μὴ γραφὴν ἰδρυσάμενοι. Καὶ μὴν εἴ τιμι καινὰς καὶ ἐξαιρέτους ἔδει ψηφίζεσθαι τιμὰς, ἐκείνω προσῆγον ἦν, οὐ μόνον ὅτι τοῦ σεβαστίου γένους ἀρχὴ τις ἐγένετο καὶ πηγῆ, οὐδὲ ὅτι πρῶτος καὶ μέγιστος καὶ κοινὸς εἰρογέτης, ἀντὶ πολυαρχίας ἐνὶ κυβερνήτῃ παραδοῦς τὸ κοινὸν σκάφος οἰακονομεῖν ἑαυτῷ θαυμασίῳ τὴν

ἡγεμονικὴν ἐπιστήμην — τὸ γὰρ, “Ὀὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη”, λέλεκται δεόντως, ἐπειδὴ πολυτρόπων αἰτίαι κακῶν αἱ πολυψηφίαι — ἀλλ’ ὅτι καὶ πᾶσα ἢ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσαιτο. Καὶ μαρτυροῦσι καὶ υἱοὶ, προπίλαια, προτεμενίσματα, στοαὶ, ὥστε ὅσαι τῶν πόλεων, ἢ νέαι ἢ παλαιαί, ἔργα φέρουσι μεγαλοπρεπῆ, τῷ κάλλει καὶ μεγέθει τῶν Καισαρείων παρῆμεροῖσθαι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀλεξάνδρειαν. Οὐδὲν γὰρ τοιοῦτόν ἐστι τέμενος οἷον τὸ λεγόμενον Σεβάσιον, ἐπιβατηρίου Καίσαρος νεῶς, ἀντικρὺ τῶν εὐρο- 101
μοτάτων λιμένων μετέωρος ἴδονται μέγιστος καὶ P
568 ἐπιφανέστατος, καὶ οἷος οἶχ ἐτέρωθι, κατὰ πλεως
M. ἀναθημάτων, ἐν γραφαῖς καὶ ἀνδριάσι, καὶ ἀργύρῳ
καὶ χρυσῷ, περιβεβλημένος ἐν κύκλῳ, τέμενος εὐρύ-
τατον, στοαῖς, βιβλιοθήκαις, ἀνδρῶσιν, ἄλσεσι,
προπυλαίοις, εὐρυχωρίαις, ὑπαίθροις, ἅπασιν τοῖς
εἰς πολυτελέστατον κόσμον ἡσχημένον, ἐλπίς καὶ
ἀναγομένοις καὶ κατὰ πλέουσι σωτήριος.

§. 23. Ἐχοντες οὖν τοιαύτας ἀφορμὰς καὶ τοὺς πανταχοῦ πάντας ὁμογνώμονας, οὔτε περὶ τὰς προσ-
ευχὰς ἐνεωτέρισαν, καὶ καθ’ ἕκαστον νόμιμον ἐφύλαξαν,
ἢ τινα σεβασμὸν παρέλιπον τῶν ὀφειλομένων Καίσαρι.
Καὶ τίς ἂν εὖ φρονῶν εἴποι, διὰ τί οὖν ἐστέρησαν; Ἐγὼ
φράσω μηδὲν ὑποστειλόμενος. Ἦιδεισαν αὐτοῦ τὴν ἐπι-
μέλειαν, καὶ ὅτι τοσαύτην ποιεῖται τῆς βεβαιώσεως
τῶν παρ’ ἑκάστοις πατριῶν, ὅσῃν καὶ τῶν Ῥωμαί-
κῶν, καὶ ὅτι δέχεται τὰς τιμὰς οὐκ ἐπὶ καθαιρέσει
τῶν παρ’ ἐνίοις νομίμων τυγλοπλαστῶν ἑαυτὸν, ἀλλὰ
καὶ τῷ μεγέθει τῆς τοσαύτης ἡγεμονίας ἐπόμε-
νος, ἢ διὰ τῶν τοιούτων πέφυκε σμιθοποιεῖσθαι.
Τοῦ δὲ μὴ ταῖς ὑπερόγκοις τιμαῖς δεθῆναι καὶ γν-
σηθῆναι ποτε πίστις ἐναργεστάτη, τὸ μὴ δεσπότην
μῆτε θεὸν ἑαυτὸν ἐθελῆσαι προσεπιεῖν ἀλλὰ καὶ ἂν
εἰ λέγοιτό τις, δυσχεραίνειν, καὶ τὸ τοὺς Ἰουδαίους
ἀποδέχεσθαι, οὓς ἀκριβῶς ἦδει πάντα ἀφοσιουμένους

τὰ τοιαῦτα. Πῶς οὖν ἀπεδέχετο τὴν πέραν τοῦ Τιβέ-
 ρεως ποταμοῦ μεγάλην τῆς Ῥώμης ἀποτομὴν, ἣν οἱ κ
 ἡγνῶει κατεχομένην καὶ οἰκουμένην πρὸς Ἰουδαίων; Ῥω-
 μαῖοι δὲ ἦσαν οἱ πλείους ἀπελευθερωθέντες. Αἰχμάλ-
 ωτοι γὰρ ἀχθέντες εἰς Ἰταλίαν, ὑπὸ τῶν κτησαμένων
 ἠλευθερώθησαν, οὐδὲν τῶν πατρίων παραχαράξαι
 βιωσθέντες. Ἠπίστατο οὖν καὶ προσευχὰς ἔχοντας
 καὶ συνόντας εἰς αὐτὰς, καὶ μάλιστα ταῖς ἱεραῖς
 ἐβδόμαις, ὅτε δημοσίᾳ τὴν πάτριον παιδεύονται φι-
 λοσοφίαν. Ἠπίστατο καὶ χρήματα συναγαγόντας
 ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν ἱερὰ, καὶ πέμποντας εἰς Ἱεροσό-
 λυμα διὰ τῶν τὰς θυσίας ἀναξόντων. Ἀλλ' ὁ μὲν
 569 οὔτε ἐξώκισε τῆς Ῥώμης ἐκείνους, οὔτε τὴν Ῥω-
 Μαικὴν αὐτῶν ἀφείλετο πολιτείαν, ὅτι καὶ τῆς Ἰου-
 δαικῆς ἐφρόντιζεν, οὔτε ἐνεωτέρισεν εἰς τὰς προσ-
 ευχὰς, οὔτε ἐκάλυσε συνάγεσθαι πρὸς τὰς τῶν νό-
 μων ὑφηγήσεις, οὔτε ἠναντιώθη τοῖς ἀπαρχομένοις,
 ἀλλ' οὕτως ὥσπερ περὶ τὰ ἡμέτερα, ὥστε μονοноῦ
 πανοίκιος ἀναθημάτων πολυτελείαις τὸ ἱερὸν ἡμῶν
 ἐκόσμησε, προστάξας καὶ δι' αἰῶνος ἀνάγεσθαι θυ-
 σίας ἐνδελεχεῖς ὀλοκαύτους καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐκ
 τῶν ἰδίων προσόδων, ἀπαρχὴν τῷ ὑψίστῳ θεῷ,
 αἶ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐπιτελοῦνται, καὶ εἰς ἅπαν 1015
 ἐπιτελεσθήσονται, μῆνυμα τρόπων ὕψως αὐτοκρα- P.
 τορικῶν. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς μηνιαίοις τῆς
 πατρίδος διανομαῖς, ἀργύριον ἢ σῖτον ἐν μέρει παν-
 τὸς τοῦ δήμου λαμβάνοντος, οὐδέποτε τοὺς Ἰουδαί-
 οὺς ἠλάτιωσε τῆς χάριτος, ἀλλ' εἰ καὶ συνέβη τῆς
 ἱερᾶς ἐβδόμης ἐνεσιώσης γενέσθαι τὴν διανομὴν, ὅτε
 οὔτε λαμβάνειν, οὔτε δίδοναι, ἢ συνόλωις τι πράτ-
 τειν τῶν κατὰ βίον, καὶ μάλιστα τὸν ποριστὴν ἐφεῖ-
 ται, προσετέτακτο τοῖς διανεμοῦσι ταμιεῦειν τοῖς
 Ἰουδαίοις εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν κοινὴν φιλαν-
 θρωπίαν.

§. 24 Τοιγαροῦν οἱ πανταχοῦ πάντες εἰ καὶ φύ-
 σει διέκειντο πρὸς Ἰουδαίους οὐκ εὐμενῶς, εὐλαβῶς

εἶχον ἐπὶ καθαιρέσει τινὸς τῶν Ἰουδαϊκῶν νομίμων προσάψασθαι· καὶ ἐπὶ Τιβερίου μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον, καίτοι τῶν ἐν Ἰταλία παρικινηθέντων, ἠνίκα Σηϊανὸς ἐσκευώρει τὴν ἐπίθεσιν. Ἔγνω γὰρ εὐθέως μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, ὅτι τὰ κατηγορηθέντα τῶν ὠκνηκότεων τὴν Ῥώμην Ἰουδαίων ψευδεῖς ἦσαν διαβολαί, πλάσματα Σηϊανοῦ τὸ ἔθνος ἀναρπάσαι θέλοντος, ὅπερ ἢ μόνον, ἢ μάλιστα ἦδει βουλαῖς ἀνοσίοις καὶ πράξεσιν ἀντιβησόμενον, ὑπὲρ τοῦ παρασπονδηθῆναι κινδυνεύσαντος αὐτοκράτορος. Καὶ τοῖς πανταχόσε χειροτονουμένοις ὑπάρχουσιν ἐπέσκηψε, παρηγορῆσαι μὲν τοὺς κατὰ πόλεις τῶν ἀπὸ τοῦ ἔθνους, ὡς οὐκ ἐπὶ πάντα προβύσης τῆς ἐπιξυλεύσεως, ἀλλ' ἐπὶ μόνους τοὺς αἰτίους — ὀλίγοι δὲ ἦσαν — κινῆσαι δὲ μηδὲν τῶν ἕξ ἔθους, ἀλλὰ καὶ παρακαταθήκην ἔχειν, τοὺς τε ἄνδρας ὡς εἰρηνικοὺς τὰς φύσεις, καὶ τὰ νόμιμα ὡς ἀλείφοντα πρὸς εὐστάθειαν.

§. 25. Ὁ δὲ Γάϊος ἑαυτὸν ἐξετύφωσεν, οὐ λέγων μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰόμενος εἶναι θεός. Εἶτα οὐδένας εἶρεν οὔτε Ἑλλήνων οὔτε Βαρβάρων ἐπιτηδειοτέρους Ἀλεξανδρέων εἰς τὴν τῆς ἀμέτρον καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπίνην ἐπιθυμίας βεβαίωσιν. Δεινοὶ γὰρ εἰσιν τὰς κολακείας καὶ γοητείας καὶ ὑποκρίσεις, παρεσκευασμένοι μὲν θῶπας λόγους, ἀνεί-
 570 μένοις δὲ στόμασι καὶ ἀχαλίνοις πάντα φύροντες. Μ. Θεοῦ κληῖσις οὕτως ἐστὶ σεμνὸν παρ' αὐτοῖς, ὥστε καὶ ἴβρεσι, καὶ ἰοβόλοις ἀσπίσι ταῖς ἐγχωρίοις, καὶ πόλλοις ἑτέροις τῶν ἐξηγριωμένων αὐτῆς θηρίων μεταδεδώκασιν. Ὡστε εἰκότως ἀταμιεύτοις χροάμενοι ταῖς εἰς θεὸν τεινοῖσιν προσηγορίαις, ἀπαυῶσι μὲν τοὺς ὀλιγόφρονας καὶ ἀπίρους τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀθεότητος, ἀλίσκονται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων τὴν πολλὴν αὐτῶν ἡλιθιότητα, μᾶλλον δὲ καὶ ἀσέβειαν. Ἦς ἄπειρος ὢν Γάϊος, ὑπελάμβανε τῷ ὄντι νομίζεσθαι παρ' Ἀλεξανδρεῦσι θεός, ἐπειδήπερ οὐ

πλαγίως, ἀλλ' ἀντίκως ἅπασιν ἐχρῶντο κατακόρως τοῖς ὀνόμασιν, ὅσα τοῖς ἄλλοις ἔθος ἐπιφημίζεσθαι 1016 θεοῖς. Ἔτα καὶ τὴν περὶ τὰς προσευχὰς νεωτερο-Ρ. ποιίαν, ἀπὸ καθαροῦ τοῦ συνειδότος καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀκραιφνοῦς τιμῆς ᾧετο γεγενῆσθαι, τῇ μὲν ταῖς ὑπομνηματικαῖς ἐφημερίσιν, ἃς ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας διεπέμποντο τινες προσέχων — ἴδιστον μὲν γὰρ ἦν ἀνάγνωσμα τοῦτο αὐτῶ, ὡς καὶ τὰ τῶν ἄλλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν ἀηδέστατα συγκρίσει τῆς ἐν τούτοις χάριτος νομίζεσθαι — τῇ δὲ καὶ δι' ἐνίους οἰκέτας τοὺς τωθάζοντας αἰεὶ καὶ χλευάζοντας σὺν αὐτῶ.

§. 26. Τούτων ἦσαν οἱ πλείους Αἰγύπτιοι, πονηρὰ σπέρματα, κροκοδείλων καὶ ἀσπίδων τῶν ἐγχωρίων ἀναμειμαγμένοι τὸν ἰὸν ὁμοῦ καὶ θυμὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς. Ἡγεμῶν δὲ οἷά τις ἦν χοροῦ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ θιάσου παντὸς Ἑλίκων, ἐπάρατον καὶ ἐξάγιστον ἀνδράποdon, παρεισφθαρέν εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκίαν. Ἀπεγέυστο γὰρ τῶν ἐγκυκλίων κατὰ φιλοτιμίαν τοῦ προτέρου δεσπότη, ὃς αὐτὸν ἐδωρήσατο Τιβερίῳ Καίσαρι. Τότε μὲν οὖν οὐδεμιᾶς ἐτέγγανε προνομίας, ὅσα μερικειώδη χαριεντίσματα Τιβερίου διαμεμισθηκότος, ἐπειδὴ πρὸς τὸ σεμνότερόν τε καὶ ἀσθηρότερον σχεδὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπικλινῶς εἶχεν. Ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν ἐτελεύτησε, Γάιος δὲ τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο, νέω δεσπότη παρ-επόμενος εἰς ἀνέσεις καὶ τρυφὴν τὴν διὰ πάσης αἰσθησεως ἐπικαλοῦντι, “Σὸς”, εἶπε, “νῦν ὁ καιρὸς ἐστίν, Ἑλίκων”. Ἐπέγειρε σαυτόν. Ἐχεις πρὸς ἐπίδειξιν ἀχροατὴν καὶ θεατὴν τὸν πάντων ἄριστον. Εὐθικτος εἶ τὴν φύσιν. Σκώπτειν καὶ χαριεντίζεσθαι δυνάσαι μᾶλλον ἑτέρων. Ἀθύρματα καὶ παιδιὰς ληρώδεις καὶ παρασιουρμένας οἶδας. Τῶν ἐγκυκλίων οὐχ ἤττον πεπαίδευσαι τὰ ἀχόρευτα. Πρὸς-εστί σοι καὶ τὸ στωμέλον οὐκ ἀτερές. Ἐάν οὖν τι κέντρον ἐγκαταμίξης τοῖς τωθασμοῖς ὑποκακώθεις,

ὡς μὴ γέλωτα κινεῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ πικρίαν ἐκ τοῦ
 571 καχυπόνου, τὸν δεσπότην ὅλον ἤρπακας εὐφρῶς
 Μ. διακείμενον πρὸς ἀκρόασιν τῶν μετὰ χλεύης ἐγκλη-
 μάτων. Ἀναπέπταται γὰρ αὐτοῦ, ὡς οἶδας, τὰ
 ὦτα, καὶ ἀνωρθίους πρὸς τοὺς ἐπιτετηδευκότας
 συνυφαίνειν τὸ βλασφημεῖν τῷ σκυφαντεῖν. Ὑλας
 δὲ μὴ ζήτει περιττοτέρας, ἔχεις τὰς κατὰ Ἰουδαίων
 καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἔθῶν καταβολὰς, αἷς ἐνετροάφης,
 ἐξ ἑῦ σπαργάνων ἀνεδιδάχθης αὐτὰς, οὐ παρ' ἐνὸς
 ἀνδρός, ἀλλὰ τοῦ γλωσσολογιάτου μέρους τῆς Ἀλε-
 ξανδρείων πόλεως. Ἐπίδειξαι τὰ μαθήματα.

§. 27. Τούτοις τοῖς παραλόγοις καὶ ἐπαράτοις
 λογισμοῖς ἐπάρας καὶ συγκροτήσας ἑαυτὸν, συνεῖχε
 καὶ περιεῖπε τὸν Γάϊον, οὐ νύκτωρ, οὐ μεθ' ἡμέραν
 ἀφιστάμενος, ἀλλὰ πανταχοῦ συμπαρῶν, ταῖς ἐρη-
 μίαις καὶ ἀναπαύλαις αὐτοῦ κατεχρῆτο πρὸς τὰς 1084
 κατὰ τοῦ ἔθρους αἰτίας, ἡδονὰς κινῶν τὰς διὰ σκωμ-
 μάτων ὁ πανουργίατος, ἵνα τιτρώσκωσιν αἱ διαβο-
 λαί. Τὸν γὰρ ἐπ' εἰθείας κατήγορον οὔτε ὠμολό-
 γει, οὔτε ὁμολογεῖν ἐδύνατο, πλυγιμῶν δὲ καὶ τεχ-
 νιτεύων, χαλεπώτερος καὶ βαρύτερος ἦν ἐχθρὸς τῶν
 ἀπογεγραμμένων ἀντικρὺς τὴν δυσμένειαν. Φασὶ δέ,
 ὅτι καὶ τῶν Ἀλεξανδρείων οἱ πρέσβεις εὔ τοῖτο εἰ-
 δότες, ἀφανῶς ἐμεμίσθωντο αὐτὸν μεγάλους μισθοῖς,
 οὐ διὰ χρημάτων μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπὶ τιμαῖς
 ἐλπίδων, ἃς ὑπέσπειραν αὐτῷ παρέξιν οὐκ εἰς μα-
 κρὰν, ἐπειδὴν ἀγίκηται Γάϊος εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ
 δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὄνειροπολῶν ἐν ᾧ παρόντος
 τοῦ δεσπότην καὶ σὺν αὐτῷ σχεδόν τι τῆς οἰκουμέ-
 νης — οὐ γὰρ ἦν ἄδηλον ὅτι κατὰ θεραπείαν Γάϊω
 συνεισβαλεῖ τὸ δοκιμώτατον καὶ ὅσον τῶν πόλεων
 ὄψις ἐστὶν ἀναστὰν ἀπὸ περύτων αὐτῶν ὑπὸ τῆς
 μεγίστης καὶ ἐνδοξοτάτης πόλεως τιμηθήσεται, πάν-
 τα ὑπὸ σπινθῆτι. Μέχρι μὲν οὖν τινος τὸν ἐμψωλεύ-
 οντα ἔνθον πολέμιον ἀγνοοῦντες, ἐφυλαττόμεθα τοὺς
 ἔξω μόνους. Ἐπεὶ δὲ ἤσοδόμεθα, διηρευνῶμεν πε-

ριβλεπόμενοι πάσας ὁδοὺς εἴ πως δυνησόμεθα μι-
θάξαι καὶ τιθασσεῖναι τὸν ἄνθρωπον, ἐξ ὑπαντος
τρόπου καὶ τόπου βάλλοντα καὶ τοξεύοντα ἡμῶς
εἰσκόπως. Συνεσφαιρίζε γὰρ καὶ συνεγυμνάζετο, καὶ
συνελοίετο, καὶ συνηρίστα, καὶ μέλλοντι κοιμᾶσθαι
παρῆν Γαίῳ, τὴν τοῦ κατακοιμιστοῦ καὶ κατ' οἰκίαν
ἀρχισωματοφύλακος τεταγμένος τάξιν, ὅση μηδενὶ
προσῆν ἄλλῳ, ὡς μόνος ἔχειν εὐκαιρούσας καὶ σχο-
λαζούσας ἀκοὰς αὐτοκράτορος, τῶν ἔξω διαφειμένας
θορήβιον εἰς ἀκρόασιν, ὧν μάλιστα ἐπόθει. Δια-
στρομοὶ δὲ ἦσαν ἀνακεκραμένοι κατηγορίαις, ἵνα τοῖς
μὲν ἡδονὰς κινῆ, ἡμῶς δὲ τὰ μέγιστα βλάβη. Τὸ
μὲν γὰρ προηγούμενον ἔργον εἶναι δοκοῦν ὁ διαστρο-
μὸς, παρέργον ἦν αὐτῷ — τὸ δὲ φαινόμενον παρέργον
αἱ κατηγορίαι, πρῶτον καὶ μόνον ἔργον — πάντα δὲ
κάλων ἀνασειῶν ὡς οἱ πνεῦμα δεξιὸν κατ' οἰάκων
572 ἔχοντες, ἐφέρετο πλησίστιος οὐριοδρομῶν, ἄλλας
M. ἐπ' ἄλλαις συντιθεῖς καὶ συνείρων αἰτίας· τοῦ δὲ
ἐνετυποῦτο ἡ διάνοια παγιώτερον, ὡς ἄληστον εἶ-
ναι τὴν τῶν ἐγκλημάτων μνήμην.

§. 28. Ἐν ἀπόροις οὖν καὶ ἐν ἀμηγάνοις ὄντες,
ἐπειδὴ πάντα λίθον κινοῦντες ὑπὲρ τοῦ τὸν Ἑλικῶ-
να ἐξευμενίσασθαι, πάροδον οὐδεμίαν ἀνευρίσκομεν,
μηδενὸς μήτε εἰπεῖν, μήτε προσελθεῖν τολμῶντος ἐνε-
κα τῆς ἀλαζονείας καὶ βαρύτητος, ἧ πρὸς πάντας
ἐκέχρητο· καὶ ἅμα διὰ τὸ ἀγνοεῖν εἴ τίς ἐστιν αὐτῷ
πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος ἀλλοτριώσις, ἀλείφοντι τὸν
δεσπότην αἰεὶ καὶ συγκροτοῦντι κατὰ τοῦ ἔθρους, 1018
τὸ μὲν ἔτι πονεῖσθαι περὶ τοῦτο τὸ μέρος εἰάσαμεν, P.
τοῦ δὲ ἀναγκαιοτέρου περιειχόμεθα. Γραμματεῖον
γὰρ ἔδοξεν ἀναδοῦναι Γαίῳ κεφαλαιώδη τύπον πε-
ριέχον, ὧν τε ἐπάθομεν, καὶ ὧν τυχεῖν ἠξιοῦμεν.
Ἦν δὲ σχεδὸν τοῦτο ἐπιτομή τις ἰκετείας μακροτέ-
ρας, ἣν ἐπεπόμφεμεν πρὸ ὀλίγου δι' Ἀγρίππα τοῦ
βασιλέως· ἐκ τύχης γὰρ ἐπεδήμησε τῇ πόλει μέλλων
εἰς Συρίαν κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν ἀπαί- 443-
44, 5

ρειν. Ἐλελήθειμεν δὲ ἄρα ἔτι ἀπατῶντες ἑαυτούς, καὶ γὰρ πρότερον, ὅτε εὐθὺς ἠρξάμεθα πλεῖν οἰόμενοι, πρὸς κριτὴν ἀφίξεσθαι τευξόμενοι τῶν δικαίων. Ὁ δὲ ἦν ἐχθρὸς ἄσπονδος, δελεάζων ὅσα τῷ δοκεῖν φαιδρῷ τῷ βλέμματι καὶ ἰλαρωτέροις ταῖς προσρήσει. Δέξιωσόμενος γὰρ ἡμᾶς ἐν τῷ πρὸς Τιβέρει πεδίῳ τὸ πρῶτον — ἔτυχε δὲ οὐκ τῶν μητρούων ἑξιὼν κήπων — ἀντιπροσηγόρευσε, καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα κατέσεισεν, αἰνιττόμενος εὐμένειαν, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν πρεσβειῶν, “Ὀμίλον ὄνομα, προσπέμψας, “Αὐτὸς”, ἔφη, “τῆς ὑμετέρας ὑποθέσεως ἀκούσομαι προσενκαιρήσας”, ὥστε τοὺς ἐν κύκλῳ πάντας συνήδεσθαι καθάπερ ἤδη νενηγκόσι, καὶ τῶν ἡμετέρων, ὅσοι ταῖς ἐπιβολαίοις πυράγονται φαντασίαις. Ἐγὼ δὲ φρονεῖν τι δοκῶν πιριτιότερον καὶ δι’ ἡλικίαν καὶ τὴν ἄλλην παιδείαν, εὐλαβέστερος ἤμην ἐφ’ οἷς ἔχαιρον οἱ ἄλλοι. “Διὰ τί γὰρ”, ἔφασκον, ἀνακινῶν τὸν ἑμαυτοῦ λογισμὸν, “τοσούτων ὄντων πρεσβευτῶν, σχεδὸν ἀπὸ πάσης γῆς ἀφιγμένων, ἡμῶν εἶπε τότε μόνων ἀκούσεσθαι; Τί βουλόμενος; Οὐ γὰρ ἠγνόει γε ὄντας Ἰουδαίους, οἷς ἀγαπητὸν τὸ μὴ ἐλαττοῦσθαι. Τὸ δὲ δὴ καὶ προνομίας οἰεσθαι τυγχάνειν παρ’ ἀλλοεθνεῖ καὶ νέῳ καὶ αὐτεξουσίῳ δεσπότῃ μὴ καὶ μανίας ἐγγύς ἐστιν;

573 Ἄλλ’ ἔοικε τῇ τῶν ἄλλων Ἀλεξανδρέων μερίδι Μ.προσκειῖσθαι, ἣ διδοὺς προνομίαν θῦτον ὑπέσχετο δικάσειν. Ἐὰν ἄρα μὴ, τὸν ἴσον καὶ κοινὸν ἀκροατὴν ὑπερβάς, ἀντὶ δικαστοῦ γένηται τῶν μὲν συναγωνιστῆς, ἡμῶν δὲ ἀντίπαλος”.

§. 29. Ταῦτα λογιζόμενος ἐσφάδαζον, καὶ οὔτε μεθ’ ἡμέραν οὔτε νύκτωρ ἠρέμων. Ἀθνημοῦντος δέ μου καὶ τὴν ἄγνοιαν στένοντος — οὐδὲ γὰρ ἀνενεγκεῖν ἀσφαλὲς ἦν — ἕτερον κατασκήπτει βαρύτερον ἕξαιπιναίως ἀπροδόκητον κακὸν, οὐχ ἐνὶ μέρει τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τὸν κίνδυνον ἐπάγον, ἀλλὰ συλλήβδην ἅπαντι τῷ ἔθνεϊ. Ἀφίγμεθα μὲν γὰρ ἀπὸ Ρώμης εἰς Δι-

καιάρχειαν ἐπακολουθοῦντες Γαίῳ. Κατεληλύθει δὲ
 ἐπὶ θάλατταν καὶ διέτριβε περὶ τὸν κόλπον, ἀμεί-
 βων τὰς ἰδίας ἐπαύσεις, πολλὰς καὶ πολυτελῶς ἡ-
 σκημένας. Φροντίζουσι δὲ ἡμῖν τῆς ὑποθέσεως —
 αἰεὶ γὰρ κληθήσεσθαι προσεδοκῶμεν — προσέρχεται
 τις ὑφαιμον καὶ ταραχῶδες ὑποβλεπόμενος, ἀσθ- 1019
 ματος μεστός, καὶ μικρὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπαγα- P.
 γών — πλησίον γὰρ ἦσαν τινες — “Ἐκούσατε”,
 ἔφη, “τὰ καινά”; Καὶ μέλλων ἀπαγγέλλειν ἐπεσχέ-
 θη, δακρῶν ἀθρόας φορᾶς ἐνεχθείσης. Καὶ πάλιν
 ἀρξάμενος, δεύτερον ἐπεσχέθη καὶ τρίτον. Ἄπερ
 ὁρῶντες ἡμεῖς, ἐπτοήμεθα καὶ παρεκαλοῦμεν “μη-
 νύσαι τὸ πρᾶγμα, οὗ χάριν ἐλθεῖν ἔφρασκεν. Οὐ
 γὰρ ἔνεκα τοῦ διὰ μαρτύρων κλαίειν· εἰ δὲ ἄξια δα-
 κρῶν ἐστὶ, μὴ μόνος ἀπόλαυε τῆς λύπης. Ἐθά-
 δες γεγόναμεν ἤδη κακοπραγιῶν”. Ὁ δὲ μόλις μὲν,
 ἀναλύζων δὲ ὁμως κεκομμένῳ τῷ πνεύματί φησιν,
 “Οἴχεται ἡμῶν τὸ ἱερόν! Ἀνδριάντα κολοσσιαῖον
 εἰςωτάτω τῶν ἀδύτων ἀνατεθῆναι Γαίῳ προσετίθε
 Διὸς ἐπὶ κλησιν αὐτοῦ”. Θανμασάντων δὲ τὸ λε-
 χθέν καὶ πεπηγότων ὑπ’ ἐκπλήξεως, καὶ μηδὲ προελ-
 θεῖν ἔτι δυναμένων — ἀχανεῖς γὰρ εἰσθήκειμεν ὀλιγο-
 δρανοῦντες καὶ καταρρέοντες, περὶ αὐτοῖς τῶν σωμα-
 τικῶν τόνων ἐκνευρισμένων — ἕτεροι παρῆσαν τὰς
 αὐτὰς φέροντες ᾠδῖνας. Καὶ ἔπειτα συγκλεισάμενοι
 πάντες ἀθρόοι, ἰδίας ὁμοῦ καὶ κοινὰς τύχας ἐθρη-
 νοῦμεν, καὶ οἷα ὑπέβαλεν ὁ νοῦς διέξοιμεν — λαλί-
 στατον γὰρ ἄνθρωπος ἀτυχῶν — ἀγωνιαζόμενοι.
 “Ἐπὶ τοῦ μὴ εἰς ἅπαντας ταῖς ἐν αὐτοῖς παρανο-
 μίαις ἀφεθῆναι χειμῶνος μέσον διεπλεύσαμεν, ἀγνο-
 οῦντες ὅσος χειμῶν ἐφειδρός ἐστὶν ὁ κατὰ γῆν, ἀρ-
 γαλεώτερος πολλῶ τοῦ κατὰ θάλατταν. Τοῦ μὲν
 γὰρ ἡ φύσις αἰτία, διακρίνουσα τοὺς ἐτησίους και-
 ρούς. Φύσις δὲ σωτήριον. Ἐκείνους δὲ ἄνθρωπος
 Μοῦδὲν φρονῶν ἀνθρώπινον, νέος καὶ νεωτεροποιὸς
 574 ἀνημμένος τὴν ἐφ’ ἅπασιν ἀνυπεύθυνον ἀρχήν.

Νείτης δὲ μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς ὄρμαϊς ἀκα-
 θέκτοις χρωμένη, κακὸν δύσμαχον. Ἐξέσται δὲ
 προσελθεῖν ἢ διαῖραι τὸ στόμα περὶ προσευχῶν, τῷ
 λυμεῶνι τοῦ πανιέρου; Δῆλον γὰρ ὡς οὐ φροντιεῖ
 τῶν ἀφανιστέρων καὶ τιμῆς ἐλάττονος ἤξιωμένων,
 ὃ τὸν περισημύτατον καὶ ἐπιφανέστατον νεῶν, εἰς
 ὃν ἀνατολαὶ καὶ δύσεις ἀποβλέπουσιν ἡλίου τρόπον
 πανταχόσε λάμποντα καθυβρίζων. Εἰ δὲ καὶ γένοι-
 τό τις ἄδεια προσόδου, τί χρηὴ προσδοκᾶν, ἢ θά-
 νατον ἀπυραίτητον; Ἄλλ' ἔστω, τεθνηξόμεθα. Ζωὴ
 γὰρ τίς ἐστίν ὃ ὑπὲρ φυλακῆς νόμων εὐκλεέστατος
 θάνατος. Εἰ δὲ ἐκ τῆς ἡμετέρας τελευτῆς γενήσε-
 ται μηδὲν ὕφελος, οὐ μανία παραπολέσθαι, καὶ ταῦ-
 τα προσβέειν δοκοῦντας, ὡς τῶν πεμφάντων μᾶλ-
 λον ἢ τῶν ὑπομενονόντων εἶναι τὴν συμφορὰν; Οὐ
 μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὰς φύσεις μισοπονηρότατοι τῶν
 ὁμοφύλων, ἀσέβειαν ἡμῶν κατηγορήσουσιν, ὡς ἐν 1020
 ἐσχάτῳ κινδύνῳ τῶν ὄλων σαλευόντων ἐπιμνησθέν-
 των ὑπὸ φιλαυτίας ἰδίου τινός. Τοῖς γὰρ μεγάλοις
 τὰ βραχέα, καὶ τοῖς κοινοῖς τὰ ἴδια ὑποστέλλειν
 ἀναγκαῖον, ὧν οἰχομένων, ἔρρει καὶ ἡ πολιτεία.
 Πού γὰρ ὅσιον ἢ θεμιτὸν ἄλλως ἀγωνίζεσθαι, δει-
 κνόντας ὡς ἐσμέν Ἀλεξάνδρῆς, οἷς ὃ περὶ τῆς κα-
 θολικωτέρας πολιτείας ἐπικρέμαται κίνδυνος τῆς Ἰου-
 δαίων; Ἄμα γὰρ τῇ τοῦ ἱεροῦ καταλύσει, δέος μὴ
 καὶ τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους ὄνομα συνφανισθῆναι
 κεκλεύση ὃ νεωτεροποιὸς καὶ μεγαλοουργὸς ἄνθρωπος.
 Ἀμφοτέρων οὖν τῶν ὑποθέσεων δι' ἃς ἐστάλημεν
 οἰχομένων, ἴσως φήσει τις, Τί οὖν, οὐκ ἤδεισαν
 πραγματεῦσθαι τὴν μετὰ ἀσφαλείας ἐπάνοδον;
 Πρὸς ὃν εἶπομι ἄν, Ἡ οὐκ ἔχεις ἀνδρὸς εὐγενοῦς
 πάθος γνήσιον, ἢ οὐκ ἐνετράφης, οὐδὲ ἐνησκήθης
 τοῖς ἱεροῖς γνάμμασιν. Ἐλπίδων εἰσὶ πλήρεις οἱ ὄν-
 τως εὐγενεῖς, καὶ οἱ νόμοι τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χεί-
 λεισιν ἄκροισ ἐλπίδας ἀγαθὰς δημοουργοῦσιν. Ἴσως
 ἀπόπειρα ταῦτα τῆς καθεστῶσης γενεᾶς ἐστὶ, πῶς

ἔχει πρὸς ἀρετὴν, καὶ εἰ πεπαίδευται φέρειν τὰ δεινὰ λογισμοῖς ἰσχυρογνώμοσιν οὐ προκαταπίπτουσα. Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀνθρώπων ἅπαντα καὶ ἔρῳ καὶ ἐδῶτό. Μενέτω δὲ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀκαθαίρετος ἢ ἐπὶ τὸν σωτήρα θεὸν ἐλπίς, ὃς πολλάκις ἐξ ἀμηχάνων καὶ ἀπόρων περιέσωσε τὸ ἔθνος.

§. 30. Ταῦτα ἕμα μὲν ὀλοφνυρόμενοι τὰς ἀπροδοκίτους ἀτυχίας, ἅμα δὲ καὶ παρηγοροῦντες ἑαυτοὺς ἐλπίδι μεταβολῆς γαληνοτέρους διέξιμεν. Μικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸς τοὺς ἀπαγγεῖλαντας, “Τί καθ’ ἡ-
 575 Μ.συχίαν”, εἶπομεν, “κάθησθε, σπινθῆρας αὐτὸ μόνον τοῖς ὡσὶν ἡμῶν ἐνιέντες, ὑφ’ ὧν καιόμεθα καὶ προπολοῖμεθα, δέον προσεξηγεῖσθαι καὶ τὰ κεινηκότα τὸν Γάϊον”; Οἱ δὲ “Τὴν μὲν ἀνωτάτω καὶ πρώτην αἰτίαν ἴστε, ἣν καὶ πάντες ἴσασι ἀνθρώποι. Θεὸς βούλεται νομίζεσθαι. Ὑπέληφε δὲ μόνους Ἰουδαίους μὴ πείσεσθαι, οἷς μεῖζον οὐδὲν ἂν προστρίψαιτο κακὸν, ἢ λυμηνάμενος τὴν τοῦ ἱεροῦ σεμνότητα. Κατήχηται δὲ, ὅτι καὶ πάντων ἱερῶν τῶν πανταχοῦ κάλλιστόν ἐστιν, ἐξ ἀπείρων χρόνων ἀπαύστοις καὶ ἀφειδέσι δαπάναις αἰεὶ προσκοσμούμενον. Δύσερις δὲ καὶ φιλόνηκος ὧν, σφειτερίσασθαι τοῦτο εἰς ἑαυτὸν διανοεῖται. Παρατέθηται δὲ νῦν μᾶλλον ἢ πρότερον ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν ἐπεμψε Καπίτων. Φόρων ἐκλογεῦς ὁ Καπίτων ἐστὶν τῶν τῆς Ἰουδαίας· ἔχει δὲ πῶς πρὸς τοὺς ἐγχωρίους ἐγκότως. Πένης γὰρ ἀριγμένος, καὶ ἐξ ὧν νοσφίζεται καὶ παρεκλέγει ποικίλον τινα καὶ πολὺν πλοῦτον ἠθροικῶς, εἶτα εὐλαβηθεὶς, μήτις αὐτοῦ γένηται κατηγορία, τέχνην 1021 ἐπενόησεν ἢ διαβολαῖς τῶν ἀδικηθέντων διακρούσει. Ρ. ται τὰς αἰτίας. Ἀφορμὴν δὲ αὐτῷ δίδωσιν εἰς ὅπερ ἐβούλετο συντυχία τις τοιαύτη. Τὴν Ἰάμνεια — πόλις δὲ ἐστὶ τῆς Ἰουδαίας ἐν ταῖς μάλιστα πολυάνθρωπος — ταύτην μιγάδες οἰκοῦσιν, οἱ πλείους μὲν Ἰουδαῖοι, ἕτεροι δὲ τινες ἀλλόφυλοι παρεισφθαρέντες ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων, οἱ τοῖς τρόπον τινα

ἀνθυγενέσιν ὄντες μέτοικοι, κακὰ καὶ πράγματα παρ-
 έχουσι, αἰεὶ τι παραλύοντες τῶν πατριῶν Ἰουδαί-
 οισ. Οὗτοι παρὰ τῶν ἐπιφοιτῶντων ἀκούοντες, ὅση
 σπουδὴ κέχρηται Γάϊος περὶ τὴν ἰδίαν ἐκθέουσιν,
 καὶ ὡς ἄλλοτριώτατα διάκειται πρὸς ἅπαν τὸ Ἰου-
 δαϊκὸν γένος, καιρὸν ἐπιτήδειον εἰς ἐπίθεσιν παρα-
 πετωκέναι νομίζοντες, αὐτοσχέδιον ἀνιστῶσι βωμὸν
 εἰκαιοτάτης ἔλης, πηλὸν σχηματίσαντες εἰς πλίνθους,
 ὑπὲρ τοῦ μόνον ἐπιβουλεύειν τοῖς συνοικοῦσιν. Ἦι-
 δεσαν γὰρ οὐκ ἀνεξομένους καταλνομένων τῶν ἑθῶν,
 ὅπερ καὶ ἐγένετο. Θεασάμενοι γὰρ καὶ δυσανασχε-
 τήσαντες ἐπὶ τῷ τῆς ἱερῆς χώρας τὸ ἱεροπροπές
 ὄντως ἀφανίζεσθαι, καθαιροῦσι συνελθόντες. Ὁ δὲ
 εὐθύς ἐπὶ τὸν Καπίτωνα ἦκον, ὃς ἦν τοῦ δράματος
 ὄλου δημοιοργός. Ἐρμαιον δὲ εὐρηκέναι νομίσας,
 ὅπερ ἐκ πολλῶν χρόνων ἀνεζήτηι, γράφει Γάϊω, δι-
 αίρων τὰ πράγματα καὶ μετεωρίζων. Ὁ δὲ δια-
 γνοὺς, πλουσιώτερον καὶ μεγαλοφρονέστερόν τι ἀντὶ
 τοῦ πλινθίνου βωμοῦ τοῦ κατ' ἐπήρειαν ἀνασταθέν-
 576 τος ἐν Ἰαμνεῖα, κελεύει κολοσσαῖον ἀνδριάντα ἐπί-
 M. χρυσον ἐν τῷ τῆς μητροπόλεως ἱερῷ καθιδρυσθῆναι,
 συμβούλοις χρησάμενος τοῖς ἀρίστοις καὶ σοφωτά-
 τοις, Ἐλίκωνι τῷ εὐπατρίδῃ, δούλῳ σπερμολόγῳ,
περιτρίμματι, καὶ Ἀπελλῇ τινι τραγωδῶ, ὃς ἀκμῇ
 μὲν τῆς πρώτης ἡλικίας, ὡς φασιν, ἐκαπήλευσε τὴν
 ὥραν, ἕξωρος δὲ γενόμενος ἐπὶ τὴν σκηνὴν παρῆλ-
 θεν. Ὅσοι δὲ σκηνοβατοῦσιν ἐμπορευόμενοι θεαταῖς
 καὶ θεάτροις, αἰδοῦς εἰσὶ καὶ σωφροσύνης, ἀλλ'
 οὐκ ἀναισχυντίας καὶ ἀκοσμίας ἐρασταὶ τῆς ἀνωτά-
 τω. Διὰ ταῦτα εἰς τὴν τοῦ συμβούλου τάξιν ὁ
 Ἀπελλῆς παρῆλθεν, ἵνα βουλευσῆται Γάϊος, μεθ'
 οὗ μὲν ὡς σκωπτέον μεθ' οὗ δὲ ὡς ἀστέον, ὑπερ-
 βὰς τὰς περὶ τῶν ὄλων σκέψεις, ὡς εἰρηνεύεσθαι
 καὶ εὐνομεῖσθαι τὰ πανταχοῦ πάντα. Ὁ μὲν οὖν
 Ἐλίκων σκορπιῶδες ἀνδράποδον τὸν Αἰγυπτιακὸν ἰὸν
 εἰς Ἰουδαίους ἤφιεν, ὁ δὲ Ἀπελλῆς τὸν ἀπὸ Ἀσκά-

λωνος· ἦν γὰρ ἐκεῖθεν. Ἀσκαλωνίταις δὲ ἀσύμβα-
 τός τις καὶ ἀκαταλλάκτος δυσμένεια πρὸς τοὺς τῆς
 ἱερᾶς χώρας οἰκήτορας Ἰουδαίους ἔστιν, οὓσιν ὁμο-
 ροίς". Ταῦτα ἀκούοντες ἐφ' ἐκάστου ῥήματος καὶ
 ὀνόματος ἐπιτροσκομέθα τὰς ψυχάς. Ἀλλ' οἱ μὲν
 καλῶν πράξεων καλοὶ σύμβουλοι μικρὸν ὕστερον τὰ
 ἐπίχειρα εὖρον τῆς ἀσεβείας, ὃ μὲν ὑπὸ Γαΐου σι-
 δήρῳ δεθείς ἐφ' ἑτέροις αἰτίαις καὶ στρεβλούμε- 1022
 νος καὶ τροχιζόμενος ἐκ περιτροπῆς, ὡς περ ἐν ταῖς P.
 περιодиζούσαις νόσοις· ὃ δὲ Ἐλίκων ὑπὸ Κλαυδίου
 Γερμανικοῦ Καίσαρος ἀναιρεθεὶς, ἐφ' οἷς ἄλλοις ὁ
 φρενοβλαβῆς ἠδίκησεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον
 ἐγένετο.

§. 31. Ἡ δὲ περὶ τῆς ἀναθέσεως τοῦ ἀνδριάν-
 τος ἐπιστολὴ γράφεται, καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς
 οἷόν τε ἦν περιεσκεμμένως εἰς ἀσφάλειαν. Κελεῖται
 γὰρ Πετρωνίῳ τῷ τῆς Συρίας ἀπάσης ὑπάρχω,
 πρὸς ὃν καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐγεγράφη, τῆς παρ' Εὐ-
 φράτην στρατιᾶς, ἣτις διάβασιν τῶν ἐφίων βασιλέων
 καὶ ἐθνῶν παρεφύλαττε τὴν ἡμίσειαν ἄγειν ἐπὶ τοὺς
 Ἰουδαίους, τὸν ἀνδριάντα παραπέμφουσαν, οὐχ ἵνα
 σεμνοποιήσῃ τὴν ἀνάθειν, ἀλλ' ἵνα εἰ διακωλύει
 τις, εὐθύς ἀπόληται. Τί λέγεις, ὦ δέσποτα; Προ-
 ειληφώς οὐκ ἀνεξομένους, ἀλλ' ὑπερασπιούντας τοῖς
 νόμοις καὶ προαποθανομένους τῶν πατρίων πολε-
 μοποιεῖς; Οὐ γὰρ ἔοικας δι' ἄγνοιαν ὧν εἰκὸς ἦν
 ἀποβῆσαι τοῦ περὶ τὸ ἱερόν ἄψασθαι νεωτερι-
 σμοῦ. Προμαθὼν δὲ ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ὡς ἤδη
 577 παρόντα, καὶ τὰ γενησόμενα, ὡς χειριούμενα, τὴν
 M.στρατιὰν προσάγειν προσέταξας, ἵνα θυσίαις ἐναγέσι
 πρώταις καθιερωθῇ τὸ ἀφίδρυμα, σφαγαῖς ἀθλίων
 ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν. Ὁ μὲν οὖν Πετρώνιος
 τὰ ἐπισταλέντα διαναγνοὺς ἐν ἀμηχάνοις ἦν, οὔτε
 ἐναντιοῦσθαι δυνάμενος διὰ φόβον — ἦδει γὰρ ἀφό-
 ρητον οὐ μόνον κατὰ τῶν τὰ κελευσθέντα μὴ πρα-
 ξάντων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν μὴ εὐθύς — οὔτε ἐγ-

χειρεῖν εὐμαρῶς. Ἦιδει γὰρ ἀνθ' ἐνὸς θανάτου μυ-
ρίους ἂν εἶπερ δυνατόν ἦν ἐθελήσοντας ὑπομείναι
μᾶλλον, ἢ περιδεῖν τι τῶν ἀπειρημένων δρώμενον.
Ἀπαντες γὰρ ἀνθρώποι φυλακταὶ τῶν ἰδίων ἐθῶν
εἰσιν, διαφερόντως δὲ τὸ Ἰουδαῖον ἔθνος. Θεόχρη-
στα γὰρ λόγια τοὺς νόμους εἶναι ὑπολαμβάνον-
τες, καὶ τοῦτο ἐκ πρώτης ἡλικίας τὸ μάθημα παι-
δευθέντες, ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀγαλμιτοφοροῦσι τὰς
τῶν διατεταγμένων εἰκόνας. Εἶτα ἐναργεῖς τύπους
καὶ μορφὰς αὐτῶν καθοροῦντες αἰεὶ, τοῖς λογι-
σμοῖς αὐτῶν τεθήησιν, καὶ τοὺς μὲν τιμητικῶς
ἔχοντας ἄλλοφύλους αὐτῶν, οὐχ ἦττον τῶν ἰδίων
ἀποδέχονται πολιτῶν. Τῆς δὲ ἤδη καθαιροῦσιν ἢ
χλευάζουσιν ὡς πολεμιωτάτοις ἀπέχθονται, καὶ πε-
φρίκασι μὲν ἕκαστον τῶν διηγορευμένων οὕτως, ὡς
ἅπασαν τὴν παρ' ἀνθρώποις εἴτε εὐτυχίαν, εἴτε εὐ-
δαιμονίαν χρῆ καλεῖν, μηδέποτ' ἂν ὑπὲρ παραβά-
σεως καὶ τοῦ τυχόντος ἂν ὑπαλλάξασθαι. Περιττο-
τέρα δὲ καὶ ἐξαιρείτος ἐστὶν αὐτοῖς ἄπισιν ἢ περὶ
τὸ ἱερόν σπουδή. Τεκμήριον δὲ μέγιστον, θάνατος
ἀπαραίτητος ὄρισται κατὰ τῶν εἰς τοὺς ἐντὸς περι-
βόλους παρελθόντων — δέχονται γὰρ εἰς τοὺς 1023
ἐξωτέρω τοὺς πανταχόθεν πάντας — τῶν οὐχ ὁμο- P
εθνῶν. Εἰς δὴ ταῦτα ἀφορῶν ὁ Πετρῶνιος βρα-
δὺς ἦν ἐγχειρητῆς, ὅσον τόλμημα μεγαλοουργεῖται
σκεπτόμενος, καὶ συγκαλέσας ὡς ἐν συνεδρίῳ τοὺς
τῆς ψυχῆς ἅπαντας λογισμοὺς, τὴν ἐκάστον γνώμην
διηρεῖνα, καὶ πάντας εἴρισκεν ὁμογνομονοῦντας πε-
ρὶ τοῦ μηδὲν κινεῖν τῶν ἐξ ἀρχῆς καθωσιωμέ-
νων. Πρῶτον, διὰ τὸ φῦσει δίκαιον καὶ εὐσεβές,
ἔπειτα διὰ τὸν ἐπικριμῶμενον κίνδυνον, οὐκ ἐκ
θεοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπηρεαζομένων. Ἐννοιά-
τε αὐτὸν εἰσῆει τοῦ ἔθνους, ὅσον ἐστὶν ἐν πολυαν-
θρωπίᾳ, ὅπερ οὐκ ἐξεδέξατο καθάπερ τῶν ἄλλων
ἕκαστον μιᾶς χώρας τῆς ἀποκεκληρωμένης αὐτῷ μό-
νω περίβολος, ἀλλ' ὀλίγου δέω φάναι πᾶσα ἢ οἰ-

κουμένη. Κέχεται γὰρ ἀνά τε τὰς ἡπείρους καὶ
 νήσους ἀπόσας, ὡς τῶν ἀντιγενῶν μὴ πολλῶ τινὶ
 δοκεῖν ἐλαττοῦσθαι. Τοσαύτας μυριάδας ἐφέλκεσθαι
 πολεμίων ἄρ' οὐ σφαλερώτατον; Ἀλλὰ μὴ ποτε γέ-
 νοιτο συμφρονήσαντας τοὺς ἐκάσταχού πρὸς ἄμυναν
 578 ἐλθεῖν; Ἀμαχόν τι συμβήσεται χροῖμα, δίχα τοῦ
 Μείναι τὸ πλῆθος, καὶ τὰ σώματα γεναιοτάτους καὶ
 τὰς ψυχὰς ἐντολμοτάτους, καὶ προαποθνήσκειν αἰ-
 ρουμένους τῶν πατρίων ὑπὸ φρονήματος, ὡς μὲν
 ἔμοι τῶν διαβαλλόντων εἶποιεν ἂν Βαρβαρικοῦ, ὡς
 δὲ ἔχει τὸ ἀληθές, ἐλευθερίου καὶ εὐγενοῦς. Ἐφό-
 βον δὲ αὐτὸν καὶ αἱ πέραν Εὐφράτου δυνάμεις.
 ἦδει γὰρ Βαβυλῶνα καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν σατρα-
 πειῶν ὑπὸ Ἰουδαίων κατεχομένας οὐκ ἀκοῇ μόνον
 ἀλλὰ καὶ πείρα. Καθ' ἕκαστον γὰρ ἐνιαυτὸν ἱερο-
 πομποὶ στέλλονται χρυσὸν καὶ ἄργυρον πλεῖστον κο-
 μίζοντες εἰς τὸ ἱερόν, τὸν ἀθροισθέντα ἐκ τῶν ἀπ-
 αρχῶν, δυσβάτους καὶ ἀτριβεῖς καὶ ἀνηνύτους ὁδοὺς
 περαιοῦμενοι, ὡς λεωφόρους εἶναι νομίζουσι, ὅτι
 πρὸς εὐσέβειαν ἄγειν δοκοῦσι. Περιδεῖς οὖν ὡς
 εἰκὸς ἦν μὴ πνθόμενοι τὴν καινουργομένην ἀνάθε-
 σιν, ἐπιφοιτήσωσιν ἐξαίφνης καὶ περίσχωσιν, οἱ μὲν
 ἔνθεν οἱ δὲ ἐνθεν, κύκλος γινόμενοι, καὶ συνάψαν-
 τες ἀλλήλοις, τοὺς ἐναποληφθέντας μέσους δεινὰ
 ἐργάσσονται. Τοιούτοις μὲν λογισμοῖς χρώμενος ἀπώ-
 κνει. Πάλιν δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνθελκετο, "Δε-
 σπότην", λέγων, "ἡ πρόσταξις ἐστὶ καὶ νέου, καὶ
 ὅ τι ἂν βουλευθῆ, τοῦτο συμφέρον κρίνοντος, καὶ
 τὸ γνωσθὲν ἅπαξ ἐπιτελεσθῆναι καὶ ἂν ἀλυσιτελέ-
 σιατον ἦ, καὶ φιλονεικίας καὶ ἀλαζονείας γέμον, ὃς
 γὰρ καὶ ὑπερρηδήσας τὸν ἄνθρωπον, ἐν θεοῖς ἤδη
 γράφει ἑαυτόν. Ἐπικρέμαται δὴ μοι κίνδυνος ὁ 1024
 περὶ ψυχῆς καὶ ἐναντιωθέντι καὶ εἴξαντι. Ἄλλ' εἰ-
 ξαντι μὲν, μετὰ πολέμου, καὶ τόχα ἀμφίβολος καὶ
 οὐ πάντως ἀποβησόμενος· ἐναντιωθέντι δὲ, ἀπαραι-

τητος καὶ ὁμολογούμενος ἐκ Γαίτου". — Συνελάμβανον δὲ τῇ γνώμῃ ταύτῃ πολλοὶ τῶν συνδιεπόντων τὰ κατὰ Συρίαν αὐτῶν Ῥωμαίων, εἰδότες ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρώτους αἱ ἀπὸ Γαίτου χωρήσουσιν ὄργανα καὶ τιμωρίαί, ὡς συναιτίους τοῦ τὸ κελευσθέν μὴ γενέσθαι. Παρέσχε δὲ εἰς ἀκριβεστέραν σκέψιν ἀναχώρησιν ἢ κατασκευὴ τοῦ ἀνδριάντος. Οὔτε γὰρ ἀπὸ τῆς Ῥώμης διεπέμφαντο — Θεοῦ μοι προνοία δοκῶ, τὴν χεῖρα τῶν ἀδικουμένων ἀφανῶς ὑπερέχοντος — οὔτε τῶν κατὰ Συρίαν, ὅς τις ἂν ἄριστος εἶναι δοκιμασθῇ, μετακομίζειν προσέταξεν, ἐπεὶ καὶ ἐν τῷ τάχει τῆς παρανομίας ταχὺς ἐξήφθη ὁ πόλεμος. Καιρὸν οὖν σχῶν εἰς τὴν τοῦ συμμέροντος 579 διάσκεψιν — τὰ γὰρ αἰφνίδια καὶ μεγάλα ὅταν M. ἀθρόα προσπέσῃ κατακλῆ τὸν λογισμὸν — προστάττει τὴν κατασκευὴν ἐν τινι τῶν ὁμόρων ποιῆσθαι. Μεταπεμφόμενος οὖν ὁ Πετρώνιος δημοσιογόνος τῶν ἐν Φοινίῃ τοὺς φρονημωτάτους, δίδωσι τὴν ὕλην. Οἱ δὲ ἐν Σιδῶνι εἰργάζοντο. Μεταπέμπεται δὲ καὶ τοὺς ἐν τέλει τῶν Ἰουδαίων ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας ἅμα μὲν δηλώσων τὰ ἀπὸ Γαίτου, ἅμα δὲ καὶ συμβουλευσῶν ἀνέχεσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ δεσπότου προσταττομένων, καὶ τὰ δεινὰ πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνειν. Εὐτρεπεῖς γὰρ εἶναι τῶν κατὰ Συρίαν στρατιωτικῶν δυνάμεων τὰς μαχιμωτέρας, αἱ πᾶσαν τὴν χώραν καταστορέσουσι νεκρῶν. Ὡς το γὰρ, εἰ προμαλάξειε τούτους, δυνήσεσθαι δι' αὐτῶν καὶ τὴν ἄλλην πληθὺν ἅπασαν ἀναδιδάξαι, μὴ ἐναντιοῦσθαι. Γνώμης δὲ ὡς εἰκὸς διημύρανε. Πληχθέντας γὰρ φασιν ὑπὸ τῶν πρώτων ῥημάτων, εὐθύς αὐτοὺς ἀληθοῦς κακοῦ διηγῆσει καταπλαγῆναι, καὶ ἀχανεῖς γενομένους φορὰν τινα δακρύων ὡσπερ ἀπὸ πηγῶν ἀθρόαν ἐκχεῖν, τὰ γένηα καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τίλλοντας καὶ τοιαῦτα ἐπιλέγοντας, " Πολλὰ εἰσηγήκαμεν εἰς εὐγῆρων βίον οἱ λίαν εὐτυχεῖς, ἵνα ὁ μηδεὶς πώποτε εἶδε τῶν προγόνων ἡμεῖς θεασώμεθα.

Τίσιν ὀφθαλμοῖς; Ἐκκοπήσονται πρότερον μετὰ τῆς ἀθλίας ψυχῆς καὶ τῆς ἐπωδύνου ζωῆς, ἢ τοιοῦτον ὄψονται κακὸν, ἀθέατον θεῖον, ἢν οὔτε ἀκοῦσαι θέμις, οὔτε νοῆσαι”.

§. 32. Καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα ὠλοφύροντο. Πυθόμενοι δὲ οἱ κατὰ τὴν ἱερόπολιν καὶ τὴν ἄλλην χώραν τὸ κινούμενον, ὥσπερ ἀφ’ ἐνὸς συνθήματος συνταξάμενοι, τοῦ κοινοῦ πάθους τὸ σύνθημα δόντος, ἐξεληλίθεισαν ἀθρόοι, καὶ κενὰς τὰς πόλεις καὶ κώμας καὶ οἰκίας ἀπολιπόντες, μιᾷ ὀρμῇ συνέτινον εἰς Φοινίκην. Ἐκεῖ γὰρ ὡν ἐτύγχανεν ὁ Πετρώνιος. Ἰδόντες δὲ τῶν Πετρώνιου τινὲς ὄχλον 1025 ἀμύθητον φερόμενον, ἐβοηδρόμου ἀπαγγέλλοντες Ρ. ἵνα φυλάττηται, πόλεμον προσδοκῆσαντες. Ἐτι δὲ διηγουμένων ὁ μὲν ἀφρούρητος ἦν, ἡ δὲ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς ἐξαπιναίως ὥσπερ νέφος ἐπιστᾶσα, πᾶσαν Φοινίκην ἐπέσχε, κατάπληξιν τοῖς οὐκ εἰδίσι τὴν τοῦ ἔθνους πολυανθρωπίαν ἐργασαμένη. Καὶ βοῇ μὲν τοσαύτῃ τὸ πρῶτον ἤρθη μετὰ κλαυθμῶν καὶ στερονοτυπιῶν, ὡς ἂν μηδὲ τὰς ἀκοὰς τῶν παρόντων χωρεῖν τὸ μέγεθος. Οὐδὲ γὰρ ἐπαύσατο παυσαμένων, ἀλλ’ ἠσυχασάντων ἔτι συνήχει. Ἐπειτα πρόσοδοι καὶ δεήσεις; οἷας ὁ καιρὸς ὑπέβαλλε. Διδάσκαλοι γὰρ τοῦ παρόντος αὐταὶ αἱ συμφοραί. Εἰς τάξεις δὲ ἐξ διενεμήθησαν, πρεσβυτῶν, νέων, παίδων, πάλιν ἐν μέρει πρεσβυτῶν, γυναικῶν τῶν ἐν ἡλικίᾳ, παρθένων. Ἐπεὶ δὲ ὁ Πετρώνιος ἐξ ἀπό- 30 πτου κατεφάνη, πᾶσαι αἱ τάξεις καθάπερ κελευσθεῖσαι προσπίπτουσιν εἰς ἔδαφος, ὀλολυγὴν θρηνώδη τινὰ μεθ’ ἱκετηριῶν ἀφιμίσαι. Παραινέσαντος δὲ ἀνίστασθαι καὶ προσελθεῖν ἐγγυτέρω, μόλις ἀνίσταντο, καὶ καταχεόμενοι πολλὴν κόπιν καὶ ρέομενοι δακρύοις, τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας εἰς τὸ ὀπίσω περιγάζοντες τρόπον ἐξηγκωτισμένων προσήεσαν. Εἶτα ἡ γεροσύνα καταστᾶσα τοιάδε ἔλεξεν. “Ἀσπλοὶ ἐσμεν, ὡς ὄρης, παραγενομένους δὲ αἰτιῶνται τινες ὡς

πολεμίους. Ἄ δὲ ἡ φύσις ἐκάστῳ προσέειμαν ἀμυντήρια μέρη, χεῖρας, ἀπεστροφόμεν, ἔνθα μηδὲν ἐργάσασθαι δύνανται, παρέχοντες αὐτῶν τὰ σώματα πρὸς εὐσκόπους τοῖς θέλουσιν ἀποκτεῖναι βολάς. Γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ γενεὰς ἐπηγαγόμεθά σοι καὶ διὰ σοῦ προσπεσοῦμεθα Γαίῳ, μηδένα οἴκοι καταλιπόντες, ἵνα ἡ περισώσητε πάντα, ἢ πάντας πανωλεθρία διαφθείρητε. Πετρῶνιε, καὶ τὰς φύσεις ἔσμεν εἰρηνικοὶ, καὶ τὴν προαίρεσιν, καὶ αἱ διὰ παιδοτροφίαν φιλεργίαι τοῦτο ἡμᾶς ἔξ ἀρχῆς ἐπαίδευσαν τὸ ἐπιτήδευμα. Γαίῳ παραλαβόντι τὴν ἡγεμονίαν πρῶτοι τῶν κατὰ Συρίαν ἀπάντων ἡμεῖς συνήσθημην, Οὔτελλιον τότε, παρ' οὗ διεδέξω τὴν ἐπιτροπὴν, ἐν τῇ πόλει διατρίβοντος, ᾧ τὰ περὶ τούτων ἐκομίσθη γράμματα, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας πόλεως εὐαγγελιονμένη πρὸς τὰς ἄλλας ἔδραμεν ἡ φήμη. Πρῶτον τὸ ἡμέτερον ἱερὸν ἐδέξατο τὰς ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς Γαίου θυσίας, ἵνα πρῶτον ἡ καὶ μόνον ἀφαιρεθῆ τῆς θρησκείας τὸ πάτριον; Ἐξιστάμεθα τῶν πόλεων, παραχωροῦμεν τῶν οἰκιῶν καὶ κτημάτων, ἐπιπλα καὶ κτήματα καὶ κειμήλια καὶ τὴν ἄλλην ἄπασαν λείαν εἰσοίσομεν ἔκοντες. Λαμβάνειν, οὐκ οὐκ δίδοναι ταῦτα νομοῦμεν. Ἐν ἀντὶ πάντων αἰτούμεθα, μηδὲν ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι νεώτερον, ἀλλὰ φυλαχθῆναι τοιοῦτον, οἷον παρὰ τῶν πάππων καὶ προγόνων παρελάβομεν. Εἰ δὲ μὴ πείθομεν, 102 παραδίδομεν ἑαυτοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἵνα μὴ ζῶντες ἐπίδωμεν θανάτου χεῖρον κακόν. Πυνθανόμεθα πεζὰς καὶ ἵππικὰς δυνάμεις ἡττρεπίσθαι καθ' ἡμῶν, εἰ πρὸς τὴν ἀνάθεσιν ἀντιβαθῆμεν, οὐδεὶς οὕτω μέμνηεν, ὡς δοῦλος ὢν ἐναντιοῦσθαι δεσπότῃ. Παρέχομεν ἐν ἐτοίμῳ τὰς σφαγὰς ἄσμενοι, κτεινέτωσαν, ἱερευέτωσαν, κρεανομείτωσαν ἀμαγεῖ καὶ ἀναιμιωτὶ, πάντα ὅσα κερκρατηκότων ἔργα δρώτωσαν. Τίς δὲ 581 χρεία στρατιᾶς; Αὐτοὶ κατάρχομεν τῶν θυμάτων Μοῖ καλοὶ ἱερεῖς, παραστησόμενοι τῷ ἱερῷ γυναῖκας

οἱ γυναικοκτόνοι, ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς οἱ ἀδελφοκτόνοι, κούρους καὶ κόρας τὴν ἄκακον ἡλικίαν οἱ παιδοφόνται. - Τραγικῶν ὀνομάτων δεῖ τοῖς τὰς τραγικὰς συμφορὰς ὑπομένουσιν. Εἴτ' ἐν μέσοις στάντες καὶ λουσάμενοι τῷ συγγενικῷ αἵματι — τοιαῦτα γὰρ τὰ λουτρὰ τοῖς εἰς ἄδου φαιδρυνομένοις — ἀνακερασόμεθα τὸ ἴδιον ἐπικατασφάξαντες αὐτούς. Ἀποθανόντων τὸ ἐπίταγμα γινέσθω, 'μέμψαιτ' ἂν οὐδὲ θεὸς ἡμᾶς, ἀμφοτέρων στοχαζομένους, καὶ τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εὐλαβείας, καὶ τῆς πρὸς τοὺς καθωσιωμένους νόμους ἀποδοχῆς'. Γενήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν ὑπεκσιτῶμεν ἀβιώτου βίου καταστροφήσαντες. Ἀκοὴν ἰδεξάμεθα παλαιοτάτην ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα λογίων παραδοθεῖσαν, οἱ τὴν τῆς Γοργόνης κεφαλὴν τοσαύτην ἔχειν δύναμιν ὡμολόγουν, ὡς τε τοὺς προσιδόντας εὐθὺς λίθους καὶ πέτρους γίνεσθαι. Τοῦτο μύθου μὲν πλάσμα ἔοικεν εἶναι, τὸ δὲ ἀληθὲς αἱ μεγάλοι καὶ ἀβούλητοι καὶ μέγισται συντιχίαι ἐπιφέρουσιν. Ὅργαι δεσπότην θάνατον ἀνεργάζονται, ἢ παραπλήσιόν τι θανάτῳ. Νομίζεις, ὃ μήποτε γένοιτο, παραπεμπόμενον εἰ θεῶσαντό τινες τῶν ἡμετέρων εἰς τὸ ἱερὸν τὸν ἀνδριάντα, οὐκ ἂν εἰς πέτρον μεταβαλεῖν; Παγέντων μὲν αὐτοῖς τῶν ἄρθρων, παγέντων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς μηδὲ κινηθῆναι δύνασθαι, ὅλου δὲ τοῦ σώματος τὰς φυσικὰς κινήσεις μεταβαλόντος καθ' ἕκαστον τῶν ἐν τῇ κοινωσίᾳ μερῶν αὐτοῦ; Τελευταίαν δέησιν, ὧ Πιερῶνι, ποιησώμεθα δικαιοτάτην. Οὐ φαμέν μὴ δεῖν τὰ κελευσθέντα δρᾶν, ἀλλ' ἀναχώρησιν αἰτούμεθα προσικετεύοντες, ἵνα πρεσβείαν ἐλόμενοι πέμψωμεν τὴν ἐντενυσομένην τῷ δεσπότη. Τάχα τῷ που πρεσβευσάμενοι πείσομεν, ἢ περὶ θεοῦ τιμῆς πως διεξελθόντες, ἢ περὶ νομίμων ἀκαθαιρέτων φυλακῆς, ἢ περὶ τοῦ μὴ πάντων, καὶ τῶν ἐν ἰσχυαταῖς ἔθνῶν, οἷς τετήρηται τὰ πάτρια, ἔλαττον ἐνέγκασθαι, ἢ περὶ ὧν πάππος αὐτοῦ καὶ πρόπα-

προς ἔγνωσαν, ἐπισφραγιζόμενοι τὰ ἡμέτερα ἔθῃ μετὰ
 πάσης ἐπιμελείας. Ἴσως ταῦτα ἀκούων ἔσται μα-
 λακώτερος. Οὐκ ἐν ὁμοίῳ μένουσιν αἱ γυνῶμαι τῶν 10
 μεγάλων. Αἱ δὲ σὺν ὀργῇ καὶ τάχιστα κάμνουσι.
 Διαβεβλήμεθα, τὰς διαβολὰς ἐπίτρεψον ἰάσασθαι.
 Ἀχτρίτους καταγνωσθῆναι χαλεπὸν. Ἄν δὲ μὴ πεί-
 582 σῶμεν, τί λοιπὸν ἐμποδῶν ἔστιν, ἢ ταῦτα ἂ καὶ νῦν
 M. διανοῇ πράττειν; Ἐως οὐ πεπρεσβεύμεθα, μὴ ἀποκό-
 ψῃς τὰς ἀμείνους ἐλπίδας μυριάδων τοσοῦτων, αἷς
 οὐχ ὑπὲρ κέρδους, ἀλλ' ὑπὲρ εὐσεβείας ἔστιν ἡ σπουδῆ.
 Καί τοί γε ἡμάρτομεν τοῦτο εἰπόντες. Τί γὰρ ἂν
 εἴη κέρδος λυσιτελέστερον ὀσιότητος ἀνθρώποις;

§. 33. Ταῦτα δὲ διεξήρσαν ἐπ' ἀγωνίας καὶ
 περιπαθήσειως ἕσθματι πολλῷ, κεκομμένῳ τῷ πνεύ-
 ματι. Ρεόμενοι γὰρ κατὰ μελῶν ἀπάντων ἰδρωῖτι,
 μετὰ φορᾶς ἀπαύστων δακρύων, ὡς ἤδη συναλγεῖν
 τοὺς ἀκούοντας καὶ τὸν Πετρῶνιον. Ἔστι γὰρ καὶ
 τὴν φύσιν εὐμενῆς καὶ ἡμερος ὑπὸ τῶν λεχθέντων
 καὶ ὀρωμένων συνηρηπᾶσθαι. Ἐδόκει γὰρ αὐτῷ καὶ
 τὰ λεγόμενα εἶναι δικαιοτάται, καὶ οὐτερά τις ἢ τῶν
 ὀρωμένων περιπέθησις. Ἐπέξανάσις δὲ μετὰ τῶν
 συνέδρων ἐβουλεύετο τὰ πρακτέα, καὶ ἑώρα τοὺς
 μὲν πρὸ μικροῦ παντάπασιν ἐναντιομένους ἐπιμ-
 φοτερίζοντας, τοὺς δ' ἐνδοιαστὰς ἐπιθρόέποντας ἤδη
 τῷ πλείοσι μέρει πρὸς ἔλεον, ἐφ' οἷς ἤδετο. Καί
 τοι τὴν φύσιν εἰδὼς τοῦ προεσιῶτος, καὶ ὡς εἴη
 ἀπαραίτητος ὀργὴν, ἀλλ' εἶχε τινα καὶ αὐτὸς ὡς
 εἰκοιεν ἐναύσματα τῆς Ἰουδαϊκῆς φιλοσοφίας ἅμα καὶ
 εὐσεβείας, εἶπε καὶ πάσαι προμαθῶν ἔνεκα τῆς περὶ
 παιδείαν σπουδῆς, εἴτε καὶ ἀφ' οὗ τῶν χωρῶν
 ἐπετρόπευσεν, ἐν ἧς Ἰουδαῖοι καθ' ἐκάστην πόλιν
 εἰσὶ παμπληθεῖς Ἀσίας τε καὶ Συρίας, εἴτε καὶ τὴν
 ψυχὴν οὕτω διατεθεῖς, αὐτηκόῳ καὶ αὐτοκελεύετω
 καὶ αὐτομαθεῖ τιτι πρὸς τὰ σπουδῆς ἄξια φῖσει.
 Τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπηρεῖν εἰκοιεν γνώμας ὁ
 θεὸς, δι' ὧν ἀφελούντες ὠφελήθησονται. ὅπερ καὶ

ἐκείνω συνέβη. Τίνες οὖν ἦσαν αἱ γνώμαι; “Μὴ
 κατεπείγειν τοὺς δημιουργοὺς, ἀλλ’ ἀναπεΐθειν εὖ
 τετεχνιτευμένον ἀπεργάσασθαι τὸν ἀνδριάντα, στο-
 χαζομένους, καθ’ ὅσον ἂν οἶόν τε ἦ, μὴ ἀπολει-
 φθῆναι τῶν διωνομασμένων ἀρχετύπων εἰς πλείονος
 χρόνου μῆκος· ἐπειδὴ τὰ μὲν αὐτοσχέδια φιλεῖ πῶς
 ἐπιτέμεσθαι, τὰ δὲ σὺν πόνῳ καὶ ἐπιστήμῃ μῆκος
 χρόνων ἐπιζητεῖν. Ἦν δ’ ἤτήσαντο πρεσβείαν, οὐκ
 ἐπιτρέπειν· ἀσφαλές γὰρ οὐκ εἶναι. Τοῖς βουλομέ-
 νοις, ἐπὶ τὸν πάντων ἡγεμόνα καὶ δεσπότην ἐκκα-
 λεῖσθαι τὰ πράγματα, μὴ ἐναντιοῦσθαι· τῷ πλήθει,
 μήτε ὁμολογεῖν, μήτε ἀρνεῖσθαι· ἐκάτερον γὰρ φέ-
 583 ρειν κίνδυνον. Ἐπιστέλλειν Γαίῳ, μηδὲ μὲν τῶν
 Μ. Ἰουδαίων κατηγοροῦντα, μὴ δηλοῦντα δὲ ἐπ’ ἄλη-
 θεία τὰς ἰκετείας καὶ ἀντιβολίας αὐτῶν, καὶ τῆς πε-
 ρὶ τὴν ἀνάθειν βραδυτῆτος αἰτιασθαι, τὸ μὲν τι
 τὴν κατασκευὴν χρόνου μεμετροημένου δεομένην, 1028
 τὸ δὲ τι καὶ τὸν καιρὸν διδύντα μεγάλας ἀφορμὰς P.
 εἰς ἀναβολὰς εὐλόγους, αἷς συναινέσειν οὐκ ἴσως,
 ἀλλ’ ἀναγκαίως καὶ αὐτὸν Γαίῳ. Ἐν ἀκμῇ μὲν γὰρ
 τὸν τοῦ σίτου καρπὸν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα
 σπαρτά. Δεδιέναι δὲ μὴ κατὰ ἀπόγνωσιν τῶν πα-
 τριῶν ἀνθρωποι καὶ τοῦ ζῆν καταφρονοῦντες ἢ δη-
 ῶσωσι τὰς ἀρούρας, ἢ ἐμπρήσωσι τὴν σταχυηφόρον,
 ὄρεινὴν καὶ πεδιάδα, φυλακῆς δὲ χρῆζειν εἰς ἐπι-
 μελεστέραν τῶν καρπῶν συγκομιδὴν, οὐ μόνον τῶν
 σπειρομένων, ἀλλὰ καὶ ὧν ἡ δένδροφόρος παρέχει.
 Διέγνωκε μὲν γὰρ, ὡς λόγος, πλεῖν εἰς Ἀλεξάν-
 δρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ. Πελάγει δὲ οὐκ ἀξιῶ-
 σει τοσοῦτος ἡγεμῶν διὰ τε τοὺς κινδύνους καὶ διὰ
 τὸ πλῆθος τοῦ παραπέμποντος σιόλου, καὶ ἅμα
 διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος, ἃ δὴ πάντα γίνε-
 ται ῥῶως τὸν δι’ Ἀσίας καὶ Συρίας κύκλον περι-
 ουμένῳ. Δυνήσεται γὰρ καθ’ ἐκάστην ἡμέραν καὶ
 πλεῖν καὶ ἀποβαίνειν, καὶ μάλιστα τὰς πλείστας
 ναῦς ἐπαγόμενος μακρὰς, ἀλλ’ οὐχ ὀλκάδας, αἷς ὁ

παρὰ γῆν πλοῦς ἀνυσιμώτερος, ὡς ταῖς φορτίσι διὰ πελάγους ἐστίν. Ἀναγκαιὸν οὖν καὶ χιλὸν κτηνίσσι καὶ τροφὰς ἀφθόρους ἐν ἀπάσαις ταῖς Συριακαῖς πόλεσιν ἠὔρειπίσθαι, καὶ μάλιστα ταῖς παράλοις. Ἀφίξεται γὰρ παμπληθῆς ὄχλος καὶ διὰ γῆς καὶ διὰ θαλάττης, οὐ μόνον ἀπ' αὐτῆς Ρώμης καὶ Ἰταλίας ἀναστὰς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐξῆς ἄχρι Συρίας ἐπικρατειῶν ἐπηκολουθηκῶς, ὃ μὲν τῶν ἐν τέλει, ὃ δὲ καὶ στρατιωτικὸς, ἰππέων, πεζῶν, τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν, ὃ καὶ οἰκετικὸς, οὐκ ἀποδέων τοῦ στρατιωτικοῦ. Δεῖ δὲ χορηγιῶν οὐ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα συμμεμετροημένων αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς περιττὴν δαψίλειαν, ἣν ἐπιζητεῖ Γάϊος. Τούτοις ἐὰν ἐντύχη τοῖς γράμμασιν, ἴσως πρὸς τῷ μὴ δυσχερᾶναι, καὶ τῆς προνοίας ἡμῶς ἀποδέξεται, ὡς ποιησαμένους τὴν ὑπέρθεσιν, οὐ χάριτι τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ἐνεκα τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς."

§. 34. Ἀποδεξαμένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν τῶν συνέδρων, κελεύει γράφεσθαι τὰς ἐπιστολάς, καὶ ἔχειροτόνει τοὺς διακομοῦντας ἄνδρας εὐζώνους, ἔθάδας δὲ καὶ τῶν κατὰ τὰς ὁδοπορίας ἐπιτομῶν. Καὶ οἱ μὲν ἤκοντες ἀνέδοσαν τὰς ἐπιστολάς. Ὁ 584 δ' ἔτι μὲν ἀναγινώσκων διαίδει, καὶ μεσιτὸς ἦν Ὀρμ. γῆς ἐφ' ἐκάστῳ σημειούμενος. Ὡς δὲ ἐπαύσατο, συνεκρότει τὰς χεῖρας, "Εὐ, Πειρώνιε", φάσκων, "οὐκ ἔμαθες ἀκούειν αὐτοκράτορος. Αἱ ἐπύλληλοι σε ἀρχαὶ πεφυσήκασιν. Ἄχρι τοῦ παρόντος οὐδέ ἀκοῇ γνωρίζειν μοι δοκεῖς Γάϊον. Οὐκ εἰς μακρὰν αὐτοῦ πείραν ἔξεις. Μέλει μὲν γάρ σοι τῶν Ἰουδαϊκῶν νομίμων, ἐχθρίστον μοι ἔθρους, ἀλογεῖς δὲ τῶν ἄρχοντος ἡγεμονικῶν προστάξεων. Ἐφοβήθης τὸ πλῆθος. Εἶτα οὐ παρήσαν αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, ἃς δέδιεν ἔθνη τὰ εἴωα καὶ ἡγεμόνες αὐ- 1029 τῶν Παρθυναῖοι; Ἀλλ' ἠλέησας, εἶτα οἴκτω μᾶλλον ἐνέδωκας ἢ Γαίῳ. Προφουσίλου νῦν ἄμητον, τὸν ἀπροφάσιστον οὐκ εἰς μακρὰν ἐνδεξόμενος αὐ-

τὸς τῇ κεφαλῇ. Συγκομιδὴν αἰτιῶ καρπῶν, καὶ τὰς εἰς τὴν ἡμετέραν ἄφιξιν παρασκευάς. Εἰ γὰρ ἀφορία παντελῆς ἐπέσχε τὴν Ἰουδαίαν, οὐκ ἦσαν αἱ πλησιόχωροι τοσαῦται καὶ οὕτως εὐδαίμονες ἱκαναὶ χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τὴν μιᾶς ἔκδειαν ἀναπληρῶσαι; Ἀλλὰ τί προαισθάνονται τῶν χειρῶν; Τί δέ μου τῆς γνώμης προαισθάνονται τινες; Ὁ μέλλον τὰ ἐπίχειρα καρποῦσθαι, γνωσκέτω πρῶτος ἕξ ὧν ἂν πάθῃ. Παύομαι λέγων· φρονῶν δὲ οὐ παύσομαι". Καὶ μικρὸν ὅσον ἐπισχῶν, τινὲ τῶν πρὸς ταῖς ἐπιστολαῖς ὑπέβαλε τὰς πρὸς Πετρῶνιον ἀποκρίσεις, ἐπαινῶν αὐτὸν ὅσα τῷ δοκεῖν εἰς τὸ προμηθεῖς, καὶ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀκριβῆ περίσκηψιν. Σφόδρα γὰρ τοὺς ἐν ἡγεμονίαις εὐλαβεῖτο, τὸς πρὸς νεωτεροποιίαν ἀφορμὰς ὁρῶν ἔχοντας ἐν ἐτοιμίῳ, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν ταῖς μεγάλαις καὶ μεγάλοις ἐπιτάττοις στρατοπέδοις, ἥλικα τὰ πρὸς Εὐφράτη κατὰ Συρίαν ἐστίν. Θεραπέων οὖν τοῖς ὀνόμασι καὶ γράμμασιν ἄχρι καιροῦ τὸ ἔγκοτον ἐπεσκίαζε, βαρύνῃς ὧν. Ἐἶτα ἐπὶ πᾶσι γράφει κελεύων μηδενὸς οὕτω φροντίζειν, ἢ τοῦ θῦττον ἀναθεῖναι τὸν ἀνδριάντα. Καὶ γὰρ ἤδη τὰ θέρη τὴν εἶτε πιθανὴν, εἶτε ἀληθῆ πρόφασιν συγκεκομίσθαι δύνασθαι.

§. 35. Μετ' οὐ πολὺ μέντοι παρῆν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐσπασόμενος Γάϊον. Ὅτι δὲ ἀπλῶς οὐδὲν οὔτε ὧν ἐπεστάλκει ὁ Πετρῶνιος, οὔτε ὧν ὁ Γάϊος ἢ πρότερον ἢ ὕστερον. Ἐτεκμαιρετο δὲ διὰ τῆς οὐκ ἐν τάξει κινήσεως καὶ τῆς τῶν ὀμμάτων παραχῆς ὑποτυφομένην ὀργὴν, καὶ ἀνεσκόπει καὶ διηρεῖνα ἐαντὸν πάντη καὶ πρὸς πάντα μικρὰ τε αὐτὸ καὶ μεγάλα τὸν λογισμὸν ἀποτείνων, μὴ τι δέδρακεν ἢ εἶπεν ὧν οὐ χρῆ. Ὡς δὲ συνόλως οὐδὲν εὕρισκεν, ἐτόπασεν, ὕπερ ἦν εἰκὸς, ἑτέροις τισὶ πικραίνεσθαι. Πάλιν δὲ ὅταν ὑποβλεπόμενον εἶδε καὶ τετακότα τὰς ὕψεις πρὸς μηδένα

585 τῶν παρόντων ἢ μόνον ἐπ' αὐτὸν, ἐδεδίει, καὶ Μ.πολλάκις ἔρεσθαι διανοηθεῖς, ἐπέσχε, τοιοῦτον λαμβάνων λογισμόν, "Ἴσως τὴν ἀπειλὴν πρὸς ἑτέρους οὔσαν, αὐτὸς ἔλξω, περιεργίας ὁμοῦ καὶ προπετείας καὶ θρόσους ὑπόληψιν ἐξενεγκάμενος". Ἐπτοημένον δ' οὖν καὶ ἀποροῦντα θεασάμενος αὐτὸν Γάιος — ἦν γὰρ δεινὸς ἐκ τῆς φανεραῦς ὕψεως ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημα καὶ πάθος συνιδεῖν — "Ἀποροεῖς", εἶπεν, "Ἀγρίππα; Πάύσω σε τῆς ἀπορίας. Ἐπὶ τοσοῦτόν μοι χρόνον συνδιατρίψας ἠγνόησας, ὅτι οὐ τῆ φωνῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀμμασι φθέγγομαι, μᾶλλον ἢ οὐχ ἦττον ἕκαστα διασημαίων; Οἱ καλοὶ σου καὶ ἀγαθοὶ πολῖται παρ' οἷς μόνοις ἐξ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους θεὸς οὐ νομίζεται Γάιος, ἤδη μοι δοκοῦσι καὶ θανατῶν ἀφη- 1030 νιάζοντες, ἐμοῦ κελεύσαντος ἐν τῷ ἱερῷ Διὸς ἀνδριάντα ἀνατεθῆναι, πανδημεὶ συνταξάμενοι, τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ὑπέξῃλθον, πρόφασιν ἰκετεύσοντες, τὸ δ' ἀληθὲς ἐναντία τοῖς προστεταγμένοις ἐργασόμενοι". Μέλλοντος δὲ προσεπιφέρειν ἕτερα, ὑπ' ἀγωνίας παντοδαπᾶς χροῶς ἐνήλλαττεν, ἐν ταύτῳ γινόμενος αἰμωπὸς, ὠχρὸς, πελιδνός. Ἦδη δὲ καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ὕκρας μέχρι ποδῶν φρίκη κατέσχητο, τρόμος τε καὶ σεισμὸς πάντα αὐτοῦ τὰ μέρη καὶ τὰ μέλη συνεκύκα, χαλωμένων τε καὶ ἀνιεμένων τῶν σωματικῶν τόνων περὶ ἑαυτὸν κατέρρηι, καὶ τὰ τελευταῖα παρεθεῖς, μικροῦ κατέπεσεν, εἰ μὴ τῶν παρεσιώτων τινὲς ὑπέλαβον αὐτόν. Καὶ κελουθέντες φοράδην σίκαδε κομίζουσι, οὐδενὸς συναισθανόμενον ὑπὸ κάρου τῶν ἀθρόον κατασκηψάντων κακῶν. Ὁ μὲν οὖν Γάιος ἔτι μᾶλλον ἐξετραχύνθη τὸ κατὰ τοῦ ἔθνους μῖσος ἐπιτείνων. "Εἰ γὰρ Ἀγρίππας", ἔφασκεν, "ὁ συνηθέστατος καὶ φίλτατος καὶ τοσαύταις ἐνδεδεμένος εἰεργεσίαις ἤτιηται τῶν ἔθῶν, ὡς μηδὲ ἀκοὴν ἀνέχεσθαι τὴν κατ' αὐτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἐκλύσειος μικροῦ

καὶ τελευτῆσαι, τί χρηὴ περὶ τῶν ἄλλων προσδοκῶν οἷς μηδεμίᾳ πρόσεστιν ὄλκός δύναμις εἰς τὸ ἐναντίον"; Ὁ δὲ Ἀγρίππας τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὑστεραίας ὑπὸ κάρου πιεσθεὶς βαθέος, οὐδὲν ἐγνώριζε τῶν ὄντων. Περὶ δὲ δειλίην ἐσπέραν μικρὸν ὅσον τὴν κεφαλὴν ἐπάρας καὶ βεβαρημένους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ βρουχὸν μόλις διοίξας, ἀμανραῖς καὶ ἀχλυνώδεσι ταῖς ὕψει τοὺς ἐν κύκλῳ παρεθεῖτο, μὴ πῶ γνωρίζειν δυνάμενος ἐπ' ἀκριβὲς τὰς ἐκάστων ἰδέας. Πάλιν δὲ ὑπενεχθεὶς εἰς ὕπνον, ἤρῃμι τῆς προτέρας ὑγαινοτέρας καταστάσει χρώμενος, ὡς ἐνῆν ἐκ τε τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἐκ τῆς περὶ τὸ σῶμα σχέσεως τεκμήρασθαι.

586 Περιαναστὰς δὲ ὕστερον ἐπνυθάνετο, "Ποῦ τα-
 Μ. νῦν εἰμί; Μήτι παρὰ Γαίῳ; Μὴ καὶ αὐτὸς πάρεστιν ὁ δεσπότης"; Ἀποκριναμένων δὲ, "Θάξῃ, παρὰ σαντῶ διατρίβεις, Γαίος οὐ πάρεστιν. Ἰκανῶς ἤρῃμησας εἰς ὕπνον, ἀλλ' ἐπιστραφεὶς καὶ μετεωρίσας σιαντὸν τὸν ἀγκῶνα πῆξον, γνώρισον τοὺς παρόντας, ἴδιοι πάντες εἰσὶ, φίλων καὶ ἀπελευθέρων καὶ οἰκετῶν οἱ μάλιστα τιμῶντες καὶ ἀντιτιμώμενοι". Ὁ δὲ, νήφειν γὰρ ἤρχετο, καθεώρα τὸ παρ' ἐκάστω συμπαθές. Καὶ κελευσάντων τοὺς πολλοὺς μεταστῆναι τῶν ἰατρῶν, ἵνα δι' ἀλειμματιῶν καὶ τροφῆς καιρίου τὸ σωματίον ἀνακτῆσωνται, "Πάνν γὰρ", εἶπε, "φροντιστέον ὑμῖν ἐπιμελεστέρας τῆς εἰς ἐμὲ διαίτης. Οὐ γὰρ ἔξαρκεῖ μοι τῷ βαρυσταίμονι λιμὸν ἀκέσασθαι διὰ ψιλῆς καὶ εἰς εὐτέλειαν ἀπηκριβωμένης τῆς τῶν ἀναγκαίων χρήσεως. Οὐδ' αὐτὰ δὴ ταῦτα προσηκάμην ἂν, εἰ μὴ ἔνε- 1031
 κα τελευταίας βοηθείας, ἣν ὄνειροπολεῖ μου ἡ διά-Ρ.
 νοια, τῷ ταλιμπύρω ἔθνει παρασχεῖν". Καὶ ὁ μὲν ᾤδακρονομένος καὶ ἀναγκοφαγῶν δίχα προσοψήματος, οὐδὲ κράματος προσενεχθέντος ἠνέσχετο, ἀλλ' ὕδατος ἀπογευσάμενος, "Ἀπέχει μὲν", εἶπεν, "ἡ τάλαινα γυστήρ ὃ ἀπῆται δύνειον. Ἐμοὶ δὲ τί

προσῆκει ποιεῖν, ἢ δεῖσθαι Γαίου περὶ τῶν ἐνεστώτων”;

§. 36. Καὶ δέλτον λαβὼν ταῦτα ἐπιστέλλει· “Τὴν μὲν κατ’ ὕψιν ἔντευξιν, ᾧ δέσποτα, φόβος με καὶ αἰδῶς ἀφείλοντο, ὁ μὲν ἀπειλήν ἐκτρεπόμενος, ἡ δὲ τῷ μεγέθει τοῦ περὶ σὲ ἀξιώματος καταπλήττουσα. Γραφὴ δὲ μηνύσει μου τὴν δέησιν, ἣν ἀνθ’ ἱκετηρίας προτείνω. Πᾶσιν ἀνθρώποις, αὐτοκράτορ, ἐμπέφυκεν ἔρως μὲν τῆς πατρίδος, τῶν δὲ οἰκείων νόμων ἀποδοχή. Καὶ περὶ τούτων οὐδεμιᾶς ἔστι σοι χρεῖα διδασκαλίας, ἐκθύμως μὲν στέργονται τὴν πατρίδα, ἐκθύμως δὲ τὰ πάτρια τιμῶντι. Καλὰ δὲ ἐκάστοις, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι, διαφαίνεται τὰ οἰκεία. Κρίνουσιν γὰρ αὐτὰ οὐ λογισμῷ μᾶλλον, ἢ τῷ τῆς ἐννοίας πάθει. Γεγένημαι μὲν, ὡς οἶδας, Ἰουδαῖος. Ἔστι δέ μοι Ἱεροσόλυμα πατρίς, ἐν ἣ ὁ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ νεῶς ἅγιος ἴδρυνται. Πάππων δὲ καὶ προγόνων βασιλέων ἔλαχον, ὧν οἱ πλείους ἔλεγοντο ἄρχιερεῖς, τὴν βασιλείαν τῆς ἱερωσύνης ἐν δευτέρᾳ τάξει τιθέμενοι, καὶ νομίζοντες, ὅσω Θεὸς ἀνθρώπων διαφέρει κατὰ τὸ χρεῖττον, τοσοῦτω καὶ βασιλείας ἀρχιερωσύνην. Τὴν μὲν γὰρ εἶναι Θεοῦ θεράπειαν, τὴν δὲ ἐπιμέλειαν ἀνθρώπων. Ἔθνη δὲ τοιοῦτω προσκεκληρωμένος καὶ πατρίδι καὶ ἱερῷ, δέομαι ὑπὲρ πάντων· τοῦ μὲν ἔθνους, ἵνα μὴ τὴν ἐναντίαν δόξαν ἐξενέγκηται 587 τῆς ἀληθείας, εὐσεβέστατα καὶ ὀσιώτατα διακείμενον ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἅπαντα τὸν ὑμέτερον οἶκον. Ἐν οἷς γὰρ ἐφεῖται καὶ ἔξεστι μετὰ νόμων εὐσεβεῖν, οὐδενὸς οὔτε τῶν Ἀσιανῶν οὔτε τῶν ἐν Εὐρώπῃ λείπεται τὸ παράπαν, εὐχαῖς, ἀναθημάτων κατασκευαῖς, πλήθει θυσιῶν, οὐ μόνον ἐν ταῖς κατὰ τὰς δημοτελεῖς ἑορτὰς ἀναγομέναις, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς καθ’ ἐνάστην ἡμέραν ἐντελεχέσιν, ἐξ ὧν οὐ στόματι καὶ γλώσσει μηνύουσι τὸ εὐσεβὲς μᾶλλον, ἢ ψυχῆς ἀφανοῦς βουλεύμασιν, οἱ μὴ λέγοντες ὅτι φιλοκαίσιυρες

εἰσιν, ἀλλ' ὄντες ὄντως. Περὶ δὲ τῆς ἱεροπόλεως
 τὰ προσήκοντά μοι λεκτέον. Αὕτη, καθάπερ ἔφη, 1032
 ἐμὴ μὲν ἐστὶ πατρίς, μητρόπολις δὲ οὐ μιᾶς χώ-
 ρας Ἰουδαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων, διὰ τὰς
 ἀποικίας ἃς ἐξέπεμψεν ἐπὶ καιρῶν, εἰς μὲν τὰς ὁμό-
 ρους Αἴγυπτον, Φοινίκην, Συρίαν τὴν τε ἄλλην
 καὶ τὴν κοίλην προσυγορευομένην, εἰς δὲ τὰς πόρθω
 διωκισμένας Παμφυλίαν, Κιλικίαν, τα πολλὰ τῆς
 Ἀσίας ἄχρι Βιθυνίας, καὶ τῶν τοῦ Πόντου μυχῶν·
 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ εἰς Εὐρώπην, Θευταλίαν,
 Βοιωτίαν, Μακεδονίαν, Αἰτωλίαν, τὴν Ἀττικὴν,
 Ἄργος, Κόρινθον, τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα Πελο-
 ποννήσου. Καὶ οὐ μόνον αἱ ἠπειροὶ μεσταὶ τῶν Ρ.
 Ἰουδαϊκῶν ἀποικιῶν εἰσιν, ἀλλὰ καὶ νήσων αἱ δο-
 κιμώταται, Εἰβόρια, Κύπρος, Κρήτη. Καὶ σιωπῶ
 τὰς πέραν Εἰφράτου. Πᾶσαι γὰρ, ἔξω μέρους
 βραχέος, Βαβυλῶν καὶ τῶν ἄλλων σιτραπειῶν αἱ
 ἀρετῶσαν ἔχουσι τὴν ἐν κύκλῳ γῆν, Ἰουδαίους ἔχου-
 σιν οἰκήτορας. Ὡστε ἂν μεταλάβῃ σου τῆς εὐμε-
 νείας ἢ ἐμὴ πατρίς, οὐ μία πόλις, ἀλλὰ καὶ μυρία
 τῶν ἄλλων εὐεργετοῦνται καθ' ἕκαστον κλῆμα τῆς
 οἰκουμένης ἰδρυθεῖσαι, τὸ Εὐρωπαϊόν, τὸ Ἀσιανόν,
 τὸ Λιβυκόν, τὸ ἐν ἠπείροις, τὸ ἐν νήσοις πάραλλόν
 τε καὶ μεσόγειον. Ἀρμόττει δέ σου τῷ μεγέθει τῆς
 τοσαύτης τύχης, διὰ τῶν εἰς μίαν πόλιν εὐεργεσιῶν,
 μυρίας ἄλλας συννευρογετεῖν, ὅπως διὰ πάντων τῶν
 τῆς οἰκουμένης μερῶν ἕδηται σου τὸ κλέος, καὶ οἱ
 μετ' εὐχαριστίας ἔπαινοι συνηχῶνται. Φίλιων ἐνίων
 πατρίδας ὅλης τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡξίωςας πολιτείας,
 καὶ γεγόνασιν οἱ πρὸ μικροῦ δοῦλοι, δεσπόται ἐτέ-
 ρων καὶ τῶν ἀπολελευκότων τῆς χάριτος μᾶλλον ἢ
 οὐχ ἥττον, οἱ δὲ οὓς γέγονεν ἡδονται. Καὶ ἐγώ
 τίς εἰμι τῶν εἰδότεων μὲν ὅτι δεσπότην ἔχω καὶ κύ-
 ριον, κεκριμένων δὲ ἐν τῇ τάξει τῶν ἐταίρων, ἀξι-
 588 ὡματος μὲν ἔνεκα οὐ πολλῶν ὕστερος, εὐνοίας δὲ
 Μ. οὐδενὸς δεύτερος, ἵνα μὴ λέγω πρῶτος, διὰ τε τὸ

πεφυκέναι καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν εὐεργεσιῶν, αἷς
 με κατεπλούτισας, θαρσύνουσαι ἂν ἴσως αἰτήσασθαι
 τῇ πατρίδι καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ μὴ τὴν Ῥωμαϊκὴν πο-
 λιτείαν, ἐλευθερίαν γοῦν ἢ φόρων ἄφεσιν, οὐδὲν
 δ' ἀπετόλμησα τοιοῦτον αἰτήσασθαι· τὸ δὲ φορητό-
 τατον, χάριν, σοὶ μὲν ἀζήμιον δοῦναι, τῇ δὲ πα-
 τρίδι λαβεῖν ὠφελιμωτάτην. Τί γὰρ ἂν γένοιτο εὐ-
 μενείας ἡγεμόνος ὑπηκόοις ἄμεινον ἀγαθόν; Ἐν Ἰε-
 ρουσολύμοις πρῶτον, αὐτοκράτορ, ἡγγέλη σοῦ ἢ εὐκ-
 ταία διαδοχῇ, καὶ ἀπὸ τῆς ἱεροπόλεως ἐπὶ τὰς παρ'
 ἑκάτερα ἡπείρους ἐχώρησεν ἡ γῆμη τῆς προνομίας.
 Καὶ διὰ τοῦτο τυγχάνειν ἐστὶν ἀξία παρὰ σοί. Κα-
 θάρπερ γὰρ ἐν ταῖς συγγενείαις οἱ πρεσβύτατοι παῖ-
 δες τυγχάνουσι πρεσβείων, ὅτι πρῶτοι τὸ πατρὸς
 καὶ μητρὸς ὄνομα τοῖς γονεῦσιν ἐφήμισαν, τὸν αὐ-
 τὸν τρόπον ἐπειδὴ τῶν ἀνατολικῶν πρώτη πόλις αὐ-
 τη σε προσεῖπεν αὐτοκράτορα, δικαία τυγχάνειν
 πλειόνων ἐστὶν ἀγαθῶν. Εἰ δὲ μὴ, τῶν γοῦν ἴσων.
 Τοσαῦτα δικαιολογηθεῖς καὶ δεηθεῖς ἅμα περὶ τῆς
 πατρίδος, εἴμι τὸ τελευταῖον ἐπὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ δέη-
 σιν. Τοῦτο, Γαίε δέσποτα, τὸ ἱερόν χειροκμητον
 οὐδεμίαν ἔξ ἀρχῆς μορφὴν παρεδέξατο, διὰ τὸ ἔδος
 εἶναι θεοῦ. Γραφῆων μὲν γὰρ καὶ πλασμάτων ἔργα
 μιμήματα τῶν αἰσθητῶν θεῶν εἰσιν. Τὸν δὲ ἀό-
 ρατον εἰκονογραφεῖν ἢ διαπλάττειν οὐχ ὅσιον ἐνο-
 μίσθη τοῖς ἡμετέροις προγόνοις. Ἀγορίππας ἐτίμησε
 τὸ ἱερόν ἐλθὼν, ὁ πάππος σου, καὶ ὁ Σεβαστὸς 1033
 διὰ τοῦ κελεῦσαι τὰς πανταχόθεν ἀπαρχὰς ἐπιστο-
 λαῖς πέμπειν ἐκέῖσε, καὶ διὰ τῆς ἐντελεχοῦς θυσίας,
 καὶ ἡ προμάμη σου * * * * Ὄθεν οὐδεὶς, οὐχ' Ἐλ-
 λην, οὐ Βάρβαρος, οὐ σαυράνης, οὐ βασιλεὺς, οὐκ
 ἐχθρὸς ἄσπονδος, οὐ στάσις, οὐ πόλεμος, οὐχ' ἄλω-
 σις, οὐ πόρθησις, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων οὐδὲν
 ἐνεωτέρισέ ποτε οὕτως εἰς τὸν νεῶν, ὡς ἀγαλμα ἢ
 ξάναον ἢ τι τῶν χειροκμητῶν ἰδρῦσασθαι. Καὶ γὰρ
 εἰ τοῖς οὐκ ἴσασιν τῆς χώρας ἀπήχθηοντο δυσμενεῖς

589 ὄντες, ἀλλ' αἰδώς γέ τις ἢ φόβος εἰσῆει παραλῦ-
 Μ.σαιί τι τῶν ἐξ ἀρχῆς νενομισμένων ἐπὶ τιμῇ τοῦ ποι-
 ητοῦ τῶν ὄλων καὶ πατρός. "Ἦιδεσαν γάρ ἐκ τού-
 των καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων τὰς τῶν θειλάτων κακῶν
 φρομένας ἀνηκίστους συμφοράς. Ἐς χάριν αἰτίας
 ἀσεβῆς σπέρμα σπείρειν εὐλαβοῦντο, δεδιότες μὴ
 θερίζειν ἀναγκασθῶσι τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παντελεῖς
 καρπούς.

§. 37. "Ἄλλὰ τί μοι ξένους καλεῖν μάρτυρας,
 ἔχοντι πολλοὺς τῶν οἰκειοτάτων σοὶ παρασιῆσαι;
 Μάρκος, Ἀγρίππας εὐθέως ὁ πρὸς μητρός σου πάπ-
 πος, ἐν Ἰουδαίᾳ γενόμενος, ἠνίκα. Ἡρώδης ὁ ἐμὸς
 πάππος ἐβασίλευε τῆς χώρας, ἀναβῆναι μὲν ἀπὸ
 θαλάττης εἰς τὴν μητρόπολιν ἐν μεσογείῳ κειμένην
 ἠξίωσε. Θεασάμενος δὲ τὸ ἱερόν, καὶ τὸν τῶν ἱε-
 ρέων κόσμον, καὶ τὴν τῶν ἐγχωρίων ἀγιστίαν, ἠγά-
 σθη, χοῆμα νομίσας ὑπέρσεμνόν τι, καὶ παντὸς λό-
 γου μείζον ἐωρακέναι. Καὶ διήγημα οὐδὲν ἦν ἕτε-
 ρον αὐτῷ πρὸς τοὺς συνιόντας τότε τῶν ἐταίρων,
 ἢ ὁ τοῦ νεῶ καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἀπάντων ἔπαινος.
 Ὅσας γοῦν ἡμέρας διέτριψεν ἐν τῇ πόλει κατὰ χά-
 ριν τὴν πρὸς Ἡρώδην, ἐφοίτησεν εἰς τὸ τέμενος
 τερόμενος τῇ θείᾳ καὶ τῆς κατασκευῆς καὶ τῶν θυ-
 σιῶν καὶ τῆς περὶ τὰ ἱερουργούμενα λειτουργίας καὶ
 τάξεως καὶ τῆς περὶ τὸν ἀρχιερέα σεμνότητος, ὅπό-
 τε ἀσκηθεῖν τῇ ἱερᾷ στολῇ, καὶ κατόχοι τῶν ἱε-
 ρῶν. Ἀναθήμασι δὲ κοσμήσας ἕσοις ἔξῃν τὸ ἱερόν,
 καὶ τοὺς οἰκήτορας εὐεργετήσας ὅσα μὴ βλάβη χα-
 ριζόμενος, Ἡρώδην εὐφημήσας πολλὰ καὶ εὐφημηθεῖς
 μυρία, παρεπέμφθη μέχρι λιμένων, οὐχ ὑπὸ μιᾶς πό-
 λεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς χώρας ἀπάσης, φυλλοβολοῦμένός
 τε καὶ θαυμαζόμενος ἐπ' εὐσεβείᾳ. Τί δὲ ὁ ἕτερός σου
 πάππος Τιβέριος Καῖσαρ; Οὐχὶ ταῦτα φαίνεται προ-
 ηρημένος; Ἐν γοῦν τρισὶν καὶ εἴκοσι ἔτεσιν οἷς αὐτο-
 κράτωρ ἐγένετο, τὴν κατὰ τὸ ἱερόν ἐκμηκίστων

χρόνων παραδεδομένην Θρησκείαν ἐτήρησεν, οὐδὲν αὐτῆς παρυλύσας ἢ παρακινήσας μέρος.

§. 38. Ἐγὼ δέ τι καὶ φιλοτίμημα αὐτοῦ προσδιηγῆσασθαι, καὶ τοι μυρίων ἀπολελανκῶς ὅτε ἔζη κακῶν, ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς φίλον καὶ σοι τίμιον. Πίλατος ἦν τῶν ὑπάρχων ἐπίτροπος ἀποδεδειγμένος τῆς Ἰουδαίας. Οὗτος οὐκ ἐπὶ τιμῇ Τιβερίου μᾶλλον, ἢ ἔνεκα τοῦ λυπῆσαι τὸ πλῆθος, ἀνατίθησιν ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἱερόπολιν Ἡρώδου βασιλείοις 1034
590 ἐπιχρύσους ἀσπίδας, μήτε μορφὴν ἐχούσας, μήτε P
M. ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευομένων, ἔξω τινὸς ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἢ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τὸν τε ἀναθέντα, καὶ ὑπὲρ οὗ ἢ ἀνάθεσις. Ἐπεὶ δὲ ἤσθοντο οἱ πολλοὶ, καὶ περιβόητον ἦν ἤδη τὸ πρῶγμα, προστησάμενοι τοὺς τε βασιλέως υἱεῖς τέτταρας οὐκ ἀποδέοντας τὸ τε ἀξίωμα καὶ τὰς τύχας τῶν βασιλέων, καὶ τοὺς ἄλλους ἀπογόνους, καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς τοὺς ἐν τέλει, παρεκάλουν τὸ νεωτερισθὲν περὶ τὰς ἀσπίδας εἰς ἐπανόρθωσιν ἀγαγεῖν, καὶ μὴ κτεῖν ἔσθη πάτρια τὸν πρὸ τοῦ πάντα αἰῶνα διαφυλαχθέντα καὶ πρὸς βασιλέων καὶ πρὸς αὐτοκρατόρων ἀκίνητα. Στερόρως δὲ ἀντιλέγοντος — ἦν γὰρ τὴν φύσιν ἀκαμπῆς καὶ μετὰ τοῦ αὐθάδους ἀμείλικτος — ἀνεβόησαν, Μὴ στασίαζε, μὴ πολεμοποιεῖ, μὴ κατάλυε τὴν εἰρήνην. Οὐκ ἔστιν ἀτιμία νόμων ἀρχαίων αὐτοκράτορος τιμῇ, μὴ πρόφασις τῆς εἰς τὸ ἔθνος ἐπηρείας ἔστω σοί. Τιβέριος οὐδὲν ἐθέλει τῶν ἡμετέρων καταλύεσθαι. Εἰ δὲ φῆς αὐτὸς, ἐπίδειξον ἢ διάταγμα, ἢ ἐπιστολὴν, ἢ τι ὁμοίωτροπον, ἵνα πανσάμενοι τοῦ σοι διανοχλεῖν πρέσβεις ἐλόμενοι δεώμεθα τοῦ δεσπότητος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο μάλιστα αὐτὸν ἐξετράχυνε, καταδείσαντα μὴ τῷ ὄντι πρεσβευσάμενοι καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ἐπιτροπῆς ἐξελέγξωσι τὰς δωροδοκίας, τὰς ὑβρεις, τὰς ὄρπαγους, τὰς αἰκίας, τὰς ἐπηρείας, τοὺς ἀκρίτους καὶ ἐπαλλήλους φόνους, τὴν ἀνηγνύτον καὶ ἀργυλεωτάτην ὠμότη-

τα διεξελθόντες. Οἷα οὖν ἐγκότως ἔχων καὶ βαρύν-
 μηρις ἄνθρωπος, ἐν ἀμηχάνοις ἦν, μήτε καθελεῖν
 τὰ ἅπαξ ἀνατεθέντα θαυρῶν, μήτε βουλόμενός τι
 τῶν πρὸς ἡδονὴν τοῖς ὑπηκόοις ἐργάσασθαι, ἅμω
 δὲ καὶ τὴν ἐν τούτοις σταθερότητα Τιβερίου μὴ
 ἄγνοῶν. Ἄπερ ὁρῶντες οἱ ἐν τέλει καὶ συνιέντες ὅτι
 μετανοεῖ μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, δοκεῖν δὲ οὐ
 βούλεται, γράφουσι Τιβερίῳ δεητικωτάτας ἐπιστο-
 λάς. Ὁ δὲ διαγνοὺς, οἷα μὲν εἶπε Πίλατον, οἷα
 δὲ ἠπειλήσεν; Ὡς δὲ ὠργίσθη, καίτοι οὐκ εὐλη-
 πτος ὢν ὀργῇ, περιττόν ἐστι διηγεῖσθαι, τοῦ πράγ-
 ματος ἔξ αὐτοῦ φωνὴν ἀφιέντος. Εὐθέως γὰρ οὐ-
 δὲν εἰς τὴν ὑστεραίαν ὑπερθέμενος ἐπιστέλλει, μυ-
 ρία μὲν τοῦ καινουργηθέντος τολμῆματος ὀνειδίξων
 καὶ ἐπιπλήττων, κελεύων δὲ αὐτίκα καθελεῖν τὰς
 ἀσπίδας, καὶ μετακομισθῆναι ἐκ τῆς μητροπόλεως
 εἰς τὴν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν ἐπώνυμον τοῦ προ-
 πάπου Σεβαστῆν, ἵνα ἀνατεθεῖεν ἐν τῷ Σεβαστείῳ
 καὶ ἀνετέθησαν. Οὕτως ἀμφότερα ἐφυλάχθη, καὶ
 591 ἡ τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἡ περὶ τὴν πόλιν
 Μ. ἀρχαία ἀνήθεια.

§. 39. Τοτὲ μὲν οὖν ἀσπίδες ἦσαν, αἷς οὐδὲν
 ἀνεξωγράφητο μίμημα· νυνὶ δὲ κολοσσιαῖος ἀν-
 δριός. Καὶ τοτὲ μὲν ἡ ἀνάθεσις ἐν οἰκίᾳ τῶν ἐπι- 1035
 τρόπων ἦν· τὴν δὲ μέλλουσαν φασὶν ἐσωτάτω τοῦ Ρ.
 ἱεροῦ κατ' αὐτὰ ἄδυτα γίνεσθαι, εἰς ἃ ἅπαξ τοῦ
 ἑναυτοῦ ὁ μέγας ἱερεὺς εἰσέρχεται τῇ νηστείᾳ λεγο-
 μένῃ μόνον ἐπιθυμιάσιον, καὶ κατὰ τὰ πάτρια εὐ-
 ξόμενος φορὰν ἀγαθῶν εἰετηρίαν τε καὶ εἰρήνην
 ἅπασιν ἀνθρώποις. Καὶ ἂν ἔρα τίς ποῦ οὐ λέγω
 τῶν ἄλλων Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱερέων, οὐχὶ
 τῶν ὑστάτων, ἀλλὰ τῶν τὴν εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶ-
 τον τάξιν ἐλληχότων, ἢ καθ' αὐτὸν ἢ καὶ μετ' ἐκεί-
 νου συνεισέλθη, μᾶλλον δὲ καὶ ἂν αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς
 δυσὶν ἡμέραις τοῦ ἔτους, ἢ καὶ τῇ αὐτῇ τρίς, ἢ
 καὶ τετρακίς εἰσφοιτήσῃ, θάνατον ἀπαραιτήτων ὑπο-

μένει. Τοσαύτη τίς ἐστίν ἢ περὶ τὰ ἄδυστα φυλακὴ τοῦ νομοθέτου, μόνα ἐκ πάντων ἄβυστα καὶ ἄψανστα βουλευθέντος αὐτὰ διατηρεῖσθαι. Πόσους ἂν οὖν οἶε θανάτους ἐκουσίως ὑπομένειν τοὺς περὶ ταῦτα ὠσιωμένους, εἰ θεάσαιντο τὸν ἀνδριάντα εἰσκομιζόμενον; Ἐμοὶ μὲν δοκοῦσι γενεᾶς ὅλας αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀποσφάξαντες, ἐπὶ τοῖς τῶν οἰκείων πτώμασιν ἑαυτοὺς τελευτοῖον καθιερεύσειν. Ταῦτα μὲν Τιβέριος ἔγνω· τί δὲ ὁ σὸς πρόπαππος, ὁ τῶν πώποτε γενομένων αὐτοκρατόρων ἄριστος, ὁ πρῶτος ἀρετῆς ἕνεκα καὶ τύχης Σεβαστὸς ὀνομασθεῖς, ὁ τὴν εἰρήνην διαχέας πάντη διὰ γῆς καὶ θαλάττης ἄχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων; Οὐκ ἀκοῇ πυνθανόμενος τὰ περὶ τὸ ἱερόν, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐστὶν ἀφίδρυμα ἐν αὐτῷ χειρόκιμητον, ἔρατὸν ἀοράτου, μίμημα φύσεως, ἐθαύμαζε καὶ προσεκύνει; Φιλοσοφίας οὐκ ἄκροις χεῖλεσι γευσάμενος, ἀλλ' ἐπιπλέον ἐστιαθεῖς καὶ σχεδόν τι καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐστιώμενος, τὰ μὲν μνήμαις ὧν ἡ διάνοια προμαθοῦσα τὰ φιλοσοφίας ἀνεπόλει, τὰ δὲ καὶ ταῖς τῶν συνόντων ἀεὶ λογίων συνδιαιτήσεσι. Κατὰ γὰρ τὰς ἐν δειπνῷ συνουσίας ὁ πλεῖστος χρόνος ἀπενέμετο τοῖς ἀπὸ παιδείας, ἵνα μὴ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ τοῖς οἰκείοις ἀνατρέγοιτο.

§. 40. Τεκμηρίοις δὲ ἀφθόνοις πιστώσασθαι δυνάμενος, τὸ βούλημα τοῦ Σεβαστοῦ προπάππου σοῦ, δυσὶν ἀρκεσθήσομαι. Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἀπέστειλε τοῖς ἐπιτρόποις τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐπικρατειῶν, πυνθόμενος ὀλιγωρεῖσθαι τὰς ἱερὰς ἀπαρχὰς, ἵνα ἐπιτρέψωσι τοῖς Ἰουδαίοις μόνοις εἰς τὰ συναγώγια συνέρχεσθαι. Μὴ γὰρ εἶναι ταῦτα συνόδους ἐκ μέθης καὶ παροιρίας ἐπὶ συστάσει ὡς λυ-
592 μαίνεσθαι τὰ τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ διδασκαλεῖα σω-
Μ. φροσύνης, καὶ δικαιοσύνης, ἀνδρῶν ἐπιτηδευόντων μὲν ἀρετὴν ἀπαρχὰς δὲ ἐτησίους εἰσφερόντων, ἕξ ὧν ἀνάγουσι θυσίας, στέλλοντες ἱεροπομποὺς εἰς τὸ

ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερὸν. Εἶτα κελεύει μηδένα ἐμποδῶν ἴστασθαι τοῖς Ἰουδαίοις, μήτε σννιοῦσι, μήτε 1036 σννεισφέρουσι, μήτε διαπεμπομένοις κατὰ τὰ πά-Ρ. τρια εἰς Ἱεροσόλυμα. Ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασι, τοῖς γοῦν πράγμασιν ἐπέσταλται. Μίαν δὲ ἐπιστολὴν ὑποτίταχα πρὸς τὴν σὴν τοῦ δεσπότου περθῶ, ἣν Γάϊος Νορβανὸς Φλάκκος ἐπισιτέλλει, δηλῶν τὰ ὑπὸ Καίσαρος αὐτῷ γραφέντα. Ἔστι δὲ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀντίγραφον τόδε·

Γάϊος Νορβανὸς Φλάκκος ἀνθύπατος Ἐφεσίων ἀρχουσι χαίρειν.

“Καῖσάρ μοι ἐβόησεν Ἰουδαίους, οὓς ἂν ὦσιν, ἰδίῳ ἀρχαίῳ ἐθισμῶ νομίζειν σνναγομένους χρήματ' εἰσφέρειν ἢ πέμπουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. Τούτους οὐκ ἠθέλησε κωλύεσθαι τοῦτο ποιεῖν. Ἐγραφα οὖν ὑμῖν, ἵν' εἰδῆτε ὡς ταῦτα οὕτω γίνεσθαι κελεύω”.

Ἄρ' οὐκ ἐναργῆς πίστις ἐστίν, αὐτοκράτορ, τῆς Καίσαρος προαιρέσεως ἢ περὶ τὴν τοῦ ἡμετέρου ἰεροῦ τιμὴν || ἢ || ἐκέχρητο, μὴ βουληθεῖς τῷ κοινῷ τόπῳ τῶν σννόδων ἀναιρεθῆναι τὰς τῶν Ἰουδαίων εἰς ταυτὸ συμφοιτήσεις, ἃς ἀπαρχῶν ἕνεκα ποιοῦνται καὶ τῆς ἄλλης εὐσεβείας; Ἐτερον δὲ ἐστίν οὐκ ἀποδέον τούτου δεῖγμα σαφέστατον τῆς βουλήσεως τοῦ Σεβαστοῦ. Διεύξατο γὰρ ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων ἀνάγεσθαι θυσίας ἐντελεῖς ὀλοκαύτους τῷ ὑψίστῳ Θεῷ καθ' ἐκάστην ἡμέραν, αἱ καὶ μέχρι νῦν ἐπιτελοῦνται — ἄρνες εἰσὶ δύο καὶ ταῦρος τὰ ἱερεῖα, οἷς Καῖσαρ ἐφῆδρυνε τὸν βωμὸν — ἐπιστάμενος σαφῶς ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀφίδρῦμα οὔτε φανερόν οὔτε ἀφανές. Ἀλλὰ ὁ τοσοῦτος ἡγεμὼν κατὰ φιλοσοφίαν οὐδενὸς δεύτερος, ἐλογίσατο παρ' ἑαυτῷ ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν τοῖς περιγείοις ἐξαίρετον ἀπονεμεῖσθαι τόπον ἱερὸν τῷ ἀοράτῳ Θεῷ, μηδὲν ὄρατὸν

ἀπεικόνισμα περιέξοντα, πρὸς μετουσίαν ἐλπίδων χρησίων καὶ ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν τελείων. Ὑψηγητῆ τοιοῦτῳ τῆς εὐσεβείας χρησαμένη καὶ ἡ προμύμη σου Ἰουλία σεβαστὴ κατεκόσμησε τὸν νεῶν χρυσαῖς φιάλαις καὶ σπονδαίοις, καὶ ἄλλων ἀναθημάτων πολυτελεσιότατων πλήθει. Τί παθοῦσα καὶ αὐτὴ, μηδενὸς ἔνδον ὄντος ἀφιδρύματος; Ἀσθενέστεραι γὰρ πῶς εἰσι γυνῶμαι γυναικῶν, ἔξω τῶν αἰσθητῶν μηδὲν ἰσχύουσαι νοητὸν καταλαβεῖν. Ἡ δέ γε καθά-
 593 περ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄλου τοῦ γένους καὶ ἐν τούτῳ
 Μ. διηγάει, ὑπὸ παιδείας ἀκράτου φύσει καὶ μελέτῃ περιγεγενημένης, ἀρρηνώθεισα τὸν λογισμὸν ὃς οὐτως ὀξυδερκῆς ἐγεγένητο, ὡς μᾶλλον τὰ νοητὰ καταλαμβάνειν τῶν αἰσθητῶν, καὶ ταῦτα νομίζειν ἐκείνων εἶναι σκιᾶς.

§. 41. Ἐχων οὖν δέσποτα τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως τοιαῦτα παραδείγματα πάντα οἰκειότατα καὶ συγγενέστατα, ἀφ' ὧν ἐσπάρης καὶ ἀνέβλαστες καὶ τοσοῦτον ἠΰξήθης, διατήρησον ἃ καὶ ἐκείνων ἕκαστος. Παρακλητεύουσι τοῖς νόμοις αὐτοκρατεῖς πρὸς αὐτοκράτορα, σεβαστοὶ πρὸς σεβαστὸν, πάπποι καὶ 103 πρόγονοι πρὸς ἕκγονον, πλείους πρὸς ἓνα, μονονουχὶ φύσκοντες, ἐν ταῖς ἡμετέραις βουλήσεσιν, ἃ μένει καὶ μέχρι τήμερον ἐφυλάχθη νόμιμα, μὴ καθέλῃς· καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἐκ τῆς καταλύσεως αὐτῶν ἀπαντηθεῖ παλίμνημον, ἀλλ' ἢ γε τοῦ μέλλοντος ἀδηλόγητος, καὶ τοῖς θαρσάλευτάτοις, εἰ μὴ καταφρονηταὶ τῶν θεῶν εἰσιν, οὐ παντελῶς ἐστὶν ἄφοβος. Ἐὰν καταλέγωμαι τὰς εἰς ἑμὰντὸν ἐκ σοῦ γενομένης εὐεργεσίας, ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα, πρὸς τῷ μηδὲ ἀρμότιον εἶναι προηγοῦμενον ἔργον παρέργον εἰέρου ποιῆσθαι λόγον. Καὶ ἂν ἡσυχάζω μέντοι, τὰ πράγματα αὐτὰ βοᾷ καὶ φωνὴν ἀφήσιν. Ἐλευσῆς με σιδήρῳ δεδεμένον. Τίς οὐκ οἶδεν; Ἀλλὰ μὴ χαλεπωτέροις δεσμοῖς, αὐτοκράτορ, ἐπισφίγῃς. Οἱ μὲν

γὰρ λυθέντες μέρει περιεβέβληντο τοῦ σώματος· οἱ δὲ νῦν προσδοκώμενοι ψυχῆς εἰσιν, ὅλην αὐτὴν δι' ὄλων μέλλοντες πιέζειν. Τὸν επικρεμιάμενον αἰεὶ τοῦ θανάτου φόβον ἀπόσω, καὶ τεθνεῶτα τῷ δέει ζω-
 πρησίας, καθάπερ ἐκ παλιγγενεσίας ἀνήγειρας. Δια-
 τήρησον τὴν χάριν, αὐτοκράτορ, ἵνα μὴ ὁ σὸς Ἀγρίππας ἀποτάξῃται τῷ βίῳ. Δόξω γὰρ οὐ τοῦ σωθῆναι χάριν ἀφίεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῦ βαρύτερας ἐνδεξάμενος συμφορᾶς, ἐπισημότερον τελευτῆσαι. Τὸν μέγιστον καὶ εὐτυχέστατον ἐν ἀνθρώποις κλη-
 ρον ἐχαρίσω μοι βασιλείαν, πάλαι μὲν μιᾶς χώρας, αὐτίς δὲ καὶ ἐτέρας μείζονος, τὴν Τραχωניתιν λε-
 γομένην καὶ τὴν Γαλιλαίαν συνάψας, μὴ τὰ πρὸς περιουσίαν μοι χαρισάμενος, ὡς δέσποτα, τὰ ἀναγκαιᾶ ἀφέλης· μηδὲ εἰς φῶς ἀναγαγὼν τηλαυγέστα-
 τον ἐξ ὑπαρχῆς εἰς βαθύτατον σκότος ῥίψης. Ἐξα-
 594 νίσταμαι τῶν λαμπρῶν ἐκείνων, τὴν πρὸ μικροῦ
 Μ. τύχην οὐ παραιτοῦμαι. Πάντα ὑπαλλάττομαι ἐνὸς τοῦ μὴ κινηθῆναι τὰ πάτρια. Τίς γὰρ ἂν μου γένοιτο λόγος ἢ παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις; Ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θά-
 τερον, ἢ προδότην τῶν ἰδίων, ἢ σοι μηκέτι ὁμοίως φίλον νομισθῆναι, ὢν τί ἂν εἴη μείζον κακόν; Εἰ μὲν γὰρ ἐν τῇ τάξει τῶν ἐταίρων ἔτι καταριθμοῦ-
 μαι, προδοσίας ἐξοίσομαι δόξαν, εἴαν μήτε ἢ πατρίς ἀπαθῆς παντὸς κακοῦ διαφυλαχθῆ, μήτε τὸ ἱερὸν ἄψανστον. Τὰ γὰρ τῶν ἐταίρων καὶ προσπεφεν-
 γότων ταῖς αὐτοκρατορικαῖς ἐπιφανείαις ὑμεῖς οἱ με-
 γάλοι διασώζετε. Εἰ δὲ ὑποικουρεῖ τι σοῦ τὴν διά-
 νοιαν ἄχθος, μὴ δῆσῃς ὡς Τιβέριος, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ δεθῆναι ποτε αὐτίς ἐλπίδα συνανελῶν, κέλευ-
 σον ἐκποδῶν αὐτίκα γενέσθαι. Τί γὰρ ἐμοὶ ζῆν καλόν, ὡς μία σωτηρίας ἐλπίς ἦν, τὸ σὸν εὐμενές;

§. 42. Ταῦτα γράψας καὶ σφραγισόμενος πέμ-
 πει Γαίῳ, καὶ συγκλεισάμενος οἴκοι κατέμενεν, ἀγω- P.
 νῶν καὶ συγκεχυμένος, καὶ πῶς ἐντύχοι μάλιστα 1038

φροντίζων. Οὐ γὰρ βραχὺς ἐπέροιστο κίνδυνος, ἀλλ' ὁ περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς πορθέσεως, οὐ μόνον τοῖς τὴν ἱερὰν χώραν κατοικοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης Ἰουδαίοις. Λαβῶν δὲ καὶ διαναγινώσκων ἐφ' ἐκάστῳ τῶν νοημάτων, ἅμα μὲν ᾧδε, μὴ κατορθουμένου τοῦ βουλήματος. Ἄμα δὲ καὶ ἐπεκλάτο ταῖς δικαιολογίαις ὁμοῦ καὶ δεήσεσι, καὶ τὸν Ἀγρίππαν τῇ μὲν ἐπῆνει, τῇ δὲ ἐμίμφετο. Ἡτιῶτο μὲν τῆς εἰς τοὺς ὁμοφύλους ἄγαν ἀρεσκείας, μόνους ἀνθρώπων ἀφηγιάζοντας καὶ ἐκτροπομένους αὐτοῦ τὴν ἐκθέωσιν. Ἐπῆνει δὲ τῷ μηδὲν ἐν ἑαυτῷ συσκιάζειν καὶ επικρύπτειν, ἅπερ ἔλεγεν εἶναι δείγματα ἐλευθεριωτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἡθῶν. Ἡμερωθεῖς οὖν, ὅσα τῷ δοκεῖν, ἀποκρίσεων χρηστοτέρων ἡξίωσεν, Ἀγρίππα τὸ ἀνωτάτω καὶ μέγιστον δωρούμενος, τὸ μηκέτι γενέσθαι τὴν ἀνάθειν, καὶ Ποπλίῳ Πετρωνίῳ τῷ τῆς Συρίας ἐπιτρόπῳ κελεύει γραφῆναι μηδὲν ἐπὶ τῷ ἱερῷ τῶν Ἰουδαίων ἔτι νεώτερον κινεῖν. Ὅμως μέντοι καὶ τὴν χάριν διδοὺς, ἔδωκεν οὐκ ἀκέραιον, ἀλλ' ἀναμίξας αὐτῇ δέος ἀργαλειώτερον. Προσγράφει γάρ· “Ἐὰν δέ τινες ἐν ταῖς ὁμόροις ἔξω μιᾶς τῆς μητροπόλεως ἐθέλοντες βωμοὺς ἢ ἱερὰ ἢ τινὰς εἰκόνας ἢ ἀνδριάντας ὑπὲρ ἑμοῦ καὶ τῶν ἑμῶν ἰδρῦεσθαι, κωλύονται, τοὺς εἰργοντας ἢ παραχρῆμα κολάζειν, ἢ εἰς αὐτὸν ἀνάγειν”. Τοῦτο δὲ οὐδὲν ἦν ἕτερον, ἢ στάσεων καὶ ἐμφυλίων πολέμων ἀρχή, καὶ τῆς δωρεᾶς ἦν ἐπ' εὐθείας ἐδόκει παρασχεῖν, πλάγιός τις ἀναίρεσις. Ἐμελλον γὰρ οἱ μὲν κατὰ τὴν πρὸς Ἰουδαίους φιλονεικίαν μᾶλλον ἢ τὸ πρὸς Γάϊον εὐσεβὲς καταπλήσειν τὴν

595 χώραν ἅπασαν ἀναθημάτων. Οἱ δὲ ἐν ὄψεσι Μ.ταῖς αὐτῶν τὴν τῶν πατρίων ὀρῶντες κατάλυσιν, εἰ καὶ πάντων ἦσαν προπαθέστατοι, μὴ ἀνέχεσθαι. Γάϊος δὲ τοὺς παρακινήθέντας τιμωρία κρίνων μεγίστη, ἀνατεθῆναι πάλιν κελεύειν τὸν ἀνδριάντα ἐν

τῶ ἱερῶ. Προνοία δέ τινι καὶ ἐπιμελεία τοῦ πάν-
 τα ἐφορῶντος καὶ σὺν δίκῃ προτανεύοντος Θεοῦ,
 τῶν ὁμόρων παρεκίνησεν οὐδὲν οὐδὲ εἰς, ὡς μὴ
 χρεῖαν τινὰ γενέσθαι, ἢ πρὸ μετριωτέρας μέμψεως
 ἀπαραίτητοι ἔμελλον ἀπαρτῶσθαι συμφοραί. Τί δὲ
 ὄφελος, εἴποι τις ἄν. Οὐδὲ γὰρ ἡρεμοῦντων ὁ Γά-
 ἰος ἡρέμει, μετανοῶν ἐπὶ τῇ χάριτι ἤδη καὶ τὴν πρὸ
 μικροῦ ζωπυρῶν ἐπιθυμίαν. Προστάττει γὰρ ἔτε-
 ρον ἀνδριάντα δημιουργεῖσθαι κολοσσιαῖον, χαλκοῦν
 ἐπίχρυσον ἐν Ῥώμῃ, μηκέτι τὸν ἐν Σιδῶνι κινῶν,
 ἵνα μὴ τῇ κινήσει διαταράξῃ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἡρε-
 μοῦντος καὶ τῆς ὑπονοίας ἀπηλλαγμένου, κατὰ 1039
 πολλὴν ἡσυχίαν ἀφανῶς ἐν ταῖς ναυσὶ κομισθέντα, Ρ.
 λαθῶν τοὺς πολλοὺς ἐξαίφνης ἰδρύσθαι.

§. 43. Τοῦτο δὲ πράξειν ἔμελλεν ἐν παράπλῳ,
 κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἀποδημίαν. Ἀλεξτος γὰρ
 τις αὐτὸν ἔρωσ κατεῖχε τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς ἣν
 ἐπόθει σπουδῇ πάσῃ παραγενέσθαι, καὶ ἀφικόμενος
 πλεῖστον χρόνον ἐνδικοιτηθῆναι, νομίζων τὴν ἐκθέω-
 σιν, ἣν ὠνειροπόλει, μίαν ταύτην πόλιν καὶ γεγενη-
 κέναι καὶ συναυξῆσαι, καὶ ταῖς ἄλλαις παραδείγμα
 γεγενῆσθαι τοῦ σεβασμοῦ, μεγίστην τε οὖσαν καὶ
 ἐν καλῷ της οἰκουμένης. Τὰ γὰρ τῶν μεγάλων εἴ-
 τε ἀνδρῶν εἴτε πόλεων τοὺς καταδειστέρους ἀνδρας
 τε καὶ δήμους ζηλοῦν ἐπιχειρεῖν. Ἦν μέντοι καὶ
 πρὸς τὰ ἄλλα πάντα τὴν φύσιν ὑπίστος, ὡς εἰ καὶ
 τι χρηστὸν ἐργάσαιτο, μετανοεῖν εὐθύς, καὶ τρόπον
 τινὰ δι' οὗ καὶ τουτὶ λυθῆσεται ζητεῖν μετὰ μείζο-
 νος ἀνίας καὶ βλάβης. Οἷόν δὴ τι λέγω, δεσμιώτας
 ἔλυσεν ἐνίους, ἐπ' οὐδεμιᾶ προφάσει πάλιν ἔδθησε,
 βαρύτεραν τῆς προτέρας ἐπιμαγῶν συμφορὰν τὴν
 ἐκ δυσελπιστίας. Πάλιν κατέγνω φυγὴν ἐτέρων θά-
 νάτον προσδοκησάντων, οὐκ ἐπειδὴ συνήδισαν αὐ-
 τοῖς ἄξια θανάτου πεπραχέναι, ἢ συνόλως βραχυ-
 τέρας ἡστινόςων τιμωρίας, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλ-
 λουσαν ὠμότητα τοῦ δικαστοῦ μὴ προσδοκῶντες

ἀποφεύξασθαι. Τούτοις ἔρμαιον ἦν ἡ φυγή καὶ ἰσότημος καθόδω, τὸν περὶ ψυχῆς ἀνωτάτω κίνδυνον ἀποδεδρακέναι νομίζουσιν. Ἄλλ' οὐ μακρὸς διήλθε χρόνος, καὶ τῶν στρατευομένων ἐπιπέμψας τινὰς, μηδενὸς καινοτέρου προσπεσόντος, τοὺς ἀρίστους καὶ εὐγενέστατους ἤδη ζῶντας ὡς ἐν πατρίσι
 596 ταῖς νήσοις, καὶ τὴν ἀτυχίαν εὐτυχέστατα φέρον-
 Μ. τας ἀθρόους ἀναιρεῖ, πένθος οἰκτρότατον καὶ ἀπροσ-
 δόκητον οἴκοις τῶν ἐν Ῥώμῃ μεγάλων προσβαλῶν. Εἰ δέ τισι καὶ δωρεὰν ἔδωκεν ἀργύριον, οὐχ ὡς δάνειον ἀνέπραττε, τόκους προσεκλέγων καὶ ἐπιτοκίας, ἀλλ' ὡς φώριον μετὰ μεγίστης τῶν λαβόντων ζημίας. Οὐ γὰρ ἐξήρκει τὰ δοθέντα τοῖς ἀθλίους ἀποτιννύνειν, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσίας ὅλας προσεισέφερον, ἃς ἢ παρὰ γονέων ἢ παρ' οἰκείων ἢ φίλων ἐκληρονόμουν, ἢ ποριστὴν ἐλόμενοι βίον ἐκτήσαντο αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν. Οἱ δὲ σφόδρα παρ' αὐτῶ εὐδοκίμειν οἰόμενοι τρόπον ἕτερον τὸν σὺν ἡδοιῇ μετὰ προσποιήσεως φιλικῆς ἐβλάπτοντο, πάμπολλα μὲν εἰς τὰς ἀκρίτους καὶ ἀτάκτους καὶ ἕξαπιναίους ἀποδημίας ἀναλίσκοντες, πόμπηπολλα δὲ εἰς τὰς ἐστιάσεις. Ὅλας γὰρ οὐσίας ἐξανάλουν εἰς ἐνὸς δείπνον παρασκευῆν, ὡς καὶ δανείζεσθαι· τοσαύτη τις ἦν ἡ πολυτέλεια. Τοιγαροῦν ἀπνήχοντό τινες ἤδη τὰς δεδομένας ὑπ' αὐτοῦ χάριτας, ὑπολαμβάνοντες οὐκ ὠφέλειαν μόνον, ἀλλὰ δέλεαρ εἶναι καὶ ἐνέδραν
 104 ἀφορήτου ζημίας. Τοσαύτη μὲν οὖν τις περὶ τὸ πῆθος ἦν ἀνωμαλία πρὸς ἅπαντας, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος, ᾧ χαλεπῶς ἀπεχθάνομενος, τὰς μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι προσερχῶς ἀπὸ τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἀρξάμενος σφετερίζεται, καταπλήσας εἰκόνων καὶ ἀνδριάντων τῆς ἰδίας μορφῆς. Ὁ γὰρ ἐτέρων ἀνατιθέντων ἀφείς, αὐτὸς ἰδρίετο δυνάμει. Τὸν δὲ ἐν τῇ ἱεροπόλει νεῶν, ὃς λοιπὸς ἦν ἄφανστος, ἀσυλίας ἤξιωμένος τῆς πάσης, μεθηρμόζετο καὶ μετεσχημάτιζεν εἰς οἰκεῖον ἱερόν,

ἵνα Διὸς ἐπιφανοῦς νέου χρηματίζῃ Γαίτου. Τί γῆς; Σὺ μὲν ἄνθρωπος ὢν αἰθέρα καὶ οὐρανὸν ζητεῖς προσλαβεῖν, οὐκ ἄρκεσθεῖς τῷ πλήθει τῶν τοσοῦτων ἡπείρων, γῆσων, ἔθνῶν, κλιμάτων, ὧν ἀνίψω τὴν ἀρχήν; Τὸν δὲ θεὸν οὐδενὸς τῶν ἐνταῦθα καὶ παρ' ἡμῖν ἀξιοῖς, οὐ χώρας, οὐ πόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸν βραχὺν οὕτως περίβολον αὐτῷ καθιερωθέντα καὶ καθωσιωθέντα χρησιμοῖς καὶ λογίοις θεοσάτοις ἀφελέσθαι διανοῆ, ἵν' ἐν τῷ τῆς 97 τοσαύτης γῆς περιβόλῳ, μηδὲν ἴχνος, μηδὲν ὑπόμνημα καταληφθῆ τιμῆς καὶ εὐσεβείας τῆς εἰς τὸν ὄντως ὄντα ἀληθῆ θεόν; Καλὰς ὑπογοῦμαι τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐλπίδας. Ἄγνοεῖς ὅτι πηγὰς ἀνατέμνεις ἀθρόων κακῶν, καινουργῶν καὶ μεγαλουργῶν ἃ μῆτε δοῦν μῆτε λογίζεσθαι θέμις;

§. 44. Ἄξιον δὲ ἐπιμνησθῆναι καὶ ὧν εἶδομέν τε καὶ ἠκούσαμεν, μεταπεμφθέντες ἀγωνίσασθαι τὸν περὶ τῆς πολιτείας ἀγῶνα. Εἰσελθόντες γὰρ εὐθύς ἐγνωμεν ἀπὸ τοῦ βλέμματος καὶ τῆς κινήσεως, ὅτι οὐ πρὸς δικαστὴν, ἀλλὰ κατήγορον ἀφίγμεθα, τῶν ἀντιτεταγμένων μᾶλλον ἐχθρόν. Δικαστοῦ μὲν γὰρ ἔργα ταῦτα ἦν, καθίσαι μετὰ συνέδρων ἀριστίνδην ἐπιλελεγμένων ἐξεταζομένης ὑποθέσεως μεγίστης, ἐν τετρακοσίοις ἔτεσιν ἡσυχασθείσης, καὶ νῦν πρῶτον εἰσαγομένης ἐπὶ μυριάσι πολλαῖς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἰουδαίων, ἐκατέρωθεν στήναι τοὺς ἀντιδίκους μετὰ τῶν συναγορευόντων, ἐν μέρει μὲν ἀκοῦσαι τῆς κατηγορίας, ἐν μέρει δὲ τῆς ἀπολογίας πρὸς μεμετρομένον ὕδωρ, ἀναστάντα βουλευέσασθαι μετὰ τῶν συνέδρων, τί χρὴ φανερώς ἀποφῆρασθαι γνώμη τῆ δικαιοτάτῃ τυράννου δὲ ἀμειλίκτου δεσποτικῆν ὀφρὸν ἐπανατειναμένου τὰ πραχθέντα. Χωρὶς γὰρ τοῦ μηδὲν ὧν ἀριώως εἶπον ἐργάσασθαι, μεταπεψάμενος τοὺς δεεῖν κήπων ἐπιτρόπους, τοῦ τε Μαικήνα καὶ Λαμία — πλησίον δὲ εἰσιν ἀλλήλων τε καὶ τῆς πόλεως, ἐν οἷς ἐκ τριῶν ἢ τεττύρων ἡμε-

ῥῶν διέτριβε· κείθι γὰρ ἐπὶ παροῦσιν ἡμῶν ἢ κατὰ παντὸς τοῦ ἔθνους ἔμελλε σκηνοβατεῖσθαι δραματοποιία — κελύει τὰς ἐπαύσεις αὐτῷ πάσας περιανοχθῆναι· βούλεσθαι γὰρ μετὰ ἀκριβείας ἐκάστας ἰδεῖν. Ἡμεῖς δὲ ὡς αὐτὸν εἰσαχθέντες ἅμα τῷ θεάσασθαι, μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας τῆς ἀπάσης νεύοντες εἰς τὸ ἔδαφος ἐδεξιούμεθα, Σεβαστὸν Ἀυτοκράτορα προσειπόντες. Ὁ δὲ οὕτως ἐπεικῶς καὶ φιλανθρώπως ἀντιπροσηγόρευσεν, ὡς μὴ μόνον τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ ζῆν ἀπογνῶναι. Σαρκάζων γὰρ ἅμα καὶ σεσηρῶς, “Ὑμεῖς”, εἶπεν, “ἔστε οἱ θεομισεῖς, οἱ θεὸν μὴ νομίζοντες εἶναι με, τὸν ἤδη παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀνωμολογημένον, ἀλλὰ τὸν ἀκατονόμαστον ὑμῶν”; Καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπεφήμιζε πρόσρησιν, ἣν οὐδὲ ἀκούειν θεμιτὸν, οὐχ ὅτι διερμηνεύειν αὐτολέξει. Πάσης ἐκθὺς ἀνεπλήσθησαν ἠδονῆς οἱ τῆς ἐναντίας μερίδος πρέσβεις, ἤδη κατωρθωκέναι διὰ τῆς πρώτης ἀναφθέγγεως Γαίου τὴν πρεσβείαν νομίζοντες· 598 ἐπεχειρονόμον, ἀνορχοῦντο, τὰς τῶν θεῶν ἀπάν-
Μ.των ἐπωνυμίας ἐπεφήμιζον αὐτῷ.

§. 45. Γανύμενον δὲ ταῖς ὑπὲρ ἀνθρωπίνην φύσιν προσήρησει, θεασάμενος ὁ πικρὸς συκοφάντης Ἰσίδωρος· “Ἐτι μᾶλλον”, ἔφη, “δέσποτα, μισήσεις τοὺς παρόντας καὶ τοὺς ὧν εἰσιν ὁμόφυλοι, ἐὰν γνῶς τὴν εἰς σὲ κακόνοϊαν αὐτῶν καὶ ἀσέβειαν. Ἀπάντων γὰρ ἀνθρώπων ὑπὲρ σωτηρίας τῆς σῆς θυσίας ἀναγόντων εὐχαριστηρίους, οὐκ ὑπέμειναν οὗτοι μόνοι θύειν. Ὅταν δὲ οὗτοι λέγω, καὶ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους συμπαραλαμβάνω”. Ἀναβοησάντων δὲ ἡμῶν ὁμοθυμαδόν, “Κύριε Γαίε, συκοφαντούμεθα! Καὶ γὰρ ἐθύσαμεν, καὶ ἐκατόμβας ἐθύσαμεν, ὧν τὸ αἷμα τῷ βωμῷ περισπείσαντες τὰ κρέα οὐκ εἰς θοινὴν καὶ εὐωχίαν οἴκαδε ἐκομίσαμεν, ὡς ἔθος ἐνίοις ποιεῖν, ἀλλ' ὀλόκαντα τὰ ἱερεῖα παραδόντες τῇ ἱερᾷ φλογὶ· καὶ τρεῖς, οὐκ ἅπαξ, ἤδη.

Πρῶτον μὲν ὅτε διεδέξω τὴν ἡγεμονίαν· δεύτερον δὲ, ὅτε τὴν βαρεῖαν ἐκείνην νόσον, ἣν πῦσα ἢ οἰκουμένη συνενοσήσεν ἐξέφυγες· τρίτον δὲ, κατὰ τὴν ἐλπίδα τῆς γερμανικῆς νίκης”. — “Ἔστω”, φησὶ, “ταῦτα ἀληθῆ, τεθύκατε, ἀλλ’ ἐτέρω, καὶ οὐκ ὑπὲρ ἑμοῦ. Τί οὖν ὄφελος; Οὐδὲ γὰρ ἔμοι τεθύκατε”. Φοίκη βύθιος εὐθύς κατέσχευεν ἡμᾶς ἐπὶ τῷ προτέρῳ καὶ τοῦτο ἀκούσαντας, ἣ καὶ μέχρι τῆς ἐπιφανείας ἀνεχύθη. Καὶ ταῦθ’ ἕμα λέγων ἐπήει τὰς ἐπαύλεις, ἀνδρῶνας κατανοῶν, γυναικωνίτιδας, τὰ ἐν ἐπιπέδῳ, τὰ ὑπερῶα ἅπαντα, αἰτιώμενος ἐνίας ὡς ἐλλιπεῖς κατασκευᾶς, ἐτέρας ἐπινοῶν καὶ προσδιατάττων πολυτελεστέρως αὐτός. Εἶτα ἡμεῖς ἐλαυνόμενοι παρηκολουθοῦμεν ἄνω κάτω, καταχλευαζόμενοι καὶ κερτομούμενοι πρὸς τῶν ἀντιπάλων, ὡς ἐν θεατρικαῖς μίμοις. Καὶ γὰρ τὸ πρᾶγμα μιμῖα τις ἦν. Ὁ μὲν δικαστὴς ἀνειλήφει σχῆμα κατηγοροῦ, οἱ δὲ κα- 1042 τήγοροι φαῦλον δικαστοῦ πρὸς ἔχθραν ἀποβλέπον- P. τος, ἀλλ’ οὐ τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας. Ὅταν δὲ αἰτιᾶται κρινόμενον δικαστὴς καὶ τοσοῦτος, ἀνάγκη σιωπᾶν. Ἔστι γὰρ πῶς καὶ δι’ ἡσυχίας ἀπολογεῖσθαι, καὶ μάλιστα πρὸς οὐδὲν ὧν ἐπεζήτει καὶ ἐπεπόθει δυναμένους ἀποκρίνασθαι, τῶν ἐθῶν καὶ νομίμων τὴν γλῶτταν ἐπεχόντων, καὶ τὸ στόμα κλειόντων καὶ ἀπορῥαπτόντων. Ἐπεὶ δὲ ἔνια τῶν περὶ τὰς οἰκοδομὰς διετύξατο, μέγιστον καὶ σεμνὸν ἐρώτημα ἠρώτα, “Διὰ τί χοιρείων κρεῶν ἀπέχεσθε”; Πάλιν πρὸς τὴν πεῦσιν γέλωσ ἐκ τῶν ἀντιδίκων κατεβρόάγη τοσοῦτος, τῇ μὲν ἡδομένων, τῇ δὲ καὶ ἐπιτηδενόντων ἕνεκα κολακείας, ὑπὲρ τοῦ τὸ λεχθέν δοκεῖν σὺν εὐτραπέλιᾳ καὶ χάριτι εἰρησθαι, ὡς τι- 99 νας τῶν ἐπομένων αὐτῷ θεραπεύοντων ἀγανακτεῖν I. ἐπὶ τῷ καταφρονητικῶς ἔχειν αὐτοκράτορος, ἐφ’ οὗ καὶ τὸ μετρίως μειδιάσαι τοῖς μὴ πάνυ συνήθεσιν οὐκ ἀσφαλές. Ἀποκριναμένων δὲ ἡμῶν ὅτι “Νόμιμα παρ’ ἐτέροις ἕτερα, καὶ χρήσις ἐνίων ὡς ἡμῖν

καὶ τοῖς ἀντιδίκοις ἀπείρηται”, καὶ φραμένον τινὸς
 “ὡς πολλοὶ γε καὶ τὰ προχειρότατα ἄρνια οὐ προσ-
 φέρονται”, γελᾶσας, “Εὖ γε”, εἶπεν, “ἔστι γὰρ
 οὐχ ἡδέα”. Τοιαῦτα φλυαρηθέντες καὶ κατακερτο-
 μηθέντες ἐν ἀμηχάνοις ἤμεν, εἶτα ὀψέ ποτε παρα-
 σείσουμένως “Βουλόμεθα μιθεῖν”, ἔφη, “τίσι χρῆ-
 σθε περὶ τῆς πολιτείας δικαίοις”. Ἀρξαμένων δὲ
 λέγειν καὶ διδάσκειν, ἀπογευσάμενος τῆς δικαιολο-
 γίας, καὶ συνεὶς ὡς οὐκ ἔστιν εὐκαταφρόνητος, πρὶν
 ἐπενεγκεῖν τὰ ἐχυρώτερα, συγκόψας καὶ τὰ πρότερα,
 δρομαῖος εἰς μέγαν οἶκον εἰσεπήδησεν, καὶ περιελ-
 θαὶν προστάττει τὰς ἐν κύκλῳ θυρίδας ἀναληφθῆ-
 ναι τοῖς ὑάλῳ λευκῇ διαφανέσι παραπλησίως λίθοις,
 οἳ τὸ μὲν φῶς οὐκ ἐμποδίζουσιν, ἄνεμον δὲ εἰσρου-
 σι καὶ τὸν ἀφ’ ἡλίου φλογμὸν. Εἶτα προελθὼν ἄνευ
 σπουδῆς μετριώτερον ἀνηρώτα, “Τί λέγετε”; Συν-
 εἶρειν δὲ ἀρξαμένων τὰ ἀκόλουθα, εἰστρέχει πάλιν
 εἰς ἕτερον οἶκον, ἐν ᾧ γραφὰς ἀρχετύπους ἀνατε-
 θῆναι προσέταπεν. Οὕτω τῶν ἡμετέρων σπαρατ-
 τομένων καὶ διαρτωμένων καὶ μονονοῦ συγκοπτομέ-
 νων καὶ συντριβομένων δικαίων, ἀπειρηκότες καὶ μη-
 δὲν ἔτι σθένοντες, αἰὲ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ θάνατον
 προσδοκῶντες, οὐκ ἔτι τὰς ψυχὰς ἐν αὐταῖς εἴχομεν,
 ἀλλ’ ὑπ’ ἀγωνίας ἔξω προεληλύθεσαν ἰκετεύειν τὸν
 ἀληθινὸν θεὸν, ἵνα τοῦ ψευδωνύμου τὰς ὁργὰς ἐπί-
 σχῃ. Ὁ δὲ λαβὼν οἶκτον ἡμῶν, τρέπει τὸν θυμὸν
 αὐτοῦ πρὸς ἔλεον. Καὶ ἀνεθείς πρὸς τὸ μαλακώτε-
 ρον, καὶ τοσοῦτον εἰπὼν, “Οὐ πονηροὶ μᾶλλον ἢ
 δυστυχεῖς εἶναι μοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι καὶ ἀνόητοι,
 μὴ πιστεύοντες, ὅτι θεοῦ κεκλήρωμαι φύσιν”, ἀπ- 104
 ἀλλάττεται, προστάξας καὶ ἡμῖν ἀπέρχεσθαι.

§. 46. Τοιοῦτον ἀντὶ δικαστηρίου θέατρον ὁμοῦ
 καὶ δεσμωτήριον ἐκφυγόντες — ὡς μὲν γὰρ ἐν θεάτρῳ
 κλωσμός σουριτιόντων, καταμωκωμένων, ἀμετρα χλευ-
 αζόντων, ὡς δὲ ἐν εἰκτῇ πληγαὶ κατὰ σπλάγγνων
 φερόμεναι, βάσανοι, κατατάσεις τῆς ὅλης ψυχῆς, δια

τε τῶν εἰς τὸ θεῖον βλασφημιῶν καὶ διὰ τῶν ἐπα-
 500 νατάσεων, ὡς τοσοῦτον αὐτοκράτωρ ἐπανετέινετο,
 1. μνησικακῶν οὐ περὶ ἑτέρου, ῥαδίως γὰρ ἂν μετεβα-
 λεν· ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς εἰς τὴν ἐκθέωσιν
 ἐπιθυμίας, ἣ μόνους ὑπελάμβανε μῆτε συναινεῖν Ἰου-
 δαίους, μῆτε δύνασθαι συνυπογράψασθαι — μόλις
 ἀνεπνεύσαμεν. Οὐκ ἐπειδὴ φιλοζωοῦντες θάνατον
 κατεπτήχειμεν, ὃν ἄσμενοι καθάπερ ἀθανασίαν εἰλό-
 μεθα ἂν, εἰ δὴ τι τῶν νομίμων ἐμελλεν ἐπανόρθω-
 σιν ἔξαι· ἀλλ' εἰδότες ἐπ' οὐδενὶ λυσιτελεῖ παρανά-
 λωμα γενησόμενοι μετὰ πολλῆς δυσκλείας. Ἄ γὰρ
 ἂν πρέσβεις ὑπομένωσιν ἐπὶ τοὺς πέμψαντας λαμ-
 βάνει τὴν ἀναφοράν. Τούτων μὲν δὴ χάριν ἐπὶ πο-
 σὸν ἐδυνήθημεν ἀνακύψαι, τὰ δὲ ἄλλα ἡμᾶς ἐφό-
 βει διεπτοημένους καὶ ἀποροῦντας, τί γνώσεται, τί
 ἀποφανεῖται, ποταπὴ γένοιτ' ἂν ἡ κρίσις. Ἦκουσε
 γὰρ τῆς ὑποθέσεως, ὅς πραγμάτων ἐνίων παρήκου-
 σεν; Ἐν ἡμῖν δὲ πέντε πρεσβευταῖς σαλεύειν τὰ
 τῶν πανταχοῦ πάντων Ἰουδαίων οὐ χαλεπόν; Εἰ
 γὰρ χάριται τοῖς ἡμετέροις ἐχθροῖς, τίς ἑτέρα
 πόλις ἠρεμήσει; Τίς οὐκ ἐπιθήσεται τοῖς συνοικοῦ-
 σι; Τίς ἀπαθῆς καταλειφθήσεται προσευχῇ; Ποῖ-
 ον πολιτικὸν οὐκ ἀνατραπήσεται δίκαιον τοῖς κοσμον-
 μένοις κατὰ τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων; Ἀνατετρά-
 ψεται, ναυαγήσει, κατὰ βυθοῦ χωρήσει, καὶ τὰ ἐξ-
 αίρετα νόμιμα καὶ τὰ καινὰ πρὸς ἕκαστα τῶν πό-
 λεων αὐτοῖς δίκαια. Τοιούτοις ὑπέραντλοι γενόμε-
 νοι λογισμοῖς ὑπεσυρόμεθα καταποντούμενοι. Καὶ
 γὰρ οἱ τέως συμπράττειν ἡμῖν δοκοῦντες ἀπειρήκε-
 σαν. Καλουμένων γοῦν ἔνδον ὄντες οὐχ ὑπέμειναν,
 ἀλλ' ὑπεξῆλθον διὰ φόβον, ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι τὸν
 ἕμερον, ὃ κέχρητο πρὸς τὸ νομίζεσθαι θεός. Εἴρη-
 ται μὲν οὖν κεφαλαιωδέστερον ἢ αἰτία τῆς πρὸς
 ἅπαν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἀπεχθείας Γαίον· λεκτέον
 δὲ καὶ τὴν παλινοδίαν πρὸς Γαίον.

ΦΙΛΟΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥ
ΠΕΡΙ ΚΟΣΜΟΥ.

PHILONIS IUDAEI LIBER
DE MUNDO.

Unus est deus, dominus totius universi, cui nihil in natura rerum equiparandum, qui mundum ita creavit (1), ut nulla alia re, nisi lege (νόμῳ) dei aeterna nitatur, quae tanquam vinculum infractum cuncta amplectitur (2). Cuique mundi parti singula indita sunt ipsius propria, terrae terrestria, aquae natalitia etc., quorum genera sunt duplicia. In aëre deus collocavit animas, quarum aliae in corpora humana descendunt, aliae eaeque purissimae, ministri dei in loco sublimiore remanent, et heroës Graecis, Moysi angeli dicuntur (3). Ceterarum rerum aliis indidit deus habitum (ἔξιν), aliis naturam (φύσιν), aliis vitam (ψυχήν), aliis rationem (λογικὴν ψυχήν) (4). Ratione, seu mente solus homo ornatus est. Hanc liberam esse voluit, ita ut sua sponte virtutem sequi pravitatemque aversari posset (5 — 7) — De ortu mundi alii aliter disputant; optime Moyses docet mundum genitum interitusque immunem esse, quod et aliis argumentis gravissimis niti videtur (8 — 13). Inprimis vero clare aeternitatem mundi demonstraverunt Boëthus philosophus (14 — 15), alii [quorum nomina non afferuntur] (16. 17), Theophrastus (18. 19), ita ut inepta eorum sententia videretur, qui vel igne vel aqua, vel alio modo mundum consumptum iri putarent (20 — 22).

601 §. 1. Οὐδὲν τῶν ὄντων ἰσότημον ὑφέστηκε 11
Μ.θεῶ, ἀλλ' ἔστιν εἰς ἀρχῶν, καὶ ἡγεμῶν καὶ βασιλεὺς,
ὃ πριτανεύειν καὶ διοικεῖν μόνῳ θέμις τὰ σύμπαντα.
Τὸ γὰρ

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἰς κοίρανος ἔστω,
Εἰς βασιλεὺς·
οὐκ ἐπὶ πόλεων καὶ ἀνθρώπων λέγοιτ' ἂν ἐν δίκῃ

μᾶλλον, ἢ ἐπὶ κόσμου καὶ Θεοῦ. Ἐνὸς γὰρ ἕνα ποιητὴν τε καὶ δεσπότην ἀναγκαῖον εἶναι. Τούτου δὴ προομολογηθέντος, ἀκόλουθον ἂν εἶη συνυφαίνε-
 602 ρειν τὰ ἀρμόζοντα. Τίνα οὖν ἐστὶ, σκοπῶμεν. Εἷς
 Μ. τούτων τῶν δυνάμεων ὁ ἀσώματος καὶ νοητὸς ἐπά-
 γη κόσμος τὸ τοῦ φαινομένου τοῦδε ἀρχέτυπον, ἰδέ-
 αῖς ἀοράτοις συσταθεὶς ὡσπερ οὗτος ὄμμασιν ὄρατός.
 Καταπλαγέντες οὖν τινες τὴν ἑκατέρου τῶν κόσμων
 φύσιν, οὐ μόνον ὄλους ἐξεθείωσαν, ἀλλὰ καὶ τὰ κάλ-
 λιστα τῶν ἐν αὐτοῖς μερῶν, ἥλιον λέγω καὶ σελήνην
 καὶ τὸν συμπάντα οὐρανὸν, ἄπερ οὐδὲν αἰδεσθέν-
 τες Θεοῦς ἐκάλεσαν. Ὡν τὴν ἐπίνοιαν κατιδὼν
 Μωϋσῆς φησι, “Κύριε βασιλεῦ τῶν Θεῶν” *), ἐν-
 1151 δεῖξιν τῆς παρ’ ὑψηλοῦς ἄρχοντος διαφορᾶς. Καὶ
 ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους πριεσβύτατος γένει μὲν ἦν Ρ.
 Χαλδαῖος, πατρὸς δὲ ἀσιτρονομικοῦ τῶν περὶ τὰ
 μαθήματα διατριβόντων οἱ τοὺς ἀστέρας Θεοῦς νο-
 μίζουσι, καὶ τὸν συμπάντα οὐρανὸν τε καὶ κόσμον.
 Παρ’ οὗς τότε εὔ και τὸ χεῖρόν φασιν ἀποβαίνειν,
 οὐδὲν ἔξω τῶν αἰσθητῶν αἴτιον ὑπολαμβάνοντες
 εἶναι. Τούτου δέ τι ἂν εἶη χαλεπώτερον, ἢ μᾶλλον
 ἀπελέγξαι τὴν ἐν τῇ ψυχῇ δυσγένειαν δυνάμενον οἱ
 ἐπιστήμης τῶν πολλῶν καὶ δευτέρων καὶ γενητῶν,
 εἰς ἀνεπιστημοσύνην ἰούσης τοῦ ἐνὸς καὶ πριεσβυτά-
 του, καὶ ὕγενήτου καὶ ποιητοῦ τῶν ὄλων, καὶ διὰ τε
 ταῦτα ἀρίστον καὶ μυρία ἄλλα, ἃ διὰ μέγεθος ἀν-
 θρώπινος λογισμὸς οὐ χωρεῖ. “Ὁν ἐν νῶ λαβὼν καὶ
 ἐπιθειάσας καταλείπει μὲν πατρίδα καὶ γενεάν καὶ
 πατρῶον οἶκον, εἰδὼς ὅτι μένοντος μὲν αἰ τῆς πο-
 λυθέου δόξης ἐγκαταμένουσαι ἀπάται ἐννοίαν ἀνύ-
 νυτον κατασκευάζουσι εἰς τὴν τοῦ ἐνὸς εὐρεσίαν, ὅς
 ἐστὶν αἰδῖος μόνος, καὶ τῶν ἄλλων πατὴρ νοητῶν
 τε καὶ αἰσθητῶν. Εἰ δὲ μετανασταλή, μεταναστῆ-

*) Deut. 10, 17.

ναί τε καὶ τῆς διανοίας τὴν ἀπάτην, μεταρμοσαμένης τὴν ψεύδη δόξαν εἰς ἀλήθειαν. Ἄμα δὲ καὶ τὸν πόθον ὃν ἐπόθει γινῶναι τὸ ὄν προσανερπίπισε λόγια τὰ χρησθένια. Ὡς ποδηγετούμενος ἐπὶ τὴν τοῦ ἐνὸς ἀοκνωτάτην σπουδὴν καὶ ζήτησιν ἦει. Καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν, ἢ τρανωτέρας λαβεῖν φαντα-
 573 σίας οὐχὶ τῆς οὐσίας — τοῦτο γὰρ ἀμηχάνον-
 Μ.ται — ἀλλὰ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ καὶ τῆς προνοίας. Διὸ καὶ πιστεῦσαι λέγεται τῷ Θεῷ πρῶτος. Ἐπει-
 δὴ καὶ πρῶτος ἀκρίβη καὶ βεβαίαν ἔσχεν ὑπόληψιν, ὡς ἔστιν ἐν αἴτιον ἀνώτατον τὸ προνοοῦν τοῦ τε κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν οὐσίαν ἀτακτον, συγκεκυμένην οὖσαν εἰς τάξιν ἐξ ἀταξίας, καὶ ἐκ συγχύσεως εἰς διακρίσιν ἄγων ὁ κοσμοπλά-
 στης, κοσμεῖν ἤρξατο γῆν μὲν καὶ ὕδωρ, ἐπὶ τὸ μέσον ἐρρίζου, τὰ δὲ ἀέρος καὶ πυρὸς δένδρα πρὸς τὴν μετάρσιον ἀνεῖλκεν ἀπὸ τοῦ μέσου χώραν· τὸν δὲ αἰθέριον ἐν κύκλῳ τόπον ὠχυροῦτο, τῶν ἐν- 1152
 τὸς ὄρον τε καὶ φυλακτήριον αὐτὸν τιθεῖς. Ἄφ' P. οὔ καὶ οὐρανὸς ὠνομάσθαι δοκεῖ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τελεία τοῦ πάντος ἦν μοσχεύματα. Τὸ δὲ παμ-
 μεγεθὲς καὶ παμφορώτατον ἔργον ὁ κόσμος οὗτος, οὐ παραφνάδες οἱ εἰρημένοι βλαστοί.

§. 2. Ὅπου ποτ' οὖν ἄρα τὰς ῥίζας καθῆκε, καὶ τίς ἐστὶν αὐτῷ βάσις, ἐφ' ἧς ὡσπερ ἀνδρίας ἐρήρεισται σκεπτέον. Σῶμα μὲν οὐδὲν ἀπόλειφθεν εἰκὸς ἐξωπλανᾶσθαι, τὴν δὲ ὅλων ὕλην ἐργασασμένου καὶ διακοσμήσαντος Θεοῦ. Τελειότατον γὰρ ἤρ-
 μοττε τὸ μέγιστον τῶν ἔργων, τῷ μεγίστῳ δημιουργῷ διαπλάσασθαι. Τελειότατον δὲ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ τελείοις συνεπληροῦτο μέρεσιν. Ὅστε εἰ τῆς ἀ-
 πάσης ὕλης μηδὲν ἔξω μὴ δὲ τῆς βραχυτάτης καταλειφθήσης συνέστη ὁ δὲ ὁ κόσμος· ἀνάγκη τοίνυν ἔκτὸς ἢ κενὸν ἢ μηδὲν εἶναι. Εἰ μὲν δὴ κενὸν, πῶς τὸν πλήρη καὶ ναστὸν καὶ τῶν ὄντων βαρύτατον εὐ-
 ρέθη ταλαντεύον, στερεοῦ μηδενὸς ἐπερείδοντος; Ἐξ

οὗ φάσματι ἂν ἰοικέναι δόξαι. Ζητούσης αἰεὶ τῆς
 διανοίας βάσιν σωματικὴν, ἐν πᾶν ἔχειν εἰκὸς, ἕαν
 γε κινούμενον τιγχάνη, τὸν δὲ δὴ κόσμον διαφερόν-
 τως, ὅτι τὸ μέγιστον σωμάτων ἐστὶ, καὶ πλῆθος ἄλ-
 λων σωμάτων ὡς οἰκεία ἐγκεκλόμπισται μέρη. Τὰς
 δυσωπίας οὖν εἴ τις ἀποδιδράσκειν βούλοιο τὰς ἐν
 τοῖς διαπορηθεῖσι λεγέτω μετὰ παρρησίας, ὅτι οὐ-
 604 δὲν τῶν ἕλων κραταίον οὕτως, ὡς τὸν κόσμον
 Μ. ἀχθηφορεῖν ἰσχύσαι. Νόμος δὲ ὁ αἰδῖος θεοῦ αἰω-
 νίου τὸ ὀχνρώτατον καὶ βεβαιότατον ἔρεισμα τῶν
 ὄλων ἐστίν. Οὗτος ἀπὸ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ πέρυτα,
 καὶ ἀπὸ τῶν ἕκρων εἰς μέσα ταθεῖς δολιχεύει τὸν
 τῆς φύσεως δρόμον ἀήτητον, συνάγων πάντα τὰ
 μέρη καὶ σφίγγων. Δεισμὸν γὰρ ἄρρηκτον τοῦ παν-
 τὸς ὁ γεννήσας ἐποίει πατήρ. Εἰκότως οὖν οὐδὲ
 γῆ πᾶσα διαλυθήσεται πρὸς ὕδατος· ὅπερ αὐτῆς οἱ
 κόλποι κεχωρήκασιν οὐδ' ὑπ' ἀέρος σβεσθήσεται πῖρ,
 οὐδ' ἔμπαλιν ὑπὸ πυρὸς ἀήρ ἀναφλεχθήσεται, τοῦ
 θείου νόμου μεθόριον τύπτοντος αὐτόν. Οὕτω μὲν
 δὴ παμφορώτατων φυτὸν ἐρρίζουτο, καὶ ρίζωθέν
 ἐκρατεῖτο. Τῶν δὲ ἐν μέρει καὶ βραχυτέρων φυτῶν
 τὰ μὲν μεταβατικῶς κινήτᾳ, τὰ δὲ ἄνευ μεταβάσεως
 ὡς ἂν ἐστῶτα κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον ἐδημιουργεῖτο.
 Τὰ μὲν οὖν μεταβατικῆ κινήσει χρώμενα, ἃ δὴ φαμεν
 ἡμεῖς ζῶα εἶναι, ταῖς τοῦ παντὸς ὀλοσχερεστέ- 1153
 ραῖς προσεγένετο μοίραις. Γῆ μὲν τὰ χειρσαῖα, πλω- P.
 τὰ δὲ τῷ ὕδατι, τὰ πτηνὰ δὲ ἀέρι, τοὺς ἀστέρας δὲ
 ἐν οὐρανῷ.

§. 3. Διττὰ δὲ ἐν τε γῆ καὶ ὕδατι καὶ ἀέρι γέ-
 νη ὁ ποιῶν ἐποίει· ἀέρι μὲν τὰ πτηνὰ, καὶ δυνά-
 μεις ἄλλας, αἰσθήσει οὐδαμῆ οὐδαμῶς καταλαμβα-
 νομένας. Ψυχῶν ὁ θιάσος οὕτως ἀσωμάτων ἐστὶ
 διακεκοσμημένων οὐσαῖς αὐταῖς ἐν τάξεισι. Τὰς μὲν
 γὰρ εἰσκρίνεσθαι λόγος ἔχει σώμασι θνητοῖς, καὶ κα-
 τὰ τινὰς ὠρισμένας περιόδους ἀπαλλάττεσθαι πάλιν·
 τὰς δὲ θειοτέρας κατασκευῆς λαχούσας ἄπαντας ὀλο-

γειν τοῦ τῆς γῆς χωρίου, ἀνωτάτω δὲ εἶναι πρὸς
 αὐτῷ τῷ αἰθέρι τὰς καθαρωτάτας, ὡς οἱ μὲν παρ'
 Ἑλλησι φιλοσοφῆσαντες Ἡρώας καλοῦσι καὶ Δαίμο-
 νας, Μωϋσῆς δὲ εὐθυβόλῳ χρώμενος ὀνόματι Ἀγγέ-
 λους προσαγορεύει, πρεσβενομένας καὶ διαγγελού-
 σασ τὰ τε παρὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῖς ὑπηκόοις ἀγαθὰ,
 καὶ τῷ βασιλεῖ ὧν εἰσιν ὑπήκοοι χρεῖοι. Ἐκεῖναι δὲ
 ὡς περ εἰς πόταμον τὸ σῶμα καταβᾶσαι, ποτὲ μὲν
 ὑπὸ συρμοῦ δίνης βιαιοτάτης ἄρπασθεῖσαι κατεπό-
 θησαν, ποτὲ δὲ πρὸς τὴν φθορὰν ἀντίσχειν οὐ δυ-
 νηθεῖσαι, τὸ μὲν πρῶτον ἀνενήξαντο, εἶτα ὅθεν
 ὁρμήθησαν, ἐκεῖσε πάλιν ἀνέπησαν. Αὗται μὲν
 οὖν εἰσιν ψυχαὶ τῶν ἀνωθεν εὐσθενῶς φιλοσοφούν-
 των, ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους μελετῶσαι τῶν μετὰ σω-
 605 μάτων ἀποθνήσκειν βίον, ἵνα τῆς ἀσωμάτου καὶ
 Μ. ἀφθάρτου παρὰ τῷ ἀγεννήτῳ καὶ ἀφθάρτῳ ζωῆς
 μεταλάωσιν· ἡ δὲ καταποθεῖσαι τῶν ἄλλων ἀνθρώ-
 πων ὅσοι σοφίας ἠλόγησαν, ἐκδόντες ἀστράτοις καὶ
 τυχηροῖς πράγμασιν ἑαυτοὺς, ὧν οὐδὲν εἰς ψυχὴν ἢ
 νοῦν ἀναφέρεται, πάντα δὲ ἐπὶ τὸν συμφυᾶ νεκρὸν
 ἡμῶν τὸ σῶμα, ἢ ἐπὶ τὰ ἀψυχότερα τούτου. Δό-
 ξαν λέγω καὶ χρήματα καὶ ἀρχὰς, καὶ τιμὰς· καὶ
 ὅσα ἄλλα ὑπὸ τῶν μὴ τεθεαμένων τὰ πρὸς ἀλή-
 θειαν καλὰ, ἀπάτη ψεύδους δόξης ἀναπλάττεται ἢ
 ζωγραφεῖται. Ψυχὰς οὖν καὶ Δαίμονας καὶ Ἀγγέ-
 λους, ὀνόματι μὲν διαφέροντας, ἐν δὲ καὶ ταυτὸν
 ὑποκείμενον διανοηθεῖς, ἄχθος βαρύτερον ἀποθήσεις
 δεισιδαιμονίαν. Ὡς περ γὰρ ἀγαθοὺς δαίμονας καὶ
 κακοὺς λέγουσιν οἱ πολλοὶ καὶ ψυχὰς ὁμοίως, οὕτω
 καὶ Ἀγγέλους τοὺς μὲν τῆς προζόησιως ἀξίους πρε- 1154
 σβεύτιας τινὰς τῶν ἀνθρώπων πρὸς θεὸν, καὶ θεοῦ P.
 πρὸς ἀνθρώπους, ἱεροὺς καὶ ἀσύλους φύλικας διὰ
 τὴν ἀνυπαίτιον καὶ παγκάλην ταύτην ὑπηρεσίαν· τοὺς
 δὲ ἔμπαλιν ἀνιέρους καὶ ἀναξίους τῆς προζόησιως
 καὶ αὐτὸς ὑπολαμβάνων, οὐχ ἄμωρτήσεις. Μαρτυ-
 ρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ ὁ ἕμνογράφος οὕτως λέγων·

“Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὄργην θυμοῦ αὐτοῦ δι’ ἀγγέλων πονηρῶν*)”. “Υδατι δὲ ζωᾷ πλωτὰ καὶ ζωόφυτα, τῇ γῆ δὲ αὐτῷ ζωά τε χερσαῖα καὶ φυτὰ· καὶ τὰ μὲν φυτὰ κατώκαμα εἰργάσατο, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τοῖς βαθύσι τοῖς τῆς γῆς μέρεσι πήξας. Ζώων δὲ τῶν ἀλόγων τὰς κεφαλὰς ἀνεκλύσας ἀπὸ γῆς ἐπὶ προμήκους ἀχενὸς ἄκρας ἤρμόζετο τῷ ἀν-
 χένι, ὡς περ ἐπίβασιν τοὺς ἐμπροσθίους πόδας θεῖς. Ἐξαιρέτου δὲ τῆς κατισκευῆς ἔλαχεν ἄνθρωπος· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τὰς ὕψεις περιήγαγε κάτω κύψας, διὸ νένευκε πρὸς χέρσον· ἀνθρώπου δὲ ἔμπαλιν ἀνώρθωσεν, ἵνα τὸν οὐρανὸν καταθεῖται· φυτὸν οὐκ ἐπίγειον, ἀλλ’ οὐράνιον, ὡς παλαιὸς λόγος. Ἄλλ’ οἱ μὲν ἄλλοι τῆς αἰθερίου φύσεως τὸν ἡμέτερον νοῦν μοῖραν εἶποντες εἶναι, συγγένειαν ἀνθρώπῳ πρὸς αἰ-
 θέρα συνῆψαν. Ὁ δὲ δὴ μέγας Μωϋσῆς οὐδενὶ τῶν γεγονότων τῆς λογικῆς ψυχῆς τὸ εἶδος ὁμοίως ὠνό-
 606 μασεν· ἀλλ’ εἶπεν αὐτὴν τοῦ θεοῦ καὶ ἀοράτου Μ.θεοῦ ἐκείνου εἰκόνα, δόκιμον εἶναι νομίσας ἧς εἶωθε καὶ τυπωθὲν σφραγίδα θεοῦ, ἧς ὁ χαρακτήρ ἐστὶν ὁ ἀίδιος λόγος. “Ἐνέπνευσε γάρ”, φησὶν, “ὁ θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς**)", ὥστε ἀνάγκη πρὸς τὸν ἐκπέμποντα τὸν δεχόμενον ἀπεικονίζε-
 σθαι. Διὸ καὶ τὸν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα φασὶ θεοῦ γεγενῆσθαι, οὐ μὴν κατ’ εἰκόνα τινὸς τῶν γε-
 γονότων.

§. 4. Ἄλλ’ ἐπαναλαμβάνοντες τὸν λόγον σαφηνείας χάριν εἰπώμεν, ὅτι τῶν σωμάτων τὰ μὲν ἐνεδύσαντο ἕξιν, τὰ δὲ φύσιν, τὰ δὲ ψυχὴν, τὰ δὲ λογικὴν ψυχὴν. Αἰθῶν μὲν οὖν καὶ ξύλων ἃ δὴ τῆς συμφύσεως ἀπέσπασται, δεσμὸν κραταιότατον, ἕξιν εἰργάσατο. Ἡ δὲ ἐστὶ πνεῦμα ἀναστρέφον ἐφ’ ἑαυτοῦ. Ἀρχεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ πέρατα

*) Psalm. 77, 49. **) Gen. 2, 7.

τείνεσθαι, ψαῦσαν δὲ ἄκρας ἐπιφανείας ἀνακάμ- 115
πτει πάλιν, ἄχρις ἂν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀφίκηται τόπον, ἢ
ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον ὠρμήθη. Ἐξέως ὁ συνεχῆς οὐ-
τος διάυλος. Τὴν δὲ φύσιν ἀπένειμε τοῖς φυτοῖς,
κερασάμενος αὐτὴν ἐκ πλείστων δυνάμεων, θρεπτι-
κῆς τε καὶ γενητικῆς. Ψυχὴν δὲ φύσεως τρισὶ δια-
λάττουσαν ὁ ποιῶν ἐποίησεν, αἰσθήσει, φαντασίᾳ, ὄρ-
μῃ. Τὰ μὲν δὴ φυτὰ τούτων ἀμέτοχα, τῶν δὲ
ζῶων ἕκαστον ἀθρόον μετέχει τῶν εἰρημένων. Αἰ-
σθησις μὲν οὖν, ὡς αὐτὸ δήπου δηλοῖ τὸ ὄνομα,
εἰς θεοὺς τις οὕσα τὰ φανέντα ἐπισφάριε τῷ νῷ.
Φαντασία δὲ τύπωσιν ἐν ψυχῇ, οἷον εἰ φαστασία
τις οὕσα. Ἄ γὰρ εἰσήγαγεν ἕκαστη τῶν αἰσθήσεων
ὡσπερ δακτύλιός τις, ἢ σφραγὶς ἐναπεμάξατο τὸν οἰ-
κεῖον χαρακτῆρα, ἢ τὸ ἐκμαγεῖον φυλάττει παρ' ἐαυ-
τῆς, μέχρις ἂν ἢ ἀντίπαλος τῆς μνήμης, τὸν τύπον
λεάνασα λήθῃ, ἀμυδρὸν ἐργάσῃται, ἢ παντελῶς
ἀφανίσῃ. Τὸ δὲ φανέν καὶ τυπῶσαν τοτὲ μὲν οἰ-
κεῖως, τοτὲ δὲ ὡς ἑτέρου διέθηκε τὴν ψυχὴν. Τοῦ-
το δὲ αὐτῆς πάθος ὄρμη καλεῖται. Ἦν ὀριζόμενοι
πρώτην ἔφησαν ψυχῆς κίνησιν.

§. 5. Τοσοῦτοις μὲν ζῶα ὑπερέχει φυτῶν. Ἴδω-
μεν τοίνυν, τίνι τῶν ἄλλων ζῶων ὑπερβέβηκεν ἄν-
θρωπος. Οὗτος δὲ ἑξαιρετον γέρας ἔλαχε διάνοιαν,
607 ἢ τὰς ἀπάντων φύσεις, σωμάτων τε καὶ πραγμά-
Μ.των, εἴωθε καταλαμβάνειν. Καθάπερ γὰρ ἐν μὲν
τῷ σώματι τὸ ἡγεμονικώτατον ὄψις ἐστίν, ἐν δὲ τῷ
πάντι ἢ τοῦ φωτὸς φύσις· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
τῶν ἐν ἡμῖν τὸ κρατιστεῦον, ὁ νοῦς. Ψυχῆς γὰρ
ὄψις οὗτος ταῖς οἰκείαις περιλαμβόμενος ἀγαθῆς, δι-
ῶν ὁ πολὺς καὶ βαθὺς ζόφος, ὃν κατέχευεν, ἀγνοια
τῶν πραγμάτων ἀνασκήδναται. Τοῦτο τῆς ψυχῆς
τὸ εἶδος οἷα ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων, ἐξ ὧν τα
ἄλλα ἀποτελεῖτο, διεπλάσθη. Καθαροτέρως δὲ καὶ
ἀμείνορος ἔλαχε τῆς οἰσίας, ἐξ ἧς αἱ θεῖαι φύσεις
ἐδημιουργοῦντο. Παρὰ καὶ μόνων τῶν ἐν ἡμῖν εἰ-

κότως ἄφθαρτον ἔδοξεν εἶναι διάνοια. Μόνην γὰρ
 αὐτὴν ὁ γεννήσας πατὴρ ἐλευθερίας ἠξίωσε, καὶ τὰ
 τῆς ἀνάγκης ἀνεῖς δεσμὰ ἄφειτον εἴασε, δωρησάμε-
 νος αὐτῇ τοῦ πρεποδισιάτου, καὶ οἰκείου κτήματος
 αὐτῶν, τοῦ ἐκουσίου μοῖραν, ἣν ἰδυνάτο δέξασθαι. 1156
 Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα, ὧν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡ ἔξαι- P.
 ρουμένη εἰς ἐλευθερίαν διάνοια οὐκ ἔστι, καταζευ-
 χθέντα καὶ χαλινωθέντα πρὸς ὑπηρεσίαν ἀνθρώποις
 παραδέδοται, ὡσπερ οἰκείται δεσπότηις. Ὁ δὲ ἄν-
 θρωπος ἐθειλόργου καὶ αὐτοκελεύστου γνώμης λα-
 χῶν, καὶ προαιρετικαῖς χρώμενος ταῖς ἐνεργείαις, εἰ-
 κότως ψόγον μὲν ἔσχεν ἐφ' οἷς ἐκ προνοίας ἀδικεῖ,
 ἔπαινον δὲ ἐφ' οἷς ἐκῶν καθορθοῖ. Παρὰ γὰρ Θεοῦ
τὴν ἐκούσιον κίνησιν εἴληφώς, καὶ κατὰ τοῦτο ὁμοιω-
 θείς αὐτῷ, χαλεπῆς καὶ ἀργαλεωτάτης δεσποίνης
 τῆς ἀνάγκης ἐλευθερωθεὶς, κατηγορίας δεόντως τυγ-
 χάνει, ὅτι τὸν ἐλευθερώσαντα οὐ περιέπει. Τοιγάρ-
 τθι τὴν κατ' ἀπελευθέρων ἀχαρίστην ἀπαραίτητον
 δίκην ὀρθότατα ἀποτίσει. Τῷ τοι καὶ τὸ σῶμα
 ἀνεγερθὲν πρὸς τὴν καθαρωτάτην τοῦ παντὸς μοῖ-
 ραν, οὐρανὸν, τὰς ὕψεις ἀνέτεινεν, ἕνα τῷ φανερῷ
 τὸ ἀφανὲς ἐκδήλως καταλαμβάνηται. Ἐπειδὴ τοί-
 νυν τὴν πρὸς τὸ ὄν διανοίας ὀλκὴν ἀμηχανὴν ἦν
 ἰδεῖν, ὅτι μὴ τοὺς ἀχθέντας πρὸς αὐτὸν μόνους, — ὃ
 γὰρ πέπονθεν ἕκαστα αὐτὸς ἔξαιρέτως οἶδεν — εἰ-
 δῶλον ἐναργὲς ἀειδοῖς ὄμματος, τὰ τοῦ σώματος
 ποιῆ, δυνάμενα πρὸς αἰθέρα ἀπονεύειν. Ὅποτε
 γὰρ οἱ ἐκ φθαρτῆς παγέντες ὕλης ὀφθαλμοὶ, το-
 σοῦτον ἐπέβησαν, ὡς ἀπὸ τοῦ τῆς γῆς χωρίου πρὸς
 τὸν μακρὸν ὄντως ἀφεσιῶτα ἀνατρέχειν οὐρανόν,
 καὶ ψάθειν τῶν περάτων αὐτοῦ, πόσον τινὰ χοῦ-
 νομίσει τὸν δρόμον τῶν τῆς ψυχῆς ζιμμάτων; Ἀπερ-
 ὑπὸ πολλοῦ τοῦ τὸ ἐν κατιδεῖν τηλαυγῶς ἰμέρου πτε-
 ρωθέντα, οὐ μόνον πρὸς τὸν ἔσχατον αἰθέρα τε-
 608 νεται, ἀλλὰ κατώπου λιπὼν παντὸς τοῦ κόσμου
 Μ. τοὺς ὄρους ἐπέγεται πρὸς τὸν ἀγέννητον.

§. 6. Διεξελθόντες οὖν περὶ τῶν ὀλοσχερεσιτέ-
ρων ἐν κόσμῳ φυτῶν, ἴδωμεν ὃν τρόπον καὶ τὰ ἐν
τῷ ἀνθρώπῳ, τῷ βραχεῖ κόσμῳ, δένδρα ὃ πάνσο-
φος ἐδημιούργει θεός. Ἀντίκα τοίνυν ὡςπερ βαθύ-
γειον χωρίον, σῆμα τὸ ἡμέτερον λαβὼν, δεξιμένας
αὐτῷ τὰς αἰσθήσεις ἀπειργάζετο. Καὶ ἐπειτὰ, οἷα
φυτὸν ἡμερον καὶ ὠφελιμώτατον, ἐκάστην αὐτῶν 1157
ἐνελίθει· ἀκοὴν μὲν εἰς οὖς, ὕψιν δὲ εἰς ὕμματα, καὶ P.
εἰς μυκτιῆρας ὕσφορσιν, καὶ τὰς ἄλλας εἰς τὰ οἰκεία
συγγενῆ χωρία. Μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ ὃ θε-
σπέσιος ἀνὴρ, ἐν ὕμνοις λέγων ὧδε· “Ὁ φυτεῶν
οὖς οὐκ ἀκούει; Ὁ πλάσσων ὀφθαλμὸν οὐκ ἐπι-
βλέπει*)”; Καὶ τὰς διοικούσας μέντοι μέχρι σκε-
λῶν τε καὶ χειρῶν, καὶ τῶν ἄλλων τοῦ σώματος
μερῶν, ὅσα ἐντός τε καὶ ἐκτὸς δυνάμεις ἀπάσας ἐν-
γενῆ μοσχεύματα εἶναι συμβέβηκε. Τὰ δὲ ἀμείνω
καὶ τελειότερα τῷ μεσαιτάτῳ καὶ καρποφορεῖν δυνα-
μένα διαφερόντως ἠγεμόνι προσεβόρῳζον. Ταῦτα δὲ
εἰσι νόησις, κατάληψις, εἰστοχία, μελέται, μνημαί,
ἔξεις, διαθέσεις, τεχνῶν ἰδέαι πολύτροποι, βεβαιό-
της ἐπιστημῶν, τῶν ἀρετῆς ἀπάσης θεωρημάτων,
ἄληστος ἀνάληψις. Τούτων οὐδὲν οὐδεὶς ἱκανῶς ἐν-
τὸς φυτουργῆσαι. Πάντων δὲ ἀθρόον εἰς ὃ ἀγέννη-
τος τεχνίτης, οὐ πεποιηκὼς μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιῶν
αἰὲ καθεύκιστον τῶν γιγνομένων τὰ φυτὰ ταῦτα.

§. 7. Τοῖς εἰρημένοις ἐστὶν ἀκόλουθος καὶ ἡ
τοῦ παραδείσου φυτουργία. Λέγεται γὰρ· “Ἐφύ-
τευσεν ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδέμ κατὰ ἀνατολάς.
Καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε**).” Τὸ
μὲν οὖν ἀμπέλους καὶ ἐλαιῶν, ἢ μηλεῶν ἢ ῥοιῶν
ἢ τῶν παραπλησίων δένδρα οἶεσθαι, πολλὴ καὶ
δυσθεράπεντος εὐήθεια. Ἄλλ’ ὅπως μηδεὶς ὑπολά-
βῃ τὸν ποιητὴν χρεῖον εἶναι τινος τῶν γεγονότων,
ἀναγκαίως ἐπεβόησε Μωϋσῆς λέγων· “Κύριος βα-

*) Psalm. 93, 9.

**) Gen. 2, 8.

σιλεύων τῶν αἰώνων, καὶ ἐπ' αἰῶνα καὶ ἔτι *)". Ὁ γὰρ δὴ θεὸς καὶ πατὴρ καὶ τεχίτης καὶ ἐπίτροπος τῶν ἐν οὐρανῷ τε καὶ ἐν κόσμῳ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι. Καὶ μὴν τά γε μέλλοντα συσκιάζεται ὑπὸ τοῦ αὐ-
 609 θις χρόνου τοιῦ μὲν βραχεῖ, τοιῦ δὲ μακρῷ δια-
 Μ. στήματι. Δημιουργὸς δὲ καὶ χρόνου ὁ θεός· καὶ γὰρ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πατὴρ· πατὴρ δὲ κόσμος, χρόνου, τὴν αὐτοῦ κίνησιν γένεσιν ἀποφήνας ἐκείνου. Ὡς τε οὐδὲν παρὰ θεῷ μέλλον, τῷ καὶ τὰ χρόνων ὑπηγμένῳ πέρατι. Καὶ γὰρ οὐ χρόνος, ἀλλὰ τὸ 1158 ἀρχέτυπον τοῦ χρόνου καὶ παράδειγμα. Ἐν αἰῶνι P. δὲ οὔτε παρελίλυθεν οὐδὲν, οὔτε μέλλει, ἀλλὰ μό-
 von ὑφέστηκεν.

§. 8. Ἰκανῶς οὖν διαλεχθέντος περὶ τούτων, σκεπτόεν ἤδη καὶ περὶ ἀφθαρσίας αὐτοῦ. Τρίτται τοίνυν δόξαι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις περὶ τούτου γε-
 γόνασι, τῶν μὲν αἰδίων φαιμένων ἀγέννητόν τε καὶ ἀνώλεθρον, τῶν δὲ ἐξ ἐναντίας γέννητόν τε καὶ φθαρτόν. Εἰσὶ δὲ οἱ παρ' ἑκατέρων ἐκλαβόντες, τὸ μὲν γενητόν ἀπὸ τῶν ὑστέρων, παρὰ δὲ τῶν προ-
 τέρων τὸ ἀφθαρτόν, μικτὴν δόξαν ἀπέλιπον, γενη-
 τὸν καὶ ἀφθαρτόν οἰηθέντες αὐτὸν εἶναι. Δημό-
 κριτος μὲν οὖν καὶ Ἐπίκουρος, καὶ ὁ πολλὸς ὄμιλος τῶν ἀπὸ τῆς στοᾶς φιλοσόφων, γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπολείπουσι τοῦ κόσμου· πλὴν οὐχ ὁμοίως. Οἱ μὲν γὰρ πολλοὺς κόσμους ὑπογράφουσι, ὧν τὴν γένεσιν ἀλληλοτυπίας καὶ ἐπιπλοκαῖς ἀτόμων ἀνατιθέουσι, τὴν δὲ φθορὰν ἀντικοπαῖς καὶ προσράξει τῶν γεγο-
 νότων. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ κόσμον μὲν ἓνα, γενέσεως δὲ αὐτοῦ τὸν θεὸν αἴτιον, φθορᾶς δὲ μηκέτι θεόν. Ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς οὔσι πρὸς ἀκαμάτων δύναμιν χρόνων μακροῖς περιόδοις ἀναλέγουσαν τὰ πάντα εἰς ἑαυτὴν, ἐξ ἧς πάλιν ἀναγένησιν τοῦ κό-
 σμου συνίστασθαι προμηθεῖα τοῦ τεχνίτου. Ἀριστο-

*) Exod. 15, 18.

τέλης δὲ ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον εἶναι. Δεινὴν δὲ ἀθεότητι καταγίνωσκε τῶν τὰ ἐναντία διεξιόντων, οἱ τῶν χειροκμητῶν οὐδὲν ὠήθησαν διαφέρειν τὸ τοσοῦτον ἔργον Θεοῦ. Γέννητον δὲ καὶ ἄφθαρτόν, φασιν, ὑπὸ Πλάτωνος ἐν Τιμαίῳ δηλοῦσθαι. Τινὲς καὶ οἴονται σοφίζόμενοι κατὰ Πλάτωνα γενητὸν λέγεσθαι τὸν κόσμον, οὐ τῷ λαβεῖν τὴν γενέσεως ἀρχὴν, ἀλλὰ τῷ εἶπερ ἐγίγνετο μὴ ἂν ἑτέρως, ἢ τὸν εἰρημένον συσπῆσαι τρόπον, ἢ διὰ τὸ ἐν γενέσει καὶ μεταβολῇ τὰ μέρη θεωρεῖσθαι. Βέλτιον δὲ καὶ ἀληθέστερον ὑπονοεῖν τὸ πρότερον· οὐ μόνον ὅτι διὰ παντὸς τοῦ συγγράμματος πατέρα μὲν καὶ ποιητὴν καὶ δημιουργὸν τὸν Θεο-
 610 πλάστην ἐκείνον, καλλίεργον δὲ καὶ ἔγγονον του-
 Μ. τουὶ τὸν κόσμον, ἀπ' ἀρχετύπου καὶ νοητοῦ παρα-
 δείγματος μίμημα αἰσθητὸν, πάνθ' ὅσα ἐκείνῳ νοη- 1159
 τὰ περιέχοντα, αἰσθητὰ ἐν αὐτῷ, τελειότατον πρὸς Ρ.
 νοῦ τελειότητα, ἐκμαγεῖον πρὸς αἰσθησιν· ἀλλ' ὅτι
 καὶ Ἀριστοτέλης ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ Πλάτωνος,
 διὰ τὴν τῆς φιλοσοφίας αἰδῶ μηδὲν ἂν ψευδάμενος.
 Πατέρα δὲ τοῦ Πλατωνικοῦ δόγματος ἔτι νομίζου-
 σιν τὸν ποιητὴν Ἑσίοδον, γέννητον καὶ ἄφθαρτον
 οἰόμενον τὸν κόσμον ὑπ' ἐκείνου λέγεσθαι, γενητὸν
 μὲν ὅτι φησίν·

Ἦτοι μὲν πρώτιστα Χάος γένει', αὐτὰρ ἔπειτα
 Γαῖ' εὐρύστερονος, πάντων ἕδος ἄσφαλες αἰεί·

ἄφθαρτον δὲ, ὅτι διάλυσιν καὶ φθορὰν οὐ μεμήνυ-
 κεν αὐτοῦ. Χάος δὲ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τόπον οἶε-
 ται, ὅτι τὸ δεξόμενον ἀνάγκη προὔποκεῖσθαι σώμα-
 τι. Τὸ τοίνυν γενητὸν εἶναι τὸν κόσμον ἐναργέστα-
 τα παρ' Ἑσίοδῳ μεμήνυται. Μακροῖς δὲ χρόνοις
 πρότερον ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους νομοθέτης Μωϋ-
 σῆς γενητὸν καὶ ἄφθαρτόν ἔφη τὸν κόσμον ἐν ἱε-
 ραῖς βίβλοις. Εἰσὶ δὲ πέντε ὧν τὴν πρώτην ἐπέ-
 γραψε Γένεσιν, ἐν ἣ ἀρχεται τὸν τρόπον τοῦτον·

“Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν *)”.

§. 9. Τοὺς δὲ ἀγεννήτον καὶ ἄφθαρτον κατασκευάζοντας λόγους προτέρους τακτέον, οἰκίαν ἀρχὴν λαβόντας. Ἄπασι δὲ τοῖς φθορὰν ἐνδεχομένοις, αἰτίαι διτταὶ τῆς ἀπωλείας. Ἡ μὲν ἐντὸς, ἡ δὲ ἐκτὸς προϋπόκεινται. Σίδηρον γοῦν καὶ χαλκὸν καὶ τὰς τοιοντοτρόπους οὐσίας εἴροις ἂν ἀφανιζόμενας· ἐξ ἑαυτῶν μὲν ὅταν ἐρπινώδους νοσήματος τρόπον ἴσος ἐπιδραμῶν διαφάγοι· πρὸς δὲ τὸν ἐκτὸς, ὅταν ἐμπιπραμένης οἰκίας ἢ πόλεως συναναφλεχθεῖσαι τῇ πυρὸς βιαίῳ ῥοπῇ διαλυθῶσιν. Ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ ζώοις ἐπιγίνεται τελευτή· νοσήμισι δὲ ἐξ ἑαυτῶν, ὑπὸ τε τῶν ἐκτὸς, σφαττομένοις, ἢ καὶ λευκομένοις, ἢ ἐμπιπραμένοις, ἢ θάνατον καθαρὸν τὸν δι' ἀγχόνης ὑπομένουσιν. Εἰ δὲ φθείρεται καὶ ὁ κόσμος ἐξ ἀνάγκης, ἦτοι ὑπὸ τινος τῶν ἐν αὐτῷ διαφθειρήσεται δυνάμεων. Ἀμήχανον δὲ ἐκάτερον.

611 Ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδὲν ἔστι τοῦ κόσμου, πάντων
 M. εἰς τὴν συμπλήρωσιν αὐτοῦ συνεργουσιθέντων. 1160
 Οὗτος γὰρ εἷς τέ ἐστι, καὶ ὅλος καὶ ἀγήρωσ. Εἷς μὲν P.
 καὶ ὅλος, διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν· ἀγήρωσ
 δὲ καὶ ἄνοσος, ἐπειδὴ τὰ νόσοις καὶ γήρα σώματα
 ἄλωτὰ, θερμότησι καὶ ψύχεσι καὶ ταῖς ἄλλαις ἐναν-
 τιώσεσι πρὸς ἐπιπιπούσους ἕξωθεν ἰσχυρῶς, ἀνιτρέ-
 πεται· ὧν οὐδεμία δυνάμις ἀποδρῶσα κνκλοῦται καὶ
 ἐπιτίθεται παθῶν μηδενὸς ἀποστατοῦντος μέρους,
 ἀλλ' ὀλοκλήρων ἐγκατελιημμένων εἶσω. Εἰ δὲ ἄρα
 τί ἐστιν ἐκτὸς, πάντως ἂν εἴη κενὸν ἢ ἀπυθῆς φύ-
 σις, ἢν ἀδύνατον παθεῖν τι, ἢ δρᾶσαι. Καὶ μὴν
 οὐδὲ ὑπὸ τινος αἰτίας διαλυθήσεται τῶν ἐντὸς
 αὐτοῦ. Πρώτερον μὲν, ἐπειδὴ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ
 μῖζον ἔσται καὶ κραταιότερον, ὅπερ ἔστιν ἀτοπώτα-
 τον. Ὁ γὰρ κόσμος ἄνυπερβλήτῳ κράτι χρώμενος,

*) Gen. 1, 1.

ἄγει τὰ πάντα μέρη πρὸς μηδενὸς αὐτῶν ἀγόμενος. Ἐπει τὰ διότι διτιῶν οὐσῶν τῶν φθορῶς αἰτιῶν, τῆς μὲν ἐντός, τῆς δὲ ἐκτός, ἅ τὴν ἑτέραν οἶεται ὑπομένειν, δέκτικα καὶ τῆς ἑτέρας ἐστὶ πάντως. Σημεῖον δὲ βοῦς, ἵππος, ἄνθρωπος, καὶ τὰ παρμπλησία ζῶα, διότι πέφυκεν ἀναιρεῖσθαι ὑπὸ σιδήρου, καὶ νόσῳ τελευτῆσαι.

§. 10. Ἐπειδὴ τοίνυν ὑπὸ οὐδενὸς τῶν ἐκτός φθαρησόμενος ἐδείχθη ὁ κόσμος, τῷ μηδὲν ἕξω καταλελειφθαι, πάντων οὐδ' ὑπό τινος τῷ ἐν τῷ αὐτῷ διὰ τὴν προεπιλογισθεῖσαν ἀπόδειξιν, καθ' ἣν τὸ ἄλωτὸν τῇ ἑτέρᾳ τῶν αἰτιῶν, καὶ τὴν ἑτέραν ἐπεφύκει δέχεσθαι. Μαρτύρια δὲ καὶ τὰ ἐν Τιμαίῳ περὶ τοῦ τὸν κόσμον ἄνοσον εἶναι καὶ μὴ φθαρησόμενον τάδε· “Τῶν δὲ δὴ τειτάρων ἐν ἕκαστον εἴληφεν ὅλον ἢ τοῦ κόσμου σίστισις. Ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς συνέστησεν αὐτὸν ὁ συνιστάς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύνανεν ἕξωθεν ἀπολιπῶν, τάδε διανοηθεῖς, πρῶτον μὲν ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῶον τελείον ἐκ τελείων μερῶν εἴη, πρὸς δὲ τούτοις ἐν, ἅτε οὐχ ὑπολελειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο τοιοῦτον γένοιτ' ἄν, ἔτι δὲ ἵνα ἀγῆρω καὶ ἄνοσον ἦ, κατανοῶν ὡς τὰ τῷ σώματι θερμὰ καὶ ψύχρα, 612 καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἔχει ἰσχυρὰς, καὶ πε- 1161 Μ.ριστάμενα ἕξωθεν καὶ προσπιπτοντα ἀκαίρως λύει, Ρ. καὶ νόσους καὶ γῆρας ἐπάγοντα φθίνειν ποιεῖ. Διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τόνδε θεὸς ὅλον ἐξ ὅλων ἀπάντων τέλειον καὶ ἀγῆρω καὶ ἄνοσον αὐτὸν ἐτεκτήνατο”.

§. 11. Τοῦτο μὲν δὴ παρὰ Πλάτωνος πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν τοῦ κόσμου μαρτύριον εἰλήφθη· τὸ δὲ ἀγέννητον παρὰ τῆς φυσικῆς ἀληθείας. Ἐπειτα γὰρ τῷ γενομένῳ διάλυσιν· ἀφθαρσία δὲ τῷ ἀγενήτῳ, ἐπεὶ καὶ ὁ τὸ τρίμετρον ἐκεῖνο ποιήσας,

Τύ τοι γεγόμενον κατθανεῖν ὀφείλεται.

Δοκεῖ μὲν ἀπὸ σκοποῦ συνθεῖς· ἀλλ' ἀκολουθίαν τῆς φθορᾶς ᾧδ' ἔχει. Ἐτέρω δέ ἐστι τοιόνδε. Πάνθ' ὅσα τῶν συνθέτων φθείρεται, διαλύσιν εἰς τὰ ἐξ ᾧν συνετέθη λαμβάνει. Διάλυσις δὲ οὐδὲν ἦν ἄρα, ἢ πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ἐκάστων ἐπάνοδος. Ὡστε κατὰ τὸ ἐναντίον ἢ σύνθεσις εἰς τὸ παρὰ φύσιν τὰ συνελθόντα βεβίασται. Καὶ δῆτα οὕτως ἔοικεν ἀψευδέστατα ἔχειν. Ἀνθρωποὶ γὰρ ἀπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἃ δὴ ἕλα τοῦ παντός ἐστιν, οὐρανοῦ, γῆς, ἀέρος τε καὶ πυρὸς, βραχέα μέρη δανεισάμενοι συνεκράθησαν. Τὰ δ' ἀνακραθέντα τῆς κατὰ φύσιν θέσεως ἐστέρηται, θερμότης μὲν τῆς ἀνωφύτου, κάτω δὲ τῆς γεώδους καὶ βάρος ἐχούσης οὐσίας ἐπελαφρισθείσης, καὶ τὸν ἄνω τόπον ἀντιλαβούσης, ᾧν τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχε κεφαλή. Δεσμὸς δὲ φανλότατος, ὃν ἔσφιγξε βία· βιαίος ἐστὶ καὶ ὀλιγοχρόνιος. Ρήγνυται γὰρ θάπτον ὑπὸ τῶν δεθέντων, ἅτε ἀπανχευζόντων διὰ πόθον ὑπὸ τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως, πρὸς ἣν σπεύδοντα μεταπίσταιται. Κατὰ γὰρ τὸν τραγικόν,

Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
φύντ' ἐς γαίαν, τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
πόλον ἦλθε πάλιν. Θνήσκει δ' οὐδὲν
τῶν γενομένων, διακρινόμενον δ'
ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφήν ἐτέρω ἀπέδειξε.

13 Τοῖς μὲν δὴ φθειρομένοις ἅπασιν νόμος ἀναγέγραπται καὶ θεσμὸς οὗτος. Ὅποτε μὲν ὑφέστηκε τὰ συνελθυθέντα ἐν τῇ κράσει πρὸ τῆς κατὰ 1162 φύσιν τάξεως ἀταξίας ἀντιμετειληφέναι, τὸ πρὸς Ρ. τοὺς ἐναντίους τόπους μετανιστάσθαι, ὡς τρόπον τινὰ ξενιτεύειν δοκεῖν· ὅποτε δὲ δὴ ἀλύοιτο, πρὸς τὴν οἰκειάν τῆς φύσεως λῆξιν ἀνακάμπειν. Ὁ δὲ κόσμος ἀμέτοχος τῆς ἐν τοῖς λεχθεῖσιν ἀταξίας ἐστίν. Ἐπεὶ φέρε θεασώμεθα. Φθειρομένου τὴ μέρη νυνὶ

μὲν ἀνάγκη τετάχθαι παρὰ φύσιν ἕκαστα χῶραν· τοῦτο δὲ ὑπονοεῖν οὐκ εὐαγές. Ἀρίστην γὰρ θέσιν καὶ τάξιν ἐναρμόνιον τὰ τοῦ κόσμου μέρη εἴληχεν, ὡς ἕκαστον καθάπερ πατρίδι φιλοχωροῦν, μὴ ζῆτεῖν ἀμείνω μεταβολήν. Διὰ τοῦτο γῆ μὲν ὁ μεσαιτάτος ἀπενεμήθη τόπος, ἐφ' ἣ πάντα τὰ γεώδη, καὶ ἂν ἀναρρήψῃς τι τῶν γεωδῶν, κάτω φέρεται· τόδ' ἔστι σημεῖον χώρας τῆς κατὰ φύσιν. Ἐνθα γὰρ μὴ ὑπὸ βίας ὄτιοῦν ἐνεχθὲν ἴσταται καὶ ἤρημι, τὸν οἰκειὸν εἴληχε χῶρον. Ὑδωρ δὲ ἐπὶ γῆν ἀνακέχεται δεύτερον, ἀῆρ δὲ καὶ πῦρ ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς τὸν ἄνω κεχώρηκεν· ἀῆρ μὲν τὸν μεθόριον ὕδατος καὶ πυρὸς κληρωσάμενος τόπον, πῦρ δὲ τὸ ἀνώτατον. Διὸ καὶ ἂν ἀψάμενος δάδα πρὸς γῆν καταφέρῃς, ἢ φλόξ οὐδὲν ἤττον ἀντιβιάσεται, καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ πυρὸς κίνησιν ἐπικονφίσασα αὐτὴν ἀναδραμεῖται. Εἰ δὲ φθορᾶς μὲν αἴτιον ἢ παρὰ φύσιν κίνησις τῶν ἄλλων ἔχει ζῶων, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ κατὰ φύσιν ἕκαστα τῶν μερῶν διατέτακται τὰς οἰκειάς διακληρωσάμενα χώρας, ἐνδίκως ἂν λέγοιτο ὁ κόσμος ἄφθαρτος.

§. 12. Ἐτι τοίνυν ἐκεῖνο πάντι τῷ δῆλον, ὅτι φύσις ἕκαστη διατηρεῖν καὶ διασώζειν, εἰ δ' οἷόν τε ἦν, καὶ ἀθανατίζειν ἕκαστα ὧν φύσις ἔστιν ἐσπούδακεν, ἢ μὲν ἐν τοῖς δένδροισι τὰ δένδρα, ἢ δὲ ἐν τοῖς ζώοις τῶν ζῶων ἕκαστον. Ἐξασθενεῖ δὲ ἢ ἐπὶ μέρους ἀναγκαίως ἄγειν πρὸς αἰδιότητα. Ἡ γὰρ ἔνδεια, ἢ φλογμὸς, ἢ κρυμὸς, ἢ μυρία ἄλλα τῶν εἰωθότων ἐπισυνίστασθαι κατακήψαντα διέσεισε καὶ διέλυσε τὸν συνέχοντα δεσμὸν, καὶ τέλος κατέρρηξε. Τοιοῦτον δὲ εἰ μηδὲν ἐφύδρευεν ἕξω, καὶ ἂν ὅσον
 614 ἐφ' ἑαυτῇ μικρῇ τε αὖ καὶ μεγάλα ἀγήρω διεφύ-
 Μ.λαττεν. Ἀναγκαῖον οὖν τὴν τοῦ κόσμου φύσιν 116
 γλίχισθαι τὴν ὅλου διαμονήν. Οὐ γὰρ δὴ τῶν ἐπὶ
 μέρη ἔστι χείρων, ὡς ἀποδιδράσκουσα καὶ λιποτα-

κτοῦσα νόσον ἀνθ' ὑγείας, καὶ φθορὰν ἀντι σωτηρίας παντελοῦς ἐπιχειρεῖν τεχνάζειν, ἐπειδὴ

Πασάων ὑπερ ἤδε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
 ρεῖά τ' ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πῦσαι.

Ἄλλ' εἰ τοῦτ' ἀληθές ἐστι, φθορᾶς ὁ κόσμος οὐ δέξεται. Διὰ τί; Ὅτι ἡ συνέχουσα φύσις αὐτὸν ἀήττητός ἐστι κατὰ πολλὴν ἰσχὺς ῥώμην, τῶν ἄλλων ὅσα βλάπτειν ἔμελλεν ἀπαξ ἀπάντων ἐπικρατοῦσα. Διὸ καὶ Πλάτων φησὶν, "Ἀπήμι τε γὰρ οὐδέν, οὐδὲ προσήμι αὐτῷ ποθὲν οὐδέν — οὐ γὰρ ἦν — αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφήν τὴν ἑαυτοῦ φθίσειν παρέχον καὶ πάντα ἐν ἑαυτῷ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ πάσχον καὶ δρωῶν ἐκ τέχνης γέγονεν. Ἠγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς αὐταρκες ὃν ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεῖς ἄλλων".

§. 13. Ἀποδεικτικώτατός γε μὴν καὶ ἐκεῖνος ὁ λόγος ἐστίν, ἐφ' ᾧ μυρίους οἶδα σεμννομένους ὡς ἠκριβωμένῳ καὶ πάννυ ἀνεξέλεγκτῳ. Πυνθάνονται γὰρ, τίνας ἕνεκα τὸν κόσμον φθείρει ὁ θεὸς; Ἥτοι γὰρ ὑπὲρ τοῦ μηκέτι κοσμοποιῆσαι, ἢ ὑπὲρ τοῦ ἕτερον κατασκευάσαι. Τὸ μὲν δὴ πρότερον ἀλλότριον θεοῦ, πρὸς τάξιν γὰρ ἀταξίαν μεταβάλλειν δέον, οὐ πρὸς ἀταξίαν τάξιν. Εἶτα δὲ, ὅτι καὶ μετάνοιαν πάθος καὶ νόσημα δέξεται ψυχῆς. Ἐδει γὰρ ἢ μὴ κοσμοποιῆσαι τὸ παράπαν, ἢ κρίνοντα πρέπον αὐτῷ τὸ ἔργον χαίρειν τῷ γενομένῳ. Τὸ δὲ δεύτερον ἄξιον οὐ βραχείας ἔρευνῆς. Εἰ γὰρ ἕτερον ἀντὶ τοῦ νῦν ὄντος κατασκευάσει, πάντως ὁ γινόμενος ἢ χείρων ἢ κρείττων ἢ ὅμοιος ἀποτελεσθήσεται, ὧν ἕκαστον ἐπίληπτον. Εἰ μὲν γὰρ χείρων ὁ κόσμος, χείρων καὶ ὁ δημιουργός. Ἀμώμητα δὲ καὶ ἀνεξέλεγκτα καὶ ἀνεπανόρθωτα τὰ τοῦ θεοῦ, τελειοτάτη τέχνη
 15 καὶ ἐπιστήμη δημιουργηθέντα. Εὐπρεπὲς δὲ θεῶ
 1. τὰ ἄμορφα μορφοῦν, καὶ τοῖς ἀσχιστοῖς περιτιθέ- P.
 ναι θαύμαστα κάλλη. Εἰ δὲ ὅμοιος, ὁ τεχνίτης 1164

οὐδὲν κομιδῇ νηπίων παίδων διαφέρων, οἱ πολλάκις παρ' αἰγιαλοῖς ἀθύροντες ψάμμοισι γεωλόφους ἀνιστάσι, καὶ ἔπειτα ὑφαιροῦντες ταῖς χερσὶ, πάλιν ἔρείπουσι. Πολὺ γὰρ ἄμεινον τοῦ κατασκευάζειν ὁμοιον μηδὲν μῆτε ἀφαιροῦντα, μῆτε προστιθέντα, μῆτε πρὸς τὸ ἄμεινον ἢ χειρὸν μεταβάλλοντα, τὸν ἐξ ἀρχῆς γενόμενον ἅπαξ κατὰ χώραν ἔαν. Εἰ δὲ κρείττονα δημιουργήσει, γενήσεται τότε κρείττων καὶ ὁ δημιουργὸς, ὥστε ἤνικα κατεσκεύασε καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν διάνοιαν ἦν ἀτελέστερος, ὑπερ οὐδὲ θέμις ὑπονοεῖν. Πρὸς δὲ τούτοις τὰ μὲν τῶν θνητῶν ἔργα ἡμῶν φθαρτὰ δεόντως ἂν γένοιτο, τὰ δὲ τοῦ ἀθανάτου κατὰ τὸν εἰκότα λόγον ἄφθαρτα δεῖν· τῇ γὰρ φύσει τῶν τεχνιτῶν εὐλογον τὰ δημιουργηθέντα ἕξομοιοῦσθαι.

§. 14. Ἀποδείξεισι δὲ οἱ περὶ τὸν Βοηθὸν κέχρηται πιθανοτάταις, ἃς αὐτίκα λέξομεν. Φασὶ γὰρ, εἰ γεννητὸς καὶ φθαρτὸς ὁ κόσμος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι γενήσεται, ὑπερ καὶ τοῖς Στωϊκοῖς ἀτοπώτατον δοκεῖ εἶναι. Διὰ τί; Ὅτι οὐδεμίαν φθοροποιὸν αἰτίαν εὑρεῖν ἔστιν οὔτ' ἐντὸς οὔτ' ἐκτὸς, ἢ τὸν κόσμον ἀνελεῖ. Ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδὲν ἔστιν, ὅτι μὴ τάχα που κενὸν, τῶν στοιχείων ἀποκριθέντων, εἰς αὐτὸν ὀλοκλήρων. Εἶσω δὲ οὐδὲν νόσημα τοιοῦτον, ὃ γένοιτ' ἂν αἴτιον τῷ τοσοῦτῳ διαλύσεως. Εἰ δὲ ἀναίτιως φθείρεται δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἔσται ἡ γένεσις τῆς φθορᾶς, ὑπερ οὐδ' ἡ διάνοια παραδέξεται. Καὶ μὴν φασιν ὅτι γενικὸν φθορᾶς τρόποι εἰσὶ τρεῖς, ὅτε κατὰ διαιρέσιν, καὶ ὃ κατὰ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος, καὶ ὃ κατὰ σύγχυσιν. Τὰ μὲν οὖν ἐκ διεστηκότων, αἰπόλια, βουκόλια, στρατεύματα, χοροὶ, ἢ πάλιν ἐκ συναπτομένου σώματος παγέντα, διαστιάσει καὶ διαίρεισει λύεται. Κατὰ δὲ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος, ὃ μετασχηματιζόμενος, ἵνα μηδὲ ἕτεροειδῆ τινα τύπον παράσχη μορφῆς. Κατὰ δὲ σύγχυ-

σιν, ὡς ἡ παρὰ ἰατροῖς τετραφάρμακος. Αἱ γὰρ
 δυνάμεις τῶν συννεχθέντων ἠφανίσθησαν εἰς ἕξαι-
 616 ρέτουβ μιῦς γένεσιν ἀποτελεσθεῖσαι. Ποίω δὴ
 Μ.τούτων ἄξιον, τὸν κόσμον φθείρεσθαι φάναι, τῷ 1165
 κατὰ διαίρεσιν; Ἄλλ' οὔτε ἐκ διεστηκότων ἐστὶν ὡς Ρ.
 τὰ μέρη σκεδασθῆναι, οὔτε ἐκ συναπτομένων ὡς
 διαλυθῆναι, οὔτε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἡμετέροις
 ἠνωται σώμασι. Τὰ μὲν γὰρ ἐπικήρως τε ἐξ ἑαυ-
 τῶν ἔχει, καὶ δυναστεύεται πρὸς μυρίων ἀφ' ὧν
 βλάπτεται· τοῦ δὲ ἀήττητος ἡ θώμη πολλῇ τιμῇ
 περιουσίᾳ πάντων κατακρατοῦσα. Ἄλλ' ἀναιρέσει
 παντελεῖ τῆς ποιότητος; Ἄλλ' ἀμήχανον τοῦτό γε.
 Μένει γὰρ κατὰ τοὺς τὰ ἐναντία αἰρουμένους ἡ τῆς
 διακοσμῆσεως ποιότης, ἐπ' ἐλάττονος οὐσίας τῆ τοῦτου
 ιδιοστυλοῦσα κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν. Ἀλλὰ τῷ κατὰ
 σύγχυσιν; Ἄπαγε. Δεήσει γὰρ πάλιν ὡς πρὸ μὴ ὄν
 γίνεσθαι τὴν φθορὰν παραδέχεσθαι. Τοῦ χάριν; ὅτι
 εἰ μὲν ἕκαστον ἐν μέρει τῶν στοιχείων ἐφθείρετο,
 μεταβολὴν ἠδύνατο τὴν εἰς ἕτερον δέχεσθαι, πάν-
 των συλλήβδην ἀθρόον κατὰ σύγχυσιν ἀναιρουμέ-
 νων, ἀνάγκη ὑπονοεῖν τὸ ἀδύνατον.

§. 15. Ἐκεῖνο δὲ ἄξιον διαπορῆσαι, τίνα τρό-
 πον ἐστὶ παλιγγενεσία πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέν-
 των. Ἐξαναλωθείσης γὰρ τῆς οὐσίας ὑπὸ πυρός,
 ἀνάγκη καὶ τὸ πῦρ οὐκ εἶ' ἔχον τροφήν ἀπεσβεσθῆ-
 ναι. Μένοντιος μὲν οὖν, ὁ σπερματικὸς ἐσώζετο
 λόγος τῆς διακοσμῆσεως, ἀναλυθέντος δὲ συνανανή-
 ρηται. Τὸ δὲ ἐστὶν ἔκθεσμον καὶ ἀσέβημα ἤδη δι-
 πλοῦν, μὴ μόνον φθορὰν τοῦ κόσμου κατηγορεῖν,
 ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίαν ἀναιρεῖν, ὡσπερ ἀκοσμία καὶ
 ἀπραξία, καὶ τοῖς πλημμελέσι πᾶσι χαίροντος Θεοῦ.
 Τὸν δὲ λόγον ἀκριβέστερον ὧδε διερευνητέον. Πυ-
 ρὸς τριττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἀνθραξ τὸ δὲ φλόξ τὸ
 δὲ αὐγῆ. Ἀνθραξ μὲν οὖν ἐστὶ πῦρ ἐν γεώδει, ὃ
 τρόπον ἕξεως πνευματικῆς πεφώλευκε καὶ ἔλλοχᾷ δι'
 ὅλης ἄχρι περάτων τεταμένον. Φλόξ δὲ ἐστὶν, ὅπερ

ἐκ τροφῆς αἴρεται μετεωριζόμενοι. Ἀγγὴ δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἐκ φλογός, συνεργὸν ὀφθαλμοῖς εἰς τὴν τῶν ὄρατῶν ἀντίληψιν. Μέσην δὲ χώραν ἀγγῆς τε καὶ ἄνθρακος εἴληχε φλόξ. Σβεσθεῖσα μὲν γὰρ εἰς ἄνθρακα τελευτᾷ, ζωπυρουμένη δὲ ἔχει φέγγος, ὃ τὴν κανστικὴν ἀφρησμένην δύναμιν ἀστράπτει. Εἰ κατὰ τὴν ἐκπίρωσιν οὖν τὸν κόσμον ἀναλύεσθαι φῶμεν, ἄνθραξ μὲν οὐκ ἂν γένοιτο, 617 Μ. διότι παμπληθὲς ὑπολήψεως τοῦ γεύδους, ὡς 11 τὸ πῦρ ἐγκατεἰλήφθαι συμβέβηκεν. Ἀρέσκει δὲ μηδὲν τότε τῶν ἄλλων ὑφεισθάναι σωμάτων, ἀλλὰ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα εἰς ἄκρατον πῦρ ἀναλύεσθαι. Καὶ μὴν οὐδὲ φλόξ, ἅμμα γὰρ τροφῆς ἔστι. Μηδενὸς δὲ καταλειφθέντος ἀτροφήσασα αὐτίκα ἀποσβεσθήσεται. Τούτοις ἔπεται τὸ μηδ' ἀγγὴν ἀποτελεῖσθαι. Καθ' ἑαυτὴν γὰρ ὑπόστασιν οὐκ ἔχει, ῥεῖ δ' ἀπὸ τῶν προτέρων ἄνθρακος καὶ φλογός ἀφ' οὗ μὲν ἔλαττον, πολὺ δὲ ἀπὸ φλογός. Ἐκείνων δὲ, ὡς ἐδείχθη, κατὰ τὴν ἐκπίρωσιν οὐκ ὄντων, οὐδ' ἂν ἀγγὴ γένοιτο, ὡστ' ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς ἐντυφομένου σπερματικοῦ λόγου. Ἐξ ὧν ἔστι δῆλον, ὅτι ἀγένητος καὶ ἀφθαρτος ὧν διατελεῖ.

§. 16. Δίχα τοίνυν τῶν εἰρημένων, καὶ ἐκείνω χρήσαιο ἂν τις εἰς πίστιν, ὃ καὶ τοὺς μὴ πέρα τοῦ μέτρου φιλονεικεῖν αἰρουμένους ἐπισπάσεται. Τῶν ἐν ταῖς συζυγαῖς ἐναντίων ἀμήχανον τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μῆ. Λευκοῦ γὰρ ὄντος, ἀνάγκη καὶ μέλαν ὑπάρχειν, καὶ μεγάλου βραχὺ, καὶ περιττοῦ ἄρτιον, καὶ γλυκεὸς πικρὸν, καὶ ἡμέρας νύκτα, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα. Γενομένης δὲ ἐκπυρώσεως, ἀδύνατόν τι συμβήσεται· τὸ μὲν γὰρ ἕτερον ὑπάρξει τῶν ἐν ταῖς συζυγαῖς, τὸ δὲ ἕτερον οὐκ ἔσται. Φέρε δὲ οὕτως ἰδεασώμεθα. Πάντων γὰρ εἰς πῦρ ἀναλυθέντων, κοῦφον μὲν ἔσται, καὶ μάνον καὶ θέρμον· ἰδία γὰρ πυρὸς ταῦτα. Βαρὺ δ' οὐδὲν ἢ

πυκνὸν ἢ ψυχρὸν τὰ τοῖς λεχθεῖσιν ἐναντία. Πῶς οὖν ἂν τις ἐπισχῆται μᾶλλον τὴν πεπλεγμένην ἐκ τῆς ἐκπυρώσεως ἀκοσμίαν ἢ τὰ φύσει συνυπάρχοντα δεικνὺς ἀπαρτῶμεναι τῆς συζυγίας; Ἡ δ' ἀλλοτριώσεις ἐπὶ τοσοῦτον κενώρηκεν, ὡς τοῖς μὲν αἰδιότητα προσομολογεῖν, τοῖς δὲ τὸ ἀνύπαρκτον. Ἐτι τοίνυν καὶ ἐκεῖνό μοι δοκεῖ, μὴ ἀπὸ σκοποῦ τοῖς ἰχνηλατοῦσι τὸ ἀληθές εἰρησθαι. Φθειρόμενος ὁ κόσμος ἦτοι ὑπὸ τινος φθαρήσεται αἰτίας, ἢ ὑπὸ Θεοῦ. Ὑπ' ἄλλον δὲ οὐδενὸς τὸ παράπαν δέξεται διάλυσιν. Οὐδὲν γὰρ ἔστι ὃ μὴ περιέχει. Τὸ δὲ περιεχόμενον καὶ κρατούμενον ἀσθενέστερον δῆπου τοῦ περιέχοντος, ὑπ' οὗ καὶ κατακρατεῖται. Ὑπὸ δὲ Θεοῦ φθειρεσθαι λέγειν αὐτὸν, πάντων ἀνοσιώτατον. Ὁ γὰρ Θεὸς οὐκ ἀταξίας καὶ ἀκοσμίας καὶ φθορᾶς, ἀλλὰ τάξεως καὶ εὐκοσμίας καὶ ζωῆς, P. καὶ παντὸς αἴτιος ἀγαθοῦ ἀνωμολόγηται παρὰ τοῖς τὰ ἀληθῆ δοξαζούσι.

§. 17. Προσφιλοτεχνοῦντες δὲ τινες τῶν αἰδίων ὑπολαμβάνοντων τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοιοῦτω πρὸς κατασκευὴν λόγῳ χρῶνται. Φθορᾶς τέτταρας εἶναι τρόπους τοὺς ἀνωτάτω συμβέβηκε, πρόσθεσιν, ἀφαιρέσιν, μεταθέσιν καὶ ἀλλοίωσιν. Δυὰς μὲν οὖν πρόσθεσει μονάδος εἰς τριάδα φθείρεται, μηκέτι μένουσα δυὰς· τετρὰς δ' ἀφαιρέσει μονάδος εἰς τριάδα. Μεταθέσει δὲ τὸ Z στοιχεῖον εἰς H, ὅταν αἱ μὲν ἐγκάρσιοι παράλληλοι πρὸς ὀρθὰς διαναστῶσιν, ἢ δὲ πρὸς ὀρθὰς ἐπεζευγμένη πλυγμιασθεῖσα συνάψῃ τὰς παρ' ἑκάτερα. Κατ' ἀλλοίωσιν δὲ μεταβάλλων οἶνος εἰς ὄξος. Τῶν δὲ κατελεγεμένων τρόπων οὐδεὶς ἐφάρπτεται τοῦ κόσμου τοπαράπαν. Ἐπεὶ καὶ τι φῶμεν; Προστιθέναι τι τῷ κόσμῳ πρὸς ἀναίρεσιν; Ἄλλ' οὐδὲν ἔστιν ἐκτός, ὃ μὴ μέρος γέγονεν αὐτοῦ ὅλου. Περιέχεται γὰρ καὶ κατακρατεῖται. Ἄλλ' ἀφαιρεῖσθαι; Πρῶτον μὲν τὸ ἀφαιρεθὲν πάλιν κόσμος ἔσται τοῦ νῦν βραχύτερος,

ἔπειτα ἀμύχανον ἔξω τι σῶμα τοῦ ὄλου διαρτηθῆναι τῆς συμφύσεως σκεδασθῆναι. Ἀλλὰ τὰ μέρη μετατίθεσθαι; Μένει μὲν οὖν ἐν ὁμοίῳ τοὺς τόπους οὐκ ἐναλλάττοντα. Οὐ γὰρ ἐποχηθήσεται ποτε ἔτι ὕδατι πῦσα ἢ γῆ, οὔθ' ὕδωρ ἀέρι, καὶ οὗτος πυρί. Ἀλλὰ τὰ μὲν φύσει βαρέα ἐν γῆ, καὶ ὕδωρ τὸ μέσον ὑφέξει τόπον, γῆς μὲν θεμελίον τρόπον ὑπερειδούσης, ὕδατος δὲ ἐπιπολύζοντος· ἀήρ δὲ καὶ πῦρ τὰ φύσει κοῦφα τὸν ἄνω. Καὶ μὴν οὐδὲ κατὰ ἀλλοίωσιν φθείρεσθαι νομιστέον. Ἰσοκρατῆς γὰρ ἡ τῶν στοιχείων μεταβολή. Τὸ δὲ ἰσοκρατῆς ἀκλινοῦς βεβαιότητος, καὶ ἀσαλεύτου μονῆς αἴτιον, ἅτε μὴ

619 πλεονεκτούμενον. Ὡστε ἀντίδοσις καὶ ἡ ἀντέκτισις

M. τῶν δυναμένων ἀναλογίαις ἔξισουμένη κανόνισιν, ὑγιείας καὶ ἀτελεντήτου σωτηρίας δημιουργὸς, ἔξ ὧν αἰδίου ὁ κόσμος ἀποδείκνυται.

§. 18. Θεόφραστος μέντοι φησὶ τοὺς γένεσιν καὶ φθορὰν τοῦ κόσμου καθηγοροῦντας ὑπὸ τεττάρων ἀπατηθῆναι τῶν μεγίστων, γῆς ἀνωμαλίας, 11 θαλάττης ἀναχωρήσεως, ἐκάστων τῶν τοῦ ὄλου μερῶν διαλύσεως, χερσαίων φθορᾶς κατὰ γένη ζώων. Κατισκενάζει δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὕτως. Εἰ μὴ γενέσεως ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ γῆ, μέρος ὑπανεσιδὸς οὐδὲν ἂν ἔτι αὐτῆς ἔωρᾶτο, χθαμαλὰ δὲ ἤδη τὰ ὄρη πάντα ἐγεγένητο, καὶ οἱ γεώλοφοι πάντες ἰσοπεδοὶ τῇ πεδιάδι. Τοσοῦτων γὰρ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὄμβρων ἔξ αἰδίου φερομένων, εἰκὸς ἦν τῶν διηρομένων εἰς ὕψος τὰ μὲν χειμάρροισι ἀπερρόηχθαι, τὰ δὲ ὑπονοστήσαντα κεχαλασθαι, πάντα δὲ διὰ πάντων ἤδη λελειάνθαι. Νυνὶ δὲ συνεχεῖς ἀνωμαλίας, καὶ πμμπόλλων ὄρων αἰ πρὸς ὕψος ὑπερβολαὶ μὴ νύματ' ἔστι τοῦ τὴν γῆν μὴ αἰδίου εἶναι. Πάλαι γὰρ, ὡς ἔφην, ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ ταῖς ἐπομβροῖαις ἀπὸ περᾶτων ἐπὶ πέρατα πῦσα λεωφόρος ἐγεγένητο. Πέφυκε γὰρ ἡ ὕδατος φύσις καὶ μάλιστα ἀπὸ ὑψηλοτάτων καταράττουσα, τὰ μὲν ἔξωθεῖν τῇ βίῳ,

τὰ δὲ τῶ συνεχεῖ τῶν ψεκᾶδων κλάπτουσα κοιλαί-
 νειν, ὑπεργάζεσθαι τε τὴν σκληρόγειον καὶ λιθοδε-
 σιᾶτην ὀρυκτῆρων οὐκ ἔλλαττον. Καὶ μὴν ἢ
 γε θάλασσά, φασιν, ἤδη μεινῶται. Μάρτυ-
 ρες δὲ αἱ νήσων εὐδοκιμώταται Ῥόδος τε καὶ
 Δῆλος. Αὐταὶ γὰρ τὸ μὲν παλαιὸν ἠφανισμέναι
 κατὰ τῆς θαλάττης ἐδεδύκεισαν ἐπικλυζόμεναι, χρό-
 νῷ δὲ ὕστερον ἐλαττουμένης ἡρέμα, κατ' ὀλίγον
 ἀνίσχουσαι διεφάνησαν, ὡς αἱ περὶ αὐτῶν γραφεῖ-
 σαι μνηνύουσιν ἱστορίαι. Πρὸς δὲ τούτοις μεγάλων
 πελαγῶν μεγάλους κόλπους καὶ βαθεῖς ἀναξηραν-
 θέντας ἠπειρῶσθαι, καὶ γεγενῆσθαι τῆς παρακει-
 μένης χώρας μοῖραν οὐ λυπρὰν, σπειρομένους καὶ
 φυτευομένους· οἷς σημεῖα τὰ τῆς παλαιᾶς ἐναπο-
 λελεῖσθαι θαλαττώσεως, ψηφίδας τε καὶ κόγχας,
 καὶ ὅσα ὁμοιότροπα πρὸς αἰγιαλοὺς εἶωθεν ἀπο-
 βράττεσθαι. Εἰ δὲ μειοῦται ἢ θάλαττα, μειωθή-
 σεται μὲν καὶ ἡ γῆ· μακραιῖς δὲ ἐνιαυτῶν περιόδοις
 καὶ εἰςάπαν ἑκατερον στοιχεῖον ἀναλυθήσεται. Δα-
 πανηθήσεται καὶ ὁ σύμπας ἀῆρ, ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον
 ἐλαττούμενος· ἀποκριθήσεται δὲ πάντα εἰς μίαν
 οὐσίαν τὴν πυρός. Πρὸς δὲ τὴν τοῦ τρίτου κα-
 τασκευὴν κεφαλαίου χροῶνται λόγῳ τοιῶδε. Φθείρε-
 620 ται πάντως ἐκεῖνο, οὗ πάντα τὰ μέρη φθαρτά
 M. ἐστι· τοῦ δὲ κόσμου πάντα τὰ μέρη φθαρτά ἐστι,
 φθαρτὸς ἄρα καὶ ὁ κόσμος. Ὁ δὲ ὑπερεθέμεθα,
 νῦν ἐπισκεπτέον. Ποῖον μέρος τῆς γῆς, ἵνα ἀπὸ
 ταυτοῦ ἀρξώμεθα, μῖζον ἢ ἔλαττον, οὐ χρόνῳ 1169
 διαλύεται; Αἰθῶν οἱ κραταιότατοι ἄρ' οὐ μυνῶσι P.
 καὶ σήπονται κατὰ τὴν ἕξω ἀσθένειαν; — ἢ δ'
 ἐστι πνευματικὸς τόνος, δεσμὸς οὐκ ἄρρηκτος, ἀλλὰ
 μόνον δυσδιάλυτος· — θρυπτόμενοι καὶ ῥέοντες εἰς
 λεπτὴν τὸ πρῶτον ἀναλύονται κόριν, εἰθ' ὕστερον
 δαπανηθέντες ἕξαναλύονται. Τί δὲ, εἰ μὴ πρὸς
 ἀνέμου ῥιπίζοιτο τὸ ὕδωρ οὐκ ἀκίνητον ἐαθὲν ὑφ'
 ἡσυχίας νεκροῦται; Μεταβάλλει γοῦν, καὶ δυσωδέ-

στατον γίνεται, οἷα ψυχὴν ἀφηρημένον ζῶον. Αἶγε μὴν ἄερος φθοραὶ πάντι τῷ δήλον· νοσεῖν γὰρ καὶ φθίνειν, καὶ τρόπον τινὰ ἀποθνήσκειν πέφυκεν. Ἐπεὶ, τί ἂν τις μὴ στοχαζόμενος ὀνομάτων εὐπρεπείαις, ἀλλὰ τοῦ ἀληθοῦς εἰποὶ λοιμὸν εἶναι, πλὴν ἄερος θάνατον, τὸ οἰκεῖον πάθος ἀναχέοντος ἐπὶ φθορᾷ πάντων, ὅσα ψυχῆς μεμοίραται; Τί χρὴ μακροηγοεῖν περὶ πυρός; Αἰροφῆσαν γὰρ αὐτίκα σβέννεται. Εἰ δὴ τῶν μερῶν ἕκαστον τοῦ κόσμου φθορὰν ἐπιμένει, δηλονότι καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν παγείς κόσμος ἄφθαρτος οὐκ ἔσται.

§. 19. Τὸν δὲ τέταρτον καὶ λοιπὸν λόγον ἀκριβέστερον ἄδὲ φασιν. Εἰ ὁ κόσμος αἰδῖος ἦν, ἦν ἂν καὶ τὰ ζῶα αἰδία, καὶ πολὺ γε μᾶλλον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὅσῳ καὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον. Ἀλλὰ καὶ ὑπίγονον φανῆναι τοῖς βουλομένοις ἐρευνᾶν τὰς φύσεις. Εἰκὸς γὰρ, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον, ἀνθρώπους συννάρξαι τὰς τέχνας, ὡς ἂν ἰσηλικας, οὐ μόνον ὅτι λογικῇ φύσει ἐμμέθοδον τὸ οἰκεῖον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ζῆν ἄνευ τούτων οὐκ ἔστιν. Ἰδῶμεν οὖν τοὺς ἑκάστων χρόνους, ἀλογήσαντες τῶν ἐπιτραγωδουμένων θεοῖς μύθων. Εἰ μὴ αἰδῖος ἄνθρωπος, οἶδ' ἄλλο τι ζῶον, ὥστε οὐδὲ αἰ δεδεγμένα ταῦτα χῶραι, γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ, ἐξ ὧν 621 τὸ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον δήλον ἔστιν. Ἀνα-
Μ.γκαῖον δὲ πρὸς τὴν τοσαύτην εὐρεσιλογίαν ἀπαντῆσαι, μήτις τῶν ἀπειροτέρων ὑπαχθῆ· καὶ ἀρκτέον γε τῆς ἀντιβρόήσεως, ἀφ' οὗ καὶ τῆς ἀπάτης οἱ σοφισταί. Τὰς ἀνωμαλίας οὐκ ἐτ' ἐχρῆν εἶναι τῆς γῆς, εἴπερ αἰδῖος ἦν ὁ κόσμος. Διὰ τί, ὦ γενναῖοι; Φήσουσι γὰρ ἕτεροι παρελθόντες, ὅτι δένδρων οὐδὲν αἰ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσι, ἀλλὰ καθ- 1170 ἄπερ ἐκεῖνα καιροῖς μὲν τιμὴ φυλλοθρόει, καιροῖς P δὲ πάλιν ἀνηβᾷ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποθραύεται μέρη, τὰ δὲ προσφύεται. Μακροῖς δὲ χρόνοις ἢ πρόσφρσις καθίσταται γνώριμος,

διότι τὰ μὲν δένδρα ὠκυθέρα χρώμενα τῇ φύσει, θάττον καταλαμβάνειν ἔχει τὴν ἐπίδοσιν, τὰ δὲ ὄρη βραχυτέρα, διὸ καὶ τὰς ἐκρίσεις αὐτῶν αἰσθητὰς, ὅτι μὴ χρόνῳ μακρῷ μόλις εἶναι συμβέβηκεν. Ἐοίκασι τε τὸν τρόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν ἀγροεῖν, ἐπεὶ καὶ ἂν ἴσως αἰδεσθέντες ἠσύχασαν. Φθόνος δ' οὐδεὶς ἀναδιδάσκειν. Ἔστι δ' οὔτε νέον τὸ λεγόμενον οὐθ' ἡμέτερον ῥῆμα, ἀλλὰ παλαιῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν, οἷς οὐδὲν ἀδιερεύνητον τῶν εἰς ἐπιστήμην ἀναγκαίων ἀπολέλειπται. Ὅταν τὸ κατακεκλεισμένον ἐν τῇ γῆ πυρῶδες ἄνω τῇ τοῦ πυρὸς ἐλαύνηται φυσικῇ δυνάμει, πρὸς τὸν οἰκείον τόπον στείχει. Καὶ ἂν λάβηται βραχείας ἀναπνοῆς, ἄνω μὲν συνανασπᾶ πολλὴν τῆς γεώδους οὐσίας, ὅσον ἂν οἶόν τε ἦ. Ἐξω δὲ ἐπιγινόμενον φέρεσθαι βραχυτέραν, ἢ μέχρι πολλοῦ συμπαρελθεῖν βιασθεῖσα, πρὸς μήκιστον ἀρθεῖσα ἕψος συστέλλεται κορυφουμένη, καὶ πρὸς ὄξειαν ἀποτελεuatᾶ κορυφὴν πρὸς σχῆμα μιμουμένη. Γίνεται γὰρ τοῦ κορυφώτου καὶ βαρυτάτου τότε τῶν φύσει ἀντιπάλων, ἀναγκαῖα τυβόραξάντων διαμάχη, πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκατέρου χώραν ἐπειγομένου, καὶ τὸ βιαζόμενον ἀντιτείνοντος. Τὸ μὲν δὴ πυρῶν συναέλκον γῆν ὑπὸ τοῦ περὶ αὐτὴν νευστικοῦ, βροθεῖν ἀναγκάζεται· ἢ δὲ γῆ κατωτάτω ταναυτείνουσα τῷ τοῦ πυρὸς ἀνωφοίτῳ ἐπελαφρισθεῖσα, μόλις ὑπὸ δυνάτωτέρας τῆς ἐπικουφιζούσης ἰσχύος, ἄνω πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς ἔδραν ὠθεῖται καὶ ἵσταται. Τί οὖν θαυμαστόν, εἰ μὴ τὰ ὄρη ταῖς τῶν ὑετῶν φοραῖς ἐξανήλωται, τῆς συνεχούσης αὐτὰ δυνάμειος, 22 ὑφ' ἧς καὶ διανίσταται μάλα παγίως καὶ κραταιῶς ἐνελημμένης; Ἀυθέντος γὰρ δεσμοῦ τοῦ συνέχοντος, εἰκὸς ἦν διαλυθῆναι καὶ πρὸς ὕδατα σκεδασθῆναι. Δυνάμει δὲ σφιγγόμενα τῇ τοῦ πυρὸς στεγανώτερον πρὸς τὰς τῶν ὑετῶν φοραῖς ἀντέχει.

§. 20. Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν λελέχθω περὶ τοῦ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς γῆς πιστὴν οὐκ εἶναι γενέσεως

καὶ φθορᾶς κόσμον. Πρὸς δὲ τὸ ἀπὸ τῆς μειώσεως τῆς θαλάσσης ἐπιχειρηθὲν, ἐκεῖνο δειόντως ἂν λέγοιτο, μὴ τὰς ἀνισχοῦσας νήσους αὐτὸ μόνον, 117 ἀλλὰ καὶ εἰ μὴδ' εἴ τινες ἀποτομαὶ κατακλυζόμεναι τοῖς πάλαι χρόνοις αὐθις ἠπειρώθησαν, σκοπεῖν χορή. Φυσιολογίας γὰρ ἀντίπαλον φιλονεικία, τριπόθητον ἠγουμένης ἀλήθειαν ἰχνηλατήσιν. Ἀλλὰ πολυπραγμονεῖται καὶ τὸ ἐναντίον· ὅσαι μὲν ἠπείροις οὐ παράλιοι μόνον, ἀλλὰ καὶ μεσόγειοι μοῖραι κατεπόθησαν· ὅση δὲ χέρσος θαλαττωθεῖσα μυριοφόροις ναυσὶν ἐμπλεῖται. Ἡ περὶ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ἀδομένη ἱστορία ἀγνοεῖται παρ' οὐδενὸς τῶν ἐλλογίμων, τὸ παλαιὸν ἠπείρω Ἰταλία Σικελίαν προσάπτουσα. Μεγάλων δὲ τῶν παρ' ἑκάτερα πελαγῶν βιαίους πνεύμασιν ἐξ ἐναντίας ἐπιδραμόντων, ἡ μεθόριος ἐπεκλύθη καὶ ἀνεθρόαγη, παρ' ἣν καὶ πόλις ἐπώνυμος τοῦ πάθους Ῥήγιον κτισθεῖσα ὠνομάσθη. Καὶ τὸ ἐναντίον οὗ προσεδόκησεν ἂν τις ἀπέβη. Συνεξεύχθη μὲν γὰρ τὰ τέως διεσιῶτα πελάγη κατὰ τὴν σύρρυσιν ἐνωθέντα. Ἡ δὲ ἠνωμένη γῆ τῷ μεθορίῳ πορθμῷ διεξεύχθη, παρ' ὃν ἠπειρος οὐσα Σικελία νῆσος ἐβιάσθη γενέσθαι.

§. 21. Πολλὰς δὲ καὶ ἄλλας λόγος τῆς θαλάττης ὑπερεχούσης ἠφανίσθαι πόλεις καταποθείσας. Ἐπεὶ καὶ κατὰ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς, Αἴγειράν τε, Βοῦράν τε, καὶ ὑψηλὴν Ἐλικὴν, πολλῇ τοῦ πελάγους ἐπικλυσθῆναι φορᾷ. Ἡ δὲ Ἀτλάντις νῆσος ἅμα Διβύης καὶ Ἀσίας μεῖζων, ἧ φησὶν ἐν Τιμαίῳ Πλάτων, ἡμέρα μία καὶ νυκτι, σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων, δῦσα κατὰ τῆς θαλάττης, ἐξαίφνης ἠφανίσθη, γενομένη πέλαγος οὐ πλωτὸν ἀλλὰ βαραθρῶδες. Οὐδὲν οὖν εἰς τὸ φθεῖρεσθαι τὸν κόσμον ἢ πλασθεῖσα τῷ λόγῳ μείωσις τῆς θαλάττης συνεργεῖ. Φαίνεται γὰρ ὧν μὲν ἐξ ἀναχωροῦσα, τὰ δὲ ἐπικλύζουσα. Ἐχοῖν δὲ μὴ θάτερον τῶν γινομένων, ἀλλὰ συνάμφω φεωροῦντας ἐπι-

κρίνειν, ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς περὶ βίον ἀμφισβητήμασι ὁ νόμος δικαστῆς, πρὶν παρὰ τῶν ἀντιδίκων ἀκούσαι γνώμην, οὐκ ἀποφανεῖται.

§. 22. Καὶ μὴν ὁ τρίτος λόγος ἐξ ἑαυτοῦ διελύχεται, μὴ ὑγιῶς ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τῆς εὐθῆς ἐν ἀρχῇ φάσιως. Οὐ γὰρ δήπουθεν, οὐ πάντα τὰ μέρη φθείρεται, φθορῶν ἐστὶν ἐκεῖνο, ἀλλ' οὐ πάντα τὰ μέρη ἅμα καὶ ἐν ταύτῳ ἄθροα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. Ἐπεὶ καὶ ἂν ἕκρον ἀποκοπέεις τις δάκτυλον, ζῆν οὐ κεκώλυται· εἰ δὲ τὴν κοινωनीαν τῶν με- 1172
ρῶν καὶ μελῶν πᾶσαν, αὐτίκα τελευτήσει· τὸν αὐ- P.
τὸν οὖν τρόπον, εἰ μὲν συλλήβδην ὑπαξάπαντα τὰ στοιχεῖα ὑφ' ἓνα καιρῶν ἠφανίζετο, φάσκειν ἐνδέχεται τὸν κόσμον φθορᾶν ἦν ἀναγκαῖον. Εἰ δὲ ἕκαστον ἰδίᾳ πρὸς τὴν τοῦ γείτονος μεταβάλλει φύσιν, ἀθανατίζεται μᾶλλον ἢ φθείρεται. Παντελῆς γε μὴν εἰρήθεια τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν τεχνῶν ἐξετάζεσθαι. Τῇ γὰρ περὶ τὸν λόγον ἀτοπία τις ἀκολουθήσας, νέον τὸν κόσμον ἀποφανεῖ κομιδῆ, μόλις πρὸ χιλίων παγέντα ἐνιαυτῶν. Ἐπεὶ καὶ οὐς παρειλήφμεν τῶν ἐπιστημῶν εὐρετᾶς, τὸν λεχθέντα ἐνιαυτῶν ἀριθμὸν οὐχ ὑπερβάλλουσιν. Εἰ δὲ δὴ καὶ λεκτέον τὰς τέχνας ἰσηλικᾶς ἀνθρώπων γένει, μεθ' ἱστορίας φυσικῆς ἀλλ' οὐκ ἀπερισκέπτως καὶ ῥαθυμῶς λεκτέον. Ἡ δὲ ἱστορία τι; Φθοραὶ τῶν κατὰ γῆν οὐκ ἀθρόων ἀπάντων ἀλλὰ τῶν πλείστων δυοὶ ταῖς μεγίσταις αἰτίαις ἀνατίθενται, πρὸς καὶ ὕδατος ἀλέκτοις φοραῖς. Κατασκήπτειν δὲ ἑκατέραν φασὶν ἐν μέρει, ἐν παννυμακραῖς ἐτῶν περιόδοις. Ὅτε μὲν οὖν ἐμπρησμοῖς καταλυμβάνει ῥεῖμα αἰθερίον πρὸς ἄνωθεν ἐγγεόμενον, πολλαχῆ σκεδόννυται μεγάλα κλίματα τῆς οἰκουμένης ἐπιτρέχον· ὅτε δὲ κατακλυσμός ἅπασαν τὴν ὕδατος κατασύρει φύσιν, αὐθιγενῶν ποταμῶν καὶ χιμιάδων οὐ πλημμυροῦντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καθεστὸς προσυπερβυλλόντων τῆς ἐπιβάσεως. Κατὰ δὴ τοὺς λεχθέντας τρόπους, δίχα

μυρίων ἄλλων βραχυτέρων, φθειρομένου τοῦ πλεί-
 στου μέρους ἀνθρώπων, ἐπιλιπεῖν ἔξ ἀνάγκης καὶ
 624 τὰς τέχνας. Δίχα γὰρ τοῦ μεθοδεύοντος οὐκ εἶ-
 Μ.ναι καθ' αὐτὴν ἰδεῖν τὴν ἐπιστήμην. Ἐπειδὴν δὲ
 αἱ μὲν κοιναὶ νόσοι χαλάσωσιν, ἄρξεται δὲ ἄνηβᾶν
 καὶ βλασιάνειν τὸ γένος ἐκ τῶν προσκατυλειφθέντων
 τοῖς ἐπιβρίσασι δεινοῖς, ἄρχεται καὶ τὰς τέχνας
 πάλιν ἀνιστάσθαι, οὐ τὸ πρῶτον γενομένης, ἀλλὰ
 τῇ μειώσει τῶν ἐχόντων ὑποσπανισθείσας. Ἄ μὲν
 οὖν περὶ κόσμον παρειλήφαμεν, εἴρηται κατὰ δύ-
 ναμιν.

PHILONIS IUDAEI

FRAGMENTA.

Ex Eusebii Praeparat. Evangel. Lib. VII.

Cap. XIII.

625 "Ἰνα δὲ μὴ σοφίζεσθαι με ταῦτα νομίσης, ἐρ-
 Μ.μηνεία σοι τῆς ἐν τῇ γραφῇ διανοίας, Ἑβραῖον ἄνδρα
 παραστήσω, τὰ οἰκείῃ πατρόθεν ἀκριβοῦντα, καὶ παρὰ
 διδασκάλων τὸ δόγμα μεμαθηκότα, εἰ δὴ σοι τοιοῦ-
 τος ὁ Φίλων. Ἐπάκουσον οὖν καὶ τοῦδε, ὅπως τὰς
 θείας ἐρμηνείαι φωνάς.

Διὰ τί, ὡς περὶ ἑτέρου θεοῦ φησι τὸ, "ἐν ἐι-
 κόνι θεοῦ ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον," *) ἀλλὰ οὐχὶ τῇ
 ἑαυτοῦ; Παγκάλως καὶ σοφῶς τουτὶ κεχρησιμώδηται.
 Θνητὸν γὰρ οὐδὲν ἀπεικονισθῆναι πρὸς τὸν ἀνωτά-
 τω καὶ πατέρα τῶν ὄλων ἐδύνατο, ἀλλὰ πρὸς τὸν
 δεύτερον θεὸν, ὅς ἐστιν ἐκείνου λόγος. Ἔδει γὰρ
 τὸν λογικὸν ἐν ἀνθρώπου ψυχῇ τύπον ὑπὸ θεοῦ
 λόγου χαραχθῆναι· ἐπειδὴ ὁ πρὸ τοῦ λόγου θεὸς
 κρείσσων ἐστὶν ἢ πᾶσα λογικὴ φύσις τῷ δὲ ὑπὲρ τὸν
 λόγον, ἐν τῇ βελτίστη καὶ τινὶ ἐξαιρέτῳ καθεστῶτι
 ἰδέα, οὐδὲν θέμις ἦν γενητὸν ἐξομοιοῦσθαι. Ταῦτα
 ἐκ τοῦ πρώτου μοι κείσθω τῶν Φίλωνος "ζητημά-
 των καὶ λύσεων."

Ex Eodem, Cap. XXI.

Καὶ ὁ Ἑβραῖος δὲ Φίλων ἐν τῷ "περὶ τῆς προ-
 νοίας" ταῦτα περὶ τῆς ὕλης διέξεισι·

*) Gen. 1, 27.

Περὶ δὲ τοῦ προσοῦ τῆς οὐσίας, εἰ δὴ γέγονεν ὄντως, ἐκείνο λεκτέον. Ἐστοχάσατο πρὸς τὴν τοῦ κόσμου γένεσιν ὁ Θεὸς αὐταρκεστάτης ὕλης, ὡς μήτε 626 ἐνδέοι, μήτε ὑπερβάλλοι. Καὶ γὰρ ἄτοπον ἦν τοῖς Μ. μὲν κατὰ μέρος τεχνίταις, ὅποτε τι δημιουργοῖεν, καὶ μάλιστα τῶν πολυτελῶν, τὸ ἐν ὕλαις αὐταρκες σταθμῆσασθαι· τὸν δὲ ἀριθμοὺς καὶ μέτρα, καὶ τὰς ἐν τούτοις ἰσότητας ἀνευρηκότα μὴ φροντίσαι τοῦ ἱκανοῦ. Ἀέξω δὴ μετὰ παύρησίας, ὅτι οὔτε ἐλάττονος, οὔτε πλείονος οὐσίας ἔδει τῷ κόσμῳ πρὸς κατασκευήν. Ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐγγένητο τέλειος, οὔδὲ ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσιν ὀλόκληρος, εὖ δεδημιουργημένος, ἐκ τελείας οὐσίας ἀποιετέλεσται. Πανσόφου γὰρ τὴν τέχνην ἴδιον, πρὶν ἄρξασθαι τινος κατασκευῆς, τὴν ἱκανὴν ἰδεῖν ὕλην. Ἄνθρωπος μὲν οὖν καὶ ἂν εἰ τῶν ἄλλων τὴν ἐπιστήμην διαφέρει, μὴ δυνάμενος κατὰ τὸ παντελὲς ἐκφυγεῖν τὸν συγγενῆ τῶν θνητῶν πλάνην, ἀπατῶτο ἂν ἴσως περὶ τὴν ποσότητα τῆς ὕλης, ὅποτε τεχνιτεύοι· τοτὲ μὲν ὡς ἐλάττον προστιθέναι, τοτὲ δὲ ὡς περιτιτῆς ἀφαιρεῖν. Ὁ δὲ πηγῆ τις ὢν ἐπιστημῶν, ἐνδέον ἢ περωτεύον οὐδὲν ἐμιλλεν ὑποβάλλεσθαι, μέτροις ἄτε χροῶμενος εἰς ἀκρίβειαν ὑπερφυῶς πεπονημένοις, ἄπυσιν ἐπαινετοῖς. Ὁ δὲ βουλόμενος ἄλλως ὑθλεῖν, οὐκ ἂν φθάνοι, καὶ τὰ πάντων ἔργα τῶν τεχνιτῶν αἴτια τιθέμενος, ὡς ἄμεινον τῆς κατασκευῆς ἐπιλαχόντα προσθέσει τινὸς ἢ μειώσει ταῖς ἐν ὕλαις. Ἀλλὰ γὰρ σοφιστείας μὲν ἔργον εὐρεσιλογεῖν, σοφίας δὲ, ἕκαστα διερευνᾶν τῶν ἐν τῇ φύσει. Καὶ τὰ μὲν τοῦ Φίλωνος τοῦτον ἐχέτω τὸν τρόπον.

Ex Eiusdem Lib. VIII. Cap. V.

Πρῶτα δὲ θήσω Φίλωνος τὰ περὶ τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἰουδαίων, ἣν πεποίηται Μωϋσείως ἡγουμένου ἀπὸ τοῦ πρώτου συγγράμματος, ὧν

ἐπέγραψεν “ ὑποθετικῶς ”· ἔνθα τὸν ὑπὲρ Ἰουδαίων, ὡς πρὸς κατηγοροὺς αὐτῶν, ποιούμενος λόγον, ταῦτά φησιν·

Τὸν μὲν παλαιὸν αὐτοῖς πρόγονον ἀπὸ Χαλδαίων εἶναι, τὸν δὲ λαὸν ἀναστῆναι τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου μετωκισμένον ἀπὸ Συρίας τὸ πάλαι, μυριάσι τε ἀμυθῆτοις πλήθοντα· καὶ τῆς γῆς οὐκ οὔσης ἰκανῆς, πρὸς δὲ ἔτι καὶ νεότητι φρονημάτων ἐντεθραμμένον μεγάλως, καὶ ἅμα τοῦ θεοῦ διὰ φασμάτων καὶ ὄνειράτων ἔξοδον αὐτοῖς δηλοῦντος, καὶ οὐδενὸς ἦττον εἰς πόθον κατὰ δαίμονα ἱμπεσόντας τῆς πατρίου 627 καὶ ἀρχαίας γῆς· ὅθεν δὴ καὶ τὸν πρόγονον ἐκεῖ-
Μ.νον αὐτοῖς μετελθῆναι εἰς Αἴγυπτον, εἴτε τῷ θεῷ δὴ δόξαν, εἴτε προνοίᾳ τινὶ, πάντων εὐδαιμονῆσαι μάλιστα, ὡς ἀπὸ ἐκείνου μέχρις εἰς τὸ παρὸν, τότε ἔθνος αὐτοῖς καὶ γεγενῆσθαι καὶ διαμένειν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ὑπερβάλλειν εἰς πολυανδρίαν. Καὶ μετὰ βουχέα φησὶν· ἀνὴρ γε μὴν αὐτοῖς ἠγάπητο τῆς τε ἔξοδου καὶ τῆς πορείας, εἰς οὐδὲν τῶν πολλῶν, εἰ βούλει, διάφορος· οὕτω καὶ ἐλοιδοροῦν γόητα καὶ κέρκωπα λόγων. Καλῆς μέντοι γοητείας καὶ πανουργίας, ἐξ ἧς τὸν γε λαὸν ἅπαντα ἐν ἀνυδρίᾳ καὶ λιμῷ, καὶ τῶν ὁδῶν ἀγνοίᾳ, καὶ ἀπορίᾳ τῶν συμπάντων, οὐ μόνον εἰς τὸ παντελὲς διεσώσατο, καὶ ὡς περ ἐν εὐθηνίᾳ πάσῃ, καὶ παραπομπῇ τῶν μεταξὺ κειμένων ἔθνῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀστασιάστους αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἑαυτὸν μάλιστα εὐπειθεῖς διεφύλαξε. Καὶ ταῦτα οὐκ ὀλίγον δήπου χρόνον, ἀλλὰ ὅσον οὐδὲ οἰκίαν ἐν ὁμοφροσύνῃ συμμῆναι μετὰ πάσης εὐθηνίας εἰκὸς ἐστίν. Καὶ οὐ δίψος, οὐ λιμὸς, οὐ φθορὰ σωμάτων, οὐχὶ φόβος περὶ τῶν μελλόντων, οὐκ ἀγνοία τῶν συμβησομένων, ἐπὶ τὸν γόητα ἐκείνον ἐπῆρε τοὺς ἔξαπατωμένους καὶ περιφθειρομένους λαοὺς. Καίτοι τι βούλει φώμεν; Ἐκείνω τινὰ εἶναι τοσαύτην τέχνην, ἢ δεινότητα λόγων, ἢ σύνεσιν, ὡς τῶν τοσοῦτων καὶ

τοιοῦτων ἀτόπων, καὶ πρὸς ὄλεθρον ἅπαντας ἀγόν-
 των ἐπικρατεῖν; Ἡ γὰρ τὰς φύσεις τῶν ὑπὸ αὐ-
 τὸν ἀνθρώπων οὐκ ἀμαθῶς οὐδὲ δυσκόλως, ἀλλὰ
 εὐπειθῶς καὶ τοῦ μέλλοντος οὐκ ἀπρονοήτως ἔχειν.
 ἢ τούτους μὲν ὡς μάλιστα κακοὺς εἶναι, τὸν δὲ
 θεὸν τὰς δυσκολίας αὐτῶν προαῖναι, καὶ τοῦ πα-
 ρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ὥσπερ ἐπιστατεῖν. Ὅπερ
 γὰρ σοι μάλιστα ἂν ἐκ τούτων ἀληθές εἶναι δόξη,
 πρὸς ἐπαίνου καὶ τιμῆς καὶ ζήλου περὶ αὐτῶν συμ-
 πάντων ἰσχύειν φαίνεται. Καὶ τὰ μὲν τῆς ἐξόδου
 δὴ ταῦτα. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν γῆν ταύτην ἦλθον,
 ὅπως μὲν ποτε ἄρα ἰδρύνθησαν, καὶ τὴν χώραν
 ἔσχον, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγραφαῖς δηλοῦσιν· οὐ μὴν
 ἔγωγε δικαίῳ μᾶλλον κατὰ ἱστορίαν, ἢ κατὰ τινα
 λογισμὸν περὶ αὐτῶν τὰ εἰκότα ἐπεξελθεῖν. Πότερον
 γὰρ ποτε βούλει; Τῷ πλήθει τῶν σωμάτων ἔτι
 628 περιόντας, καίπερ εἰς τέλος κεκακωμένους, ὅμως δὲ
 διίσχύνοντας, καὶ τὰ ὄπλα ἐν χερσὶν ἔχοντας, εἴτα
 Μ. καὶ Φοίνικας ἐν αὐτῇ τῇ ἐκείνων γῆ μαχομένους νι-
 κῶντας; Ἡ τοὺς μὲν ἀπολέμονος καὶ ἀνάνδρους
 εἶναι, καὶ παντελῶς ὀλίγους ὑποθώμεθα, καὶ τῶν
 εἰς πόλεμον παρασκευῶν ἀπίρους, αἰδέσεως δὲ τυ-
 χεῖν παρὰ τούτοις, καὶ τὴν γῆν λαβεῖν παρὰ ἐκόν-
 των; Ἐπειτα δὲ εὐθὺς οὐκ εἰς μακρὸν, τὸν τε νεῶν
 οἰκοδομῆσαι καὶ τὰ ἄλλα εἰς εὐσέβειαν καὶ ἀγιστεῖαν
 καταστήσασθαι; Ἀηλοῖ γὰρ, ὡς ἔοικε, ταῦτα, καὶ
 θεοφιλεστάτους αὐτοὺς ἀνωμολογῆσθαι καὶ παρὰ
 τοῖς ἐχθροῖς. Ἐχθροὶ γὰρ ἦσαν ἐξ ἀνάγκης, ὧν
 ἐπὶ τὴν γῆν ἐξαίφνης ἦλθον ὡς ἀφαιρησόμενοι.
 Παρὰ πούτοις δὲ οἷον αἰδέσεως καὶ τιμῆς τυγχάνον-
 τες, πῶς οὐκ ὑπερβάλλειν εὐτυχία τοὺς ἄλλους φαί-
 νονται; Τίνα δὲ τὰ δεύτερα ἐφεξῆς, ἢ τὰ τρίτα
 πρὸς τούτοις λέγωμεν; Πότερον τὸ τῆς εὐνομίας
 καὶ εὐπειθείας αὐτῶν, ἢ τῆς ὀσιότητος καὶ δικαιο-
 σύνης καὶ εὐσεβείας; Ἀλλὰ τὸν μὲν ἄνδρα ἐκείνον,

ὅστις ποτὲ ἦν ὁ τοὺς νόμους αὐτοῖς θεῖς, οὕτω σφόδρα ἐθαύμασαν, ὡς ὅ τι δήποτε ἔδοξεν ἐκείνῳ καὶ αὐτοῖς. Εἴτε οὖν λελογισμένος αὐτὸς, εἴτε ἀκούων παρὰ δαίμονος ἔφρασε, τοῦτο ἅπαν εἰς τὸν θεὸν ἀνάγειν· καὶ πλειόνων ἐτῶν διεληλυθότων, τὸ μὲν ἀκριβὲς οὐκ ἔχω λέγειν ὁπόσα πλέω δὲ οὖν ἢ δις-χίλια ἔτη, μὴ ῥῆμά γε αὐτοὺς μόνον τῶν ὑπὸ αὐτοῦ γεγραμμένων κινῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἂν μυριάκις αὐτοὺς ἀποθανεῖν ὑπομεῖναι θάττον, ἢ τοῖς ἐκείνου νόμοις καὶ ἔθεισιν ἐναντία πεισθῆναι." Ταῦτα εἰπὼν, ἐπιτέμνεται τὴν ἐκ τοῦ Μωϋσέως νόμων καταβεβλημένην τῷ Ἰουδαίων ἔθνει πολιτείαν, γράφων οὕτως.

Ex Eodem, Cap. VII.

Ἄρα τί τούτων ἢ τούτοις προσόμοιον παρὰ ἐκείνοις ἐστὶ, πρῶτον εἶναι δοκεῖ καὶ τιθασσόν; Καὶ δικῶν ἐπαγωγὰς καὶ σκήψεις καὶ ἀναβολὰς, καὶ τιμήσεις, καὶ πάλιν ὑποτιμήσεις ἔχον; Οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα ἁπλᾶ καὶ δῆλα. Ἐὰν παιδερευσιτῆς, ἐὰν μοιχεύης, ἐὰν βιάσῃ παῖδα — ἄρῥενα μὲν μηδὲ λέγε — ἀλλὰ καὶ ἂν θήλειαν· ὁμοίως ἐὰν σαντὸν καταπορευῆς, ἐὰν παρὰ ἡλικίαν αἰσχρόν τι παθῆς, ἢ δοκῆς, ἢ μέλλης, θάνατος ἢ ζηνμία. Ἐὰν εἰς δούλον σῶμα, ἐὰν εἰς ἐλεύθερον ὑβρίσῃς, ἐὰν δεσμοῖς συνέχῃς, ἐὰν ἀπάγων πωλῆς, ἐὰν βέβηλα, ἐὰν ἱερὰ παρακλέπτῃς, ἐὰν ἀσεβῆς, οὐκ ἔργῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ῥήματι τῷ τυχόντι, εἰς μὲν θεὸν αὐτὸν — ἴλεως ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὐτῆς τῆς περὶ τούτων ἐν-
 529 νοίας γένοιτο — οὐδὲ ἄξιον λέγειν, ἀλλὰ εἰς πα-
 1. τέρα ἢ μητέρα, ἢ εὐεργέτην σαντοῦ, θάνατος ὁμοίως· καὶ οὗτος οὐ κοινὸς, οὐδὲ ὁ τυχὼν, ἀλλὰ δεῖ καταλευσθῆναι τὸν εἰπόντα μόνον, ὡς οὐ χεῖρονα ἀσεβείας πράξαντα. Ἀλλὰ δὲ αὐτὸ πάλιν, ὁποῖά τινα· γυναικας ἀνδράσι δουλεύειν, πρὸς ὑβρεως μὲν οὐδε μιᾶς, πρὸς εὐπείθειαν δὲ ἐν ἕπασι. Γονεῖς παί-

δων ἄρχειν ἐπὶ σωτηρία καὶ πολυωρία. Τῶν ἐαυ-
 τοῦ κτημάτων ἓνα ἕκαστον κύριον εἶναι, μὴ θεόν
 γε ἐπιφημίσαντα αὐτοῖς, μηδὲ ὡς τῷ θεῷ ταῦτα
 ἀντήσιν. Εἰ δὲ λόγῳ μόνον ὑποσχέσθαι προσπίσοι,
 ψαῦσαι καὶ θίγειν αὐτῶν οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ εὐθὺς
 ἀπάντων ἀποκιλεῖσθαι. Μὴ μοι τὰ τῶν θεῶν ἀρ-
 πάξειν, μηδὲ ἀποσυλᾶν ἐτέρων ἀναθημάτων· ἀλλὰ
 καὶ τῶν οἰκείων, ὡς περ ἔφην, προσπεσόν τι καὶ λα-
 θὸν αὐτὸν ῥήμα, ἐπαναθήσει. Εἰπόντα δὲ, πάντων
 στέρεσθαι· μεταγινώσκοντι δὲ ἢ ἐπανορθομένῳ τὰ
 λελεγμένα, καὶ τὴν ψυχὴν προσαφαιρεῖσθαι. Καὶ
 ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὧν κυριεύει, ὁ αὐτὸς λόγος. Ἐὰν
 ἐπιφημίση τροφήν γυναικὸς ἀνὴρ, ἱερὰν εἶναι τρο-
 φῆς ἀνέχειν. Ἐὰν πατὴρ υἱῷ, ἔαν ἄρχων τῷ ὑπη-
 κόῳ, ταῦτόν. Καὶ ἔκλυσις δὲ ἐπιφημισθέντων, ἢ
 μὲν τελειοτάτη καὶ μεγίστη τοῦ ἱερέως ἀποφήσαντος·
 ὑπὸ γὰρ τοῦ θεοῦ, κύριος οὗτος δέξασθαι· καὶ μετὰ
 ταύτην δὲ, ἢ παρὰ τῶν μᾶλλον ἀεὶ κυρίων ὅσια
 ἴλεων τὸν θεὸν ἀποφαίνειν· ὡς μηδὲ ἐπὶ ἀνάγκαις
 τὴν ἀνάθειν δέχεσθαι. Μυρία δὲ ἄλλα ἐπὶ τού-
 τοις, ὅσα καὶ ἐπὶ ἀγράφων ἔθῳν καὶ νομίμων. Καὶ
 ἐν τοῖς νομίμοις αὐτοῖς· ἢ τις παθεῖν ἐχθαίρει, μὴ
 ποιεῖν αὐτόν. Ἄ μὴ κατέθηκεν, μηδὲ ἀναιρεῖσθαι,
 μηδὲ ἐκ πρασιῶς, μηδὲ ἐκ ληνοῦ, μηδὲ ἐξ ἄλωνος·
 μὴ θημῶνος ὑφαιρεῖσθαι μέγα ἢ μικρὸν ἀπλῶς μη-
 θέν. Μὴ πυρὸς δεηθέντι φθονεῖν. Μὴ νάματα ὑδά-
 των ἀποκλείειν· ἀλλὰ καὶ πτωχοῖς καὶ πηροῖς τρο-
 φὴν ἐρανίζουσι πρὸς τὸν θεὸν εὐαγῶς ἀνέχειν. Μὴ
 ταφῆς νεκρῶν ἐξιέργειν, ἀλλὰ καὶ γῆς αὐτοῖς ὅσον
 γε εἰς τὴν ὄσιαν, προσεπιβάλλειν· μὴ θήκας, μὴ
 580 μνήματα ὅλως κατοικομένων κινεῖν. Μὴ δεσμά,
 Μ. μὴ κακὸν μηδὲν πλέον τῷ ἐν ἀνάγκαις προσεπιφέρειν.
 Μὴ γονὴν ἀνδρῶν ἐκτέμνοντας, μὴ γυναικῶν ἀτο-
 κίοις καὶ ἄλλαις μηχαναῖς ἀμβλοῦν. Μὴ ζώοις ἔμ-
 παλιν ἢ κατέδειξεν, εἴτε οὖν ὁ θεὸς, εἴτε τις καὶ
 νομοθέτης, προσφέρεισθαι. Μὴ σπέρμα ἀφανίζειν·

μὴ γένημα δουλοῦν. Μὴ ζυγὸν ἄδικον ἀνθυποβάλ-
 λειν, μὴ χοίνικα ἄμετρον, μὴ νόμισμα ἄδικον. Μὴ
 φίλων ἀπόρρητα ἐν ἔχθρᾳ φαίνειν. Ποῖ δὴ πρὸς
 τοῦ Θεοῦ ἡμῖν τὰ βουζύγια ἐκεῖνα; Ἀλλὰ δὲ πρὸς
 τούτοις ὄρα. Μὴ ταίδων διοικίξειν γονέας μηδὲ ἂν
 αἰχμαλώτους ἔχῃς· μὴ γυναῖκα ἀνδρὸς, καὶ ἂν νομί-
 μως ἐωνημένος ἦς δεσπότης. Ἡ που σεμνότερα καὶ
 μεῖζω ταῦτα· ἄλλα δὲ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντια. Μὴ
 νεοττίαν φησὶ, κατοικίδιον ἐρημοῦν. Μὴ ζῶων ἰκε-
 σίαν οἷά ἐστι ὅτε προσφρευγόντων ἀναιρεῖν· μὴ εἴ τι
 τῶν τοιούτων ἡτιόν ἐστιν. Οὐδενὸς ἄξια ταῦτά γε
 εἶποις ἂν. Ἀλλὰ ὁ γε ἐπὶ αὐτοῖς νόμος ἐστὶ μέγας,
 καὶ πάσης ἐπιμελείας αἴτιος. Καὶ αἱ προϋόησεις
 μεγάλαι, καὶ ἀραιὴ κατὰ τε ἐξωλείας, καὶ ὁ Θεὸς
 ἐπόπτης τῶν τοιούτων, καὶ τιμωρὸς ἀπανταχοῦ.”
 Καὶ μετὰ βραχεία φησὶν, “Ὀλην δὲ ἡμέραν εἰ τύ-
 χοι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ μίαν, ἄλλὰ πολλὰς, καὶ ταύ-
 τας οὐκ ἐνθὺς ἐφεξῆς ἀλλήλαις, ἀλλὰ ἐκ διαλειμμά-
 των — καὶ τούτων δὲ παρὰ ἐπιτὰ, κρατοῦντος, ὡς
 καὶ εἰκὸς αἰεὶ, τοῦ παρὰ τὰς βεβήλους ἔθους —
 μητὲ ἔν ἂν παραβῆναι τῶν προστεταγμένων, οὐ
 θαυμάζεις; Ἄρα οὐ πρὸς ἀσκήσεως μόνον αὐτοῖς
 τοῦτο ἐγκρατείας ἐστίν, ὡς ἐξ ἴσου καὶ δρᾶν τι ποι-
 οῦντας, καὶ ἀνέχειν ἰσχύειν ἀπὸ τῶν ἔργων, εἰ δέοι;
 Οὐ δῆτα· ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργου μεγάλου καὶ θαυ-
 μαστοῦ τινος ὥρθη δεῖν ὁ νομοθέτης, αὐτοὺς μήτε
 ἄλλα μόνον ἰκανοὺς εἶναι δρᾶν ὡσαύτως, ἀλλὰ ἔτι
 καὶ τῶν πατρίων νόμων καὶ ἐθῶν ἐμπείρως ἔχειν.
 Τί οὖν ἐποίησε ταῖς ἐβδόμαις ταύταις ἡμέραις;
 Αὐτοὺς εἰς ταῦτόν ἡξίον συνάγεσθαι, καὶ καθεζο-
 μένους μετὰ ἀλλήλων, σὺν αἰδοῖ καὶ κόσμῳ τῶν νό-
 μων ἀκροᾶσθαι, τοῦ μηδένα ἀγνοῆσαι χάριν. Καὶ
 δῆτα συνέρχονται μὲν αἰεὶ, καὶ συνεδρεύουσι μετὰ
 ἀλλήλων· οἱ μὲν πολλοὶ σιωπῇ, πλὴν εἴ τι προς-
 επισημίσει τοῖς ἀναγινωσκομένοις νομίζεται. Τῶν
 ἱερέων δὲ τις ὁ παρῶν, ἢ τῶν γερόντων εἰς ἀναγι-

631 νόσκει τοὺς ἱεροὺς νόμους αὐτοῖς, καὶ κατὰ ἑκα-
 Μ.στον ἐξηγεῖται μέχρι σχεδὸν δείλης ὀψίας· καὶ ἂν
 τοῦδε ἀπολύονται, τῶν τε νόμων τῶν ἱερῶν ἐμπεί-
 ρως ἔχοντες, καὶ πολὺ δὴ πρὸς εὐσέβειαν ἐπιδεδωκό-
 τες. Ἀρά σοι οὐ δοκεῖ ταῦτα παντὸς σπουδάσμιτος
 μᾶλλον ἀναγκαῖα αὐτοῖς; Τοιγαροῦν οὐκ ἐπὶ θε-
 σμοφδοὺς ἔρχονται περὶ τῶν πρακτικῶν· καὶ μὴ διε-
 ρωτῶντες οὐδὲ κατὰ ἑαυτοὺς ὑπὸ ἀγνοίας τῶν νόμων
 ῥαδιουργοῦσιν· ἄλλα ὄν τινα αὐτῶν κινεῖς, καὶ περὶ
 τῶν πατριῶν διαπυθάνη, προχείρως ἔχει καὶ ῥα-
 δίως εἰπεῖν· καὶ ἀνὴρ γυναικί, καὶ παισὶ πατρὸς, καὶ
 δούλοις δεσπότης ἱκανὸς εἶναι δοκεῖ τοὺς νόμους
 παραδιδόναι. Καὶ μὴν περὶ τοῦ γε ἔτους τοῦ ἐβ-
 δόμον ῥῥῖδιον ὡσαύτως λέγειν, οὐ μὴν ταῦτόν ἴσως.
 Οὐ γὰρ αὐτοὶ τῶν ἔργων ἀφροσύνην, ὡς περ ταῖς ἐβ-
 δόμαις ἐκείναις ἡμέραις· ἀλλὰ τὴν γῆν ἀργὴν ἀφρο-
 σύνην εἰς τὰ μέλλοντα αὐθις, εὐθιῆς χάριν. Πολὺν
 γὰρ διαφέρειν αὐτὴν ἀνάπαυαν λαβοῦσαν, εἴτα δὲ
 εἰς κῶτα γεωργοῦσθαι, καὶ μὴ τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐρ-
 γασίας κατεξάνθαι. Ταῦτόν δὲ καὶ περὶ τὰ σώματα
 ἂν ἴδοις συμβαῖνον εἰς ῥώμην· οὐ γὰρ δὴ πρὸς
 ὑγίαν μόνον διαλείμματα, καὶ τινος ἀναπαύλας ἀπὸ
 τῶν ἔργων τοὺς ἰατροὺς προστάττοντας. Τὸ γὰρ
 συνεχὲς καὶ ὁμοιοειδὲς αἰεὶ, μάλιστα δὲ ἐπὶ ἔργων,
 βλάπτειν ἔοικε. Σημεῖον δέ· τὴν γὰρ γῆν αὐτὴν εἴ-
 τις ἐπαγγέλλοιτο αὐτοῖς ἐξεργάσασθαι πολὺν μᾶλλον
 πρόσθεν τὸ ἑβδομον ἔτος τουτὶ, καὶ τῶν καρπῶν
 πάντων συμπαρυχωρήσειν ὅλων, οὐκ ἂν οὐδαμῶς
 δέξαιντο. Οὐ γὰρ αὐτοὶ τῶν πόνων ἀνέχων οἴονται
 δεῖν μόνοι· καίτοι καὶ ἂν εἰ τοῦτο ἐποίουν, οὐδὲν
 ἂν θαυμαστὸν ἦν· ἀλλὰ τὴν χώραν αὐτοῖς ἀνεσίην
 τινα καὶ ῥαστώνην, εἰς ἀρχὴν ἑτέραν τῆς αὐθις ἐπι-
 μελείας καὶ γεωργίας λαβεῖν. Ἐπεὶ, τί ἐκίωλε πρὸς
 τοῦ θεοῦ, ἐπὶ τοῦ παραθέντος ἔτους αὐτὴν προεκ-
 δοῦναι, καὶ παρὰ τῶν ἐργαζομένων τὸν ἐκείνων φό-
 ρον τοῦ ἔτους ἐκλέγειν; Ἀλλὰ ὡς περ ἔφην, κατὰ

οὐδένα τρόπον, οὐδὲ τῶν τοιούτων, προνοία μοι δοκεῖ, τῆς χάρας ἐκδέχονται. Τῆς δὲ φιλανθρωπίας αὐτῶν, καὶ τοῦτο μέγα, ὡς ἀληθῶς, σημείον. Ἐπεὶ γὰρ αὐτοὶ τῶν ἔργων ἐκείνου τοῦ ἔτους ἀνέχουσι, τους γινομένους καρπὸς οὐκ οἴονται δεῖν συλλέγειν, οὐδὲ ἀποτίθεσθαι μὴ ἐκ τῶν οἰκείων πόρων περιόντας αὐτοῖς· ἀλλὰ, ἅτε τοῦ Θεοῦ παρεσχηκός αὐτοῖς, ἀνείσης ἐπὶ αὐτομάτου τῆς γῆς, τοὺς βουλομένους ἢ δεομένους τῶν τε ὀδοιπόρων καὶ τῶν ἄλλων, ἀξιοῦσι μετὰ ἀδείας χρῆσθαι. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἄλις σοι. Τὸ γὰρ ταῖς ἐβδόμῃαις ἴδη τὸν νόμον αὐτοῖς σιῆσαι, ταῦτα οὐκ ἂν ἐμὲ ἀπαιτήσαις, ἴσως πολλῶν πολλάκις, καὶ ἰατρῶν, καὶ φυσιολόγων, καὶ φιλοσόφων ἀκηκούτι περὶ τοῦ ἐβδόμου πρότερον, ἣν ἄρα δύναμιν ἔχει πρὸς τε τὴν τῶν συμπάντων, καὶ δὴ πρὸς τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν. Οὗτος ὁ τῆς ἐβδόμης λόγος.

Ex Eodem, Cap. VIII.

Τῇ τοῦ Φίλωνος ἐπὶ τοῦ πυρόντος ἀρχεσθήσομαι μαρτυρία, ἣν περὶ τῶν δηλουμένων κατὰ πολλὰ τῶν οἰκείων ὑπομνημάτων τέθειται. Τούτων δὲ ἀπὸ τῆς ὑπὲρ Ἰουδαίων ἀπολογίας λαβὼν σύγε ἀνάγνωθι ταῦτα·

Μυρίους δὲ τῶν γνωρίμων ὁ ἡμέτερος νομοθέτης ἤλειψεν ἐπὶ κοινωνίαν, οἱ καλοῦνται μὲν Ἑσσαῖοι, παρὰ τὴν ὀσιότητα, μοι δοκῶ, τῆς προσηγορίας ἀξιοθέντες. Οἰκοῦσι δὲ πολλὰς μὲν πόλεις τῆς Ἰουδαίας, πολλὰς δὲ κώμας, καὶ μεγάλους καὶ πολυανθρώπους ὁμίλους. Ἔστι δὲ αὐτοῖς ἡ προαίρεσις οὐ γένει· γένος γὰρ ἐφ' ἑκουσίοις οὐ γράφεται· διὰ δὲ ζῆλον ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας ἴμερον. Ἑσσαίων γοῦν κομιδῇ νήπιος οὐδεὶς, ἀλλὰ οὐδὲ πρωτογένειος, ἢ μειράκιον· ἐπεὶ τὰ γε τούτων ἀβέβαια ἦθη τῷ τῆς ἡλικίας ἀτελεῖ συννωτερίζονται· τέλειοι δὲ ἄν-

δρες, καὶ πρὸς γῆρας ἀποκλίναντες ἤδη, μηκέτι ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος ἐπιρροῆς ἐπικλυζόμενοι, μήτε ὑπὸ τῶν παθῶν ἀγόμενοι, τὸν ἀψευδῆ δὲ καὶ μόνην ὄντως ἐλευθερίαν καρπούμενοι. Μάρτυς δὲ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ὁ βίος. Ἴδιον οὐδείς οὐδὲ ὑπομένει κτήσασθαι τὸ παράπαν οὐδὲν, οὐκ οἰκίαν, οὐκ ἀνδράποδον, οὐ χωρίον, οὐ βοσκήματα, οὐχ ὅσα ἄλλα παρασκευαί, καὶ χορηγίαι πλούτου. Πάντα δὲ εἰς μέσον ἀθροῖα κατατιθέντες, κοινήν καρποῦνται τὸν ἀπάντων ὠφέλειαν. Οἰκοῦσι δὲ ἐν ταυτιῷ, κατὰ θιάσους ἐταιρίας καὶ συσσίτια ποιούμενοι, καὶ πάντα ὑπὲρ τοῦ κοινωφελοῦς πραγματευόμενοι διατελοῦσιν.

633 Ἀλλὰ ἐτέρων ἕτεροι πραγματεῖται, αἷς ἐπαποδύντες Μ. ἀόκνως διαθλοῦσιν, οὐ κρυμὸν, οὐ θάλπος, οὐχ ὅσα ἄερος νεωτερίσματα προφασιζόμενοι· πρὶν δὲ ἥλιον ἀνασχεῖν ἐπὶ τὰ συνήθη τρεπόμενοι, δυομένου μόλις ἐπανίασι χαίροντες, οὐχ ἥττον τῶν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἐξεταζομένων ἀγῶσιν. Ὑπολαμβάνουσι γὰρ ἅττα ἂν ἐπιτηδεύσωσιν, εἶναι βιωφιλέστερα καὶ ἡδίω ψυχῇ καὶ σώματι τὰ γυμνάσματα καὶ πολυχροنیωτερα τῶν ἐν ἀθλήσεσι, μὴ συναφηθῶντα τῇ τοῦ σώματος ἀκμῇ. Εἰσὶ γὰρ αὐτῶν, οἱ μὲν γεηπόνοι τῶν περὶ σποράν καὶ γεωργίαν ἐπιστήμονες. Οἱ δὲ ἀγελάρχαι παντοδαπῶν θρεμμάτων ἡγεμόνες. Ἐνιοὶ δὲ σιμῆνῃ μελιτῶν ἐπιτροπεύουσι. Ἄλλοι δὲ δημιουργοὶ τῶν κατὰ τέχνας εἰσὶν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ὦν αἱ ἀναγκαῖαι χρεῖαι βιάζονται παθεῖν, οὐδὲν ἀναβαλλόμενοι τῶν εἰς πορισμὸν ἀνυπαίτιον. Ἐκ δὲ τῶν οὕτως διαφερόντων ἕκαστοι τὸν μισθὸν λαβόντες, ἐνὶ διδοάσι τῷ χειροτονηθέντι ταμίᾳ. Λαβῶν δὲ ἐκεῖνος αὐτίκα τὰ ἐπιτήδεια ὠνεῖται, καὶ παρέχει τροφὰς ἀφθόνους, καὶ τὰ ἄλλα ὧν ὁ ἀνθρώπινος βίος χρειώδης. Οἱ δὲ ὁμοδίαιτοι καὶ ὁμοτράπεζοι, κατὰ ἐκάστην ἡμέραν εἰσὶ τοῖς αὐτοῖς ἀσμενίζοντες, ὀλιγοδείας ἐρασταί, πολυτέλειαν, ὡς ψυχῆς καὶ σώματος νόσον, ἐκτρεπόμενοι. Κοινῇ δὲ οὐ τράπεζα

μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰσοθῆς αὐτοῖς ἔστι. Πρόκεινται γὰρ χριμῶνι μὲν στρουφναὶ γλαῖναι, θέρει δὲ ἔξωμίδες εὐτελεῖς, ὡς εὐμαρῶς ἔξεῖναι τῷ βουλομένῳ, ἣν ἂν ἐθέλήσοι λαβεῖν· ἐπειδὴ καὶ τὰ ἐνὸς ἀπάντων, καὶ τὰ πάντων ἔμπαλιν ἐνὸς ὑπέληπται. Καὶ μὴν εἴ τις αὐτῶν ἀσθενήσειεν, ἐκ τῶν κοινῶν νοσηλεύεται, θεραπευόμενος ταῖς ἀπάντων ἐπιμελείαις καὶ φροντίσιν. Οἱ δὲ δὴ πρεσβύται, καὶ ἂν εἴ τύχοιεν ἄτεκνοι, καθάπερ οὐ πολὺπαιδες μόνον ἀλλὰ καὶ σφόδρα εὐπαιδες, ἐν εὐτυχιστάτῳ καὶ λιπαρωτάτῳ γήρα τὸν βίον εἰώθασι καταλείπειν· ὑπὸ τοσοούτων προνοίας ἀξιούμενοι καὶ τιμῆς, ἐκουσίῳ γνώμῃ μᾶλλον ἢ φύσεως ἀνάγκῃ θεραπεύειν ἀξιούντων. Ἔτι τοίνυν, ὅπερ ἢ μόνον ἢ μάλιστα τὴν κοινωνίαν ἔμελλε διαλείπειν, ὄξυδερχέστερον ἰδόντες, γάμον παρητήσαντο, μετὰ τοῦ διαφερόντως ἀσχεῖν ἐγκράτειαν. Ἑσσαιῶν γὰρ οὐδεὶς ἄγεται πυναῖκα, διότι φίλαντον ἢ γυνῆ, καὶ ζηλότυπον οὐ μετρίως, καὶ δεινὸν ἀνδρὸς ἤθη παρασαλεύσαι, καὶ συνεχέσι γοητείαις ὑπάγεσθαι. Μελετήσασα γὰρ Θῶπας λόγους, καὶ τὴν ἄλλην 34 ὑπόκρισιν, ὡςπερ ἐπὶ σκιρῆς, ὄψεις καὶ ἀκοὰς ἴσταν δελεῦσθαι, διηπατημένων οἷα ὑπηκόων, τὸν ἡγεμόνα νοῦν φενακίζει. Παιῖδες δὲ εἴ γένοιτο, φρονήματος ὑποπλησθεῖσα καὶ παρθρησίας, ὅσα κατὰ εἰρωνείαν πρότερον ὑπούλως ὑπηρίττετο, ταῦτα ἀπὸ εὐτολμοτέρου θράσους ἐκκαλεῖ, καὶ ἀναισχυρτοῦσα βιάζεται πράττειν, ὧν ἕκαστον κοινωνίας ἐχθρόν. Ὁ γὰρ ἢ γυναικὸς φίλοις ἐνδεθεῖς, ἢ τέκνων, ἀνάγκῃ φύσεως, προκηδόμενος, οὐκ ἐτι πρὸς ἄλλους ὁ αὐτὸς ἔστιν, ἀλλὰ ἕτερος γέγονε, ληληθῶς ἀντιέλευθέρου δοῦλος. Οὗτος γοῦν ὁ βίος ἔστιν αὐτῶν περιμάχητος. Ὡστε οὐκ ἰδιῶται μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγάλοι βασιλεῖς ἀγόμενοι τοὺς ἄνδρας, τεθήπασι, καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῶν ἀποδοχαῖς καὶ τιμαῖς ἔτι μᾶλλον σεμνοποιοῦσι.

Ex Eodem, Cap. XIII.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ γεννητὸν εἶναι τὸν κόσμον. Ὁ δὲ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ περὶ τοῦ προνοία διοικεῖσθαι τὸ πᾶν, ἐν τῷ περὶ προνοίας, νεανικώτατα διέξεισι, τὰς τῶν ἀθέων ἀντιθέσεις προτάξας, καὶ πρὸς αὐτὰς ἐξῆς ἀποκρινόμενος. Καὶ τούτων δὲ, εἰ καὶ μακρότερα δόξειεν, ἀλλὰ ὡς ἀναγκαῖα, τὰ πλείστα συντεμῶν, ἐκδήσομαι. Κατασκευάζει δὲ τὸν λόγον τοῦτον τὸν τρόπον·

“Πρόνοιαν εἶναι λέγεις ἐν τοσαύτῃ τῶν πραγμάτων ταραχῇ καὶ συγχύσει; Τί γὰρ τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον διατέτακται; Τί μὲν οὖν οὐκ ἀταξίας γέμει καὶ φθορᾶς; Ἡ μόνος ἀγνοεῖς, ὅτι τοῖς μὲν κακίστοις, καὶ πονηροτάτοις ἄφθονα ἐπιχωμάζει τὰ ἀγαθὰ, πλοῦτος, εὐδοξία, τιμαὶ παρὰ τοῖς πλήθεσιν, ἡγεμονία, πάλιν ὑγεία, εὐαισθησία, κάλλος, ἰσχυρὸς, ἀπόλαυσις ἡδονῶν ἀκόλυτος, διὰ τε παρυσκεινῶν περιουσίαν, καὶ διὰ τὴν εἰρηνικωτάτην σώματος εὐμοιρίαν; Οἱ δὲ φρονήσεως καὶ ἀρετῆς ἰπάσης ἐρασταί τε καὶ ἀσκηταὶ πάντες εἰσὶν, ὀλίγου δέω φάναι, πένητες, ἀφανεῖς, ἄδοξοι, ταπεινοί.”

Ταῦτα εἰς ἀνασκευὴν, καὶ μυρία ἄλλα πλείω τούτων εἰπῶν, ἐξῆς ἐπιλυέται τὰς ἀντιθέσεις διὰ τούτων. Οὐ τίρανος ὁ Θεὸς, ἀμότητα καὶ βίαν, καὶ ὅσα δεσπότης ἀνημέρου ἀρχῆς ἔργα ἐπιτετη-
 635 Μ.δενκῶς, ἀλλὰ βασιλεὺς ἡμερον καὶ νόμιμον ἀνημέ-
 ρος ἡγεμονίαν, μετὰ δικαιοσύνης τὸν σύμπαντα οὐρανὸν τε καὶ κόσμον βραβεΐει. Βασιλεῖ δὲ οὐκ ἔστι πρόσρησις οἰκειότερα πατρὸς. Ὁ γὰρ ἐν ταῖς συγγενείαις πρὸς τέκνα γονεῖς, τοῦτο βασιλεὺς μὲν πρὸς πόλιν, πρὸς δὲ κόσμον ὁ Θεὸς· δύο κάλλιστα, φύσεως θεσμοῖς ἀκινήτοις, ἀδιαλύτῳ ἐνώσει ἀρμοσάμενος, τὸ ἡγεμονικὸν μετὰ τοῦ κηδεμονικοῦ. Καθάπερ οὖν τῶν ἀσάτων νιέων οὐ περιορῶσιν οἱ τοκέες, ἀλλὰ τῆς ἀτιχίας οἶκτον λαμβάνοντες περιέπουσι καὶ

τημελοῦσι· νομίζοντες ἐχθρῶν ἀσπόνδων ἔργον εἶναι, κακοπραγίαις ἐπεμβύειν, φίλων δὲ καὶ συγγενῶν, ἐπελαφρίζειν τὰ πταίσματα. Πολλάκις δὲ καὶ τοῦτοις μᾶλλον ἢ τοῖς σώφροσιν ἐπιδαφιλευόμενοι χαρίζονται· σιφῶς εἰδότες, ὡς ἐκείνοις μὲν ἄφθορος εἰς εὐπορίαν ἀφορμὴ πάρεστιν ἢ σωφροσύνη, τοῖς δὲ ἐλπίς μία, οἱ γονεῖς· ἧς εἰ σφαλεῖν, ἀπορήσουσι καὶ τῶν ἀναγκαίων. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Θεός, λογικῆς συνέσεως πατὴρ ὢν, ἀπάντων μὲν τῶν λογισμοῦ μεμοιραμένων κήδεται, προμηθεῖται δὲ καὶ τῶν ὑπαιτίως ζώντων, ἅμα μὲν καιρὸν εἰς ἐπανόρθωσιν αὐτοῖς δίδους· ἅμα δὲ καὶ τῶν ἴλεων φρίσιν αὐτοῦ μὴ ὑπερβαίνων, ἧς ὀπαδὸς ἀρειῆ καὶ φιλανθρωπία γέγονεν ἐπαξία τὸν Θεῖον περιπολεῖν κόσμον.

Ἔνα μὲν δὴ λόγον τοῦτον, ὃ ψυχῇ, δέξαι τέως αὐτοῦ παρακαταθήκην, ἕτερον δὲ συνωδὸν καὶ ἐναρμόμιον αὐτῷ τοιόνδε. Μὴ τοσοῦτόν ποτε ψευθεύσης τῆς ἀληθείας, ὡς εἰδαίμονά τινα τῶν φανύλων εἶναι νομίσει, καὶ ἂν πλουσιώτερος μὲν ἢ Κροίσου, Αὐγκέως δὲ ὀξύωπέστερος, ἀνδρειότερος δὲ τοῦ Κροτωνιάτου Μίλιονος, καλλίων δὲ Γαννυμήδους,

Ὅν καὶ ἀνηρείψαντο Θεοὶ Διὶ οἴνοχοεῦεν
Κάλλεος εἶνεκα οἷο *).

Τὸν γοῖν ἴδιον δαίμονα, λέγω δὲ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν, μυρίων ὕσων δεσποτῶν δοῦλον ἀποφήνας, ἔρωτος, ἐπιθυμίας, ἡδονῆς, φόβου, λύπης, ἀφροσύνης, ἀκολασίας, δειλίας, ἀδικίας, οὐκ ἂν εἶναί ποτε δύναιτο εὐδαίμων, καὶ ἂν οἱ πολλοὶ σφαλλόμενοι κρίσεως ἀληθοῦς, νομίζωσι, δεκασθέντες ὑπὸ κακοῦ διδύμου, τύφου καὶ κενῆς δόξης, δεῖν παρασαλεῦσαι καὶ παραγαγεῖν ἀνερματίστους ψυχὰς, περὶ ἃ κηραίνει γένος τὸ πλεῖστον ἀνθρώπων. Εἰ μέντοι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα τείνας, βουλευθείης περιαθροῆσαι Θεοῦ πρόνοιαν, ὡς ἔνεστιν ἀνθωπίνῳ λογισμῷ, τρανωτέραν τὸν τοῦ πρὸς ἀλή-

*) II. XX. 234.

Θεῖαν ἀγαθοῦ λαβὼν φαντασίαν, γελάσῃ τὰ παρὰ
 ἡμῖν, ἃ τέως ἐθαύμαζες. Αἰὲ γὰρ ἀπουσία τῶν
 κρεωτόνων τιμᾶται τὰ χείρονα, τὸν ἐκείνων κληρο-
 νομοῦντα τάξιν· ἐπιφανέντια δὲ, ὑποστέλλει, δευτε-
 ρείοις ἄθλων ἀρκούμενα. Καταπλαγεῖς οὖν τὸ θεο-
 εἰδὲς ἐκεῖνο ἀγαθὸν τε καὶ καλὸν, πάντως ἐννοήσεις,
 ὅτι παρὰ θεῶ τῶν εἰρημίμων πρότερον οὐδὲν κατὰ
 ἑαυτὸ τῆς ἀγαθῆς μοίρας ἤξιώται. Διότι τὰ μὲν
 ἀργύρου μέταλλα καὶ χρυσοῦ γῆς ἐστὶ ἡ φανλοτάτη
 μοῖρα, τῆς πρὸς καρπῶν ἀνεμιμένης γένεσιν ὄλω καὶ
 τῷ παντὶ λειπομένη. Οὐ γάρ ἐστι ὅμοιον τροφῆς,
 ἧς ἄνευ ζῆν ἀδύνατον, εὐπορία χρημάτων. Μία
 τούτων ἐστὶ βάσανος ἐναργεστάτη, λιμὸς, ᾧ τὸ πρὸς
 ἀλήθειαν ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον δοκιμάζεται. Θη-
 σαυροὺς γὰρ τοὺς πανταχοῦ πάντας ἀντικαταλλάξαιτο
 ἂν τις βραχείας ποτὲ τροφῆς ἄσμενος. Ὅταν δὲ ἡ
 τῶν ἀναγκαίων ἀφθονία, μυρίῳ φθορῆς ἀκασχέτω
 πλήθει ῥεῖσα, κατὰ πόλεις ἀναχέηται, τοῖς τῆς
 φύσεως ἀγαθοῖς ἐντροφῶντες, ἐπὶ αὐτῶν μόνων οὐκ
 ἀξιοῦμεν ἴστασθαι, κόρον ὑβριστὴν ἡγεμόνα τοῦ βίου
 ποιησάμενοι, ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ κτήσεσιν ἐπα-
 ποδύντες, ἅπασι παρὰ ὧν ἄντι κερδανεῖν ἐπελπίσω-
 μεν, κοινώμεθα καθάπερ τυφλοὶ, μηκέτι τῇ διανοίᾳ
 βλέποντες ὑπὸ φιλαργυρίας, ὅτι γῆς εἰσὶν ὄγχοι·
 περὶ ὧν ἐκ μὲν εἰρήνης συνεχῆς καὶ ἀδιάστατος πό-
 λεμος. Ἑσθῆτες γε μὴν προβάτων εἰσὶν, ὡς οἱ
 ποιηταὶ που φασίν, ἄνθος, κατὰ δὲ τὴν δημιουργὸν
 τέγγην, ὑφαντῶν ἔπαινος. Εἰ δὲ τις ἐπὶ δοξῇ μέγα-
 φρονεῖ, τὴν παρὰ τῶν φαύλων ἀποδοχὴν ἀσπαζό-
 μενος, ἴστω μὲν καὶ αὐτὸς φαῖλος ὢν. Τὸ γὰρ
 ὅμοιον χαίρει τῷ ὁμοίῳ. Εὐχέσθω δὲ, καθαρσίων
 μεταλαχῶν λαθῆναι τὰ ὦτα, διὰ ὧν αἱ μεγάλαι ψυ-
 χῇ νόσοι κατασκήπτουσι. Μαθέτωσαν δὲ καὶ ὅσοι
 ἐπὶ εὐτονία πεφύσηνται, μὴ ὑψαυχεῖν· ἀπιδόντες εἰς
 τὰς τῶν ἡμέρων καὶ ἀτιθάσσω ζώων ἀμυθήτους
 ἀγέλας, αἷς ἰσχύς καὶ ῥώμη συγγεγένηται. Τῶν

γὰρ ἀτοπωτάτων ἐστίν, ἐπὶ θηρίων ἀρεταῖς, καὶ ταῦτα παρενημερούμενον ὑπὸ αὐτῶν, ἄνθρωπον ὄν-
 τα, σεμνύνεσθαι. Διὰ τί δὲ ἂν τις εὐφρονῶν, ἐπὶ
 σώματος εὐμορφία ἀγάλλοιτο, ἢν βραχὺς καιρὸς
 537 ἔσβεισε, πρὶν ἐπὶ μῆκιστον ἀνθῆσαι, τὴν ἀπατηλὴν
 Μ. αὐτῆς ἀκμὴν ἀμανρώσας; Καὶ ταῦτα, ὄρων ἐν
 ἀψύχοις περιμάχητα καλλιγράφων ἔργα καὶ πλαστῶν,
 καὶ ἄλλων τεχνιτῶν, ἐν τε ζωγραφήμασι, καὶ ἀν-
 δριάσι, καὶ ὑφασμάτων ποικιλίαις, ἐν Ἑλλάδι καὶ
 Βαυβάρῳ κατὰ πόλιν ἐκάστην εὐδοκιμοῦντα. Τού-
 των οὖν, ὅπερ ἔφη, οὐδὲν παρὰ θεῶ τῆς ἀγαθῆς
 μοίρας ἤξιοται. Καὶ τί θαυμάζομεν, εἰ μὴ παρὰ
 θεῶ; Οὐδὲ γὰρ παρὰ ἀνθρώποις τοῖς θεοφιλέσι,
 παρὰ οἷς τὰ πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθὰ καὶ καλά τιτί-
 μηται, φύσεως μὲν εὐμοίρου λαχοῦσι, μελέτη δὲ
 μετὰ ἀσκήσεως τὴν φύσιν ἐπικοσμήσασιν, ὧν ἡ ἄνο-
 θος φιλοσοφία δημιουργός. Ὅσοι δὲ νόθῳ παιδείας
 ἐπεμελήθησαν, οὐδὲ τοὺς ἰατροὺς ἐμιμήσαντο, τὸ
 δοῦλον ψυχῆς σῶμα θεραπεύοντας, οἱ τὴν δέσποιναν
 ἐπιφάσκοντες ἰᾶσθαι. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἐπειδὴν τις
 εὐτυχῆς νοσήσῃ, καὶ ἂν ὁ μέγας ἢ βασιλεὺς, πάντα
 ὑπερβάντες τὰ περίστωα, τοὺς ἀνδρῶνας, τὰς γυναι-
 κωνίτιδας, γραφὰς, ἄργυρον, χρυσὸν, ἄσημον, ἐπί-
 σημον, ἐκπωμάτων ἢ ὑφασμάτων πλῆθος, τὸν ἄλ-
 λον τῶν βασιλέων ἀοίδιμον κόσμον, ἔτι δὲ τὸν οἰ-
 κητικὸν ὄχλον, καὶ τὴν φίλων ἢ συγγενῶν, ὑπηκόων,
 τῶν ἐν τέλει θεραπείαν ἄξαντες τῶν σωματοφυλάκων,
 ἄχρι τῆς ἐννῆς ἀφικόμενοι, καὶ τῶν περὶ αὐτὸ τὸ
 σῶμα ἀλογήσαντες· οὔτε ὅτι κλίνας λιθοκόλλητοι καὶ
 ὀλόχρσοι θαυμάσαντες, οὔτε ὅτι ἀραχνοῦφεις ἢ
 λίθῳ γεγραφεμέναι στρωμναὶ, οὔτε ὅτι ἐσθημάτων
 ἰδέαι διάφοροι. Προςέτι δὲ τὰς περὶ αὐτὸν χλαίνας
 ἀπαμφιέσαντες, ἄπτονται χειρῶν, καὶ τὰς φλέβας
 προσπιεζοῦντες, ἀκριβοῦσι τοὺς παλμοὺς εἰ σωτήριοι.
 Πολλάκις δὲ καὶ τοὺς χιτῶνας ἀναστείλαντες, εἰ πε-
 ριπληθῆς ἐστι ἡ γαστήρ ἐξετιάζουσιν· εἰ πεπυρωμένος

ὁ θώραξ, εἰ ἄτακτον ἢ καρδία πηδῶ. Καὶ ἔπειτα τὴν οἰκείαν προσφέρουσι θεραπεύειν. Ἔδει δὲ καὶ τοὺς φιλοσόφους ἰατρικὴν ὁμολογοῦντας ἐπιτηδεύειν τῆς φύσει βασιλίδος ψυχῆς, καταφρονεῖν μὲν ὑπάντων, ὅσα αἱ κεναὶ δόξαι τυφλοπλαστοῦσιν· εἶσω δὲ προσιόντας ἄπτεσθαι διανοίας αὐτῆς· εἰ ὑπὸ ὀργῆς ἀμισοταχεῖς καὶ παρὰ φύσιν κεινημένοι παλμοί· 638 ἄπτεσθαι καὶ γλώττης, εἰ τραχεῖα καὶ κακῆγορος, Μ.εἰ πεπορνευκυῖα καὶ ἀταμίευτος. Ἄπτεσθαι καὶ γαστρὸς, εἰ ἀπλήστῳ σχήματι ἐπιθυμίας διῶδθηκε· καὶ συνόλως παθῶν καὶ νοσημάτων καὶ ἀρρώστημάτων, εἰ κεκρῶσθαι δοκεῖ, διερευνᾶν ἕκαστον, ἵνα μὴ διαμαρτάνωσι τῶν προσφόρων εἰς τὸ σώζειν. Νυνὶ δὲ ὑπὸ τῆς τῶν ἔξω περιανγασθέντες λαμπρότητος, ἄτε νοητὸν φῶς ἰδεῖν ἀδυνατοῦντες, πλαζόμενοι διετέλεσαν τὸν αἰῶνα· πρὸς μὲν τὸν βασιλέα λογισμὸν φθάσαι μὴ δυναθέντες, ἄχρι δὲ τῶν προπυλοίων μόλις ἀμικροίμενοι καὶ τοὺς ἐπὶ θύραις ἀρετῆς, πλουτῶν τε καὶ δόξαν καὶ ὑγείαν καὶ τὰ συγγενῆ τεθυμακότες, προσεκίονον. Ἀλλὰ γὰρ ὡς ὑπερβολὴ μανίας, χρωμάτων κριταῖς χοῆσθαι τυφλοῖς, ἢ κωφοῖς τῶν κατὰ μουσικὴν φθόγγων· οὕτω καὶ φαύλοις ἀνδράσι τῶν πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθῶν. Καὶ γὰρ οὗτοι τὸ κυριώτατον τῶν ἐν αὐτοῖς, διάνοιαν, πεπύρωνται, ἧς βαθὺ σκότος ἀφροσύνη κατέχεεν. Εἶτα νῦν θαυμάζομεν, εἰ Σωκράτης, καὶ ὁ δεῖνα τῶν σπουδαίων ἐν πενία διῆγον; Ἄνθρωποι μηδὲν πώποτε τῶν εἰς πορισμὸν ἐπιτηδεύσαντες, ἀλλὰ μηδὲ ὅσα ἢ παρὰ φίλων πολυχρημάτων ἢ παρὰ βασιλέων δωρεὰς μεγάλας προτεινόντων, παρῆν, λαβεῖν ἀξιώσαντες· ἔνεκα τοῦ μόνον ἀγαθὸν καὶ καλὸν τὴν τῆς ἀρετῆς κτῆσιν ἡγεῖσθαι, περὶ ἧν πονούμενοι, τῶν ἄλλων ἀγαθῶν πάντων ἠλόγουν. Τίς δὲ οὐκ ἂν ἀλογῆσαι νόθων ἔνεκα προνοίας τῶν γνησίων; Εἰ δὲ σώματος θνητοῦ μεταλαχόντες, καὶ κηρῶν γέμοντες ἀνθρωπίνων, καὶ μετὰ τοσοῦτου πλήθους

ἀδίκων ζῶντες, ὧν οὐδὲ ἀριθμὸν εὐρεῖν εὐπορον, ἐπεβουλεύθησαν, τί τὴν φύσιν αἰτιώμεθα, δέον τὴν τῶν ἐπιθεμένων κακίξειν ὠμότητα; Καὶ γὰρ εἰ ἐν αἵρῳ γεγένητο λοιμικῶ, πάντως ὄφειλον νοσῆσαι. Κατασιύσειος δὲ λοιμικῆς μᾶλλον, ἢ οὐχι ἦττον φθοροποιός ἐστιν ἢ κακία. Ὡς δὲ ὁπόταν νειοῦ μὲν ὄντος, ἀνάγκη τὸν σοφὸν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ διάγοι, καταβρέχεσθαι. Βορέου δὲ ψυχροῦ καταπνέοντος, ὀίγει πεισθῆναι καὶ ψίχει· θέρους δὲ ἀκμάζοντος ἀλεαίνεσθαι· ταῖς γὰρ ἐτησίαις τροπαῖς τὰ σώματα συμπάσχειν νόμος φύσεως. Τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν ἐν τοῖς τοιοῦτοις χωρίοις ἐνοικοῦντα,

Ἐνθα φόνοι τε λίμοι τε, καὶ ἄλλων ἔθνεα κηρῶν, ἐναλλάττεσθαι τὰς ἀπὸ τῶν τοιοῦτων τιμὰς ἀναγκαῖον. Ἐπεὶ Πολυκράτει γε, ἐφ' οἷς δεινοῖς ἠδίκησε θ καὶ ἠσέβησε, χορηγὸς ἀπήντησε χεῖρων μὲν ἢ τοῦ βίου βαρυνδαίμονία. Πρόσθετε δὲ ὡς ὑπὸ μεγάλου βασιλέως ἐκολάζετο, καὶ προσηπλοῦτο, χρησμὸν ἐκπιπλᾶς· οἶδα, ἔφη, καὶ ἑμαυτὸν πρὸ πολλοῦ θεωρῆσαι δόξαντα, ὑπὸ μὲν Ἡλίου ἀλείφεσθαι, λούεσθαι δὲ ὑπὸ Διός. Αἱ γὰρ διὰ συμβόλων αἰνιγματώδεις αὗται φάσεις, ἀδηλοῦμεναι τὸ πάλαι, τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀριδηλοτάτην ἐλάμβανον πίστιν. Οὐκ ἐπὶ τέλει δὲ μόνον, ἀλλὰ παρὰ πάντα τὸν ἐς ἀρχῆς βίον, ἐλελήθει πρὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν κρεμάμενος. Αἰεὶ γὰρ φοβούμενος καὶ τρέμων, τὸ πλῆθος τῶν ἐπιτιθεμένων ἐπτόητο· σάφῶς ἐξεπιστάμενος, ὅτι εὖνος μὲν ἦν οὐδεὶς, ἐχθροὶ δὲ πάντες δυσπραξία ἀμείλικτοι. Τῆς δὲ ἀνηνύτου καὶ συνεχοῦς εὐλαβείας, μάρτυρες οἱ τὰ Σικελικὰ συγγράψαντες· οἱ φασιν, ὅτι καὶ τὴν θυμηρεσιτάτην ὑποπτον εἶχε γυναικα. Σημεῖον δέ· τὴν εἰς τὸ δωμάτιον εἰσοδον, διὰ ἧς φοιτήσῃν ἔμελλεν ὡς αὐτὸν, ἐκέλευσε στορεσθῆναι σανίσιν, ἵνα μὴ λάθῃ ποιῆ παρεισερπέσασα. Ψόφῳ δὲ καὶ κτύπῳ τῆς ἐπιβύσειος προμηνύῃ τὴν ἀφίξιν. Εἶτα οὐκ ἀνείμονα μόνον, ἀλλὰ

καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσι γυμνήν, ἃ μὴ θέμις ὑπὸ ἀνδρῶν ὄρασθαι, παρέρχεσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις, τὸ συνεχές τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐδάφους, εἰς τάφρου γεωργικῆς εὔρος καὶ βάδος διακοπῆναι, κατὰ δέος μὴ τι πρὸς ἐπιβουλήν ἀφανῶς επικρύπτηται, ὅπερ ἢ ἄλμασιν ἢ μακραιῖς διαβάσεσιν ἔμελλε διελέγχεσθαι.

Πόσων ἄρα κακῶν ὁ ταῦτα παρατηρῶν καὶ τεχνάζων ἐπὶ γυναικὸς, ἢ πρὸ τῶν ἄλλων ἴσφιλε πιστεύειν, μεστὸς ἦν; Ἀλλὰ γὰρ ἐώκει τοῖς διὰ ἀποθῶγος ὄρους, ἐπὶ τῷ τὰς ἐν οὐρανῷ φύσεις ἀριθλοτέρως κατανοῆσαι κρημνοβατοῦσιν· οἱ μὲν γὰρ φθάνοντες ἄχρι προνευκώτος ἀγένης, οὔτε ἀναχωρεῖν ἔτι δύνανται, πρὸς τὸ λειπόμενον ὕψος ἀπειρηκότες, οὔτε καταβαίνειν θαρρόοσι, πρὸς τὴν ὕψιν τῶν χασμάτων ἰλιγγιῶντες. Ἐρασθεῖς γὰρ, ὡς θείου πράγματος καὶ περιμαχῆτου, τυραννίδος, οὔτε μένειν οὔτε ἀποδιδράσκειν ἀσφαλές εἶναι ὑπελάμβανε. Μένοντι μὲν γὰρ ἀλλεπύλληλα ἐπέρρει κακὰ ἀμίθητα· βουλομένῳ δὲ ἀποδιδράσκειν ὁ περὶ τοῦ ζῆν ἐπεκρέ-
 640 ματο κίνδυνος· ὠπλισμένων, εἰ καὶ μὴ τοῖς σώ-
 Μ.μασιν, ἀλλά τοι ταῖς διανοίαις κατὰ αὐτοῦ. Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ ἔργον, ᾧ πρὸς τὸν μακαρίζοντα τὸν τῶν τυράννων βίον φασὶ χρήσασθαι Διονύσιον. Κυλέσας γὰρ αὐτὸν ἐπὶ λαμπροτάτου καὶ πολυτελειστάτου δείπνου παρασκευῆν, ἐκ μηρίνθου πάνυ λεπτῆς προσέταξεν ἠχονημένον ὑπεραιωρηθῆναι πέλεκυν. Ἐπεὶ δὲ κατακλιθεὶς εἶδεν αἰφνίδιον, οὔτε ἐξαναστῆναι θαρρόων διὰ τὸν τύραννον, οὔτε ἀπολαῦσαι τινος τῶν παρισκευοσμένων διὰ δέος οἶος τε ὦν, ἀφθόνων καὶ πλουσίων ἀλογήσας ἡδονῶν, ἀνατείνας τὸν ἀγχένα καὶ τὰς ὕψεις, ἐκαραδόκει τὸν οἰκεῖον ὄλεθρον. Συνεὶς δὲ ὁ Διονύσιος, “³Ἄρα ἤδη κατανοεῖς,” ἔφη, “τὸν αἰοίδιμον καὶ περιμάχητον ἡμῶν βίον;” Ἔστι γὰρ τοιοῦτος, εἰ μὴ βούλοιτό τις ἑαυτὸν φενακίζειν· ἐπειδὴ περιέχει πᾶμπληθεῖς μὲν χορηγίας, ἀπόλαυσιν δὲ οὐδενὸς χρηστοῦ· φόβους δὲ ἐπαλλήλους, καὶ

κινδύνους ἀνηκέστους, καὶ νόσον ἐρηηνώδους καὶ φθινώδους χαλεπωτέραν, ἀθεράπευτον αἰεὶ φέρουσαν ὄλεθρον." Οἱ δὲ πολλοὶ τῶν ἀνεξετάστων ὑπὸ τῆς λαμπρῆς φανερότητος ἀπατώμενοι, ταῦτον πεπόν-
θασιν τοῖς ἀγκιστρινομένοις ὑπὸ τῶν εἰδεχθῶν ἐται-
ριδίων· ἃ τὴν δυσμορφίαν ἐσθῆτι καὶ χροσῶ, καὶ
ταῖς τῆς ὕψεως ὑπογραφαῖς ἐπισκιάζοντα, γνησίου
κάλλους ἀπορία, νόθον ἐπὶ ἐνέδρα τῶν θεωμένων
δημιουργεῖ.

Τοιαύτης γέμουσι βουρδαιμονίας οἱ λίαν εὐτυ-
χεῖς, ἧς τὰς ὑπερβολὰς αὐτοὶ δικάσαντες παρὰ ἑαν-
τοῖς οὐ στέγουσιν. Ἀλλὰ ὡςπερ οἱ τὰ ἄρρητα ὑπὸ
ἀνάγκης ἐκλαλοῦντες, ἀφιᾶσιν τὰς ἐκπάθους ἀψευ-
δεστάτας φωνὰς, ἐπὶ συνουσία τιμωριῶν καὶ παρου-
σῶν καὶ προσδοκωμένων ζῶντες, καθάπερ τῶν
θρημμάτων τὰ πρὸς ἱερουργίαν πιανόμενα. Καὶ γὰρ
ταῦτα τῆς πλείστης ἐπιμελείας ἐπὶ τῷ σφαγῆναι
τυγχάνει, διὰ πολύκρων ἐνώχλιαν. Εἰσὶ δὲ οἱ καὶ
περὶ χρημάτων ἀσεβῶν οὐκ ἀδήλους, ἀλλὰ φανερὰς
ἔδοσαν δίκας, ὧν τὰ πλήθη καταλέγεσθαι, περιττὸς
πόνος· ἀπόκρη δὲ ἐν ἔργον παρὰδειγμα πάντων ἐστία-
ναι. Λέγεται τοίνυν ὑπὸ τῶν ἀναγεγραφότων τὸν
ἱερὸν πόλεμον τὸν ἐν Φωκίδι, νόμου κειμένου, τὸν
ἱερόσυλον κατακορημνίζεσθαι, ἢ καταποντοῦσθαι, ἢ
καταπίμπρασθαι· τρεῖς συλήσαντας τὸ ἐν Δελφοῖς
ἱερὸν Φιλόμηλον καὶ Ὀνόμαρχον, καὶ Φάϋλλον, δια-
νείμασθαι τὰς τιμωρίας. Τὸν μὲν γὰρ διὰ λόφου
τραχέως καὶ λιθώδους, ῥαγείσης πέτρας κατακορημ-
νησθῆναί τε καὶ καταλευσθῆναι· τὸν δὲ, ἀφηνιά-
σαντος τοῦ κομιζόντος ἵππου, καὶ μέχρι θαλάσσης
καταβάντος, ἐπιδραμόντος τοῦ πελάγους, εἰς ἀχανῆ
βυθὸν αὐτῷ ζῶν καταδύναί. Φάϋλλον δὲ φθινώδει
νόσω — διττὸς γὰρ ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος — συντα-
κῆναι, ἢ ἐν τῷ ἐν Ἄβαις ἱερῷ συνεμπροσθέντα
ἀπολέσθαι. Ταῦτα γὰρ φιλονεικότατον λέγειν ἀπο-
βῆναι κατὰ τύχην· εἰ μὲν γὰρ τινες, ἢ ἐν διαφέρουσι

καιροῖς, ἢ ἐτέραις ἐκολάσθησαν τιμωρίαις, εἰκὸς ἦν τὸ ἄστατον τῆς τύχης προφασίζεσθαι· πάντων δὲ ἀθρόως, καὶ ὑφ' ἓνα καιρὸν, καὶ μὴ ἐτέραις τιμωρίαις, ἀλλὰ ταῖς περιεχομέναις ἐν τοῖς νόμοις κολασθέντων, εὐλογον φάσκειν, ὅτι Θεοῦ δικάσαντος ἐάλωσαν. Εἰ δέ τινες τῶν ὑπολειφθέντων βιαίων, καὶ τοῖς πλήθεισι ἐπαναστάντων, καὶ δουλωσαμένων, οὐ μόνον δῆμους ἐτέρους ἀλλὰ καὶ πατρίδας τὰς ἑαυτῶν, ἀτιμώρητοι διετέλεσαν, θαυμαστὸν οὐδέν. Πρωτὸν μὲν γὰρ οὐχ ὁμοίως ἄνθρωπος δικάζει καὶ Θεὸς. Διότι τὰ μὲν φανερὰ ἡμεῖς ἐρευνῶμεν, ὁ δὲ ἄχρι μυχῶν ψυχῆς εἰσδύομενος ἀποφητὶ, καθάπερ ἐν ἡλίῳ, λαμπρὰν δianoian ἀγιάζει· ἀπαμπίσχων μὲν τὰ περιήπτα, οἷς ἐγκεκάλυπται, γυμνὰ δὲ περιηθρῶν τὰ βουλήματα καὶ διαγινώσκων εὐθὺς τὰ τε παράσημα καὶ δόκιμα.

Μηδέποτε οὖν τὸ οἰκεῖον δικαστήριον τοῦ Θεοῦ προκρίναντες, ἀψευδέστερον αὐτὸ καὶ εὐβουλότερον εἶναι φῶμεν· οὐ γὰρ ὅσιον. Ἐν ᾧ μὲν γὰρ πολλὰ τὰ σφάλλοντα· ἀπαιτηλαὶ αἰσθήσεις, πάθη ἐπίβουλα, κακιῶν ὁ βαρύτερος ἐπιτειχισμός· ἐν ᾧ δὲ, οὐδὲν μὲν τῶν ἐπὶ ἔξαπάτῃ δικαιοσύνης δὲ καὶ ἀλήθεια, αἷς ἕκαστον βραβεύομενον, ἐπαινετιῶς ἔξορθοῦσθαι πέφυκεν. Ἐπειτα, ᾧ γενναῖε, μὴ νομίσης ἀλυσιτελὲς ἐπίκαιρον εἶναι τυραννίδα. Οὐδέ γὰρ ἡ κόλασις ἀλυσιτελής, ἀλλὰ τιμωρίας δίδοναι τοῖς ἀγαθοῖς ἢ ὠφελιμώτερον, ἢ οὐκ ἀποδέον. Οὐ χάριν ἐν ἅπασιν μὲν τοῖς ὀρθῶς γραφεῖσι παρείληπται νόμοις· οἱ δὲ γράψαντες ὑπὸ πάντων ἐπαινοῦνται. Ὅπερ γὰρ ἐν δήμῳ τύραννος, τοῦτο ἐν νόμῳ κόλασις. Ἐπειδὴν οὖν ἔνδεια μὲν καὶ σπάνις δεινὴ καταλάβῃ τὰς πόλεις ἀρετῆς, ἀφθονία δὲ ἀφροσύνης· ἐπιπολύση, τῆνικαῦτα ὁ Θεὸς, ὡς περ ῥεῦμα χειμάρρου, τὴν φορὰν τῆς κακίας ἀποχετεῦσαι γλιχόμενος, ἵνα καθάρῃ τὸ γένος ἡμῶν, ἰσχὺν καὶ κράτος δίδωσι τοῖς τὰς Μ. φύσεις ἀρχικοῖς. Ὁμῆς γὰρ δίχα ψυχῆς οὐ καθαί-

ρεται κακία. Καὶ ὄνπερ τρόπον αἱ πόλεις ἐπὶ ἀνδροφόνους καὶ προδόταις καὶ θεοσύλοις δημίους ἀνατρέφουσιν, οὐ τὴν γνώμην ἀποδεχόμενοι τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς ὑπηρεσίας χρήσιμον ἐξετάζουσαι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ τῆς μεγαλοπόλειως, τοῦδε τοῦ κόσμου, κηδεμῶν, οἷα δημίους κοινοὺς, ἐφίστησι τοὺς τυράννους ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ἂν αἰσθῆται βίαν, ἀδικίαν, ἀσέβειαν, τὰ ἄλλα κακὰ πλημμύροντα, ὅπως ἤδη ποτὲ στάντα λωφήσῃ. Τηρικυῦτα καὶ τοὺς αἰτίους, ὡς ἐκ δυσκαθάρτου καὶ ἀηλεοῦς ψυχῆς ὑπηρετήσαντας, ἐφ' ἅπασιν, ὡς περ τινὰς κορυφαίους ἀξιοῖ μετέρχεσθαι. Καθάπερ γὰρ ἡ τοῦ πυρὸς δύναμις, ὅταν παραβληθεῖσαν ἔλην ἀναλώσῃ, τελευταῖον αὐτὴν ἐπινέμεται· τοῦτον τὸν τρόπον καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς πλήθεισι δυναστείας εἰληφότες, ὅταν δαπανήσαντες τὰς πόλεις κενὰς ἀνδρῶν ἐργάζονται, τὰς ὑπὲρ ἁπάντων τίνοντες δίχας ἐπιδιαφθείρονται. Καὶ τί θαυμάζομεν εἰ διὰ τυράννων ὁ θεὸς κακίαν ἀναχυθεῖσαν ἐν πόλεσι καὶ χώραις καὶ ἔθνεσιν ἀποδιοπομπεῖται; Πολλάκις γὰρ μὴ χρώμενος ὑπηρεταῖς ἄλλοις, αὐτὸς διὰ ἑαυτοῦ τοῦτο ἐργάζεται, λιμὸν ἐπάγων, ἢ λοιμὸν, ἢ σεισμὸν, καὶ ὅσα ἄλλα θεήλατα, οἷς ὄμιλοι μεγάλοι καὶ πολυάνθρωποι κατὰ ἐκάστην ἡμέραν ἀπόλλυνται, καὶ πολλὴ μοῖρα τῆς οἰκουμένης ἐρημοῦται, διὰ προμήθειαν ἀρετῆς.

Ἰκανῶς μὲν οὖν εἰς γε τὰ παρόντα, περὶ τοῦ μήτινα τῶν φαύλων εὐδαιμονεῖν, ὡς οἶμαι, λέλεται· διὰ ὧν μάλιστα παρίσταται τὸ εἶναι πρόνοϊαν. Εἰ δὲ μηδὲ πέπεισαι, τὸν ἔτι ὑποικουροῦντα ἐνδοιασμὸν εἰπὲ θαρρόων· ἀμφότεροι γὰρ, ἢ τὸ ἀληθὲς ἔχει, συνδιαπονήσαντες εἰσόμεθα.”

Καὶ μετὰ ἕτερα πάλιν φησὶν, “Ἀνέμων καὶ ὑετῶν φορὰς οὐκ ἐπὶ λύμῃ τῶν πλεόντων, ὡς ἐνόμιζες, ἢ γεωργοῦντων, ἀλλὰ ἐπὶ ὠφελείᾳ τοῦ παντὸς ἡμῶν γένους ὁ θεὸς ἐργάζεται. Ὑδασι μὲν γὰρ τὴν γῆν καθαίρει, τὸν δὲ ὑπὸ σελήνην ἄπαττα χώρον πνεύ-

μασιν· ἀμφοτέροις δὲ ζῶα καὶ φυτὰ τρέφει καὶ
 αἰξῆι καὶ τελειοῖ. Εἰ δὲ τοὺς μὴ ἐν καιρῷ πλωτῆ-
 ρας ἢ γεωπόνους ἐστὶν ὅτε βλάπτει, θαυμαστόν οὐ-
 δέν. Βραχὺ γὰρ οὗτοι μέρος· ἢ δὲ ἐπιμέλεια τοῦ
 παντὸς ἀνθρώπων γένους. Ὡσπερ οὖν τὸ ἐν τῷ
 γυμνασίῳ ἄλειμμα τίθεται μὲν ἐπὶ ὠφελείᾳ, πολλὰ-
 643 τῆς ἐν ἔθει μετέθηκε τὴν τάξιν, διὰ ἧς ὑστέρησαν
 Μ.ἔτιοι τῶν ἀλειφομένων· οὕτω καὶ ὁ θεὸς, οἷα πό-
 λεως, τοῦ παντὸς ἐπιμελούμενος κόσμου, θέρη χει-
 μαίνοντα, καὶ χειμῶνας ἐπιρίζοντας εἴωθε ποιεῖν,
 ἐπὶ τῇ τοῦ παντὸς ὠφελείᾳ· καὶ ἂν εἰ ναύκληροί
 τινες ἢ γῆς ἐργάται μέλλοιεν ταῖς τούτων ἀνωμαλίαις
 ζημιοῦσθαι. Τὰς οὖν τῶν στοιχείων εἰς ἀλληλα
 μεταβολὰς, ἕξ ὧν ὁ κόσμος ἐπάγη καὶ συνέστηκεν,
 εἰδῶς ἀναγκαιοτάτον ἔργον, ἀκωλύτους παρέχεται·
 πάχνη δὲ καὶ χιόνες καὶ ὅσα ὁμοιότροπα, ἀέροι
 ἐπακολουθεῖ καταψύξει· καὶ πάλιν προσρῄξει καὶ
 παρατρίψει νεφῶν, ἀστραπαὶ τε καὶ βρονταί. Ὡν
 οὐδὲν ἴσως κατὰ πρόνοιαν· ἀλλὰ ἕτεροι καὶ πνεύματα
 ζωῆς καὶ τροφῆς καὶ αἰξήσεως τοῖς περὶ γῆν αἷτια,
 ὧν ταῦτα ἐπακολουθήματα. Οἷα γυμνασιάρχου φι-
 λοτιμίαις πολλάκις ἀνειμένας ποιουμένου δαπάνας,
 ἀντὶ ὕδατος ἐλαίῳ καταιονοῦμενοὶ τινες τῶν ἀπειρο-
 κάλων, εἰς τὸ ἔδαφος ῥυτίδας ἀποσιάζουσιν· ὁ δὲ
 ὀλισθηρότατος ἀντίκα γίνεται πηλός. Ἀλλὰ οὐκ ἂν
 τις εὖ φρονῶν εἶποι, τὸν πηλὸν καὶ τὸν ὀλισθον
 προμηθεΐα τοῦ γυμνασιάρχου γεγονέναι, παρηκολου-
 θηκέναι δὲ ἄλλως τῇ ἀφθονίᾳ τῶν χορηγιῶν ταῦτα.
 Ἴρις δὲ καὶ ἄλως καὶ ὅσα ὁμοιότροπα, πάλιν ἐστὶν
 αὐτῶν ἐγκλιναμένων τοῖς νέφεσιν ἐπακολουθήματα,
 οὐκ ἔργα φύσεως προηγοῦμενα, φυσικοῖς δὲ ἐπισυμ-
 βαίνοντα ἔργοις. Οὐ μὴν ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ
 ταῦτα χρεῖαν ἀναγκαίαν τοῖς φρονιμωτέροις· νηνε-
 μίας γὰρ καὶ πνεύματα, εὐδίας τε καὶ χειμῶνας,
 ἀπὸ τούτων τεκμαιρόμενοὶ προλέγουσι. Τὰς μετὰ

πόλιν στοάς οὐχ ὄρας; Τούτων αἱ πλείους πρὸς
 μεσημβρίαν νελεύκασιν, ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἐμπεριπα-
 τοῦντας χιμῶνος μὲν ἀλεαίνεσθαι, θέρους δὲ κατα-
 πνεῖσθαι. Παρακολουθεῖ δέ τι καὶ ἕτερον, ὃ μὴ
 τῇ γνώμῃ τοῦ κατεσκευακότος ἐπιγίνεται. Τί δὲ
 τοῦτο ἔστιν; Αἱ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐκπίπτουσαι σκιαὶ
 τῇ ἡμετέρᾳ πείρᾳ διασημαίνουσι τὰς ὥρας. Καὶ μὴν
 δὲ τὸ πῦρ φύσει ἀναγκαιότατον ἔργον, ἐπακο-
 λούθημα δὲ τούτου, καπνός· ἀλλὰ ὅμως παρέχεται
 τινα ὠφέλειαν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτός. Ἐν γοῖν ταῖς
 μεθήμεριναῖς πρσεῖαις, ἡνίκα τὸ πῦρ ὑπὸ τῶν ἡλια-
 κῶν καταλαμπόμενον αὐγῶν ἕξαμαυροῦται, καπνῷ
 μηνύεται πολεμίων ἕφοδος. Οἷός γε οὖν ἐπὶ τῆς
 ἱριδος, τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τῶν ἐκλείψεων ὁ λόγος.
 Θεῖαις φύσεσι γὰρ ἡλίου καὶ σελήνης ἐπακολουθοῦ-
 σιν ἐκλείψεις· αἱ δὲ μηνύματά εἰσιν ἢ βασιλέων τε-
 44 λευτῆς, ἢ πολεων φθορᾶς, ὃ καὶ Πίνδαρος ἡνί-
 1. ξατο γενομένης ἐκλείψεως, διὰ τῶν πρόσθεν εἰρη-
 μένων. Ὁ δὲ δὴ τοῦ γάλακτος κύκλος τῶν μὲν
 αὐτῆς οὐσίας τοῖς ἄλλοις ἄστροις μετέσχηκε· δυσαι-
 τιολόγητος δὲ εἶπερ ἔστι, μὴ ἀποκνείτωσαν οἱ τὰ
 φύσεως ξρενῶν εἰωθότες. Ὀφελιμώτατον γὰρ ἢ
 εὔρεσις, ἡδιστον δὲ καὶ κατὰ αὐτὸ τοῖς φιλομαθέσιν
 ἢ ζήτησις. Ὡσπερ οὖν ἡλιος καὶ σελήνη προνοία γε-
 γόνασιν, οὕτω καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ πάντα, καὶ ἂν
 ἡμεῖς τὰς ἐκάστων φύσεις τε καὶ δυνάμεις ἰχνηλατεῖν
 ἀδυνατοῦντες, ἡσυχάζωμεν. Σεισμοὶ τε καὶ λοιμοί,
 καὶ κεραυνῶν βολαί, καὶ ὅσα τοιαῦτα, λέγεται μὲν
 εἶναι θεήλατα, πρὸς δὲ ἀλήθειαν οὐκ ἔστι. Θεὸς
 γὰρ οὐδενὸς αἴτιος κακοῦ τὸ παρῶπαν, ἀλλὰ αἱ τῶν
 στοιχείων μεταβολαὶ ταῦτα γεννῶσιν, οὐ προηγού-
 μενα ἔργα φύσεως, ἀλλὰ ἐπόμενα τοῖς ἀναγκαιούσι,
 καὶ τοῖς προηγουμένοις ἐπακολουθοῦντα. Εἰ δέ τι-
 νες τῶν χαριστιέρων συναπολαύουσι τῆς ἀπὸ τού-
 των βλάβης, οὐκ αἰτιατίον τὴν διοίκησιν. Πρῶτον
 μὲν γὰρ οὐκ εἴ τινας ἀγαθαὶ παρὰ ἡμῶν νομίζονται,

καὶ πρὸς ἀλήθειάν εἰσιν· ἐπειδὴ τὰ Θεοῦ κριτήρια τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν πάντων ἀκριβέστερα. Δεύτερον δὲ, τὸ προμηθεὺς ἐπὶ τὰ τῶν ἐν κόσμῳ συνεκτικώτατα ἐφορᾷ ἀγαπᾷ, καθάπερ ἐν ταῖς βασιλείαις καὶ στρατιαρχίαις ἐπὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ στρατόπεδα οὐκ ἐπὶ τινα τῶν ἡμελημένων καὶ ἀφανῶν ἓνα τὸν προστιχόντα. Λέγουσι δέ τινες, καθάπερ ἐν ταῖς τυραννοκτονίαις καὶ τοῖς συγγενεῖς ἀναιρεῖσθαι νόμιμόν ἐστι, ὑπὲρ τοῦ μεγέθει τῆς τιμωρίας ἐπισχεθῆναι τὰ ἀδικήματα· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἂν ταῖς λοιμώδεσι νόσοις, παρὰ πᾶσι τῶν μὴ ὑπαιτίων, ἵνα πόρρωθεν οἱ ἄλλοι σωφρονίζωνται. Δίχα τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς ἐμπερομένους ἀέρι νοσῶδει, νοσεῖν· ὥσπερ καὶ τοὺς ἐν νηϊ χειμαζομένους κινδυνεύειν ἐξέλθον. Τὰ δὲ ἄλκιμα τῶν θηρίων γέγονεν, οὐ γὰρ ὑποσιωπητέον — ὡς ἂν εἰ καὶ τῷ δεινῶς εἰπεῖν οἰομένῳ προλαβὼν τὴν ἀπολογίαὶν δέσυρες — ἀσκήσεως ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας. Τὰ γὰρ γυμνάσια καὶ αἱ συνεχεῖς θῆραι συγκροτοῦσι, καὶ πρὸ τῶν σωματίων τὰς ψυχὰς ἐθίζουσιν, ἐχθρῶν ἐξαιπιναιῶς ἐφόδους 645 τῷ καρτερωῶ τῆς ῥώμης ἀλογεῖν. Τοῖς δὲ τὰς φύ-
 M.σεις εἰρητικοῖς ἔξεστιν οὐ μόνον τειχῶν ἐντὸς, ἀλλὰ καὶ κλεισιῶδων θαλαμνομένοις, ἀποζῆν ἀνεπιβουλεύτως, ἔχουσιν εἰς ἀπόλαυσιν ἀφθονωτάτας ἡμέρων ἀγέλας. Ἐπειδὴ σῶς, καὶ λείοντες, καὶ ὅσα ὁμοίωτροπι, ἐκουσία φύσει χρώμενα, μακρὰν ἕσπεος, ἀπελήλαται, τὸ μηδὲν παθεῖν ἀγαπῶντα τῆς ἀνθρώπων ἐπιβουλής. Εἰ δὲ τινες ὑπὸ ῥαθυμίας ἄοπλοι, καὶ ἀπαράσκευοι, ταῖς καταδίεσι τῶν θηρίων ἀδεῶς ἐνδιαιτῶνται, τῶν συμβαινόντων ἐαυτοὺς ἀλλὰ μὴ τὴν φύσιν αἰτιάσθωσαν· διότι φυλάξασθαι παρὸν, ὠλιγόρησαν. Ἦδη γοῦν καὶ ἐν ἵπποδρομίαις εἰδόν τινες εἴξαντας ἀλογιστία, οἱ, δέον ἐγκαθέζεσθαι καὶ σὺν κόσμῳ θεωρεῖν, ἐν μέσῳ στάντες, ποσὶ καὶ τροχοῖς κατηλοήθησαν, ἄνοιός τὰ ἐπίχειρα εὐράμενοι.

Περὶ μὲν οὖν τούτων ἀπόχρη τὰ λεχθέντα. Τῶν δὲ ἐρπειτῶν τὰ ἰοβόλα γέγονεν οὐ κατὰ πρόνοιαν, ἀλλὰ κατὰ ἐπακολοίθησιν, ὡς καὶ πρότερον εἶπον. Ζωογονεῖται γὰρ, ὅταν ἡ ἐνυπάρχουσα ἰκμὸς μεταβάλη πρὸς τὸ θερμότερον. Ἔνια δὲ καὶ σῆψις ἐψύχωσεν, ὡς ἔλμινθας μὲν ἢ περὶ τροφήν· φθειρας δὲ, ἢ ἀπὸ τῶν ἰδρώτων. Ὅσα δὲ ἐξ οἰκείας ὕλης, κατὰ φύσιν σπερματικὴν καὶ προηγουμένην ἔχει γένεσιν, εἰκότως ἐπιγέγραπται πρόνοιαν. Ἦκουσα δὲ καὶ περὶ ἐκείνων διττοὺς λόγους, ὡς ἐπὶ ὠφελείᾳ τοῦ ἀνθρώπου γεγονότων, οὓς οὐκ ἂν ἐπικρυψαίμην. Ἦν δὲ ὁ μὲν ἕτερος, τοιόσδε· πρὸς πολλὰ τῶν ἰατρῶν ἔφισάν τινες τὰ ἰοβόλα συνεργεῖν, καὶ τοὺς μεθοδεύοντας τὴν τέχνην εἰς ἃ δεῖ καταχρωμένους αὐτοῖς ἐπιστημόνως ἀλεξιφαρμάκιον εὐπορεῖν, ἐπὶ τῇ τῶν μάλιστα ἐπισφαλῶς ἔχόντων ἀπροσδοκῆτῳ σωτηρίᾳ. Καὶ μέχρι τῶν ἔστιν ἰδεῖν τοὺς μὴ ῥαθύμως καὶ ἀμελῶς ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντας, ἐν ταῖς συνθέσεσι τῶν φαρμάκων καταχρωμένους ἐκάστοις οὐ παρέργως. Ὁ δὲ ἕτερος λόγος οὐκ ἰατρικὸς, ἀλλὰ φιλόσοφος ἦν, ὡς ἔοικε. Τῷ γὰρ θεῷ ταῦτα ἔφασκεν ἠνιρεπίσθαι κατὰ τῶν ἁμιριανόντων κολαστήρια, ὡς στρατηγοῖς καὶ ἡγεμόσι βοστρούχους ἢ σίδηρον· οὗ χάριν, ἠρεμοῦντα τὸν ἄλλον χρόνον, ἀνερεθίζεσθαι πρὸς ἀλήθειαν ἐπὶ τοῖς κατακριθεῖσιν, ὧν ἢ φύσις ἐν τῷ ἀδωροδοκῆτῳ δικαιοσθηρίῳ ἐαυτῆς κατέγνω θάνατον. Τὸ δὲ ἐν ταῖς οἰκίαις πεφωλευκέναι μᾶλλον ἔστι μὲν ψεῦδος· ἔξω γὰρ ἄστεος ἐν ἀγρῷ καὶ ἐρημίαις θεω-

646 ρεῖται φεύγοντα ὡς δεσπότην τὸν ἀνθρώπον. Οὐ μὲν ἀλλὰ εἰ καὶ ἀληθές ἐστιν, ἔχει τινὰ λόγον· ἐν γὰρ μυχοῖς σισώρενται φορνίδος, καὶ σκυβάλων πληθος, οἷς εἰσδύεσθαι φιλεῖ, δίχα τοῦ καὶ τὴν κνίσσαν ὀλκικὴν ἔχειν δύναμιν. Εἰ δὲ καὶ χελιδόνες ἡμῖν συνδιαιτῶνται, θαυμασιὸν οὐδέν· τῆς γὰρ τούτων θήρας ἀπεχόμεθα. Σωτηρίας δὲ πόθος ἐν ταῖς ψυχαῖς οὐ λογικαῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλόγοις ἀνίδρυται.

Τῶν δὲ πρὸς ἀπόλαυσιν οὐδὲν ἁμοδιαιτον, διὰ τὰς
 ἕξ ἡμῶν ἐπιβουλὰς, πλὴν παρὰ οἷς ἢ τῶν τοιούτων
 χρῆσις ἀπηγόρευται νόμῳ. Τῆς Συρίας ἐπὶ θαλάττη
 πόλις ἐστίν, Ἀσκάλιον ὄνομα· γενόμενος ἐν ταύτῃ,
 κατὰ ὃν χρόνον εἰς τὸ πατρῶον ἱερὸν ἐστελλόμεν
 εὐξομενός τε καὶ θύσων, ἀμήχανόν τι πελειᾶδων
 πλῆθος ἐπὶ τῶν τριόδων καὶ κατὰ οἰκίαν ἐκάστην
 ἐθιασάμην. Πυνθανομένῳ δέ μοι τὴν αἰτίαν, ἔφα-
 σαν οὐ θεμιτὸν εἶναι συλλαμβάνειν· ἀπειρησθαι γὰρ
 ἐκ παλαιοῦ τοῖς οἰκήτορσι τὴν χρῆσιν. Οὕτως
 ἡμέρωται τὸ ζῶον ὑπὸ ἀδείας, ὥστε οὐ μόνον ὑπώ-
 ρόφιον, ἀλλὰ καὶ ὁμοτράπεζον αἰεὶ γίνεσθαι, καὶ ταῖς
 ἐκεχειρίαις ἐντροφᾶν. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ καὶ θαυμα-
 σιώτερον ἰδεῖν ἐστίν· τὸ γὰρ ἀνθρωποβόρον καὶ
 θηρίων ἀργαλειώτατον κροκόδειλος, γεννῶμενος καὶ
 τροφόμενος ἐν τῷ ἱερωτάτῳ Νεῖλῳ, τῆς ὠφελείας,
 καίτοι βύθιος ὢν, ἐπαισθάνεται. Παρὰ οἷς μὲν
 γὰρ τιμᾶται, πληθύνει μάλιστα· παρὰ δὲ τοῖς λυ-
 μαινομένοις, οὐδὲ ὄναρ φαίνεται· ὡς τῶν πλεόντων
 ὅπου μὲν καὶ τοὺς ἄγαν δειλοὺς, ἐξαλλομένους νή-
 χεσθαι μετὰ παιδιᾶς. Χάρις δὲ ἢ Κυκλώπων, ἐπει-
 δὴ τὸ γένος αὐτῶν ἐστὶ πλάσμα μύθου, δίχα σπο-
 ρᾶς καὶ γεωπόνων ἀνδρῶν ἡμερος καρπὸς οὐ φύεται,
 καθάπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι γεννᾶται. Τῆς
 δὲ Ἑλλάδος οὐ κατηγορητέον, ὡς λυπρᾶς καὶ ἀγό-
 νου· πολὺ γὰρ καὶ ἂν ταύτῃ τὸ βαθύγειον. Εἰ δὲ
 ἢ Βάρβαρος διαφέρει ταῖς εὐκαρπίαις, πλεονεκτεῖ μὲν
 τροφαῖς, ἐλαττοῦται δὲ τοῖς τροφόμενοις, ὧν χάριν
 αἱ τροφαί. Μόνη γὰρ ἢ Ἑλλὰς ἀψευδῶς ἀνθρωπο-
 647 γονεῖ, φυτὸν οὐράνιον καὶ βλάστημα θεῖον, ἡκρι-
 Μ. βωμένον λογισμὸν, ἀποιότουσα, οἰκειούμενον ἐπι-
 στήμη. Τὸ δὲ αἴτιον· λεπτότητι ἀέρος ἢ διάνοια
 πέφυκεν ἀκονᾶσθαι. Αἰὶ καὶ Ἡράκλειτος οὐκ ἀπὸ
 σκοποῦ φήσιν· οὐ γῆ ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη καὶ
 ἀρίστη. Τεκμηριώσαίτο δὲ ἔν τις καὶ ἐκ τοῦ τοῖς
 μὲν νήφοντας καὶ ὀλιγοδεῖς συνετιωτέρους εἶναι, τοὺς

δὲ ποτῶν αἰεὶ καὶ σιτίων ἐμπιπλαμένους ἤκιστα φρο-
νίμους, ἄτε βαπτιζομένου τοῖς ἐπιούσι τοῦ λογισμοῦ.
Διὸ κατὰ τὴν Βάρβαρον ἔρημην μὲν ταῖς εὐτροφίαις
καὶ στελέχη περιμήκισια, καὶ ζώων ἀλόγων σφοδρὰ
τὰ γονιμώτατα· νοῦς δὲ οἷ, ἢ ἤκιστα γεννᾶται, διότι
τὸ ὑψωθῆναι ἕξ ἀέρος αὐτοῦ, αἱ γῆς καὶ ὕδατος
ἐπάλληλοι καὶ συνεχεῖς ἀναθυμιάσεις κατεκράτησαν.
Ἰγθύων δὲ καὶ ὀρνίθων καὶ χερσαίων γένη ζώων οὐκ
ἔστιν ἐγκλήματα φύσεως ἐφ' ἡδονὴν παρακαλοῦσης,
ἀλλὰ δεινὸς φόγος τῆς ἡμῶν αὐτῶν ἀκρασίας. Ἀναγ-
καῖον μὲν γὰρ ἦν εἰς τὴν τοῦ ὕλου συμπλήρωσιν,
ἵνα γένηται κόσμος ἐν ἐκάστῳ μέρει, γέναι ζώων
ἰδέας ἀπάντων· οὐκ ἀναγκαῖον δὲ ἐπὶ τὴν τοῦτων
ἀπόλαυσιν ὀρμῆσαι τὸ σοφίας συγγενέστατον χρῆμα,
τὸν ἄνθρωπον, μεταβαλόντα εἰς ἀγριότητα θηρίων.
Διὸ καὶ μέχρι νῦν οἷς λόγος ἐγκρατείας, ἀπαξάπν-
των ἀπέχονται, λαχανώδει γλῶσση καὶ καρποῖς δένδρων
προσοψήμασιν, ἡδίστη ὑπολαύσει, χρώμενοι. Τοῖς
δὲ τὸν τῶν εἰρημένων θοίνην ἡγουμένοις εἶναι κατὰ
φύσιν ἐπέστησαν διδάσκαλοι, σιωηρομισταί, νομοθέ-
ται κατὰ πόλεις, οἷς ἐμέλησε τὴν ἀμετρίαν τῶν ἐπι-
θυμιῶν στεῖλαι, μὴ ἐπιτρέψωσι τὴν χοῆσιν ἀδεᾶ
πᾶσι πάντων. Εἰ δὲ καὶ ῥόδα, καὶ κρόκος, καὶ ἡ
ἄλλη τῶν ἄνθων ποικιλία, πρὸς ὑγίαν, οὐ πρὸς
ἡδονὴν γέγονεν. Ἀπλετοὶ γὰρ τούτων αἱ δυνάμεις
ἀριδηλοτέρας παρέχεται· καθάπερ εἰς ζώου γενεσιν
ἢ ἄρρενος καὶ θήλειος μίξις· ἰδίᾳ ἑκατέρου μὴ πε-
φυκότος ποιεῖν, ἄπερ ἄμφω συνελθόντα." Ταῦτα
ἀναγκαῖως λέλεκται πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ὑπό σου δια-
πορηθέντων, ἱκανὴν πίστιν ἐργάσασθαι δυνάμενα
τοῖς μὴ φιλονείκως ἔχουσι, περὶ τοῦ τὸν θεὸν τῶν
ἄνθρωπίνων ἐπιμελεῖσθαι πραγμάτων.

Ex Iohannis Damasceni Sacris Parallelis.

Περὶ τῆς ἀστάτου καὶ ἀβεβαίου τῶν ἀν-
θρωπίνων πραγμάτων κυτταστάσεως.

648 Pag. 326. C. Πόντων μὲν, εἰ δεῖ τὸ ἀληθές
Μ.εἰπεῖν, ἄκυρον ἄνθρωπος, οὐδενὸς ἐνελημμένος, οὐχ
ὅτι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ οὐδὲ τῶν περὶ αὐτὸν βε-
βαίως· οὐχ ὑγείας, οὐχ εὐαισθησίας, οὐχ ἀριότητος
τῆς περὶ τὰ ἄλλα τοῦ σώματος, οὐχὶ φωτῆς, οὐκ
ἀγγινοίας. Τὰ γὰρ κατὰ πλοῦτον, ἢ δόξαν, ἢ φί-
λους, ἢ ἀρχὰς, ἢ ὅσα ἄλλα τυχερὰ, τίς οἶκ οἶδεν,
ὡς ἔστιν ἀβέβαια; Ὡστε ἀνάγκη ὁμολογεῖν, ὅτι περὶ
ἓνα τὸ κύριον τῶν ἀπάντων ἔστι, τὸν ὄντα ὄντιος
κύριον.

Περὶ ἀσεβῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, κ. τ. λ.

P. 341. D. Εἰ βούλει ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλεύ-
σθαι, μὴ βούλει ἁμαρτάνειν. Εἰ δὲ ἁμαρτάνεις,
πῶς βασιλεύσῃ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; —

Περὶ ἀποταξαμένων, καὶ ἐξ ὑποστροφῆς
ἐκεῖνα πραττόντων, οἷς ἀπετάξαντο.

P. 343. D. Ἐνιοὶ προκόψαντες ἐπὶ ἀρετὴν ὑπε-
νόστησαν πρὶν ἐφικέσθαι τοῦ τέλους· τὴν ἀρι-
στήτην ἀριστοκρατείαν ἐν ψυχῇ κατελούσης τῆς πα-
λαιᾶς ὀλιγοκρατείας, ἢ πρὸς ὀλίγον ἡρεμήσασα,
πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς μετὰ πλείονος δυνάμεως ἐναπέθετο.

Ibid. Ὅταν ἄνθρωπος καθορθώσῃ βίον ἐνάρητον
διὰ ἀσκήσεως, καὶ ἀγαθῆς πολιτείας, καὶ ἔστιν ὑπὸ
πάντων ἐγνωσμένος, ὅτι ἔστιν εὐσεβῆς καὶ φοβού-
μενος τὸν Θεόν, καὶ ἐκπέσῃ εἰς ἁμαρτίαν, τοῦτό ἐστι
παράπτωμα. Ἀνῆλθεν γὰρ εἰς τὸ ὕψος τοῦ οὐρα-
νοῦ, καὶ πέπτωκεν εἰς τὸν πνυθμένα τοῦ ἄδου.

Περὶ ἀναστάσεως καὶ κρίσεως.

649 P. 349. A. Οὐκ ἔστι παρὰ Θεῶν, οὔτε πονηρὸν Μ. ὄντα ἀπολέσαι τὸν ἀγαθὸν μισθὸν περὶ ἑνὸς ἀγαθοῦ μετὰ πλειόνων κακῶν πεπραγμένου· οὔτε πάλιν ἀγαθὸν ὄντα, ἀπολέσαι τὴν κόλασιν, καὶ μὴ λαβεῖν αὐτήν, εἰ μετὰ πλειόνων ἀγαθῶν ἐν τινι γένηται πονηρείων. Ἀνάγκη γὰρ ζυγῶ καὶ σταθμῶ πάντα ὑποδιδόναι τὸν Θεόν.

Ibid. B. Ὁ νοῦς ἐκάστῳ μόρτυς ἔστιν ὧν ἐν ἀφανεῖ βουλευέσονται, καὶ τὸ συνειδὸς ἔλεγχος ἀδέκαστος, καὶ πάντων ἀψευδέστατος.

Περὶ ἀρχομένων.

P. 359. A. Ὁ μαθὼν ἀρχεσθαι, καὶ ἀρχεῖν εὐθὺς μανθάνει. Οὐδὲ γὰρ εἰ πάσης γῆς καὶ θαλάττης τὸ κράτος ἀνάποιτό τις, ἀρχῶν ἂν εἴη πρὸς ἀλήθειαν, εἰ μὴ μάθοι καὶ προπαιδευθεῖ τὸ ἀρχεσθαι.

Περὶ ἀναρχίας.

Ibid. D. Ὡ πόσα καὶ ἤλικα κακὰ ἐξ ἀναρχίας φύεται; Λιμὸς, πόλεμος, δηώσεις χωρίων, στέρησις χρημάτων, ἀπαγωγαὶ, οἱ περὶ δουλείας καὶ θανάτου φόβοι.

Περὶ ἄφρονος καὶ ἀνοήτου, κ. τ. λ.

P. 362. E. Τῶν φαύλων πλούσιος οὐδεὶς, καὶ ἂν τὰ πανταχοῦ μέταλλα κέκτηται, ἀλλὰ εἰσι πάντες οἱ ἄφρονες πένητες. Στενοχωρεῖται πᾶς ἄφρων θλιβόμενος ὑπὸ φιλαργυρίας καὶ φυλοδοξίας καὶ φιληδονίας, καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων ἄπερ οὐκ ἔῤῥ τὴν διανοιαν ἐν εὐρυχωρίᾳ διάγειν.

P. 363. A. Μείζον ἀνθρώπῳ κακὸν ἀφροσύνης οὐδέν ἐστι, τοῦ ἰδίου τοῦ λογισμοῦ γένους, τὸν νοῦν ζημιωθέντι.

Pag. 363. A. Νόσον καὶ φθορᾶς αἴτιον ἀπαι-
δευσία.

Περὶ ἀπάτης κατὰ οἰκονομίαν γινομένης.

P. 367. D. Οὐ πᾶς δόλος ἐπαίτιός ἐστιν, ἐπεὶ
καὶ λησιὰς νυκτοφύλακες, καὶ πολεμίους στρατηγοί,
οἷς ἀδόλως συλλαβεῖν οὐκ ἔστιν, ἐνεδρεῖοντες κατ-
ορθοῖν δοκοῦσι, καὶ τὰ λεγόμενα στραταγήματα
τοιοῦτον ἔχει λόγον, καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν ἀγωνίσματα.
Καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἡ ἀπίη νεόμισται τίμιον.

Περὶ ἀδυνάτων πραγμάτων.

P. 370. B. Ἀμήχανον συνυπάρχειν τὴν πρὸς
κόσμον ἀγάπην τῇ πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπῃ, ὡς ἀμή-
χανον συνυπάρχειν ἀλλήλοις φῶς καὶ σκότος.

Περὶ ἀγίων.

650 P. 372. E. Μακαρία γένσις, ἡ ἐπὶ παντὶ χαλ-
Μ.ρουσα, καὶ μηδενὶ δυσαρεστοῦσα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ
τὸ παράπαν, ἀλλὰ εὐαρεστοῦσα τοῖς γινομένοις, ὡς
καλῶς καὶ συμφερόντως γινομένοις.

Περὶ ἀπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας.

P. 376. A. Ὁ σοφὸς ἡρεμίαν, καὶ ἀπραγμοσύνην
καὶ σχολὴν μεταδιώκει, ἵνα τοῖς θείοις θεωρήμασιν
ἐν ἡσυχίᾳ ἐκτύχη.

Περὶ αἰσχρολογίας.

P. 379. D. Αἰσχροὶ καὶ εἰκαῖοι, οἱ ἐν τοῖς μα-
ταίοις ἐγνώϊαν ἀνεπιδεικνύοντες, βραδεῖς μὲν ὄντες τὰ
καλὰ παιδεύεσθαι, τὰ δὲ ἐναντία μανθάνειν ὀξύτατοι
καὶ προχειρότατοι.

Περὶ βουλῆς.

P. 397. D. Τὰ μὴ σὺν λόγῳ πάντα αἰσχροὶ
ὡσπερ τὰ σὺν λόγῳ κόσμια.

Περὶ γερόντων.

P. 404. C. Ἀκίμαντος λιμὴν πολιὰ.

Ibid. Σώματος πυρακμὴ καταστολὴ παθῶν.

Περὶ γυμνασίου.

P. 405. D. Ἡ συνεχὴς ἄσκησις ἐπιστήμην πα-
γίαν ἐργάζεται, ὡς ἁμαθίαν ἀμελετησία· καὶ πάλιν
αὔξει τὴν πείραν ἢ περὶ αὐτὴν τριβή.

Ibid. Μελέτη τροφὸς ἐπιστήμης.

Περὶ διαβολῆς.

P. 436. D. Διάβολοι, καὶ θείας ἀπόπεμπτοι
χάριτος, οἱ τὴν αὐτὴν ἐκείνω διαβολικὴν νοσοῦντες
κακοτεχνίαν, θεοσιτυγῆς τε καὶ θεομισυῆς πάντη, καὶ
πάσης εὐδαιμονίας ἀλλότριοι.Ibid. Τί ἂν γένοιτο διαβολῆς χειρόν; κηλεῖ γὰρ
τὰ ὦτα, καὶ ἐκπλήττει τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροαιῶν,
ἐκθηριοῖ δὲ αὐτοὺς οἷόν τι θήραμα τοῖς κακοῖς ἀεὶ
ἐφιδρεύοντις. Οἱ δὲ τῷ σῴφρονι λογισμῷ μάλια
ἐροματισμένοι καὶ ἀναγκαιζόμενοι, τῷ διαβάλλοντι
ἀπεχθαίνουσι μάλιστα ἢ τῷ διυβεβλημένῳ, ἐπιτιμή-
σαντες καὶ ἐπιστοιμίσαντες ταῖς πρὸς μέμψιν ὁρμαῖς,
ἄχρῃς ἂν ἐναργῆς μαρτυρίῳ ἢ ἀπόδειξις γένηται.

Περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς.

P. 438. D. Εἴ τις πάσας τὰς ἀρετὰς διὰ σπου-
δῆς καὶ νήψεως ἐγχεκόλπισται, οὗτος βασιλεὺς χρη-
651 ματίζει καὶ ἂν ἰδιώτης τυγχάνοι.

M.

Περὶ ἐκουσίων δὲ ἀκουσίων ἁμαρτη-
μάτων.P. 526. B. Ὡς τὸ ἐκουσίως ἁμαρτάνειν ἐστὶν
ἄδικον, οὕτω τὸ ἀκουσίως καὶ κατὰ ἄγνοιαν οὐκ εὐ-
θὺς δίκαιον, ἀλλὰ τάχα πον μεθύριον ἄμφοῖν, δι-

καίου καὶ ἀδίκου, τὸ ὑπὸ τινῶν καλούμενον ἀδιάφορον. Ἀμάρτημα γὰρ οὐδὲν ἔργον δικαιοσύνης.

Περὶ Θείας μυσταγωγίας.

P. 533. C. Οὐ θέμις τὰ ἱερά μυστήρια ἐκκαλεῖν ἀμνήτοις.

Περὶ Θαλάσσης.

P. 551. D. Ἄξιον θαυμάσαι θάλασσαν, διὰ ἧς τὰς ἀντιδόσεις τῶν ἀγαθῶν αἱ χώραι ἀλλήλαις ἀντεκτείνουσιν, καὶ τὰ μὲν ἐνδύοντα λαμβάνουσιν, ὧν δὲ ἀργοῦσι περιουσίαν ἀναπέμπουσι.

Περὶ ἰσότητος.

P. 556. D. Τὸ νέμειν ἴσα τοῖς ἀνίσοις, τῆς μεγίστης ἐστὶν ἀδικίας.

Περὶ ἰατρῶν καὶ ἰατρείας.

Ἄγαθος ἰατρός οὐ μῦθ' ἡμέρα τῷ νοσοῦντι πάντα ἀθρόα τὰ ὑγιεινὰ ἐπιφέρειν ἀν' ἐθέλησειεν, εἰδὼς βλάβην ἐργασόμενος μᾶλλον ἢ ὠφέλειαν· ἀλλὰ διαμετροησόμενος τοῖς καιροῦς ἐπιδιανέμει τὰ σωτήρια· καὶ ἄλλοτε ἄλλα προσιθεῖς πρῶως ὑγιεῖαν ἐμποιεῖ.

Περὶ καιροῦ.

P. 563. C. Λάλει ἂν δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ, καὶ οὐκ ἀκούσεις ἂν μὴ δεῖ.

Ibid. Χρόνου φείδεσθαι καλόν.

Περὶ μυστηρίων.

P. 576. D. Οἱ λάλοι τὰ ὀφείλοντα ἠσυχάζεσθαι δῆγγυτες, τρόπον τινὰ ὑπὸ γλωσσαλγίας προχέουσιν εἰς ὧτα ἀκοῆς οὐκ ἄξια.

Περὶ μαθητεομένων.

P. 613. D. Τὸ ζητεῖν καὶ πυνθάνεσθαι πρὸς διδασκαλίαν ἀννσιμώτατον.

Ibid. Ὁ πεινῶν καὶ διψῶν ἐπιστήμης, καὶ τοῦ μαθεῖν ἂ μὴ οἶδεν, τὰς ἄλλας μεθιέμενος φροντίδας, ἐπείγεται πρὸς ἀκρόασιν, καὶ νίκτωρ καὶ μετὰ ἡμέραν θυρωρεῖ τὰς τῶν σοφῶν οἰκίας.

Ibid. Τὸ εἰδέναι τιὰ ὅτι ἀγνοεῖ, σοφίας ἐστίν, ὡς καὶ τὸ εἰδέναι ὅτι ἠδίκησε, δικαιοσύνης.

Περὶ ὄνειδισμοῦ.

652 P. 630. C. Μηδενὶ συμφορὰν ὄνειδίσσης — κοινή
 Μ. γὰρ ἢ φύσις, καὶ τὰ ἐπιόντα ἄδηλα — μήποτε τοῖς αὐτοῖς ἀλοῦς αὐτοκατάκριτος ἐν τῷ συνειδότε εὐρεθῆς.

Περὶ πολιτείας σεμνῆς.

P. 657. C. Τὸ ὑποτάσσεσθαι κρείττοσιν ὠφέλιμον.

Περὶ πολιτείας ψεκτῆς.

Ἐκ τοῦ πέμπτου τῶν ἐν Γενέσει.

P. 658. E. Ἄναιδές βλέμμα καὶ μετέωρος ἀσχὴν, καὶ συνεχῆς κίνησις ὀφθαλμῶν, καὶ βάδισμα σεσοβημένον, καὶ τὸ ἐπὶ μηδενὶ τῶν φανλῶν ἐρυσθριᾶν, σημεῖά ἐστι φυγῆς ἀσχύστης, τοὺς ἀφανεῖς τῶν οἰκείων ὄνειδῶν τόποις ἐγγραφούσης τῷ φανερωῦ σώματι.

Περὶ συνηθείας.

P. 681. D. Αἱ πάντων ἀθρόως πρὸς τὰ ἐναντία μεταβολαὶ σκληρόταται, καὶ μάλιστα ὅταν μήκει χρόνον αἱ ὑποῦσαι στηριχθῶσι δυνάμεις.

Περὶ σωφρονισμοῦ.

P. 683. D. Χρήσιμον καὶ ταῖς ἐτέρων ἀτυχίαις σωφρονίζεσθαι.

Ibid. Ἡ κόλασις νουθετεῖ καὶ σωφρονίζει πολλάκις μὲν καὶ ἁμαρτάνοντας· εἰ δὲ μὴ, πάντως γοῦν τοὺς πλησιάζοντας. Αἱ γὰρ ἐτέρων τιμωρίαι βελτιοῦσι τοὺς πολλοὺς, φόβῳ τοῦ μὴ παραπλήσια παθεῖν.

Περὶ συνδιαγωγῆς κακῶν ἀνδρῶν.

P. 692. A. Βλαβεραὶ αἱ τῶν ἀνοήτων συνουσίαι· καὶ ἄκουσα πολλάκις ἢ ψυχὴ τῆς ἐκείνων φρενοβλαβείας ἀπομάττεται τὰ εἶδωλα.

Περὶ σοφίας.

P. 693. E. Πᾶς σοφὸς θεοῦ φίλος.

Περὶ ὑπερηφάνων.

Οἴησις, ὡς ὁ τῶν ἀρχαίων λόγος, ἐστὶν ἐκκοπὴ προκοπῆς. Ὁ γὰρ κατοιόμενος βελτιώσειν οὐκ ἀνέχεται. Οἴησις ἀκάθαρτον φύσει.

Περὶ φυσικῶν.

P. 711. C. Ὡς περὶ τὸ παρὰ φύσιν ἐγκεντρίσαι, καὶ εἰσοικίσαι τι τῇ φύσει δυσεργόν, οὕτω καὶ αὐτὸ 653 πάλιν τὰ φύσει πεφυκότα μεταθεῖναι, καὶ ἀναχαιμίσει. Εἴρηται γὰρ εὖ· φύσει ἀντιπραϊτούσης, κενὰ πάντα *).

Περὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητουμένων.

P. 748. A. Τί ἐστιν, “ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι σε

*) Vide De Sacrif. Hb. et C. §. 35.

εις τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη; *)” Οὐ γὰρ ἐκ γῆς διεπλάσθη μόνον ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ θείου πνεύματος. Ἐπειδὴ δὲ οὐ δέμεινεν ἀδιάστροφος, προστάξεως θείας ἠλόγηκε, καὶ τοῦ κρείττονος μέρους ἀποτεμνόμενος οὐρανομήμητον πολιτείαν, ὅλον αὐτὸν προσένειμε τῇ γῇ. Εἰ μὲν γὰρ ἀρετῆς, ἣτις ἀθανατίζει, ἐραστὴς ἐγένετο, πάντως ἂν ἐλάμβανε κληρὸν τὸν οὐρανόν· ἐπειδὴ δὲ ἡδονὴν ἐζήτησε, διὰ ἧς ψυχικὸς θάνατος ἐπιγίνεται, τῇ γῇ προσενεμήθη.

Περὶ Ἀδάμ.

Ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητουμένων.

P. 748. B. “Ἦγαγεν ὁ θεὸς τὰ ζῶα πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἰδεῖν τι καλέσει αὐτὰ **)”. Οὐ γὰρ ἐνδοιάζει θεὸς ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦν ἔδωκε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ πρωτογενεῖ καὶ σπουδαίῳ, κατὰ ὃ ἐπιστημονικὸς ὢν, πέφυκε λογίζεσθαι, καθόπερ ὑφηγητῆς γνώριμον κινεῖ πρὸς ἐπίδειξιν οἰκείαν, καὶ ἀφορᾷ τὰ ἄριστα αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἔγγονα. Φανερώς δὲ παλιν καὶ διὰ τούτου πᾶν τὸ ἐκούσιον καὶ ἐφ’ ἡμῖν διατυποῖ· τοὺς πάντα κατὰ ἀνάγκην εἶναι λέγοντας δυσωπῶν· ἢ ἐπεὶ ἔμελλον οἱ ἄνθρωποι χρῆσθαι, διὰ τοῦτο ἄνθρωπον αὐτὰ θεῖσθαι προσείπατεν· ἀνδρὸς δὲ ἐπιστημονικωτάτου καὶ φρονήσει διαφέροντος οἰκειότατον τοῦτο τὸ ἔργον· οὐ σοφῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ πρώτῳ εἵγενεῖ τῶν ὀνομάτων ἢ θεῖσις. Ἐδει γὰρ ἡγεμόνα μὲν τοῦ ἀνθρωπέου, βασιλέα δὲ τῶν γηγενῶν πάντων, καὶ τοῦτο λαχεῖν γῆρας ἐξαίρετον· ἵνα ὡσπερ πρῶτος ἴδει τὰ ζῶα, καὶ πρῶτος εἰσηγητῆς καὶ εὐρετῆς γένηται τῶν ἐπιωνυμιῶν. Ἄστοπον γὰρ ἦν, ἀνώνημα αὐτὰ καταλειφθέντα, ὑπὸ τινος νεωτέρου προσονομασθῆναι, ἐπὶ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου τιμῆς τε καὶ εὐκλείας. Καὶ θεασάμενος ὁ Ἀδὰμ τὸ

*) Gen. 3, 19. **) Gen. 2, 19.

πλάσμα τῆς γυναικὸς, ὡς προφήτης φησὶν, οὔτε γε-
γονέναι ἐκ συνομιλίας, οὔτε ἐκ γυναικὸς, ὡς οἱ μετ-
έπειτα, ἀλλὰ τινα φύσιν ἐν μεθορίῳ, καθάπερ ἀπὸ
ἀμπέλου κληματίδος ἀφαιρεθείσης εἰς ἑτέρας ἀμπέ-
λου γέννεσιν, διὸ φησιν; "Ἐνεκεν τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ
654 προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ
Μ. ἕσονται δύο εἰς σάρκα μίαν,*" ἔφη τὸ εὐαφέστα-
τον καὶ αἰσθητικώτατον, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἀλγεῖν καὶ τὸ
ἤδισθαι.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἦτοι τοῦ τελευταίου τῶν
ἐν Ἑξόδῳ ζητουμένων.

Ἄβατος καὶ ἀπροσπέλαστος ὄντως ἐστὶν ὁ θεῖος
χῶρος, οὐδὲ τῆς καθαρωτάτης διανοίας τοσοῦτον
ἕψος προσαναβῆναι δυναμένης ὡς θίξει μόνον ἐπι-
ψαῦσαι. Ἀμηχανον ἀνθρωπίνῃ φύσει τὸ τοῦ ὄντος
πρόσωπον θεάσασθαι. Τὸ δὲ πρόσωπον οὐ κυριο-
λογεῖται· παραβολὴ δὲ ἐστὶν εἰς δήλωσιν τῆς καθα-
ρωτάτης καὶ εἰλικρινεστάτης τοῦ ὄντος ιδέας. Ἐπειδὴ
καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ γνωρίζεται μᾶλλον, ἢ προσώπῳ
κατὰ τὴν ἰδίαν ποιότητα καὶ μορφήν. Οὐ γάρ φη-
σιν ὁ θεὸς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὁρατὸς τὴν φύσιν. Τίς δὲ
μᾶλλον ὁρατὸς, ἢ ὁ τὰ ἄλλα πάντα γεννήσας ὁρατὰ;
Περφυκῶς δὲ τοιοῦτος εἰς τὸ ὁρᾶσθαι, ὑπὸ οὐδενὸς
ἀνθρώπων ὁρῶμαί, φησι. Τὸ δὲ αἷτιον ἢ ἀδυνα-
μία τοῦ γενητοῦ. Καὶ ἵνα μὴ περιπλέκων μηχανῶ·
θεὸν γενέσθαι δεῖ πρότερον· ὅπερ οὐδὲ οἶόν τε· ἵνα
θεὸν ἰσχύσῃ τις καταλαβεῖν. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ μέν
τις τὸν θνητὸν βίον, ζήσῃ δὲ ἀντιλαβὼν τὸν ἀθά-
κατον, ἴσως ὃ μηδέποτε εἶδεν ὄψεται. Αἱ φιλοσο-
φίαι πᾶσαι κατὰ τε τὴν Ἑλλάδα καὶ Βάρβαρον
ἀκμάσασαι, ζητοῦσαι τὰ φύσειως, οὐδέ τὸ βραχύτατον

*) Gen. 2, 24.

ἠδυνήθησαν τηλαυγῶς ἰδεῖν. Σαφῆς δὲ πίστις, αἱ διαφωνίαι, αἱ διαμάχαι καὶ ἑτεροδοξίαι, τῶν ἐκάστης αἰρέσεως ἀνασκευαζόντων καὶ ἀνασκευαζομένων μέρη· καὶ πᾶσιν ὀρμητήρια πολέμων γεγόνασιν αἱ τῶν αἰρεσιμαχῶν οἰκίαι, τυφλοῦσαι τὸν δυνάμενον βλέπειν ἀνθρώπινον νοῦν ταῖς ἀντιλογικαῖς ἔρισιν, μηχανοῦντα τίνα δεῖ προσέσθαι, καὶ τίνα διώσασθαι. Δεῖ τὸν βουλόμενον φαντασιωθῆναι τὸν τῶν ὄλων ἄριστον, στήναι τὸ πρῶτον κατὰ ψυχὴν, ἰδρυνθέντα παλίως γνώμη μιᾷ, καὶ μηκέτι πρὸς πολλὰ πλάττεσθαι· ἐπιτα δὲ στήναι ἐπὶ φύσει καὶ γνώμης ξηραῖς, καὶ ἀγόνου παντός, ὅσα φθαρτά. Ἐὰν γὰρ προσήσεται τι τῶν μαλακωτέρων, σφαλῆσεται τῆς προθέσεως· ἀδυνατήσεται καὶ τὸ ὄξυωπέσιτον βλέπον, ἰδεῖν τὸ ἀγένητον· ὡς τυφλωθῆναι πρότερον, ἢ θεάσασθαι, διὰ τὴν ὄξυαίγειαν, καὶ τὸν ἀπεισερόντα χεῖμαρρόν τῶν μαρμαρυγῶν. Οὐχ ὄρας, ὅτι τοῦ πυρὸς ἢ δύναμις, τοῖς μὲν ἀφεστηκόσι μεμετρορημένον διάστημα, παρέχει φῶς, κατεκαίει δὲ τοὺς ἐγγίζοντας; Ὅρα μὴ τοιοῦτόν τι πάθης τῇ διανοίᾳ, μὴ σε ὁ πολὺς πόθος ἀδυνατίου πράγματος ἀναλώσῃ.

655 Περὶ ἀρχομένων.

M. Ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Γενέσει ζητουμένων.

P. 749. E. Ὡςπερ κίονες οἰκίας ὕλας ὑπερείδουσιν, οὕτω καὶ αἱ θεαὶ δυνάμεις τὸν σύμπαντα κόσμον, καὶ τοῦ ἀνθρώπειον τὸ ἄριστον καὶ θεοφιλέσιτον γένος.

Ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητουμένων.

P. 750. C. Ἐάν τις κατὰ οἰκίαν ἢ κώμην, ἢ πόλιν, ἢ ἔθνος γένηται φρονήσεως ἐρασιῆς, ἀνάγκη τὴν οἰκίαν καὶ τὴν πόλιν ἐκείνην ἀμείνου βίῳ χρῆσασθαι. Ὁ γὰρ ἀστεῖος κοινὸν ἀγαθὸν ἔστιν ἅπασιν, ἕξ ἐτοίμου τὴν ἀφ' ἐαυτοῦ προτείνειν ὠφέλειαν.

Περὶ ἀγγελλόντων καὶ μεσαζόντων ἀπό-
κρισιν.

Ἐκ τῆς τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

P. 751. B. Ἡ φορὰ τῶν κακιῶν ἀνακνῆ, καὶ
στροβεῖ τὴν ψυχὴν, ἱλιγγον αὐτῇ περιτιθεῖσα τὸν
καλύπτοντα, καὶ καμνύειν ἐκβιαζόμενον τὴν φύσει
μὲν πρόπεουσιν ὄψιν, ἐπιτηδεύσει δὲ τυφλουμένην.

Ibid. Οὐδὲν ἐναντίον καὶ μαχόμενον ταῖς ὀσιω-
τάταις τοῦ Θεοῦ δυνάμεσιν, ὡς ἀδικία.

Περὶ ἁμαρτάνοντος καὶ σφάλλοντος.

Ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητουμένων.

Ibid. C. Τὸ μὴ ἁμαρτάνειν μηδὲν τὸ παράπαν,
μέγιστον ἀγαθόν· τὸ ἁμαρτάνοντα ἐντραπῆναι, συγ-
γενὲς ἐκείνου· νεώτερον, ὡς ἂν τις εἴποι, παρὰ
πρεσβύτερον. Εἰσὶ γὰρ οἱ ἐπὶ ἁμαρτανομένοις, ὡς
ἐπὶ κατορθώμασιν ἀγαλλόμενοι, δυσίατον μᾶλλον δὲ
ἀνίατον νόσον ἔχοντες.

Περὶ τοῦ ἄφρευκτον εἶναι Θεόν.

Ἐκ τοῦ τελευταίου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

P. 752. A. Περιέχει τὰ πάντα ὑπὸ οὐδενὸς πε-
ριεχόμενος· ὡς γὰρ ὁ τόπος περιεκτικὸς σωμάτων
ἔστι, καὶ κατασφυγῆ, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς λόγος περι-
έχει τὰ ὅλα, καὶ πεπλήρωκεν.

Περὶ ἀληθείας καὶ μαρτυρίας πιστῆς.

Ἐκ τοῦ δευτέρου ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

P. 754. C. Παρὰ ἐνίοις νομοθέταις ἀπείρηται
μαρτυρεῖν ἀκοῆ, ὡς τὸ μὲν ἀληθὲς ὄψει πιστούμε-
νον, τὸ δὲ ψεῦδος ἀκοῆ.

Περὶ ἀπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας.

Ἐκ τοῦ τετάρτου τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ὁ σοφὸς ἡρεμίας καὶ ἀπραγμοσύνην μεταδιώκει, ἵνα τῶν θεῶν ἐν εὐκαιρίᾳ ἐπιτύχη.

656 Ἐκ τοῦ πέμπτου τῶν αὐτῶν.

M. Ibid. E. Οὕτως γὰρ ὁ σοφίας ἐραστὴς οὐδενὶ τῶν εἰκαιότερων, καὶ ἂν συμπεφυκὸς τυγχάνη, σύνεστιν, ἢ συνδιατρίβει πονηροτάτῳ, διεξυγμένῳ τῶν πολλῶν διὰ λογισμῶν, διὰ οὗς οὔτε συμπλεῖν, οὔτε συμπολιτεύεσθαι οὔτε συζῆν λέγεται.

Ibid. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ σοφὸς μέτοιχος καὶ μεταναστῆς ἐστὶν ἐκ τοῦ περιπεφυρμένου βίου πρὸς εἰρηναίους καὶ μακαρίους πρέπουσαν ζωὴν.

Περὶ τῆς φοβεροῦς ἀναστάσεως.

Ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Γενέσει ζητουμένων.

P. 772. B. Πνευματικὴ δὲ ἡ τῶν ἀγγέλων οὐσία. Εἰκάζονται δὲ πολλάκις ἀνθρώπων ἰδέαις, πρὸς τὰς ὑποκειμένας χρείας μεταμορφοῦμενοι.

Ἐκ τῶν τοῦ δευτέρου τῶν αὐτῶν.

Ibid. Αἱ τοῦ θεοῦ πᾶσαι δυνάμεις πτεροφνοῦσι, τῆς ἄνω πρὸς τὸν πατέρα ὁδὸν γλιχόμεναί τε καὶ ἐφιέμεναι.

Περὶ αἰρετικῶν.

Ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

P. 774. B. Ὡσπερ οἱ προσπταίσαντες, ἀρτίοις βαίνειν πόσιν ἀδυνατοῦντες, μακρὰν τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν τέλους ὑστερίζουσι προσκείμενοι· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τὴν πρὸς εὐσέβειαν ἄγουσαν ὁδὸν ἀνίειν κωλύεται, προειτυγχάνουσα ταῖς ἀσεβείαις ἀνοδίαις.

Αὐταὶ γὰρ εἰσιν ἐμπόδοι καὶ προσπταισμάτων αἰτίαι, διὰ ὧν κυλλαίνων ὁ νοῦς ὑστερίζει τῆς κατὰ φύσιν ὁδοῦ. Ἡ δὲ ἑξὸς ἐστὶν ἡ ἐπὶ τὸν πατέρα τῶν ὄλων τελευτῶσα.

Τοῦ αὐτοῦ. Αἱ περὶ τῶν τοῦ Θεοῦ ἀρετῶν ἐναγώνιοι ζητήσεις βελτιοῦσι τὴν διάνοιαν, καὶ ἀθλοῦσιν ἄθλους ἡδίστους, ἅμα καὶ ὠφελιμιωτάτους· καὶ μάλιστα ὅταν μὴ, ὡς οἱ νῦν, τὴν ψευδώνυμον κλησιν ὑποδνόμενοι, μέχρι τοῦ δοκεῖν ὑπερμαχοῦσι τῶν δογμάτων, ἀλλὰ πάθει γνησίῳ μετὰ ἐπιστήμης ἰχνηλατοῦσιν ἀλήθειαν.

Ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν αὐτῶν.

Τὸ ἐμμελές καὶ εὔρυθμον οὐκ ἐν φωνῇ μᾶλλον ἢ διανοίᾳ ἐπιδείκνυσθαι περιορισμένους. Ὁ τοῦ σοφοῦ λόγος οὐκ ἐν ῥήμασι, ἀλλὰ ἐν τοῖς δηλουμένοις πράγμασιν ἐπιδείκνυσιν τὸ κάλλος.

Ἐκ τοῦ τελευταίου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

657 Τοῖς ἐντυγχάνοντας τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν οὐ δεῖ συλλαβομαχεῖν, ἀλλὰ πρὸ τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τὴν διάνοιαν σκοπεῖν, καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τρόπους, κατὰ οὓς ἕκαστα λέγεται. Πολλάκις γὰρ αἱ αὐταὶ λέξεις ἑτέροις καὶ ἑτέροις πράγμασιν ἐφαρμόζουσιν· καὶ κατὰ τὸ ἐναντίον διαφέρουσαι λέξεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τιθέμεναι πράγματος συνάδουσιν.

Ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ἀτόπως δρῶσιν, ὅσοι ἐκ μέρους τινὸς κρίνουσι τὸ ὅλον, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος. Οὕτω γὰρ ἄμεινον, καὶ σῶμα, καὶ πρᾶγμα δογματίζοιτο ἄν. Ἔστιν οὖν ἡ θεία νομοθεσία τρόπον τινὰ ζῶον ἠνωμένον, ἦν ὅλην διὰ ὅλου χρῆ μεγάλοις ὄμμασι περισκοπεῖν, καὶ τὴν βουλήν τῆς συμπάσης γραφῆς ἀκριβῶς καὶ τηλαυγῶς περιαιθερεῖν, μὴ κατα-

κόπτοντας τὴν ἁρμονίαν, μηδὲ τὴν ἔνωσιν διαρτῶν-
τας. Ἐτερόμορφα γὰρ καὶ ἑτεροειδῆ φανεῖται τῆς
κοινωνίας στεροῦμενα.

Ἐκ τοῦ τετάρτου τῶν αὐτῶν.

Νόμος ἔστω κατὰ τῶν τὰ σεμνὰ καὶ θεῖα μὴ
σεμνῶς καὶ θεοπρεπῶς ὄρῶν ἀξιούντων, κόλασιν
ἐπιφέρειν ἀορασίας.

Ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

P. 775. Οὐδὲν οὔτε ἠδεῖον οὔτε -σεμνότερον, ἢ
θεῶ δουλεύειν, ὃ καὶ τὴν μεγίστην βασιλείαν ὑπερ-
βάλλει. Καί μοι δοκοῦσιν οἱ πρῶτοι βασιλεῖς ἅμα
καὶ ὄρχιεργεῖς γενέσθαι· δηλοῦντες ἔργοις, ὅτι χρὴ
τοὺς τῶν ἄλλων δεσπόζοντας δουλεύειν τοῖς λατρεύ-
ουσι θεῶ (*).

Περὶ βασιλέως μὴ λίαν θαυμαζομένου.

Ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ibid. E. Τῶν μὲν ἀφρόνων βασιλεὺς οὐδεὶς, καὶ
ἂν τὸ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης ἀνάψῃται κράτος·
μόνος δὲ ὁ ἀστεῖος καὶ θεοφιλῆς, καὶ ἂν τῶν πα-
ρασκευῶν καὶ τῶν χορηγιῶν ἀμοιρῇ, διὰ ὧν οἱ
πολλοὶ κρατύνονται τὰς δυναστείας. Ὡςπερ γὰρ τῶ
κυβερνητικῆς ἢ ἰατρικῆς ἢ μουσικῆς ἀπείρῳ παρέλ-
κον πρᾶγμα, οἷακες, καὶ φαρμάκων σύνθεσις, καὶ
αὐλοὶ, καὶ κιθάραι, διότι μηδενὶ τούτων δύναται
χρῆσθαι πρὸς ὃ πέφυκε· κυβερνήτῃ δὲ καὶ ἰατρῶ
καὶ μουσικῶ λέγοιτο ἂν ἐφαρμοζεῖν δεόντως. Οὕτως
ἐπειδὴ τέχνη τίς ἐστι βασιλική, καὶ τεχνῶν ἀρίστη,
τὸν μὲν ἀνεπιστήμονα χρήσεως ἀνθρώπων ἰδιώτην
νομιστέον, βασιλέα δὲ μόνον τὸν ἐπιστήμονα.

*) Servus servorum dei.

Περὶ βεβαίου καὶ ἀβεβαίου ἀνδρός.

Ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητουμένων.

P. 776. E. Ἀνθρώποις τὸ εὐμετάβλητον διὰ τὴν
658 ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀβεβαιότητα συμβαίνειν ἀνάγκη. Οὕτω
Μ. γοῦν φίλους ἐλόμενοι πολλάκις, καὶ βραχύν τινα
αὐτοῖς διατρίψαντες χρόνον, οὐδὲν ἐγκυλεῖν ἔχοντες,
ἀπεστράφημεν ὡσεὶ ἐχθρῶν.

Περὶ τῶν γνωσιμαχοῦντων, καὶ ἑαυτοὺς
καταμεμφομένων.

P. 776. E. Φίλωνος. Ὁ μὲν Κάιν ἐπειδὴ τὸ
μέγεθος τοῦ ἄγους ἠγνόησε, τοῦ μηδέποτε περιπε-
σεῖν θανάτῳ, τιμωρίας δίδωσιν ἀπλοστερίας· ὁ δὲ
μιμητῆς ἐκείνου, μὴ δυνάμενος εἰς τὴν ἀπολογίαν
τῆς ἀγνοίας καταστυγεῖν, διπλᾶς εἰκότως ὑπομένει
δίκας. Διὰ τοῦτο ἐκ δὲ Λάμεχ ἐβδομηκοντάκις ἐπ-
τά, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, κατὰ ἣν ὁ δεύτερος
ἁμαρτῶν, καὶ μὴ σωτηροισθεῖς τῇ τοῦ προηδικη-
κότος τιμωρίᾳ, τὴν τε ἐκείνου παντελῶς ἀναδέχεται
ἀπλοστερίαν οὔσαν. Καθάπερ ἐν ἀριθμοῖς αἱ μο-
νάδες ἔχουσι καὶ πολυπλασιωτέραν ὁμοιουμένην ταῖς
ἐναριθμοῖς δεκάσιν, ἣν γνωσιμαχῶν Λάμεχ κατὰ
ἑαυτοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν.

P. 777. Τὸ ἐπαισθάνεσθαι τῶν ἐσφαλμένων,
καὶ ἑαυτοῦ καταμέμφεσθαι πρὸς δικαίον ἀνδρός· τὸ
δὲ ἀνεπαισθήτως διακεῖσθαι, ἀργαλεώτερα ποιεῖ τῇ
ψυχῇ τὰ δεινὰ, πρὸς κακοῦ ἀνδρός.

Περὶ γυναικὸς ἀνδρείας.

Φίλωνος, ἐκ τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

Ibid. B. Λέγεται ὑπὸ φυσικῶν ἀνδρῶν, οὐδὲν
ἕτερον εἶναι θηλὸν, ἢ ἀτελὲς ἄρσεν.

Περὶ Θείων λογίων.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

P. 782. A. Οὐ θέμις τὰ ἱερὰ μυστήρια ἐκλαλεῖν ἀμνήτοις, ἄχρισ ἂν καθαρθῶσι τελεία καθάρσει. Ὁ γὰρ ἀνοργιάστος καὶ εὐχερῆς, ἀσώματος καὶ νοητὴν φρίσιν ἀκούει ἢ βλέπειν ἀδυνατῶν, ὑπὸ τῆς φανερᾶς ὕψεως ἀπατηθεὶς, μωμήσεται τὰ ἀμύμητα. Τοῖς ἀμνήτοις ἐκλαλεῖν μυστήρια καταλύοντός ἐστι τοὺς θεσμούςς τῆς ἱερατικῆς τελετῆς.

Ibid. B. Τοῦ αὐτοῦ. Ἄτοπον ἐν μὲν ταῖς πόλεσιν νόμον εἶναι, τοῦ μυστικὰ μυστήρια μὴ ἔξαγγεῖλαι τοῖς ἀμνήτοις, τὰς δὲ ἀληθεῖς τελετὰς, αἱ πρὸς εὐσέβειαν ἄγουσιν καὶ ὁσιότητα εἰς ὧτα μεστὰ φλυαρίας ἐκρίπτειν. Οὐ πάντων κοινωνητέον πάνσιν, οὔτε λόγων, οὔτε πραγμάτων, καὶ μάλιστα Μ. ἱερῶν. Πολλὰ γὰρ προὔπαρξαι δεῖ τοῖς ἐπιεικέσι τῆς μετουσίᾳς τούτων. Πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον καὶ ἀναγκαιότατον, πρὸς τὸν ἕνα καὶ ὄντα θεὸν εὐσέβειαν καὶ ὁσιότητα ἔχειν, τὴν ἐπὶ τοῖς ἀγάλμασι, καὶ ξοάνοις, καὶ συνόλως ἀφιδρύμασι, τελεταῖς τε ἀτελέστοις, καὶ μυστηρίοις ἀνοργιάστοις, ἀνήνυτον πλάνην ἀπωσαμένους. Δεύτερον δὲ καθαρθῆναι τὰς ἀγνεοῦσας καθάρσεις, κατὰ τε σῶμα καὶ ψυχὴν, διὰ νόμων πατριῶν καὶ ἡθῶν. Τρίτον, ἀξιόπιστον τοῦ συνασμενισμοῦ παρυσχεῖν ἐνέχυρον, ἵνα μὴ τροφῆς μεταλαβόντες τῆς ἱερᾶς, ἀσώτων μειρακίων τρόπον, ὑπὸ κόρου καὶ πλησμονῆς ἐναλλοιωθῶσιν, ἐμπαρονοῦντες, οἷς οὐ θέμις.

Περὶ κακοποιῶν.

Φίλωνος, ἐκ τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητουμένων.

Ibid. D. Ἐντὸς φέρει τὸν ὄλεθρον ὁ τῇ κακίᾳ συζῶν, ἐπεὶ σύνοικον ἔχει τὴν ἐπίβουλον, καὶ πολέμιον. Ἰκανὸς γὰρ πρὸς τιμωρίαν ἢ τοῦ φαύλου

συνείδησις, οικόθεν ὡς ἐκ πληγῆς δειλίαν προτείνουσα τῇ ψυχῇ.

Ibid. Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦ φαίλου ὁ βίος ἐπίλυπος, καὶ περιδεῆς, καὶ ὅσα κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἐνεργεῖ, φόβοις καὶ ὀδύναϊς ἀνακέραται.

Περὶ μοναχῶν παλιμβόλων.

Φίλωνος, ἐκ τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

P. 784. C. Ἐπίοις ἀψίκορος ἐγγίνεται λογισμὸς, οἱ πρὸς ὀλίγον ἀναπιεροφορηθέντες, αὐτίκα ὑπενόστησαν, οὐκ ἀναπιάντες μᾶλλον ἢ ὑποσυρέντες εἰς ταρτάρου, φησὶν, ἰσχατιάς. Εἰδαίμονες δὲ οἱ μὴ παλινδρομοῦντες.

Ibid. Τοῦ αὐτοῦ. Ἦδη τινὲς ἀψίκοροι γενεσάμενοι καλοκαγαθίας, καὶ ἐλπίδα παρυσχόντες ὑγείας, εἰς τὴν αὐτὴν ἐπανέστρεψαν νόσον.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ibid. D. Τὸ ἐπιπορεῖν ἀνόσιον καὶ ἀλυσιτελέστατον.

Περὶ φίλων χρηστῶν.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

P. 788. Φίλους ἡγητέον τοὺς βοηθεῖν καὶ ἀντωφελεῖν ἐθέλοντας, καὶ ἂν μὴ δύνωνται. Φιλία γὰρ ἐν τῷ χρειώδει μᾶλλον, ἢ κρύσει καὶ συμφωνία βεβαίω τῶν ἡθῶν· ὡς ἕκαστον τῶν συνελθόντων εἰς φιλικὴν κοινωνίαν τὸ Πυθαγόρειον ῥῆμα ἐπιφθέγγασθαι, ὅτι ἄρά ἐστι φίλος ἕτερον ὡς ἐγώ;

660

Περὶ χαρισμάτων Θεοῦ.

M.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Ἐξόδῳ.

P. 789. A. Ὅταν οἱ τῶν σπαρτῶν καρποὶ τελειωθῶσιν, οἱ τῶν δένδρων γενέσεως ἀρχὴν λαμβά-

νοῦσιν, ἵνα δολιχεύωσιν αἱ τοῦ Θεοῦ χάριτες τὸν αἰῶνα, ἵνα ἄλλαι ἄλλην διαδεχόμεναι, καὶ συνάπτοισαι τέλη μὲν ἀρχαῖς, ἀρχὰς δὲ τέλεισιν, ἀτελεύτητοι ᾧσιν.

Ἐκ τοῦ διυτέρου τῶν αὐτῶν.

Ibid. Αἱ τοῦ Θεοῦ χάριτες οὐ μόνον ἀναγκαῖα παρέχονται, ὅσα καὶ ὅσα πρὸς περιττὴν καὶ δαψιλιστότεραν ἀπόλαυσιν.

Sequuntur fragmenta alia extracta ex Cod. MS. Collegii Ludovici Magni Soc. Ies. Qui Cod. sic inscribitur: Ἰωάννου πρεσβυτέρου καὶ Μοναχοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐκλόγων βιβλίον Α καὶ Β. Titulorum vero discrepantia, tum inversa ordinis ratio, liquido sunt argumento excerptorem hunc alium esse a Damasceno illo sacrorum Parallelorum auctore. Cui sententiae suffragatur vir summae eruditionis et humanitatis Michael Lequien, sancti Iohannis Damasceni operum praeclarus editor, qui docet Codicem istum noni esse saeculi. Eius Apographum cui Iohannis Monachi inediti nomen damus, magno fuit nobis subsidio, non solum in restituendis Philonis deperditis, verum et in innumeris editorum locis emendandis. (M.)

Περὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅτι αὐτεξούσιον αὐτὸν πεποίηκεν ὁ Θεός.

Σοὶ λέγεται, ὦ γενναῖε, καὶ τῶν θείων ὑπήκοε, παντὶ σθένει πειρῶ μὴ μόνον ἀσινῆ καὶ ἀκιβδήλευτα φυλάττειν ἅ ἔλαβες, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐπιμελείας ἀξιούν, ὡς αὐτεξούσιος καὶ δυνατὸς, ἵνα ὁ παρακαταθέμενος μηδὲν ἔχη τῆς παρασυλακῆς αἰτιώσασθαι. Παρακατέθετο δὲ τῇ σῇ προαιρέσει, ψυχὴν, λόγον,

αἰσθησιν, ὁ ζωοπλάστης. Οἱ μὲν οὖν ταῦτα καλῶς δεξάμενοι καὶ φυλάξαντες τῷ δεδοκότι, τὴν μὲν διάνοιαν ἐτήρησαν, ἵνα μηδὲν ἄλλο ἢ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ διανοῆται· τὸν δὲ λόγον, ἵνα ἀγαλινῶ στομάτι ἐγκωμίοις καὶ ὕμνοις γεραίρῃ τὸν τῶν ὄλων πατέρα· τὴν δὲ αἰσθησιν, ἵνα φαντασιουμένη τὸν αἰσθητὸν ἅπαντι κόσμον, οὐρανὸν καὶ γῆν, καὶ τὰς μεταξὺ φύσεις, ἀδόλως, καὶ καθαρῶς τῇ ψυχῇ διαγγέλλῃ.

661

Περὶ ἀρχομένων, κ. τ. λ.

M.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ τετάρτου τῆς νόμων ἱερῶν ἀλληγορίας.

Τῶν πολιτικῶν ἐὰν τὰς ὕλας ἀφέλῃς, κενὸν τυφον εὐρήσεις νοῦν οὐκ ἔχοντα· μέχρι μὲν γὰρ ἢ τῶν ἐκτὸς πρόσεστιν ἀφθονία, σύνεσις ἐπακολουθεῖν δοκεῖ καὶ ἀγχίνουα· ὅταν δὲ περιαιρεθῇ, συμπεριαιρεῖ καὶ τὸ δοκεῖν ἔτι φρονεῖν.

Περὶ ἀρίστων ἀνδρῶν, κ. τ. λ.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ περὶ μέθης.

Ἄνδρες ἀγαθοὶ, τροπικώτερον εἰπεῖν, κρείττονές εἰσι δήμων ὄλων, ὑπερείδοντες καθάπερ οἰκίας μεγάλας τὰς πόλεις καὶ πολιτείας.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἐνεκα μὲν τῶν φαύλων, οὐδεμία πόλις ἠρέμησεν ἄν· διαμένουσι δὲ ἀστασίαστοι διὰ ἐνὸς ἢ δευτέρου δικαιοσύνην οἰκοῦντος· οὗ ἢ ἀρετῆ τὰς πολεμικὰς νόσους ἰᾶται γέρας ἀπονέμοντος τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ καλοκαγάρθων, τοῦ μὴ μόνον αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησιάζοντας ὠφελεῖσθαι.

Τοῦ αὐτοῦ. Τόπος τῶν κατὰ γῆν ἱερώτερος σοφοῦ διανοίας οὐδὲ εἷς ἐστιν, ἣν τρόπον ἀστέρων ἀρεταὶ περιπολοῦσιν.

Περὶ ἀδήλων καὶ ἀγνοουμένων ἡμῖν
πραγμάτων.

Φίλωνος. Ἡ τῶν μελλόντων κατάληψις ἀνοίκειος
ἀνθρώπων.

Τοῦ αὐτοῦ. Οὐ πάντα τῷ θνητῷ γένοι γνώριμα.

Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ τέλος τῶν ἀποβησομένων θεὸς
οἶδε μόνος.

Περὶ ἀγγελίας κακῆς.

Βελτίων τῶν κατὰ ἡδονὴν λόγων ἢ ἀκίνδυνος ἡσυχία.

Περὶ αὐταρέσκων, κ. τ. λ.

Φίλωνος. "Οὐ ποιήσετέ," φησιν ὁ νομοθέτης,
"πάντα ὅσα ἡμεῖς ποιήσομεν ὧδε σήμερον *)"· ἕκα-
στος τὸ ἄρεστον ἐναντίον αὐτοῦ· μονονουχὶ βοῶν,
ὅτι πάντα τὰ κακὰ ἢ φιλαυτία καὶ αὐταρεσκία δη-
μιουργεῖ· ἦν ὡς ἀνέρον ἐκθυτίον τῆς διανοίας.
Μηδεὶς οὖν τὸ ἄρεστον ἐαυτῷ μᾶλλον ἢ τῇ φύσει
δεξιωσάσθω. Τὸ μὲν γὰρ βλάβης, τὸ δὲ ὠφελείας
εὐρίσκεται αἴτιον.

662 Τοῦ αὐτοῦ. Οἱ ἐαυτῶν μόνον ἕνεκα πάντα
Μ. πράττοντες, φιλαυτίαν, μέγιστον κακὸν, ἐπιτηδεύ-
ουσιν, ὃ ποιεῖ τὸ ἄμικτον, τὸ ἀκοινώνητον, τὸ ἄφι-
λον, τὸ ἄδικον, τὸ ἀσεβές. Τὸν γὰρ ἄνθρωπον ἢ
φύσιν κατεσκεύασεν, οὐχ ὡς τὰ μονωτικὰ θηρία,
ἀλλὰ ὡς ἀγελαῖα καὶ σύννομα κοινωνικώτατον· ἵνα
μὴ μόνῳ ἐαυτῷ ζῆ, ἀλλὰ καὶ πατρὶ, καὶ μητρὶ, καὶ
ἀδελφοῖς, καὶ γυναικὶ, καὶ τέκνοις, καὶ τοῖς ἄλλοις
συγγενέσι καὶ φίλοις, καὶ δημόταις, καὶ φυλέταις
καὶ πατρίδι, καὶ ὁμοφύλοις, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις.
Ἔτι μέντοι καὶ τοῖς μέρεσι τοῦ πάντιος· καὶ τῷ ὅλῳ
κόσμῳ, καὶ πολὺ πρότερον τῷ πατρὶ καὶ ποιητῇ.
Δεῖ γὰρ εἶναι, εἴγε ὄντως ἐστὶ λογικὸς, κοινωνικὸν,
φιλόκοσμον, φιλόθεον, ἵνα γένηται καὶ θεοφιλῆς.

*) Deut. 12, 28.

Περὶ τοῦ ἀκατάληπτου εἶναι τὸν Θεόν.

Ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

Μυριά γε, οὐ λέγω τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν βραχυτάτων εἶναι δοκούντων ἐκφεύγει τὸν ἀνθρώπινον νοῦν.

Τοῦ αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἀρχήσει τὸν ἀόρατον Θεὸν ἰδεῖν, εἴξας ἀλογιστία.

Περὶ τοῦ ὅτι ἀγγέλους φύλακας ἡμῶν ἐποίησεν ὁ Θεός.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ὡςπερ κίονες οἰκίας ὅλας ὑπερείδουσιν, οὕτω *) καὶ αἱ Θεῖαι δυνάμεις τὸν σύμπαντα κόσμον, καὶ τοῦ ἀνθρωπίου τοῦ ἄριστον καὶ Θεοφιλέστατον γένος.

Περὶ ἀναμαρτησίας.

Ἐκ τοῦ περὶ γιγάντων.

Ἀδύνατον οἶμαι μηδὲν ῥυπωθῆναι τῆς ψυχῆς, μηδὲ τὰ τελευταῖα καὶ κατωτάτω αὐτῆς· καὶ ἂν ὡς ἐν ἀνθρώποις τέλειος εἶναι δοκεῖ.

Περὶ βραδυβουλίας.

Ἀκερδῆς ὁ βραδὺς λογισμὸς, καὶ ἀνωφελῆς ὁ ἐν ἐσχάτοις μετὰμελος.

Περὶ διδασκάλων αἵρετικῶν, κ. τ. λ.

Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς τοῦ διδασκάλου τρόπος, καὶ ἂν ἐν ἀρχῇ σκληροαύχενος ἴδῃ γύσει, οὐκ ἀπογινάσκει τὴν ὑμείνω μεταβολήν· ἀλλὰ ὡςπερ ἀγαθὸς ἰατρός οὐκ εὐθὺς ἐπιφέρει τὴν θεραπείαν, ἅμα τῷ κατασκῆψαι τὴν νόσον, ἀλλὰ ἀνα-

*) Eodem leguntur supra p. 655 M.

668 χωρησιν τῇ φύσει δοὺς ἵνα προανατέμνη τὴν εἰς Μ.σωτηρίαν ὁδὸν, τρηκαῦτα χοῆται τοῖς ὑγιεινοῖς καὶ σωτηρίοις φαρμάκοις. Οὕτω καὶ σπουδαῖος λόγοις κατὰ φιλοσοφίαν καὶ δόγμασιν.

Ἐὰν ἄρτι πρῶτον εἰσαγομένου καὶ μινθάνοντος σπονδάσεις πᾶσαν τὴν ἀμαθίαν ἐκτεμῶν, ἀθρόαν ἐπισιτήμην εἰσοικίσαι, τὸ ἐναντίον οὐ διανοῆ πράξεις. Οὔτε γὰρ τὴν ἀφαιρήσιν ἐνὶ καιρῷ γινομένην ὑπομῆναι, οὔτε ἀφθονον ῥύμην καὶ φορὰν τῆς διδασκαλίας χωρῆσαι· ἀλλὰ κατὰ ἐκάτερον, τό τε ἐκτεμνόμενον, καὶ προστιθέμενον, ὀδυνηθεῖς καὶ περιαλγῆσας ἀφηνιάσει. Τὸ δὲ ἡσυχῇ καὶ μετρίως ἀφαιρεῖν μὲν τῆς ἀπαιδευσίας, προστιθέναι δὲ τῆς παιδείας τὸ ἀνάλογον, ὠφελείας γένοιτο ἂν ὁμολογομένης αἵτιον.

Περὶ διανοουμένων καὶ ἐνθυμουμένων
τὰ κακά.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ περὶ μετονομαζομένων.

Ἡ τυχοῦσα τῆς κακίας γέσεις δουλοῖ τὸν λογισμὸν, καὶ ἂν μῆπω τέλειον αὐτῆς ἐκφυτῆσῃ τὸ γέννημα. Ἴσον γὰρ ἔστι τῷ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένῳ, πλίνθον πλύνειν ἢ δικτύῳ ἴδωρ κομῆζειν, τὸ κακίαν ἐξελεῖν ἀνθρώπου ψυχῆς. “Ὅρα γὰρ αἷς ἐγκεχάρακται πάντων ἡ διάνοια”, ὡς φησιν, “ἐπιμελῶς *),” καὶ οὐ παρέργως· τουτέστιν οὐ κεκόλληται καὶ προσήρμοσται. Τὸ δὲ σὸν ἐπιμελεία καὶ φροντίδι κατεσκευασμένον ἔστι καὶ διηγορευμένον εἰς ἀκρίβειαν· καὶ τοῦτο οὐκ ὄψει καὶ μόλις, ἀλλὰ “ἐκ νεότητος”· μονονουχὶ λέγων, ἕξ αὐτῶν τῶν σπαργάνων, ὡςπερ τι μέρος τεινόμενον.

Περὶ δειλῶν καὶ διψύχων.

Οἱ ἀνάνδρῳ ὑπὸ τῆς ἐμφύτου μαλακίας, πρὶν ἢ

*) Gen. 8, 21.

δυνατώτερον ἀντιβιάσονται προκαταπίπτοντες, αἰσχύνῃ καὶ γέλωσ ἑαυτῶν γίνονται.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἐν τῷ φαύλῳ κακία διδυμοτοκεῖ. Διχόνοους γὰρ ἐπαμφοτερῆς ὁ ἄφρων, τὰ ἄμικτα μίγνυς, καὶ φύρων καὶ συγγέων τὰ διακρίνεσθαι δυνάμενα· τοιαῦτα ἐν ψυχῇ χρώματα ἐπιφέρων, οἷάπερ ὁ λέπρος ἐν τῷ σώματι, μιαίνων καὶ τοὺς ὑγιεῖς λογισμοὺς ἀπὸ τῶν θανατοῦντων ἅμα καὶ πορνούων.

Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦ φαύλου ἕτερα μὲν τὰ ἐνθύμια, ἕτερα δὲ τὰ ῥήματα, πολλαὶ δὲ αἱ πράξεις, διαφορὰ δὲ καὶ μαχόμενα πάντα πᾶσι. Λέγει γὰρ οὐκ ἄφρονεῖ, καὶ βεβούλευται τὰ ἐναντία οἷς διέξεις, καὶ πράττει τὰ τούτοις μὴ συνάδοντα· ὥστε κυρίως εἰπεῖν, ὅτι τοῦ φαύλου ὁ βίος πολέμιος.

664

Περὶ διακρίσεως.

M.

Φίλωνος. Ἀνελεΐθερον τὸ ἀδιάκριτον, ἀπονοίας καὶ ὑπεροψίας αἰσχιστον βλάβιστημα. Ὡς γὰρ συνέσεως καὶ φρονήσεως ἕμα ἢ ἐφ' ἐκάστου τῶν πρακτέων διάκρισις, τιμητικόν τε καὶ ἐπαίνετον, οὕτως ἀφροσύνης καὶ ἀτιμίας τὸ ἀνερευθρίαστον. Ὁθεν ὄν ἀσεβέσω ὁ ἕτερος λόγος συντάττει τὸν τοιόνδε νοσοῦντα πάθος· φάσκων ἀσεβῆς, ὃ μὴ εἰδὼς τιμῆσαι πρόσωπον ἐντίμου, μηδὲ ἐξυμνίστασθαι ἀπὸ προσώπου πρεσβυτέρου, μηδὲ κατευθύνων αὐτὸν πρὸς τὸ εὖ ἔχον.

Περὶ τῶν δουλευόντων τῷ θεῷ.

Οἱ ὑπηρέται τῶν σπουδαίων τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἔχουσιαν ἀναδέχονται λατρείαν. Οὐ γὰρ ἀνθρωπίνοις δουλεύουσιν, ἀλλὰ σοφοῖς. Ὁ δὲ σοφίας δοῦλος, θεραπευτῆς λέγοιτο ἂν δικαίως εἶναι θεοῦ.

Περὶ δικαίων.

Φίλωνος. Ἀσπονδος καὶ ἀκήρυκτος πόλεμός ἐστ

ἀθείοις πρὸς τοὺς φιλοθέους, οὕτως ὥστε καὶ δεσπο-
τείαν ἀπειλεῖν.

Περὶ δικαιοσύνης.

Φίλωνος. Σωτήριον ἐν τοῖς μάλιστα δικαιοσύνη,
καὶ ἀνθρώπων, καὶ τῶν τοῦ κόσμου μερῶν, γῆς καὶ
οὐρανοῦ.

Περὶ τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων.

Τοῦ αὐτοῦ. Καλὸν ἔστιν ἀρξασμένους κατὰ ἐκά-
στην ἡμέραν ἀπὸ τῶν θείων καὶ ἁγίων ἔργων ἐπι-
τὰς κατηναγκασμένας ὑπηρεσίας τοῦ βίου χωρεῖν.
Διὰ τοῦτο καὶ τὴν τῶν προσταγμάτων μελέτην προσ-
εταξεν *) αἰ μάλιστα δὲ εὐθὺς περινασιάντας ἅμα
τῆς ἕω ποιῆσθαι, ἵνα πάσης ἀνθρωπίνης πράξεως
αἱ ἄγαι σπουδαῖ προηγοῦνται, χορηγὸν ἔχουσαι τὴν
περὶ Θεοῦ μνήμην.

Τοῦ αὐτοῦ. Ψυχὴ πᾶσα ἦν εὐσέβεια λιπαίνει
τοῖς ἰδίοις ὀργίοις, ἀκοιμήτους ἔχει πρὸς τὰ θεῖα
καὶ διανίσταται πρὸς τὴν θεὰν τῶν θείας ἀξίων.
Τοῦτο γὰρ τὸ πάθος τῆς ψυχῆς ἐν ἑορτῇ μεγίστη
καὶ καιρὸς ἀψευδῆς εὐφροσύνης.

Περὶ διαφορᾶς Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Φίλωνος. Μακρὰν τὰ τῆς γενέσεως τοῦ ἀγεννή-
του, καὶ ἂν σφόδρα συνεγγίξῃ, ταῖς ὀλκαῖς χάρισι
τοῦ σωτήρος ἐπακολουθοῦντα.

665 Περὶ θαρσέων καὶ ἀνδρείων.

M. Φίλωνος, ἐκ τοῦ περὶ γιγάντων.

Ἀνδρείας ἔστι τὸ δὺςπληκτον εἶναι ὑπὸ φόβων
τῶν περὶ θάνατον, καὶ τὸ εὐθαρσῆ ἐν τοῖς δεινοῖς,
καὶ τὸ εὐτολμον ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ τὸ μᾶλλον

*) Deut. 6, 7.

αἰρεῖσθαι τεθνάναι καλῶς ἢ αἰσχροῶς σωθῆναι, καὶ τὸ νίκης αἴτιον εἶναι. Παρέπεται δὲ τῇ ἀνδρείᾳ ἡ εὐτολμία καὶ εὐψυχία καὶ τὸ θάρσος.

Περὶ ἰσότητος.

Φίλωνος. Ὡςπερ τῶν τελειοτάτων ἀγαθῶν τὸ ἰσόμετρον αἴτιον, οὕτω τῶν μεγίστων κακῶν ἡ ἀμετρία, τὸν ὠφελιμώτατον λύουσα δεσμὸν ἰσότητος.

Τοῦ αὐτοῦ περὶ μέθης.

Τὸ ἄνισον λυπηρὸν καὶ διαστατικὸν, ὥςπερ καὶ τὸ ἴσον ἄλυπον, καὶ συνδαιτικὸν εἰς ὠφέλειαν.

Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ ἔννομον καὶ τὸ ἴσον εἰρήνης σπέρμα, καὶ σωτηρίας αἴτιον, καὶ τῆς εἰς ἅπαντα διαμονῆς. Ἀνισότης δὲ καὶ πλεονεξία ὀρμητήρια πολλέμου, καὶ λυτικά τῶν ὄντων.

Περὶ κακούργων.

Φίλωνος. Τὰ τῶν προτέρων κολαστήρια τῶν δευτέρων εἰσὶν, εἰ σωφρονοῖεν, φυλακτήρια καὶ σωτήρια.

Περὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὄρασεως.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ περὶ κοσμοποιΐας.

Αἱ αἰσθήσεις θυρίσιν ἰοίκασι. Διὰ γὰρ τούτων ὥσανεὶ θυρίδων ἐπιεξέρχεται τῇ νῦ ἡ κατάληψις τῶν αἰσθητῶν· καὶ πάλιν ὁ νοῦς ἐκκίπτει διὰ αὐτῶν. Μέρος δὲ ἐστὶ τῶν θυρίδων, λέγω δὴ τῶν αἰσθησιῶν, ἡ ὄρασις, ἐπεὶ καὶ ψυχῆς μάλιστα συγγενής. Ὅτι περὶ καὶ τῷ καλλίστῳ τῶν ὄντων, φωτὶ, οἰκεία, καὶ ὑψηρέτης τῶν θεῶν. Ἦτις καὶ τὴν εἰς φιλοσοφίαν ὁδὸν ἔτεμε τὴν πρώτην. Θεασάμενος γὰρ ἡλίου κίνησιν καὶ σελήνης, καὶ τὰς τῶν ἀστέρων περιόδους, καὶ τὴν ἀπλανῆ περιφορὰν τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ, καὶ τὴν παντὸς τοῦ λόγου κρείττονα τάξιν

τε καὶ ἁρμονίαν, καὶ τὸν τοῦ κόσμου μόνον ἄψευ-
δέστατον κοσμοποιὸν, διήγγελλε τῷ ἡγεμόνι λογισμῷ
ἃ εἶδεν. Ὁ δὲ ἐν ὄμματι ὀξύδεροκεστέρω Θευσάμε-
νος καὶ ταῦτα καὶ παραδείγματι καὶ εἶδει διὰ τούτων
ἀνωτέρω, καὶ τῶν ἀπάντων αἴτιον, εὐθύς εἰς ἔννοιαν
ἦλθε Θεοῦ καὶ γενέσεως καὶ προνοίας· λογισάμενος,
666 ὅτι ὅλη φύσις οὐκ αὐτοματοσθεῖσα γέγονεν, ἀλλὰ
Μ. ἀνάγκη ποιητὴν εἶναι καὶ πατέρα, κυβερνήτην τε καὶ
ἡνίοχον, ὃς καὶ πεποίηκε, καὶ ποιήματα αὐτοῦ σώζει.

Περὶ ὀλιγοδείας.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἐὰν πολὺς ῥέη πλοῦτος, μὴ συγ-
κατασφραγῆς τῇ φορᾷ· πειρῶ δὲ ἀντιλαμβάνεσθαι τι-
νος ξηροῦ πρὸς ἴδρυσιν τῆς γνώμης βεβαιωτάτην.
Τοῦτο δὲ ἦν ἢ μετὰ δικαιοσύνης καὶ χρηστότητος
ἐπιδέξιος χρῆσις. Καὶ ἂν τὰ ποιητικὰ τῶν μετὰ
γαστέρα ἐπιθυμιῶν ἀφθόνηις χορηγῆται, μὴ συναρ-
πασθῆς αὐτῶν τῇ περισσίᾳ, τὴν σωτήριον εὐκολίαν
ἀντιθεῖς, οἷα ξηρὸν ἔδαφος εἰς πορείαν ἀντὶ βαρυ-
θρόδους τέλματος.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἀσκητέον ὀλίγων δεηθῆναι· τοῦτο
γὰρ ἐγγυτάτω Θεῷ, τὸ δὲ ἐναντίον, μακροτάτω.

Περὶ Πίστεως καὶ Εὐσεβείας εἰς Θεόν.

Φίλωνος. Ἡ ἀληθὴς ἱερουργία τίς ἂν εἴη πλὴν
ψυχῆς Θεοφιλοῦς εὐσέβεια; Ἦς τὸ εὐχάριστον ἀθα-
νατίζεται παρὰ τῷ Θεῷ· συνδιαινίζουσα ἡλίω καὶ
σελήνῃ καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ.

Περὶ πονηρῶν καὶ ἀσεβῶν.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἀβέβαιοι αἱ πονηρῶν ἀνθρώπων
ἐλπίδες εἰκαζόντων μὲν τὰ χρηστότερα, τὰ δὲ πα-
λίμφημα, καὶ ὧν ἄξιοί εἰσι, πάσχοντες.

Περὶ συνειδήσεως πονηρᾶς.

Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ μετονομαζομένων.

Τίς ἔξαμαρτῶν οὐχὶ, ὡςπερ ἐν δικαστηρίῳ, ὑπὸ τοῦ συνειδότος κατηγορεῖται, καὶ ἂν μηδεὶς ἐλέγχη;

Περὶ συμβούλων.

Φίλωνος, ἐκ τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ἐπειδὴ πρὸς πολλὰ τῶν κατὰ τὸν βίον τυφλὸς ὁ τῶν μὴ πεφιλοσοφηκότων νοῦς, χρησιτέον τοῖς βλέπουσι τὰς τῶν πραγμάτων ἰδέας πρὸς ὄδηγίαν.

Περὶ ταχυλόγων.

Φίλωνος. Τῷ μὴ ἐφεδρεύει αἰδῶς ἢ φόβος, ἀχάλινον τὸ στόμα καὶ ἀνιμένη γλῶττα λέλυται.

667

Περὶ τελειότητος.

M.

Φίλωνος. Ἐν θεῷ μόνον τὸ τέλειον καὶ ἀνευδεές, ἐν δὲ ἀνθρώπῳ τὸ ἐπιθεές καὶ ἀτελές· δίδακτος γὰρ ὁ ἀνθρώπος, καὶ ἂν γὰρ σοφώτατος, ἄλλος ἀπὸ ἄλλου, ἀλλὰ οὐκ ἀδιδάκτως, οὐδὲ αὐτοφυνῶς· καὶ εἰ ἐπιστημονικώτερος ἕτερος ἑτέρου, οὐκ ἐμφύτως, ἀλλὰ μεμαθημένως.

Περὶ ταπεινοφρονοῦντων.

Φίλωνος. Φυσικώτατα ταῦτα δέδεικται· κατάβασιν μὲν ψυχῆς τὴν διὰ οἰήσεως ἀνόβασιν, ἀνοδὸν δὲ καὶ ὕψος τὴν ἀλαζονείας ὑπονόστησιν.

Τοῦ αὐτοῦ. Τῆς καρτερίας καὶ φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης ἐραστὴν οἴησιν χρῆ καὶ τὸ μέγανυχον καθαιρεῖν. Τοῦ γὰρ ἐπιτηδεύειν ἀνόθως ἀρετὴν δεῖγμα οὐ μικρὸν ἀσκήσις ἀτυφίας.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἐὰν δόξαις καὶ ἀρχαῖς μέγα φυσώσις ἐφέσθαι, καθάπερ νηὸς ἀγαθῆς κυβερνήτης

τὴν πολλὴν τῶν ἰστίων χύσιν στεῖλον, ἵνα μὴ εἰς ἀτόπους πράξεις ἐκτραχηλισθῆς.

Περὶ ὕπνου.

Φίλωνος. Ὁ ὕπνος κατὰ τὸν προφήτην ἔκστασις ἐστίν, οὐχὶ κατὰ μανίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν αἰσθήσεων ὕψειν καὶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ λογισμοῦ. Τότε γὰρ αἱ μὲν αἰσθήσεις ἐξίστανται τῶν αἰσθητῶν, ὃ δὲ οὐκ ἔτι νευροσπυσιῶς, οὐδὲ παρέχων κίνησιν αὐταῖς ἡρεμεῖ, αἱ δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποτεμμεμένοι, τῷ διεξεῦχθαι τῶν αἰσθήσεων, ἀκίνητοι καὶ ἀργαὶ ὑπεκκλίνονται.

Τοῦ αὐτοῦ. Εἰκότως μελέτην μὲν θανάτου, σκίαν δὲ καὶ ὑπόγριμμον τῆς αἰθις ἐπομένης ἀναβιώσεως τὸν ὕπνον οἱ τὰ ἀληθῆ πεφρονηκότες ἀπεσήναντο. Ἐκατέρων γὰρ ἐναργεῖς φέροι τὴς εἰκόνας. Μεθιστᾶ γὰρ καὶ παριστᾶ τὸν αὐτὸν ἐξ ὀλοκλήρου.

Περὶ τῶν ὑπισχνουμένων, κ. τ. λ.

Φίλωνος. Τοῦ [μὴ] προθύμως ὠφελεῖν ἄμεινον τὸ μηδὲ ὕλως ὑπισχεῖσθαι. Τῷ μὲν γοῦ οὐδεμία μέμψις ἐπιτεται, τῷ δὲ, παρὰ μὲν τῶν ἀσθενιστέρων ἄχθος, παρὰ δὲ τῶν δυνατωτέρων μέγα μῖσος καὶ κόλουσις αἰώνιος.

668 Περὶ ὑπερηφάνων, κ. τ. λ.

Μ. Ἐκ τοῦ πρώτου τῆς νόμων ἱερῶν ἀλληγορίας.

Φασί τινες, ὅτι ὕστατον ἀποδύεται τὸν τῆς κενοδοξίας χιτῶνα ὁ σοφός. Καὶ ἂν γὰρ τῶν ἄλλων τις παιδῶν περικρατήσῃ, ἀλλὰ τῆς δόξης καὶ τοῦ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπαινοῦ πέφυκεν ἠτιτᾶσθαι.

Τοῦ αὐτοῦ. Οἴησις ἀκάθαρτον φύσει.

Περὶ ὑποσχέσεων, κ. τ. λ.

Φίλωνος. Τὸ εὐχαριστεῖν θεῷ κατὰ ἑαυτὸ, ὄρ-
Philo Iud. T. VI.

Θῶς ἔχον ἔστι· τὸ δὲ μήτε πρῶτον, μήτε ἐκ τῶν πρῶτων ἐπαρχόμενον, ψεκτόν. Οὐ γὰρ δεῖ τὰ μὲν πρεσβεῖα ἐν τῇ γενέσει τιθέναι, τὰ δὲ δεύτερα τῷ δωρησαμένῳ θεῷ προσφέρειν. Ἡ δὲ ἐστὶν ἐπίληπτος διαίρεσις, ἀταξίαν τινὰ τάξεως εἰσηγουμένη.

Περὶ φθόρου.

Φίλωνος. Πέφυκε τοῖς μεγάλοις ἀκολουθεῖν φθόρος.

Περὶ φιλέργων.

Τοῦ αὐτοῦ. Τὰ τέλεια καὶ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἀσκητικαῖς ἀθλήσεσι καὶ ἡ βῶσι πόνοις εἴωθε περιγίγνεσθαι.

Τοῦ αὐτοῦ. Ἄτοπόν ἐστὶ διώκοντα τιμὰς φεύγειν τοὺς πόρους, διὰ ὧν αἱ τιμαί.

Περὶ ψυχῆς καὶ νοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ. Τί ἐστὶν, “Ἐν αἵματι ψυχῆς κρέας οὐ φάγεσθε *);” Ἔοικε διὰ τοῦτο δηλοῦν, ὅτι ψυχῆς οὐσία αἷμα ἐστὶ· ψυχῆς μέντοι τῆς αἰσθητικῆς, οὐχὶ τῆς κατὰ ἔξοχὴν γενομένης, ἧς ἐστὶ λογικὴ καὶ νοερά. Τρία γὰρ μέρη ψυχῆς, τὸ μὲν θρεπτικόν, τὸ δὲ αἰσθητικόν, τὸ δὲ λογικόν. Τοῦ μὲν οὖν λογικοῦ τὸ θεῖον πνεῦμα οὐσία, κατὰ τὸν θεολόγον. Φησὶ γὰρ, ὅτι “Ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς **).” Τοῦ δὲ αἰσθητικοῦ καὶ ζωτικοῦ τὸ αἷμα οὐσία. Λέγει γὰρ ἐν ἑτέροις, ὅτι “ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμα ***).” εἶρηκε. Περὶ σάρκα δὲ ἡ αἰσθησις καὶ τὸ πάθος, οὐχ ὁ νοῦς καὶ ὁ λογισμός. Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν αἵματι ψυχῆς μὴνύει, ὅτι ἕτερόν ἐστι ψυχὴ καὶ ἕτερον σῶμα. Ὡς εἶναι ψευδῶς ψυχὴν μὲν οὐσίαν πνεῦμα, μὴ κατὰ ἑαυτὸ δὲ χωρὶς αἵματος τόπον ἐπέχειν, ἀλλὰ ἐμφέρεσθαι καὶ συγκεκρωῆσθαι αἵματι.

*) Gen. 9, 4.

**) Gen. 2, 9.

***) Deut. 12, 23.

Περὶ βοηθείας Θεοῦ.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ τετάρτου τῆς νόμων ἱερῶν ἀλληγορίας.

Τῆς εὐδαιμονίας ἐστὶ τὸ πέρασ Θεοῦ βοήθεια. Οὐ γὰρ ἐνδεῖν ἔτι δύναται, βοηθοῦντος Θεοῦ.

669 Περὶ δημιουργίας κόσμου.

M. Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ἀμήχανον ἁρμονίαν καὶ τάξιν καὶ λόγον, καὶ ἀναλογίαν καὶ τσαύτην συμφωνίαν καὶ τῷ ὄντι εὐδαιμονίαν ἀπαντοματισθεῖσαν γενέσθαι. Ἀνάγκη γὰρ εἶναι ποιητὴν καὶ πατέρα, κυβερνήτην τε καὶ ἡνίοχον, ὅς γεγέννηκεν καὶ γεννηθέντα σώζει.

Περὶ ἐκκλησίας Θεοῦ.

Τοῦ αὐτοῦ. Βουληθεὶς ὁ Θεὸς τῆς θείας ἀρετῆς ἀπὸ οὐρανοῦ καταπέμψαι τὴν εἰκόνα ἐπὶ τὴν γῆν, διὰ ἔλεον τοῦ γένους ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀτυχήσῃ τῆς ἀμείνονος μοίρας — καὶ ἀπολουσόμενον τὰ καταρρόν-παίνογτα ἡμῶν τὸν ἄθλιον καὶ δυσκλείας γέμοντα βίον.

Περὶ τοῦ ζητεῖν τὸν Θεόν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ τελευταίου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

Μία ἀνόπανσις ψυχῆς ἐστὶν ἡ κρατίστη εἰς τὸν ἱερὸν τοῦ ὄντος πόθον, ἡγεμόνι χρῆσθαι Θεῷ καὶ βουλευμάτων καὶ λόγων καὶ πράξεων.

Τοῦ αὐτοῦ. Πέρασ εὐδαιμονίας τὸ ἀκλινῶς καὶ ἀρῆεπῶς ἐν μόνῳ Θεῷ στήναι.

Περὶ ἡμέρας ἐσχάτης.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

Οἱ ἀστέρες στρέφονται, καὶ εἰλοῦνται κύκλον· οἱ μὲν κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ σίμπαντι οὐρανῷ, οἱ δὲ καὶ κινήσειν ἰδίαις ἔλαχον ἕξαιρέτοις.

Περὶ μισοπονηρίας Θεοῦ.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν ἐν Γενέσει ζητημάτων.

Ἐνιοὶ νομίζουσι μεταμέλειαν ἔμφαινεσθαι περὶ τὸ θεῖον διὰ τῶν ὁμομάτων· οὐκ εὖ δὲ ὑπονοοῦσι. Χωρὶς γὰρ τοῦ μὴ τρέπεσθαι τὸ θεῖον, οὔτε τὸ “ἐνεθυμήθη” οὔτε τὸ “ἐενόησεν*”)” δηλωτικὰ μεταμελείας ἐστίν — τὸ δὲ θεῖον ἄτρεπτον — ἀλλὰ ἀκραιφνοῦς λογισμοῦ περιεσκεμμένου τὴν αἰτίαν ἧς ἕνεκα ἐποίησεν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν αὐτῶν. Οὔτε ἐνδουασμὸς οὔτε φθόνος περὶ θεῖον. Χρηταὶ δὲ πολλάκις ὀνόμασιν ἐνδουαστικοῖς ἢ διανοητικοῖς κατὰ ἀναφορὰν ἐπὶ τὸ, ὡς ἄνθρωπος, κεφάλαιον. Διττὰ γὰρ, ὡς πολλάκις
670 ἔφη, ἐστὶν τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια· τὸ μὲν οὐχ
Μ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός, τὸ δὲ ὡς ἄνθρωπος παιδεύει τὸν υἱόν· τὸ μὲν πρότερον ἐξουσίας, τὸ δὲ δεύτερον παιδείας καὶ εἰσαγωγῆς ἐστίν.

Περὶ ὑποσχέσεων.

Φίλωνος, ἐκ τοῦ τελευταίου τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητημάτων.

Ὁ μὴ ἐκ προαιρέσεως ἀπάρχων θεῖον, καὶ ἂν τὰ μεγάλα πάντα κομίζῃ μετὰ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν, ἀπαρχὰς οὐ φέρει. Οὐ γὰρ ἐν ὑλαῖς ἀλλὰ ἐν εὐσεβείᾳ διαθέσει τοῦ κομίζοντος ἢ ἀληθῆς ἀπαρχῆς.

Περὶ φιλανθρωπίας καὶ πραότητος Θεοῦ.

Φίλωνος, ἐκ τῶν ἐν Ἐξόδῳ ζητουμένων.

Αἰὶ φθάνουσι τὴν δίκην αἰ τοῦ Θεοῦ χάριτες. Ἔργον γὰρ αὐτῶν προηγούμενον τὸ εὐεργετεῖν, τὸ δὲ κολάζειν, ἐπόμενον. Φιλεῖ δὲ, ὅταν μέλλῃ μεγάλα

*) Gen. 6, 6.

συνίστασθαι κακὰ, μεγάλων καὶ πολλῶν ἀγαθῶν ἀφθονία προγενέσθαι.

Ε x A n t o n i o .

Ser. I. Ἄρειται μόναι τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα κυβερνᾶν ἐπίστανται.

Ἡ θεωρία τῆς ἀρετῆς παγκάλῃ, καὶ ἡ πράξις καὶ ἡ χρῆσις περιμύχητος.

Ser. II. Εἰ βούλει διτιῶς εὐδοκιμεῖν, καὶ τοὺς κάλλιστα πράττοντας προτίμα, καὶ τοὺς τὰ χείρονα πράττοντας ἐπιτίμα.

Ser. VIII. Συγγνώμην αἰτούμενος ἁμαρτημάτων, συγγίνωσκε καὶ αὐτὸς τοῖς εἰς σε πλημμελοῦσιν· ὅτι ἀφέσει ἀντιδίδοται ἄφεις, καὶ ἡ πρὸς τοὺς ὁμοδούλους ἡμῶν καταλλαγὴ τῆς θείας ὀργῆς γίνεται ἀπαλλαγὴ.

Ser. IX. Φιλάνθρωπος ὁ ἀστείος, καὶ εὐμενῆς καὶ συγγνώμων οὐδενὶ μνησικακεῖ τὸ παράπαν, ἀλλὰ νικᾶν ἀξιῶν ἐν τῷ ποιεῖν εὖ μᾶλλον ἢ βλάπτειν.

Ibid. Καλὸν τότε καλὸν ἐστὶ, ὅταν τῆς ἀφ' ἑτέρου συστάσεως οὐ δέηται, ἀλλὰ ἐν αὐτῷ περιφέρει τῆς οἰκείας καλλονῆς τὰ γνωρίσματα.

Ser. X. Καλὸν αἰεὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον ἀκολουθεῖν, διὰ βελτιώσεως ἐλπίδα.

71 Ser. XI. Εὐδαιμονιστέον μὲν καὶ πόλιν καὶ χώραν καὶ οἰκίαν, ὅταν ἔχη τινὰ σπούδαιον· κακοδαιμονιστέον δὲ, ὅτον ἔρημος ἢ τοιούτου.

Ser. XVI. Οἷς ἰσχύς οὐ πρόξεστι τῶν τὰς φύσεις τυραννικῶν, πανουργίας τὰς ἐπιβουλάς κατορθοῦσι.

Ser. XX. Βλαβεραὶ τῶν ἀνοήτων αἱ συνοσίαι· καὶ ἀκοίουσα πολλάκις ψυχὴ τῶν ἐκείνων φρενοβλαβείας ἀπομύττεται εἰδῶλα.

Οὐ ποιῆ ἀγρὸς φαύλους, οὐδὲ ἀστὸν σπουδαίους, ἀλλὰ ἡ μετὰ τοιῶνδε συνδιατριβή.

Ser. XXVIII. Οὐτε ἀρρώστου πληγὴν, οὔτε ἀνοήτου ἀπειλὴν δεῖ εὐλαβεῖσθαι.

Οἱ ἔλαφροι τῶν ἀνθρώπων, ὡς περ τὰ κενὰ τῶν ἀγγείων, εὐβαστάκτοι τοῖς ὠτίοις εἰσίν.

Ser. XXX. Χωρὶς θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν. Ἐπιστήμη γὰρ ἔγγονον εὐβουλίας· ἀβουλία δὲ πηγὴ κακῶν πάντων.

Πέρισσος ὑπὲρ τοῦ δικαίου πᾶς ὁ λόγος, ὅταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὸ χειρόν ὁμόνοια ᾖ.

Ser. XXXVIII. Ὁ φαῦλος πόλιν τε καὶ τὸν κατὰ πόλιν ὄχλον τε καὶ φυρμὸν ἀνθρώπων ὁμοῦ καὶ πραγμάτων μεταδιώκει. Φιλοπραγμοσύνη γὰρ καὶ πλεονεξίαι, δημοκοπίαι τε καὶ δημοαρχίαι τῷ τοιούτῳ τιμαί, τὸ δὲ ἡσυχάζειν ἀτιμώτατον.

Ἀυσεύρετον ἢ καὶ παντελῶς ἀνεύρετον ἐν πεφυρμένῳ βίῳ τὸ καλόν.

Ser. XLIII. Οὐδὲν οὕτως εὐάγωγον εἰς εἴνοιαν ὡς ἡ εὐεργετημάτων εὐφημία.

Ser. XLVII. Τὸ μὴ ἑαυτὸν μαρτυρεῖν ἱκανόν, τῆς δὲ ἀφ' ἑτέρου χρῆζον συνηγορίας ἀβέβαιον εἰς πίστιν.

Ser. LI. Ἀποστρέφον τῶν κολάκων τοὺς ἀπατηλοὺς λόγους· ἔξαμβλύνοντες γὰρ τοὺς λογισμοὺς οὐ συγχωροῦσι τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν. Ἡ γὰρ ἐπαινοῦσι τὰ ψόγου ἄξια, ἢ ψέγουσι πολλάκις τὰ ἐπαινῶν κρείττονα.

Ser. LVI. Τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἰρήνη, ὃ μηδείς ἱκανὸς ἀνθρώπων παρασχεῖν, ἐπεὶ θεῖον τοῦτο ἔργον.

672 Ser. LVII. Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς σοὺς οἰμώματα, οἷον εὐχῆ σοι τὸν θεὸν γενέσθαι. Ὡς γὰρ ἀκούομεν ἀκουσθησόμεθα, καὶ ὡς ὀρώμεν ὀρασθησόμεθα ὑπὸ αὐτοῦ. Προενέγκωμεν οὖν τοῦ ἔλεου τὸν ἔλεον, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὁμοιον ἀντιλάβωμεν.

Ser. LXIX. Ὑπνος ἐστὶ φρίσιως ποσὸς σίστασις, εἰκὼν θανάτου, αἰσθήσεων ἀργία.

Εἷς μὲν ὁ ὕπνος, πολλὰς δὲ ὑποθέσεις καὶ ἡ ἐπιθυμία ἔχει· λέγω δὴ ἐκ φύσεως, ἐκ βρωμάτων, ἐκ δαιμόνων· ἢ τάχα καὶ ὕκρος καὶ ἐπιτεταμένης νηστείας· ἐξ ἧς ἕξατονοῦσα ἡ σὺρξ, διὰ ὕπνου λοιπὸν αὐτὴν παραμυθίσασθαι βούλεται.

Ὡσπερ ἡ πολυποσία συνήθεια εἴρηται, οὕτως καὶ πολυπνία· χαλεπὸν οὖν συνήθειαν μακρὰν ἰύσασθαι.

Ser. LXXXIV. Συγγνώμη μετάνοιαν πέφυκε γεννᾶν.

Ser. LXXIX. Ἀναισχυντία μὲν ἴδιον φαύλου, αἰδῶς δὲ σπουδαίου· τὸ δὲ μήτε αἰσχύνεσθαι μήτε ἀναισχυντεῖν τοῦ ἀκαταλήπτως ἔχοντος καὶ ἀσυγκαταθέτως.

Ser. LXXXII. Ἐπειδὴ περ ἀοράτως εἰς τὸν τῆς ψυχῆς χῶρον εἰσδύεται ὁ θεός, παρασκευάζωμεν τὸν τόπον ἐκεῖνον ὡς ἔνεστι κάλλιστον, ἀξιόχρεων ἐνδιαίτημα θεοῦ γενησόμενον. Εἰ δὲ μὴ, λήσεται μετανοίας εἰς ἕτερον οἶκον ὁ θεός.

Οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια· τούτου καλεῖται θεός ἰδίως ὁ συμπάντων, ὡς φησιν ὁ προφήτης, “Ὁ θεός ἐμπεριπατεῖ,*)” οἷα βασιλείῳ.

Ὀφθαλμοῖς μὲν τὰ ἐν φανερωῷ, καὶ τὰ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται. Λογισμὸς δὲ ἀκέραιος φθάνει πρὸς τὰ ἀόρατα καὶ μέλλοντα.

Ser. LXXXVII. Τὸν ὀμνύντα μάτην ἐπὶ ἀδίκῳ, θεός ὁ τὴν φύσιν ἴλεως οὐ ποτε τῆς αἰτίας ἀπαλλάξει, δυσκάθαρτον καὶ μίαιρον ὄντα· καὶ ἂν διαφεύγῃ τὰς ἀπὸ ἀνθρώπων τιμωρίας.

Ser. XCIX. Τὰ καὶ ἂν φθόνῳ πρὸς ὀλίγον ἐπισχισθέντα χρόνον, ἐπὶ καιρῷ λυθέντα αὐθις ἀναλάμπει.

73 Ser. CIV. Τῇ μὲν οὐσία ἴσος τοῦ παντός ἀνθρώπου ὁ βασιλεὺς, τῇ ἐξουσίᾳ δὲ τοῦ ἀξιώματος ὁμοίός ἐστι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ. Οὐκ ἔχει γὰρ ἐπὶ

*) Levit. 26, 12.

Ser. XXVIII. Οὐτε ἀρρώστου πληγὴν, οὔτε ἀνοήτου ἀπειλὴν δεῖ εὐλαβεῖσθαι.

Οἱ ἔλαφροι τῶν ἀνθρώπων, ὡς περ τὰ κενὰ τῶν ἀγγείων, εὐβαστάκτοι τοῖς ὠτίοις εἰσίν.

Ser. XXX. Χωρὶς θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν. Ἐπιστήμη γὰρ ἔγγονον εὐβουλίας· ἀβουλία δὲ πηγὴ κακῶν πάντων.

Πέρισσος ὑπὲρ τοῦ δικαίου πᾶς ὁ λόγος, ὅταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὸ χειρόν ὁμόνοια ᾖ.

Ser. XXXVIII. Ὁ φαῦλος πόλιν τε καὶ τὸν κατὰ πόλιν ὄχλον τε καὶ φυρμὸν ἀνθρώπων ὁμοῦ καὶ πραγμάτων μεταδιώκει. Φιλοπραγμοσύναι γὰρ καὶ πλεονεξίαι, δημοκοπίαι τε καὶ δημοαρχίαι τῷ τοιούτῳ τιμαί, τὸ δὲ ἡσυχάζειν ἀτιμώτατον.

Ἀυσεύρετον ἢ καὶ παντελῶς ἀνεύρετον ἐν πεφυρμένῳ βίῳ τὸ καλόν.

Ser. XLIII. Οὐδὲν οὕτως εὐάγωγον εἰς εἴνοιαν ὡς ἡ εὐεργετημάτων εὐφημία.

Ser. XLVII. Τὸ μὴ ἑαυτὸν μαρτυρεῖν ἱκανόν, τῆς δὲ ἀφ' ἑτέρου χοῆζον συνηγορίας ἀβέβαιον εἰς πίστιν.

Ser. LI. Ἀποστρέφου τῶν κολάκων τοὺς ἀπατηλοὺς λόγους· ἐξαμβλύνοντες γὰρ τοὺς λογισμοὺς οὐ συγχωροῦσι τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν. Ἡ γὰρ ἐπαινοῦσι τὰ ψόγου ἄξια, ἢ ψέγουσι πολλάκις τὰ ἐπαινῶν κρείττονα.

Ser. LVI. Τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εἰρήνη, ὃ μηδεὶς ἱκανὸς ἀνθρώπων παρασχεῖν, ἐπεὶ θεῖον τοῦτο ἔργον.

672 Ser. LVII. Τοιοῦτος γίνου περὶ τοὺς σοὺς οἰμώματα, οἷον εὐχῆ σοι τὸν θεὸν γενέσθαι. Ὡς γὰρ ἀκούομεν ἀκουσθησόμεθα, καὶ ὡς ὁρῶμεν ὁρασθησόμεθα ὑπὸ αὐτοῦ. Προενέγκωμεν οὖν τοῦ ἔλεου τὸν ἔλεον, ἵνα τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀντιλάβωμεν.

Ser. LXIX. Ὑπνος ἐστὶ φήσειως ποσὸς σίστασις, εἰκὼν θανάτου, αἰσθήσεων ἀργία.

Εἷς μὲν ὁ ὕπνος, πολλὰς δὲ ὑποθέσεις καὶ ἡ ἐπιθυμία ἔχει· λέγω δὴ ἐκ φύσεως, ἐκ βρωμάτων, ἐκ δαιμόνων· ἢ τάχα καὶ ὕκρος καὶ ἐπιτεταμένης νηστείας· ἐξ ἧς ἕξατονοῦσα ἡ σὺρξ, διὰ ὕπνου λοιπὸν αὐτὴν παραμυθίσασθαι βούλεται.

Ὡσπερ ἡ πολυποσία συνήθεια εἴρηται, οὕτως καὶ πολυπνία· χαλεπὸν οὖν συνήθειαν μακρὰν ἰάσασθαι.

Ser. LXXXIV. Συγγνώμη μετάνοιαν πέφυκε γεννᾶν.

Ser. LXXIX. Ἀναισχυντία μὲν ἴδιον φαύλου, αἰδῶς δὲ σπουδαίου· τὸ δὲ μῆτε αἰσχύνεσθαι μῆτε ἀναισχυντεῖν τοῦ ἀκαταλήπτως ἔχοντος καὶ ἀσυγκαταθέτως.

Ser. LXXXII. Ἐπειδὴ περ ἀοράτως εἰς τὸν τῆς ψυχῆς χῶρον εἰσδύεται ὁ θεός, παρασκευάζωμεν τὸν τόπον ἐκεῖνον ὡς ἔνεστι κάλλιστον, ἀξιόχρεων ἐνδιατημα θεοῦ γενησόμενον. Εἰ δὲ μὴ, λήσεται μετανυστὰς εἰς ἕτερον οἶκον ὁ θεός.

Οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια· τούτου καλεῖται θεός ἰδίως ὁ συμπάντων, ὡς φησιν ὁ προφήτης, “ὦ θεός ἐμπεριπατεῖ,*”) οἷα βασιλείῳ.

Ὀφθαλμοῖς μὲν τὰ ἐν φανεροῦ, καὶ τὰ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται. Λογισμὸς δὲ ἀκέραιος φθάνει πρὸς τὰ ἀόρατα καὶ μέλλοντα.

Ser. LXXXVII. Τὸν ὀμνύντα μάτην ἐπὶ ἀδίκῳ, θεός ὁ τὴν φύσιν ἴλεως οὐ ποτε τῆς αἰτίας ἀπαλλάξει, δυσκάθαρτον καὶ μίαιρον ὄντα· καὶ ἂν διαφεύγη τὰς ἀπὸ ἀνθρώπων τιμωρίας.

Ser. XCIX. Τὰ καὶ ἂν φθόνῳ πρὸς ὀλίγον ἐπισχιασθέντα χρόνον, ἐπὶ καιροῦ λυθέντα αὐθις ἀναλάμπει.

73 Ser. CIV. Τῇ μὲν οὐσία ἴσος τοῦ παντός ἀνθρώπου ὁ βασιλεὺς, τῇ ἐξουσίᾳ δὲ τοῦ ἀξιώματος ὁμοιός ἐστι τῷ ἐπὶ πάντων θεῷ. Οὐκ ἔχει γὰρ ἐπὶ

*) Levit. 26, 12.

γῆς αὐτοῦ ὑψηλότερον. Χρὴ τοίνυν καὶ ὡς θνητὸν μὴ ἐπαίρεσθαι, καὶ ὡς θεὸν μὴ ὀργίζεσθαι. Εἰ γὰρ καὶ εἰκὼν θεϊκῆ τέτιμηται, ἀλλὰ καὶ κόνει χοϊκῆ συμπέλεκται, διὰ ἧς ἐκδιδάσκειται τὴν πρὸς πάντα ἀπλότητα.

Ser. CXVI. Καὶ ἀναγώγοις καὶ ἄφροσιν οἰκέταις φοβερός δεσπότης ὠφέλιμος. Τὰς γὰρ ἐπαναστύσεις αὐτοῦ δεδιότες, ἄκοντες φόβῳ νουθειοῦνται.

Ser. CXVIII. Μέγιστον ἐγκώμιον οἰκέτου, μηδενὸς ἢν ὁ οἰκοδεσπότης προστάξει ὀλιγωρεῖν, ἀόκνως δὲ καὶ φιλοπόνως ὑπὲρ δύναμιν πάντα σπουδάξειν αἰσίῳ γνώμῃ κατορθοῦν.

Ser. CXXIII. Ἡ Φίλωνος γυνὴ ἐρωτηθεῖσα ἐν συνόδῳ πλειόνων γυναικῶν, διὰ τί μόνῃ τῶν ἄλλων οὐ φορεῖ κίσμον χρυσοῦν, ἔφη· “Αὐτιάρκης κόσμος ἐστὶ γυναικὶ ἢ ἀνδρὸς ἀρετῆ.”

Ser. CXXX. Τέκνων ἀρεταὶ δόξα πατέρων.

Εὐπαιδες οἱ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπισιτήμονες.

Ser. CXXXV. Ἐκ χρυσοῦ ποτηρίου πίνειν φάρμακον, καὶ ἐκ φίλου ἀγνώμονος συμβουλίαν λαμβάνειν, ταυτὸν ἐστίν.

Σκευὴ μὲν τὰ καινὰ κρείττονα, φιλία δὲ ἡ παλαιότερα.

Οἱ μὲν ἐκ γῆς καρποὶ κατὰ ἐνιαυτὸν, οἱ δὲ ἐκ τῆς φιλίας κατὰ πάντα καιρὸν φύονται.

Πολλοὶ φίλους αἱροῦνται, οὐ τοὺς ἀρίστους, ἀλλὰ πλουτοῦντας.

Πολλοὶ δοκοῦντες φίλοι οὐκ εἰσι, καὶ οὐ δοκοῦντές εἰσι· σοφοῦ οὖν ἐστὶ γινώσκειν ἕκαστον.

Ser. CLII. Νεότης πονεῖν οὐκ ἐθέλουσα πρὸς τὸ γῆρας κακοπραγεῖ.

Ser. CLVI. Οὐ τὸ κολάζεσθαι ἐνταῦθα κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἄξιον τῆς ἐκείσε γένεσθαι κολάσεως.

Ser. CXXV. Ἐλπίδα ὁ θεὸς τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐγκατέσπειρεν, ἵνα ἔχοντες συμφυεῖς παρα-

μύθιον ἐπελαφρύνωνται τὰς ἀνίας οἱ μὴ ἀνίατα δράσαντες.

4 Ser. CLXXXII. Δοκεῖ μὲν λεῖψά τις εἶναι κλήσεις ἢ ἡδονή, τὸ δὲ ἀληθές, τραχεῖα εὐρίσκεται καὶ ἐστὶ.

Ex Anonymi Collectione Florilega MS. Barocc.
No. 143. in Bibliotheca Bodleiana Oxonii.

Φ Ι Λ Ω Ν Ο Σ.

Περὶ φίλων.

Ἡ πρὸς τοὺς φίλους βεβαιότης τῆς ὄψ.ης ἐστὶ τῶν ἡθῶν εὐσταθείας σημεῖον. Διὸ χρη̄ πρότερον δοκιμάσαντα οὕτως συναινεῖν εἰς φίλιαν. Μετὰ γὰρ τὸ κτήσασθαι φίλον, ἅμα μὴ φέρειν τὰ βάρη ὅσα ψυχὴν καθέλκον, καὶ μὴ δίστασθαι τῆς συναφείας. Ἀγνοούμενος γὰρ τοῖς πολλοῖς ὁ τῆς διαστάσεως αἷτιος, κοινὴν κατηγορίαν ἀμφοῖν, πολλάκι δὲ καὶ ἀναίτιον μᾶλλον ἢ αἰτίου εἴωθε ποιεῖσθαι.

Τῶν ἀπορρήτων ἃ μὲν τὴν σὴν ἀρετὴν αὐξάνει, κοινώνει τοῖς φαύλοις· ἃ δὲ τὴν γνώμην φαυλίζει, μήτε αὐτὸς μετέρχου, μήτε τοῖς φίλοις ἀνατίθῃ.

Ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ὁμοιούμενος πελάγει, κυματώσεις καὶ στροφὰς παντοίας προσεπιδέχεται, κατὰ τε εὐπραγίας. Ἰδρῦται γὰρ οὐδὲν τῶν γηγενῶν, ἀλλὰ ὧδε καὶ ἐκεῖσε διαφέρεται, οἷα σκάφος θαλαττεῦον ὑπὸ ἐναντίων πνευμάτων.

Περὶ ἁμαρτίας.

Φοβηθῶμεν οὐχὶ νόσον τὴν ἔξωθεν, ἀλλὰ ἁμαρτήματα διὰ ἃ ἡ νόσος, νόσον ψυχῆς, οὐχὶ σώματος.

Περὶ λύπης.

Στενοχωρεῖται πῶς ἄφρων, θλιβόμενος ὑπὸ φιλαργυρίας, καὶ φιλοδοξίας καὶ φιληδονίας, καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων, ἅπερ οὐκ εἶ τὴν διάνοιαν εὐρυχωρία διαβαίνειν.

Περὶ γαστριμαργίας.

Τὴν εὐταξίαν μητέρα τῆς κατὰ σῶμα εὐεξίας λατρῶν παῖδες ἐδογματίσαν, τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγιείας ἤκιστα φροντίσαντες. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὴν τῶν σωματικῶν περιττωμάτων ἀναιρετικὴν τιθέμεθα μόνον εὐταξίαν· πολλῶν δὲ μᾶλλον τὴν τῶν ψυχοφθόρων παθῶν καθαιρετικὴν ὑγιάν ἀληθεσιτάτην γνωρίζομεν.

Περὶ συνηθείας καὶ ἔθους.

Ἐγγρόνιστον ἔθος φύσεως κραταιότερόν ἐστι, καὶ τὰ μικρὰ μὴ κωλυόμενα φύεται καὶ ἐπιδίδεται πρὸς μέγεθος ἀυξάνοντα.

Ex Catena Inedita Cod. Reg. No. 1825 in Bibliotheca Regis Christianissimi.

Φίλωνος Ἑβραίου. Ad Gen. VI. 7.

675 Διὰ τί ἀνθρώπον ἀπειλῶν ἀπαλεῖψαι, καὶ τὰ Μᾶλλογα προσδιαφθεῖρει; Διότι οὐ προηγούμενος διὰ ἑαυτὰ γέγονε τὰ ἄλογα, ἀλλὰ χάριν ἀνθρώπων, καὶ τῆς τούτων ὑπηρεσίας· ὧν διαφθευρομένων, εἰκότως καὶ ἐκεῖνα συνδιαφθείρεται, μήκετι ὄντων διὰ οὓς γέγονε.

Τοῦ αὐτοῦ. Gen. XVII. 14.

Οὐδὲν τῶν ἀκουσίων ἔνοχον ἀποφαίνει ὁ νόμος, ὅποτε καὶ τῷ φόνον ἀκούσιον δράσαντι συγγινώσκει.

Τὸ δὲ ὀκτῶ ἡμερῶν μετὰ γέννησιν βρέφος εἰ μὴ περιτέμνηται, τί ἀδικεῖ, ὡς καὶ θανάτου τιμωρίαν ὑπομένειν; "Ἐνιοὶ μὲν οὖν φασιν ἀναφορικὸν εἶναι τὸν τῆς τιμωρίας τρόπον ἐπὶ τοὺς γονεῖς, καὶ ἐκείνους κολάζεσθαι οἴονται δεινῶς, ὡς ὀλιγορηκτότας τῆς τοῦ νόμου διατάξεως. "Ἐνιοὶ δὲ ὅτι ὑπερβολῇ χρώμενοι, κατὰ τοῦ βρέφους ὅσα τῷ δοκεῖν, ἤγανάκτησεν· ἵνα τοῖς τελείοις καταλίῃσασιν τὸν νόμον, ἀπαραίτητος ἐπάγεται τιμωρία. Οὐκ ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῆς περιτομῆς ἀναγκαῖον, ἀλλὰ ὅτι ἡ διαθήκη ἀθετεῖται, τοῦ σημείου, διὰ οὗ γνωρίζεται, μὴ πληρουμένου.

Τοῦ αὐτοῦ. Gen. XIX. 23.

Διὰ τί ἐξῆλθεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ Λὼτ εἰσῆλθεν εἰς Σηγῶρ; Καὶ φησιν· ὁ αὐτὸς χρόνος γίνεται καὶ τοῖς προκόπτουσιν εἰς σωτηρίαν, καὶ τοῖς ἀνιάτως ἔχουσι πρὸς κόλασιν· καὶ ἐν ὕρῃ δὲ ἡμέρας ἐνθὺς ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, τὴν δίκην ἐπάγει, βουλόμενος ἐπιδειῖξαι, ὅτι ἥλιος καὶ ἡμέρα, καὶ φῶς καὶ ὅσα ἄλλα ἐν κόσμῳ καλὰ καὶ τίμια, μόνοις ἀπονέμεται τοῖς ἀστείοις, φάυλῳ δὲ οὐδενὶ τῶν ἀθεράπευτον κακίαν ἐχόντων.

Τοῦ αὐτοῦ. Gen. XXVII. 24—27.

Κατάσκοποι μᾶλλον ἢ ἔνσπονδοὶ γενησόμενοι, καὶ πρὸς ἐκάτερον παρεσκευασμένοι· πόλεμον μὲν, εἰ ἀσθενοῦντα κατίδοιεν, εἰρήνην δὲ, εἰ δυνατώτερον αὐτῶν.

76 Τοῦ αὐτοῦ. Gen. XXVI. 28 etc.

Αὗται αἱ συνθῆκαι ἄς ἐποίησαν, μὴ ἀναιρηθῆναι, καθάπερ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, τοὺς Φιλισταίους ὑστερον, παρὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Οὗς ἡ θεῖα γραφὴ πότε μὲν Χαναναίους καλεῖ, πότε δὲ Κυππάδοκας. Ὑστερον δὲ Κυππάδοκες μετώκησαν.

λουσίῳ γνώμῃ, διὰ τὴν ἐπὶ τὸν σωτήρα Θεὸν καταφυγὴν, ὅς ἐξ ἀπόρων καὶ ἀμηχάνων ἐπιπέμψας τὴν εὐεργέτιν δύναμιν, ἐρρύσαιο τοὺς ἰκέτας. Διὰ τοῦτο προστίθησιν, ἡμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ προσηλύτου*). Τίς δὲ προσηλύτου διάνοιά ἐστιν; Ἄλλοτριώσις τῆς πολυθέου δόξης, οἰκείωσις δὲ τῆς πρὸς τὸν ἕνα καὶ πατέρα τῶν ὄλων τιμῆς. Δεύτερον ἐπήλυδας ἔτιοι καλοῦσι τοὺς ξένους. Ξέτιοι δὲ καὶ οἱ πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτομοληκότες, τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ ξενιτεύσασιν. Οὗτοι μὲν γὰρ ἐπήλυδες χώρας, ἐκεῖνοι δὲ νομίμων καὶ ἐθῶν εἰσὶ· τὸ δὲ ὄνομα κοινὸν ἑκατέρων "ἐπηλύδων" ὑπογράφεται.

Τοῦ αὐτοῦ. Exod. XXII. 22.

Χήραν καὶ ὄρφανὸν ἀπείρηται κακοῦν, ἔξαιρέτοι γὰρ προνοίας μεταδίδωσιν· ἐπειδὴ τοὺς ἀναγκαίους βοηθοὺς καὶ κηδεμόνας ἀφήρηται. Βούλεται γὰρ τῇ φυσικῇ κοινωνίᾳ χρωμένους τὰς ὑπὸ τῶν ἐνπεριουσία ἀναπληροῦσθαι.

Τοῦ αὐτοῦ. Exod. XXIII. 1.

Μάταιόν φησιν οὔτε ἀκοαῖς οὔτε ἄλλῃ τινὶ τῶν αἰσθήσεων προσίτιον. Ἐπακολουθοῦσι γὰρ ταῖς ἀπάταις αἱ μέγισταί ζημίαι· δι' ὃ καὶ παρὰ ἐνόμοις νόμοις ἀπείρηται μαρτυρεῖν ἀκοῆ· ὡς τὸ μὲν ἀληθὲς ὄψει πιστευόμενον, τὸ δὲ ψεῦδος ἀκοῆ.

Τοῦ αὐτοῦ. Exod. XXIII. 6.

Πενία κατὰ ἑαυτὴν μὲν ἔλεον χροῖται, εἰς ἐπαρόρθωσιν ἐνδείας· εἰς δὲ κρίσιν ἰούσα βραβεύεται χροῖται τῷ τῆς ἰσότητος νόμῳ. Θεῖον γὰρ ἢ δικαιοσύνη καὶ ἀδέκαστος. "Ὄθεν καὶ ἐν ἑτέροις**) εἴρηται, ὅτι "ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ δίκαιά ἐστιν."

*) Exod. 23, 10. **) Deut. 32, 4.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 18.

Ἀντὶ τοῦ, οὐ δεῖ ζυμωτὸν παρεῖναι ἐπὶ τῶν θυσιαζομένων, ἀλλὰ πάντα τὰ προσαγόμενα εἰς θυσίαν ἦτοι προσφορὰν ἄζυμα δεῖ εἶναι, αἰνίττεται διὰ συμβόλου δύο τὰ ἀναγκαιότατα· ἐν μὲν, τὸ καταφρονεῖν ἡδονῆς, ζύμη γὰρ ἡδυσμα τροφῆς, οὐ τροφή· ἔτετον δὲ, τὸ μὴ δεῖν ἐπαίρεσθαι φισσωμένους ὑπὸ κενῆς οἰήσεως. Ἀνίερρον γὰρ ἐκάτερον, ἡδονή τε καὶ οἰήσις, μητρὸς μᾶς, ἀπάτης, ἔγγονα.

Τὸ αἷμα τῶν θυσιῶν δεῖγμα ψυχῆς ἐστὶ σπενδομένης θεῷ, μίγνυται δὲ τὰ ἄμικτα οὐχ ὅσιον.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 20.

Φωνὴν θεοῦ τὸν πρὸ μικροῦ λεχθέντα ἄγγελον ἱππονητέον μηνύεσθαι. Τοῦ γὰρ λέγοντος ὁ προφήτης ἄγγελος κυρίου ἐστίν. Ἀνάγκη γὰρ τὸν ἀκοῆ ἀκούοντα, τουτέστι, τὸν τὰ λεγόμενα βεβαίως παραδεχόμενον, ἔργοις ἐπιτελεῖν τὰ λεχθέντα. Λόγου γὰρ πίστις, ἔργον· ὁ δὲ καὶ τοῖς εἰρημένοις καταπειθῆς καὶ ἐνεργῶν τὰ ἀκόλουθα, σύμμαχον καὶ ὑπερασπιστὴν ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὸν διδάσκαλον, ὅσα μὲν τῷ δοκεῖν, βοηθοῦντα τῷ γνωρίμῳ, τὸ δὲ ἀληθές, τοῖς αὐτοῦ δόγμασι καὶ παραγγέλμασιν * * ἔπερ οἱ ἐναντίοι καὶ ἐχθροὶ βούλονται καθαιρεῖν.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 24.

Σιῆλαί εἰσι τὰ δόγματα συμβολικῶς, ἔπερ ἐστάται καὶ ἐρηρεῖσθαι δοκεῖ. Τῶν δὲ κατεστηλιτεμένων δογματίων τὰ μὲν ἀσιεῖα ἐστίν, ἢ καὶ θέμις ἀνακεῖσθαι καὶ βεβαίαν ἔχειν τὴν ἴδρουν· τὰ δὲ ἐπίληπτα, ὧν τὴν καθάρσειν ποιῆσθαι λυσιτελέσ. Τὸ δὲ καθαιρῶν καθελεῖς, καὶ συντριβῶν συντριψις, τοιοῦτον ὑποβάλλει νοῦν. Ἐνία τινες καθαιροῦσιν ὡς ἀνασιήσαντες, καὶ συντριβουσιν ὡς αὐθις ἀρμοσόμενοι· βούλεται δὲ τὰ καθαιρεθέντα ἔπερ

679 καὶ συντριβέντα μηκέτι τυχεῖν ἀνορθώσεως, ἀλλὰ
Μ.εῖς ἄπαν ἠφανίσθαι τὰ ἐναντία τοῖς ἀγαθοῖς κα-
καλοῖς.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 28.

Σύμβολον δὲ ὑποληπτέον εἶναι τοὺς σφῆκα
ἀνελπίστου δυνάμεως θεία πομπῇ σταλησομένης· ἥτις
ἀφ' ὑψηλοτέρων κατὰ ἄκρον τὸ οὐρανὸν ὑποφέρουσα
τὰς πληγὰς, εὐστοχῆσει πᾶσι τοῖς βλήμασι, καὶ δια-
θεῖσα, οὐδὲν ἀντιπесеῖται τὸ παράπαν.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 31.

Ταῦτα μὲν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐπηγγέλατο, πειθομέ-
νοισι αὐτῶ καὶ τὰ προστεταγμένα φυλάττουσιν. Ἐπει-
δὲ δὲ παραβάται καὶ ἀπειθεῖς τοῦ θεοῦ νόμου ἀπε-
δείκνυντο, συνέστειλε τὴν ἐπαγγελίαν ἀπὸ Δὴν ἕως
Βηρσαβεέ.

Τοῦ αὐτοῦ. Exod. XXIV. 9. 10.

Τὸ μὲν ῥητὸν διήγημα φανερὰν ἔχει τὴν ἀπό-
δοσιν, ὡς ἀπάντων σώων διατηρηθέντων· τὸ δὲ
πρὸς διάνοιαν, τὸ πάντας περὶ τὴν εὐσέβειαν σύμ-
φρονας εἶναι, καὶ ἐν μηδενὶ τῶν ἀγαθῶν διαφωνεῖν.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 10.

Τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας λέγει τοὺς μετὰ Μωϋ-
σέα καὶ Ἀαρὼν καὶ Ναδάβ καὶ Ἀβιούδ. Τὸ δὲ οὐ
διεφώνησαν, τοῦτο μᾶλλον δηλοῖ, ὅτι πάντες ἐπίσης
εἶδον τὸν τόπον ἐν ᾧ εἰστήκει ὁ θεός, ἢ ὅτι οὐδεὶς
ἀπελείφθη.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 13.

Ἐναργέστατα δυσωπεῖ τοὺς ἐγγυὺς ὑπὸ ἀσεβείας
εἴτε ἡλιθιότητος οἰομένους τοπικὰς καὶ μεταβατικὰς
κινήσεις εἶναι περὶ τὸ θεῖον. Ἴδου γὰρ ἐμφανῶς οἰ-

τὸν οὐσιώδη Θεὸν, τὸν κατὰ τὸ εἶναι μόνον ἐπινοούμενον κατεληλυθῆναι φησὶν, ἀλλὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ. Διττὴ δὲ ἡ περὶ τὴν δόξαν ἐκδοχὴ· ἡ μὲν παρουσίαν ἐμφαίνουσα τῶν δυνάμεων, ἐπεὶ καὶ βασιλέως λέγεται δόξα ἡ στρατιωτικὴ δύναμις· ἡ δὲ τῇ δοκῆσει αὐτοῦ μόνου καὶ ὑπολήψει δόξης θείας, ὡς ἐνεργάσθαι ταῖς τῶν παρόντων διανοαῖς φαντασίαν ἀφίξεως Θεοῦ, ὡς ἤκοντος εἰς βεβαιωτάτην πίστιν τῶν μελλόντων νομοθετεῖσθαι.

Τοῦ αὐτοῦ. Ibid. v. 17.

Τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης κυρίου φησὶν ἐμπεριέστατον εἶναι γλογί, μᾶλλον δὲ οὐκ εἶναι ἀλλὰ φαίνεσθαι τοῖς ὄρωσι. Τοῦ Θεοῦ δεικνύντος ὑπερ ἔβου-
80 λητο δοκεῖν εἶναι, πρὸς τὴν τῶν θεωμένων κατά-
ληψιν· μὴ ὡν τοῦτο ὅπερ ἐφαίνετο. Ἐπιφέρει γοῦν τὸ ἐνώπιον τῶν νιῶν Ἰσραὴλ, ἐναργέστατα μηνύων, ὅτι φαντασία φλογὸς ἦν, ἀλλὰ οὐ φλόξ ἀληθής. Ὡσπερ δὲ ἡ φλόξ πᾶσαν τὴν παραβληθεῖσαν ἔλην ἀναλίσκει, οὕτως ὅταν ἐπιφοιτήσῃ εἰλικρινῆς τοῦ Θεοῦ ἔννοια τῇ ψυχῇ πάντας τοὺς ἑτεροδόξους ἀσεβείας λογισμοὺς διαφθείρει, καθοσιούσα τὴν ὅλην διάνοιαν.

Τοῦ αὐτοῦ. Exod. XXIV. 18.

Ὅτι ἔμελλε κατάκριτος ἴσασθαι ἡ ἀποικισθεῖσα γενεὰ, καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτεα φθείρεσθαι· μυρία μὲν εὐεργετηθεῖσα, διὰ μυρίων δὲ ἐπιδειξαμένη τὸ ἀχάριστον.

PHILONIS IUDAEI
OPERA, QUAE IN LINGUAM ARMENIAM
TRANSLATA RESTANT,
LATINE REDDITA

A B

IO. BAPTISTA AUCHER. *)

Qui nostra memoriã quum ab *Angelo Maio*, quem nemo nescit, quantum de literis antiquis e copiis Italarum bibliothecarum inexhaustis et instaurandis et emendandis sit meritus, discesserim, plus utilitatis in Philonem Iudaeum contulerit, praeter *Io. Baptistam Aucherum* Ancyranum scio neminem. Angelus enim Maius vir plane egregius quum alia multa et Graecorum et Latinorum scripta et quae pertinent ad orientis literas, requisivisset atque foras dedisset, tum duo Philonis libros, quorum unus *de parentibus*

*) Qui liber ab editore sic inscribitur:

Philonis Iudaei Paralipomena Armena. Libri videlicet quatuor in *Genesis*, libri duo in *Exodum*, sermo unus de *Sampson*e, alter de *Iona*, tertius de tribus angelis *Abraamo* apparentibus, opera hactenus inedita ex Armena versione antiquissima ab ipso originali textu Graeco ad verbum stricte exequuta saeculo V. nunc primum in Latium fideliter translata per P. Io. Baptistam Aucher, Vic. gen. Congr. Mechitaristarum. Venetiis typis Coenobii PP. Armenorum in insula S. Lazari. MDCCCXXXVI. Superiorum permissu.

colendis inscriptus est, *de festo cophini* alter, quum aliquam diu in bibliotheca Florentina neglecti iacuis-
sent, invenit ediditque Mediolani 1818: hic perve-
tustos codices nactus, in quibus libri Philonis ii,
quos supra commemoravimus, in Armeniam linguam
translati continentur, latine reddendos duxit atque
ante paucos hos annos publicavit. *) Qui vir sum-
mus maximam se professus est habere gratiam Ale-
xandro Raphaeli, Equiti Splendidissimo, qui suo acre
hos libros typis describi liberalissime iusserit.

Haec Itali. Nos vero quum omnia quae reliqua
essent Philonis Iudaei opera edere constituissemus,
hos quoque libros colligere oportebat in editionemque
nostram recipere. Quod ita faciendum putavimus, ut
quum videremus Aucherum verba Armenia latine bene
accurateque quidem expressisse, sed interdum in aper-
ta vitia, quae facerent contra latinam consuetudinem,
incidisse, huius interpretationem, quoad eius fieri pos-
set, ab istis mendis liberatam purgatamque repe-
temus easque annotationes viri praestantissimi, in
quibus quemadmodum verba Armenia aut aliter acci-

*) Praeter id volumen quod supra descripsimus, qua-
tuor annis ante Philonis Iudaei sermones tres e lingua
Armenia latine versos ediderat, qui liber inscriptus est:

Philonis Iudaei Sermones tres hac tenus inediti, I et
II. de Providentia et III. de Animalibus, ex Armena ver-
sione antiquissima ab ipso originali textu graeco ad ver-
bum stricte exequuta, nunc primum in Latium fideliter
translati per P. Io. Baptistam Aucher Ancyranum, Mo-
nachum Armenum et Doctorem Mechtarensem. Vene-
tiis, typis Coenobii PP. Armenorum in insula S. Lazari.
MDCCCXXII. Superiorum permissu. fol. min. —

Quem librū septimo volumini adiciendum curabimus.

pienda sint aut uberius explicanda, docetur, adde-remus.

Sed quo melius iudicari queat, in conficienda horum librorum editione quibus copiis Aucherus instructus fuerit, iuvat hoc loco quaedam eorum explicare, quae in praefatione commemoravit.

Praesto erant codices Armenii quinque, quorum qui et actate et virtute antecellit, Codex A. regius dicitur: est enim in usum Haethumii sive Hayton II., Armeniorum regis, anno p. Chr. nat. 1296. a Basilio, notario regio, scriptus totusque membranaceus. Ei libro aliquantum mutilato quae deerant, editor restituit ex libro Constantinopolitano, qui Cod. B. vocatur. Tertius Cod. C. asservatur in Coenobio Mechitaristarum, quod floret Venetiis in insula S. Lazari; huius libri quaedam ipsa quoque saeculo decimo tertio, alia aliquanto post videntur esse scripta. Quartus est novissimus Cod. D., quem Aucherus saeculo superiore scriptum esse ait, isque librum, qui est in Genesin, solum continet. Quintus Cod. E. est glossarii antiquissimi instar, ex quo multi omnium Philonis librorum loci melius rectiusque constitui possint atque explanari.

Ceterum Aucherus interpretem Armenium questus est in quibusdam obscuro Philone esse obscuriorem eamque his in libris difficultatem et ambiguitatem et dubitationem inesse, ut eos latine reddenti haud exiguam molestiam diceret sibi fecisse.

Tum Philonem dicit esse reprehendendum maxime, quod nec Messiam in V. T. annunciatum esse

viderit et bonorum operum vel morum doctrinam sola fere philosophia rationali superstruxerit atque de verbo divino essentiali quaedam nimis arcana et cabbalistica faciat verba.

Quod denique Ambrosium Mediolanensem non solum imitatum esse Philonem, sed multos eius libros suppresso auctoris nomine exscripsisse suosque fecisse dicit, id non tantum in bonum hunc hominem cadit, sed in alios etiam multos: praeter enim quam quod libri N. T. ii, qui *Ioannis* aliorumque Apostolorum Palaestinensium, quidam etiam qui *Paulli* nomine circumferuntur, in primis vero epistola, quae est *ad Hebraeos*, Philonis vel quod idem est, Iudaeorum, qui Alexandriae olim Graece philosophati sunt, theologiam redolere videntur, praeterea omnes omnium veterum patrum ecclesiae Graecae et Romanae libri huic scholae plus minusve debent: quod quum viri docti ante nos multi iam viderint, nos quoque pro viribus alio tempore apertius accuratiusque conabimur demonstrare.

M. R.

PHILONIS IUDAEI

QUAESTIONUM ET SOLUTIONUM, QUAE SUNT IN GENESI,

SERMO PRIMUS.

P.
Auch.

Quare mundi creationem in mente revolvens ac recensens dicit: Hic est liber generationis caeli et terrae, quum facta sunt?)*

§. 1. **I**llud quum facta sunt indeterminatum atque incircumscriptum, ut visum est, tempus indicat. Hoc autem argumentum erit confutans illos, qui supputant numerum quendam annorum in unum reductum ex illo tempore quo mundus creari potuerit. *Hic autem liber generationis* ceu indicativus est libri P. A. suppositi, qui mundi continet creationem; ubi innuitur dicta de mundo condito ad veritatem ipsam pertinere.

*Quid est: Et fecit deus omne viride agri, antequam esset super terram; et omne foenum, priusquam germinasset? **)*

§. 2. **I**ncorporeas species assimulat***) per haec: quoniam illud *antequam esset* consummationem innuit omnis virgulti et herbae, seminabilium arborumque. Quod autem dicit, *priusquam germinasset* su-

*) Gen. 2, 4. **) Ibid. v. 5. ***) Vel: ideas sub aenigmate designat. *Aucher.*

per terram, fecisse eum viride et foenum et cetera, patet incorporeas species sicut indicativas (prius) creatas esse secundum naturam intellectualem; quas ista, quae in terra sunt sensilia, imitatura erant.

*Quid est: Fons ascendebat de terra et irrigabat omnem faciem terrae? *)*

§. 3. At quomodo fieri queat, ut ex uno fonte irrigaretur universa terra, non solum prae magnitudine, verum etiam ob inaequalitatem montani campestrisque situs? Ne forte, sicut equus dicitur regis tota equitatus vis, ita fons (dicatur) universa terrae vena aquam potabilem administrans, quae instar fontis scaturit. Optime vero dicitur et illud, (fontem) non totam (terram), sed *faciem* eius P. A. irrigasse; sicut in animante principem moderatorem 3 (mentem vel vultum): siquidem bona, fertilis, primaque pars terrae ea est, quae fructifera esse potest eaque fontium adiumentum desiderat.

Quis est homo creatus? et quo (modo) distinguitur ille, qui secundum imaginem est?

§. 4. Creatus ille sensibilis homo est et similitudo exempli intelligibilis; qui vero secundum formam intellectualis atque incorporeus, similitudo est archetypi secundum visum; et iste est forma principalioris characteris. Hoc autem est verbum dei, primum principium, originalis species (vel archetypa idea), praemetitor (vel prima mensura) universorum. Propterea creandus (vel fingibilis) ille tamquam a figulo, ex pulvere terraque formatus fuit secundum corpus; animam autem sortitus est insufflante deo P. A. vitam in eius vultum, ita ut commixtum esset tem- 4 peramentum naturae ex corruptibili et incorruptibili. Alter vero qui secundum formam est, merus comperi-

*) Genes. 2, 7.

tur, expers mixturae, (proveniens) ex invisibili natura, simplici atque lucida.

Cur in faciem insufflasse dicitur vitam?)*

§. 5. Primum, quia primaria (pars) est corporis; reliqua enim velut basis facta fuit, at ista tamquam imago supra est condita. Adhaec animalis formae fons est sensus, sensus autem (totalis) in facie est. Secundo, homo non solum animae, sed etiam rationalis animae particeps est factus; caput autem templum est mentis, ut quidam dixere.

Cur deus dicitur paradisum plantasse? et cui? et quid est paradisus?

§. 6. Paradisus ad litteram nihil opus habet solutionis expressivae; densus enim locus est omnimodis arboribus confertus. Symbolice tamen est sapientia, intelligentia divina humanaque, et (intellectio) causarum istarum. Quoniam conveniens erat post mundi creationem constituere vitam contemplativam, ut per visionem mundi, eorumque quae in eo sunt, perveniri possit etiam ad laudem patris. Quandoquidem non dabatur naturam ipsam videre, neque laudare universorum conditorem sine sapientia; cuius ideas velut arbores plantavit in principalis ducis P. A. (mentis) rationali anima**) creator. Quod autem in medio lignum erat vitae, scientia est non solum creaturarum, sed maioris quoque supremaeque causae universorum. Nam si quis poterit istius suscipere certam apparitionem, fortunatus erit et felix atque vere immortalis. Porro post mundum istum sapientia (humana) fuit, siquidem post mundi creationem paradisus (factus est); sicut poetae musicorum chorum di-

*) Gen. 2, 7. **) Melius fortasse: *in principali duce (mente) rationalis animae. Auch.*

eunt (constitutum fuisse), ut laudarent creatorem eiusque opera; quemadmodum dixit Plato creatorem velut maximum optimumque causarum, mundum vero sicut pulcherrimum creaturarum.

*Quare in Adin (sive Edem) orientem versus dicitur plantasse paradisum? **

§. 7. Primum, quia mundi motus est ex ortu solis in occasum; atqui unde est motus, primus est. Secundo, quia illa, quae est e regione orientis, dextra dicitur esse pars mundi; quae vero e regione occidentis, sinistra. Testatur etiam poeta, dexteram vocans aves orientales et sinistras occidentales; quum dicit: Si enim in partem dextram vadant, ad diem solemque (pergunt); si vero in sinistram, vesperam versus obscuram. Adin (Edem) autem nomen explicatum omnino est indicium deliciarum, gaudii et laetitiae; quoniam bona omnia atque gratia initium accipiunt a loco dominico (divino). Tertio, quoniam et sapientia ipsa et splendor (est) et lux.

P. A.

*Cur in paradiso ponit creatum hominem, minime 6
vero illum, qui secundum imaginem est? **)*

§. 8. Nonnulli dixerunt, quum paradisum hortum esse putarent, quia creatus ille sensibilis sit, ergo eum iure meritoque in sensibilem locum pergere. Alter vero qui secundum imaginem, intelligibilis et invisibilis est, pro classe habuit species incorporales. Ego tamen dixerim paradisum symbolum esse putandum sapientiae; nam creatus ille mixtura quaedam est, ut compositus ex anima et corpore, opus habens doctrina ac disciplina, desiderando secundum legem philosophiae, ut felix fiat: ille vero qui est secundum formam, haud indigus est, per se auditor, per edoctus, et sui ipsius magister ex natura compertus.

*) Genes. 2, 8. **) Ibid. v. 15.

*Cur dicit in paradiso omne lignum (fuisse) speciosum ad adspectum et bonum ad vescendum? **

§. 9. Quoniam duplex est arborum virtus, frondere et fructum ferre; quorum unum ad oblectationem visus refertur, alterum ad gustus usum. Verum haud frustra dictum est speciosum: decet utique ut semper virides et perpetuo virescentes sint plantae, tamquam ad divinum paradysum pertinentes, velut P. A sempiternum; nec umquam degenerantes destituantur frondibus. Fructum vero non ita pulerum dixit, sed bonum: philosophice sane; ut pote quum cibus homines non solum ad delectationem, sed etiam ad utilitatem utantur: utilitas autem est fluxus stillatioque boni.

Quid est lignum vitae et quare in medio paradisi?

§. 10. Nonnulli crediderunt, quasi vero plantae sint corporeae ac mortiferae, similiter etiam vitae immortalitatisque (causas): quoniam, inquit, vita et mors opponuntur sibi invicem; et quia plantarum quaedam exitiosae comperiuntur, ex necessitate salus erit (ab aliis plantis). Quid autem id salutare sit, nesciunt**): generatio enim, ut sapientum fert sententia, corruptionis est principium. At ne forte allegorice haec prolata sint. Nam quidam dicunt, lignum vitae terrae est, quippe quae omnia ad usum vitae producat, tam hominum, quam ceterorum omnium; quamobrem medium locum destinavit huic plantae: medium vero universi terra est. Sunt alii, qui inter septem circulos caeli medium asserant lignum vitae dictum fuisse. Nonnulli vero solem, quoniam medius fere est inter planetas, temporumque (quatuor)

*) Genes. 2, 9. **) Vel: haec autem secunda sanant sit, nesciunt. Auch.

causa, per quam omnia nascuntur. Aliqui demum vitae lignum dixere directionem animae: nam ista nervosum reddit ac solidum sensum ad actum sibi convenientem et communitatem corporis partium. Me- P. A. dium vero quodam modo primarium est et principium, 8 sicut dux choreae. Verum tamen optimi viri lignum vitae dixerunt in homine optimam virtutum, pietatem, qua sola potius mens immortalitatem assequitur.

*Quid est lignum ad sciendum, cognoscibile boni et mali? *)*

§. 11. Hoc sane perspicacius sententiam illam ex littera desideratam in conspectu exhibet, allegoriam prae se ferens. Est ergo figurate declarata prudentia; quae est intelligentia scientiae, qua noscuntur bona puleraque et mala ac foeda atque omnia sibi invicem contraria: quorum aliqua praestantioris sunt classis, aliqua deterioris. Quae ergo in hoc mundo sapientia est, non deus ipse est, sed opus dei profecto; naturam illa cernit pervestigatque. Quae vero in homine est, vidit praepostere atque commixtim oculis subobscuris; imbecillis enim comperitur ad sincere clariusque videndum atque intelligendum unumquodque singillatim: proinde mixtum est cum humana sapientia genus deceptionis: quemadmodum oculis etiam saepius umbrae quaedam impedimento sunt ad intuendum lumen nitidum: quon- P. A. iam sicut se habet oculus in corpore, ita mens et 9 sapientia in anima.

*Qui fluvius sit, qui ex Adin procedebat, unde paradisi irrigatur et quatuor dividuntur flumina, Phison et Gehon et Tigris et Euphrates? **)*

§. 12. Dicuntur Deglathis et Arazaniae (sc. Tigridis et Euphratis) fontes exoriri ex montibus Armeniae: ibi vero paradisi non est (hodie), neque

*) Genes. 2, 9. **) Ibid. vv. 10. 11.

residui ambo fontes amnis. Ne forte igitur paradisuſ ſit in longinquo a noſtra habitatione mundi ſitu, fluviumque habeat ſub terra currentem, qui plurimas maximasque irriget venas: ita ut illae conſurgentes mittant ſeſe in alias venas recipientes ob vaſtitaſtem; et iſtae gurgitibus fluctuum ſuppreſſae ſint; unde violentia eis inſita urgente, ſuperius quum alibi erumpant, tum in montibus Armeniae. Iſti ſunt ergo fontes putati fluviorum potius fluxuſ; vel etiam fontes revera putati, eo quod omnino infallibilis ſit ſcriptura divina denotans rem quatuor fluviorum: initium enim fluviuſ eſt, non fonſ. Verum fortasſe locuſ ipſe allegoriam prodiſt: quatuor enim flumina ſigna ſunt quatuor virtutum; prudentiae videlicet Phison dictae ſecundum paſſimonia: et ſobrietatiſ Gehon, quippe quae in cibis elaboret et potibus, atque ventriſ, eorumque quae ſunt ſub ventre, voluptateſ operetur, ut pote terrena, et fortitudiniſ Tigris; haec enim furentem in nobiſ commotionem iracundiae regit; iuſtitiae autem Euphrateſ, quoniam in nullo ita laetatur hominiſ cogitatio magiſ, quam in iuſtitia.

Quare Euphratiſ ſolum non deſcribit locum, ſed Phison, inquit, circuit omnem terram Exilat, et Gehon circuit omnem terram Aethiopiae, et Tigris vadit contra Aſſyriam?)*

§. 13. Tigris nimium immitiſ ac pernicioſuſ inter anneſ eſt, ut Babylonii teſtantur, et Magi, ipſum comperienteſ tamquam alienum ab aquae natura: verum potuit (vel potuerunt) aliam quoque habere rationem averſandi. Euphrateſ autem mitior eſt et ſalubrior magiſque nutritoriuſ; quare adaugentem et proferentem ipſum vocant Hebraeorum Aſſyriorumque ſapienteſ. Propterea non aliunde hic,

*) Genes. 2, 10—19.

sicut alii tres, sed de se ipso agnoscitur. Mihi sane videtur symbolice res se habere: nam prudentia est virtus partis rationalis, in qua malitia consistit; P. A. et fortitudo, irascibilis; et sobrietas, concupiscibilis. 11 Ira autem et concupiscentia ferinae sunt. Tria itaque flumina per loca, quae circumcunt, denotavit; Euphraten vero ut symbolum iustitiae, minime: non enim certa sua pars data fuit animae, sed omnino possidetur harmonia quaedam trium animae partium et totidem virtutum.

*Cur hominem in paradiso propter duplicem rem locavit, ut nempe operaretur et custodiret illum; quum nullius operae egebat paradisos, eo quod perfectus erat cunctis rebus, sicut a deo plantatus; nec etiam custodis, quis enim erat, qui popularetur? *)*

§. 14. Duo haec sunt, quae agricola oportet attendat et consequatur: operatio campi et custodia rerum, quae ibi sunt; alias aut ex otio aut ex rapina corrumpitur. Paradisos autem etsi harum rerum non indigebat, verum tamen oportuit, ille qui accepit eius praefecturam et curam, primus, inquam, homo, tamquam lex quaedam esset operariis omnium rerum quicquid operari fas est. Immo conveniens fuit, ut quamquam omni plenus erat re, relinqueret agricolae curam atque opus diligentiae: ex. gr. 12 circumfodere, circumfovere, emollire, fossam cavare, aqua irrigare. Custodia vero opus erat, quamvis nullus homo esset, saltem ferarum ratione; maxime etiam aëris et aquae: ut aestu praevalente, abundantiore aqua afficere; humidior autem tempestate aquam superabundantem compescendo alio cursum dirigere.

*) Genes. 2, 15.

*Cur quando iubet comedere ex omni ligno paradisi, singulariter dicit: Comede; quando vero abstinere facit ex ligno notitiam dante boni et mali, pluraliter dicit: Ne edatis: qua enim die edetis, moriemini? *)*

§. 15. Primum, quia unum ex multis factum bonum est; id autem haud exiguum his etiam rationibus, quoniam ille qui utilitatem fecit, unus est; et qui utilitatem consequitur, itidem unus. *Unum* autem dico non de illo, quod iuxta numerum antecedit duitatem, sed de virtute unifica, quatenus rito coalescunt plures et per concordiam imitantur unum: ut grex, armentum, pecus, chorus, exercitus, gens, tribus, soboles, civitas. Haec enim omnia per multa sunt una communitas dilectione velut osculo connexa; ubi immixta et incommunia sub duitatem multitudinemque cadent discerpta: nam discordiae *P. A.* initium est duitas. Duo autem sicut unum eadem *I.* philosophia utentes, illibatam ac nitidam exercent virtutem, quae expers malitiae est: ubi vero bonum et malum commixta sint, principium habent mixturae mortis.

*Quid est: Morte moriemini? **)*

§. 16. Proborum mors alterius vitae principium est. Duplex est enim vita: una in corpore corruptibilis; altera sine corpore incorruptibilis. Ergo unus improbus morte moritur, qui etiam adhuc spirans in viventibus iam pridem sepultus erat, ut nullam penitus scintillam in se conservaret verae vitae, quae est optima probitas. Probus autem vir tanto nomine dignus non morte moritur, sed ex vivente prolixo finem sortitur aeternum.

*) Genes. 2, 16. 17. **) Ibidem.

Cur dicit: Non est bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorem secundum ipsum?

§. 17. His designat communitatem habendam esse, non cum omnibus, sed cum iis, qui adiuvari et vicissim prodesse volunt, etsi vix possint. Quoniam amor non magis in utilitate, quam in concordia harmonica stabilis moris consistit; ita ut unusquisque convenientium in communitatem amoris P. A. Pythagoream valeat vocem edere: *utique amicus est 14 alter ergo.* *)

*Quare quum antea dixisset: faciamus adiutorem homini, bestias creat et pecora? **)*

§. 18. Helliiones fortassis insatiabilesque ventre dixerint, bestias ac volucra tamquam cibos necessarios adiutorio homini esse; cooperatur enim ventri esus carnis ad salutem vigoremque corporis. Ego tamen putem nunc homini ob malum sibi insitum inimica et oppugnantia esse animalia tam terrestria, quam volatilia: primo vero (homini) omnino virtutibus exornato tamquam socios belli in subsidium fuisse et amicos familiares ex natura cicuritate praeditos: familiaritatis autem ratio sola erat, sic enim decebat servos apud principem esse.

Cur iterum nunc creantur animantia et volatilia, quum iam antea denunciata fuerit creatio eorum in ordine sex dierum?

§. 19. Fortasse illa quae (creata) sex diebus fuere, incorporei erant (angeli) symbolice declarati, species animalium volatiliumque. Nunc vero producta reapse, similitudines eorum, sensibilia invisibilium.

*) Hoc fragmentum servatum est ab Ioanne Damasceno p. 788. cf. Vol. VI. p. 218. ed. nostrae. **) Gen. 2, 19.

Quare cuncta animalia adducit ad hominem, ut nomina imponat eis?)*

§. 20. Magnam haesitationem philosophiae studentium exposuit admonendo, nomina ex positione esse, minime vero ex natura. Namque apte singulis naturalis accedit nomenclatio, quum homo sapiens scientiaque praestantior interveniat. Et profecto propria est menti sapientis solius, immo primo terrigenae positio nominum. Quoniam oportebat principem humani generis regemque universorum terrigenarum hanc quoque sortiri dignitatem. Qui nempe primus vidit animantia et ipse primus dignus fuit qui praeeset cunctis sicut princeps, eum decuit esse etiam primum nomenclatorem et inventorem nominum. Siquidem abs re erat et insanum anonyma ea relinquendo praetermittere, vel a iuniore quopiam nomina accipere in contemptum dissolutionemque honoris ac laudis senioris. Verum et illud praeterea arbitrari nobis liceat, ita facile accommodatam fuisse positionem nominum, ut illico simul atque ipse nomen posuisset, animal etiam id audiret, compulsam tamquam ex familiari sibi cognatoque indicio impositi nominis.

*Cur dicit: Adduxit animalia ad Adam, ut videret quid vocaret ea; quandoquidem non dubitat deus? **)*

§. 21. Vere alienum est a divina virtute dubitare. Visum est itaque non dubitare, sed quoniam intellectum dedit homini, maxime primo terrigenae atque virtutis studioso, quatenus sapiens est effectus, ita ut ex ipsa natura praeditus fuerit, ut perpende-

*) Genes. 2, 19. **) Hoc fragmentum ex sacris parallelis Ioann. Damascen. p. 748. B. servatum est, Vol. VI. p. 209. ed. nostr.

ret sicut dux et princeps familiaris, dedit ei ut moveretur demonstraretque officium proprium; atque vidit reapse animi eius partum optimum. Adhaec evidenter per hoc omne voluntarium in nobis quoque imprimit, illos confutans, qui omnia ex necessitate fieri dictitant. Vel etiam quia hominum erat uti animantibus, ideo homini dedit, ut nomina illis poneret.

Quid est: Omne quodcumque vocavit animam viventem, hoc est nomen eius?

§. 22. Existimandus est nomina posuisse non solum animantibus, verum etiam plantis et ceteris omnino inanimatis, initio ducto a genere praestantiori: praestat autem animal (vivens). Satis ergo duxit (scriptura) mentionem melioris partis, non ita perfecte insipientibus ostendens nomenclaturam omnium. *) Quoniam inanimantium facilis erat ap- P. A. pellatio, quae nec locum mutatura erant neque 17 usum affectuum animae habebant. At difficilior erat (nomenclatura) viventium ob motum corporis et propter animae impetum varium secundum imaginationem varietatemque sensuum et variantes turbationes animi**), quibus exsurgunt effectus operum. Mens itaque potuit nomen dare difficilioribus animantium generibus: quare conveniens erat dicere, (hominem) appellavisse ea tamquam facilia, quae praesto sunt.

*Quid est: Adae vero non est inventus adiutor similis ei? ***)*

§. 23. Adiuvabat et cooperabatur principi humani generis omne quidvis, terra, fluvii, mare, aër,

*) Gloss. videtur melius legisse vel intellexisse: *nomina sensu carentium omnium. Auch.* **) Sive *passiones* modernis dictas. Vel ita: *secundum autem sensuum differentiam sunt et vitia affectionum. Auch.* ***) Gen. 2, 20.

lux, caelum: cooperabantur etiam fructuum ac plantarum species omnes et pecudum coetus atque bestiae inibi minime efferatae. Nihilo minus nihil eorum erat utique simile ei coadiuvans, quoniam non homo erant. Certum itaque indicium dedit, ut hominem homini demonstraret auxiliatorem cooperatoremque fieri debere, similitudine perfecta praeditum secundum corpus et animam.

*Quid est: Et immisit ecstasim super Adam et dormire fecit? *)*

§. 24. Quomodo dormitur, mirum quantum huc haereat aqua philosophis. Verum quaestionem ipsam distincte explanavit propheta noster: somnus enim in se proprie ecstasis est, non ea, quae propior p. est amentiae, sed secundum sensuum solutionem et absentiamque consilii. Tunc enim sensus recedunt a sensibilibus et intellectus abest a sensibus, non roborans nervos eorum neque praestans motum illis quoque, qui usum operationis sortiti sint; abductis a sensibilibus.

*Quid est costa, quam tulit ex terrigena, et quare costam in mulierem effingit? **)*

§. 25. Littera manifesta est; dicitur enim quasi iuxta symbolum partis, dimidium totius, uterque, vir et mulier, ceu sectiones naturae, coaequales ad constitutionem generis, quod vocatur homo. Ad mentem vero vir est symbolice intellectus; et huius costa una, virtus sensitiva; sensatio autem consilii magis variabilis erit mulier. Virtutem etiam ac vigorem aliqui costam nuncupant, unde et pugilem validae costae vocant apprime robustum. Itaque legislator ex viri costa factam mulierem dicit, significans di-

*) Genes. 2, 21. **) Ibidem.

midium corpus maris feminam esse. Testantur (id) etiam corporis apparatus, coniunctura, motus, virtus, vires animae, robur. Nam omnia velut in duplici ratione cernuntur: siquidem ut perfectior et (si liceat dici) duplicior est viri formatio formatione mulieris, sic etiam dimidio tempore opus habuit, diebus videlicet XL., ubi imperfectae atque ut ita dicam dimidia viri sectioni, scilicet mulieri, (opus esset) duplici mensura, nempe diebus LXXX., ita ut P. A. commutetur etiam duplicatio temporis naturae viri 19 ad comparisonem proprietatis mulieris. Cuius enim natura corporis et animae, viri inquam, est in duplici ratione, delineatio et formatio est dimidiata: cuius vero natura corporis et constructio est in dimidia ratione, pnta mulieris, ipsius formatio et delineatio est in duplici.

*Quare formam mulieris aedificationem vocat? *)*

§. 26. Ex viro et muliere congregatio concordiae et plenitudo symbolice est domus: at imperfectum et domo carens omnino est omne, quod desolatum est a muliere. Nam viro publicae res civitatis commissae sunt, mulieri vero res propriae domus; cuius defectus destructio erit (domus), praesentia autem actualis oeconomiam ostendit.

Cur non, ut cetera animantia et vir, pariter et mulier ex terra formata est, sed ex costa viri?

§. 27. Primo, ne aequalis dignitatis cum viro sit mulier. Secundo, ne aequalis aetatis, sed iunior: quapropter quicumque aetate propectas sibi ducunt mulieres, vituperandi sunt velut destruentes legem naturae. Tertio vult, ut vir gerat tamquam pernecessariae suae partis curam mulieris; mulier vero si-

*) Genes. 2, 22.

cut universitati partis mutuo servitium ei rependat. Quarto admonet virum sub aenigmate, ut sibi procuraret mulierem veluti filiam; et mulierem, ut honoret virum sicuti patrem: iure quidem, quoniam habitationem mutat mulier (transiens) de sua progenie ad virum; quapropter debet et decet, qui suscipit, mutuo sibi assumere fidem datorum: quae vero translata fuit, quem parentibus iam antea honorem, eundem viro suo praestare condigne. Nam depositum commendatum sibi sumit vir mulierem a parentibus, mulier autem virum a lege.

*Cur videns vir formatam mulierem, adiecit dicens: Haec (vel hoc, τοῦτο) nunc os ex ossibus meis, et caro ex carne mea: haec vocabitur mulier (vira, virago), quoniam ex viro sumpta est? *)*

§. 28. Potuit negative, obstupefactus de ea quam videbat, dicere: Quomodo ista talis miranda atque optabilis species ex ossibus fuerit, exque carne informi et impolita, tanto pulchrioris formae et nimis decora vivens? Incredibilis res, quia similis est; et credibilis, quia deus ipse creator erat et pictor. Potuit etiam assertive dicere: Vere haec est vivens os meum et caro mea, nam de meis illis disiuncta constitit. Ceterum ossis et carnis mentionem facit nimis naturaliter: humanum (vel corporeum) enim tabernaculum compago est ossium carniisque, viscerum, venarum, nervorum, ligaminum, vasorum spiraminis sanguinisque. Dicitur autem mulier (Gr. γυνή) vis generandi (viventis) fecundae veraciter; sive quod accepto P. semine praegnans parit, sive ut propheta dicit, quia de viro facta fuit, non ex terra, quemadmodum ille: neque ex semine, ut ceteri post illum, sed natura quadam mediocri, atque sicut ex vite ramus eductus ad alterius vitis generationem.

*) Genes. 2, 23.

Cur dicit: Propterea relinquet homo patrem suum et matrem, et adhaerebit uxori suae; et erunt duo in carne una?)*

§. 29. Summa excessione se gerere virum erga mulierem in communitate, ita ut et parentes patienter derelinquere iubeat; non ut sic magis conveniens sit, sed velut vix futuros causa fidelitatis erga mulierem. Optime sane et caute illud, quod non dixit, mulierem debere relictis parentibus viro suo adhaerere; quoniam audacior mulieris naturâ est praesumptio (viri): sed mulieris gratia id facere debere virum. Namque libenti ac facili impetu fertur ad concordiam scientiae, cui totus deditus, impedit atque coereet cupiditates suas, adinstar visci adhaerens soli coniugi. Maxime quod ipse dominico principatu gaudens, verendus est de fastu: mulier autem servitii sumens ordinem, probata est assentiri consorti vitae. Duos vero carnem unam dici, indicat nimium tangibilem ac sensibilem esse, in qua dolore affici et voluptate frui consistit; ut eadem gaudeant, doleant, sentiantque, imo et magis cogitent.

P. A.

22

*Quare utrique, terrigena et mulier, nudi dicuntur esse, et non confundebantur? **)*

§. 30. Primum, quia propinqui sunt mundi; huius autem partes nudaae sunt, singulae proprias qualitates indicantes, propriisque tegumentis usae. Secundo, ob morum simplicitatem sinceritatemque, eamque quae naturae inerat, superbiae inexpertam indolem; needum enim ambitio enata erat. Tertio, quod clima vel caeli clementia tegmen erat eis satis sufficiens, ita ut nec frigus neque aestus laederet eos. Quarto propter affinitatem cum mundo intercedentem a nulla istius parte velut a proxima noxam sufferentes.

*) Genes. 2, 24. **) Ibid. v. 25.

*Cur cunctis bestiis sapientio rem refert serpentem? *)*

§. 31. Par est vere dicere, revera sapientio rem cunctis bestiis esse serpentem. Mihi tamen videtur sic dictus fuisse ob pronitatem ad vitium, cuius symbolum est. Vitium autem dico concupiscentiam; quoniam callidiores sunt voluptati dediti, inventoresque artium ac mediorum: astuti profecto in adinveniendis strategematis, tam illis quae voluptati favent, quam illis quae fruitionis modum procurant. Ceterum mihi videtur, quoniam praestans illud sapientia animal seducturum erat hominem, argumentum esse sapientioris non integrum genus, sed ille solus serpens ob rationem dictam. P.

*An humaniter loquutus est serpens? **)*

§. 32. Primum poterit esse, sub principium mundi conditi neque reliqua animantia ratione verbi plane carere; hominem tamen excellere voce copiosa ut evidentiori. Secundo quando mira quaedam patranda sunt, subiectas naturas commutat deus. Tertio quia anima nostra multis peccatis impleta est et surda reddita ad omnia dicta, praeter unam vel alteram linguam, quae est secundum solitum: protoplastorum autem (animae) ut a malo munda essent et intermeratae, acutae erant omnino ad perceptionem cuiuscumque vocis. Siquidem neque sensus habemus tales; nos enim depravatos sortiti sumus, sicut et constructionem corporis exiguam: illi vero quemadmodum corpus sortiti sunt nimis grande et proceritatem gigantis, necesse fuit ut prae se ferrent sensus etiam certiores, et quod his praestantius est, philosophicos intuitus auditusque. Non enim frustra arbitrantur (nonnulli) oculis illos praeditos esse, quibus potuerunt etiam eas, quae in caelo sunt, naturas

*) Genés. 3, 1. **) Ibidem.

essentiasque et operationes videre, quemadmodum et auribus cuiuscumque generis voces percipere.

*Quare mulierem alloquitur serpens, non vero virum? *)*

§. 33. Virtute perpensa ob mortalitatem infe- P. A.
rendam artem machinatur fallacitatis; mulier autem 24
consuevit potius quam vir decipi. Huius enim consilium, sicut et corpus, masculinum est, et sufficiens ad solvendam sententiam seductionis; mulieris autem: magis effeminatum, ita ut propter mollitiem facile concedat et captetur falsitate persuadente, veri similitudinem imitante. Quoniam ergo in senectute serpens exiit se squama a vertice capitis usque ad caudam, nuditate sua vituperat hominem, quia mortem cum immortalitate commutavit. A bestia natura innovatur et singulis temporibus assimilatur. Haec videns (mulier) decepta est; quam oportebat tamquam in exemplum perspicere in eum, qui contra se ingenium demonstrans machinabatur atque satagere ut vitam acquireret immunem senio atque inmarcidam.

Cur mentitur serpens dicens: Dixit deus, ne edatis ex omni ligno paradisi; quum ex adverso dixerat:

*Ex omni ligno paradisi edere praeter unum? **)*

§. 34. Pugnantium mos est mentiri arte, ut ignorentur res, ita modo actum est. Quoniam in mandatis datum erat omnia usurpare excepto uno; malitiae vero insidiator interveniens dicit ex omnibus iussum datum fuisse non comedendi. Lubricum lapsum proposuit animae ancipitem rem, nam illud: *Non de omni comedere*, manifestat primum, ne vel ex uno, quod falsum est: secundo, non ex omni, P. A. quasi vero diceretur, non ex aliquibus, quod verum 25 est. Talem ergo falsitatem manifestius asseruit.

Cur si in mandatis erat non edere de una sola planta, adiecit mulier adhaec etiam accessum ad

*) Genes. 3, 1. **) Ibid. v. 1 — 3. cl. c. 2, vv. 16, 17.

eam, dicens: Dixit, non edetis ex illa, neque tangetis?)*

§. 35. Primum, quia gustus omnisque sensus ex genere consistit in suo tactu. Secundo ad condemnandos se ipsos, qui id commiserunt. Si enim vel solus tactus erat prohibitus, quomodo qui praeter tactum praesumentes ut comederent, maiorem iniuriam minori addidere, non sui ipsius damnatores fuerint et castigatores?

*Quid est: Eritis sicut dii ad cognoscendum bonum et malum?**)*

§. 36. Unde reperit serpens plurale id nomen dii, quum unus est verus deus, et nunc primum id nominavit? Sed ni forte praescia quaedam virtus fuerit, declarans sententiam multitudinis deorum, quae deinceps futura esset apud homines: remque verificaverit primum historia, non ex rationali quodam, neque ex melioribus animalibus, sed ex bestiarum et serpentum virulentissimo ac vilissimo initium duxisse. Si quidem latescunt similia sub terra et cavernae eorum sunt in foraminibus fissurisque terrae. Etenim ratione praedito vere proprium est unum essentialiter ens aestimare deum, bestiae vero plures deos fingere, eosque brutos, veraciter vix existentes. Praeterea artem molitur (diabolus in ore serpentis): nam in divinitate non sola est boni et mali scientia, P. A. sed complacentia quoque boni et recusatio mali: 2 haec autem non exposuit, quoniam utilia erant, sed meram scientiam amborum contrariorum, boni videlicet et mali suggestit. Secundo *sicut dii* pluraliter nunc dictum est haud inconsulto, sed ut bonus et malus (deus) induceretur: sunt autem isti duplicis qualitatis. Peculiaribus itaque diis convenit scientiam habere contrariorum, suprema tamen causa praecellit.

*) Genes. 3; 3. **) Ibid. v. 3.

*Quare mulier prius attigit lignum comeditque de eius fructu et postea vir quoque ab illa sumens? *)*

§. 37. Littera sua vi id primum asserit, quod immortalitas et omne bonum conveniens erat ut sub facultate viri esset, mors autem et omne malum sub muliere: ad mentem vero mulier est symbolice sensus et vir intellectus. Porro ex necessitate tangit sensus sensibilia: medio vero sensu res transmittuntur etiam in mentem; nam movetur sensus ab obiecto**), intellectus autem a sensu.

*Quid est: Deditque viro suo secum? ***)*

§. 38. Nuper dictum refert, quoniam fere unum idemque tempus apparentiae est, in quo simul ex obiecto sensus percipitur et in intellectum sensus imprimitur.

Quid est: Aperti sunt oculi amborum? †)

§. 39. Quod non caeci sunt conditi, patet vel P. A. ex illo, quoniam cetera quoque omnia perfecta sunt 27 creata, animalia et plantae; nonne et potioribus partibus exornari homo debuit, oculis scilicet? Maxime quod paullo ante quibuscumque animantibus imponebat terrigena nomina: liquet porro eum ea prius vidisse. Nisi forte oculos symbolice animae visum dixerit, per quem unum bonorum et malorum, elegantium et turpium omniumque contrariorum fiunt perceptiones. Quod si consilium oculus est seorsum, quod vocatur monitum intellectionis, etiam aliud quoddam ratione carens oculus est separatus, quae opinio vocatur.

Quid est, quod agnoverunt, quia nudi erant? ††)

§. 40. Huius rei primum receperunt scientiam,

*) Genes. 3, 6. **) Vel ad verb. *subiecto*. ***) Genes. 3, 6. †) Ibid. v. 7. ††) Ibidem.

propriae scilicet nuditatis, postquam comederunt de fructu prohibito. Idque malitiae opinio et principium fuit, quum advertissent nondum operimento se usos fuisse; quippe quod partes universi immortales sunt et incorruptibiles: ipsi vero deinceps manufactura illa corruptibili indignere. Haec autem scientia in nuditate ipsa fuit; non quod varietatis secundum se causa erat, sed quia novitatem anima concepit dissimilem universo mundo.

*Cur folia ficus consuunt in perizomata? *)*

§. 41. Primum, quia suavior est ficulneus P. A. fructus et gustu iucundus. Symbolice itaque designat eos, qui consuunt contexuntque voluptates voluptatibus multiplici ratione; ideo circumcingunt circa locum genitalium, quod instrumentum est maiorum negotiorum. Secundo quod quamvis fructus, ut dixi, ficulneus suavior ceteris est, at folia duriora. Vult ergo per symbolum patefacere, lubricum quidem ac lèvem videri motum voluptatis, vere tamen durum reperiri, ita ut fieri nequeat, ut quis sentiat gaudere, nisi prius dolens, et iterum de novo dolens: semper enim dolere est inter duplicem maerorem dolorosum, alterum puta incipientem et alterum supervenientem.

*Quid est vox audita deambulationis dei, utrum verborum, an pedum strepitus est? atque deambuletne deus? **)*

§. 42. Qui in caelo sunt sensibiles dii, in gyrum ambulant circumitionibus procedentes; suprema vero caussa stabilis est et immobilis, ut antiquis placet. Quoniam (deus verus) indicium quoddam praebet, quasi vero velit motus sensum dare: etenim non voce missa, audiunt prophetae, virtute quadam

*) Genes. 3, 7. **) Ibid. v. 8.

vocis divinitatis *) sonante vel ipsa dicta. Sicut ergo auditur non proferens, sic etiam sensum dat ambulandi, non ambulans, imo omnino immotus. Vides autem **), priusquam degustassent de malitia, sicut ipsos stabiles, constantes, immobiles, tranquillos, uniformes fuisse, aequae et pariter ens esse existimavisse divinitatem, ut vere profecto est: quum autem caliditatis participes facti fuerint, de se movere et A. P. demutare immobilem, variationem commutationem- 29 que in eo autumantes.

*Quare dum abscondunt se a facie dei, non prius mulier, quae prima comedit de fructu vetito, sed primo loco vir scribitur? Dicit enim: absconderunt se Adam et mulier eius. ***)*

§. 43. Initium praevaricandi peccandique in legem facit imperfecta et prava (natura) femina; erubescendi vero pudendique, immo totius boni, mas, utpote melius et perfectius (opus).

Cur abscondunt se non alibi, sed in medio ligni paradisi? †)

§. 44. Non omnia consilio et sapientia aguntur a peccantibus, sed occurrit, ut dum supra furtum resident fures, non videntes praesidem, proximum et pedi subiacens (furtum) exquisite intercipiatur quam ocissime. Tale quippiam et modo actum est; quum enim oportebat longius de ligno fugere, unde fuit delictum (ortum), medio ipso in loco captio facta est: quo evidentius arguerentur peccati, quin fuga ipsa illud mederentur. Et illud symbolice notat, (nempe) malo cuicumque malitiam in refugio esse et

*) Ad verb. *divinioris*. **) Vel interrogative, *Viden'...?*
 ***) Genes. 3, 8. †) Ibidem.

cupidini quemcumque deditum quasi ad asylum ad cupiditatem confugere.

A. P.

*Quare interrogat Adamum, qui omnia scit, ubi es?
et quare non etiam mulierem? *)*

30

§. 45. Non interrogatio videtur illud dictum, sed minae et coarguitio:—Ubi es nunc, de quot bonis demutatus est o homo? derelicta immortalitate vitaeque felicissima ad mortem transmutatus es et miseriam, in quibus sepultus fuisti. Mulierem vero interrogare minime dignatus est, tamquam principium mali et ducem ei turpis vitae factam. Ceterum habet etiam locum allegoria prompta: quia pars principalis in homine, ut dux (h. e. mens), masculi habens rationem, quum aurem praebet alicui, introducit vitium femineae quoque partis, puta sensus.

*Quare vir dicit: Mulier dedit mihi de ligno et edi.
Mulier autem: serpens non dedit, sed seduxit
me et manducavi? **)*

§. 46. Littera huiusmodi praebet sententiam acceptabilem, quod mulier solet potius decipi, quam maiora quaedam cogitare; vir autem e contrario. Quod vero ad mentem, singulos sensus imperfecti cuiusque sensibile ei accommodatum decipit et seducit; sensus autem iam ab obiecto vitiatus praebet vitium principi ac duci (menti). Mens ergo accipit a sensu dante illud, quod passus est. Sensus enim per obiectum A. P. sensibile decipitur et fallitur; at sensus sapientis 31 infallibiles sunt, sicut et cogitationes mentis.

*Cur primum maledicit serpenti, secundum mulieri,
tertium viro? ***)*

§. 47. Iniuriarum ordinem consecuta est et series maledictionis. Primum decepit serpens; secundo

*) Gen. 3, 9. **) Ibid. vv. 12. 13. ***) Ibid. vv. 14—19.

peccavit per eum mulier permittens (se) seductioni: tertio vir locum dans mulieris voluntati potius, quam divino mandato. Verum optime habet et rationem allegoriae hic ordo: quoniam serpens symbolum est cupiditatis, ut probatur; et mulier sensus; vir autem intellectus. Fit ergo peccati auctor pessimus cupiditas et ista primum decipit sensum; sensus autem mentem captivat.

*Cur serpenti maledictio huiusmodi (datur), ut super pectus et ventrem ambulet et terram edat et inimicitiam habeat cum muliere? *)*

§. 48. Littera manifesta est, quum pro testimonio habeamus quod vidimus; ad sententiam vero talem continet allegoriam. Siquidem symbolum cupiditatis est serpens, figurans voluptarium: is enim super pectus repit et ventrem, cibo et potu repletus, aethyiarum (mergorum) more alitur insatiabili cupiditate, incontinenens in esu carnum; ita ut quidquid A. P. ad cibum pertinet, terrestre quoddam sit omne; 32 quare terram comedere dicitur. Inimicitiam vero habet cupiditas ex natura cum sensu, quam symbolice mulierem appellavit: verum ubi tutores vel defensores caussae videntur esse cupiditates pro sensibus, sunt tamen certo certius adulatores machinantes more inimicorum. Et certatorum utique mos est, ut per ea, quae concedunt, maiora perpetrent damna. Oculos nempe convertunt in ruinam visus, aures ad gravem auditum et ceteros sensus ad insensibilitatem; efficiunt etiam integritati corporis dissolutionem ac paralyisin, omnem auferentes sanitatem et plurimas easque pessimas inaniter construentes aegritudines.

*Quare maledictio mulieris est multiplicatio tristitiae et gemituum, in tristitia parere et conversio ad virum suum et ab eo regi? **)*

*) Genes. 3, 14 sq. **) Ibid. v. 16.

§. 49. Haec omnia patitur quaecumque mulier vitae consors est viri, non sicut maledictionem, sed sicut necessaria. Symbolice vero sensus humanus saevo subiicitur labori dolorique, domesticis perturbationibus ictus ac sauciatus. Famulatus autem sensus sunt isti: oculorum visus, aurium auditus, narium olfactus, oris gustus, tactuum appulsus. Quoniam mali improbique vita dolorosa est et egens, necesse est, ut et omnia secundum sensum perpetrata timore ac dolore commixta sint. Ad mentem, conversio fit sensus ad virum, non ut ad socium, P. A. nam (tamquam mulier) subiecta est, ut prava, sed 33 tamquam ad dominum, eo quod praelegerit vim (potius) quam iustitiam.

*Cur ut serpentem et mulierem maledictione affecit relative ad ipsos, non tamen sic virum, sed terram assumit, dicens: Maledicta terra propter te; in tristitia comedes illam: spinas et tribulos germinabit tibi et edes foenum agri: in sudore vultus tui edes panem tuum? *)*

§. 50. Quoniam intellectus spiratio est divina, haud aequum duxit maledicere ei condigne, sed convertit maledictionem in terram et culturam eius (viri). Terra autem connaturalis homini corpus est, cuius agricola intellectus. Quum virtute studioque sit praeditus ruricola, procreat et corpus fructus suos, sanitatem, optimam sensationem, robur, pulchritudinem. Sin autem saevus est, contra accidunt; nam maledictionem subit corpus, operarium sumens intellectum incastigatum et insanum. Fructus autem eius nihil est ex utilibus, nisi spinas et tribuli, tristitia et timor, ceteraque vitia, dum percutiunt et quasi telis confodiunt intellectum cogitationes. Cibus autem herba est per symbolum; quoniam sese mutavit

*) Genes. 3, 17 — 19.

in brutum ex rationali, neglectis cibis divinis; qui sunt per verba et leges datas regendae voluntati *) a philosophia condonati. P. A.

*Quid est: Donec revertaris in terram, de qua sumptus es? non enim de terra sola creatus fuit homo, verum etiam ex divino spiritu. **)* 34

§. 51. Primum terrigenam terra caeloque compactum fuisse constat: verum quia non constitit incorruptus, sed mandatum dei despexit, ex optima parte effugiens caelo, totum se mancipium terrae dedit, crassiori ac graviori elemento. Deinde si quis virtutis desiderio arsit, quae immortalem facit animam, omnino adeptus est sortem caelestem. Quia vero voluptatis aemulus fuit, qua mors acquiritur spiritualis, terrae se rursus tradidit: quamobrem dictum, terra es et in terram reverteris. Mali ergo et pravi tum principium, quum finis terra est; virtute vero praediti caelum.

*Quare terrigena mulierem suam vocat vitam et asserit: Mater es omnium viventium? ***)*

§. 52. Primum familiare id nomen protoplastae mulieri posuit *vitae*, quoniam fons futurus erat futurae post ipsos universae generationis. Secundo fortassis quia non de terra sumpsit existentiam substantiae suae, sed ex vivente, ex una nempe viri parte, sive costa formata in mulierem, ideo vita est nominata; quia ex vivente primum facta est, et primi P. A. ratione praediti ex ipsa generandi erant. Fieri ta- 35
men potest, ut metaphorice audiatur: nam sensus, quae symbolice mulier est, nonne iure vita appellatur? quia vivens a non vivente per sensum potissime di-

*) Vel: *leges voluntarias sive ex voluntate provenientes.*

) Hoc fragmentum servatum ab Ioann. Damasc. Parallel. Sacr. p. 748. A. legitur Vol. VI. p. 208 sq. ed. nostrae. Cf. Genes. 3, 19. *) Ibid. v. 20.

stinguitur, quo et imaginationes impetusque aguntur: nam utriusque caussa sensus est. Et revera sensus est mater viventium omnium: sicut enim sine matre nulla fuit generatio, sic et sine sensu vivens (animal).

*Cur deus tunicas pelliceas facit Adae et mulieri eius et vestit eos? *)*

§. 53. Fortasse aliquis litteram derideat, intuens vilitatem apparatus tunicarum, ac si minime dignae sint operatione talis et tanti creatoris. Vir tamen degustans de sapientia et virtute, iure meritoque deo decens existimabit hoc opus, ut inaniter laborantes doceat sapientiam; qui parum curantes procurare utilia, miseri honoris furore capti, sese dederunt commoditati, odio habentes studium sapientiae virtutisque et amantes vitam splendidam et humanam**) artis sapientiam a bono abhorrentem. Et nesciverunt miseri, nullatenus indigentem frugalitatem fieri quasi cognatam atque vicinam, lautum autem nitorem ceu inimicum procul inde amandatum degere. Pellicea ergo tunica, si vere iudicetur, nobilior possessio aestimanda est, quam floridis coloribus contexta purpura. Ad litteram itaque sic habet; ad mentem vero tunica pellicea symbolice est pellis naturalis, id est corpus nostrum. Deus enim intel- P. A. lectum condens primum, vocavit illum *Adam*; deinde 36 sensum, cui *vitae* nomen dedit; tertio ex necessitate corpus quoque facit, *tunicam pelliceam* illud per symbolum dicens: oportebat enim ut intellectus et sensus velut tunica cutis induerent corpus; ut factura ipsa quoque divina virtute digna prius appareret. Si quidem humani corporis apparatus a quam potentia melius decentiusque construi potest, nisi a deo? quapropter paravit, simulque induit; ubi humanum in-

*) Genes. 3, 21. **) *Vel manufactae.*

dumentum alii parant, et alii induunt, connaturalem vero istam tunicam, corpus scilicet, eiusdem erat opus tam parare, quam paratam induere.

*Quibusnam dicit: Ecce Adam factus est tamquam unus ex nobis ad cognoscendum bonum et malum? *)*

§. 54. Unus ex nobis pluralitatem ostendit; ne forte loquatur cum suis virtutibus, quibus tamquam P. A. instrumentis usus fecit universitatem rerum. Illud 37 autem *tamquam*, instar aenigmatis similitudinisque et comparationis, non vero dissimilitudinis (*al. similitudinis*) est declarativum: aliter enim noscitur apud deos bonum intelligibile et sensibile, quemadmodum etiam contrarium et aliter apud homines. Quoniam quo distinguuntur naturae inquiringium et comprehendentium atque rerum, quae percipiuntur comprehendunturquo certo (eo) et ipsa virtus comprehensiva. Haec autem omnia in hominibus similitudines sunt et formae imaginesque; verum apud deos prototypa, indicia, et lucidiora exemplaria subobscurorum. Ingenitus autem atque increatus ille pater se adiungit nemini, nisi intendens dilatare honorem virtutum suarum.

*Quid est: Ne forte porrecta manu sumat de ligno vitae, edat et vivat in aeternum? non enim dubitatio, neque invidia est in deo **).*

§. 55. Verum est nec dubitare ***), neque invidere deum; utitur tamen plerumque rebus nominibusque dubiis, annuens fere caput illud, ut homo. Duplex enim est, ut dixi, superius caput: aliquando, non ut homo, deus; et aliquando sicut homo instruit filium,

*) Genes. 3, 22. **) Ibidem.

***) Legitur hoc fragmentum ex Ioanne Monacho. vol. VI. p. 232. ed. nostrae.

sic dominus deus moneat te. Primura itaque p. A principatus est, secundum vero disciplinae, ac pri- 3 mae introductionis in instructionem, ut etiam voluntarium insinuetur. Quoniam illud *Ne forte* non est haesitatio dei, sed relatio ad hominem natura sua haesitantem, atque denunciatio affectionis in eo exsistentis. Quum enim occurrit alicui apparentia quaedam alicuius rei, illico statim supervenit impetus ad apparens, ab ipso apparente caussatus. Unde et secunda dubitatio haesitabunda, huc illuc animum trahens, utrum possidenda (vel acceptanda) res sit, necne; et ad istud secundum fortassis respectant praesentia. Enim vero divinitas incapax est cuiusque malitiae; nullo modo potest fieri ut invidet aut immortalitatem aut aliud quippiam bonum alterius. Argumentum est firmissimum; nam a nullo rogatus mundum condidit; indomitam et inordinatam patibilemque essentiam benefactor propitius dulcem ac mitem efficiens, magna bonorum harmonia atque ordine tamquam chori; et plantavit lignum vitae verus ipse ens proprio ingenio luminoso. Praeterea nullo intercessore atque hortatore usus est in communicanda (homini) incorruptione. Verum dum intellectus purissimus existit, nullam apparentiam prae se ferens nec operis neque sermonis mali, securus erat decorum habere ducem qui se adduceret ad pietatem, quae est indubia verissimaque immortalitas. Ex quo autem coepit converti ad pravitatem, mortalem cupiens vitam, aberravit ab immortalitate: namque malitiam immortalem reddi dedecet, inutile etiam accidit subiecto; quoniam quanto longaeior sit malus atque impro- P. A bus, eo magis miser est quum aliis, tum sibi da- 39 mnum grave.

Cur nunc appellavit paradysum voluptatem), quando*

*) Melius fortasse Cod. C. *voluptatis*.

*hominem emittit de illo ad operandam terram, ex qua sumptus est? *)*

§. 56. Agriculturae distinctio patet, quum in paradisi statu exercens culturam sapientiae tamquam in arboribus colendis atque immortalibus perquam utilissimis fructibus vescens immortalitate et ipse donabatur. Deinde eiectus de loco sapientiae, contraria experiretur imperitiae opera, quibus corpus coinquinatur et occaecatur intellectus, atque penuriam passus proprii cibi, tabescit usque ad mortem diram. Quare nunc in contemptum insipientis nuncupavit paradisi *voluptatem*, ut opponeret dolorosae ac saevissimae vitae. Enim vero quae in sapientia agitur vita, libera (vel liberae) laetitiae voluptas est, et fruitio animae rationali familiarissima; altera vero (vita) sapientiae expers et dura et dira comperitur: etsi nimium decipiatur a cupiditatibus, quas et antecedit et sequitur dolor.

P. A.

*Cur contra paradisi collocat Cherubim, et igneum 40
gladium, qui vertebatur, ad custodiendam viam
ligni vitae? **)*

§. 57. Cherubim designant duas priores, quae apud divinitatem sunt, virtutes, creativam scilicet et regiam; quarum una nomen gerit *dei*, altera sive regia, *domini*. Forma creativae pacata lenisque et benefica est virtus; regiae autem legislatrix et castigatrix. Porro igneum gladium symbolice nominat caelum: aether enim flammei coloris est et versat se circumlatus circa aevum (vel universum). Haec ergo omnia istam custodiam sumpsere paradisi, puta quod praesides sunt sapientiae instar speculi: quoniam, ut exemplo utar, speculum quoddam sapientia mundi

*) Genes. 3, 23. **) Ibid. v. 24.

fuit divinarum virtutum, iuxta quas perfecta est, et regitur dispensaturque universitas istiusmodi rerum. Ad sapientiam vero via vocatur philosophia (amor vel studium sapientiae); quando quidem philosophia praedita est virtus creativa, philosophica et regia, philosophus etiam mundus. Sunt tamen aliqui, qui igneum gladium solem esse arbitrentur; eo quod secundum conversionem et circumactionem denotat tempora annua, ut custos vitae, et *) cuiusque rei, quae servit vitae omnium.

P. A.

*An recte dictum fuerit de Cain: Acquisivi hominem per deum? **)*

§. 58. Distinguitur esse ab aliquo et ex aliquo et per aliquid. Ex aliquo, sicut ex materia; ab aliquo, ut a causa; et per aliquid, sicut per instrumentum. Atqui pater et creator universorum non est instrumentum, sed causa; ergo deflectit a sano consilio, qui dicit non a deo, sed per deum factum esse, quod factum est.

*Quare iunioris Abel prius artem describit, dicens: Fuit pastor ovium; Cain autem operabatur terram? ***)*

§. 59. Quoniam etsi tempore iunior erat improbo probus, verum probitate senior erat: quapropter nunc, quum conferenda sint inter se ipsorum facta, anterior constitutus est. Quare unus ex eis artem exercet et curat animantia, quamvis ratione carentia, pastorale nimirum lubenter sibi concilians opus, quod est principatus regnique (quasi) praelusio; alter vero terrenis et inanimatis (rebus) operam dat.

*) et addidi e Ms. C. alias altero in genere nascitur sententia huiusmodi: *Custos nimirum est vitae, quicquid servit vitae omnium.*

***) Genes. 4, 1.

****) Ibid. v. 2.

Cur Cain post dies primitias fructuum) offert; 42
Abel autem de primogenitis et de adipibus**) non
post dies? ***)*

§. 60. Inter sui ipsius amatorem atque dei aman-
tissimum discrimen affert. Alter enim sumpsit sibi
primitias fructuum et deum impie secundariis (infe-
rioribus) dignum fecit. Nam illud *post dies*, non
statim; et *de fructibus*, non de primis fructibus, ta-
lem prodit iniquitatem. Alter vero, primogenitos
maioresque natu offerebat sine mora in omnibus; ut
hoc pater (vel a patre) non aspernaretur.

*Cur primum a Cain initio ducto, secundo loco mē-
minit eius, quum dicit: Respexit deus ad Abel et
ad munera eius; ad Cain vero et ad sacrificia
illius non advertit? †)*

§. 61. Primus, quia (bonus) qui natura primus
est, non primus sensibilis est cuiquam, nisi suo tem-
pore et ex moribus sanis ††). Secundo, quia duo
sunt (distincti) bonus et malus, bonum admittit, vi-
dens eum boni amatorem et virtutis studiosum: quem
praevidens in eam partem pronum in ordine naturae,
recusat et aversatur malum. Optime itaque non P. A.
oblata, sed oblatores munerum ante munera vidisse 43
ait deum: nam homines in copiam respiciunt mune-
rum probantque; deus autem in animae veritatem,
declinans (vel declinantis) ab ambitione et illusionem.

*) Vel ita: *post dies primitiarum, primitias offert.*

**) *Sive crassis.*

***) Genes. 4, 3. 4. †) Ibid. v. 4. 5.

††) Sic explicare placuit locum obscurum, quem alio
modo interpretatur glossarius: „*Primum illud non ita
oportet accipere, quod primus sit, qui (primus) nomina-
tur, ut Cain; sed qui tempore opportuno et ex sanis
moribus obtulit munus, ille est natura primus.*“

*Quam distinctionem habet munus a sacrificio? *)*

§. 62. Ille, qui mactat sacrificium divisione facta, sanguinem circa aram fundit et carnem ducit domum. Qui vero instar muneris offert, totum, ut visum est, offert acceptanti. Sui itaque ipsius amator distributor est, sicut Cain; amator vero dei munerator est, sicut Abel.

*Unde scivit Cain suam oblationem non placuisse deo? **)*

§. 63. Forsitan resolvit dubium caussa superadita, tristitia enim invasit eum et concidit vultus eius; ergo pro indicio sumpsit maerorem, non placita mactans: quum laetitia et gaudium decebat mactantem illibate.

*Quid est: non quod non recte offeras, sed quod (vel nisi) recte non divides? ***)*

§. 64. Ante omnia, recta vel non recta divisio nihil est aliud, nisi ordo. Per ordinem autem universus mundus et huius partes factae sunt. Quoniam et mundi conditor quum indomitam inordinatamque et patibilem vim ordinare coepit, sectione usus est et divisione. Nam gravia et deorsum prona ex natura (sc.) terram et aquam in medio universi posuit, aëra vero et ignem sursum ob levitatem sublevatos. Puram autem naturam caelum segregans et separans circa omnia (sive universum) circumvexit, ut invisibilis (fortasse: visibilis) cunctis esset, inter se continens universim universum. Illud autem ex seminibus humidis aridisque fieri animalia et plantas quid aliud est, nisi sectio separatioque distinctio- nis? Hunc ergo ordinem necesse est imitari univer-

*) Genes. 4, 4. 5. **) Ibid. v. 5. ***) Ibid. v. 7.

sorum in rebus omnibus, maxime in gratia vel agenda vel habenda, qua vocamur ut vices quodammodo retribuuntur impense maiora nobis tribuenti. Praeterea gratias referre deo *) in se ipso scorsum rectum est; non autem primum (auctorem**), neque ex primitiis novella munera recipere eum (nostra negligentia) improbandum. Quoniam non oportet priora, quae dantur in creatis, sibi, secunda vero sapientissimo (creatori) offerre: quae est divisio vituperanda et improbanda, praeposterum referens ordinem.

*Quid est: Peccasti, quiesce? ***)*

P. A.
45

§. 65. Oraculum profert quam utile. Quoniam nihil omnino peccare maximum est bonum: qui vero peccat et erubescens pudore afficitur, cognatus est eius, iunior, ut ita dixerim, maioris. Sunt enim, qui de peccatis tamquam de rectitudine exsultantes, difficili sanatu, imo insanabili morbo laborent. †)

Cur bonum in manum tradere mali videtur, quum dicit: Ad te conversio eius? ††)

§. 66. Non in manum tradit, sed est variata auditio: quoniam loquitur non de pio, sed actione peracta, dicens ad eum: huius impietatis conversio ac respectus apud te est. Noli ergo necessitatem caussari, sed morem tuum; ut et istic voluntarium repraesentet. Illud vero *tu princeps eris illius* iterum annuit ad operationem: primum utique inique agere incepisti et ecce magnam iniuriosamque

*) Cf. Fragm. ex Ioann. Monacho collect. vol. VI. p. 229 sq. ed. nostrae.

**) Verti poterat etiam sic: *primo momento*.

***) Genes. 4, 7.

†) Hoc quoque fragmentum ab Ioanne Damasceno p. 751. C. servatum legitur vol. VI. p. 212. ed. nostrae.

††) Genes. 4; 7.

iniquitatem sequitur alia quoque iniustitia. Itaque praecipuum omnis iniuriae voluntariae id esse existimat arguitque.

P

*Cur in campo fratrem occidit? *)*

§. 67. Ut quum (*al. Ne*) iterum seminando vel plantando, infecunditas vel sterilitas omnino superveniat, nefandae occisionis memor reprehendatur. Quoniam non erat eadem humus futura, postquam coacta est bibere de humano sanguine praeter naturam, ut cibum germinaret ei, qui imbuit illam sanguine coinquinante.

*Cur qui scit omnia, sciscitatur fratricidam: Ubi est Abel frater tuus? **)*

§. 68. Vult hominem de se ipso fateri sua sponte, ne omnia de necessitate fieri comminiscatur. Qui enim ex necessitate occidisset: ut invitus operatus, invitus confessus esset. ***) Quandoquidem quod non in nobis est, accusationem non meretur. Volunterie vero peccans negat: nam poenitentiae obnoxii sunt peccantes. Cunctis ergo partibus legislationis illud contexit, quod mali non est causa divinitas ipsa.

Quare velut homini respondens, dicit: Nescio; numquid custos fratris mei ego sum? †)

§. 69. Athei sententia est non putare divinum oculum per omnia penetrare et cuncta simul intueri, non solum visibilia, verum etiam quicquid in adyptis, profundis abyssisque. Quomodo nescis, dixerit ei aliquis, ubi (vel quum) frater tuus sit? et quid

*) Genes. 4, 8. **) Ibid. v. 9.

***) Vel: *invitus se occidisse fateretur.*

†) Genes. 4, 9.

id ignorasti, quum quartus adhuc homo esset *) ille in mundo una cum ambobus parentibus unicoque fratre. Ad haec illud dictum, *non sum custos fratris mei*, o quam pulchra apologia! Et cuinam alteri potius oportebat te, quam fratri custodem ac tutorem esse? Quod si violentiae, iniuriae, fraudi, homicidio, quae sunt nimis foeda abominandaque opera, diligentiam adhibuisti, quomodo fratris salutem tamquam negotium supervacaneum posthabuisti?

*Quid est: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra? **)*

§. 70. Hoc maximo exemplo est. Nam divinitas auscultat dignis, quamquam defuncti sunt, vivere eos sciens incorpoream vitam: a precibus autem malorum avertit faciem, etsi virentem vitam agant, quum arbitretur illos a vita vera emortuos esse, corpus sepulcri more in se gerentes, miseram animam in illo sepelientes.

P. A.

*Cur maledictus asseritur super terra? ***)*

48

§. 71. Extrema mundi pars terra est; ista ergo maledicente (vel maledicta), aestimandum est competentes maledictiones cetera quoque elementa ei obicere, fontes, fluvios, mare, aera, ventum, ignem, lucem, solem, lunam, stellas, et communiter totum caelum. Namque si inanimata terrenaque natura, iuga detrectans militat adversus iniuriam, cur non potiore iure mundiores naturae? Quicum vero mundi partes bellum gerunt, quam ille in posterum habiturus sit spem salutis, ego ignoro.

Quid est: Gemens et tremens eris super terra? †)

*) Vel: *sis tu.* **) Genes. 4, 10. ***) Ibid. v. 11.

†) Ibid. v. 12.

§. 72. Ratio est et haec generalis: in cunctis enim malis aliqua sunt, quae statim utique percipiuntur, aliqua vero sunt futura. Enim vero futura timores adducunt, et quae illico (adsunt), tristitiam ferunt.

*Quid est: Maior est causa (mea), (quam) ut dimittas me? *)*

§. 73. Profecto nulla est aerumna maior, quam quum derelinquat et despiciat deus; nam saeva et p. nimis dura est insipientium anarchia: despici vero a magno rege et decidere ut abiectus ex regimine principatus inenarrabilis miseria est.

*Quid est: Omnis qui invenerit me, occidet me? quum vix esset alius homo praeter parentes eius. **)*

§. 74. Primum poterat a mundi partibus damnum perpeti, quae quidem ad utilitatem, et in bonorum communitatem factae sunt, nihilo minus haud exiguam vindictam capiebant a malis. Secundo, quia bestiarum et reptilium damna metuebat; haec enim natura peperit ad vindictam iniquorum. Tertio, fortasse de parentibus etiam quis opinetur, quibus novum luctum, primumque eventum malum induxit, nescientibus quid esset mors.

*Cur omnis, qui occiderit Cain, septem vindictas exsolvet? ***)*

§. 75. Quum octo partibus anima nostra constet, ex rationali individua et irrationali in septem partes distingui solita, in quinque nempe sensus et in vocis instrumentum et geniturae, malitiae mali septem istae partes in caussis existunt; unde etiam

*) Genes. 4, 13.

**) Ibid. v. 14.

***) Ibid. v. 15.

sub iudicium cadunt: mors autem principis praesidis (mentis sc.) proprie est illa quae in eo sedet 50 malitia. Quicumque ergo mentem occidit, intermiscens insensatum (insipientiam) pro sensu, hic dissolutionem faciet irrationalium quoque septem partium. Quoniam ut habuerit ex virtute (partem) principalis dux, sic componuntur et partes ei subiectae.

*Cur signum ponitur fratricidae, ne eum occidat omnis, qui invenerit eum? quum oportebat contra facere, in manum nempe tradere ad interitum. *)*

§. 76. Primum, vivendi commutatio naturae mors una est: at expertes gaudio continuae tristitiae et pavores meri, bona spe vacui, plura et gravia et multiplicia inferunt mortes sensibiles. Secundo, statim sub principium vult ipsam de animae incorruptibilitate enarrare legem, et illos qui felicem reputant vitam solam in corpore vitam, confutare ut fallaces. Ecce enim unus (fratrum) amborum, ingentium (vel am dictorum) malorum reus est, impietatis et fratricidii; et adhuc vivit, proles gignit, urbes condit. Alter vero in pietate laudatus, fraude perimitur; non tantum evidenter dominica voce clamante, quod P.A. nec sensibilis ista vita bona est, neque mors mala, 51 verum etiam quod nec illa (vita), quae in carne est, vita est: sed alia datur senio carens et magis immortalis, quam incorporeae animae sortitae sunt. Illud enim de Scylla poetae dictum **), *Id tibi non mortale, sed immortale malum est*, de male vivente longamque vitam per multos annos agente familiariter assertum sit. Tertio, quoniam ante omnia enorme malum perpetravit fratricidium, immemorem fere iniu-

*) Genes. 4, 15.

***) Hom. Odyss. XII, 118. ἡ δέ τοι οὐ θνητή, ἀλλ' θάνατον κακὸν ἔστιν.

rae se illi praebet, pacatissimam legem pro primo delicto imponens cunctis iudicibus; non quod malos non deperdant, sed ut quiescentes modicum longanimitate, misericordiam supra atrocitatem colant. Ipse vero (deus) sapientissime familiaritatis et intelligentiae praescripsit canonem de primo peccatore; non interficiens homicidam, verum alio modo deperdens illum. Quoniam vix permisit unam cum generatione patria ipsum annuuerari, sed proscriptum non solum a parentibus, sed ab universo hominum genere demonstrat, separatam illi seiunctamque e rationali specie gentem designans, tamquam expulso profugoque et converso in bestiarum naturam.

P.
*Cur Lamech post quintam generationem se reprehendit de maioris sui Cain fratricidio; dicens, ut scriptura ait, uxoribus suis Addae et Sellae: Virum occidi in vulnus mihi et adolescentulum mihi in plagam: quoniam si septies vindictae capiuntur ex Cain, ex Lamech utique septuagies septem? *)*

§. 77. In numeris unum prius decimo est tum ordine, tum virtute; primum enim principium est et elementum et mensura: decimus vero numerus posterior et mensuratus, tum ordine, tum virtute secundus: ergo et septenus septuagenario anterior est in origine et vetustior; septuagenarius vero septeno iunior est et generationis calculum habet. Hisce positis, primus qui peccavit, aequae ac si constanter nesciret (malum), primi ancipitis numeri instar, puta unius, simplicius castigatur. Secundus vero, eo quod pro exemplo habuit primum, ut excusari non possit, reus est voluntarii peccati; et quia non accipit honestam sapientiam ex simpliciore illo supplicio.

*) Genes. 4, 23 et 24.

consequens erit, ut et illud patiatur et insuper recipiat secundum istud, quod in denario (numero) est. Sicut enim in hippodromis idem ipse est equiso, qui primum secundumque praemium accepit *), sic aliqui malorum proni in iniustitias, victoriae assequuntur P. A. miserum triumphum; ac deinde supplicio duplici castigantur, tum primo quod in uno, tum secundo quod in denario. Propterea et Cain **) auctor existens homicidii, quum ignoravit gravitatem inquinamenti, eo quod antea nunquam occurrerat mors, poenam luit simpliciore, septuplum in unitatis ordine. Imitator autem eius quum haud posset ad eandem apologiam ignorantiae confugere, duplicem debet sustinere poenam, quum parem similemque illi, tum alteram inter decades septuplam. Etenim secundum legem septuplum agitur iudicium. Primum de oculis ***), quia illicita viderunt. Secundo de auribus, quia indebita audierunt. Tertio de olfactu, fumo et vapore seducto. Quarto de gustu, qui servit voluptati ventris. Quinto de tactu, quo praeter priorum sensuum opus commune in praevalentia supra spiritum, superadduntur et cetera separatim, ut captivitates urbium, interceptiones hominum subversionesque arcium civitatis, in qua consilia habitant. Sexto de lingua et vocis instrumentis, tacendo dicenda, dicendoque tacenda. Septimo de ventre humiliori, qui immoderata libidine cupiditates accendens extollit. Hoc est illud dictum, quod septuplum ultionum sumptum fuit ex Cain; ex Lamech vero septuagesies septem praedictis de caussis: eo quod secundus iste

*) Vel cum Gloss. „In Olympicis ludis quantam pendunt equitanti mercedem victoriae, duplam equisoni, qui equum instruxerit.“ **) Hoc fragmentum ab Ioann. Damasc. p. 776. E. servatum legitur vol. VI. p. 216. ed. nostrae. ***) Ad verbum: *per oculos vel oculis*, sic etiam infra.

peccans, nec doctus poena primi delinquentis et eiusdem omnino percipit supplicium, quod simplicius p. est, ut in numeris unum, et multiplicem poenam aequalem denario inter numeros.

*Quare Adam generans Seth, superinducit dicens: Suscitavit mihi deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain? *)*

§. 78. Vere est Seth semen aliud et principium alterius nativitatis Abel secundum naturalem quandam rationem. Nam Abel similis est desuper deorsum venienti, quapropter iniuriose obiit; Seth vero gradienti deorsum sursum, quare etiam crescit. Et ad fidem huius rei, *Abel explicatur relatus oblatusque sursum ad deum*: at omnia sursum evehi non decet, sed tantum bona; deus enim malorum nullo modo causa est. Ideo quod indistinctum est atque incertum, commixtum conturbatumque, mixtam habet etiam condigne laudem ac vituperationem: laudem, quia causam honorat; et vituperationem, quoniam ut fortuito res accidit, ita se habet, non consilio inito neque gratiis actis. Proinde et natura gemellos ab illo separavit; bonum immortalitate dignum effecit, resolvens in vocem intercedentem apud deum; primum vero corruptioni tradidit. *Seth* autem exponitur *irrigatus*, iuxta variationem plantarum, quae per rigationem crescunt, pullulant fructusque ferunt. Haec autem symbola sunt animae; ita ut non cunctis rebus aequè causam asserere liceat divinitatem, sicut bonis, ita etiam malis, sed solum bonis; quae sola expedit viva plantari.

*Cur filius Seth Enos speravit invocare nomen domini dei? **)*

*) Genes. 4, 25. **) Ibid. v. 26.

§. 79. Enos explicatur homo; accipitur autem nunc non totum mixtum, sed animae pars rationalis, intellectus; cui convenit proprie sperare: nam irrationalia animalia expertia sunt spei. Spes autem praesagium quoddam gaudii est; ante vero gaudium exspectatio bonorum est.

*Quare post spei mentionem dicit: Hic est liber generationis hominum? *)*

§. 80. Praedicta hinc fide digna facit. Quid est homo? Homo est, spei prae ceteris animalium generibus copiosam miramque partem sortitus. Id autem quasi in ipsa natura inscriptum, est celebratum: namque suapte natura sperat intellectus humanus.

*Cur in genealogia Adam, non amplius memorat Cain, sed Seth? quem ait secundum speciem ac formam suam esse. Unde generationes ab illo productas incipit retinere in genealogiam. **)*

§. 81. Nefandum brutumque homicidam nec P. A. in rationis neque in numeri ordinem referre liceat, 56 nam fimi instar reiiciendus est, ut quidam dixit, talem eum fuisse ratus. Quare neque terrigenae patris successorem eum indicat, neque caput posteriorum generationum; sed utrumque illibato distribuens praestat Seth, qui est potior aquae, ut a patre irrigatus et in suo incremento propectuque spem gignens. Quapropter haud inconsulto ac frustra istum secundum speciem formamque patris dicit, ad reprehensionem maioris; qui ob foeditatem homicidii nihil patrium in se praefert secundum corpus aut animam. Quare illum sciunxit a cognatione, huic autem partem distribuens dedit nobilitatem maioritatis.

*) Genes. 5, 1. **) Ibid. v. 3.

*Quid illud sit: Placuit Enoch deo postquam genuit Mathusalu, annis ducentis? *)*

§. 82. Fontes omnium bonorum sub principium ipsum generationis **) per legem constituit. Quod autem dico, huiusmodi est. Misericordiam ac veniam destinavit paullo prius; nunc iterum poenitentiam decernit, non irridens neque obiurgans ullo modo eos, qui peccasse creduntur; simul praestans ascensum ***) animae de malitia ad virtutem, sicut conversio tendentium in laqueum. Ecce enim vir factus et pater una cum genitura ipsa initium fecit probitatis. Placere autem deo dicitur; quamvis enim non simul ac (natus fuit) perseveret in pietate, non tamen minus ei tempus illud (residuum) reputatum est ad laudabilem vitae rationem, quia placuit per tot annos. Haec autem dicuntur, non quod fortassis fuerit, sed fortasse potuit alias apparere. Sed rerum ordinem probat; nam indulgentia in Cain commonstrata, post non diutinam temporis intercapedinem inducit illud, quod Enoch poenitentiam exercuit, monens, indulgentiam poenitentiam producere solere.

Cur poenitentiam colens Enoch, ante poenitentiam dicitur vixisse annos centum et sexaginta quinque, post vero poenitentiam ducentos? †)

§. 83. Illud centum et sexaginta quinque coalescit ex singulari additione decem numerorum ab unitate ad denarium usque, ut I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X., quorum summa est LV. necnon ab ea additione decem numerorum, qui seclusa unitate binario crescant, ut II. IV. VI. VIII. X. XII. XIV. XVI. XVIII. XX., qui faciunt centum et de-

*) Genes. 5, 22. **) Vel libri Geneseos. ***) Ad verbum: *descensum*, ut a superbia in humilitatem. †) Genes. 5, 21 — 24.

cem: quorum compositio (cum praemissis) parit centum et sexaginta quinque. In his autem numeri pares duplum superant impares: nam femina est violentior quam mas, more praepostero, quo improbus dominatur in probum, sensus in mentem, corpus in sensum, materia in causam. Bis centum autem, in quibus poenitentia exercita fuit, ex duplici centenario coagmentatur; quorum prior centenarius P. A. (numerus) purgationem innuit ab iniustitia, alter 58 vero plenitudinem virtutis consummatae. Etenim ab aegrotanti corpore ante omnia abscindenda est pars morbosa, eique deinde inferenda curatio: haec enim prima est, illa vero secunda fit. Praeterea bis centum numerus ex quaternis constat; gignitur enim velut a semine, ex quatuor trigonis, ex quatuor tetragonis, ex quatuor pentagonis, et ex hexagonis quatuor, quatuorque heptagonis: figiturque, exempli gratia, in septenario gradum. Trianguli vero quatuor sunt isti, I. III. VI. X., qui conficiunt XX. Tetragoni autem quatuor, I. IV. IX. XVI. faciunt XXX. Ex pentagonis quatuor, I. V. XII. XXII. colligitur XL. Hexagoni porro quatuor, I. VI. XV. XXVIII. dant, L. Et heptagoni quatuor, I. VII. XVIII. XXXIV. faciunt LX. Haec omnia composita exhibent bis centum.

*Cur poenitentiam agens, annis trecentis sexaginta quinque vixisse dicitur? *)*

§. 84. Primum annus dies habet trecentos sexaginta quinque: illius ergo poenitentis vitam symbolo signavit solaris orbitae. Deinde quemadmodum sol est causa diei et noctis; diei gyrum agens supra hemisphaerium terrae et noctis sub terram, sic etiam vita poenitentis ex tenebris et luce constat; ex tenebris, puta ex casibus perturbationum et iniu-

*) Genes. 5, 23.

riarum; et ex luce, quum lux oritur virtutis eiusque nitidus splendor. Tertio, numerum plenum ipsi dispertitus est, prout caelestium siderum princeps sol adornatus est, sub numero ducto etiam tempore poenitentiam praecedenti, pro oblivione ante factorum P. A. peccatorum. Siquidem ut bonus est deus, abundanter largitur gratias maximas et simul studentium virtutibus delet vetera delicta castiganda.

*Quare decedente Enoch, superinducit illud: Placuit deo? *)*

§. 85. Primum quod immortales esse animas declarat; quippe et corpore exutae, iterum placent. Secundo laude prosequitur poenitentem, eo quod perseveravit in eadem mutatione morum, neque recessit usque ad consummationem vitae: ecce enim nonnulli citius expleri videntur, gustata probitate; atque spe data sanitatis, denuo in eundem recidunt morbum.

*Quid est: Non inveniebatur, quia transtulit eum deus? **)*

§. 86. Primum finis proborum ac sanctorum non est mors, sed translatio accessioque ad alterum locum. Secundo mirificum aliquid factum est; putabatur enim rapti, ita ut invisibilis esset: tunc enim non inveniebatur. Pro indicio est quaeri ipsum ut invisibilem, non solum ab oculis eorum raptum: quandoquidem translatio in alium locum nihil aliud est, quam in alium locum positio; suggeritur tamen (transpositum esse) ex sensibili visibilique loco ad incorpoream et intelligibilem ideam. Hoc donum et P. A. propheta summus assequutus est, nam illius quoque 6 sepulcrum nemo scivit. Alter etiam praeterea Elias

*) Genes. 5, 24. **) Ibidem.

ex terrenis his rebus in caelum secundum divinam faciem tunc sibi apparentem *) superiora est secutus, vel ut proprie dicam, ascendit.

*Quomodo illico in ipsa nativitate Noe, pater eius dicit: Iste quiescere nos faciet ab operibus et a tristitiis, deque terra, cui maledixit dominus deus? **)*

§. 87. Non nisi gravi de causa sanctorum patres vaticinati sunt: nam etsi non semper neque de omni re, verum saltem semel et ob unum, quod noverint, quicumque digni facti sunt laude prophetica. Neque inane et hoc symbolum exemplorum est, quoniam iustitiae cognomen quoddam est Noe; de qua particeps factus intellectus requiescere nos facit de malitia operum, liberat a tristitiis timoribusque, securos et laetos reddens. Facit ut requiescamus etiam a terrena ista natura maledicta, quam dolore affectum hoc corpus attigit, maxime in iis qui causam praebent atque conterunt vitam suam voluptatibus. Attamen attento rerum eventu ad litteram, fallitur vaticinium iam prolatum; quia iuxta istum virum, non quasi sedatio fit malorum, sed vehementior obstinatio et ingentes aerumnas et inauditus eventus diluvii. P. A. Tu autem diligenter attende, quod decimus est Noe 61 a terrigena.

*Qui sunt tres Noe filii, Sem, Cham, Iapheth? ***)*

§. 88. Symbola sunt haec nomina trium rerum humanarum, boni et mali et indifferentis. Sem exemplum boni et Cham mali et Iapheth indifferentis.

*) Tam obscurum videtur dictum, ut possit etiam verti, secundum modum, quo tunc poterat apparere deo. **) Genes. 5, 29. ***) Ibid. v. 32.

*Cur ex quo appropinquavit diluvium, in multitudinem crescere dicitur genus humanum? *)*

§. 89. Semper divinae gratiae praecedunt iudicium; quoniam opus dei prius est benefacere, perdere vero postmodum sequitur. Ipse tamen amat et solet, quando mala sunt futura graviora, ut producatur antea maiorum multorumque bonorum copia. Hoc pacto etiam Aegyptus, quum septem annorum futura esset infecunditas, ut ipse dicit propheta **), totidem annis continenter fecundissima facta est per P. A. beneficam et salutarem vim (creatoris) universorum. 69 Eo autem (modo) quo benefacit, edocet abscedere et abstinere se ipsos a peccatis, ne bona in contraria demutentur. Propterea et nunc in generosam virtutem creverunt civitates de libertate morum: ut si qua postea corruptio superveniat, proprias improbarent nequitias extraordinarias atque irremediabiles; minime pro causa habentes divinitatem, quae immunis est malitia et malis: sola enim bona prius largiri est eius opus.

*Quid est: Non permanebit spiritus meus in hominibus in aeternum, quia carnes sunt ipsi? ***)*

§. 90. Oraculum est velut lex prolatum: Divinus enim spiritus non est aëris motus, sed intellectio et sapientia; sicut et super illum, qui dominicum tabernaculum artificiose construit, is est Besiel, influit, quum dixit: *replevit eum divino spiritu sapientiae et intellectionis*. Iste ergo spiritus in homines venit, sed non permanet neque perseverat. Rationem autem ipse adiicit, quum dicat: *quia carnes sunt*; carnis enim indoles aliena est a sapientia, quatenus familiaritatem inquit cum cupiditate. Unde pa-

*) Genes. 6, 1. **) Ibid. 41, 28—31. ***) Ibid. 6, 3.

tet, incorporeis levibusque animis nihil grave sub pede occurrere, aut obstaculo esse ad cernendam P. A. intelligendamque conditionem naturae, quia purum 63 ingenium una cum constantia acquiritur.

*Quare dies hominum erunt anni centum viginti? *)*

§. 91. Humanam vitam praescribere videtur hoc numero, multiplicem indicans praerogativam honoris. Primo enim est ab unitatibus secundum compositionem ex quindecimali; quindecimi autem ratio est lucidioris speciei: quoniam luna in decima et quinta luce plena efficitur, mutuans de sole lumen vespere et mane illi tradens; ita ut ea nocte tenebrae vix appareant, sed totum lumen sit. Secundo centum et viginti triangulus est numerus et ex triangulis est decimus quintus. Tertio quia coalescit ex pari et impari, comprehensus vi facultatis pariter concurrentium sexaginta quatuor cum quinquaginta sex. Nam sexaginta quatuor paritas est composita ex unitatibus imparium istorum octo, I. III. V. VII. IX. XI. XIII. XV., quorum per partes reductio in quadrangulos, parit summam sexaginta quatuor: istud autem cubus est, et simul quadratum natum. Ex unitatibus autem duplicibus septem (oritur) imparitas quinquaginta sex, composita ex septem geminis paribus, generantibus alias productiones istorum, II. IV. VI. VIII. X. XII. XIV., quorum summa est quinquaginta sex. Quarto coaluit ex quatuor; ex uno triangulo, nimirum quindecim; et ex altero quadrato, nempe viginti quinque; et ex tertio quinquangulo, ex triginta quinque; et ex quarto sexangulo; ex quadraginta quinque, ex eadem analogia. Semper enim quintus accipitur secundum P. A. singulas species: nam ex triangulorum unitate quin- 64 tus fit quindecim: itidem quadrangulorum quintus ex

*) Genes. 6, 3.

unitate, viginti quinque; et quinquangulorum ex unitate quintus, triginta quinque; et ex sexangulorum unitate quintus, quadraginta quinque. Unusquisque autem ex his numerus dominicus est et sacer; quindecimis, ut probatum fuit; viginti autem quinque Liviticae est tribûs *); et triginta quinque ex duplici diagrammate est arithmeticae, geometriae et harmoniae. Verum XVI. XVIII. XIX. XXI., quorum compositio parit septuaginta quatuor, quo creantur septemmensuales (nati): et quadraginta quinque ex triplici diagrammate est. Huius autem sexdecim, novemdecim, viginti duo, viginti octo; quorum compositio parit octoginta quinque, in quo procreantur novemmensuales. Quinto partes habet quindecim et compositionem duplicem sibi propriam; quippe bis sexaginta mensura (est aetatis) omnium; ter quadraginta, idea prophetiae; quater triginta, gens; quinques viginti quatuor, diei noctisque mensura; sexies viginti, principium; octies quindecim, splendore plenus; decies duodecim, vivifer (zodiacus); duodecies decem, sanctus; quindecies octo, cubus primus; vigesies sex, creatio (genesis); vigesies quater quinque, sensûs species; trigesies quatuor, stereometriae initium; quadragesies tria, plenitudo; principium et medium et finis: sexagesies duo, femina; centum et viginti unum, mas. Unusquisque autem istorum numerorum magis naturalis est, ut in singulis probatur. At compositio duplex est, fit enim ducenti 60 quadraginta, quod est signum duplici dignum esse vita: nam sicut numerus annorum duplicatus est, sic et vitam duplicem aestimare licet; unam cum corpore, alteram sine corpore donum accipere prophetiae unumquemque sanctum et perfectissimum. Sexto quia quintus et sextus exurgit, tribus numeris multiplica-

*) Cf. Numer. 8, 24.

tis, ter quatuor quinquies; quoniam ter quatuor quinquies perficiunt sexaginta: similiter centum et viginti pariunt sequentia, quater quinque sexies; quater enim quinque sexies conficitur centum et viginti. Septimo, accepto numero viginti, in quo hominis initium est redimendi, viginti inquam, bisque terque in se ductis, ut viginti, quadraginta, sexaginta, fit centum et viginti (additis). Sed forsitan non est generalis terminus vitae humanae numerus annorum centum et viginti, verum tantum eorum qui tum erant hominum, qui perituri erant diluvio post tot annorum intervallum, quod prolongavit benignus benefactor, data peccatis poenitentia; quum post dictum terminum ampliore vitam vixere sequentibus saeculis.

P. A.

*Qua ratione ex angelis et mulieribus gigantes? *)* 66

§. 92. Poetae gigantes terrigenas referunt, ut terrae filios. Is (Moyses) autem improprie et frequenter usurpat id nomen, ut ostendat amplitudinem corporis procerum, atque Haicum **) (ut primum Herculem) imitantium. Commixtam autem refert istorum procreationem ex duobus, ex angelis nimirum et mortalibus mulieribus. Enim vero spiritalis est angelorum substantia, passim tamen occurrit, ut hominum imitantes speciem pro rebus usurpandis sese commutent formenturque; sicut in mulieribus cognoscendis pro generatione Haicorum (gigantium). Quod si maternae nequitiae pueri aemulatores existant, ex paterna virtute recedentes abeant iuxta placitum voluntatis gentis pravae et ob contemptum summi numinis superbum sicut voluntariae iniuriae rei conde-

*) Genes. 6, 4. **) Armenii primum patriarcham nationalem, nomine *Hajk*, generosum gigantem afferunt pro exemplo cuiusque hominis fortitudine ac statura praecellentis: ut Graecis Hercules erat. *Aucher.*

mmentur. Ceterum aliquando angelos vocat dei filios, quoniam non ab ullo facti sunt mortali incorporei, quum sint spiritus corpore carentes. Potius autem exhortator iste (sive praeceptor Moyses) optimos praeditosque virtute viros filios dei nominat, pessimos vero et pravos, corpora (vel carnes).

P. A.

*Quid est: Curavit cogitabundus, quia fecit hominem in terra, et in mente revolvit? *)* 67

§. 93. Quidam putant **) poenitere divinitatem videri his verbis; verum haud recte putant: quoniam immutabilis est divinitas; nec (illud) curare cogitando, neque agitare in mente, indicia poenitentiae sunt, sed lucidi certique consilii, quo curam prae se fert agitans in mente caussam, quamobrem fecit hominem super terram. Quoniam autem terra locus est miseriae, etiam caelestis ille homo, mixtura conflata ex anima et corpore, ab ipsa nativitate usque ad finem nihil aliud est, nisi corporis assecla. Haec ergo curare ac perpendere patrem, nullum apparet paradoxum: siquidem et malitiam ante virtutem plures sibi acquirunt, impetu duplici ducti superius dicto ***), corporis natura corruptibilis, et horrido (vel algido) terrae situ cunctorum infimo.

Cur minatus hominem delere, iumenta quoque cum illo corrumpere ait, ab homine (inquiens) usque ad pecus, et a reptilibus usque ad volatilia? quid enim peccare poterant irrationalia? †)

§. 94. Littera sic se habet: certiores nos fa- P. A.
cit, quod non necessario ac primarie propter se ipsa 68
facta sunt animalia, sed propter homines et pro ser-

*) Genes. 6, 6. **) Hoc fragmentum ex Ioann. Monacho legitur vol. VI. p. 232. ed. nostrae. ***) Vel superiore, violentiore. †) Genes. 6, 7.

vicio illorum: quibus corruptis iure meritoque et illa cum istis corrumpuntur, quum non amplius sint illi, in quorum gratiam facta fuere. Ad mentem vero, quoniam symbolice homo est in nobis intellectus et animal sensus, primo principe depravato corruptoque a malitia, perit cum illo et omnis sensus, eo quod nullas habebat virtutis reliquias, quae est salutis caussa.

*Cur dicit: Indignatus sum, quoniam feci eos? *)*

§. 95. Primum rursus tanquam de homine narrat celebre quoddam; verum tamen proprie deus non irascitur, sed immunis est et superior omnibus perturbationibus. Vult ergo illud demonstrare, excessu usurpato, quod adeo creverint hominum iniquitates, ut vel ipsum ex natura ira carentem invitarent ac provocarent ad iram. Secundo monet sub figura, quod insipienter acta sunt etiam poenae obnoxia; quae vero ex consilio sapientiae procedunt definitive, laudabilia.

*Cur nunc dicitur Noe gratiam invenisse coram deo? **)*

§. 96. Primum tempus postulat comparisonem. Quoniam alii omnes ob ingratitude reiecti sunt, iustum vice eorum ponit, gratiam invenisse asse- P. A. rens; non quod ipse solus dignus fuerit gratiae, 69 quum universim totum genus humanum beneficio cumulatum fuerat, sed quia solus gratiae memor apparuit. Secundo corruptioni tradita generatione, excepta una familia, necesse erat istam residuam, velut semen et scintillam vitae futuram novi generis humani, divina gratia dignam fuisse asserere: et

*) Genes. 6, 7. **) Ibid. v. 8.

quae gratia maior illa est, ut idem finis ac principium fieret hominum?

*Quare generationibus annumerat Noachum non ex maioribus (eius), sed ex virtutibus (propriis)? **

§. 97. Primum, quia eius temporis homines mali erant. Secundo legem ponit voluntati; quia virtutis studioso pro vera generatione est virtus: si quidem hominibus generationes sunt homines, animis vero virtutes. Propterea dicit, *iustus erat, perfectus et (deo) placens*. Iustitia autem et perfectio et gratia apud deum, virtutum maximae sunt.

*Quid, quod dixit: Corrupta est terra coram deo, et impleta est terra iniustitia? **)*

§. 98. Rationem ipse reddidit, eo quod ob p. terrae corruptionem asseruit iniquitatem: liberatio enim ab ista (vel in his **)) potius iustitia est, quam mundi partibus, caelo et terrae, tum hominibus.

Quid est: Corruptit omnis caro viam eius (vel ipsius) super terram? †)

§. 99. Ante omnia hominem amori sui deditum carnem dixit: ideo ubi antea dixerat, caro (erat), induxit non eandem carnem, sed *eiusdem*, puta hominis (vel de ipso homine); qui enim vitam ducit incultam perplexamque intemperantia, caro est. Secundo causam spiritualis corruptionis supponit, ut verum est, carnem; quia sedes cupiditatis est, unde tanquam ex fonte scaturiunt cupiditatum ceterorumque affectuum proprietates. Tertio magis naturaliter *eius*, casus est partialis declinatus (ab *Is*), vel de recto pronomini (*Ipse*) *ipsius*. Cui enim honorem

*) Genes. 6, 9. **) Ibid. v. 11. ***) Sic Cod. A.
†) Genes. 6, 12.

referimus, talem vix audemus proprio vocare nomine, sed per *ipse*. Hinc et Pythagoreorum sumptum principium, *Ipsse dixit*, gloriose praedicando praeceptorum, veriti nominatim eum appellare. Idem mos obtinuit et in civitatibus domibusque; nam servi de domino adveniente dicunt, *Ipsse intrat*: et singularum urbium princeps dum venerit, eandem appellationem *Ipsse* proferunt de illo. Sed quorsum ista P. A. prolixè a me repetita? Volui nimirum ostendere, 71 quod universorum pater est hinc memoratus: si quidem laude celebratissima virtutum (sunt) *ipsius* bona omnia et mira profecto nomina; itaque ob reverentiam id usurpavit cautius, eo quod corruptionem (diluvii) inducturus erat. Casus autem pronominis (*ipse, ipsius*) pro honore sumptus est in illis dictis: Corruptis omnis caro viam *ipsius*: quoniam revera patris viam corrupisse convincitur secundum carnis cupiditates ac voluptates; nam istae sunt oppugnatrices adversariae legibus continentiae, parsimoniae, castitatis, fortitudinis, iustitiae, quibus illa quae ad deum conducit via, reperitur et amplificatur, ita ut totum plane sit via trita.

*Quid est: Tempus omnis hominis venit contra me, quia terra impleta est iniquitate? *)*

§. 100. Qui fatum oppugnant, his et multis aliis argumentis procedunt; maxime subita morte strages faciente brevi tempore: ut in eversione domuum; in incendiis, naufragiis, tumultibus, bellis equestribus, pedestribus, navalibus, pestilentibus. Haec asserentibus eadem repetimus, quae nunc a propheta dicta sunt, ratione ab ipso accepta. Si quidem illud: *Tempus omnis hominis venit contra me*, huiusmodi est: Omnium hominum tempus vi-

*) Genes. 6, 13.

P.
 vendi determinatum, ecce in unum tempus restrictum 7
 conclusumque est (per diluvium). Quo facto, non
 amplius vivent secundum rationem fati conculcatam;
 ita ut uniuscuiusque ratio in unum redacta fuerit et
 simul finem sortita, nescio qua astrorum concordia
 atque periodo, quibus genus mortale constanter ser-
 vatur aut dissolvitur. Haec itaque, utcumque vo-
 lent, accipiant, qui his student et qui illis contra
 dicunt. Nobis tamen illud primum est dicendum,
 contrarium vel oppositum repugnansque mirificae vir-
 tuti (divinae) nihil ita comperiri, sicut iniquitatem:
 ideo postquam dixit, tempus omnis hominis venit
 contra me, adiecit rationem contrarii, repletam esse
 terram iniquitate. Secundo tempus (ut Cronus vel
 Chronus) ab hominum pessimis putatur deus, volen-
 tibus Ens essenziale abscondere: quapropter dixit:
 tempus cuiuscumque hominis venit contra me; quod
 nimirum humanum tempus deum creant (ethnici), et
 opponunt vero (deo). Attamen iam insinuatam est
 ceteris quoque locis (s. scripturae), ita se habentibus:
*Longe abscessit ab illis tempus, dominus autem in
 nobis est* *). Ac si dicat: pravis hominibus tempus pu-
 tatur caussa rerum mundi; sapientibus vero et opti-
 mis non tempus, sed deus, a quo tempora et tem-
 pestates. Caussa sane non omnium, sed bonorum
 tantum eorumque qui secundum virtutem sunt; sicut
 enim expers est malitiae; ita etiam nec caussa. P. A.
 Tertio proposito illo sermone excessum quendam in- 75
 dicat impietatis, dicens totius hominis tempus adve-
 nisse, omnes scilicet ubique convenisse una volun-
 tate in impietatem. Alterum vero quod asseritur, re-
 pletam esse terram iniquitate, huiusmodi est, quasi
 nulla eius pars remanserit vacua, quae queat reci-

*) Numer. 14, 9. coll. Iesai. c. 8. Ierem. 46, 21—28.
 Psalm. 80, 16.

pere ac portare iustitiam. Illud autem *Contra me* fidem confirmat dictorum; quoniam divinae electionis iudicium solum est firmissimum.

(*Explicit*)

Philonis earum quae in Genesi sunt Quaestionum Solutionumque Sermo Primus.

PHILONIS IUDAEI

EARUM QUAE IN GENESI SUNT QUAESTIONUM AC SOLUTIONUM

SERMO SECUNDUS.

*Quid est Noachi *) apparatus? **)*

P. A.

74

§. 1. **A**rcam istam si quis velit magis naturaliter in examen vocare, inveniet humani corporis apparatus; ut singillatim videbimus.

P. A.

75

*Quare de lignis quadratis arcam facit? ***)*

§. 2. Primum quidem quadrati figura ubique collocata constanter se habet, angulis constans rectis; et humani corporis natura confirmata est illibatior. Secundo quod quamvis instrumentum sit corpus nostrum et unaquaeque pars eius sit orbiculata, nihilo minus membra ex illis partibus composita, quodam modo per vim reducunt ad quadranguli figuram ipsum orbem circularem. Pro exemplo sit petus, quod quadratum potius est, quam orbiculatum. Similiter et venter, priusquam turgidus fiat cibus; aut ex naturali quodam excessu; sunt enim nonnulli ventrosi, quos excipi oportet ex praesenti sermone. Quod si tamen brachia et manus quis dispiciet tergumque et crura (superiora) et pedes, reperiet qua-

*) Sive arcae constructio. **) Genes. 6, 14 sqq. ***) I-

bid. 6, 14 sqq.

drangulâ omnia simul membra omnino figura contexta una cum orbiculata. Tertio lignum quadrangulum impares fere omnes prae se fert distinctiones in sua extensione; quum longitudo latitudine maior sit et latitudo profunditate. Talis est et nostri corporis apparatus, compositus extensione magna, media, exigua: magna secundum longitudinem, exigua secundum profunditatem.

*Quare dicit: Nidos nidos facies arcam? *)*

§. 3. Valde naturaliter; nam humanum corpus foraminibus est formatum nidorum instar: quorum unumquodque pullorum more nutritur, spiritali vi ab ipsa origine in ea penetrante: ut foramina quaedam ac nidi sunt oculi, in quibus sedem habet visus. Alii nidi aures, in quibus insidet auditus. Tertii nidi nares, in quibus latet odoratus. Quartus nidus anterioribus maior os, in quo residet gustus: magnus autem factus est, quoniam et aliud maius instrumentum vocis articulatae latitat in eo, lingua videlicet; quae, ut Socrates aiebat, huc illuc varie pulsando tangendoque vocabulum componit ac format, rationale profecto instrumentum existens **). Alius vero (nidus) sub cranio: quaeque membrana cerebri nuncupatur, nidus aliquis ingenii est. Sicut et pectus, pulmonis et cordis: et ambo ista intestinorum ceterorum sunt receptacula; respirationis, pulmones; et sanguinis atque respirationis, cor. Duos enim habet ventres p. tamquam nidos quosdam in pectore veluti receptacula: sanguinem, ex quo venae sicut percipientes irrigantur; et spiramen, quod rursum velut in perceptivos extenditur irrigans canales respirationis. Atque tam duriores, quam molliores partes, tamquam nidi parati sicut pullos nutriunt ossa: quorum duriora me-

*) Genes. 6, 14.

**) Vel *rationalem profecto efficiens.*

dullae nidi sunt et carnes molliores voluptatis ac doloris: et cetera si quis disquirat, inveniet eandem habere naturam apparatus (cum arca).

*Quare iubet intus et foris bitumine arcam illini? **

§. 4. Bitumen dictum est ob viscosam tenacitatem, eo quod conglutinet, quidquid prius disiunctum, tamquam indissolubilis atque indivisibilis compages. Nam omne quod visco comprehenditur, illico tenetur ad naturalem unionem. Corpus autem nostrum ex multis compositum, extrinsecus unitum est, atque propria habitudine constat; superior autem habitudo connexionis istorum anima est, quae in medio consistens ubique permeat usque ad superficiem, deque superficie in medium vertitur: ut unica natura spiritualis duplici convolvatur ligamine, in firmiorem soliditatem unionemque coaptata. Haec ergo arca P. A. bitumine linitur ob dictam causam intrinsecus et 78 extrinsecus. Quae vero in sanctis (sanctorum) auro linitur, intelligibilis mundi similitudo est, sicut in sermone de illa declaratur: si quidem tamquam in figuris incorporeis incarnatus intelligibilis mundus est, simul existens, ex cunctis figuris harmonia quadam coalescens. Quoniam quanto aurum bitumine nobilius est, eo et arca, quae in sanctis, hac melior est. Propterea huius mensuram quadratam iussit, utilitatem respiciens; illius autem imputribilitatem: natura enim incorporeorum atque intelligibilium imputribilis est, incorrupta et permanens. Ista huc illuc agitur, illa vero in sanctis habet stationem suam constanter. Stabilis autem cognata est divinae naturae; sicut illa, quae nunc ita, nunc aliter variatur demutaturque creatae (naturae). Adhaec ista arca diluvii,

* Genes. 6, 14.

corruptionis quoddam exemplum, elevatur; illa vero in sanctis incorruptum imitatur statum. P.

*Cur arcae mensuras tradidit huiuscemodi: Longitudo trecentorum cubitorum et latitudo eius quinquaginta et altitudo triginta; et in cubito desuper acuminata, paullatim collecta obelisci instar? *)*

§. 5. Ad litteram necesse erat opus magna construi, ut animalia tot ac tanta reciperentur, prout singulorum genera introducebantur una cum cibariis. Symbolice vero rectius perpensum pro notitia facturae corporis nostri usurpanda erit non quantitas cubitorum, sed quae in his continetur rationis certitudo. Rationes autem in illis comprehensae, sunt sextupla, decupla, et alterae partes adiectae: nam tercentum sextuplum est quinquagenarii numeri et decuplum tricenarii; quinquaginta autem tricenarii est superbipartiens tertias. Tales ergo sunt et corporis rationes; nam si quis velit perspicere diligenter considerando, inveniet hominem commensu praeditum, non nimis longum, neque nimis exiguum; atque demissa chorda a capite usque ad pedes, reperiet chordam sextuplam secundum latitudinem pectoris et decuplam secundum costarum profunditatem et latitudinem ut secundam partem profunditatis adiectam. Talis est certa ratio, iuxta naturam accepta, corporis humani ex commensu facti proprie optimorum, qui nec excessu neque defectu laborant. In cubito autem consummari summitatem optime determinavit: nam superior pars corporis imitatur unitatem, caput nimirum tamquam arx regis, habitorem habens principem intellectum. Quae vero sub cervice sunt, dividuntur in singulas partes, ut in

*) Genes. 6, 15 sq.

manus et maxime in inferiores: quoniam crura et tibiae pedesque disiunguntur. Praedictam itaque analogiam cubitorum, quisquis velit discere, ut indicavi, facile noverit. Ceterum oportet minime ignorare, etiam cubitorum numerum unumquemque singillatim habere aliquam rationem necessariam, incipiendo tamen in primis a longitudine. Tercentum ergo componitur ex unitatibus continuo apposis, secundum unitatis augmentum, ab his viginti quatuor: I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIII. XXIV. Vigessimus autem quartus numerus apprime naturalis in diei noctisque horas distributus est atque in litteralis vocis characteres: compositus autem ex tribus cubis, totus, plenus, ac confertus est in aequalitate. Nam ternio primam constanter prae se fert aequitatem, initium habens et medieta-tem finemque, quae omnia aequalia sunt. Et octo primus cubus, quia cum ceteris aequitatem rursus primam declaravit. Verum alias quoque virtutes habet viginti quatuor valde plurimas; quum sit substantia numeri trecentorum, ut indicatum est: haec ergo prima est (virtus). Et altera, quoniam componitur ex duodecim quadrangulis adiunctis unitate continua; adhaec ex duplicibus longis, geminis duodecim, compositis nempe ex duobus singillatim auctis per duo. Numeri itaque angulares, qui componunt P. A. duodecim quadrangulos, sunt isti: I. III. V. VII. IX. 81 XI. XIII. XV. XVII. XIX. XXI. XXIII. Quadrangulus autem componit sequentia: I. IV. IX. XVI. XXV. XXXVI. XLIX. LXIV. LXXXI. C. CXXI. CXLIV. Qui vero ceteros longos componunt, numeri angulares sunt isti: I. IV. VI. VIII. X. XII. XIV. XVI. XVIII. XX. XXII. XXIV., simul duodecim. Atque ab istis compositi, II. VI. XII. XX. XXX. XLII. LVI. LXXII. XC. CX. CXXXII. CLVI.,

itidem duodecim. Quod si componas duodecim quadrangulos centum quadraginta quatuor et duodecim ceteros longos centum et quinquaginta sex, invenies tercentum natum atque concordiam plenae naturae perfectae, transcendentisque ad parem et infinitam; plena enim et perfecta natura, paritatis est factrix iuxta trianguli naturam; par autem et infinitum inaequalitatis iuxta alterius longi compositionem. Ex aequalitate vero et imparitate totum constitit; unde conditor ipse mundi etiam in corruptione terrenorum certum quasi exemplum praebuit in arca. Haec ergo satis dicta sint de trecentis. Dicendum tamen et de quinquaginta hoc tenore: nam primum compositum est ex rectangulo quadrangulorum; rectangulus enim componitur ex tribus, quatuor, quinque; ex his autem quadrangulus, novem, sexdecim, viginti quinque, quorum summa est quinquaginta. Secundo perfectum componitur quinquaginta ex unitatis triangulis istis quatuor, I. III. VI. X. et ex aequalibus unitatis iterum quatuor his (quadrangulis), I. IV. IX. XVI. Trianguli ergo collecti perficiunt viginti et quadranguli triginta; quibus constat quinquaginta. Si autem triangulum et quadrangulum convenient, pariunt septangulum; ita ut virtute contineatur in quinquagesimo dominico et sancto, in quod respiciens propheta festum iubilaeum declaravit: iubilaeus autem annus totus est liber et liberator. Tertium theorema, tres ex unitate consequenter trianguli et tres ex unitate continuo cubi pariunt quinquaginta: primi exempla sint, I. IV. IX., quae fiunt XIV. et secundi haec, I. VIII. XXVII., quae conficiunt XXXVI. Summa autem amborum est quinquaginta. Tandem triginta apprime naturale est; sicut enim in unitatis serie trinus est numerus, ita in denariis triginta: idque lunae cyclus, collectio singulorum mensium plena delineatione. Secundo componitur ex quatuor, continuatione unitatis

horum quadrangulorum, I. IV. IX. XVI. triginta constituentibus. Unde non gratis ac frustra Heraclitus generationem id vocavit, quum diceret: ex homine in tricennio potest avus haberi; quoniam pubertatem attingit quarto et decimo aetatis anno, quo seminare potest; semen autem eius inter annum confectum, iterum post annum quindecim generat similem sibi. Ex his autem nominibus avorum, patrum, filiorum natorum, sicut et matrum, filiarum (*al.* filiorum), filiarumque prolibus completa perficitur generatio. P. A.

*Quid est ostium a latere? dicit enim ostium facies a latere. *)* 83

§. 6. Non obscure ostendit humanum aedificium porta illa ex latere, quam decenter annotavit lateralem vocans, per quam excrementa stercoris foras expelluntur. Etenim optime, ut Socrates ait, sive a Moyse edoctus sive ex rebus ipsis motus, decemiam perpendens nostri corporis creator a sensibus retrovertit exitum meatumque rivorum: ne in purgandis bilis foetoribus tetram videntes faciem excrementorum taederet nos. Ideo et per dorsum atque posteriora, collium instar eminentia, circumclusit illum meatum; sicut et ad usum aliarum rerum factae sunt nates molles. P. A.

*Cur dixit inferiora habitacula distega et tristega fieri? **)* 84

§. 7. Optime designavit cibi receptacula, inferiora domus nominans: quoniam corruptibilis est cibus, corruptibile vero interioris est partis, quia corsum fertur. Si quidem exigua quaedam ex cibo et potu sursum exhibentur, quibus vescimur, maior autem pars secreta foras eiicitur in

*) Genes. 6, 16. **) Ibidem.

stercus. Distega vero et tristega intestina facta sunt per providentiam creatoris ad sustentationem confulciendam factorum. Nam si directa fecisset receptacula cibi a visceribus usque ad nates, inportunitates quaedam accidissent. Primum frequens defectio, indigentia et esuries, ex intempestivis eventibus supervenientes et subitanea evacuatio. Secundo ingens quaedam aviditas; nam evacuatis receptaculis necesse erat illico famem et sitim subire, more dominarum gravitate laborantium; et appetitum ciborum iucundum in aviditatem perverti et in statum non-philosophicum: nihil enim adeo inconveniens est, quam ventri vacare. Et tertio mors ad ostium exspectans; quoniam praeveniri a morte oportet eos, qui simulatque edunt, illico esuriunt et bibentes statim sitiunt atque ante quam repleantur evacuantur. et fame affliguntur. Verum longis orbiur anfractibus intestinorum liberamur ab omni esurie aviditate et praeventu mortis: namque quanto tempore cibus sumptus manet interius, non ut transitur exigit, sed ut necessarium erat, variatio efficitur. Quoniam expurgatur expressione vis cibi imprimis in ventre; deinde in iecore calefactus educitur; postea quidquid gustu praevalebat, sursum emittitur ad singulas partes, pueris in accrementum, perfectis autem in vigorem; reliqua vero segregans in stercus et excrementum foras eicit. Itaque pro tot et tantarum rerum dispositione multum temporis absumitur facili negotio id peragente natura ad perseverantiam. Porro mihi videtur arca ipsa ad humanum corpus apte referri: quum enim viventium studiosissima (ve feracissima) est natura, eam ob rationem diluvio corruptis deperditisque viventibus oppositum simile terrae apparavit. Quidquid enim super terram vivens fovebatur, arca magis generaliter in se portavit, idem voluit (deus) illam, quae super undas ferebatur, esse

sicut ferra matrix, nutrixque; atque educatores ipsos tamquam gravidas intus ostendere, una cum sole P. A. ac luna, ceteraque astrorum multitudine et univer- 86 so toto caelo. Quia videntes per id, quod arte factum est, rationem atque analogiam humani corporis evidentius edocerentur: haec enim causa fuit variarum disputationum apud homines. Quandoquidem nihil ita servum effecit hominem, aequae ac corporis humores essentielles, quaeque per illos eveniunt vitia, maxime pessimae voluptates cupiditatesque.

*Quare dicit diluvium futurum esse ad corrumpendam omnem carnem, in qua spiritus vitalis est sub caelo? *)*

§. 8. Fere quod antea sub aenigmate dixerat, nunc enudavit: namque corruptionis hominum nulla alia erat causa, nisi quia voluptati cupiditatisque servi effecti ita omnia faciebant et laborabant; proinde summae miseriae vitam attingere. Ceterum valde naturaliter adiecit, vitalis spiritus locum dicens sub caelo, quod nimirum etiam in caelo sunt viventia: non P. A. enim felix est corpus ex caelesti factum substantia, 87 quasi vero statum peculiarem mirum acceperit meliorem (ceteris) creaturis viventibus; sed caelum imprimis apparuit dignum esse factum hac gratia admirandorum divinorumque viventium, qui omnes omnino sunt spiritus intelligibiles (intellectuales): ita ut partem participationis praestent etiam in terra existentibus de vitali virtute et animent ea quae possunt animari.

*Quare: Omnia, quae fuerint super terram, consumerentur, inquit: quid enim peccant iumenta? **)*

§. 9. Primum sicut in bello rege occiso, quum

*) Genes. 6, 17. **) Cf. ibid. 6, 17.

caeditur et virtus militaris; ita et nunc aequum duxit, ut tamquam rege deperdito genere humano, una cum illo deperderet (vel deperderentur) et animantium genera. Quamobrem et in pestilentibus prius moriuntur animalia, maxime connutrita cohabitantiaque cum hominibus, puta canes et similia, postmodum homines. Secundo quemadmodum capite abscisso, nemo incusat naturam, si tot ac tantae reliquae quoque partes corporis cum illo consumentur; sic et nunc nemo accusabit: quoniam caput quoddam principale est homo, quo extincto nil mirum, si cetera quoque animantia cum eo deperduntur. Tertio animalia facta sunt *) non propter se, ut a sapientibus dictum est, sed propter hominum servitium, opusque, decusque: iure igitur, sublatis iis, propter quos fuere, illa quoque contigit vita privari: littera talis est. Ad mentem vero dicamus liceat, quando anima diluvium patiatur ex illuvie vitiorum, atque quodammodo suffocetur, ea quoque quae in terra sunt, terrena inquam corporis, cum illa mori necesse esse. Namque mors est in malitia acta vita; obeunt oculi videntes, quum inique vident; obeunt et aures audientes, quum inique audiunt; demoritur et universus sensus, quum inique sentiat.

*Quid est: Statuam foedus meum tecum? **)*

§. 10. Primum monet heredem divinae substantiae neminem fore, nisi virtute praeditum hominem. Siquidem hominum hereditas possidetur, quum ipsi non amplius sunt, sed mortui sunt; deus autem quum sit sempiternus, participationem hereditatis suae concedit sapientibus, gaudens de eorum possessione: qui enim omnia possedit, nullius rei eget; qui vero omnium penuria laborant, nihil de veritate possede-

*) Vid. supra p. 675. ed. Mang.

**) Genes. 6, 18.

runt. Quare benignum se monstrans probis, benefacit, concedendo eis illa, quibus indiguerint. Secundo ampliorem quandam largitur sapienti hereditatem: non enim dixit, ponam foedus meum tibi, sed te; id est, tu es iustum verumque foedus; quod statuum generi rationali pro possessione ac decore, quibus opus est virtutis.

*Cur dicit: Intra tu et omnis domus tua in arcam; quia te vidi iustum coram me in generatione ista? *)*

§. 11. Primum, certa fides comprobatur, quod propter unum hominem iustum ac dignum multi P. A. homines salvantur per affinitatem: veluti etiam nau- 90
ae et exercitus; illi quum bonum navarchum habeant, hi optimum ac belli peritissimum ducem. Secundo laude celebrat iustum virum, non sibi soli virtutes acquirantem, verum etiam universae familiae; quae proinde salutem meretur. Optime vero illud dictum est, nimirum *te vidi iustum coram me*; aliter enim homines probant conversationem alicuius, liter autem deus: nam illi ex visibilibus, iste vero ex animae consiliis invisibilibus (experimentum capiunt). Mirificum est et quod interea additur, illud *empe quod dicit, in generatione hac te vidi iustum*; ne anteriores condemnare videretur, neque posteriorem futurorum spem concideret: litera talis est. Ad iustum vero, quando deus salvabit principem intellectum animae, qui est paterfamilias, tunc et totam familiam cum illo salvat; partes inquam omnes, omnesque qui sunt secundum partes et verbum prolatum et res corporis. Sicut enim in anima intellectus, sic in corpore anima: per consilia bene se habent omnes animae partes et omnis domus eius cum ea

*) Genes. 7; 1.

beneficium assequitur: quando autem bene se habuerit tota anima, etiam domus eius iterum secum beneficio affecta comperitur, corpus videlicet integritate morum et sobrietate, aviditatibus quae morborum causae sunt iam praecisis.

P.
*Quare iubet in arcam induci ex mundis pecoribus septena, masculum et feminam; ex immundis vero bina masculum et feminam, ad nutriendum semen super omnem terram? *)*

§. 12. Divinitus mundum asseruit septenum, binum vero immundum; quandoquidem ex natura mundus est septenus numerus, quippe qui virgo sit, incommixta et matre carens; nec generat neque generatur, sicut singuli eorum qui sub denario sunt, ob entis similitudinem, quod increatum est atque ingentum et nihil ab illo generatur, licet ipse sit creationis generationisque causa; quia movet virtutes omnium, quae bene dispositae sint ad generationem factorum. Numerus autem binus non mundus: primum quia vacuus est, non densus; quod autem P. non est plenum, neque mundum est. Praeterea quod est etiam initium infinitae immensitatis propter materiam. Necnon inaequalitate laborat ob ceteros longos (numeros). Nam qui a duobus in duplicem augmentur, omnes alii longi sunt. Atqui inaequale non est mundum, sicut neque materiale, sed quod ab illo est, fallibile est et incomptum, indigens rationis puritatem, quae illud in desinentiam (vel perfectionem) conducat; conducit autem suapte (vi) canticis harmoniae et aequalitatis. Haec physice; restat ut moralia dicantur. Irrationales intellectuque carentes animae nostrae partes in septem dividuntur; in quinque nimirum sensus et in vocale instrumentum atque in

*) Genes. 7, 2. 3.

seminale. Hae in homine virtute praedito omnes sunt mundae et natura sunt feminae, quoniam irrationalis speciei sunt: bene tamen possidenti, masculi; nam viri virtute praediti consili etiam virtutem ipsis procreant, optima parte non permittente eos venire ad externos sensus temere atque effrenate, sed reprimente atque retorquente ad rectam rationem. At in improbo malitia gemella existit, quoniam anceps et dubius est iniquus ut haesitabundus, immixta commiscens inficiensque, confundendo ea quae facile disiungi possunt. Tales sunt, qui colorem induunt animae, velut variegatus ac leprosus in corpore, infecto et inquinato sano consilio a mortifero exitio-
 soque. Ceterum naturaliter adiecta est ratio animalium introitus atque custodiae; propter enim alendum semen ait; ad litteram, utpote, licet particularia corrumpantur, saltem genus servatur in semen aliorum: ut quippe dei propositio concepta in condendo mundo inexstinguibilis perpetuo maneret, salvatis generibus. Ad mentem vero, oportet et in irrationalibus (partibus) animi, mundos motus esse, P. A. ut seminalia quaedam principia, etsi non sint mun- 93 da (animalia). Quandoquidem hominis natura capax est contrariorum, virtutis puta atque malitiae; quarum utramque delineavit in mundi creatione per arborem nomen gerentem scientiae boni et mali. Et enim intellectus noster, in quo est scientia et intellectio, utrumque comprehendit, bonum et malum; verum tamen bonum affine est septenario, malum autem frater est dualitatis. Porro abundans in pulcritudine lex sapientiae studiosa dicit alendum semen non in uno loco, sed in universa terra: tam apprime naturaliter, quam proprie moraliter. Quia illud, quod dicatur in cunctis terrae partibus sectionibusque esse iterum semen animantium, valde naturale et conveniens est deo loca evacuata rursus replere similibus

per iteratam generationem. Nimis autem morale corpus nostrum, quum sit substantia terrena, non omnino derelinquere, ut ab animalibus desertum ac vacuum. Quoniam si vini potu, ciborum exquisitione, feminarum ardenti desiderio et omnino molli lubricaque vita utamur, cadaveris gestatores sumus in corpore: si vero miseratus deus avertat vitiorum illuviem et aridam reddat animam, incipiet vivum reddere atque animare corpus mundiori anima, cuius sapientia est moderatrix.

p.

*Cur post ingressum in arcam septem dies transiere, post quos (supervenit) diluvium? *)*

§. 13. Spatium dat benignus servator poenitentiae peccatorum, ut videntes arcam contra positum exemplar pro tempore factum atque animantium genera in ea recondita, quae in se ferebat terra iuxta partes ad speciem perspectantes, crederent praedicationi de diluvio factae; ut nempe corruptionem metuentes ante omnia ocissime converterentur, destruentes ac corrumpentes iniquitatem malitiamque omnem. Secundo summam copiam benignae suavitatis servatoris benefici evidenter repraesentat hic sermo, multorum annorum nequitiam hominum a natali fere usque in senium extensam dissolvendo in eis, qui paucis diebus poenitentiam agant: nam divinitas immemor est mali et amatrix virtutis; quando ergo viderit fidam virtutem in anima, honorem illi mirum in modum largitur, ut delet omnia de primis delicti imminencia damna. Tertio septem dierum numerus, prout prohibuit oraculum post ingressum in arcam diluvium, memoria est creationis mundi, cuius natali-

*) Genes. 7, 10.

tia aguntur die septima; manifeste demonstrando P. A. patris auctoritatem, ac si diceret: Ego sum condi- 95
tor mundi, quae non sunt existere iubens, et idem
qui nunc magno diluvio corrupturus sum terram. Ve-
rum causa erat geneseos mundi bonitas, quae mihi
inest, ac benignitas; corruptionis vero futurae, in-
gratitudo atque impietas eorum, qui beneficiis a me
cumulati fuerant. Intercipit ergo dies septem, ut
recordentur increduli atque a fide deficientes gene-
seos mundi et suppliciter recurrentes ad universorum
creatorem, repossant operum suorum perpetuitatem;
repossant autem non ore ac lingua, sed potius animo
correctionis sive respiscendi.

*Cur pluvia diluvii fit per quadraginta dies totidem-
que noctes? *)*

§. 14. Primum dupliciter dies dicitur: alter
tempus quod a mane usque ad vesperum est, ab or-
tu solis ex oriente usque ad occasum; ita qui defi-
niunt, dicunt: Dies est, quousque fulget super terra
sol. Alias dies dicitur etiam una cum nocte nume-
ratus; ita dicimus mensem triginta diebus constare,
coadunantes simulque supputantes tempus noctis. Hisce
prius definitis non frustra usurpatum dico praesens
verbum, quod prae se fert dies quadraginta et qua-
draginta noctes, sed ut duplicem numerum suggere-
ret determinatum ad generationem hominum, qua- P. A.
draginta nempe et octoginta: quemadmodum sugge- 96
runt multi medici nec non physici viri; praesertim
vero in sacra lege describitur, (ea) quae fuit et ipsis
principium physiologiae. Quoniam ergo corruptio erat
invasura ubique universos viros ac mulieres, ob unio-
nem in excessu iniquitatum inter dissidia, aequum
duxit iudex aequale decernere tempus perditionis eis,

*) Genes. 7, 4.

quos distinxit in creatione naturae et primae vivificationis. Principium enim procreationis est in partibus seminis perseveratio. Necesse autem erat masculum honorare lumine puro, umbram nesciente; femina vero mixturam habebat massae cum nocte atque tenebris. Ideo in universorum constructione, masculi excessus (vel numerus impar) ex unitate compositus quadrangulos parit; femina vero numerus par ex dualitate alios longos: porro quadrangulum splendor est et lumen ex aequalitate laterum coalescens; cetera vero longa noctem et tenebras prae se ferunt ob inaequalitatem, quoniam quod excedit, umbram ponit ei, qui subiacet excessui. Secundo numerus quadraginta plurimarum productor est virtutum, ut alias suggestum est, saepe etiam pro legislationis indicio usurpatum est, tum super illos, qui recte aliquid perfecerunt laudis et honoris, tum super illos, qui ob delictum subeunt vituperia suppliciaque; ita ut testimonia adducere manifesta nimium esset.

P. A.

*Quid est: Delebo omnem suscitationem (naturae) 97
vigentem, quam feci a facie terrae? *)*

§. 15. Nonne ergo demirati resilitis haec audientes ob pulcritudinem sententiae? Non enim dixit de terra delere, sed *de facie terrae*, videlicet ex superficie: quod nempe in profunditate vitalis virtus seminum omnium incolumis servetur et immunis ab omni malo, quod potest damnum ferre. Quoniam propositionis suae non est oblitus creator, sed illos, qui obiter et secundum solam superficiem moventur, corrumpit; radices tamen in profunditate relinquit ad generationem aliarum causarum. Verum divinitus

*) Genes. 7, 4.

sane et illud *delebo* scriptum est; evenit enim, ut delendis deletis literis, pinax literarum permaneat idem. Quo probat, quod inconstantem generationem propter impietatem delebit literarum instar; conversationem autem et essentiam humani generis perpetuo servabit pro futurorum semine. Huic concordat et P. A. sequens, quoniam illi *delebo*, adest istud, *suscita- 98*
tionem (vel *surrectionem*) *naturalem*. Suscitatio autem est dissolutio oppositorum: dissolutum autem qualitatem quidem deserit, corpus tamen materiamque retinet. Littera haec est. Ad mentem vero, diluvium symbolice spiritualis dissolutio est: quum ergo per gratiam patris abiicere atque abluere velimus sensibilia omnia ac corporalia, quibus intellectus infectus erat sicut ulceribus tumidis, quasi ab illuvie expurgatur stagnum limosum, accedentibus dulcibus fluentis fontibusque potandis.

*Quare dicit: Fecit Noe omnia, quae praecepit (vel mandavit) ei dominus deus? *)*

§. 16. Grande iusto elogium; primum quod non partem, sed omnia mandata perfecit ingenioso animo et dei amantissimo consilio. Secundo vero, quod non vult iubere ei potius, quam mandare; iubent enim domini servis, mandant autem dilecti (amici) amicis, praesertim maiores minoribus. Mirificum ergo donum est, etiam in servorum ordine reperiri atque in serie ministrorum dei; excessus autem beneficii est dilectum quoque amicum esse laudatissimo enti increato. Diligenter sane et utraque nomina P. A. dominum deum) usurpavit nunc declarativa supe- 99
 riorum virtutum deperdendi ac benefaciendi, praemittens dominum et postponens beneficium deum.

*) Genes. 7, 5.

Quandoquidem iudicii tempus erat, praecedat inquit deperditor (vindex). Sed tamen quum sit suavis benignusque rex, pro reliquiis relinquit seminalia elementa, quibus repleantur loca vacua; quapropter in principio creaturarum illud *fiat* non exterminatrix erat virtus, sed benefica. In creatione itaque demutavit vocationem nominum. Quum enim appellatio dei benefica est, istam frequentius usurpavit in constructione universorum: cunctis autem perfectis, nuncupavit etiam dominum in ipsa creatione; hoc enim regium est nomen et exterminativum. Quoniam ubi actio generationis est, deus praemittitur in ordine; ubi vero supplicium, dominus praeponitur quam deus.

Cur in sexcentesimo (anno) vitae Noe fit diluvium, mense septimo, vigesimo septimo die mensis?)*

§. 17. Contigit fortasse iustum natum fuisse initio mensis, mense primo, inchoante principio ipsius anni, quem solent vocare annum sacrum honoris ergo; alias non ita accurate designaret mensem et diem diluvii facti, mensem septimum, diem autem vigesimum septimum. Sed fortassis his manifesto ostendere volet tempus verni aequinoctii; id enim semper occurrit septimi mensis vigesimo septimo (die). At quare in aequinoctium vernum cadit diluvium? Quia circa P. tempus illud omnium sunt incrementa et generationes tam viventium, quam plantarum. Poena itaque supplicii eo magis horrendas praebet minas vivente aetate ubertatis manipulorum et in ipsa fertilitate supervenit malum in reprehensionem impietatis eorum qui poenae subiiciuntur. Ecce enim, inquit, universa natura continet in se sua vel plenissime, triticum, hordeum, cunctaque seminabilia, ad perfectam generationem perducta, quemadmodum et ar-

*) Genes. 7, 11.

borum fructus generare coepit. Vos tamen sicut mortales beneficia eius corrumpitis, corrumpentes divina simul dona consilia (vel mysteria). Quod si autumnali aequinoctio factum fuisset diluvium, quum nihil esset in terra, sed omnia collecta in congeriem propriam: nullatenus veluti supplicium crederetur, sed potius beneficium, aqua purgante campos et montes. Quum tamen et primus terrigena eadem tempestate creatus fuerit, quem oracula divina Adam vocant: quia nimirum omnimode decebat, ut etiam humani generis proavus, vel protoparens, sive pater, aut quoquo modo oporteat nominare maiorem illum, crearetur tempore verni aequinoctii, quum cuncta terrena fructibus plena essent. Vernum autem aequinoctium fit mense septimo, qui et primus dicitur sub vario conceptu. Quoniam itaque et a Noe post corruptionem a diluvio factam, primum generationis exordium fit, iterum seminatis hominibus, similis (ideo) P. A. noscitur primo terrigenae, quantum fieri potest. 101 Annus autem sexcentessimus fontem habet sextum numerum; mundus vero creatus est sub numero sexto: per hunc ergo rursum et sceleratos reprehendit, pudore afficiens illos, quod nullo modo is, qui totum generavit per sextum, terrestres exstinxisset sub forma sexti, nisi ob nimium excessum iniquitatum. Namque forma sexti tertia et minor est numerus sexcentessimus; medium autem amborum sexaginta; siquidem denaria evidentius accipiunt similitudinem unitatis, minus vero centenaria.

*Quid est: Rupti sunt omnes fontes abyssi et cataractae caeli apertae sunt? *)*

§. 18. Littera patet, nam suggerit orbis extre-

*) Genes. 7, 11.

ma, terram et caelum, concurrisse in mortalium P. A. damnandorum perditionem, aquis undique sibi in- 102 vicem obviantibus; pars enim de terra sursum scaturivit, parsque de caelo deorsum defluxit. Et sane manifestius dictum illud est; *Rupti sunt fontes*; nam ruptura facta, sine obstaculo impetus fit. Ad mentem vero illud expedit dicere: Caelum est symbolice humanus intellectus, terra autem sensus et corpus: magna ergo aerumna calamitatum obtinet, quum neutrum permanserit, sed utrumque moliatur insidias. Quid est autem, quod dico? Saepe accidit intellectum vafritiam malitiamque prae se ferre et acerbius se in omnibus gerere; ubi corporis libidines coerceantur ac detineantur: saepe autem contrarium praevalet, libidines nimirum opportunitate gaudent et serpunt vigentes mollitie ac copia rerum. Portus ergo istarum sensus est cum corpore; sed quum intellectus, neglectis rebus, constet in se, illi inefficaces iacent ut derelicti. Quando vero ambo uniuntur, consilium cunctis malitiis usum et corpus cunctis sensibus irrigatum atque vitiis omnibus usque ad satietatem ingurgitatum, tunc illuviem patimur. Et hoc est ingens utique diluvium, dum intellectus fluenta aperiuntur iniquitate, insipientia, avida cupiditate, iniuria, arrogantia, impietate; et corporis fontes aperiuntur libidine, cupidine, ebrietate, ingluvie, liguratione, stupro cognatarum sororumque et morbis irremediabilibus.

P. A. 103

*Quid est: Clausit deus de foris eius arcam? *)*

§. 19. Quandoquidem corporis diximus humani apparatus designari symbolice per arcam animadvertendum est, quod de foris circumcluditur corpus nostrum dura ac densa pelle, in tegumentum cuncta-

*) Genes. 7, 16.

rum partium. Hanc enim natura tamquam tunicam fecit, ne frigus, neve calor compotes sint damni ferendi. Littera autem manifesta est: nam diligenter clauditur arca foris divina virtute custodiae causa, ne per aliquam partem aqua intret, quum anno integro fluctibus agitanda esset.

*Quid significat: Multiplicata est aqua et levavit arcam, quae ferebatur super aquam? *)*

§. 20. Littera liquet; verum allegorice refertur ad corpus nostrum, quod oportet tamquam per mare transferri, et fluctuando cum necessitatibus superare famem et sitim, frigus et aestum, quibus agitur, turbatur, moveturque.

*Quare quindecim cubitis supra omnes excelsos montes redundabat aqua? **)*

§. 21. Notandum ad litteram, quod non su- P. A. per omnes montes altos excessus fuit quindecim 104 cubitorum, sed super valde longiores altioresque; idcirco multo magis superavit humiliores. Verum oportet allegorice rem construere: montes enim altiores in corpore nostro obumbrant sensus, eo quod in altitudine capitis nostri concessum eis fuerit habere sedem firmitatis. Sunt autem quinque trini singuli considerati, ita ut omnes sint quindecim: ut visus, visibile, videre; auditus, audibile, audire; odoratus, odorabile, odorari; gustus, gustabile, gustare; et tactus, tangibile, tangere. Haec sunt quindecim cubiti excedentes: nam et isti illuvie obruuntur, per importunum eventum infinitorum vitiorum malorumque corrupti.

*Quid est: Mortua est omnis caro mobilis? ***)*

§. 22. Optime atque naturaliter carnem mobilem

*) Genes. 7, 17. **) Ibidem v. 19. ***) Ibid. 7, 21.
Philo Iud. T. VI. E e

dixit corruptioni deditam; movet enim carō voluptates et movetur a voluptatibus: tales autem motus causae sunt animarum corruptionis; sicut sobrietas et patientia salutis.

*Quid est: Omne quod erat in arida, mortuum 10
est? *)*

§. 23. Littera nota est, quia in magno illo diluvio omnia, quaecumque erant super terra, corrupta periere. Ad mentem vero quemadmodum materia lignorum quum arida sit et sicca, statim ab igne consumitur: sic et anima quando non immiscetur cum sapientia, iustitia, pietate, ceterisque virtutibus constantibus, quae solae possunt laetificare cogitationes, siccata atque arefacta sicut planta carens pullulatione ac satū, aut sicut truncus senescens, emoritur, tradita diluvio corporis.

*Quid est: Delevit omnem suscitationem, quae erat super faciem terrae? **)*

§. 24. Littera manifestam praefert historiam; verum in allegoriam verti placet hoc modo: Non inconsulto dixit suscitationem; id enim nomen est ambitionis ac superbiae, qua contemnunt homines quum humana tum divina***) iura. Ambitio autem et arrogantia super faciem terrenae ac corporeae naturae nostrae potius apparent, vultu elato et superciliis P. A. contractis. Quoniam sunt aliqui, qui pedibus pro- 106
pius accedunt, pectore tamen et cervice ac capite renituntur retroque feruntur ac staterae ritu resistunt; ita ut dimidio corporis per pedes anterieus accedant, pectore autem superiori retrorsum se retrahentes similes iis, quorum muscoli ac nervi (cervicis) dolo-

*) Genes. 7, 22. **) Ibid. v. 23. ***) Ad verbum: *divinitatem*.

rem patiuntur, unde impediuntur se naturaliter incurvare. Verum huiusmodi homines suppressi placuit ex dominicis monumentis et divina historia scripturarum.

*Quid est: Remansit solus Noe et qui cum eo erant in arca? *)*

§. 25. Littera manifesta est. Ad mentem vero huiusmodi licet prodere sententiam, quod sapientiae et iustitiae studiosus intellectus tamquam arbor, nocivas omnes germinationes apud se pullulantes, exsugentesque humores nutritionis a se amputat, affectuum inquam immoderationem ac malitiam eorumque effectus. Solus itaque sic cum suis relictus dicitur: sua vero uniuscuiusque proprie sunt illa omnia consilia, quae secundum virtutem ordinantur. Quapropter adiectum est, quod *remansit solus (ipse) et qui cum eo erant*, ad revelationem verioris laetitiae. P. A. Remansit autem in arca, puta in corpore, quod erat 107 purgatum ab omni vitio morboque spirituali, nondum compos factus, ut omnino incorporeus esset. Verum gratiae reddendae etiam propter hoc beneficium patri salutari, eo quod coniugem ac collegam recepit non amplius ut praepotentem, sed sub potestate: quare neque in diluvio submergitur, sed superans diluvium corpus minime corrumpitur gurgitibus cataractarum, quas effluens sursum sustollit crapulosa, libidinosa et vanitatem amans voluntas.

*Quare dicit: Memor fuit deus Noe et bestiarum et iumentorum; vix tamen mulieris et puerorum meminuit? **)*

§. 26. Quum concordet aequeturque cum uxore

*) Genes. 7, 23.

**) Ibid. 8, 1.

vir et pater cum filiis, non est opus pluribus nominibus, sed unius primi. Ergo Noe dicendo reapse omnes dixit, qui domi erant. Nam quum discordia laborent vir et mulier et pueri et cognati, nec ultra patitur domus (una dici), sed loco unius plures fiunt: quando vero concordia est, una domus exhibetur ab uno maiori et omnes ab illo pendere comperiuntur, sicut arboris rami ab illa expullulantes aut a palmite fructus non decadentes. Dixit alicubi et propheta: *P. Respicite in Abraham patrem vestrum et in Sar- 10 ram, quae parturivit vos: quod nempe una erat stirps, ad mulierem versus concordiam patefacit.*

*Quare prius bestiarum, postea iumentorum memoriam fecit, dicens, quod recordatus est Noe et bestiarum et iumentorum? *)*

§. 27. Primum poeticum illud haud frustra dictum est, quod *malos in mediam deduxit*. Bestias itaque in medio domesticorum constituit, hominum et iumentorum, ut pote cicuratus mansuefactusque sit accepta ex ambobus familiaritate. Secundo vix aequum arbitratus est bestiis providum beneficium simul facere; quia statim additurus erat principium diminutionis Diluvii. Littera talis est. Ad mentem vero iustus ille intellectus habitans in corpore velut in arca, habet etiam bestias et animantia; non tamen privata illa, quae mordeant ac laedant, sed ut ita dixerit quispiam, generalia (vel generativa), quae seminis atque originis rationem habent; quoniam sine his nequit anima in corpore apparere. Porro insipientis anima usurpat omnia venenosa ac mortifera; sapientis vero illa, quae commutarunt ferarum naturam in domesticam.

*) Genes. 8, 1.

*Quid est: Adduxit spiritum super terram et cessavit aqua? *)* 109

§. 28. Nonnulli dicant spiritum dictum esse ventum, quo cessaverit diluvium: ego tamen non novi aquam per ventum imminutam esse, sed turbatam agitatumque undis, alias iam ab antiquo tempore vastae latitudines maris consumptae essent. Nunc itaque visum est spiritum dixisse divinitatis, qua universum securitatem assequitur una cum calamitatibus mundi iisque, quae in aere sunt, quaeque in cunctis mixturis plantarum et animalium. Si quidem illius temporis diluvium non exigua aerumna erat aquae, sed immensa et infinita, pene diffluens extra columnas Herculis magnumque mare; quoniam universa terra, et montana spatia inundata erant; quae vix convenit vento evacuari, sed, ut dixi, invisibili virtute divina.

*Quid est: Cooperti sunt fontes abyssi et cataractae caeli? **)*

§. 29. Primum constat, quod prioribus quadraginta diebus continenter fuerunt aquae poenales, de imis terrae fontibus diruptis et desuper a caelo cataractis apertis, donec inundata sunt omnia loca campestria montanaque. Atque per alios dies centum P. A. et quinquaginta integros non cessaverunt nec fluenta ab effusione, neque fontes a scatebra; mitius tamen non ad incrementum, sed ad durationem extensionis aquae; cui et ab alto adiuvamen exstitit. Id significat interea dictum post centum et quinquaginta dies claudi fontes et cataractas: ergo dum adhuc non erant impediti, constat in actu fuisse. Secundo necesse erat, ut quod exhibuit diluvio inundationem,

*) Genes. 8, 1. **) Ibid. v. 2.

duplex nimirum aquae receptaculum, alterum ex terrae fontibus, alterum e caeli scaturiginibus clauderetur: quo magis enim deficiunt praebitiones materiae, ista consumitur a se; maxime quum divina virtus iussum dederit. Littera haec est. Ad mentem vero, quoniam animae illuvies a duobus oritur; nam a consilio velut de caelo, alias autem ex corpore et sensu velut de terra, malitiis per affectus et affectibus per malitias simul introductis, necesse erat, intrans divini medici verbum pro visitatione salutari, ad sanandum morbum, utramque impediret influxionem. Namque medicae artis principium est arcere infirmitatis causam, neque ultra relinquere materiam morbi. Id edocuit etiam in leproso, quando enim persistat, nec amplius extendatur, stationem eius et mansionem eodem in loco pro lege statuit, quod munda esset; quod enim movetur praeter naturam, immundum est.

P.

*Quid est, quod descendebat aqua diminuta post 11 centum quinquaginta dies? *)*

§. 30. Quaerendum est, utrum distincti sint isti centum quinquaginta dies minuendae aquae per quinque menses, an respiciant ad anteriores, in quibus indesinens erat diluvium, sicut adhuc crescens?

*Cur dicit: Sedit arca mense septimo, vigesimo septimo die mensis? **)*

§. 31. Aequum est considerare, quomodo initium diluvii inchoet mense septimo, vigesimo septimo die; et diminutio, quando requievit arca in cacumine montium, iterum fit mense septimo, vigesimo septimo die mensis. Dicendum

*) Genes. 8, 3. **) Ibid. v. 4.

itaque, homonymiam esse mensium dierumque; nam principium diluvii factum est mense septimo, inchoans a natalitio die iusti prope vernali aequinoctio: diminutio autem mense septimo, incipiens a diluvio in autumnali aequinoctio; quoniam seiuncta sunt a se invicem aequinoctia septem mensibus, intervallum habentes mensium quinque. Namque septimus aequinoctii mensis, per virtutem est etiam primus, eo quod creatio mundi sub illo fuerit propter P.A. plenitudinem omnium rerum ea tempestate. Similiter et aequinoctii autumnalis mensis septimus secundum tempus, primus est dignitate, septimi ex aere habens principium. Fit itaque diluvium mense septimo, non secundum tempus, sed secundum naturam, principium habens vernali tempus.

*Quare dicit: Decimo mense, prima (die mensis) apparuerunt capita montium? **)

§. 32. Sicut in numeris denarius unitatum extremitas est, definitivus atque perfectivus numerus; idem cyclus et finis unitatum et principium atque cyclus decadum infinitatisque numerorum: sic dignatus est creator cessante diluvio ut apparerent cacumina montium in numero decadis perfecto et definitivo.

*Quare post quadraginta dies aperit iustus fenestram arcae? **)*

§. 33. Nota accurate, eodem numero uti theologum tum in fluxu diluvii, tum in cessatione plenae sanatione mali: quippe septimi mensis (die) vigesima septima, anno Noe sexcentesimo, puta ex nativitate eius, incipit diluvium vernali tempestate: septimi vero mensis (die) vigesima septima requievit

*) Genes. 8, 5. **) Ibid. v. 6.

arca super cacumine montium in autumnali aequinoctio. Ex tribus (rebus) autem constat, invisibile reddi diluvium anno (Noe) sexcentesimo primo, itidem septimo mense, (die) vigesima septima, ut post annum iterum sedet, confirmetque terram ita, ut in momento corruptionis erat, verno tempore repullulantem ac virescentem plenamque cunctis fructibus. p. Verum tamen simili modo per dies quadraginta fit 11 illuvies diluvii, apertis cataractis de caelo et ruptis fontibus ex inferis de terra; atque rursus spes instaurationis per dies quadraginta post sufficientem cessationem, quum et fenestram aperit. Et iterum duratio permanentis diluvii fit per dies centum et quinquaginta, sicut et diminutio per dies centum et quinquaginta. Ita ut mirari liceat aequalitatem, parnamque numero crevit malum ac cessavit, instar lunae, quae aequo numero incrementum etiam a collectione sua agit usque ad plenitudinem luminis perfectam atque decrementum, reversa in collectionem, postquam prius plena est. Similiter et in divinis castigationibus ordinem creator servat, enormitatem expellens de finibus divinis.

*Quid est arcae fenestra, quam aperit iustus? *)*

§. 34. Littera vix patitur difficultatem dubii, veluti patens; ad mentem itaque haec dicenda restant. Corporis fenestras imitatae sunt singulae partes sensuum, quoniam per istos tamquam per fenestras intrat in intellectum comprehensio sensibilium et rursus intellectus quasi porrectus attendit per istos. p. Pars autem fenestrarum, sensuum, inquam, (no- 11 bilior) est visus; quippe qui et animae maxime affinis sit, et pulcherrimae entium lucis familiaris atque minister sacrorum: quique viam ad philosophiam pri-

*) Genes. 8, 6.

mus paravit. Videns enim solis motum ac lunae ceterorumque planetarum vagationes et infallibilem circumlacionem totius caeli atque superiorem omni ratione ordinem harmoniamque, sicut et unicum mundi verum opificem, retulit solus uni principi consiliorum, quidquid vidit. Ille vero (intellectus) acuto oculo cernens quum ista, tum per ista superiores ideas demonstrativas universorumque causam, illico statim intellexit deum, una cum conceptu generationis ac providentiae; quod nempe visibilis haec natura non per se facta est. Nam fieri nequibat, ut talis harmonia, ordo, ratio, analogia constantissima, et talis ac tanta concordia, atque vera prosperitas felicissima suapte (vi) existeret, sed necesse est aliquem esse creatorem ac parentem sicut gubernatorem atque aurigam, qui haec generaverit et generata ipsa salva et sana servet.

P. A.

*Cur corvum primum emittit? *)*

115

§. 35. Ad litteram corvus dicitur esse animal legationi atque functioni addictum: namque hactenus volatum atque garritum suum multi expectant, diiudicantes aliquid significare de incognitis rebus. Ad mentem vero corvus quum sit nigrescens et arrogans et velox animal, signum malitiae est, quae noctem ac tenebras inducit animae; atque velocior est pariter ad occurrendum cunctis mundi rebus pervolans. Adde audaciorem esse in exitium aucupantium; quoniam superbia parit et temerariam impudentiam: cui opponitur virtus luminis specie et constans et natura pudica verecundia decorata. Iure itaque si quid reliquum erat in intellectu tenebrarum, quae secundum insipientiam fiunt, id extra finem expellens eiicit.

*) Genes. 8, 6.

*Quare corvus egressus non amplius redit, quum nondum siccata esset pars aliqua terrae? *)*

§. 36. Allegoriam patitur locus, quoniam adversaria lumini iustitiae, iniustitia est; ita ut praecis actis hominis virtute praediti praeclaris, (magis) P. A. optandum existimet congruere propinquo suo dilu- 11 vio; nam confusionis atque corruptionis amatrix est iniustitia.

*Quare opposite dixit: donec siccaretur aqua a terra; quum non aqua de terra, sed terra de aqua (siccetur)? **)*

§. 37. Allegorice haec profert, designans per casum aquarum immensitatem vitiorum; quibus saturatis ac saginatis corrumpitur anima: servatur autem illis siccatis et arefactis; tunc enim nihil damni inferre possunt, ut imbecillia reddita atque emortua.

*Cur secundo emittit columbam, illamque a se, atque ut videret, an cessavisset aqua; quorum nihil dixit de corvo? ***)*

§. 38. Columba imprimis est animal mundum, deinde cicur mansuefactum et vivens cum hominibus, quare etiam ipsi tributus est honor ut offerretur super ara in sacrificiis. Propterea sanciens atque asseverans dixit, *emisit a se*, cohabitantem sibi declaraturus. Per illud autem, *ut videret, an sedata esset aqua*, communem †) (patefacit curam). Symbola sunt autem isti, corvus et columba, malitiae et virtutis: unus enim (vel una, sive malitia ut corvus) domo caret et habitatione et civitate, insolens, in- P. A. sociabilis. Virtus autem humanitatem colit et bo- 11

*) Genes. 8; 7. **) Ibid. ***) Ibid. v. 8. †) Vel: aequalem ac concordem.

num publicum; quam virtute præditus legatum mittit pro rebus sanis ac salutaribus, volens per ipsam edoceri condignum: et illa legati more veram refert gratiam, ut caveantur noxia et studiose ac diligenter utilia admittantur.

*Quare non inveniens columba requiem pedibus (suis) revertitur ad Noe? *)*

§. 39. Nonne ergo evidens est probatio, symbolice per corvum et columbam declarari malitiam et virtutem? Ecce enim columba postmodum emissa, non invenit quietem; at quomodo corvus antea egressus, dum adhuc aerumna diluvii obtinet, potuit invenire locum ac demorari? nam neque cygnus vel fœbis aut ex genere aquatiliū erat corvus. Sed per ænigma demonstrat, malitiam egressam foras ad tumidos gurgites vitiorum et cupiditatum, quæ inundant corrumpuntque animam ac vitam, laeto animo hæc admittere et cum illis commorari atque cohabitare velut cum familiaribus ac propinquis. Vir-
 tus autem vel primum aspectum (eorum) aversata, subito resilit nec revertitur, quietem vix reperiens pedibus, stationem videlicet nullam, nullum locum se lignum inveniens: quid enim aliud hoc maius sit malum, ut nec ullum neque exiguum inveniatur virtus in anima locum pro quiete ac commoratione?

*Quid est: Extendens manum accepit eam et induxit ad se? **)*

§. 40. Littera manifesta est: ad mentem autem diligenter eliciendum verum. Sapiens virtute utitur ut ephoro legatoque rerum, qui quum eas viderit naturas esse se condignas, permanet habitans

*) Genes. 8, 9. **) Ibid. 8, 9.

in eis corrigendo ac meliores reddendo; quoniam valde communis aequalisque et utilis est sapientia. Quando vero videbit in oppositis eas redundare praepostere et omnino deficere, redit ad proprium locum: et admittit illam virtute praeditus, verbo extendens manum, et opere intellectum omnem aperiens atque explicans per numerum perfectum, parem et plenum, omni cum promptitudine. Neque tum, quum emittebat eam a se ad lustrandas aliorum naturas, seiunxerat a se, sed aeque ac sol radios in terram mittit ad illustranda omnia; quia immensae eius lucis est minime disiungi.

*Quare detentus adhuc septem alios dies rursus emisit columbam? *)*

§. 41. Optimum vitae exemplum: quoniam etsi sub principio pertinaces videbit naturas, vix decedit spes earum mutandarum in meliora; et tamquam medicus prudens non statim adhibet morbo perfectam sanitatis curam, sed postquam permiserit naturae, ut prius aperiat viam salutis, tunc usurpat salutarem medicus medicinam, sic virtute praeditus verbum, quod est iuxta legem sapientiae. Septenarius autem numerus sacer est ac dominicus, quemadmodum et pater universorum quando mundum fecit, dicitur vidisse opus suum. Visio autem mundi et rerum in eo contentarum nihil aliud est, quam philosophia egregia selectaque pars, quam comprehendit sapientia, continens in se etiam opus magis necessarium ad videndum.

*Quid est: Rediit iterum ad eum columba ad vesperum, habens folium olivae ramum gracilem in ore suo? **)*

*) Genes. 8, 10.

**) Ibid. 8, 11.

§. 42. Cuncta haec signa selecta sunt probataque, redire et ad vesperum, habere folium olivae et ramus eius gracilis et oleum et in ore suo; singula tamen signorum certo certius scrutanda sunt. Nam reditus distinctus est ab anteriore: ille enim nuntiationem praeferebat naturae penitus corruptae ac rebellantis atque a diluvio deperditae (puta) a multa imperitia atque insolentia: iste autem incipientis se poenitere. Verum invenire poenitentiam non facile est, sed nimis difficile negotium atque laboriosum. Propterea ad vesperum venit, totam diem transigens in visitatione a mane usque ad vesperum; verbo lustrans loca, opere autem partes ipsius naturae attendens per visitationem atque manifeste ab initio usque ad finem videns: nam finis indicium est vespera. Tertium vero signum portare folium; folium autem exigua pars est arboris: non tamen sine arbore fit; cui aequiparatur incipere poenitentiam agere. Quoniam initium correctionis exiguum habet indicium, quasi vero folium dixeris, quo custodiam videtur accipere, potest tamen discuti; quominus magna sit spes omnino perveniendi ad comparandam correctionem non alterius arboris folium, sed solius olivae P. A. esse; oleum autem luminis est materia. Namque 121 malitia, ut dixi, tenebrae sunt profundae, virtus vero splendor luminosus est: et poenitentia principium est luminis: initium autem poenitentiae nondum existimes in pullulantibus ac virescentibus, sed dum adhuc arida sunt et sicca seminali ratione habita. Quapropter quintum signum declaratur, advenientem portasse ramum gracilem. Et sextum signum, ramum gracilem in ore eius fuisse; primus enim numerus perfectus est sextus; quoniam virtus in ore, in sermone videlicet suo fert semina sapientiae et iustitiae, uno verbo, probitatis animae: et non solum fert, verum etiam partem participationis praestat

idiotis, hauriendo aquam animis et irrigando poenitentiae peccatorum desiderium.

*Cur dicitur: Scivit Noe, quia cessavit aqua e terra? *)*

§. 43. Littera constat, quoniam si ex aqua sumptum fuisset folium, humidum utique ac madidum esset; nunc tamen aridum atque gracile dicit esse illud, ac si arefactum super terra siccata. Ad mentem vero symbolum poenitentiae sumit sapiens et aerumnas nimiae indocilitatis impedire vult adducendo folium; quamquam nondum erat virens, sed P. A. gracile ob rationem praedictam. Simul autem mirari licet de patre propter nimiam benignitatem; quamvis enim corruptio obtinuerat terrestres excessu iniquitatum, attamen remanserunt reliquiae vetustatis, illiusque quod ab initio erat, atque virtutum maiorum semen exile. Quo signatur nihilo minus non omnino corrumpi memoriam bonorum ab initio factorum: quare cognatus amicusque Moysis propheta quidam statuit huiusmodi oraculum: *Nisi dominus omnipotens reliquisset nobis semen, facti fuissetus sicut caeci et steriles, nec scire bonum, neque generare valentes.* Caccitatem vero et sterilitatem Chaldaei patria eorum lingua appellant *Sodomam* et *Gomorrhama*.

*Quare tertio post septem dies alios emisit columbam et (quae) non amplius rediit ad eum? **)*

§. 44. Nulla deinceps ad eum reditio, verbo columbae est, opere autem virtutis; quod tamen non est alienationis indicium: quoniam, ut dixi, non seiuncta est eo tempore, sed radii more missa est ad visendas ceterorum naturas. Verum tunc non inve-

*) Genes. 8, 11.

**) Ibid. 8, 12.

niens auditores correctionis, revertitur et rectius ad eum tendit solum. Nunc vero non amplius uni soli fit possessio, sed commune bonum cunctis illis, qui tamquam de terra accipere sapientiae emanationes voluere; ii nimirum, qui iam ab initio siti 123 magnae summae sapientiae laboravere.

Quare sexcentesimo primo anno vitae Noe, primo (die) mensis primi defuit aqua a terra?)*

§. 45. Illud *primum* **) iuxta tempus defectus, dictum est vel de mense vel de homine: rationem autem habet utrumque. Nam si tenendum sit primo mense deficere aquam, nihilo minus aestimandum est septimum velle dicere, illum scilicet, qui est secundum aequinoctium: quoniam idem mensis et primus est et septimus; puta, primus natura et virtute, septimus tempore. Alio itaque loco dicit, *Hic mensis vobis principium est mensium, primus est in mensibus anni*; primum vocans eum qui natura et virtute est primus, quique iuxta numerum temporum septimus; quoniam aequinoctium habet ordinem in serie, et meliorem anni rationem inter tempora. Si vero de homine audias illud *primum*, verius atque proprie dictum erit: vere enim atque proprie primus fuit iustus, tamquam navarchus in navi primus et princeps in civitate. Ille vero non tantum virtute primus est, sed etiam ordine, (quippe) secundi humani generis seminis in ipsa regeneratione ipse fuit principium et primus. Porro optime habetur hoc loco, in vita P. A. iusti fuisse diluvium, et iterum quiescendo redisse 124

*) Genes. 8, 13. **) Anceps enim fuit lectio in textu, ad verbum, *In uno et sexcentesimo anno vitae Noe, Primo, in uno mense*. Dictio autem *in uno*, aliena a constructione tam Armena, quam Latina, passim legitur in sequentibus; ubi nos reposuimus *unitas*, sc. numerus primus.

in primam constantiam: quoniam et facto diluvio, ipsi soli vivendum esset cum tota domo, et sublato malo, solus super terra inveniebatur ante regenerationem in postrema sua vita. Verum quum de anteriori, tum de recenti haud frustra testatum est. Namque verae vitae, quae secundum virtutem est, iste solus desiderio arsit, reliquis ad mortem properantibus ob mortiferas malitias. Ex necessitate itaque sexcentesimo et primo anno cessat malum; etenim in sexti numeratione corruptio et in unitate salus facta est: quoniam unitas magis generatrix est animae, ac potior ad vivificandum; quare et novilunio fit defectus aquae, ut unitas praeferatur dignitate in mensibus et annis, quum deus salvat ea quae sunt super terra. Si quidem probos ferre mores (vel probum moribus) Hebraei patria lingua *Noe* vocant, Graecis vero *δίκαιος* sit dictus: ceterum non est exemptus a corporeis legibus. Quamvis enim non est sub potestate, sed princeps est, at tamen quia non minus morti addictus (ceu mortuus est), ratio illius sexti numeri copulatur cum unitate: quoniam non in uno (anno) seorsum sumpto cessat diluvium, sed una cum sexto (sexcenteno) familiari secundum corpus et imparitatem: quando quidem alter longus (numerus) est primum sextus (sexcentenus); quare dicitur, in uno et sexcentesimo. Iustus autem in generatione, non in illa quae generalis est, neque quae secundum corruptionem iustus est, sed iuxta quamdam; huius enim generatio comparisonem praefert. Verum laudabilis est iste quoque, quem deus selegit praeter P. A. cunctas generationes dignum vitae ratum, termi- 125
num ipsi ponens, ut futuro utriusque generationis ac saeculi fini et principio: finis (est) corruptibilis, principium sequentis. Imo magis convenit laudare eum, qui toto corpore sursum tendens suspexit ob familiaritatem cum deo.

*Quid est: Aperuit Noe tectum arcae? *)*

§. 46. Textus nulla eget enarratione; ad sententiam vero, quia symbolice arca est corpus nostrum, tectum corporis putandum est, quod illud operit et diu conservat vires eius: talis est concupiscentia, qua illud servatur ac durat, moderate nimirum et iuxta legem naturae; sicut dolore dissolvitur. Quando ergo caelesti desiderio intellectus capitur, vult sursum salire ideoque dirumpit omnem speciem concupiscentiae; ut pote sublato e medio illo, quod obvelans umbrae instar obscurabat, nudis incorporeisque naturis sensum adhibere possit.

*Quare septimo mense, septima et vigesima (die) siccata est terra? **)*

§. 47. Viden' quod paulo ante primum dixit P. A. rat mensem, nunc septimum profert? idem est 126 enim septimus quod attinet ad tempus, ut dixi, natura tamen primus est, ut initium aequinoctii. Verum optime et eventus diluvii agitur septimo mense, septima et vigesima (die), et terminus cessantis diluvii post annum iterum eodem mense septimo eademque die. Nam sub aequinoctio diluvium et redintegratio vitae; cuius rationem iam pridem indicavimus: huiusmodi autem mensibus diebusque synonymus comperitur mensis septimus et iterum dies occurrit vigesimus septimus, quum arca sedit supra montes. Hic mensis est, qui natura septimus est, tempore vero primus, qui nimirum aequinoctii est. Itaque in aequinoctiis electio datur per septimos menses et dies vigesimos septimos. Nam diluvium factum est mense septimo, quo aequinoctium occurrit vernale: ita ut tempore septimus sit, sed natura pri-

*) Genes. 8, 13.

**) Ibid. v. 14.

mus. Eiusdem mensurae fuit et cessatio sive indulgentia, quando arca super cacumina montium quievit, rursum sane mense septimo, non eodem tamen, sed illo quo auctumnale occurrit aequinoctium: id est natura septimus, tempore vero primus. Verum perfectissima curatio mali plane arefacti itidem agitur septimo mense, vigesima septima (die) vernalis tempestatis: ut quum principium, quum finis diluvii iam inde determinationem sortietur eiusdem temporis; medietas autem vitae reparatae, medii temporis. Certius interea notandum illud dictum, annum integrum diebus computatis adaequasse diluvium una cum resanatione: coepit enim anno sexcentesimo, septimo mense, die vigesima septima; ita ut spatium temporis intermedii annum perfectum confecerit, initio 127 ducto a vernali aequinoctio et desinens pariter in idem tempus vernalis aequinoctii. Atque hoc pacto, postquam corruptionem subiere, ut dixi, terrena ista fructibus plena, deperditis illis, qui his utebantur, exempta ab omni malo rursum inventa est terra plena seminibus et arboribus fructiferis iuxta productionem veris: aequum enim duxit, ut sicut erat terra, quando diluvium passa est, simili modo quum arefacta esset, se se iterum monstraret et retribuere (debitum naturale). Neque mirari debes, quod una die sibi relicta terra, per divinam virtutem omnia produxerit, quum semina, tum arbores, omnino completa subito plenis optimisque herbis, aristis, plantis atque fructibus: quoniam in erectione quoque mundi una die ex illis sex complevit ac perfecit plantarum generationem: praesentia vero iam in se perfecta erant et produxerunt tot fructuum sibi convenientium decenter vernali tempore; nam omnia deo fieri possunt, vix tempore indigente ad agendum.

P. A.

Cur terra arefacta non egreditur Noe de arca, 128

*antequam (novum) audisset oraculum? Dixit enim deus ad Noe: Exi tu et uxor tua et filii tui et uxores filiorum tuorum, una cum residuis viventibus. *)*

§. 48. Timore praedita est iustitia, sicut ex adverso temeraria sibi que arrogans iniustitia. Probatio autem timoris (dei) est, non propriae magis concedere ac consentire rationi, quam deo. Maxime illi, qui vidit immensum pelagus repente factum fuisse universam terram, conveniens erat suspicari, fieri potuisse, ut iterum reverteretur ipsum malum. Ad haec congruentem consequentiam quoque cogitavit, quod nempe, sicut iubente deo ingressus erat in arcam, eiusdem iussu itidem egredieretur: namque nihil perfecte agere se posse quis credat, nisi deus ipse conducat antecedenti eius praecepto.

*Cur quum ingressi sunt arcam, ordo talis erat, ipsius et filiorum, postea vero uxorum eius et filiorum illius: in egressu vero res variat; ait enim, egressus est Noe et uxor eius, deinde filii et uxores filiorum eius? **)*

§. 49. Ad litteram subindicat per ingressum privationem quoque seminis, per egressum vero generationem continuandam. Si quidem dum ingre- P. A. diuntur, filii una cum patre describuntur et nurus 129 una cum socru; dum autem egrediuntur, pares uxores, pater cum sua uxore et singuli filii cum suis uxoribus: quoniam vult re potius, quam verbis edocere, quidquid decet amicos suos operari. Porro ore tenus nihil significans dixerat ingressuris, continere intus se se ab coitu mulierum: egressuris vero proles

*) Genes. 8, 16. **) Ibidem v. 18.

creandas esse secundum naturam, per ordinem impositum praedixit. Nec solo verbo usus est, ut proclamaret (de statu arcae): Post talem ac tantam corruptionem omnium terrestrium, nolite gaudere voluptatibus; non enim id convenit. Satis honoris est vobis vitam recepisse, in thalamum vero ascendere (in ipsa arca) cum uxoribus, libidini deditorum est. Quibus sane aequum fuit, ut tamquam consanguinei *) miseratione moverentur deperditi humani generis; maxime quod adhuc incerto rerum laborabant, ne forte ipsis quoque superveniat malum uspiam. P. Ad haec absurdum erat, quum viventes perirent, istos procurasse ut alii non existentes nascerentur, hora inopportuna insanientes et ardentis cupidine. Postea vero quam ira cessavit, exemptos a malo iterum per ordinem (egressus de arca) docet iam ad procreationem generationis venire, quum describat non viros cum viris, neque mulieres cum mulieribus, sed feminas cum maritis.

Ad sensum vero illud dicendum, quando animus lavaturus ac expurgaturus sit peccata sua, oportere masculum cum masculo vivere, intellectum (inquam) principem velut patrem adunari privatis cogitationibus sicut filiis, nihil admiscendo de genere femineo, quod secundum sensum est: quoniam tempus est pugnae, in qua ordinem cohortis oportet distinguere ac custodire, ne confusione permixti, victoriae loco reportandae (ab hostibus) vincantur. Quando vero integra fiat purgatio et arefactio ab omni imperitia atque exemptio a cunctis noxiis, tunc decet eum in unum colligere divisos; non ut mascula consilia molitiae effeminentur, sed ut femineum genus, sensus videlicet, masculi vi se induat, mascula consilia consequens et ab illis semen concipiens ad generatio-

*) Sive consanguineis sive consanguineorum.

nem: ita ut deinceps sapienter, honeste, iuste ac fortiter, et uno verbo per virtutem, omnia sentiat. Verum tamen praeterea illud quoque notare aequum erit, quod quando confusio pervaserit intellectum ad similitudinem diluvii atque negotiis huius mundi tamquam aggeribus contra erectis altercari inter se coeperint, fieri non potest, ut aliquid boni quis queat P. A. aut seminare aut concipere et generare: quando 131 vero coerceantur infensiones perturbationum continuaeque incursiones consiliorum enormium, tunc tamquam arefacta pars terrae fertilissima producet virtutes optimaque opera.

*Quare aedificavit aram, non iussus? *)*

§. 50. Quae debentur deo gratiarum actiones sine iussu et mora cunctationis fieri oportet, liberum demonstrando a vitiis animum. Nam decet eum, qui bonis a deo praeditus fuerit, gratiam ipsi referre grato atque volente animo: qui vero cunctatur expectans ordinem, ingratus est, veluti ex necessitate beneficium honorare coactus.

*Quare deo altare, non autem domino, dicitur aedificasse? **)*

§. 51. In locis beneficentiae atque regenerationis, sicut in mundi creatione, beneficam tantum virtutem usurpat, qua totum quiddam facit; facit autem, nomine regio dissimulato tamquam summam auctoritatem praeferente. Itaque nunc etiam, quo- P. A. niam generationis iteratae principium est, benefi- 132 cam mutuatur virtutem, quae nomen gerit dei: namque regia ac principatum declarante, qua dominus

*) Genes. 8, 20.

**) Ibid.

appellatur, usus est, quum illam per aquas punitio-
nem inducebat.

*Quid est: Sumpsit de pecoribus et volatilibus mun-
dis et obtulit holocarpomata? *)*

§. 52. Totum ad sensum dicitur; tum quod a
deo sumpserit omnia velut gratias ac munera, tum
quod ex genere mundorum; ut illibata de mansue-
factis ac munda plane concremasset ceu integros fru-
ctus. Bonorum enim hostiae et integrae sunt, inte-
gritate plenae et fructus habent rationem: fructus
autem finis est, propter quem et planta est. Littera
ita se habet. Ad mentem vero pecora munda et vo-
lucres mundi sunt sapientis sensus et intellectus cum
cogitationibus in mente agitatis; quae omnia par est
integre ut fructum integrum factum adferre pro gra-
tiarum actione ad patrem et ipsi offerre tamquam il-
libatam ac mundam oblationem hostiae.

*Quare immolat beneficae virtuti dei, acceptio vero
fit per utramque virtutem domini et dei: ait
enim: Odoratus est dominus deus in odore (vel
odorem) suavitatis? **)*

§. 53. Quoniam nos quum ex improvise, ubi
spes desit, servamur a malis supervenientibus, be-
nificentiam unice intuentes, benefico potius ob P. A
laetitiam referimus acceptionem, quam domino. 138
Beneficus autem ipse utraque conspicit virtute hono-
rabiliter acceptans gratos animos, ne claudicare vi-
deatur in retributione, sed utrique virtuti entis gra-
tissimum esse declarabit ***).

Quid est: Ait dominus deus, recogitans: Non per-

*) Genes. 8, 20. **) Ibid. v. 21. ***) Vel: per utram-
que virtutem agere enti valde placet.

*gam iam maledicere terrae propter opera hominum; iacet enim cogitatio mentis humanae diligenter iugiterque in malis a iuventute. Non pergam iam ergo percutere omnem carnem viventem, sicut feci alias? *)*

§. 54. Rationes allatae indicare videntur poenitentiam, quae non est affectio familiaris divinae virtuti. Nam hominum ingenia fragilia sunt atque inconstantia, ita ut (vel: *sicut et*) res apud illos incertae omnino sint; deo vero nihil incertum, nihil incomprehensum, validissimi enim consilii est ac constantissimi. Quomodo ergo quum eadem rationes assint, quod nimirum ab initio conscius erat mentem humanam iacere diligenter in malis a iuventute, praeveniret corrumpere genus humanum per diluvium; posthac autem se dicit non ultra corrumpere velle, quum tamen restent in animo eadem mala? Verum existimandum est, cuncta huiusmodi verborum genera comprehendere lege ad doctrinam utilitatemque disciplinae potius, quam ad naturam veritatis. Si quidem quasi duo sunt capita, quae occurrunt in toto cursu legis: primo, ut dicitur, non sicut homo; et altero, sicut homo, ens ipsum instruere filium cre- P. A. ditur. Primum illud ad veritatem pertinet; re 134 enim vera non sicut homo est deus neque etiam sicut sol neque sicut caelum neque ut mundus sensibilis, sed sicut deus, si liceat id quoque proferre; quoniam similitudinem aut comparisonem aut aenigma non patitur beatissimus ille ac felicissimus: imo superat vel ipsam beatitudinem ac felicitatem et quidquid his melius potiusque cogitari possit. Alterum vero pertinet ad doctrinam et directionem, exposite dictum**), sicut homo, ut notetur corrigere velle nos

*) Genes. 8, 21. **) Vel ad enarrationem.

terrigenas: ne forte iram poenamque iugiter luamus implacabili hostilitate sine pace. Satis est enim semel commoveri, exacerbari, et vindictas accipere de peccantibus; at saepius ob eandem rem (ulcisci) silvestris ac ferini animi est. Quoniam quum retribuam condignum, ut fieri potest, unicuique, propositi faciam decentem memoriam.

Ecce itaque *observasse deum in mente* optime dixit; mens enim et ingenium constantia maiore gaudent: voluntas autem nostra inconstans comperitur P. et vacillans, quam ob rem haud proprie in mente 13 observando cogitamus. Quoniam per cogitationes transitus datur mentis *), extendi tamen per omnia impotens est mens humana, nequiens perfectius ac commodius permeare cuncta.

Verum illud *non ultra pergam maledicere terrae*, optime dictum est; non enim oportet superaddere factis novas maledictiones, eo quod iam plena sint mala. Quia etsi imperfecta sunt, in quantum benignus est et suavis, humanissimusque pater, allevat potius malum, quam adiciat ad miserias. Sed quasi par est, secundum proverbium tritum: *laterem lavare*, vel *recte aquam haurire*, ac malitiam expellere ab hominis animo cum suis signis signatis. Nam si inest primum, non existit obiter, sed intus insculptum et adhaerens ei. Quoniam autem mens potentialis principalisque pars est animae, inducit illud *diligenter*: quod autem cum diligentia et cura perpensum est, cogitatio est exquisita certo certius. Diligentia vero non ad unum tendit malum, sed ut patet, *ad mala euque omnia*. Neque existit perfunctorie, sed *a iuventute*: non solum modo, verum

*) Si aliter Armenia coniungas verba, sententia erit: *meditatio est lustratio cursus mentis*: ac fortasse melius.

etiam ab ipsis cunis; quasi vero aliqua tenus unitum simulque nutritum atque adultum una cum peccatis.

At tamen *omnem carnem, inquit, viventem non ultra percutiam*, monens se universim quidem totam partem hominum non ultra corrupturum esse, plures tamen singulos qui inenarrabiles perpetrant iniquitates. Non enim impunitam relinquit malitiam neque libertatem sive impunitatem ei concedit, sed P. A. indulgens curae generis (humani), ob suum propo- 136 situm, interitum in peccatores necessario constituit.

*Quid est: Semen et messis, frigus et aestus, aestas et ver, die ac nocte non cessent? *)*

§. 55. Ad litteram significat continuationem durationis annualium temporum, non ultra corrumpendam esse terrenam temperationem animalium et plantarum; quando quidem tempestates corruptae corrumpunt ista quoque et salvae conservatae salva conservant; secundum enim singulas salva et sana servata absque infirmitate, nasci quodammodo consueverunt seorsum mirabiliter et simul crescere. Natura vero tamquam harmonia composita est ex contrariis vocibus gravi et acuta; sic enim et mundus ex contrariis coalescit. Nam quando apprime mortales commixturae frigoris et caloris, humiditatis et siccitatis ordinem naturalem conservant inconfusum, in causa sunt quo minus corruptio occupet terrena universa.

P. A.

Ad mentem vero semen principium est et mensis finis; principium autem et finis ambo concurrentes salutis sunt causae: unum enim solum imperfectum est; quia principium finem exigit et finis principium versus acclivior est. Frigus autem et aestus, hiemem et auctumnum peragunt: nam flammeus est

*) Genes. 8, 22.

auctumnus, ita ut post anniversarium succedens, igneum (aestum) frigefaciat. Symbolice vero circa animum, frigus timorem indicat, terrorem ac tremorem caussans; aestus autem iram, quia iracundia flammae ignisque figuram praefert. Oportet enim ista quoque fieri et permanere semper cum factis corruptisque. Quoniam aestas et ver pro fructibus destinata sunt; ver ad seminum perfectionem, aestas autem fructuum et papillarum arborum. Haec sane super mentem symbolice discernuntur, duplicem proferentes fructum; necessarium vernali tempore et supervacaneum computatum aestate. Cibus igitur necessarius fere est pro corpore quidquid producitur vere ex seminibus, sicut pro anima virtutes. Quotquot autem per excessum veniunt ex arboribus fructus aestate, praeter corpus animo quoque ferunt bona corporalia ut externa; haec enim externa serviunt corpori, corpus autem animo, animus deo. Dies vero et nox mensurae sunt temporum ac numerorum: tempus autem et numerus continuo constant. Dies indicat lucidum consilium et nox tenebrosam insipientiam.

P. A

*Cur benedicens (deus) Noe et filiis eius dixit: 13
Crescite et multiplicamini et replete terram et dominamini in ea. et terror vester ac tremor sit super bestias et volatilia et reptilia et pisces, quos p̄sui sub manu vestra? *)*

§. 56. Hoc votum et in principio creationis die sexta elargitus est homini ad imaginem suam facti. Dicit enim (scriptura): *Et fecit deus hominem, ad formam dei fecit eum; masculum et feminam fecit eos. Benedixitque illis deus, dicens:*

*) Génes. 9, 1. 2.

Crescite et multiplicamini et replete terram et subiicite eam et dominamini piscibus et volatilibus et reptantibus super terra. Atqui nonne per haec evidenter indicavit, secundae quasi facturae hominum principium compertum Noe aequalem in honore ratum habere cum illo, qui secundum formam ipsius primum factus est? Principium itaque terrestrium esse pariter distribuens concessit illi et isti. Tu autem P. A. diligenter attende, quod hunc, qui sub diluvio 139 iustus rex terrestrium exstitit, aequalem in honore demonstravit esse non ipsi creato et terreno, sed illi qui secundum similitudinem et formam veri entis incorporei erat, cui ipsi quoque potestatem praebet, regem constituens non ipsum creatum (sive fictum de limo), sed illum qui secundum formam ac similitudinem est, id est incorporeus. Quapropter et creatio eius, qui secundum formam incorporeus est, per diem sextum notata est iuxta perfectum numerum sex: illius autem creati post mundi perfectionem postque generationem universorum die septimo; quia post demum fingitur terrena statua virilis. Post itaque dies generationis septimo (die) mundi dicit: *Non enim pluerat deus super terra et homo non erat, qui operaretur terram.* Deinde: *formavit autem deus hominem limum de terra et inspiravit in faciem eius spiraculum vitae et factus est homo in animam viventem.* Quomodo ergo eidem regno dignus efficiatur secundum imaginem formati hominis istud principium secundae facturae hominum, indicatum est per litteram referentem.

Ad mentem vero explicatio reddenda restat hoc modo. Vult, ut animae sapientium crescant magnitudine et multitudine speciei virtutum repleantque mentem velut terram iis speciebus, nullam vacuam atque inanem relinquentes partem pro insipientia;

atque dominantur et subiicient terrorem ac tremorem inferant bestiis; id est superari a voluntate malitias, quoniam indomita ac ferina malitia est: itidem (dominari) volatilium, quae ob levitatem extolluntur P. animo et inani superbia iam armata, damna ferunt 14 maxima, vix impedita terrore: necnon reptilium, quae sunt symbola vitiorum exitialium; repunt enim per totam animam concupiscentia, desiderium, tristitia et timor, ferientes ac pungentes, sicut etiam piscibus signantur illi, qui humidam ac mollem vitam avide colunt, minime vero sobriam, sanam, durantem.

*Cur omne reptile, quod vivit, vobis erit, inquit, in cibum? *)*

§. 57. Duplicis naturae sunt reptilia; unum venenosum, alterum domesticum: venenosi sunt serpentes, qui pedis loco, ventre et pectore utuntur reptantes per terram: domestici vero illi, qui habent crura (vel hamos) supra pedes. Littera talis est. Ad mentem vero, reptilia imitantur foeda vitia; munda autem gaudium: apud enim affectum concupiscentiae erunt gaudium et laetitia; apud desiderium voluntas et consilium; apud tristitiam punctio et compunctio; et apud aviditatem timor. Affectuum perturbationes igitur tales mortem ac necem minantur animis: gaudia vero vivunt utique, quem ad modum et ipse monuit per allegoriam, et vitam afferunt possidentibus.

*Quid est: Sicut olera pabuli dedi vobis omnia?**) 14*

§. 58. Nonnulli dicunt per illud, *quasi olera pabuli dedi vobis omnia*, esum carnis permissum fuisse. Ego tamen, etiam si id quoque dimiserit,

*) Genes. 9, 3. **) Ibid. 9, 31.

ante omnia sicut necessarium oleris (sive graminis) usum lege constituere velle puto; alia vero additamenta supervacanea sub specie graminis concludit sine legis latione. Nunc autem usu venit*) non uni soli nationi inter gentes selectas cupidisque sapientiae, apud quas continentia religiosa honoratur, sed universis hominibus: qui fieri nequit ut universim cohibeantur ab esu carnis. Verum tamen fortassis neque de cibo est praesens sermo, sed de potestate habenda: etenim non omne esculentum est, quod gramen est, neque omnium viventium constantium constans est cibus et falli nescius: quoniam videbat et venenosa mortiferaque, quae etiam sunt de numero omnium. Fortasse igitur, inquani, haec vult dicere, subiecta esse omnia animalia bruta hominis potestati, sicut gramina seminamus curamusque per agri culturam.

Quid est: Carnem in sanguine animae non comedetis? (**) 142

§. 59. Visum est per hoc indicare, animae substantiam sanguinem esse; animae tamen sensibilis et vitalis, non eius quae cum quadam excellentia dicitur, quae est rationalis et intellectualis. Tres enim partes sunt animae (humanae), una nutritoria, altera sensibilis, tertia rationalis. Rationalis ergo divini spiritus substantia est secundum theologum (Meysen): nam (in ipsa mundi creatione) dicit: *insufflavit in faciem eius spiraculum vitae*, sicut constitutum eius. Sensibilis autem et vitalis (spiritus) sanguis est es- P. A. sentia; dicit enim alibi: *omni spiritui carnis sanguis est*. Proprie profecto carnis spiritui (vel spiri- 143

*) Vel: *mandati vis accommodatur.* **) Genes. 9, 4. Ceterum hoc Philonis fragmentum legitur supra pag. 230. ed. nostr.

tum) dixit sanguinem; eo quod in carne sunt sensus et affectiones, non intellectus, non cogitationes. Verum et per spiritum sanguinis notificat, aliud esse spiritum, et sanguinem aliud; ita ut animae essentia veraciter atque indubie spiritus sit: is autem spiritus non per se seorsum sine sanguine locum tenet (in corpore), sed contextus est ac commixtus sanguine. Sicut etiam venae spiramen referentes, ut vasa spirationis, non aera solum ac purum praeferrunt, verum etiam sanguinem, quamvis forsitan minus. Duo enim vasa sunt, venae et canales spiraminis; vena plus habet sanguinis, quam spirationis; canales autem spiraminis spirationem magis, quam sanguinem: temperatio igitur in utroque vase ut plus et minus distincta est. Littera haec prodit. Ad mentem vero sanguinem animae vocat ferventem istius atque ignitam virtutem fortitudinem: qui autem hac sapientia plenus est, contemnit omnem cibum et omnem voluptatem ventris aut eorum quae sub ventre sunt. Quod si dissolutus quis fuerit et volubilis ut ventus atque rigescens ob segnitiam vitamque humidam, nihil aliud agit, nisi cadens super ventrem tamquam reptile super terram ac terrena avide elinguit, sine gustatione de cibo caelesti vitam concludens, quem sortiuntur animi sapientiae studiosi.

P. 14

*Quid est: Sanguinem animarum vestrarum exquiram ab omni bestia et de manu hominis fratris (sanguinem sive animam)? **

§. 60. Duplex agmen fraudantium est, unum bestiarum, alterum hominum: paullo minus tamen laedunt bestiae; quia nullam habent cum eis, quos defraudare cupiunt, familiaritatem; maxime quod non

*) Genes. 9, 5.

sub principatum cadunt, sed principes demoliuntur. Fratres autem vocavit homines occisores, tria haec indicans: primum, quod omnes nos homines cognati sumus fratresque secundum supremam cognitionis relationem sibi invicem adhaerentes; unius enim et eiusdem matris naturae rationalis sortem assecuti sumus. Secundum, quod plurima fere atque magna accidunt dissidia insidiaeque inter consanguineos, potius autem fratres sive ob partitionem hereditatis, sive ob dignitatem in familia (praesistentem): quoniam gentilis pugna peior utique aliena est, eo quod cum multa peritia rerum internarum feruntur ad congressum fratres vere ex natura genuini; satis conscius quo impetu utendum sit in praesenti Marte. Tertium autem, ut mihi videtur, nomen nunc usurpat fratrum, ad monendam implacabilem ac severam poe- P. A. nam homicidis servatam, ut sine misericordia id 145 quod fecerunt, patiantur; non enim alienos, sed germanos fratres necaverunt. Optime sane praesidem atque inspectorem a viro occisorum dixit deum; nam etsi homines despiciant ultionem, ne isti negligenter se gerant, quasi vero evaserint periculum impuri homines ferini, tamen sciant, quod in maiori tribunali iustitiae iam pridem prehensi sunt, in divino videlicet iudicio surgente in vindictam malignorum pro defensione eorum, qui iniuriosa atque indigna sustinuerunt. Littera sic se habet. Ad mentem vero meritum puritatis animae, cui convenit evitare incessabilem atque importabilem corruptionem, propitius ille ac beneficus, humanissimus solusque salvator, non despicit, ait, sed omnes qui circumstant inimici eius, expellens disperdit, bestias et homines fratres appellatos. Bestiae namque sunt symbolice furiosi mortem malam minitantes; homines autem et fratres tam singulae cogitationes, tam quae ore et lingua prolata verba, quia cognata sunt et

consequenter ingentia afferunt mala exitiosa, nullum reliquentes nec verbum nec opus quin laedant.

*Quid est: Qui effuderit sanguinem hominis, pro sanguine eius effundetur (ipse)? **

§. 61. Non est excessus in expositione, sed potius indicium maioris declarationis, eo quod dicit: *Ipse fundetur sicut sanguis, qui effundit sanguinem*: nam quod funditur, fluit et dissipatur, ita ut non teneat vim substantiae. Quo adumbrat, quod animae indigna perpetrantium mortale imitantur corpus per corruptionem, qua tenus singulis soleat corruptio supervenire. Corpus enim dissolvitur in ea, ex quibus compactum erat, reversum in propria elementa: anima vero dira, malis laborans, huc illuc fertur illuvie vitae lascivae; una cum illa et ipsa mala connutrita idem pati solita sunt ad modum partium membrorum.

*Quare tamquam de alio quodam deo dicit, ad imaginem dei fecisse hominem, non autem ad suam? **)*

§. 62. Optime et sine mendacio hoc oraculum p. a deo datum est: mortale enim nihil formari (***) 1 ad similitudinem supremi patris universorum poterat, sed ad normam secundi dei, qui est eiusdem verbum. Si quidem oportet rationalem hominum animam typum verbi divini prae se ferre: quoniam primo verbo Deus superior est rationalissima natura; ille vero qui superior verbo est, in meliori ac singulari specie locum tenet; et quomodo poterat creatura similitudinem eius in se praeferre? Verum tamen illud

*) Genes. 9, 6. **) Ibid. ***) Hoc fragmentum est supra p. 175. laudatum.

quoque monere voluit, quod iure meritoque vindictas deus quaerit, pro defensione constantium proborumque (hominum), eo quod ista gerant in se familiaritatem cum verbo suo, cuius utique humana mens similitudo est et forma.

*Quid est: Non ultra erit diluvium, ut corrumpat omnem terram? *)*

§. 63. Per ultimum dictum satis declarat, P. A. fieri quidem diluvia varia, non tamen tale esse, ut 148 possit universam terram in stagnum maris convertere. Littera haec dicit. Ad mentem vero divina assignatur gratia, qua etsi non omnes animae partes cunctis virtutibus profecerint, quaedam tamen aliquatenus adornantur. Ut si quis nequeat toto corpore vigere, saltem id quod facere poterit, ut vigeat, omni diligentia procurare satagat; non vero, si quis imbecillior est aut impos ut omnem omnino vitam propriam corrigat, desperet de iis, quae potest ac consequi valet. Quoniam prout in unoquoque vis inest, non operans secundum illam, tam ignavus comprobatur, quam ingratus: ignavus per moram et ingratus, quoniam acceptis optimis mediis, adversatur essentiae rerum.

*Cur pro signo non ultra faciendi per universam terram diluvii dicit, se ponere arcum suum in nubibus? **)*

§. 64. Quidam autumant arcum dicere illud, quod a nonnullis zona Iovis appellatur, ex figura constantem referentes similitudinem ob iridem. Ego tamen non video id integre assertum fuisse. Primum, quia arcus memoratus propriam sibi naturam

*) Genes. 9, 11. **) Ibid. 9, 13.

essentialem habere debuit, eo quod dei (arcus) P. A nominatur; ait enim: *Arcum meum ponam*; atqui 14 quod et dei est et positum fuisse dicitur, id indicat non esse sine essentia sive substantia. Zona vero Iovis proprie non habet per se naturam separatam, sed est solarium radiorum apparitio in humida nube; cuius omnia phaenomena non existentia sunt atque incorporea: fidem praebet illud quoque, quod nunquam zona Iovis nocte cernitur, quum tamen nubes adest. Secundo vero illud dicendum, etiam die, nubibus obscuratis, minime apparere illic zonam Iovis. Ceterum residua adhuc sine mendacio asserenda sunt, quibus legislator utitur*), dicens: *Arcum meum ponam in nubibus*; ecce enim dum nubes adsunt, nulla cernitur apparitio zonae Iovis: ille vero dixit in congregatione nubium fiat arcus in nubibus; at saepe congregatis nubibus et obscurato ac densato aere, nusquam apparitio occurrit iridis. Ne forte igitur aliud quoddam indicet per arcum theologus noster, in ipsa videlicet tum indulgentia, tum acerbitate erga terrestres nec ultimam dissolutionem futuram esse ad modum (arcus) nimis mollis et inepti, neque violentiam usque ad exitium (vel fractionem) accedentem, sed mediocrem determinationem, mensurata utraque virtute; diluvium enim magnum cum fractione ac diruptione factum est; sicut et ipse fatetur, dicens; *dirupti sunt fontes abyssi**)*: non tamen vehementia sine mensura. Praeterea est arcus non arma, sed instrumentum armorum, sagittae nimirum ferientis: atqui sagitta emissa per arcum longinquam partem attingit, illaesa proxima; quod pro indicio datur, nunquam dehinc universam terram diluvium pati, quemadmodum et nulla sagitta omnia attingit P. A loca, sed tantum longinqua. Itaque virtus divina 150

*) Vel: *legitime res exponitur.*

***) Genes. 7, 11.

invisibilis symbolice est arcus in nube, solutus sane iuxta figuram serenitatis et condensatus secundum nubem; ita ut non permittat nubes omnes omnino in aquam resolvi, ne stagnetur terra (ut) sub diluvio, quod diligenter vetat atque disponit, ac quasi freno coercet condensationem aeris, qui tunc magis solitus est rebellem se prodere ob nimiam saturitatem: secundum enim nubes et ipse se se ostendit repletum, rorantem, saturum.

*Quare memoratis filiis iusti, Sem, Cham, Iapheth, medii generationem tantum refert, dicens: Cham erat pater Chanaan. Et postmodum infert: Tres hi (sunt) filii Noe? **

§. 65. Quatuor praesignans viros, Noe cum filiis, tres ait esse morigeratos **). Quia nepos (Chanaan) similis erat more patri suo genitori, pro uno ambos tenuit in dinumeratione, ita ut quatuor sint numero, virtute tres. Medii vero generationem solius interim refert in scriptura, ob postea dicendam rem iustam***); quippe quod etsi pater existit eius (h. e. Cham Chanaan), patrem non corripuit, sed cuicui aequum duxit participem esse filium, de illo non dedit participationem genitori. Secundo fortassis illud etiam praemonet iis, qui acumine oculorum mentis possunt longinquam procul videre, terram scilicet Chananeorum multis post saeculis tollere velle et dare genti electae dei que amantissimae. Vult igitur illius principem Chanaan atque incolam demonstrare, tum singulares propriasque usurpasse malitias, tum paternas, ut ex utraque parte ipsius participatio ac proscriptio ignobilis convinceretur. Littera

*) Genes. 9, 18. 19. **) Vel: pro admonendis morigeratis; vel: eos, qui morum indicio fuere. ***) Aut: a iusto Noe.

sic se habet. Ad mentem vero, non dixit, Cham filium habuisse Chanaan, sed illi soli adiungit progeniem, dicens; *Cham erat pater Chanaan*: quoniam talis semper indoles talis consilii pater est. Id patefaciunt et nominum declarationes; translatione enim facta in alteram *) linguam, *Cham* est *calor*, vel *calidus*: *Chanaan* autem *mercatores* (sive emptores), vel *caussae* (sive accipientes). Nunc ergo non manifeste de generatione agit, neque quod homo hominis pater sit, aut filius, sed consilii cum consilio cognationem evidenter probat, ob alienationem a familiaritate virtutis.

P. A.

(*De agri cultura*). *Quid est; Coepit Noe homo 152
agricola esse terrae? **)*

§. 66. Comparat Noe primo illi creato homini terreno, eo enim modo loquitur et de isto, quam egressus est de arca. Si quidem principium agri culturae fuit tunc et nunc, utrumque post diluvium; nam etiam sub prima mundi creatione quasi diluvio stagnata terra erat. Non enim poterat docere: *Congregentur aquae in congregationem unam et appareat arida*, nisi aquis inundata fuisset in abysso quodam terrae. Nec tamen frustra illud dictum est: *Coepit esse agricola*; nam in secunda generatione hominum ipse fuit tam seminis, quam agri culturae, aliorumque vitae ***) principium. Littera huiusmodi est. Ad mentem vero distinguitur agricolam esse et operatorem terrae; sicut etiam fraticida inducitur *operari terram*, non colere. Symbolice enim terra dicitur corpus nostrum, natura terrenum, quod im-

*) *In Armeniam* ait interpres Armenius, ubi Philo haud dubie scripserat *in Graecam*. **) Genes. 9, 20. ***) Tam hominum, quam rerum vitae humanae inservientium. *Auch.*

probus ac pravus operatur velut mercenarius iners; virtute autem praeditus colit ut peritus plantarum curator et praepositus bonorum agricultor. Quia operarius corporis mens (ut) carnalis carnales voluptates procurat; agricola vero id studet, ut fructus utiles P. A. assequatur, producendos videlicet per studium conti- 153 nentiae, modestiae sanaeque mentis: supervacaneos autem circumcirca mores tamquam extensos arborum ramos exiles succidat.

*Cur iustus primum vineam plantat? *)*

§. 67. Par erit in anxietatem venire dubii, undenam plantam invenerit post diluvium, cunctis super terra decorrumpis. Verum igitur visum est, quod paulo ante fuit dictum, vernali nimirum tempore arefactam esse terram: vere itaque germina producente, potuerunt inveniri radices ac stipites vitis vivaces atque sic colligi ab iusto. Cur vero imprimis vineam plantaverit, non ita triticum atque hordeum, advertendum nobis est. Si quidem fructuum aliqua necessaria sunt, sine quibus non vivitur, alia vero supervacaneae voluptatis materiae sunt. Ea ergo ad vitam necessaria utili consilio usus, consecravit reposuitque deo, ita ut non haberent cooperationem in progenerationem, supervacanea autem hominibus: nam supervacaneus est vini usus, non necessarius. Quemadmodum igitur fontes aquae bibendae sine cooperatione hominum scaturire iussit, et concessit per se deus, simili modo etiam triticum, et hordeum; P. A. ut pote utramque cibi speciem esui ac potui ser- 154 vientem ipse solus per se donasset; voluptati autem servientes non detraxit, neque invidit, quin homines assequerentur per industriam propriam.

*) Genes. 9, 20.

*Quid est: Bibit de vino et inebriatus est? *)*

§. 68. Primum non vinum bibit iustus, sed vini portionem, non totum; ubi incontinens et crapulosus non discedit a crapulis, nisi prius totum merum intus deposuerit: religioso vero sobrio temperata sunt omnia ad victum necessaria. Illud autem, *inebriatus est*, accipe pro *vino usus est*. Duplices enim modi sunt inebriandi: unum temulentiae abutentis vino, quod delictum est proprium improbo ac pravo; alterum usus vini cadentis in sapientes quoque. Secunda igitur significatione dicitur constans ille et sapiens inebriatus, non abusus, sed usus vino.

*Quid est: Nudatus est in domo sua? **)*

§. 69. Laus sapientis tam ad litteram, quam ad mentem ea est, quod nudatio eius non foris, sed domi fuit, operta tegumentis tecti. Nam corporis P. A. nuditas tegitur per domum ex lapidibus lignisque 15. constructum, animae vero tegmen atque amictus est disciplina sapientiae. Duplex igitur nudatio est: una ex accidente, quae fit per delictum involuntarium; quia ut ita dicam, probitate***) usus ut veste indutus, labat non sponte, sicut inebriati, aut dementia laborantes: nam in his delicta non sunt procurata praevise; opus est tamen officiosum se vestire, velut amictu, disciplina et studio probitatis. Altera est nudatio animae per summam virtutem, totum carnale pondus oneris a se expellens, sicut fugiens sepulcrum, in quo multum temporis ut in sepulcro tumultatus fuerat; sicut etiam evitans voluptates, aliorum etiam affectuum miseras quam plurimas, at-

*) Genes. 9, 21. **) Ibid. ***) Ad verbum *rectitudi-*
ne, ut Graece ὀρθώσει. *Auch.*

que anxietates malorum singulosque ipsorum effectus pessimos. Qui ergo praeclare valuit tot et tanta discrimina vulneraque transmeare et spoliare se a cunctis, felicitatis sortem assecutus est sine labe et P. A. dedecore; hoc enim decus atque ornamentum pul- 156
critudinis dixerim eis, qui digni sunt effecti, ut incorporeo modo vitam ducerent.

*Cur haud simpliciter dixit: Vidit Cham nudationem, sed vidit Cham pater Chanaan nudationem patris sui? *)*

§. 70. Tam in patre filium, quam in filio patrem reprehendit, ut communiter patrantes opus insipientiae, iniquitatis et impietatis ceterorumque malorum. Littera talis est. Ad mentem vero, sicut iam actum est de his rebus.

*Quid est: Narravit duobus fratribus suis foris? **)*

§. 71. Gravitatem accusationis magis cumulat. Primum, quod non uni soli fratri denuntiavit involuntarium patris delictum, sed ambobus; quod si plures etiam fuissent, apud omnes relaturus erat, quod fecit apud quos potuit tantum; idque cum irrisione in ipsis verbis, quod non risum atque irrisionem merebatur, sed pudorem ac timorem cum reverentia. Secundo eo quod dixit, non intus, sed *foras nuntiavit*, evidenter demonstrat eum non solis fratribus patrem suum tradidisse, verum etiam illis, qui P. A. circumstabant eos, viri et mulieres. Littera haec 157
indicat. Ad mentem vero, mos pravus ac malignus irrisor est et contemptor; malum est autem ***) aliorum miseras vel apud se solum iudicare, ut iudex

*) Genes. 9, 22. **) Ibidem. ***) Vel: *et male accusat. Auch.*

corrigenſ *)); nunc vero peius accidit, laeto animo irridere involuntarium caſum ſtudioſi ſapientiae, atque decantare ac divulgare miſeriam admodum inſenſi accuſatoris: cui ſane rei venia potius danda erat, quam accuſatio vel vituperatio ſuperaddenda. Porro quia tria haec ſunt, ut ſupra dixi, quaſi fratres inter ſe, bonum, malum et indifferens, unius cogitationis proles, iuxta haec ſingula, praesides inventi ſunt, quidam virtutes laude celebrantes, aliqui malignitates, nonnulli autem divitias, honores, ceteraque circa et extra corpus bona. Praesides malitiam aemulantes gaudent de ſapientis lapſu, irrident et detrahunt, quaſi vero ille per partes, quas praefert ac proſequitur ſicut meliores pro animo, vel corpore aut externis ſuis, nihil profecerit nec internis virtutibus, quo minus et bonis circa corpus et extra: niſi propoſiti compos utique fuerit is ſolus, qui iniquitati ſtudit, quum ea ſola ſoleat utilitatem ferre vitae P. A. humanae. Haec et ſimilia praedicantes, qui im- 158
probitatis praesides ſunt, irrident ſtudioſos virtutis earumque rerum, quibus virtus efficitur ac coaleſcit; ſicut quidam exiſtimant res illas, quae circa corpus et extra habent rationem instrumenti ſervientis.**)

*Quid eſt: Sumentes Sem et Iapheth veſtimentum, impoſuerunt ſuper duos humeros ſuos et perre-
runt retrorſum et cooperuerunt nuditatem patris
ſui et non viderunt (eam)? ***)*

§. 72. Littera evidens eſt. Ad mentem vero dicendum eſt, levem hominem, et nimis feſtinantem tantum id quod coram eſt atque in conſpectu oculo-

*) Vel: *ſicut correctio. Auch.* **) Ulteriora huius capitis verba ſatis obſcura, utcumque potui, expoſui; ſubſtantia rerum certa eſt, ſed aliqua accidentia fortassis alio quoque modo accipienda ſunt. *Auch.* ***) Genes. 9, 23.

rum videre; sapientem vero ea quoque quae a tergo sunt, futura scilicet. Quoniam sicut posteriora postponuntur anterioribus, sic praesentibus futura; quorum visio propria est constanti viro sapientique, qui profecto est alter Lynceus iuxta fabulas undique oculis praeditus. Omnis ergo sapiens, qui non ita homo est, quantum intellectus, retrorsum incedit, id est posteriora cernit velut in corradiante luce; et omnia undique certo prospiciens et circa se conspiciens, armatus comperitur ac conclusus munitus- P. A. que, ne ulla animae pars nuda aut indecora repe- 159 riatur ob eventus male accidentes.

*Quid est: Sobrius factus est Noe a vino? *)*

§. 73. Littera nimis nota; quae ergo ad mentem respiciunt, reddenda sunt. Quum corroboretur intellectus, tum anteriora, tum posteriora, praesentia inquam et futura videre certo potest sobrietate sua. Qui vero nec praesens, neque futurum certo cernere potest, caecitate laborat. Qui autem praesentia vidit, at futura non praevidens minime cavet, vinolentia atque ebrietate detentus est. Qui demum sufficiens comperitur ad circumspiciendum, cernendum ac comprehendendum alias naturas rerum praesentium et futurarum, vigilantia sobrietatis est in illo.

*Quare quum Cham in medietate prolium sive medium inter fratres dinumerarit, nihilo minus iuniorum illum denominat, dicens: quae fecit ei filius eius minor! **)*

§. 74. Manifesta allegoria est, quod minorem non cum qui aetate et tempore sit, accipit, sed iuniorum animo; quoniam malitia nequit percipere P. A. doctrinam seniori propriam: seniores autem sunt 160

*) Genes. 9, 24. **) Ibidem.

cogitationes voluntatis veraciter canescentis, non corpore itidem sed mente.

*Quare orans pro Sem sic dixit: Benedictus est dominus deus, deus Sem; et erit Chanaan famulus eius? *)*

§. 75. Dominus et deus simul appositus propter principales virtutes est, beneficam et regiam, per quas mundus factus est. Rex enim fecit secundum beneficentiam; verum post perfectionem, sub regia (virtute) ordinatus est (mundus). Sapientem igitur tum communi honore dignum effecit, quem sortitus est universus mundus, iunctis itidem partibus mundi quoque cum virtutibus domini et dei; tum privata praerogativa, munifice praestans gratiam et donum (virtutis) beneficae. Quare bis nominatur benefica virtus dei: semel, ut dictum est, secundum appositionem iuxta regiam: et iterum sine copulatione visa, ut nempe tam communi quam peculiari dignus efficiatur dono sapiens, amabilis factus et mundo et deo: mundo propter gratiam communem, deo vero ob peculiarem.

*Cur pro Iapheth orans dicit: Dilatet deus Iapheth et habitare iubeat in domo Sem; sitque Chanaan famulus eorum? **)*

§. 76. Sine littera, quia patet illa, sensum P. A. ad mentem accedens videndum est: in quo secun- 16 da tertiaque bona extensionem habent latam et largam; ut sanitas et sensuum validitas, pulchritudo, robur et opulentia, nobilitas, amici, principatus, et cetera plurima. Quapropter dixit, *dilatet* (etc.) Quia seorsum per se tot et tantarum rerum copiosa pos-

*) Genes. 9, 26.

**) Ibid. v. 27.

sessio multis detrimentum tulit, qui vix habitarunt apud iustitiam, sapientiam aliasque virtutes; quarum plena possessio, ea quae circa corpus et extra sunt, optime dispensat: alienatio vero sive absentia sine dispensatione usuque relinquit. Desolatus autem a bonis curatoribus pro utilitate, quam exhibere poterat, damnum fert. Ideo orat pro habente ea quae circa corpus et extra sunt, *ut habitet in domo sapientis*; ut ad normam omnium bonorum attendens, videat regatque cursum proprium.

*Quare Cham deliquente eius filium Chanaan servum declarat Sem et Iapheth? *)*

§. 77. Primum, quia eandem malitiam usur- P. A. parunt pater et filius, mixti et indiscreti unoque 162 animo utentes ambo. Secundo vero, quia filii maledictione et pater vehementer contristaturus erat, satis conscius quod ille non adeo propter se, quantum propter patrem castigatur; sic poenam luit dux et magister malorum consiliorum, verborum et operum. Littera his continetur. Ad mentem vero reapse duo sunt non homines potius quam mores: id prodit et appellatio nominum, manifeste denotans et rerum naturam; explicatur enim *Cham, calor, sive calidus, Chanaan autem mercatores, vel causae.*

*Cur post diluvium Noe vixit annos trecentos et quinquaginta? **)*

§. 78. Bis septenis annis declaratur iam ex principio condita atque renovata (sub Noe) forma mundi; sapiens autem vivit (bis septem) vigesimis quintis: quatuordecies vero vigesimum quintum est septies quinquagesimus annus, sive quinquaginta septies.

*) Genes. 9, 27. **) Ibid. v. 28.

Anni demum septimi ratio et quinquagesimi, ordinem privatum habet in Levitico expositum decretumque. *)

*Cur inter tres Noe filios Cham semper medium 10 tenere videtur, extremitates vero variant; quando enim nati sunt, Sem primo loco ita collocatur, Sem, Cham, Iapheth: quando autem gignunt, praepositur Iapheth et ab ipso Iapheth initium ducitur dinumerationis gentis? **)*

§. 79. Qui in litteralem divinarum literarum naturam inquirunt, sic ratum habent de ordine, eum qui imprimis nominatus est Sem, iuniorem putantes et ultimum maiorem, Iapheth, scilicet. Utcumque ipsis placet, sentiant isti opinionis suae ratione ducti: nobis tamen qui ipsam in his sententiam quaerimus, dicendus est (theologus) inter haec tria, bona, mala et indifferentia, quae secundaria appellantur bona, malum semper in medio numerare, ut interclusum utraque parte debelletur ab uno ex una parte et ab altero ex altera; ita ut comprehensum coaretetur subigaturque. Bonum autem et indifferens sive secundarium bonum, commutant ordinem inter se: nam quando malum adsit tantum, non vero perfective, bonum primo gaudet loco, dispensatoris ac principis habens ordinem. Quando vero voluntatis quoque coniurationis effectus sit atque iniustitia non in solo intellectu permanserit, verum etiam in finem perducatur iniustis operibus, (tunc) mutatur ex

*) Sententia haec est: *Bis septem, id est 14, ductum in 25, dat factum 350 (iuxta annos iusti post dilurium). Itidem 7. ductum in 50, dat idem factum 350. Mysterium vero numerorum 7, et 50. comprehenditur in Leviticis constitutionibus Sabbati vel Hebdomadis et Iubilaei. Auct. (***) Genes. 10, 14.*

suo ordine in alterum locum primum illud bonum, una cum bonis moribus ex eo pendentibus, recusans doctrinam ac dispensationem velut impos propositi consequendi; quemadmodum medicus (facit), quum insanabilem viderit morbum. Verum tamen illam, quae circa corpus et extra est, virtutem, admini- P. A. strat maius natu bonum: extremitates ergo cautius 164 observando atque bestiam intercludendo cassibus satis demonstratur, illam non ultra audere mordere aut laedere. Dum vero sentiat non ita actum fuisse*), in securiorem constantioremque transfertur situm; superiore nimirum loco fortiori concessa, inferiorem tenet locum servatu facilem: faciliter enim observare semper accidit ei fortiori custodis vi, quoniam nihil virtute fortius existit.

*Cur ex Iapheth Celii, Rhodii et insulae gentium? **)*

§. 80. Quoniam latitudinis nomen gerit (Iapheth), auctu et profectu dilatatus, non ultra ipsum illa pars rerum a natura concessarum in usum hominum sustinet, ea est terra: itaque transmeat alteram partem, mare videlicet eiusque insulas. Littera haec. Ad mentem vero ex natura externa bona, ut divitiae, honores, principatus effunduntur atque extenduntur ubique tam ad eos ***) , quorum in manus venit, tam longinquum ad alios, qui non habent illa in manibus; ita ut plus vel non minus circumdant concludantque iuxta aviditatem amatorum opulentiae P. A. et gloriae, quum studiosi sint principatus, quibus 165 nihil satis est ob insatiabilem cupiditatem.

*) Vel: *damnum non fecisse. Auch.* **) Genes. 10,

4. ***) Vel: *tam illa etc.*, post tamen tota constructio nutatur. *Auch.*

*Quare Cham maior filius (sit) Chus? **

§. 81. Naturae convenientissimum protulit verbum theologus, mali natum maiorem dicens Chus, dissolutam ac dispersam terrae naturam, nam terra densa, fertilis, aquosa, herbis, cristis, arboribusque referta distributa est in fructuum germinationes: dissoluta vero et in pulverem redacta arida est et infructuosa sterilisque: adhuc in altum fertur a vento elevata, pulvere conficiens aera vitalem. Huiusmodi sunt mali germina prima, expertia generationis bonorum studiorum et causae sterilitatis animae partiumque eius omnium.

*Quare Chus genuit Nemrod, qui coepit esse gigas venator contra dominum: quare dixerint: Sicut Nemrod gigas venator contra deum? **)*

§. 82. Revera habens dissolutam naturam, li- p. A gamen spirituale minime constringit nec animae nec 166 naturae neque morum constantiae pater, gigantis more terrena praeponens caelestibus, veram facere videtur illam de Gigantibus et Titanis fabulam. Nam profecto qui aemulator est terrestrium et corruptibilibus, semper pugnam committit cum caelestibus mirisque naturis, aggerem construens terram contra caelum: atqui quae deorsum sunt, adversantur iis quae sursum. Quamobrem non frustra se habet illud, *Erat gigas contra deum*, declarans adversitatem in divinitatem. Impius enim nihil aliud est, nisi inimicus certans circa deum. Unde in proverbium cedit, quod omnis qui graviter peccat, debet ad istum referri sicut ad auctorem ac principem, *dictus, quasi alter Nemrod*. Nomen ipsum igitur est manifestatio rerum; nam explicatur Aethiops, et ars

*) Genes. 10, 6.

**) Ibidem v. 8. 9.

eius venatoria; quorum utrumque detestandum: Aethiops, quia mera malitia non habet participationem lucis, sed noctem tenebrasque imitatur: venatoria vero ars quam maxime alienatur a rationali natura: qui enim cum feris degit, optat vitam ducere bestialem, ut coaequari brutis cum vitiis malitiae.

(Finitus est)

Philonis, de iis quae sunt in Genesi, Quaestionum et Solutionum Sermo Secundus.

Nachstehende Werke meines Verlags, habe ich auf unbestimmte Zeit, im Preise herabgesetzt:

Bach, C. P. E., Versuch über die wahre Art, das Clavier zu spielen, mit Exempeln und 18 Probestücken in 6 Sonaten erläutert. 1r Theil. 3e, mit Zusätzen und 6 neuen Clavierstücken verm. Aufl. sonst 3 thlr. 8 ggr. jetzt 1 thlr. 22 ggr.

— — Versuch 2c. 2r Theil, in welchem die Lehre von dem Akkompagnement und der freyen Phantasie abgehandelt wird. 2e, verbess. u. mit Zusätzen verm. Aufl., sonst 2 thlr. 16 gr. jetzt 1 thlr. 14 ggr.

Bremer, J. C., Lateinisches Wörterbuch für Anfänger. gr. 8. (50 $\frac{1}{2}$ Bogen) sonst 1 thlr. jetzt 12 ggr.

Dictionnaire portatif des langues françoise, angloise et allemande. 3 Vol. 8. sonst 3 thlr. jetzt 2 thlr. 4 ggr.

Geschichte von Spanien, von der Niederlassung der Phönizischen Pflanzstadt zu Cadix bis auf den Tod Ferdinand des Weisen. Aus dem Englischen. 3 Thele. gr. 8. sonst 3 thlr. 8 ggr. jetzt 2 thlr.

Goldsmith, D., Geschichte der Griechen von den frühesten Zeiten bis auf den Tod Alexanders des Großen. Nebst einem kurzen Abriss d. Geschichte Griechenlands von dieser Periode an, bis auf die Eroberung Constantinopels durch die Osmanen. Aus d. Engl. übers. berichtigt und mit vielen Anmerk. und Zusätzen vers. von C. D. Beck, mit einer Charte von Griechenland. 2 Thele. 2e, umgearbeitete Ausg. gr. 8. sonst 3 thlr. jetzt 2 thlr.

Hirsching, F. C. G., historisch-literar. Handbuch, berühmter und denkwürdiger Personen, welche in dem achtzehnten Jahrhundert gelebt haben: oder historisch bio- u. bibliograph. Nachrichten von berühmten u. denkwürd. Monarchen, Fürsten, Feldherrn, Staatsmännern, Päpsten, Cardinälen, Erz- u. Bischöffen, Geschäftsmännern und Gelehrten, Künstlern, Kaufleuten, Mechanikern u. andern interessanten Personen beiderlei Geschlechts. Fortgesetzt u. herausgeg. von J. G. M. Ernesti. 17 Bände. gr. 8. (783 $\frac{1}{2}$ Bogen) sonst 40 thlr. 8 ggr., jetzt 18 thlr.

Lexicon catholicon Latinae linguae, conjuncta quorundam doctorum hominum opera adornatum, und allgem. deutsch-latein. Wörterbuch, von einigen gelehrten Freunden bearbeitet u. herausgeg. 3 Theile, (235 Bogen in Lexicon-Format) sonst 5 thlr. 12 ggr. jetzt 2 thlr. 18 ggr.

Schmidt, C. A., Diccionario Espannol y Aleman, od. Handwörterb. der span. Sprache für die Deutschen, mit einer Vorrede von Bertuch. Spanisch-Deutsch u. Deutsch-Spanisch. 2 Thele. gr. 8. sonst 7 thlr. jetzt 3 thlr. 20 ggr.

LGR
P565R

Philo Judaeus

14547

Opera omnia; [ed. by Richter]. Vol. 6.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

